

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ታኅሣሥ፣ ፲፱፻፶፬ ፡ ፡ ፡ ፳፻፱
 የኛ ፣ ስልጣን ፡ ተግባር ፡ ፡ ፡ ፳፻፱

Vol. III No. 2
 December 1966

IN THIS ISSUE

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡
 አንቀጾች ፡

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፤
 በማጠናቀር ፡ (ከያለበት ፡ በማውጣት) ፡ ሕግን ፡ የማሰናዳት ፡ ዘዴ ፡

ከስታንሊ ፡ ዚድ ፡ ፈሸር ፡

የተፈጥሮ ፡ መወለድ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፍትሕ ፡ ባሕር ፡ ሕግ ፡
 ከጂ ፡ ክሸችናቢች ፡

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ የ፴ ፡ መሠረት ፡ መንግሥት ፡
 በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ፡

ክረስል ፡ ኤል ፡ በርማን ፡

ሦስተኛው ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፡

ሰለ ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ የተሰጠ ፡ መግለጫ ፡

ከጂምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፡

የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳዮች ፤

የመጽሐፍ ፡ ክለሳ ፡

CASE REPORTS

ARTICLES

Some Aspects of Ethiopian Arrest Law:
 The Eclectic Approach to Codification
 Stanley Z. Fisher

The Law of Filiation under the Civil Code
 George Krzeczunowicz

Natural Resources: State Ownership and Control
 Based on Article 130 of the Revised Constitution
 Russel S. Berman

Third Annual Report from the Dean
 James C. N. Paul

CURRENT ISSUES

BOOK REVIEWS

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሔት

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ታኅሣሥ፣ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ።
ገጽ ፡ ፳፭ ፡ ቁ፡ጥር ፡ ፪ ፡

Vol. III No. 2
December 1966

IN THIS ISSUE

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ።

አንቀጾች ።

በለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፤

በማጠናቀር ፡ (ከፆላበት ፡ በማውጣጣት) ፡ ሕግን ፡ የማስናዳት ፡ ዘዴ ።

ከስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፈሸር ።

የተፈጥሮ ፡ መወለድ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ።

ከጂ ፡ ክሸችኖቢች ።

በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ የ፴ ፡ መሠረት ፡ መንግሥት ፡

በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ።

ከረስል ፡ ኤል ፡ በርማን ።

ፖስተኛው ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤

በለ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ የተሰጠ ፡ መግለጫ ።

ከጂምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ።

የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳዮች ፤

የመጽሐፍ ፡ ክለሳ ።

CASE REPORTS

ARTICLES

Some Aspects of Ethiopian Arrest Law:

The Eclectic Approach to Codification

Stanley Z. Fisher

The Law of Filiation under the Civil Code

George Krzeczunowicz

Natural Resources: State Ownership and Control

Based on Article 130 of the Revised Constitution

Russel S. Berman

Third Annual Report from the Dean

James C. N. Paul

CURRENT ISSUES

BOOK REVIEWS

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።

ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሚ ፡ ደረጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገመት ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ ግንቦት ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ። መጽሔቱ ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ ፍላጎት ፡ ያደረገቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ የመጽሔቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ ጋበዘ ። በግብዣውም ፡ መሠረት ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዝሮ ፡ የሚገኙት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል ።

ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ማትያስ ፡ ህለተ ፡ ወርቅ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሐጎስ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ኃይሌ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ጥበቡ ፡ በዩን ፡ የተከበሩ ፡ ሚስተር ፡ ጂ ፡ ኤን ፡ ደባስ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሜ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገ/ማርያም ፡ ክቡር ፡ ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ አክሲሉ ፡ ሀብተ ፡ ወልድ ፡ ክቡር ፡ በ.ትወደድ ፡ አስፍሃ ፡ ወ/ሚካኤል ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ታደሰ ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎት ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ከተማ ፡ አበበ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አሰፋ ፡ ጉብረ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ብርሃን ፡ መስቀል ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ ክቡር ፡ ኮ/ለገሠ ፡ ወልደ ፡ ሐኖ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ አብዱራህማን ፡ ክቡር ፡ ብረጋዲዬር ፡ ጄኔራል ፡ አበበ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ንርአዩ ፡ ኢሳያስ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ ዓ/ሚካኤል ፡ የተከበሩ ፡ ፊታውራሪ ፡ ባይፅዛ ፡ ጃሞ ፡ አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡ ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡ አቶ ፡ ልዑል ፡ ፀጋዬ ፡ ዶክተር ፡ ማርኛሉ ፡ ሱምባርዲ ፡ ሚስተር ፡ እስቲቬን ፡ ሱውንስቲን ፡ ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡ ሚስተር ፡ ጂ ፡ ሐማዊ ፡ ፊታውራሪ ፡ ሐጂ ፡ ሞሐመድ ፡ ሰረጂ ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ ኃይድ ፡ አቶ ፡ መርዓዊ ፡ ሞት ፡ ባይኖር ፡ አቶ ፡ መስፍን ፡ ፋንታ ፡ አቶ ፡ መዋላል ፡ መብራህቲ ፡ ሚስተር ፡ ኖርማን ፡ መትጽገር ፡ አቶ ፡ መኩንን ፡ ወ/ማርያም ፡ ቀኝ ፡ ጌታ ፡ መዝሙር ፡ ሐዋዝ ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ በሪሁን ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ አቶ ፡ ሚካኤል ፡ ፋሲል ፡ ሚስተር ፡ ሮበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡ አቶ ፡ ማህሙድ ፡ ኑርሁ ፡ ሳይን ፡ አቶ ፡ ማርቆስ ፡ አምባው ፡ ሚስተር ፡ ፖል ፡ ማካርትዚ ፡

አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡ ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡ አቶ ፡ ልዑል ፡ ፀጋዬ ፡ ዶክተር ፡ ማርኛሉ ፡ ሱምባርዲ ፡ ሚስተር ፡ እስቲቬን ፡ ሱውንስቲን ፡ ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡ ሚስተር ፡ ጂ ፡ ሐማዊ ፡ ፊታውራሪ ፡ ሐጂ ፡ ሞሐመድ ፡ ሰረጂ ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ ኃይድ ፡ አቶ ፡ መርዓዊ ፡ ሞት ፡ ባይኖር ፡ አቶ ፡ መስፍን ፡ ፋንታ ፡ አቶ ፡ መዋላል ፡ መብራህቲ ፡ ሚስተር ፡ ኖርማን ፡ መትጽገር ፡ አቶ ፡ መኩንን ፡ ወ/ማርያም ፡ ቀኝ ፡ ጌታ ፡ መዝሙር ፡ ሐዋዝ ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ በሪሁን ፡ አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ አቶ ፡ ሚካኤል ፡ ፋሲል ፡ ሚስተር ፡ ሮበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡ አቶ ፡ ማህሙድ ፡ ኑርሁ ፡ ሳይን ፡ አቶ ፡ ማርቆስ ፡ አምባው ፡ ሚስተር ፡ ፖል ፡ ማካርትዚ ፡

ሌ/ኮ : ምሕረት : ገብረ : ሰላም :
 አቶ : ምትኩ : ካሣሁን :
 አቶ : ሣላሀ : አ : ከቢረ :
 ሚስተር : ኤዚዮ : ፍዝሚኒ :
 ሚስተር : ሃሪ : ዲ : ሪፖርድስ :
 ሚስተር : ኬኔት : አር : ሬደን :
 አቶ : ሰሎሞን : አበበ :
 አቶ : ሰይፉ : ወ/ኪዳን :
 ሚስተር : ፍርማን : ጀ : ሲንገር :
 ዶክተር : ሳባ : ሀባቼ :
 ሚስተር : ፒተር : ላንድ :
 ሚስተር : አራኬል : ሳካድጅያን :
 ሚስተር : ሮበርት : ኤ : ሴድለር :
 ሚስተር : ሮላንድ : ጂ : ስታንገር :
 ሚስተር : ፒተር : ኤል : ስትራውስ :
 ሚስተር : አሊን : ቢ : ስኮት :
 ሚስተር : ሮበርት : ዲ : ስኮት :
 ቫምበል : ቀንዓ : ጉማ :
 አቶ : በለጠ : ወልደ : ሥላሴ :
 አቶ : በላይ : መንገሻ :
 አቶ : በላይ : መከታ :
 ኩሎኔል : በላቸው : ጀማነህ :
 አቶ : በየነ : አብዲ :
 ወይዘሮ : በልዩ : ወርቅ : ገብረ : መስቀል
 ሚስተር : ራስል : በርማን :
 አቶ : በቀለ : ሀብተ : ሚካኤል :
 ደጃዝማች : በቀለ : በየነ :
 አቶ : በቀለ : ተስፋዬ :
 አቶ : በቀለ : ናዲ :
 አቶ : በቀለ : ደምሴ :
 አቶ : በቀለ : ገብረ : አምላክ :
 አቶ : በፈቃዱ : ታደሰ :
 አቶ : ቡልቻ : ደመቅላ :
 ዶክተር : ዊልያም : ቡሐጂያር :
 አቶ : ቢነጋ : ፀሐይ : ኃይሉ :
 ሌ/ኮሎኔል : ብርሃነ : ወልደየስ :
 አቶ : ብርሃኔ : ክፍለ : ማርያም :
 ቀኛዝማች : ባዬ : ተሰማ :
 ዶክተር : ጃክስ : ፒ : ኤም : ቫንደርሊንደን :
 ሚስተር : ቪቶሪዮ : ቪርጅኒያ :
 ሚስተር : ኒኮላ : ፒ : ቮሲኪስ :
 አቶ : ተስፋ : ዓለም : ወርቄ :
 አቶ : ተረፈ : ገሠሠ :
 አቶ : ተካ : ፋንታ :
 አቶ : ተክሌ : ገ/መስቀል :

አቶ : ተፈሪ : ለማ :
 አቶ : ተፈሪ : ብርሃነ :
 አቶ : ተፈሪ : ደገፋ :
 አቶ : ተፈሪ : ሰርጸ : ድንግል :
 አቶ : ተሰማ : ወልደ : ዮሐንስ :
 አቶ : ተስፋ : ማርያም : ስብሐት :
 አቶ : ተስፋ : ጽዮን : ኢያሱ :
 አቶ : ተስፋዬ : ከበደ :
 አቶ : ተስፋዬ : ዶባለ :
 ባላምባራስ : ተሾመ : ጌታው :
 አቶ : ተመስገን : ወርቀ :
 አቶ : ተወልደመድኅን : ክፍሌ :
 አቶ : ታክለ : ተሰማ :
 አቶ : ታደሰ : ተክለ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ታደሰ : አስፋው :
 አቶ : ታደሰ : ይርሳው :
 ሚስተር : ማይክል : ቶፒንግ :
 አቶ : ኃይለ : ሥላሴ : አውላቸው :
 አቶ : ኃ/ልዑል : ሀብተ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ኃይሉ : ረዳ :
 አቶ : ኃይሉ : ሸንቁጢ :
 አቶ : ኃይሉ : ተስፋዬ :
 ቫምበል : ኃይሉ : አርሰዴ :
 አቶ : ኃይሉ : ዓለማየሁ :
 አቶ : ነቢዮ : ልዑል : ክፍሌ :
 አቶ : ነጋ : ተሰማ :
 አቶ : ነጋሽ : ይፍሩ :
 ቀኛዝማች : ኑሪዲን : ዘይኑ :
 ሚስተር : ሎሬንስ : ፍውልስ :
 ሌ/ኮሎኔል : አሀመድ : አሚኑ :
 አቶ : አላዛር : አምባዬ :
 አቶ : አመዳ : ለማ :
 አቶ : አማረ : ደግፈ :
 ሚስት : ማሪካ : አርባኒቶፖሎ :
 አቶ : አሰፋ : ሲበን :
 አቶ : አሰፋ : መታፈሪያ :
 አቶ : አሰፋ : ገረመው :
 አቶ : አሰፋ : ጌጤ :
 አቶ : አሰፋ : መኩነን :
 አቶ : አሰፋ : በቀለ :
 አቶ : አሰፋ : ጸጋዬ :
 የአምላ : አለቃ : አስማረ : ወ/ሥላሴ :
 አቶ : አሰፍን : ካማዬ :
 አቶ : አበበ : ጅሬ :
 አቶ : አባተ : ወንድምአገኘሁ :

አቶ፡ አባተ፡ ተረሪ፡
 አቶ፡ አንዳርጌ፡ አቸንፍ፡
 አቶ፡ አክሊሉ፡ ቤተ፡ ማርያም፡
 አቶ፡ አክሊሉ፡ አጥላባቸው፡
 አቶ፡ አደራ፡ ፍራንሷ፡
 አቶ፡ አድማሱ፡ ዋሴ፡
 አቶ፡ አድማሴ፡ ገሠሠ፡
 አቶ፡ አገኘሁ፡ ተሸሽጎ፡
 አቶ፡ አጽብሃ፡ ፈንታ፡
 ሚስት፡ መሸቴልድ፡ ኢመንኩተር፡
 ሚስተር፡ ዊሊያም፡ ኢዊንግ፡
 ሻምበል፡ ኢያሱ፡ ገብረ፡ ሐዋርያት፡
 ዶክተር፡ ኢዮብ፡ ገብረ፡ ከርስቶስ፡
 ደጃዝማች፡ ኢድሪስ፡ ለጃም፡
 ቄስ፡ ኤርሚያስ፡ ከበደ፡
 ዶክተር፡ ሞሪስ፡ ጄ፡ ኤሊዩን፡
 አቶ፡ እሸቴ፡ ብርሃኔ፡
 ሻምበል፡ እሸቴ፡ ወ/ዮሐንስ፡
 አቶ፡ እንዳለ፡ መንገሻ፡
 አቶ፡ እንዳለ፡ ወልደ፡ ሚካኤል፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ከልል፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ቸኩል፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ገብረ፡ ማርያም፡
 ዶክተር፡ ስታንሊ፡ ኪርኮር፡
 ሚስተር፡ ማይክል፡ ኪንድረድ፡
 አቶ፡ ካሣ፡ በዩን፡
 አቶ፡ ካሣሁን፡ ፋንታ፡
 አቶ፡ ከልካይ፡ ጉበኛ፡
 አቶ፡ ኪዳን፡ ዑቅባግዚ፡
 አቶ፡ ኪዳን፡ ካሣ፡
 ሚስተር፡ ክሪስቶፈር፡ ክላፕም፡
 አቶ፡ ክብሩኖድ፡ ዋሴ፡
 አቶ፡ ወልደ፡ ልዑል፡ ሥዩም፡
 አቶ፡ ወልዱ፡ በርሂ፡
 አቶ፡ ወርቁ፡ ዋካ፡
 አቶ፡ ውቤ፡ ወልደየስ፡
 ሚስተር፡ ፍራንክ፡ ጂ፡ ዊንስተን፡
 አቶ፡ ዋቅጅራ፡ በንሣ፡
 አቶ፡ ዑመር፡ ያሲን፡
 አቶ፡ ዓለሙ፡ ካሳ፡
 አቶ፡ ዕንቆ፡ ባሕር፡ ገ/ሚካኤል፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ መኳንንት፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ እንግዳ፡
 አቶ፡ ዘለቀ፡ ደስታ፡
 አቶ፡ ዘመን፡ ካሰኝ፡

አቶ፡ የሸዋ፡ ወርቅ፡ ኃይሉ፡
 አቶ፡ ይልማ፡ ኃይሉ፡
 አቶ፡ ይልማ፡ ገብሬ፡
 አቶ፡ ይርሳው፡ ዘለቀ፡
 ዶክተር፡ ዮሐንስ፡ ብርሃን፡
 ሴ/ኮሎኔል፡ ደማ፡ ዘንግ፡ እግዚር፡
 ብላታ፡ ደምሴ፡ ወርቅአገኘሁ፡
 አቶ፡ ደረበው፡ ልዩው፡
 አቶ፡ ደስታ፡ ገብሩ፡
 ሚስተር፡ ሀሪስን፡ ሲ፡ ዳኒንግ፡
 ባላምባራስ፡ ገመዳ፡ ኡርጌሣ፡
 አቶ፡ ገበየሁ፡ ፈንታዮ፡
 ቀኝ፡ ጌታ፡ ገብረ፡ ሐና፡ ቅጣው፡
 አቶ፡ ገብረ፡ መስቀል፡ ካሕማይ፡
 አቶ፡ ገ/ሕይወት፡ ወ/ሐዋርያት፡
 ባሻይ፡ ገብረ፡ መስቀል፡ ዘይሉ፡
 አቶ፡ ገብረየሱስ፡ ኃይለ፡ ማርያም፡
 አቶ፡ ገብሬ፡ ገብረ፡ ጊዮርጊስ፡
 አቶ፡ ጊላ፡ ሚካኤል፡ ባሕታ፡
 አቶ፡ ጌራወርቅ፡ መንበር፡
 አቶ፡ ጌታሁን፡ ሁንኛው፡
 አቶ፡ ጌታቸው፡ አድማሱ፡
 አቶ፡ ጌታቸው፡ አስፋው፡
 አቶ፡ ጌታቸው፡ ክብረት፡
 ዶክተር፡ ፊ፡ ግራቭን፡
 አቶ፡ ግርማ፡ አበበ፡
 ሚስተር፡ ኤቩረት፡ ኤፍ፡ ጉልድበርግ፡
 አቶ፡ ጉይአቶም፡ በይን፡
 አቶ፡ ጥላሁን፡ ፈጠረ፡
 አቶ፡ ጥበቡ፡ አብራሃም፡
 አቶ፡ ጥበቡ፡ ተገኝ፡
 ግራዝማች፡ ሜሴ፡ ያዴታ፡
 አቶ፡ ጸሐይ፡ ገሠሠ፡
 አቶ፡ ጸጋዬ፡ ወ/ማርያም፡
 አቶ፡ ጸጋዬ፡ ተረሪ፡
 ሚስተር፡ ስታንሊ፡ ፊሸር፡
 አቶ፡ ፈጃው፡ መኩንን፡
 አቶ፡ ፋሲል፡ ማሞ፡
 አቶ፡ ፍስሐ፡ መብራት፡
 አቶ፡ ፍስሐ፡ ገብረዮስታትዮስ፡
 ግራዝማች፡ ፍስሐዬ፡ ዘገዮ፡
 ሚስተር፡ ሮበርት፡ ፒኮት፡
 ሚስተር፡ ዶናልድ፡ ኢ፡ ፓራዲስ፡
 ሚስተር፡ ጄ፡ ፕሮታ፡
 ሚስተር፡ ጀምስ፡ ሲ፡ ኤን፡ ፖል፡

PATRONS OF THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Selassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

H.E. Afenigus Kitaw Yitateku
Hon. Blatta Matias Hiletwork
Hon. Ato Hagos Tewokde Medhin
Hon. Blatta Haile Wolde Kidan
Hon. Ato Tibebe Beyene
Hon. Mr. G.N. Debbas
Hon. Ato Negussie Fitawake
Hon. Ato Teshome Gebre Mariam

H.E. Tshafi Tazaz Aklilu Habte Wolde
H.E. Bitwoded Asfeha Woldemichael
H.E. Ato Mammo Tadesse
H.E. Dejazmatch Fikre Selassie Habte
    Mariam
H.E. Ato Seyoum Haregot
H.E. Ato Ketema Abebe
H.E. Ato Assefa Gabre Mariam
H.E. Dejazmatch Berhane Meskel
    Wolde Selassie
H.E. Col. Leghessa Wolde Hanna
H.E. Teshome Haile Mariam
H.E. Ato Abera Jembere
H.E. Ato Belatchew Asrat
H.E. Ato Muhamed Abdurahman
H.E. Brig. Gen. Abebe Wolde Meskel
H.E. Ato Nirayo Esayas
Hon. Ato Ammanuel Andemichael
Hon. Fitawrari Bayisa Jemmo

Ato Abate Tefferi
Ato Abate Wondemagegnehu
Ato Abebe Gire
Ato Adarra Francois
Ato Admasse Gessesse
Ato Admassu Wassé
Dr. Maurice J. Aelion
Ato Agegnehu Tesheshago
Lt. Col. Ahmed Aminu
Ato Aklilu Atlabatchew
Ato Aklilu Bete Mariam
Ato Alazar Ambaye
Ato Alemu Kassa
Ato Amare Degefe
Ato Amede Lemma
Ato Andargé Achenef
Mrs. Marica Arvanitopoulou
Ato Asfeha Kahsai
Sgt. Asmara Wolde Sellassie
Ato Assefa Bekele
Ato Assefa Geremew

Ato Assefa Gete
Ato Assefa Liban
Ato Assefa Makonnen
Ato Assefa Metafaria
Ato Assefa Tsegaye
Ato Atsheba Fanta
Kegnazmatch Baye Tessema
Ato Befekadu Tadesse
Dejazmatch Bekele Beyene
Ato Bekele Demissie
Ato Bekele Gebre Amlak
Ato Bekele Habte Michael
Ato Bekele Nadi
Ato Bekele Tesfaye
Col. Belatchew Jemaneh
Ato Belay Meketa
Ato Belay Mengesha
Ato Belete Wolde Sellassie
Woiz. Beleyu Work Gebre Meskel
Ato Berhane Kefie Mariam
Lt. Col. Berhane Woldeyes

Mr. Russell Berman
 Ato Beyene Abdi
 Ato Binega Tschai Hailu
 Dr. William Buhagiar
 Ato Bulcha Demeksa
 Grazmatch Charlie Yadeta
 Dr. Christopher Clapham
 Lt. Col. Dama Zeng Egzer
 Blatta Demissie Workagegnahu
 Ato Derebew Leyew
 Ato Desta Gebru
 Mr. Harrison Dunning
 Ato Endale Wolde Michael
 Ato Endale Mengesha
 Käss Ermias Kebede
 Ato Esheté Berhane
 Capt. Esheté Wolde Yohannes
 Mr. William Ewing
 Capt. Eyassu Gebre Hawariat
 Dr. Eyob Gebrecristos
 Ato Fasil Mammo
 Grazmatch Fessahaie Zegheie
 Ato Fijaw Makonnen
 Ato Fisseha Gebre Ewostatewos
 Ato Fisseha Mebrat
 Mr. Stanley Z. Fisher
 Ato Gebeyehu Fantaye
 Ato Gebre Gebre Giorgis
 Kegn. Geta Gebre Hanna Kitaw
 Ato Gebre Hewot Wolde Hawariat
 Ato Gebre Meskel Kassaye
 Bashai Gebre Meskel Zeilo
 Ato Gebreyesus Haile Mariam
 Balambaras Gemeda Urgessa
 Ato Gera Work Member
 Ato Getachew Admassu
 Ato Getachew Asfaw
 Ato Getachew Kibret
 Ato Getahun Hunegnaw
 Ato Gila Mikael Bahta
 Ato Girma Abebe
 Ato Goitom Beyen
 Mr. Everett Goldberg
 Dr. Phillippe Graven
 Dr. Saba Habachy
 Ato Hailu Alemayehu
 Capt. Hailu Arsede
 Ato Hailu Reda
 Ato Hailu Shenqute
 Ato Hailu Tesfaye
 Mr. G. Hamawi
 Mr. N. Hamawi
 Ato Haile Sellassie Awulatchew
 Ato Haile Leoul Habte Giorgis

Dedjazmatch Idris Lejam
 Ato Inquo Bahrey Gebre Mikael
 Miss Mechtild Immenkötter
 Capt. Kanaa Guma
 Ato Kassa Beyene
 Ato Kassahun Fanta
 Ato Kebede Checole
 Ato Kebede Gebre Mariam
 Ato Kebede Kelel
 Ato Kelkay Gobena
 Ato Kibinad Wassé
 Ato Kidane Equba Egzi
 Ato Kidanu Kassa
 Mr. Michael Kindred
 Dr. Stanley Kirkor
 Mr. Lawrence Knowles
 Capt. Legesse Wolde Mariam
 Ato Lemma Wolde Semayat
 Dr. Marcello Lombardi
 Mr. Steven Lowenstein
 Ato Leoul Tsegaye
 Ato Makonnen Wolde Mariam
 Ato Marcos Ambawe
 Mr. Paul McCarthy
 Mr. Robert C. Means
 Lt. Col. Mehrete Gebre Selam
 Ato Merawi Mot Bainor
 Ato Mesfin Fanta
 Mr. Norman Metzger
 Ato Mewail Mebratu
 Kegn. Geta Mezemer Hawaz
 Ato Michael Fasil
 Ato Mitiku Kassahun
 Ato Mohammed Gayid
 Fitawrari Haji Mohammed Seredge
 Ato Muhamud Nurhu Sain
 Ato Mulugeta Berihnu
 Ato Mulugeta Wolde Giorgis
 Ato Nabiye Leoul Kifle
 Ato Negash Yifru
 Ato Negga Tesemma
 Kegnazmatch Nuridine Zayenu
 Ato Omar Yasin
 Mr. Donald E. Paradis
 Mr. James C.N. Paul
 Mr. Robert Picot
 Mr. G. Prota
 Mr. Kenneth Redden
 Mr. Harry D. Richards
 Mr. Ezio Rusmini
 Mr. Arakel Sakadjian
 Ato Saleh A. Kebire
 Mr. Peter H. Sand
 Mr. Olin B. Scott

Mr. Robert D. Scott
Mr. Robert A. Sedler
Ato Seifu Wolde Kidan
Mr. Norman J. Singer
Ato Solomon Abebe
Mr. Roland J. Stanger
Mr. Peter L. Strauss
Ato Tadesse Asfaw
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Tadesse Yersaw
Ato Takele Tesemma
Ato Tecka Fanta
Ato Tefera Degefe
Ato Tefere Sertse Dengel
Ato Tefferi Berhane
Ato Tefferi Lemma
Ato Tekle Gebre Meskel
Ato Temesgen Worke
Ato Tereffe Gessesse
Ato Tesfa Alem Worku
Ato Tesfa Mariam Sebiat
Ato Tesfa Zion Eyassu
Ato Tesfaye Dubale
Ato Tesfaye Kebede
Balambaras Teshome Getaw
Ato Tessema Wolde Yohannes

Ato Tewolde Medhin Kifle
Ato Tillahun Fettera
Ato Tibebu Abraham
Ato Tibebu Tegegn
Ato Tsegaye Tefferi
Ato Tsegaye Wolde Mariam
Mr. Michael Topping
Ato Tsehai Gessesse
Dr. Jacques P.M. Vanderlinden
Mr. Vittorio Vercellino
Mr. Nicola P. Vosikis
Ato Wakgira Bonsa
Mr. Frank D. Winston
Ato Wolde Leoul Seyoum
Ato Woldu Berhe
Ato Worku Wacka
Ato Woube Woldeyes
Ato Yeshewa Work Hailu
Ato Yilma Gebre
Ato Yilma Hailu
Ato Yirsaw Zelleke
Dr. Yohannes Berhane
Ato Zelleke Desta
Ato Zemene Kassegn
Ato Zeude Engeda
Ato Zeude Mekwanent

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ።

ከፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ጋደለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

የቦርድ ፡ አባሎች ።

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ሰብሳቢ ።

ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጂያር ፡ አቶ ፡ ንርአዩ ፡ ኢሳይያስ ፡
ዲን ፡ ጄምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፡ ፕሮፌሰር ፡ ኬኔስ ፡ ሪዶን ፡

አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ ።

አዘጋጅዎች ።

የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ አዘጋጅዎች ፡ የአንቀጾች ፡ አዘጋጅዎች ፡
ኖርማን ፡ ሲንገር ፡ ሮበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡
ሽመልስ ፡ መታፈሪያ ፡ ብርሃኑ ፡ ባይሀ ፡

የዝግጅቱ ፡ ሥራ ፡ አመራር ፡ ገላፊ ።

ፋሲል ፡ ናሆም ።

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ።

አቢዩ ፡ ገለታ ፡ ሰይፍ ፡ ተክለ ፡ ማርያም ፡
ዓለማንተ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ሰመረአብ ፡ ሚካኤል ፡
ቢልሊኝ ፡ ማንደፍሮ ፡ ጥዑመ ፡ ልሳን ፡ ለማ ፡
ገድለ ፡ አማኑኤል ፡ ኪዳነ ፡ ማርያም ፡ ይልማ ፡ ግዛው ፡
ካሣ ፡ በየነ ፡ የሴፍ ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡
ነብየ ፡ ልዑል ፡ ክፍሌ ፡ ወርቁ ፡ ተፈራ ።

ጸሐፊ ።

ወይዘሪት ፡ መንበረ ፡ ዜና ።

ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ መጽሔቱን ፡ አክሰፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ማተሚያ ፡
ቤት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቊጥር ፡ ፲፪፻፳፻፱፻፪ ፡ ኬንያ ፡ ወይም ፡ የፖስታ ፡ ሣጥ
ን ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፱ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ በመጠየቅ ፡
ሰመግዛት ፡ ይቻላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ሲሸጥ ፡ ዋጋው ፡ የአሜሪካ ፡ ፯ ፡ ብር ፡
ነው ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መጻሕፍት ፡ ከሚቀጥለው ፡ አድራሻ ፡ ይገኛል ።

ስለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብና ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽ
ሔቱ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅዎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ የፖስታ ፡ ሣ. ቊ. ፳፻፳፻፳
አዲስ ፡ አበባ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published twice annually at the Faculty of Law, Haile Sellassie I
University in co-operation with the Ministry of Justice.

EDITORIAL BOARD

H.E. Ato Belatchew Asrat, Chairman

Dr. William Buhagiar
Dean James C. N. Paul

Ato Nirayo Esayas
Professor Kenneth Redden

Ato Negga Tessema

EDITORIAL STAFF

Case Editors

Norman Singer
Shimelis Metaferia

Articles Editors

Robert C. Means
Berhanu Bayih

Editor for Administration

Fasil Nahum

Associate Editors

Abiyu Geleta
Alemante Gebreselassie
Billillign Mandefro
Gedle Ammanuel Kidane Mariam
Kassa Beyene
Nabiyelul Kifle

Seifu Tekle Mariam
Semerab Mikael
Tieme-Lissan Lemma
Worqu Tafara
Yilma Ghizaw
Yoseph Gebre Egziabher

Secretary

Menbere Zena

The Journal is distributed outside Ethiopia by Oxford University Press,
P.O. Box 12532, Nairobi, Kenya, and P.O. Box 1024, Addis Ababa, Ethiopia,
at U.S. \$7.00 a year.

Please address correspondence to the Editors, Journal of Ethiopian Law,
P.O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ።

ባ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተቋቋመው ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ የኤል. ኤል. ቢ. ዲግሪን ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ በሕግ ፡ ዲፕሎማንና ፡ ስርተፊኬትን ፡ የሚያስገኝ ፡ ትምህርት ፡ ያስተምራል ። ስለ ፡ ማንኛውም ፡ ነገር ፡ የዚሁኑ ፡ ፋኩልቲ ፡ ረዳት ፡ ዲን ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የኒቨርሲቲ ፡ ፖ ፡ ማ ፡ ቀ. 1176 ፡ አዳሰ ፡ አበባ ፡ በሚል ፡ እድራሻ ፡ ጠይቁ ።

የሕግ ፡ መምህራን ።

- ጀምሶ ፡ ሲ. ኤን. ፖል ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ዲን ።
- ማይክል ፡ ዚንድረድ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ጆይ. ዲ. ፤ ኤም. ሲ. ኤል. ፤ ዲ. ኢ. ኤስ. ፤ ፖክትል ፡ ዲን ።
- ኖርማን ፡ መትዝገር ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ሮበርት ፡ ቻርልስ ፡ ሚንስ ፤ ቢ. ኤስ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ፖል ፡ ማካዪ ፤ ኤ. ቢ. ፤ ጆይ. ዲ. ፤ ኤም. ሲ. ኤል. ።
- ኬንስ ፡ ሮበርት ፡ ሪድን ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ኖርማን ፡ ጄ. ሲንገር ፤ ቢ. ኤስ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ፒተር ፡ ኤች ፡ ላንድ ፤ ሪፍሪንዳር ፤ ዲ. ኤ. ኤስ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።
- ሎውሪንስ ፡ ኖውልስ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።
- መኸቴልድ ፡ ኢሚንኮተር ፤ ሪፈሪንዳር ፤ አስሶሪን ።
- ዊሊያም ፡ ኢዊንግ ፤ ኤ. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ሮላንድ ፡ ጅናታን ፡ አሰታንገር ፤ ቢ. ኤ. ፤ ጆይ. ዲ. ።
- ፒተር ፡ አስትራውስ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ክሪስቶፈሪ ፡ ክላፓም ፤ ቢ. ኤ. ፤ ዲ. ፊል. ።
- ጆርጅ ፡ ክቩችዮቢች ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ፤ ሲስ. ኤስ. ቮም. ፤ ሲስ. ኤስ. ፖሊት ።
- ዐሪሶን ፡ ኬዝ ፡ ዳኒንግ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ጃን ፡ ዶኒስ ፡ ጋዋን ፤ ሲሳንስ ፡ ድርዋ ፤ ዲ. ኢ. ኤስ. ።
- አሰታንሲ ፡ ዜድ. ፊሸር. ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- ጃክ ፡ ፕ. ኤም ፡ ባንደርሊንደር ፡ ዶክተር ፡ አን. ድርዋ ።

የግሚስ ፡ ጊዜ ፡ መምህራን ።

- ለገሠ ፡ ወልደማርያም ፤ ኤም. ሲ. ኤል. ።
- በላቸው ፡ ጀማንሀ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።
- በቀለ ፡ ናዲ ፤ ቢ. ኤ. ቢ. ሲ. ኤል. ።
- ተፈሪ ፡ ብርሃኔ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ቢ. ሲ. ኤል. ።
- ነጋ ፡ ተሰማ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ቢ. ሲ. ኤል. ።
- ንርአዮ ፡ ኢሳያስ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።
- ንጉሤ ፡ ዋትሕ ፡ አወቀ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ቢ. ሲ. ኤል. ።
- አበበ ፡ ጻንጉል ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ።
- አማኑኤል ፡ ዓምድ ፡ ሚካኤል ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።
- አሰፋ ፡ ሲበን ፤ ቢ. ኤ. ፤ ቢ. ሲ. ኤል. ።
- አዋል ፡ አደም ፤ ቢ. ኤ. ፤ ሲሳንስ ፡ ድርዋ ።
- ጌታቸው ፡ ክብረት ፤ ቢ. ኤ. ፤ ቢ. ሲ. ኤል. ።
- ሃሕንስ ፡ ብርሃን ፤ ዲ. ጆይ. ፤ ኤም. ሲ. ኤል. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ።

HAILE SELASSIE I UNIVERSITY

FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1963, offers courses in law leading to the LL.B. degree and to a Diploma or Certificate in Law. For further information contact the Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P.O. Box 1176, Addis Ababa.

FACULTY

James C. N. Paul, B.A. LL.B., Dean
Michael J. Kindred, B.A., J.D., M.C.L., D.E.S., Assistant Dean
Christopher Clapham, B.A. D. Phil.
Harrison Case Dunning, B.A. LL.B.
Stanley Z. Fisher, B.A., LL.B.
Jean-Denis Gagnon, Lic. Droit, D.E.S.
Mechthild Immenkötter, Referendar, Assessor.
Lawrence Knowles, B.A. LL.B., LL.M.
George Krzeczunowicz, B.A., LL.M., Lic. Sc. Comm., Lic. Sc. Polit.
Robert C. Means, B.S., LL.B.
Paul McCarthy, A.B., J.D., M.C.L.
Norman Metzger, B.A. LL.B.
Keneth Robert Redden, LL.B.
Peter H. Sand, Referendar, D.E.S., LL.M.
Norman J. Singer, B.S., LL.B.
Roland Jonathan Stanger, B.A., J.D.
Peter Strauss, B.A., LL.B.
Jacques P. M. Vanderlinden, Dr. Droit

PART-TIME FACULTY

Abebe Guangouli, LL.B.
Amanuel Amdemichael, LL.M.
Assefa Liban, B.A., B.C.L.
Awal Adam, B.A., Lic. Droit
Bekete Nadi, B.A., B.C.L.
Belatchew Jemanch, B.A., LL.B. LL.M.
Getachew Kibret, B.A., B.C.L.
Legesse Wolde Mariam, M.C.L.
Negga Tessema, B.A., B.C.L.
Negussie Fitawake, B.A., B.C.L.
Nirayo Essayas, B.A., LL.B., LL.M.
Tafari Berhane, B.A., B.C.L.
Yohannes Berhane, Dr. Jur., M.C.L., LL.M.

ማ ው ጫ ።

አንቀጾች ፤ 78 ፤

የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐት፡ ጠባቂዎችና፡ ደጋፊዎች ። ii

የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ ግውጫ ። XX

መግለጫዎች ። 339

ሰለ፡ ኢትዮጵያ፡ የመያዝ፡ ሕግ፡ አንድ፡ አንድ፡ ጉዳዮች ፤ በግጠናቀር፡
(ከያለበት፡ በግውጣጣት)፡ ሕግን፡ የግሰናጻት፡ ዘዴ ።
ከስታንሊ፡ ዜድ፡ ፈሸር ። 425

የተፈጥሮ፡ መወለድ፡ በኢትዮጵያ፡ ፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ ።
ከጂ፡ ክሸችኖቢች ። 491

በተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ የ፴፯፡ መሠረት ፤ መንግሥት፡
በተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ላይ፡ ያለው፡ የባለሀብትነትና፡ ቊጥጥር ።
ከረሰል፡ ኤል፡ በርግን ። 525

ሦስተኛው፡ ከዲት፡ የተሰጠ፡ ዓመታዊ፡ መግለጫ ፤ ሰለ፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ፡ ም፡
የትምህርት፡ ዓመት፡ የተሰጠ፡ መግለጫ ።
ከጆምስ፡ ሲ፡ ኤን፡ ፖል ። 571

የጊዜው፡ አሳሳቢ፡ ጉዳዮች፡
ሕጉን፡ ጥንታዊ፡ ማድረግ፡ አይሆንምን፡ ሕግና፡ ምንጮቹ ።
ከጆርጅ፡ ክሸችኖቢች ። 609

ሰለ፡ “የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ምንጮች፡ መግቢያ”፡ የተሰጠ፡ ተጨማሪ፡
ማብራሪያ ።
ከጃክስ፡ ቫንደርሊንደን ። 629

የመጽሐፍ፡ ክለሳ ።
ኤች፡ ኤል፡ ኤ፡ ሀርት፡ ዘ፡ ሞራሊቲ፡ አፍ፡ ዘ፡ ክሪሚናል፡ ሎው ።
ከስታንሊ፡ ዜድ፡ ፈሸር ። 641

መበጽሔቱ፡ የታተሙ፡ አንቀጾች፡ ግውጫ፡ ሸልዩም፡ 3 ፤ በደራሲ ። 648

በመጽሔቱ፡ የታተሙ፡ አንቀጾች፡ ግውጫ፡ ሸልዩም፡ 3 ፤ በአርዕስት ። 650

በመጽሔቱ፡ ውስጥ፡ የሚገኙትን፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ የሚያሳይ፡ ዝርዝር ፤
(ሸልዩም፡ 3) ። 652

በመጽሔቱ፡ ውስጥ፡ የተጠቀሱትን፡ ሕግጋት፡ የሚያሳይ፡ ዝርዝር ፤
(ሸልዩም፡ 3) ። 664

TABLE OF CONTENTS

	Page
Patrons of the Journal of Ethiopian Law	v
Table of Cases Reported	xxi
Case Reports	341
 Articles:	
Some Aspects of Ethiopian Arrest Law:	
The Eclectic Approach to Codification	
<i>by Stanley Z. Fisher</i>	463
 The Law of Filiation under the Civil Code	
<i>by George Krzeczunowicz</i>	511
 Natural Resources: State Ownership and Control	
Based on Article 130 of the Revised Constitution	
<i>by Russel S. Berman</i>	555
 Third Annual Report from the Dean	
<i>by James C. N. Paul</i>	591
 Current Issues:	
Turning the Legal Clock Back	
<i>by George Krzeczunowicz</i>	621
 A Further Note on an Introduction	
To the Sources of Ethiopian Law	
<i>by Jacques Vanderlinden</i>	635
 Book Reviews	
H. L. A. Hart, <i>The Morality of the Criminal Law</i>	
<i>by Stanley Z. Fisher</i>	645
Table of Contributions — Authors (Vol. III)	649
Table of Contributions — Titles (Vol. III)	651
Index to Cases Reported (Vol. III)	659
Index of Laws Cited (Vol. III)	669

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።

ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

	ገጽ ፡
ትዕግሥት ፡ ፍሥሐ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ብርሃኑ ፡ አባ ፡ ካማ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፳፬/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።)	403
ባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አሰፋ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፲፪፻፸፭/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	390
ሸዋን ፡ ግዥው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ንጋቱ ፡ ይመር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፲፫፻፶፬/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	379
ተዋበች ፡ ዕንቁ ፡ ሥላሴ ፡ ፊታውራሪ ፡ ለማ ፡ ወ/ደድቅ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ወዳጆ ፡ ይመር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፷፱/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	374
ኃይሉ ፡ ባአግዳሣሪያን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አልማዝ ፡ አምባዬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፶፩/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	362
አልማዝ ፡ አምባዬ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ኃይሉ ፡ ባአግዳሣሪያን ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፸፰/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡	362
በለጡ ፡ አበራሽ ፡ አቤት ፡ ባይ ፤ (የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፲፮/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	354
ብሥራት ፡ ወልደሃና ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ መኩንን ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፯፻፲፰/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።)	341

ከ ፍ ተ ኛ ው ፡ ፍ ር ድ ፡ ቤ ት ።

ጉና ፡ ወርቅ ፡ የተባለችውን ፡ በጉዲፈቻ ፡ ልጅ ፡ ለማድረግ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ ሳይ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ ሚስተር ፡ ዊሊያም ፡ ቦስ ፡ ሚስት ፡ ሬኒ ፡ ሃን ፡ ቦስ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፸፱/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።)	418
ተክሌ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ስብሀቱ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፲፪/፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።)	413
ኪዳኔ ፡ ተመልሰ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሸቢራ ፡ ጀግኔ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። (የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፲፪/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።)	409

TABLE OF CASES REPORTED

Supreme Imperial Court

Almaz Ambaye v Hailu Bagdasajian (Civil Appeal No. 268/57 E.C.)	369
Bayessa Jemmo v. Assefa Wolde Giorgis (Civil Appeal No. 1475/57 E.C.	401
Belete Aberash's Petition (Criminal Appeal No. 216/57 E.C.)	358
Bisrat Woldehanna v. Fitawrari Gessessa Makonnen (Civil Appeal No. 718/55 E.C.)	348
Hailu Bagdasarian v. Almaz Ambaye (Civil Appeal No. 251/57 E.C.)	369
Tewabech Inquoselassie et al. v. Wodajo Yimer (Civil Appeal No. 964/57 E.C.)	377
Tigist Fisseha v. Birhanu Abba Gossa (Civil Appeal No. 329/58 E.C.)	406
Shewan Gizaw Ingida Worq v. Nigatu Yimer (Civil Appeal No. 1359/57 E.C.)	390

High Court

In the Matter of the Adoption of a Minor Child, Gunawork (Civil Appeal No. 270/58 E.C.)	422
Kidane Temelso v. Shebira Gegnie (Civil Appeal No. 492/55 E.C.)	411
Tekle Gebre Sellassie v. Sebhatu Woldemariam (Civil File No. 202/57 E.C.)	416

መ ግ ሰ ጫ ም ች ።

የሚከተሉት ፡ አሥር ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤትና ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፈሻል) ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ። ስለነዚህም ፡ በኢትዮጵያውያንና ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ዳኞች ፡ መካከል ፡ ስለተወሰኑት ፡ ጉዳዮች ፡ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሁለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ መጻፋቸውን ፡ ማስተዋል ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ አስተያየቶች ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተተረጎመ ፡ አይደሉም ። እያንዳንዱ ፡ ፍርድ ፡ ራሱን ፡ የኃለ ፡ ቢሆንም ፡ በዳኞች ፡ መካከል ፡ ስለ ፡ ሥረ ፡ ነገሩና ፡ ስለ መጨረሻው ፡ ውሳኔ ፡ ስምምነት ፡ አለ ።

R E P O R T S

The following are ten cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgment is official and always precedes the English. It is important to note that in those cases heard before mixed benches of both Ethiopian and foreign judges, two separate opinions are written, one in Amharic and one in English. These opinions are not translations of one another, but are independent judgments based upon common agreement among the judges as to the principles and final outcome of the case.

ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

ጳጳስ ፡ ትሉት ።

ብሥራት ፡ ወልደ ፡ ሃና ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ መኰንን ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፲፰/፶፮ ፡ ዓ . ም ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡— የስትና ፡— የእንድነት ፡ የስትና ፡— በባለሰዎች ፡ ላይ ፡ ስለሚቀርበው ፡ ክስ ፡— የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡— ስለሌሊ ፡ (ሰው) ፡ ፅዳ ፡ አከፋፈል ፡ የሚደረግ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡— የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ፳፻፳፩፡፳፻፳፪፡፳፻፳፫፡፳፻፳፬፡፳፻፳፭፡፳፻፳፮ ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በመልሰ ፡ ሰጭው ፡ አሦስተኛ ፡ ሰው ፡ ለተሰጠ ፡ ብድር ፡ የሞሰትና ፡ መያዣ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረቱን ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ይህታ ፡ ለመልሰ ፡ ሰጭው ፡ አጣወረ ፡ በተጨማሪም ፡ “ባለሰዎች ፡ ግዴታውን ፡ ለመረጃም ፡ ያልቻለ ፡ እንደሆነ ፡ ባለገንዘብ ፡ (ከንብረቱ) ፡ ሽያጭ ፡ የተገኘውን ፡ ገንዘብ ፡ ሊወስድ ፡ ይችላል” ፡ ሲል ፡ ተስማማ ። ባለሰዎች ፡ በተወሰነው ፡ ቀን ፡ ሰዎች ፡ ባይከፍሉ ፡ በመቅረቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፳፮፡፳፻፳፯ ፡ በመጥቀስ ፡ መልሰ ፡ ሰጭው ፡ በስድስት ፡ ሳምንታት ፡ ውስጥ ፡ ክስ ፡ በባለሰዎች ፡ ላይ ፡ እንዲያቀርብ ፡ ጠየቀው ። መልሰ ፡ ሰጭው ፡ በስድስት ፡ ሳምንታት ፡ ውስጥ ፡ ክስ ፡ ሳያቀርብ ፡ በመቅረቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀቱን ፡ መልሰ ፡ ሰጭው ፡ እንዲመልስ ፡ እንዲደረግለት ፡ ይህን ፡ ክስ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቀረበ ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መልሰ ፡ ሰጭው ፡ በስድስት ፡ ወራት ፡ ውስጥ ፡ በባለሰዎች ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ እንዲያቀርብ ፡ ይህንን ፡ ካሳደረገ ፡ ዋሉ ፡ ነጻ ፡ ይሆናል ፡ ሲል ፡ የፈረደውን ፡ በመታወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ክርክር ፡ ተቀባይነት ፡ አላገኘም ፤ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ መልሰ ፡ ሰጭውን ፡ ገን ፡ ለመልቀቅ ፡ ስለማይችል ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ተገልብጧል ።

፳ እንደ ፡ ሰው ፡ ሰዎች ፡ ካልተከፈለ ፡ ለሞሰትና ፡ ግብያዣ ፡ የሰጠው ፡ ንብረቱ ፡ እንዲሸጥ ፡ ከተሰማማ ፡ የእንድነት ፡ ሞስ ፡ እንጅ ፡ ተራ ፡ ዋሉ ፡ አይደለም ።

፳ ባለገንዘብ ፡ በባለሰዎች ፡ ላይ ፡ በስድስት ፡ ሳምንታት ፡ ውስጥ ፡ ክስ ፡ እንዲያቀርብ ፡ የግብንደር ፡ መብት ፡ ከፍት ፡ የሆነው ፡ ስተራ ፡ ዋሎች ፡ እንጅ ፡ ለእንድነት ፡ ዋሎች ፡ አይደለም ።

ገዳር ፡ ፲፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ። ዳኞች ፡- አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡ ዶክተር ፡ ዊሊያም ፡ ቦሐጅዖር ፡ አቶ ፡ ታደሰ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ።

በሐምሌ ፡ ፳፻ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ በተመዘገበ ፡ ውል ፡ ፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ መኰንን ፡ ለቀኛዝማች ፡ ተክለማርያም ፡ መታፈሪያ ፡ በአቶ ፡ ብሥራት ፡ ወልደ ፡ ሃና ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣና ፡ የሰው ፡ ሞስትና ፡ አሥራ ፡ ስድስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ አበድረዋል ፡ ብድሩንም ፡ በሐምሌ ፡ ፳፻ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መልሰው ፡ ሊከፍሉ ፡ በተወሰነው ፡ ቀን ፡ ባይከፍሉ ፡ እከፈሉ ፡ ድረስ ፡ በመቶው ፡ ብር ፡ ባመት ፡ ፱ ፡ ብር ፡ ወለድ ፡ ጨምረው ፡ ብድሩን ፡ እመለሱ ፡ ድረስ ፡ ሊከፍሉ ፡ ተስማምተዋል ።

በነሐሴ ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አቶ ፡ ብሥራት ፡ ወልደ፡ሃና ፡ (ይግባኝ ፡ ባይ) ፡ በአበዳሪው ፡ በፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ (መልስ ፡ ሰጭ) ፡ ላይ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ አቀረቡ ፡ ክላቸውም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱፻፴፰ መሠረት ፡ ዋስትናዬ ፡ ወርዶልኛል ፡ በማለት ፡ ነው ።

ዋሱ ፡ በየካቲት ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ ተበዳሪውን ፡ እንዲከሱ ፡ ጠይቄአቸው ፡ ሳይከሱ ፡ በመቅረታቸው ፡ የእኔ ፡ ዋስትና ፡ ወርዶልኛልና ፡ ለፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ በመያዣ ፡ የተሰጠው ፡ የቦታዬ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ (ካርታ) ፡ ይመለስልኝ ፡ ብለው ፡ ጠይቀዋል ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በታኅሣሥ ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ፍርድ ፡ “ባለገንዘቡ ፡ ከታኅሣሥ ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ስድስት ፡ ወር ፡ መብታቸውን ፡ በሕግ ፡ የማይጠይቁ ፡ ከሆነ ፡ በሰው ፡ ዋስትና ፡ የገቡት ፡ ግዴታ ፡ ፈራሽ ፡ ይሆናል ፤ ዋሱ ፡ ነፃ ፡ ይሆናል ። ስለሆነም ፡ በውላቸው ፡ መሠረት ፡ የተሰጠው ፡ የንብረት ፡ መያዣ ፡ ወደፊት ፡ የሚታይ ፡ ስለሆነ ፡ ለምንም ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ መብታቸውን ፡ ሊጠይቁ ፡ ይችላሉ” ፡ ብሎ ፡ ወስኗል ።

ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ በዚህ ፡ ውሳኔ ፡ ላይ ፡ ነው ፤ የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክርክር ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አበዳሪው ፡ (መልስ ፡ ሰጭ) ፡ ተበዳሪውን ፡ እንዲከሱ ፡ ስድስት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ የሰጣቸው ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቍጥር ፡ ፩፻፱፻፴፰ ፡ ጋር ፡ የማይስማማ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ነው ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ ዋሱ ፡ የራሱን ፡ ርስት ፡ መያዣነት ፡ ሰጥቶ ፡ እንደዋናው ፡ ተበዳሪ ፡ የሚቆጠር ፡ ሆኖ ፡ የተዋዋለ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ተከላክለዋል ።

ከሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ በአበዳሪና ፡ በዋሱ ፡ መካከል ፡ የዋስትናው ፡ ውጤት ፡ የሚወሰነው ፡ በውላቸው ፡ መሠረት ፡ ስለሆነ ፤ ክርክር ፡ የተነሳበትን ፡ የውል ፡ ቃል ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ እዚህ ፡ ፍርድ ፡ ውስጥ ፡ አግብተን ፡ እንመርምረው ።

የብድሩ ፡ ውል ፡ “እኔ ፡ ቀኛዝማች ፡ ተክለማርያም ፡ መታፈሪያ ፡ ከፊታውራሪ ፡ ገሠሠ ፡ መኰንን ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ ብር ፡ ሰበደር ፤ ዋሱ ፡ አቶ ፡ ብሥራት ፡ ወልደ፡ሃና ፡ እንዲዋሱና ፡ ካርታቸውንም ፡ አስገዢ ፡ እንድበደርበት ፡ ስለፈቀዱልኝ ፡ ስለርስቱ ፡ ነፃነት ፡ የተመሰከረበት ፡ ከወረዳ ፡ ግዛቱ ፡ በቍጥር ፡ ፩፻፳፻፲፫/፪/፶፩ ፡ የካቲት ፡ ፯/፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የመጣ ፡ ማስረጃ ፡ ባ፲፯ኛው ፡ መለጠፊያ ፡ መዝገብ ፡ በ፩፻፶፬ ፡ ላይ ፡ ታሸገል ፡ የሚለውን ፡ ቍጥሩ ፡ ፲፫፻፶፮፮ ፡ የሆነውን ፡ ካርታ ፡ ዋሱ ፡ አድርጌ ፡ ተበድረአለሁ ፡ ወሰነተኞች ፡ የርዕስ ፡ ደብር ፡ ወልደየስ ፡ ወራሾች ፡ የአቶ ፡ ወልደደድቅ ፡ ወራሾች ፡ የወይዘሮ ፡ የሺ ፡ እመቤት ፡ ተክለማርያም ፡ መንገድ ፡ ከነኝህ ፡ የሚዋሰነውን ፡ በታ ፡ እስከ ፡ ቤቶቹ ፡ በሐራጅ ፡ ተሸጦ ፡ ሊከፈላቸው ፡ ይችላል ። እሱ ፡ ግን ፡ ባይዋላ ፡ እንጦጦ ፡ ከአያቱ ፡ ከደጃዝማች ፡ መታፈሪያ ፡ በውርስ ፡ ያገኘሁትን ፡ ሀብቱ ፡ በሙሉ ፡ በሐራጅ ፡ ተሸጦ ፡ ሊከፈላቸው ፡ ይችላል ። ይኸው ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ ብር ፡ ከ፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሐምሌ ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ ነሐሴ ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ በዓመት ፡ ከአንድ ፡ ወር ፡ ድረስ ፡ በዓመት ፡ ከአንድ ፡ ወር ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ብር ፡ ወለድ ፡ ጨምራ ፡ ልመልስ ፡ ተበድራአለሁ ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ ብር ፡ በተዋዋልንበት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ አምጥተውልኝ ፡ ተቀብያለሁ ፡ ግን ፡ በተወሰነው ፡ ቀን ፡ ባልመልስ ፡ ወደፊት ፡ እስከ ፡ ምመልስበት ፡ ቀን ፡ ድረስ ፡ የ፲፯፻፲፱ ፡ ብር ፡ ወለድ ፡ እንደባንክ ፡ በዓመት ፡ በመቶ ፡ ዘጠኝ ፡ ብር ፡ በታሰበ ፡ እከፍላለሁ ፡ ይህንኑም ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ ብር ፡ በተወሰነው ፡ ቀን ፡ አልጠየቁኝም ፡ ብዬ ፡ በይርጋ ፡ አልከራከርም ፡ ምክንያቱም ፡ ወደፊት ፡ እስከምመልስበት ፡ ቀን ፡ የሚወልድብኝ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ፡ እኔም ፡

አቶ፡ ብሥራት፡ ወልደግና፡ ከዚህ፡ በላይ፡ በቁጥር፡ ፲፯፻፹፮፡ የሆነውን፡ ካርታ፡ ቀኛዝማች፡ ተክለማርያም፡ መታፈሪያ፡ አሲዘው፡ እንዲበደሩበት፡ ፈቅጃለሁ፡ ይኸውም፡ የአበዳሪው፡ ገንዘብ፡ ሳይከፈል፡ ቢቀር፡ በካርታው፡ ላይ፡ የሚታየው፡ እስከ፡ ቤቶቹ፡ በሐራጅ፡ ተሸጦ፡ ለአበዳሪው፡ ለፊታውራሪ፡ ገሠሠ፡ መኩንን፡ ሊከፈላቸው፡ ይቻላል”፡ . . . የሚል፡ ነው፡ ይህንን፡ ውል፡ አበዳሪው፡ ተበዳሪውና፡ ዋሱ፡ ፈርመውበታል ።

ከዚህ፡ በላይ፡ እንዳልነው፡ በአበዳሪና፡ በዋሱ፡ መካከል፡ ክርክር፡ በተነሣ፡ ጊዜ፡ የዋስትናው፡ ውጤት፡ የሚወሰነው፡ በውላቸው፡ መሠረት፡ ነው። በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፩፻፶፪፻፸፩፡ መሠረት፡ ውል፡ በተዋዋሉት፡ ሰዎች፡ መካከል፡ ሕግ፡ ነው።

ዋሱ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ ባለው፡ የውል፡ ቃል፡ ምን፡ ግዴታ፡ ገብተዋል? ዋሱ፡ የገቡት፡ ግዴታ፡ የማይንቀሳቀስ፡ ንብረታቸውን፡ ተበዳሪው፡ መያዣ፡ አድርገው፡ እንዲበደሩበትና፡ ዕዳው፡ ሳይከፈል፡ ቢቀር፡ ይኸው፡ መያዣ፡ የሆነው፡ የዋሱ፡ የማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መጀመሪያ፡ በሐራጅ፡ እንዲሸጥ፡ የሱ፡ ሺያጭ፡ ዕዳውን፡ ለመክፈል፡ ባይበቃ፡ የተበዳሪው፡ ርስት፡ ቀጥሎ፡ እንዲሸጥ፡ ነው።

የውሱ፡ ቃል፡ ግልጽ፡ ነው። ትርጉም፡ የሚያስፈልገው፡ ነገር፡ አይደለም። ዋሱ፡ ከላይ፡ እስከታች፡ ያለውን፡ የውል፡ ቃል፡ ዓይቶ፡ አውቆ፡ የፈረመ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ግዴታው፡ የሚወሰነው፡ ወይም፡ ውሱ፡ የሚተረጉመው፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በቍጥር፡ ፩፻፶፪፻፸፩፡ እንደተመለከተው፡ የውሱን፡ ክፍል፡ ሁሉንም፡ በመመልከት፡ ነው። ውሱም፡ መያዣ፡ የሆነው፡ የዋሱ፡ ንብረት፡ ከተበዳሪው፡ ንብረት፡ አስቀድሞ፡ እንዲሸጥ፡ ነው። መያዣ፡ የሆነ፡ ንብረትን፡ ከሌላው፡ ንብረት፡ አስቀድሞ፡ መሸጥስ፡ ጠቅላላው፡ ደንብ፡ አይደለም? ለሁሉም፡ ውሱ፡ መያዣ፡ የሆነው፡ ንብረት፡ ከዋናው፡ ባለዕዳ፡ ንብረት፡ አስቀድሞ፡ መሸጥ፡ ያለበት፡ መሆኑን፡ በግልጽ፡ ይናገራል።

ዋሱ፡ መያዣ፡ ባደረጉት፡ ንብረታቸው፡ እንደዋናው፡ ባለዕዳ፡ ሆነው፡ የሚገደዱበት፡ ውል፡ ከሰጡ፡ አበዳሪው፡ ዋናውን፡ ተበዳሪ፡ ሳይፈልግ፡ ሳይክስ፡ መያዣ፡ የተቀበለውን፡ ንብረት፡ መሸጥ፡ ይችላል። እንደዚህ፡ ያለ፡ ውል፡ ሲኖር፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፩፻፶፪፻፸፩፡ መሠረት፡ ዋስ፡ አበዳሪው፡ ተበዳሪውን፡ እንዲክስ፡ የማስገደድ፡ መብቱ፡ ይቀራል።

እስካሁን፡ የተቸነው፡ በአበዳሪና፡ በተበዳሪ፡ መካከል፡ ባለው፡ ውል፡ መሠረት፡ ነው።

ሕጉስ፡ እንዴት፡ ነው?

የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፩፻፶፪፻፸፩ “ (፩)፡ ዋሱ፡ አንድነት፡ በሆነ፡ ዋስትና፡ የጋራ፡ ባለ፡ ዕዳ፡ ወይም፡ በሌላ፡ በማናቸውም፡ ተመሳሳይነት፡ ስም፡ በመሆን፡ ከዋናው፡ ባለ፡ ዕዳ፡ ጋር፡ የሚገደድ፡ እንደሆነ፡ ባለ፡ ገንዘቡ፡ ለዋናው፡ ባለ፡ ዕዳ፡ ከመናገሩ፡ በፊት፡ በዋሱ፡ ላይ፡ ክስ፡ ማቅረብና፡ በእጁ፡ ያለውን፡ መያዣ፡ ለመሸጥ፡ ይችላል። (፪)፡ ከዚህም፡ በቀር፡ በዚህ፡ ምዕራፍ፡ የተመለከቱ፡ ደንጋጌዎች፡ አንድነት፡ በሆነ፡ ዋስትና፡ ላይ፡ ተፈጻሚዎች፡ ናቸው”፡ ይላል።

ይህ፡ ቍጥር፡ ከዚህ፡ በላይ፡ ከተነገረው፡ ውል፡ ጋራ፡ የሚሰማማ፡ ነው። ዋሱ፡ ከዋናው፡ ባለዕዳ፡ ጋራ፡ የሚገደድ፡ እንደሆነ፡ ባለ፡ ገንዘቡ፡ ለዋናው፡ ባለዕዳ፡ ከመናገሩ፡ (ዋናውን)፡ ባለዕዳ፡ ከመያዙ፡ ከመክሰሱ፡ በፊት፡ በዋሱ፡ ላይ፡ ክስ፡ ማቅረብና፡ በእጁ፡ ያለውን፡ መያዣ፡ ለመሸጥ፡ ይችላል፡ ብሏል። በንዑስ፡

ቍጥር : ፩ : እንደ : ተጻፈው : ዓይነት : ዋሱ : እንደ : ዋናው : ባለዕዳ : ከዋሱ : በፈት : የሚገደድበት : ውል : ሰጥቶ : ቢገኝም : ተበዳሪውን : መክሰስ : አለበት : ለማለት : ሳይሆን : በንዑስ : ቍጥር : ፪ : የተመለከተው : በዚህ : ምዕራፍ : ስለተመለከቱት : ሌሎች : ድንጋጌዎች : ነው ። ይህንንም : በዚህ : በንዑስ : ቍጥር : ፪ : “ከዚህ : በቀር” : የሚለው : ቃልና : በቍጥር : ፩፻፱፻፴፱ : ከዚህ : በላይ : ከተመለከተው : ቍጥር : ውጭ : (፩፻፱፻፴፯) : የሚለው : ቃል : በቍጥር : ፩፻፱፻፴፫ : ንዑስ : ቍጥር : ፪ : የተመለከተው : የሚፈጸመው : በንዑስ : ቍጥር : ፩ : ከተመለከተው : ውጭ : ለሆነ : ነገር : መሆኑን : ይገልጻል ። የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፩፻፱፻፴፫ : ዋሱ : እንደዋናው : ተበዳሪ : የሚገደድበት : ውል : ከሰጠ : አበዳሪ : ዋናውን : ተበዳሪ : ሳይከስ : ዋሱን : መክሰስ : ይችላል : ሲል : ዋሱ : በቍጥር : ፩፻፱፻፴፰ : ዋናውን : ተበዳሪ : ሳይከስ : ዋሱን : መክሰስ : ይችላል : ሲል : ዋሱ : በቍጥር : ፩፻፱፻፴፰ : ዋናውን : ተበዳሪ : ክሰስ : በማለት : መክራክር : አይችልም ። ቍጥር : ፩፻፱፻፴፰ : የሚጠቅመው : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፩፻፱፻፴፰ : ንዑስ : ቍ : (፩) : እንደተመለከተው : ያለ : ውል : የሌለ : ሲሆን : ነው ።

ሁለተኛው : የዋሱ : ክርክር : እበዳሪው : ከተወሰነው : ቀን : በላይ : ለተበዳሪው : ቀን : ሰጥተዋል : በማለት : ነው ። ተበዳሪው : ወይም : ዋሱ : በተወሰነው : ቀን : ሳይከፍሉ : ቀርተው : የሚከፍሉበት : ጊዜ : በያልፍ : አበዳሪ : አለዋሱ : ፈቃድ : የመክፈያ : ጊዜ : አራዝሞ : ሰጥቷል : አያሰኝም ፤ ዋስትናውም : አይወርድም ። ዋስትናው : የሚወርደው : ዋሱ : ሳያውቅ : ተበዳሪው : አበዳሪውን : ለምኖ : ዋሱ : ሳይስማማ : አበዳሪው : ቀን : አራዝሞ : የሰጠ : እንደሆነ : ነው ። በዚህ : በአሁኑ : ነገር : ይህን : የመሰለ : ነገር : የለም ። ውላቸው : ብድሩን : በ፩ : ዓመት : ከአንድ : ወር : ሊመለስ : ነው : ይልና : ግን : በተወሰነው : ቀን : ባልመልስ : ወደፊት : እስከምመልስበት : ቀን : ድረስ : ይላል ፤ ስለዚህ : ብድሩ : የሚመለስበት : ቀን : የተወሰነና : ያልተወሰነም : ነው ፤ እንደተበዳሪና : እንደዋሱ : ትጋት : እንደመረጡ : የሚያደርጉበት : ውል : ነው ፤ አበዳሪው : አለዋሱ : ፈቃድ : ለተበዳሪው : ቀን : አራዝሞ : ሰጠ : የሚባልበት : አንድም : ምክንያት : የለም ።

በነዚህ : ሁሉ : ምክንያቶች : የንጉሠ : ነገሥቱ : ጠቅላይ : ፍርድ : ቤት : ይግባኝን : ውድቅ : አድርጎታል ። ፈታውራሪ : ገሠሠ : በዋሱና : በዋናው : ሳይ : አቅርበው : አሁን : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በቀጠሮ : ላይ : ያለው : ነገሮች : ፈቅደዋል ፤

በአሳብ : የተለዩት : ዳኛ : የፍርድ : አስተያየት ።

የዚህ : ጉዳይ : መነሻ : ሐምሌ : ፳፮ : ቀን : ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : በመልስ : ሰጭውና : በቀኛዝማች : ተክለ : ማርያም : መታፈሪያ : በተባሉ : (በዚህ : ክስ : ውስጥ : በሌሉ) : ሰው : መካከል : የተደረገ : የብድር : ስምምነት : ነው ፤ በዚህም : ስምምነት : መሠረት : የተባሉት : ቀኛዝማች : መታፈሪያ : ከመልስ : ሰጭው : በብድር : ፲፯፻፲፱ : ብር : ወሰዱ ። ይህ : ብድር : የተሰጠው : በይግባኝ : ባዩ : በአቶ : ብሥራት : ወልደሃና : ዋስትና : ሲሆን : እርሳቸውም : ለብድሩ : የዋስትና : መያዣ : የባለሀብትነት : የርስት : ምስክር : ወረቀት : (ካርታ) : ቍጥር : ፲፯፻፶፮ : ለመልስ : ሰጭው : ሰጡ ። በዚህም : ሰነድ : ውስጥ : የተበደርኩትን : ገንዘብ : መክፈል : ያቃታኝ : እንደሆነ : በተባለው : የባለሀብትነት : የርስት : ምስክር : ወረቀት : የተጠቀሰው : ንብረት : በሐራጅ : ይሸጥ ፤ ይህ : ያነሰ : እንደሆነ : ቀሪው : ገንዘብ : እን

ጦጦ፡ ላይ፡ ከአባቲ፡ ከደጃዝማች፡ መታፈሪያ፡ የወረሰኩት፡ መሬት፡ በሐራጅ፡ ተሸጦ፡ እንዲክፈል፡ ሲሉ፡ ተበዳሪው፡ ቀኛዝማች፡ ተክለ፡ ማርያም፡ መታፈሪያ፡ ያረጋግጣሉ። የተባለው፡ ብድር፡ ከ፳፻፡ ብር፡ ወለድ፡ ጋር፡ በአንድ፡ ዓመት፡ ከአንድ፡ ወር፡ ውስጥ፡ ማለት፡ ከሐምሌ፡ ፳፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፪፡ እስከ፡ ነሐሴ፡ ፳፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፭፡ የሚከፈል፡ ነበር። በተጨማሪም፡ በተወሰነው፡ ጊዜ፡ ብድሩ፡ ያልተከፈለ፡ እንደሆነ፡ ተበዳሪው፡ ዘጠኝ፡ በመቶ፡ ወለድ፡ ይከፍላል፡ ተብሎ፡ ተጽፏል። ይግባኝ፡ ባዩ፡ አቶ፡ ብሥራት፡ ወልደሃናም፡ በበኩላቸው፡ ዋስ፡ እንደመሆናቸው፡ ቀኛዝማች፡ ተክለ፡ ማርያም፡ መታፈሪያ፡ ብድሩን፡ በባለሀብትነት፡ የርሱት፡ ምስክር፡ ወረቀት፡ ቊጥር፡ ፲፯፻፳፻፳፭፡ የዋስትና፡ መያዣ፡ እንዲወስዱና፡ ቀኛዝማች፡ ተክለ፡ ማርያም፡ መታፈሪያ፡ ብድሩን፡ መክፈል፡ ያልቻሉ፡ እንደሆነ፡ መልስ፡ ሰጭው፡ ፊትአውራሪ፡ ገሠሠ፡ መኮንን፡ መሬቱን፡ እላዩ፡ ላይ፡ ካለው፡ ንብረት፡ ጋር፡ ሲሸጡ፡ ይችላሉ፡ ሲሉ፡ ተስማምተዋል። ቀኛዝማች፡ ተክለማርያም፡ መታፈሪያ፡ በተባለው፡ ቀን፡ ብድሩን፡ ሳይከፍሉ፡ ቀሩ፡ ይግባኝ፡ ባዩም፡ መልስ፡ ሰጭው፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቊጥር፡ ፩፻፱፻፴፰፡ መሠረት፡ በሰድስት፡ ሳምንቶች፡ ውስጥ፡ ከባለዕዳው፡ ከቀኛዝማች፡ ተክለ፡ ማርያም፡ መታፈሪያ፡ ላይ፡ የመብታቸውን፡ አፈጻጸም፡ ይጠይቁ፡ ዘንድ፡ ክስ፡ እንዲያቀርቡ፡ ማስጠንቀቂያ፡ ሰጧቸው። መልስ፡ ሰጭው፡ በሰድስቱ፡ ሳምንታት፡ ውስጥ፡ ምንም፡ ሳያደርጉ፡ ቀሩ ፤ ከዚህ፡ በኋላ፡ ይግባኝ፡ ባዩ፡ በተባለው፡ ሰድስት፡ ሳምንታት፡ ውስጥ፡ የተበደሩትን፡ ገንብዞ፡ እንዲመልሱ፡ ባለዕዳው፡ ስለተጠየቁ፡ መልስ፡ ሰጭው፡ ዋስ፡ በመሆናቸው፡ በይግባኝ፡ ባዩ፡ ላይ፡ የነበረውን፡ መብት፡ ያጣሉ ፤ የወሰዱትንም፡ የባለሀብትነት፡ የርሱት፡ ምስክር፡ ወረቀት፡ (ካርታ)፡ እንዲመልሱ፡ ይታዘዝልኝ፡ በማለት፡ በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ክስ፡ አቀረቡ።

በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በተሰጠው፡ ፍርድ፡ ውስጥ፡ እንዲህ፡ የሚል፡ ይገኛል፡—የሁለቱ፡ ወገኖች፡ ጠበቆች፡ ከሳሹ፡ (ይግባኝ፡ ባዩ)፡ በብድሩ፡ ውል፡ መሠረት፡ ከመሬቱ፡ የማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መያዣ፡ የተለየ፡ (ሌላ)፡ ለብድሩ፡ አከፋፈል፡ ራሱ፡ ዋስ፡ ሆኗል፡ ሲሉ፡ ተናግረዋል። ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤትም፡ ከሳሹ፡ (ይግባኝ፡ ባዩ)፡ ራሳቸው፡ ዋስ፡ ከሆኑ፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፱፻፴፰፡ መሠረት፡ ተከሳሹ፡ (መልስ፡ ሰጭው)፡ ከተበዳሪው፡ ከቀኛዝማች፡ ተክለማርያም፡ የመብታቸውን፡ አፈጻጸም፡ ይጠይቁ፡ ዘንድ፡ ክስ፡ እንዲያቀርቡ፡ ለመጠየቅ፡ መብት፡ አላቸው፡ ብሏል። በመደምደሚያውም፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ሲፈርድ፡ ተበዳሪውን፡ ቀኛዝማች፡ ተክለማርያምን፡ መልስ፡ ሰጭው፡ የመብታቸውን፡ አፈጻጸም፡ ለመጠየቅ፡ ፍርዱ፡ ከተሰጠበት፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ በሰድስት፡ ሳምንታት፡ ውስጥ፡ ክስ፡ ካላቀረቡ፡ ይግባኝ፡ ባዩ፡ የራሳቸው፡ ዋስትና፡ ከሚያስከትሉው፡ ኃላፊነት፡ ነፃ፡ ይሆናሉ። ሆኖም፡ እንደዚህ፡ ያለው፡ ክስ፡ ባለመቅረቡ፡ ተከሳሹ፡ በሚጻፍ፡ ለማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መያዣ፡ መሠረት፡ በይግባኝ፡ ባዩ፡ መሬት፡ ላይ፡ የሚኖራቸው፡ ማንኛውም፡ መብት፡ አይነካባቸውም።

ይግባኝ፡ ባዩ፡ ከተባለው፡ የከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ፍርድ፡ ይግባኝ፡ ያሉበት፡ ምክንያት፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቊጥር፡ ፩፻፱፻፴፰፡ የተጠቀሰውን፡ የሰድስት፡ ሳምንታት፡ ጊዜ፡ በማራዘሙ፡ የሕግ፡ ስሕተት፡ ፈጽሟል፡ በማለት፡ ነው። በተጨማሪም፡ ይግባኝ፡ ባዩ፡ ለመልስ፡ ሰጭው፡ የማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ መያዣ፡ አልሰጠም፤ መሬት፡ ለመልስ፡ ሰጭው፡ የተሰጠው፡ እንደ፡ ዋስትና፡ መያዣ፡ ብቻ፡ ነው፡ ተብሎ፡ ክርክር፡ ቀርቧል። የመልስ፡ ሰጭው፡ ክርክር፡ ደግሞ፡ በብድሩ፡ ሰነድ፡ መሠረት፡ መልስ፡ ሰጭው፡ በአንድነት፡ ዋስ፡ ሆኗል፡ የሚል፡ ነው።

ሰለ : ብድሩ : ሰምምነት : የሚከተሉትን : ነገሮች : እናያለን ፤ ይኸውም ፡—
ሀ) በሰምምነቱ : መሠረት : ይግባኝ : ባዩ : በአንድነት : ዋስ : ሆኖ : እንደሆነ : እና

ለ) በሰምምነቱ : መሠረት : ይግባኝ : ባዩ : ለመልስ : ሰጭው : ሰለ : እዳው : ዋስ ትና : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : መያገጥ : ሰጥቶ : እንደሆነ : ነው ።

በኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : እንደሌላ : ሕጎች : ለምሳሌ : እንደ : አዲሱ : የኢጣሊያን : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ወይም : የፈረንሳይ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ሳይሆን ፤ ከባለዕዳው : ጋር : በአንድነት : ኃላፊ : ካልሆነ ፤ በቀር : ዋሱ : በመሠረቱ : ኃላፊነቱ : ከባለዕዳው : ቀጥሎ : ነው : (ባለዕዳው : ከዋሱ : በፊት : መጠየቅ : አለበት) ። ዋሱ : ከባለዕዳው : ጋር : እንደነት : ኃላፊ : መሆኑ : በሰምምነት : ውስጥ : በደንብ : መገለጽ : አለበት ። ዋስትናው : ተራ : ዋስትና : በሆነ ፤ ጊዜ ፤ ማለት : የዋሱ : ኃላፊነት : ከባለዕዳው : ቀጥሎ : ሲሆን ፤ ዋሱ : የጋራ : ባለዕዳ ፤ ሊያገኛቸው : የማይችሉውን ፤ ሁለት ፤ ጥቅሞች ፤ ከማግኘቱ ፤ በቀር ፤ ኃላፊነቱ ፤ ከጋራ ፤ ባለዕዳ ፤ ኃላፊነት ፤ ጋር ፤ ተመሳሳይ ፤ ነው ፤ እነዚህም ፤ ጥቅሞች ፤ ከዋናው ፤ ባለዕዳ ፤ ተከራክር ፤ የማለት ፤ መብት ፤ የኢትዮጵያ ፤ ፍትሕ ፤ ብሔር ፤ ሕግ ፤ ቍጥር ፤ ፩፻፱፻፴፭ ፤ እና ፤ ብዙ ፤ ዋሶች ፤ ሲኖሩ ፤ ዕዳውን ፤ የመክፈል ፤ መብት ፤ የኢትዮጵያ ፤ ፍትሕ ፤ ብሔር ፤ ሕግ ፤ ቍጥር ፤ ፩፻፱፻፺፩ ፤ ናቸው ። ዋስትናው ፤ በአንድነት ፤ የሆነ ፤ እንደሆነ ፤ እነዚህን ፤ ሁለት ፤ ጥቅሞች ፤ ዋሱ ፤ ሊያገኛቸው ፤ አይችልም ፤ ግን ፤ በሌላው ፤ ረገድ ፤ ኃላፊነቱ ፤ ከተራ ፤ ዋስ ፤ ጋር ፤ እንድ ፤ ነው ። የኢትዮጵያ ፤ ፍትሕ ፤ ብሔር ፤ ሕግ ፤ ቍጥር ፤ ፩፻፱፻፴፯ ፤ ውጤት ፤ ይህ ፤ ነው ። ይህ ፤ ቍጥር ፤ አንድ ፤ ባለገንዘብ ፤ ለዋናው ፤ ባለዕዳ ፤ ከመናገሩ ፤ በፊት ፤ በዋሱ ፤ ላይ ፤ ክስ ፤ ማቅረብና ፤ በእጅ ፤ ያለውንም ፤ መያገጥ ፤ ለመሸጥ ፤ ይችላል ፤ ካለ ፤ በኋላ ፤ አግባብ ፤ ያላቸው ፤ በዚህ ፤ ምዕራፍ ፤ የተመለከቱት ፤ ቍጥሮች ፤ እንደነት ፤ በሆነ ፤ ዋስትና ፤ ላይ ፤ ተፈጻሚዎች ፤ ናቸው ፤ ይላል ። ስለዚህ ፤ ቍጥር ፤ ፩፻፱፻፴፰ ፤ አንድነት ፤ በሆነ ፤ ዋስትና ፤ ላይ ፤ ተፈጻሚ ፤ ነው ።

በዚህ ፤ በአሁኑ ፤ ጉዳይ ፤ ይግባኝ ፤ ባዩ ፤ በኔ ፤ አስተያየት ፤ ተራ ፤ ዋስ ፤ እንጅ ፤ በአንድነት ፤ ዋስ ፤ አይደለም ። እርግጥ ፤ ነው ፤ ለዋስትና ፤ መያገጥ ፤ ለአበዳሪው ፤ (መልስ ፤ ሰጭው) ፤ የተሰጠው ፤ በባለሀብትነት ፤ የርስት ፤ ምስክር ፤ ወረቀት ፤ (ካርታ) ፤ የተረጋገጠው ፤ ንብረቱ ፤ ለአዳው ፤ እንዲከፈል ፤ ይግባኝ ፤ ባዩ ፤ ተሰማምቷል፤ ነገር ፤ ግን ፤ ይህ ፤ ሊደረግ ፤ የሚችለው ፤ ተበዳሪው ፤ እዳውን ፤ ለመክፈል ፤ ሳይችል ፤ ብቻ ፤ ነው ። የአንድነት ፤ ኃላፊነት ፤ በሰውር ፤ የሚያመለክተው ፤ እያንዳንዱ ፤ ኃላፊ ፤ የሆነ ፤ ሰው ፤ ያንኑ ፤ አንድ ፤ ግዴታ ፤ መፈጸም ፤ እንዳለበት ፤ ነው ። በዚህ ፤ በአሁኑ ፤ ጉዳይ ፤ ይግባኝ ፤ ባዩ ፤ እዳውን ፤ ለመክፈል ፤ እንዳችም ፤ ግዴታ ፤ አልገባም ። ግዴታ ፤ የገባው ፤ ባለ ፤ ዕዳው ፤ ዕዳውን ፤ ሳይከፍል ፤ በቀር ፤ መሬቱ ፤ ተሸጦ ፤ ዕዳው ፤ እንዲከፈል ፤ ነው ። በነዚህ ፤ ምክንያቶች ፤ ይግባኝ ፤ ባዩ ፤ ተራ ፤ ዋስ ፤ ስለሆነ ፤ በፍትሕ ፤ ብሔር ፤ ሕግ ፤ ቍጥር ፤ ፩፻፱፻፴፰ ፤ መሠረት ፤ መልስ ፤ ሰጭው ፤ በሰድስት ፤ ሳምንታት ፤ ውስጥ ፤ ከባለዕዳው ፤ ላይ ፤ የመብቶችን ፤ አፈጻጸም ፤ ይጠይቅ ፤ ዘንድ ፤ ክስ ፤ እንዲያቀርብ ፤ ለማስገደድ ፤ ይችላል ፤ እላለሁ ። ይሁንና ፤ ይግባኝ ፤ ባዩ ፤ በአንድነት ፤ ዋስ ፤ ነበር ፤ ቢባልም ፤ እላይ ፤ በተጠቀሱት ፤ ምክንያቶች ፤ አሁንም ፤ ቢሆን ፤ በቍጥር ፤ ፩፻፱፻፴፰ ፤ ለመጠቀም ፤ ይችላል ።

ከፍተኛው ፤ ፍርድ ፤ ቤት ፤ መልስ ፤ ሰጭው ፤ ባለዕዳውን ፤ የሚከሰበትን ፤ ጊዜ ፤ ፍርድ ፤ ከተሰጠበት ፤ ቀን ፤ አንስቶ ፤ እስከ ፤ ሰድስት ፤ ሳምንታት ፤ ድረስ ፤ በማራዘም ፤ ተላሰቷል ፤ ስለሚለው ፤ የይግባኝ ፤ ምክንያት ፤ የሰድስት ፤ ሳምንታት ፤

ጊዜ ፡ በሕግ ፡ በደንብ ፡ ተገልጾ ፡ የተደነገገ ፡ ሲሆን ፡ ጊዜ ፡ ይህም ፡ መቆጠር ፡ የሚጀምረው ፡ ባለዕዳውን ፡ ክሰሰ ፡ ብሎ ፡ ዋሱ ፡ አበዳሪውን ፡ ከጠየቀበት ፡ ቀን ፡ ነው ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይኸን ፡ ጊዜ ፡ በማራዘሙ ፡ ተሰሰቷል ።

ሰለ ፡ ሁለተኛው ፡ ነጥብ ፡ ማለት ፡ በስምምነቱ ፡ መሠረት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ለመልስ ፡ ሰጭው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ ሰለ ፡ መስጠቱ ፡ በእኔ ፡ አስተያየት ፡ ከስምምነቱ ፡ አገባብ ፡ (እንዲጋጣሚ ፡ የስምምነቱ ፡ አርዕስት ፡ የብድር ፡ ስምምነት ፡ ነው ፡ የሚለው) ፡ ምንም ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ አልተሰጠም ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የርስቱን ፡ የባለሀብትነት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ለብድሩ ፡ ዋስትና ፡ መያዣ ፡ ከመስጠት ፡ በላይ ፡ ሌላ ፡ አላደረገም፤ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀቱም ፡ መስጠት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ መራቱን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ እንዳያዛውር ፡ ወይም ፡ እንዳያሲዘው ፡ ወይም ፡ ቦታ ፡ ክኛ ፡ በሌላ ፡ ዘዴ ፡ እንዳያስገልጸው ፡ ያደርገዋል ፡ ስምምነቱ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ አይጠቅስም፤ የሚለው ፡ የ“ዋስትና ፡ መያዣ” ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ለክርክር ፡ ያህል ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ ተሰጥቷል ፡ ብንልም ፡ እንኳ ፡ ስለማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ የሚናገሩትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ በተለይም ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩን ፡ ሕግ ፡ ቍጥሮች ፡ ፫፻፯ ፡ እና ፡ ፫፻፩፻፮ ፡ መዋቀስ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ በቍጥር ፡ ፫፻፩፻፮ ፡ መሠረት ፡ (የማይንቀሳቀስ ፡) ንብረቱን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ በማድረግ ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ዕዳ ፡ እከፋፈል ፡ ዋስ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ መያዣ ፡ የተሰጠበትን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ እንደገዛ ፡ (እንዳገኘ) ፡ ሦስተኛ ፡ ወገን ፡ ይቆጠራል ። በቍጥር ፡ ፫፻፯ ፡ መሠረት ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ መብት ፡ የተሰጠበትን ፡ ንብረት ፡ የገዛ ፡ ሰው ፡ የመያዣው ፡ መብት ፡ ከተሰጠው ፡ ገንዘብ ፡ ጠያቂ ፡ ጋር ፡ ስላለው ፡ ግንኙነት ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ በጠቅላላው ፡ ሰለ ፡ ውሎቹ ፡ በሚለው ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ሰለ ፡ ዋስ ፡ በተሰጡት ፡ መብቶች ፡ ሊሠራባቸው ፡ ይችላል ። ከነዚህ ፡ ለዋስ ፡ ከተሰጡት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መብቶች ፡ ውስጥ ፡ እላይ ፡ ተጠቅሰው ፡ የነበሩት ፡ መብቶች ፡ ማለት ፡ ከዋናው ፡ ባለዕዳ ፡ ተከራክር ፡ የማለት ፡ መብትና ፡ በቍጥር ፡ ፩፻፱፻፳፰ ፡ መሠረት ፡ በባለዕዳው ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ የማቅረብ ፡ መብት ፡ ይገኙባቸዋል ። ስለዚህ ፡ እላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ቍጥሮች ፡ መሠረት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ (ጉዳይ) ፡ መያዣ ፡ የተሰጠበትን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ እንደገዛ ፡ ሦስተኛ ፡ ወገን ፡ በሕግ ፡ ተቆጥሮ ፡ የተባሉትን ፡ መብቶች ፡ ሊጠቀምባቸው ፡ ይችላል ።

እላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ምክንያቶች ፡ መሠረት ፡ ይግባኙን ፡ በመፍቀድ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትን ፡ ፍርድ ፡ ውድቅ ፡ በማድረግ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በስድስት ፡ ሳምንታት ፡ ውስጥ ፡ ማለት ፡ እንዲያቀርብ ፡ በይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክስ ፡ ከተጠቀሰበት ፡ ጊዜ ፡ አንስቶ ፡ ከባለዕዳው ፡ ላይ ፡ የመብቶቹን ፡ አፈጻጸም ፡ በመጠየቅ ፡ ክስ ፡ ሳያቀርብ ፡ ስለቀረ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከግዴታዎቹ ፡ በመላ ፡ ነፃ ፡ ሆኖ ፡ ለብድሩ ፡ የዋስትና ፡ መያዣ ፡ የሰጠውን ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፩፻፮ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ እንዲመልስለት ፡ በማለት ፡ ወስኘዋል ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1A

BISRAT WOLDEHANNA v. FITAWRARI GESSESSE MAKONNEN

Civil Appeal No. 718/55 E.C.

Contractual obligations—Guarantee—Joint guarantee—Summons to proceed—Mortgage—Mortgage to secure the debt of another—Arts. 1731, 1736, 1933, 1934, 1951, 3090 and 3106 Civ. C.

Appellant gave to respondent, as security for a loan given by respondent to a third person, possession of the title deed to immovable property belonging to him and agreed that "in case the debtor fails to discharge his obligations, the creditor may appropriate the proceeds from the sale of the (property)." The debtor failed to repay the loan on the due date and appellant invoked Art. 1938. Civ. C., and asked respondent to initiate proceedings against the debtor within six weeks. Respondent failed to act within six weeks and appellant brought this action in the High Court to require respondent to return the title deed. On appeal from a High Court judgment ordering respondent to bring proceedings against the debtor within six months and declaring that if he did not do so, the guarantor would be released.

Held: Contention of appellant denied, but High Court judgment reversed on the ground that the Court could not release the respondent.

1. Where a person agrees that if the debt is not paid his property given as security may be sold, he is a joint and not a simple guarantor.

2. The right to require the creditor to proceed against the debtor within six weeks when the obligation is due is available only to simple guarantors and not to joint guarantors.

Hedar 19, 1956 E.C. (November 27, 1964 G.C.); Justices: Afenigus Kitaw Yitateku, Dr. W. Buhagiar, Ato Tadesse Tekle Giorgis :- On Hamle 22, 1952 E.C., pursuant to a contract registered with the Addis Ababa Municipality, Fitawrari Gessesse Makonnen loaned Kegnazmatch Teklemariam Metaferia \$16,000 on the strength of a personal guarantee and immovable property provided by Ato Bisrat Wolde Hanna, to be given in pledge.

The loan was to be repaid on Nehasse 26, 1953 E.C. and should the debtor fail to do so on the date of maturity, interest at the rate 9% per annum would accrue to the principal.

On Nehasse 2, 1954 E.C., Ato Woldehanna, present appellant, brought suit against the creditor, Fitawrari Gessesse, present respondent, in which the former alleged that he had been released pursuant to Art. 1938 of the Civ. C. His contention was that Fitawrari Gessesse failed to sue his debtor when he, the guarantor, asked him to; consequently, (he argued) he was released from his guarantee and requested the return of the title deed, kept by Fitawrari Gessesse as pledge.

The High Court, in its decision delivered on Tahsas 30, 1955 E.C., ruled as follows: "Should the creditor fail to exercise his right within six months time as

of Tahsas 30, 1955 E.C., the guarantor shall be released." However the appeal challenges that ruling. The appellant's contention is that the six months' extension granted to the creditor, present respondent, within which to sue the debtor is contrary to Art. 1938 Civ. C.

In his defense, the respondent argued that the guarantor should be considered as the debtor because he guaranteed the loan with his land.

To begin with, let us take the contract piecemeal and study its contents because the respective rights of the guarantor and creditor should be determined by reference to the contents of the contract. It reads, "I Kegnazmatch Teklemariam Metaferia have borrowed \$16,000 from Fitawrari Gessesse Makonnen, Ato Bisrat Woldehanna has agreed to guarantee my debt and has allowed me to give his title deed, certified to be unattached and unencumbered by other obligations and bearing serial No. 10568 and procured from the Woreda Gizat as pledge. My debt may be discharged by selling at auction the plot adjacent to those of Ri'se Debre Woldeyes' heirs and Ato Wolde Tsadik's heirs and bounded by Woizero Yeshimebet Street, and the buildings standing thereon. Should the proceeds from this be insufficient to meet the debt, the land situate at Entoto bequeathed to me by my father Dejazmatch Metaferia, may also be sold at auction. Upon the maturity of the debt 13 months hence, *i.e.*, from Hamle 26, 1952 E.C. to Nehasse 26, 1953 E.C., I will pay back the said \$16,000 with \$600 interest. The \$16,000 was handed over to me in my office. Should I fail to repay the money on the said date a 9% per annum rate of interest will run on the principal until I pay it back. I will not raise the defense of limitation of action if I am not asked to pay it back on the date specified because it will continue to bear interest until such time as I do pay it back.

"On my part, I, Bisrat Woldehanna have allowed Kegnazmatch Metaferia to give my title deed, bearing serial No. 10568 as pledge for his loan. In case the debtor fails to discharge his obligation, the creditor Fitawrari Gessesse, may appropriate the proceeds from the sale by auction of the land and buildings depicted on the deed (maps)." The creditor, the guarantor and the debtor affixed their signatures to the document.

As we said earlier, in the event of a dispute between the guarantor and the creditor, the consequences of the guarantee are to determined by reference to the contract. According to Art. 1731 the provisions of a contract are binding on the parties as though they were law.

What obligations did the guarantor assume upon the conclusion of the contract? He agreed to let the debtor give his immovable property as pledge and in case the debt was not paid off to have the said pledge sold at auction and should that not suffice, then to have the debtor's land sold.

The contract is clearly worded and calls for no further comment. Considering that the guarantor was aware of every provision in the contract and signed it willingly, his obligations must be determined by the whole agreement, or to put it another way, the contract must be interpreted by relating one provision to the other as provided by Art. 1736, Civ. C. The contract provides that the guarantor's property given as pledge, would be sold prior to the debtor's. Moreover, is it not a general principle of law that property given as pledge be sold before any other property is sold? Be that as it may, the contract specifically provides that the

pledge should be sold prior to the principal debtor's property. Since the guarantor, by virtue of his property given as pledge, assumed the obligations of the principal debtor, the creditor may sell the pledge without preferring charges against the principal debtor. In that case, the guarantor loses his right under Art. 1938 Civ. C. of demanding that the creditor sue the debtor.

So far we have limited ourselves to a consideration of the contract between the creditor and debtor. But what does the law say on this point? Art. 1933(1) Civ. C. reads: "Where the person undertaking the guarantee described himself as joint guarantor, co-debtor, or used equivalent terms, the creditor may sue him without previously demanding payment from the debtor or realizing his securities." Subsection (2) of the same adds: "The relevant provisions of this chapter shall apply to joint guarantee." This Article is pertinent to the contract in question. The above Article says "where the person undertaking the guarantee described himself as co-debtor, the creditor may sue him without previously demanding payment (or bringing suit against the debtor) or realizing his securities." Even if, in accordance with subsection (1), the guarantor assumes an obligation whereby he is to be sued without previously demanding anything from the debtor, it does not mean that he must sue the debtor. Rather subsection (2) speaks of their applicable provisions in the same chapter. This could be inferred from the word 'besides' (not found in English version) in Art. 1933 subsection (2) and the phrase "apart from the case mentioned in Art. 1934" which imply that the provisions of Art. 1933 subsection (2) are only applicable to those cases which do not come within the purview of subsection (1) of the same article.

Since Art. 1933 provides that the creditor may sue the guarantor where the latter described himself as a co-debtor, without previously suing the debtor, the guarantor cannot invoke Art. 1938 and demand that the creditor sue the debtor. Art. 1938 is applicable only in the absence of a contract that falls under Art. 1933(1).

The other argument put forth by the guarantor is that the creditor has unilaterally extended the date of payment in favour of the debtor. Where both the debtor and guarantor fail to discharge the debt on the day of maturity and the date of payment thereby lapses it cannot at all be maintained that the creditor has extended the date of payment without the consent of the guarantor. Nor will the guarantor be released as a result. The guarantor is released only where the creditor allowed the debtor time for payment without the guarantor's knowledge. There is no such thing in this particular case. The contract says explicitly that this debt would be discharged 13 months later and goes on to say what will happen if the debtor fails to live up to his obligation. Thus, the time for payment is both fixed and extendable. It is left to the diligence and choice of the debtor and guarantor. There is no valid ground for the allegation that the creditor allowed time for payment to the debtor without the guarantor's consent.

For all the above reasons, the High Court decision is reversed.

Dr. W. Buhagiar, dissenting:

This case arises out of loan agreement entered into on Hamle 26, 1952 E.C. between the respondent and one Kegnazmatch Teklemariam Metaferia (not a party in the case) by virtue of which the said Kegnazmatch Teklemariam Metaferia took on loan from the respondent the sum of ES16,000; this loan was given with

the security guarantee of the appellant, Ato Bisrat Woldehanna, who deposited Title Deed No. 10568 as security for the loan with the respondent. In this instrument the borrower, Kegn. Teklemariam Metaferia declares that, in case he fails to pay the amount of the loan, the property under the said Title Deed, may be sold in auction and that any eventual balance may be settled with the proceeds of sale in auction of the property which he inherited from his father Dej. Metaferia in Entoto. The said loan was to be repaid in one year and one month, that is from Hamle 26, 1952 E.C. to Nehassie 26, 1953 E.C., together with interest in the amount of E\$600. Furthermore, it is declared, if the loan is not repaid in time then the borrower was to pay interest at the rate of 9%. On his part, the appellant, Ato Bisrat Woldehanna, as guarantor, agreed that Kegn. Teklemariam Metaferia takes the said loan with the security of Title Deed No. 10568 and that the respondent, Fit. Gessesse Makonnen, may sell the land and the premises thereon if and when Kegn. Teklemariam Metaferia fails to pay back the loan. Kegn. Teklemariam Metaferia failed to repay the loan in time and the appellant gave notice to the respondent under Art. 1938 Civ. C. demanding that he sue the principal debtor, Kegn. Teklemariam Metaferia, within six weeks for the enforcement of his rights. The respondent failed to take any action within the six weeks and the appellant instituted proceedings in the High Court against the High Court against the respondent claiming that as no action was taken against the principal debtor for the recovery of the loan within the said period of six weeks, the respondent should be held to have forfeited his right against the appellant, as guarantor, and that the respondent should be ordered to return the Title Deed to him.

In the judgment of the High Court it is stated that the advocates of both parties declared that the plaintiff (appellant) had under the contract of loan, apart from the mortgage of the land, also undertaken to stand as personal guarantor for the repayment of the loan and the High Court held that on the basis of such a personal guarantee the plaintiff (appellant) was entitled under Art. 1938 of the Civ. C. to demand that the defendant (respondent) sue the borrower, Kegn. Teklemariam, for the enforcement of his rights. In conclusion the High Court then ruled that if the respondent did not sue the borrower, Kegn. Teklemariam, within six weeks from the date of that ruling, for the enforcement of his rights, then the appellant would be released of his liability as personal guarantor, provided that any right the defendant may have under a validly created mortgage to him of the appellant's land shall not be affected for failure to bring such action.

The appellant is now appealing from the said judgment of the High Court on the ground that the High Court was wrong in law in extending the period of six weeks laid down in Art. 1938 of the Civ. C. Furthermore it is argued that the appellant did not create a mortgage in favour of the respondent but that the land was given only as security to the respondent. The argument on the part of the respondent is that by virtue of the instrument of loan the appellant became a joint guarantor.

Now there are the following matters to be considered in connection with the agreement of loan, that is:

- (a) Whether under the agreement the appellant became a joint guarantor, and
- (b) Whether under the agreement the appellant created a mortgage in favour of the respondent as security of the debt.

According to the Ethiopian Civil Code, unlike some other Codes, e.g. the New Italian Civil Code, and like the French Civil Code, the guarantor is, in principle, liable only subsidiarily, unless he undertakes to be liable jointly with the debtor. This undertaking must be clearly established in the agreement. Where the guarantee is simple, that is the liability subsidiary, then the position of the guarantor is similar to that of a co-debtor except that he enjoys two advantages which are not enjoyable by a co-debtor, that is the benefit of discussion (*benefice de discussion*) Art. 1933 Ethiopian Civ. C. and the benefit of division (*benefice de division*) — Art. 1951 Ethiopian Civ. C. — where there are more guarantors. Where the guarantee is joint then the guarantor cannot exercise these two privileges vis-a-vis the creditor but in all other respects his position is identical to that of a simple guarantor. This is the effect of Art. 1033 of the Ethiopian Civ. C. which, after laying down that a creditor may sue a guarantor without previously demanding payment from the debtor or realising his securities, goes on to say that "the relevant provisions of this Chapter shall apply to joint guarantee." Thus Art. 1938 applies to a joint guarantee.

Now in the present case, the appellant is not, in my opinion, a joint guarantor but only a simple guarantor. It is true that in the agreement of loan he agreed that his property evidenced by the title deed given as security to the lender (respondent) could be sold in satisfaction of the debt, but this could be done only "if and when" the borrower failed to satisfy the debt. A joint liability implies that each and every person liable is bound to the same obligation, and in the present case the appellant never undertook any obligation to satisfy the debt when the land given as security could be sold in satisfaction of the debt. For these reasons I would hold that the appellant was a simple guarantor and that he could under Art. 1938 Civ. C. demand the respondent to sue the principal debtor within six weeks for the enforcement of his rights. But even assuming that the appellant was a joint guarantor, then, for the reasons set out above, he could still avail himself of the provisions of Art. 1938.

Now with regard to the ground of appeal that the High Court was wrong in extending the time to six weeks from the date of the judgment within which the respondent could sue the principal debtor, I would hold that the period of six weeks is specifically laid down by law and such period is to run from the date that the guarantor has notified the creditor that he should sue the principal debtor; the High Court was wrong in extending such period.

With regard to the second point, that is whether under the agreement the appellant created a mortgage in favour of the respondent, it is, in my view, clear from the context of the agreement (which incidentally is entitled Loan Agreement) that no mortgage was created; what the appellant did was simply to give the title deed of his land in security for the loan; the giving up of the title deed insured that the appellant would not be in a position to transfer, burden or otherwise deal with the land; the agreement does not mention the word "mortgage" but only the word "security". But even assuming for the sake of argument that a mortgage had been created, then it is necessary to make reference to the provisions of the Code dealing with mortgages and particularly to Arts. 3090 and 3106 Civ. C. Under Art. 3106, a person who has become a guarantor by mortgaging his immovable to secure the debt of another person is to be assimilated to the person who acquires a mortgaged immovable. Under Art. 3090, he who acquires a mortgaged immo-

vable may, in his relations to the mortgages, avail himself of the rights vested in the guarantor by the provisions of the Title of the Civ. C. relating to "Contracts in General." Now under these provisions various rights are vested in the guarantor, particularly the rights which have been referred to above, that is the benefit of discussion and the right of summons to proceed under Art. 1938. Therefore according to the above mentioned provisions the appellant, in this case, being by law assimilated to a person who acquires a mortgaged immovable, could avail himself of the said rights.

For the above reasons, I would allow the appeal and quash the judgment of the High Court and hold that as the respondent failed to take action to sue the principal debtor for the enforcement of his rights within six weeks from the date on which he was demanded to do so by the appellant, the appellant was released from all his obligations and the respondent should return to him the title deed No. 10568 given as security for the loan.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

፩ኛ ፡ ችሎት ።

በሰጡ ፡ አበራሽ ፡ አቤት ፡ ባይ ።

የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ቅጥር ፡ ፪፻፲፮/፶፯ ።

የንብረት ፡ ሕግ—የይዞታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ—በፍትሕ ፡ ብሔርና ፡ በወንጀል ፡ ክስ ፡ መካከል ፡ ያለ ፡ ልዩነት—የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፲፻፵፱ ፡ እና ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፳፻፶ ።

የወረዳውና ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፳፻፶ ፡ መሠረት ፡ በወንጀል ፡ ያስከሰሳል ፡ ብለው ፡ የረረዱትን ፡ በመገልበጥ ፡ ክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ በመታወም ፡ አመልካቹ ፡ አቤቱታ ፡ ስሁፋን ፡ ችሎታ ፡ ስለአቀረቡ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲያየው ፡ የሁፋን ፡ ችሎት ፡ አገዛዙ ፡ የቀረበ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

ውሳኔ 1 ፡ አቤቱታው ፡ ተከልክሎአል ።

፩ ፡ በመሬት ፡ ነገር ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ የሚቀርበው ፡ ክስ ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ ነው ። አንደኛው ፡ የይዞታን ፡ መብት ፡ ለማስጠበቅ ፡ ቢሆን ፡ (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፲፻፵፱) ፡ ሁለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ባለቤትነትን ፡ በፍርድ ፡ ለማስወሰን ፡ የሚቀርብ ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤትነት ፡ ማንጣጠሪያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ክስ ፡ ነው ። (የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፲፻፶፮)

፪ ፡ የይዞታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ ፡ ሁልጊዜ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ አይደለም ።

፫ ፡ በይዞታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ ፤ በቂ ፡ የሆነ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ። እንደ ፡ ሰው ፡ መብት ፡ ሳይኖረው ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ጥቅም ፡ ለማግኘት ፡ ሲል ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ የሆነውን ፡ የግል ፡ ወይም ፡ የሕዝብ ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ ሕንጻ ፡ የወረረ ፡ ወይም ፡ የያዘ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

ሚያዝያ ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. ዳኞች ፡ አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡ አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ አቶ ፡ ተክለ ፡ አረጋይ ፡ ወልደተክሌ ።

ይህ ፡ የይዞታ ፡ ማወክ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ነው ።

መዝገቡን ፡ መርምረናል ፤ ክሱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መሆኑ ፡ ቀርቶ ፡ የወንጀል ፡ የሆነበት ፡ ምክንያቱ ፡ አልገባንም ፤ ነገሩን ፡ ለማብራራት ፡ ዝርዝር ፡ ፍርድ ፡ መስጠት ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ ታይቶናል ።

በመሬት ፡ ነገር ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ የሚቀርበው ፡ ክስ ፡ ሁለት ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

አንደኛው ፡ ክስ ፡ የዚህ ፡ መሬት ፡ ባለቤት ፡ እኔ ፡ ነኝ ፡ የያዘው ፡ ሰው ፡ ባለቤትነት ፡ የለውም ፤ ለእኔ ፡ መልቀቅ ፡ ይገባዋል ፡ ብሎ ፡ ባለቤትነትን ፡ በፍርድ ፡ ለማስወሰን ፡ የሚቀርብ ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤትነት ፡ መንጣጠሪያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ክስ ፡ ነው ።

ሁለተኛው : ክስ : በእጁ : ያለውን : አምኖ : ሃኛምና : በባለርስትነት : ይዞ
ታው : የነበረው : መሬት : ሲወሰድበት : ይመልሰልኝ : ወይም : አሁን : በባለቤ
ትነት : በእጁ : ባለው : መሬት : ሁከት : አድራጊ : አስቸጋሪ : ሲነሣበት : አይድ
ረስብኝ : ሁከቱ : ይወገድልኝ : ብሎ : የሚያቀርበው : የፍትሐ : ብሔር : ክስ :
ነው : ይኸውም : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቀ. ሺ፪፱፱ : የተመለከተ : ነው ።

(፩) (የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቀ. ሺ፪፱፱ : እንዲህ : ይላል ።)

“ይዞታው : የተወሰደበት : ወይም : በይዞታው : ሁከት : የተነሣበት : ሰው : የተ
ወሰደበት : ነገር : እንዲመለስለት : ወይም : የተነሣው : ሁከት : እንዲወገድለት :
እንዲሁም : ስለደረሰበት : ጉዳት : ኪሣራ : እንዲሰጠው : ለመጠየቅ : ይችላል ።

(፪) የያዘው : ነገር : ከተነጠቀበት : ወይም : በይዞታው : ላይ : ሁከት : ከተ
ነሣበት : ቀን : እንስቶ : እስከ : ሁለት : ዓመት : ድረስ : በፍርድ : ካልጠየቀ :
እጅ : ይዛወርልኝ : የማለት : ክስ : መብቱ : ይቀርበታል ።

(፫) ተከሣሾ : የሥራውን : አደራረግ : የሚፈቅድ : ለርሱ : የሚናገርለት :
መብት : መኖሩን : በፍጥነትና : በማይታበል : ዓይነት : ካላስረዳ : በቀር : ዳኞቹ :
የተወሰደው : ነገር : እንዲመለስ : ወይም : የተነሣው : ሁከት : እንዲወገድ : ያዛሉ”
ይላል ።

በእጅ : ያለው : መሬት : ሲወሰድበት : ወይም : በሰላማዊ : ይዞታው : የሁ
ከት : የማስቸገር : ነገር : ሲደርረግበት : ርስቱ : ይዞታዬ : ነው : የሚለው : ሰው :
ሁከቱ : እንዲወገድለት : ወይም : የተወሰደበት : የመሬቱ : ይዞታው : እንዲመለ
ስለት : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በቀ. ሺ፪፱፱ : መሠረት : የእጅ : ክስ : በፍ
ትሐ : ብሔር : ማቅረብ : የሚችል : መሆኑ : የታወቀ : ነው ።

እንደዚህ : ያለው : የእጅ : ክስ : በእጄ : ያለው : መሬት : በቅርቡ : ተወሰ
ደብኝ : የሚል : ሰው : ክስ : ሲያቀርብ : በስር : በመሬቱ : እንደከሰሰ : ተቆጥሮ :
መሬቱ : ይገመት : በግምቱ : የዳኝነት : ይክፈል : በግምቱ : መሠረት : ሥልጣኑ :
ለሚፈቅደው : ፍርድ : ቤት : ይተላለፍ : መባል : የለበትም ።

ይህ : ክስ : የስር : የመሬቱ : ክስ : አይደለም : የእጅ : ክስ : ነው : ስለዚህ :
መሬቱ : መገመት : የለበትም : ግምቱ : ላልተወሰነ : ሊወሰን : በማይችል : ነገር :
የሚከፈለውን : ዳኝነት : ከፍሎ : በአዲሱ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : በቀጥር : ፲፰ :
መሠረት : በአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ክስን : አቅርቦ : ስሩን : ሳይሆን : እጁን :
ብቻ : መነጣጠር : ይችላል ። የእጅ : ክስ : በገንዘብ : የሚገመት : አይደለም : እን
ደዚህ : ያለው : አስቸኳይ : ነገር : በአውራጃው : ፍርድ : ቤት : መሆኑ : በሕግ :
ባይወሰን : ኖሮ : በቅርቡ : ባለው : በወረዳው : ፍርድ : ቤት : ቢታይ : የተሻለ :
በሆነ : ነበር ።

የእጅ : ንጥጥር : እጁን : አስመልሶ : ከሣሽ : ቢኖር : ተከሣሽ : ለመሆን :
ስለሆነ : በእጁ : ክስ : ያልቀናው : በስር : በአጽመ : ርስቱ : መክሰስ : (በይርጋ :
የታገደ : ከሆነ : በቀር) : አይከለክልም ።

የይዞታ : ማስመለሻ : ክስ : በፍትሐ : ብሔር : መክሰስ : የማይቻል : መስፈ
ቸው : ሁለጊዜ : የሚያቀርቡት : የወንጀል : ክስ : ነው : የይዞታ : የእጅ : ክስ :
ከጥንት : የቆየ : ስርዓታችን : ነው ።

አሁንም : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : የታወቀ : ስለሆነ : ብዙ : ጊዜ : የወን
ጀል : ክስ : አቅርቦ : በወንጀል : የተከሰሰው : ሰው : ወንጀል : ለመሥራት : አስቦ :

ያደረገው ፡ አይደለምና ፡ አይቀጣም ፡ ተብሎ ፡ ሊፈረድ ፡ ይቻላል ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ፍርድ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለሚፈረድ ፡ በመሬት ፡ የእጅ ፡ ክስ ፡ በወንጀል ፡ የሚክስ ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በክንቱ ፡ ጊዜውን ፡ አባክኖ ፡ ይገኛል ።

የመሬት ፡ ይዘታውን ፡ የተነጠቀ ፡ ሰው ፡ በግል ፡ ከሣሽነት ፡ በወንጀል ፡ መክሰስ ፡ አይችልም ፡ ማለት ፡ አይደለም ።

በወንጀል ፡ መክሰስ ፡ የሚችለው ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በቀ. ፳፻፶ ፡ የተመለከተው ፡ ሁኔታ ፡ ሲገኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

(፩) የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፳፻፶ ፡ «ማንም ፡ ሰው ፡ መብት ፡ ሳይኖረው ፡ አንድ ፡ ትርፍ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ጥቅም ፡ ለማግኘት ፡ ሲል ፡

(ሀ) የሌላ ፡ ሰው ፡ የሆነውን ፡ የግል ፡ ወይም ፡ የሕዝብ ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ ሕንጻ ፡ የወረረ ፡ ወይም ፡ የያዘ ፡ እንደሆነ ፡-

(ለ) በማናቸውም ፡ ሌላ ፡ አድራጎት ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ርስት ፡ (ባለቤት) ፡ በሰላማዊ ፡ ይዘታ ፡ ላይ ፡ ሁከት ፡ ያደረገ ፡ እንደሆነ ፡ የክስ ፡ አቤቀታ ፡ ሲቀርብበት ፡ በገንዘብ ፡ መቅጫ ፡ ወይም ፡ በአሥራት ፡ ይቀጣል ፡ ይላል ።»

በዚህ ፡ በቀጥታ ፡ ፳፻፶ ፡ እንደተመለከተው ፡ መሬት ፡ በያዘ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ሲቀርብበት ፡ የሚቻለው ፡ መብት ፡ ሳይኖረው ፡ በሰው ፡ ሀብት ፡ ለመበልጸግ ፡ አስቦ ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ መሬት ፡ የወረረ ፡ ወይም ፡ የያዘ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

ይዘታ ፡ ያለው ፡ መብት ፡ ያለው ፡ መሆኑን ፡ የሚያሳይ ፡ መጀመሪያ ፡ ማስረጃ ፡ የሚሆን ፡ ካለው ፡ ግን ፡ እጅ ፡ ያደረገው ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ መሬት ፡ መሆኑን ፡ እያወቀ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ሀብት ፡ ለመጠቀም ፡ አስቦ ፡ ያደረገው ፡ ካልሆነ ፡ ወንጀለኛ ፡ ሊባል ፡ አይችልም ።

በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቀጥታ ፡ ፶፭ ፡ እንደተመለከተው ፡ ወንጀል ፡ የሚባለው ፡ ወንጀል ፡ ለመሥራት ፡ አስቦ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የወንጀል ፡ ሥራ ፡ ሲሠራ ፡ ነው ፡ በቀጥታ ፡ ፳፻፶ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ እንደተመለከተው ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ መብት ፡ መሆኑን ፡ እሱ ፡ ግን ፡ መብት ፡ የሌለው ፡ መሆኑን ፡ እያወቀ ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ መብት ፡ ለመጠቀም ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ እጅ ፡ ያለውን ፡ መሬት ፡ የወረረ ፡ የወሰደ ፡ ሲሆን ፡ ጥፋተኛ ፡ ነው ፡ እንደዚህ ፡ ካልሆነ ፡ ግን ፡ የይዘታ ፡ ማስመለስ ፡ ክስ ፡ የሚቀርበው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ እንጂ ፡ በወንጀል ፡ አይደለም ።

ክስ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሲሆን ፡ ቀ. ፳፻፶፬ ፡ (፪) ተከሣሾ ፡ የሥራውን ፡ አደራረግ ፡ የሚፈቅድ ፡ ለርሱ ፡ የሚናገርለት ፡ መብት ፡ መኖሩን ፡ በፍጥነትና ፡ በማይታበል ፡ ካላስረዳ ፡ በቀር ፡ ዳኞች ፡ የተወሰደው ፡ ነገር ፡ እንዲመለስ ፡ ወይም ፡ የተነሣው ፡ ሁከት ፡ እንዲወገድ ፡ ያዛሉ ፡ ስለሚል ፡ ለከሣሽ ፡ ብዙ ፡ የማስረዳት ፡ ሽክም ፡ የለበትም ፡ አምና ፡ ሆኖአምና ፡ የሚገብርበት ፡ ባለርስት ፡ ሆኖ ፡ ይዞ ፡ የሚጠቀምበት ፡ መሆኑን ፡ ካስረዳ ፡ ተከሣሾ ፡ ሊገባ ፡ የቻለበትን ፡ መብት ፡ በፍጥነትና ፡ በማይታበል ፡ ዓይነት ፡ ካላስረዳ ፡ የወሰደውን ፡ መሬት ፡ ይመልስ ፡ ብሎ ፡ ዳኛ ፡ እንዲወስን ፡ ሕጉ ፡ ያዛል ፡ ዳኞችም ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ክስ ፡ አስቸኳይ ፡ ስለሆነ ፡ በፍጥነት ፡ መጨረስ ፡ አለባቸው ።

በዚህ ፡ በአሁኑ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቀ. ፳፻፶ ፡ ፳፻፶፩ ፡ ፳፻፶፯ ፡ ነው ።

በሌሎች ፡ ቀጥሮች ፡ ማስረጃ ፡ ካለመቅረቡም ፡ በላይ ፡ ይግባኝ ፡ ቢልም ፡ ይግባኝ ፡ ማለት ፡ የሚገባው ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ ነበር ፡ ይግባኝ ፡ አላለም ፡ ነገሩ ፡ የሚታየው ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ (የግል ፡ ከሣሽ) ፡ ብቻውን ፡ ሊነጋገር ፡ በሚችለው ፡ በቀጥር ፡ ፳፻፶ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ተከሣሽ ፡ ብታድግ ፡ አገኘሁ ፡ መብት ፡ ሳይኖራት ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ለመጠቀም ፡ እስባ ፡ ወንጀል ፡ ሠርታለችን ?

ከሣሽና ፡ ተከላሽ ፡ ጎረቤታዎች ፡ ናቸው ፡ በወሰን ፡ ይገናኛሉ ፡

ጠባቸው ፡ ወሰን ፡ አልፈው ፡ በእኔ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ቤት ፡ ሠርተዋል ፡ በማለት ፡ ነው ፤ ሁለት ፡ ሚትር ፡ ያህል ፡ ነው ፡ ተብሏል ።

የግል ፡ ከሣሽ ፡ ወሰን ፡ አልፈዋል ፡ ስትል ፡ ተከሣሽ ፡ ወሰን ፡ አላለፍሁም ፡ ቤት ፡ የሠራሁት ፡ በቦታዬ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ ትላለች ።

ክሱ ፡ አጥሬን ፡ አፍርላ ፡ ነው ፡ ቤት ፡ የሠራችው ፡ የሚል ፡ ነበር ፡ ተከሣሽ ፡ አጥር ፡ ለማፍረሷ ፡ ማስረጃ ፡ አልቀረበም ፡ በዚህ ፡ በወሰን ፡ አጥር ፡ አጥራለሁ ፡ አታጥሪም ፡ በማለት ፡ ቀድሞም ፡ ይከራከሩ ፡ ነበር ፤ የግል ፡ ከሣሽ ፡ ልጠር ፡ ስትል ፡ ተከሣሽ ፡ ተከራክራ ፡ ነበር ፤ ይኸው ፡ ባ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ. ም. ነበር ፤ አጥር ፡ ሳይታጠር ፡ ቆይቶ ፡ ነበር ፤ ባ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የግል ፡ ከሣሽ ፡ አጠርሁ ፡ ወዲያው ፡ አፈረሱብኝ ፡ ቤትም ፡ ሠሩ ፡ ትላለች ፡ አጥር ፡ ለማፍረሷ ፡ ማስረጃ ፡ አልተገኘም ፡ የግል ፡ ከሣሽም ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ በክርክሩ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ አጥር ፡ እንዳጠረች ፡ አልታወቀም ፤ ይህ ፡ አሁን ፡ ቤት ፡ የተሠራበት ፡ ቦታ ፡ በማን ፡ እጅ ፡ እንዳለ ፡ በትክክል ፡ ስላልታወቀ ፡ ከሣሽም ፡ ይህ ፡ በወሰን ፡ እላፈ ፡ የሚከራከሩበት ፡ ቦታ ፡ በማን ፡ እጅ ፡ እንዳለ ፡ በትክክል ፡ ስላላስረዳች ፡ የተከሣሽ ፡ መከላከያ ፡ ምስክሮችም ፡ ተከሣሽን ፡ ደግፈው ፡ ስለመሰከሩ ፤ ስለዚህ ፡ ተከሣሽ ፡ መብት ፡ ሳይኖራት ፡ በሰው ፡ ንብረት ፡ ለመጠቀም ፡ እስባ ፡ የሰው ፡ ይዞታ ፡ ወስዳለች ፡ ትቀጣለች ፡ ለማለት ፡ አልቻለም ።

ስለዚህ ፡ የወረዳውንና ፡ የአውራጃውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ በመለወጥ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደው ፡ የሚሰበርበት ፡ ሕጋዊ ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡ ብለን ፡ አቤቱታውን ፡ ውድቅ ፡ አድርገንዋል ።

ይህ ፡ የወንጀል ፡ ነገር ፡ ፍርድ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔርን ፡ ክስ ፡ አይከለክልም ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Div. I

BELETE ABERASH'S PETITION

Criminal Appeal 216/57

Property Law — Disturbance of Possession — Distinction Between Civil and Penal Actions — Art. 1149 Civ. C. and Art. 650 P.C.

On order from the Imperial Chilot referring a petition from the judgment of the High Court which had reversed the decisions of the Woreda and Awradja Courts deciding that there was a proper criminal action under Art. 650 P.C.

Held: Petition Dismissed

(1) There are two types of civil actions involving land, possessory and petitory. Arts. 1149 and 1206 Civ. C.

(2) Deprivation of possession is not a necessarily always a criminal action.

(3) Criminal proceedings may be successfully instituted for deprivation of possession when with the intention to procure a profit or benefit the actor encroaches on or occupies private lands or buildings which is the property of another or, in any other manner interferes with the property or quiet possession of another.

Miazia, 20, 1958 E.C. (April 28, 1966 G.C.); Judges: Afenigus Kitaw Yitateku, Ato Tadesse Tekle Giorgis, Ato Tekle Aregay Wolde Tekle: The Supreme Imperial Court was ordered to consider this case pursuant to the petition submitted to the Imperial Chilot by Imet Aberash challenging the High Court's ruling.

This case involves interference with possession. We have studied the file and we fail to see why a criminal action rather than a civil action was instituted. We have deemed it necessary to give a detailed decision in order to elucidate the matter.

Two types of civil actions involving land can be instituted.

In one, the plaintiff contends that he rather than the person in possession is the owner. He institutes an action to have his ownership declared by the court and to have the person in possession evicted.

⁶ In the other, the land either was once in the plaintiff's possession by virtue of ownership but was taken from him, or is still in his possession, but his possession is being interfered with. He seeks to have the land restored to his possession or to bring an end to the interference. This is the situation provided for in Art. 1149 Civ. C. which reads:

(1) The possessor or holder who is deprived of his possession or whose possession is interfered with may require the restoration of the thing or the cessation of the interference and claim compensation for damages.

BELETE ABERASH'S PETITION

- (2) The action shall be barred if it is not brought within one year from the day of the usurpation or interference.
- (3) The court shall order the restoration of the thing or the cessation of the interference unless the defendant can prove forthwith and conclusively the existence of a right in his favour justifying his conduct.

It is an accepted principle that a person who claims the ownership of a piece of land and is deprived of the land in his possession or whose peaceful possession is interfered with may bring a civil action based on Art. 1149 Civ. C. to obtain a cessation of the interference or restoration of his land.

Where a person institutes this type of possessory action and alleges that he was deprived of his possession, it is wrong to order that the value of the land be estimated, and that court fees be ordered according to this estimate. The case then, cannot be transferred to any other court on the basis of material jurisdiction.

Since this case was a possessory action and not a petitory action, the value of the land can not be estimated; but since the plaintiff becomes responsible for the payment of court fees, the court fee assessed must represent a reasonable figure, set at a particular dollar level by the court. Then in accordance with Art. 18* of the Civ. Pro. C. of 1965, an action may be brought in the Awradja Court to litigate the question of possession, but not ownership.

If the law had not determined that such urgent actions be brought in the Awradja Court, it would have been much more efficient to institute these types of action in the nearest Woreda Court.

Since the purpose of a possessory action is to restore possession to the rightful possessor, the unsuccessful party in a possessory action may still make a claim on the basis of ownership, unless, of course, he is barred by prescription.

People always bring criminal actions to have something restored because they mistakenly believe that a civil action may not be brought for this purpose. Yet possessory actions have always been traditional in our system and since this is now incorporated in our Civ. C. an action brought under the Penal Code may, often be dismissed on the ground that the accused has no intention to commit a criminal offence. In fact such decisions are made so often that anyone who brings a criminal action regarding possession of land will have merely wasted his time.

That is not to say that a person who is deprived of possession of his land may not, upon making a complaint have a criminal action instituted; but it may be instituted only if the requirements of Art. 650 Pen. C. are met. The said article provides as follows:

1. "Whosoever unlawfully, with intent to procure a profit or a benefit,
  - (a) encroaches on or occupies public or private land or buildings, the property of another, or

---

* Art. 18 — *Claim which cannot be expressed in money.*

Without prejudice to the provisions of Art. 15 (2) and (3), where the subject matter of a suit cannot be expressed in money, such suit shall be tried by the Awradja Guezat Court having local jurisdiction.

(b) in any other manner, interferes with the property or quiet possession of another is punishable, upon complaint, with fine or simple imprisonment.”

As indicated in Art. 650 Pen. C. a criminal action may be brought against a person occupying some piece of land only where he, unlawfully and with intent to enrich himself with another person's property, encroaches on or occupies the latter's land.

But if the person in possession can produce some prima facie evidence to establish his right, he cannot be considered criminal unless he took possession of the land well aware that it belonged to another person and with the intent to help himself to another person's property.

As provided in Pen. C. Art. 58, a person commits an offence when he commits an unlawful act with full knowledge and intent. And as provided in Pen. C. Art. 650, a person commits an offence when he encroaches on another's land, knowing that he has no right over it, but that it belongs to another, and intending to benefit from the other person's property. If such is not the case only a civil action and not a criminal action can be brought for the restoration of a thing.

Where it is a civil action Art. 1149(3) provides that “the court shall order the restoration of the thing or the cessation of the interference unless the defendant can prove forthwith and conclusively the existence of a right in his favour justifying his conduct,” in which case the plaintiff does not have much of a burden of proof. Where plaintiff proves that he paid the land tax for a year or a number of years before the institution of the suit and that he exploited it in his capacity as an owner, the law directs the judge to order the defendant to restore the land to the plaintiff unless the former can prove forthwith and conclusively the right on which he based his occupation. As these are urgent matters judges must dispose of them without delay.

Arts. 650, 651 and 656 Pen. C. were cited as the provisions pertinent to the case. Aside from the fact that no proof was proffered in support of Arts. 651 and 656, it was the public prosecutor who ought to have appealed, but as he failed to do so, the case must be considered in light of Art. 650 under which a private prosecutor may conduct his own case.

Did the defendant, Bitadeg Agegnehu, unlawfully and with intent to obtain a profit (benefit) from another person's property, commit an offence?

The plaintiff and defendant are neighbours and the boundaries of their plots of land are continuous. It is alleged that the defendant encroached on about two metres of the plaintiff's land and constructed a building. This allegation is denied by the former.

No evidence has been brought forth to prove that the defendant trespassed into the plaintiff's enclosure and constructed a building thereon. The plaintiff wanted to put a fence along the boundary of her land but the defendant was opposed to it. That was in 1953 E.C. and no fence was constructed until 1957 E.C. at which time the plaintiff put up the fence which the defendant allegedly shortly afterwards pulled down. Moreover, the plaintiff alleged the defendant built a house within his land. No evidence was proffered to show that the defendant pulled down the fence nor has it been explained why the plaintiff put a fence along the disputed

BELETE ABERASH'S PETITION

piece of land. Besides, it is not known in whose possession the plot whereon the building was constructed is at present. The plaintiff has not established conclusively in whose possession the plot that was allegedly encroached upon is, in addition, the defence witnesses have testified in the defendant's favour.

Therefore one cannot penalize the defendant on the ground that she, unlawfully and with intent to benefit from another's property, usurped the latter's holding.

Therefore the Woreda and Awradja Courts' decisions are reversed, and the petition is dismissed because the High Court's ruling was not in conformity with the law.

This criminal action does not bar any subsequent civil action.

ጠቅላይ ፣ የንጉሠ ፣ ነገሥት ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣

፩ኛ ፣ (ሀ) ችሎት ።

ኃይሉ ፣ ባአግዳሣሪያን ፣ ይግባኝ ፣ ባይ ፤ አልማዝ ፣ አምባዬ ፣ መልስ ፣ ሰጭ ።
የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ይግባኝ ፣ ቀጥር ፣ ፪፻፶፩/፶፯ ።

አልማዝ ፣ አምባዬ ፣ ይግባኝ ፣ ባይ ፤ ኃይሉ ፣ ባአግዳሣሪያን ፣ መልስ ፣ ሰጭ ።
የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ይግባኝ ፣ ቀጥር ፣ ፪፻፶፩/፶፯ ።

ስለ ፣ ውርስ—የኑዛዜ ፣ ፎርም—የጋራ ፣ ኑዛዜ—የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ቀ. ፳፻፶፭ ።

የግዴታ ፣ ሕግ—ልዩ ፣ ውሎች—ስጦታ—ብጥት ፣ ምክንያት ፣ የሚደረጉ ፣ ስጦታዎች—የፍትሐ ፣
ብሔር ፣ ሕግ ፣ ቀ. ፪፻፶፻፳፰ ።

በጋብቻቸው ፣ ውል ፣ ውስጥ ፣ ባለው ፣ ቃል ፣ መሠረት ፣ የሚቻል ፣ ሀብት ፣ በሕይወት ፣ ላላቸው ፣
ለባለቤቱ ፣ እንዲሰጥ ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ የወሰነውን ፣ ውሳኔ ፣ በመቃወም ፣ የቀረበ ፣ ይግባኝ ።
ውሳኔ ፣ ይግባኝ ፣ ተፈቅዶአል ።

(፩) ብዙ ፣ ሰዎች ፣ አንድ ፣ ብቻ ፣ በሆነ ፣ ድህረ ፣ የተናገሩ ፣ እንደሆነ ፣ ኑዛዜው ፣ ፈረሽ ፣ ነው ።

(፪) ከሞት ፣ በኋላ ፣ ሰላሳው ፣ ውጤት ፣ የማይጠቅስ ፣ በጋብቻ ፣ ጊዜ ፣ የተደረገ ፣ ውል ፣ ዋጋ ፣ ይኖርዋል ።

(፫) ስጦታ ፣ ማለት ፣ ሰጪው ፣ ተቀባይ ፣ ተብሎ ፣ ለሚጠራው ፣ ሰው ፣ ችሮታ ፣ በማድረግ ፣ እሳብ ፣
ከንብረቶቹ ፣ እንዲሁ ፣ የሚለቅበት ፣ ወይም ፣ ግዴታ ፣ የሚገባበት ፣ ውል ፣ ነው ።

(፬) በሞት ፣ ምክንያት ፣ የሚደረጉ ፣ ስጦታዎች ፣ ሰጪው ፣ ሲሞት ፣ ይፈጸማሉ ፣ ተብለው ፣ በተወሰኑት ፣ ስጦታዎች ፣ ላይ ፣ ስለ ፣ ኑዛዜ ፣ የተነገሩት ፣ ድንጋጌዎች ፣ ተፈጻሚ ፣ ሲሆኑ ፣ ነው ።

መጋቢት ፣ ፲፯ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፶፰ ፣ ዓ. ም ። ዳኞች ፣- አፈንጉሥ ፣ ቅጣው ፣ ይታጠቁ ፣ አቶ ፣ ታደሰ ፣ ተክለጊዮርጊስ ፣ አቶ ፣ ተክለአረጋይ ፣ ወልደ ፣ ተክሌ ።

በአቶ ፣ ኃይሉ ፣ ባግደሣርያንና ፣ በወይዘሮ ፣ አልማዝ ፣ አምባዬ ፣ መካከል ፣ ባለው ፣ በዚህ ፣ ነገር ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ በጥቅምት ፣ ፱ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፶፰ ፣ ዓ. ም. ፍርድ ፣ ሰጥቷል ። በፍርዱ ፣ ሁለቱም ፣ ወገኖች ፣ ይግባኝ ፣ አቅርበው ፣ ቀጥር ፣ ፪፻፶፩/፶፯ ፣ እና ፣ በ፪፻፶፩/፶፯ ፣ የይግባኝ ፣ መዝገብ ፣ ተከፍቷል ።

ሁለቱም ፣ ይግባኝ ፣ ባንድነት ፣ ተሰምቶ ፣ ይህ ፣ ፍርድ ፣ ተሰጥቷል ።

የሚቹ ፣ የአርማናክ ፣ ባግደሣርያን ፣ ንብረት ፣ ለእኔ ፣ ይገባል ፣ በማለት ፣ ወይዘሮ ፣ አልማዝና ፣ አቶ ፣ ኃይሉ ፣ ባግደሣርያን ፣ ይከራከራሉ ።

ወይዘሮ ፣ አልማዝ ፣ የሚከራከሩት ፣ ሚቹን ፣ ባሌን ፣ በሀመማቸው ፣ ጊዜ ፣ ሁሉ ፣ ስለረዳላቸው ፣ በሕይወታቸው ፣ ላሉ ፣ ባደረግነው ፣ ውል ፣ ንብረታቸውን ፣

ሰጥተውኛል፤ ሰጦታው፡ በጋብቻ፡ ውል፡ ሆኖ፡ ባዲስ፡ አበባ፡ ማዘጋጃ፡ ቤት፡ ባለሥልጣንና፡ በእማኞች፡ ፊት፡ የተፈረመ፡ የመንግሥት፡ ባለሥልጣን፡ ያረጋገጠው፡ ስለሆነ፤ በዚህ፡ ውል፡ መሠረት፡ የሚቶ፡ ንብረት፡ ለእኔ፡ ይገባል፡ በማለት፡ ነው።

አቶ፡ ኃይሉ፡ ባግዳሣርያን፡ የሚከራከሩት፡ ሚቶ፡ አርመናክ፡ ወንድሜ፡ ነው፤ ልጅ፡ የለውም፤ የሱም፡ ንብረት፡ ከአባት፡ ከእናታችን፡ የመጣ፡ ነው፤ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፳፻፹፬፡ ሚቶ፡ ኑዛዜ፡ ከሌለው፡ የቅርብ፡ ዘመዶች፡ ይወርሰዋል፡ ይላል። ሚቶ፡ ኑዛዜ፡ የለውም፡ ስለዚህ፡ ልወርሰው፡ የሚገባኝ፡ እኔ፡ ወንድሙ፡ ነኝ፡ ከዚህም፡ በቀር፡ አውራሽና፡ ወራሽ፡ በዚያ፡ ባንድ፡ ሰነድ፡ ላይ፡ አብረው፡ ለመፈረም፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፪፻፳፻፳፰፡ እና፡ ፳፻፶፰፡ የተከለከለ፡ ነው፡ በማለት፡ ነው።

ሰረ፡ ነገሩ፡

ወይዘሮ፡ አልማዝ፡ አምባዬና፡ አቶ፡ አርሜናክ፡ ባግዳሣርያን፡ ባልና፡ ሚስት፡ ናቸው።

የጋብቻቸውን፡ ውል፡ በግንቦት፡ ፲፰፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፬፡ ዓ. ም. ባዲስ፡ አበባ፡ ማዘጋጃ፡ ቤት፡ የሕዝብ፡ ቍጥርና፡ ሁኔታ፡ ሹም፡ ፊት፡ ተዋውለዋል።

በልማድ፡ በግል፡ ውል፡ ጋብቻ፡ አድርገው፡ ከዚህ፡ ከሁለተኛው፡ ውል፡ በፊት፡ የዘጠኝ፡ ዓመት፡ ባልና፡ ሚስት፡ እንደነበሩ፡ በዚሁ፡ ባ፲፱፻፶፬፡ ዓ. ም. የጋብቻቸው፡ ውል፡ ጊዜ፡ ስለንብረት፡ ውል፡ ባደረጉት፡ ውል፡ የዘጠኝ፡ ዓመት፡ ባልና፡ ሚስት፡ መሆናቸውን፡ ገልጸዋል።

ስለንብረታቸው፡ በዚሁ፡ ጊዜ፡ ያደረጉት፡ ውል፡ እንደዚህ፡ የሚል፡ ነው፤

ከወይዘሮ፡ አልማዝ፡ የተጋባንበት፡ ጊዜው፡ ከ፱፡ ዓመት፡ በፊት፡ ቢሆንና፡ ብዙ፡ አብረን፡ ብንቆይም፡ በጠባይዋና፡ እንዲሁም፡ በምታደርግልኝ፡ ርዳታ፡ በበለጠ፡ የሚያሳምናትና፡ የሚያስመሰግናት፡ በመሆኑ፡ የጋብቻ፡ ውል፡ በሕግ፡ ጸድቆ፡ በማዘጋጃ፡ ቤት፡ ውል፡ እንዲገባ፡ የሀብቴን፡ ዝርዝር፡ በመግለጽ፡ ይህ፡ ውል፡ እንዲዘጋጅ፡ ተደረገ፤ ባዲስ፡ አበባ፡ የሚገኘው፡ ሃብቴና፡ በሌላው፡ ከተማ፡ ያለኝን፡ እዘረዝራለሁ።

፩) በቀዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ ጉዳና፡ ሁለት፡ ትልልቅ፡ ቤትና፡ ፬፡ ደጃፍ፡ ሱቅ፡ የሚከራይ፡ ከነበታውና፡ ከነጥቅሙ።

፪) በአጼ፡ ቴዎድሮስ፡ መንገድ፡ አንድ፡ ትልልቅ፡ ፎቅ፡ ቤትና፡ አንድ፡ ትልልቅ፡ ቤት፡ የሚከራይ፡ ከነበታው፤

፫) በወ/ወለተዮሐንስ፡ መንገድ፡ ሁለት፡ ትልልቅ፡ የሚከራይ፡ ቤት፡ ከነበታው፤

፬) ጉለሌ፡ ፮፻፺ሀ፡ ሜትር፡ ካሬ፡ ቦታዬን፡ ከነአላባው፤

፭) ከዚህ፡ ቀበሌ፡ ያሉኝ፡ ሸክላ፡ ፋብሪካዎችና፡ ፩፡ የቆዳ፡ ታነሪ፡ ፋብሪካዬን፤

፮) ከዚህ፡ ቦታ፡ ላይ፡ የሚገኘውን፡ አንድ፡ ትልልቅ፡ ሺላ፡ ቤት፤

፯) አዳማ፡ የሚገኘውን፡ ፺፫፻፻፡ ሜትር፡ ካሬ፡ ቦታዬንና፡ በዚያ፡ ከተማ፡

አንድ : የወፍጮ : ቤት : ሰባት : ደጃፍ : ሱቅ : የሚከራይ : ከነበታቸውና : ጸሺህ : ሚትር : ካሬ : ቦታዮን :

፩) ወሊሶ : ጊዮን : ከሁለት : ቦታ : ያለኝን : የከተማ : ቦታዬን : ገሺ : ካሬ : ሚትር : የከተማ : ቦታ : በዚሁ : ቦታ : ላይ : የሚገኙትን : አራት : ደጃፍ : ሱቅ : የሚከራየውንና : እንዲሁም : በክስም : ለሚመጣው : ሆነ : ተዘንግቶ : ከዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : ያልገባ : ቢኖር : የኔ : ሀብት:የሆነው:ሁሉ:ሳላስገልል:እኩል: እንድታደርግ : ቦታውን : ሆነ : ቤቱን : ፈቅጃለሁ ።

፪) ይኸውም : የጠራሁላት : ሃብቱ : ከወንድሞቼ : የተካፈልሁትንና : ካባቲ : ከሙሴ : ያዕቆብ : ባግደሣርያን : በውርስ : ያገኘሁትን : ጭምር : የግል : ሃብቱን : ነው ።

ወይዘሮ : አልማዝ : ከዚህ : ቀደም : ልጅ : ባትወልድልኝም : ወደፊት : በእግዚአብሔር : ፈቃድ : የወለደች : እንደሆነ : ከሁለት : አንዳችን : ከዚህ : ዓለም : በሞት : ስንለይ : የሚቼን : በኩል : ግማሽ : ንብረት : ለተወለደው : ወይም : ለሚወለደው : ልጅ : በውርስ : መስጠት : አለበት ።

በመጨረሻውም : ሁለታችንም : በሞት : ከዚህ : ዓለም : በተለየን : ጊዜ : ጠቅላላ : ወራሹ : ያው : ልጅ : ነው ።

ልጅ : ሳይወለድ : ከሁለት : አንዳችን : በሞት : ስንለይ : ጠቅላላ : የንብረቱ : ወራሽ : መሆን : የሚገባን : የቀረነው : አንዳችን : ነን ።.....”ይላል ።

አቶ : አርመናክ : ባግደሣርያን : ልጅ : ሳይወልድ : ከሚሰቱ : ከወይዘሮ : አልማዝ : ቀድሞ : ሞተ ።

አቶ : አርመናክ : ባግደሣርያን : ከሞተ : በኋላ : በሚሰቱ : በወይዘሮ : አልማዝ : እምባዬና : በወንድሙ : በአቶ : ኃይሉ : ባግደሣርያን : መካከል : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : መግት : ተጀመረ ።

አቶ : ኃይሉ : ባግደሣርያን : በመንግሥት : ባለሥልጣን : ፊት : የተደረገውን : አቶ : አርመናክ : ባግደሣርያን : ከሚሰቱ : ከወይዘሮ : አልማዝ : ጋር : የተዋዋለውን : ውል : ለማሠረዝ : ባደረጉት : ክርክር : በይግባኝ : ይህ : ፍርድ : ቤት : በቀጥታ : በቀጥታ : ጸያፃፃ/ፃፂ : መዝገብ : ውሳኔ : የሰጠበት : ስለሆነ : የማንመለስበት : ነው ።

በቀጥታ : ጸያፃፃ/ፃፂ : መዝገብ : በሰጠነው : ውሳኔ : መሠረት : ነገሩ : ወደ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ተመልሶ : ከታየ : በኋላ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ባልና : ሚስቱ : የተዋዋሉትን : ውል : መሠረት : አድርጎ : ይህ : ይግባኝ : የቀረበበትን : ፍርድ : በጥቅምት : ፱ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ፈርዷል ። ጠቅላይ : የንጉሠ : ነገሥት : ፍርድ : ቤት : ፍርዱን : የሚሰጠው : ባልና : ሚስቱ : የተዋዋሉትን : ውል : መሠረት : አድርጎ : በውሉ : ላይ : የተነሣውን : የሕግ : ክርክር : በመመርመር : ነው ።

የአቶ : ኃይሉ : ባግደሣርያን : ጠበቃ : ያቀረበው : የሕግ : ክርክር : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቀጥታ : ጸያፃፃ : ፀያፃፃ : ጸያፃ : ጸያፃ፩ : ጸያፃ፪ : ጸያፃ፫ : ጸያፃ፬ : ጸያፃ፭ : ጸያፃ፮ : ጸያፃ፯ : ጸያፃ፰ : ጸያፃ፱ : በመጥቀስ : ነው ።

ቀጥታ : ጸያፃ፱ : ሳይናዘዝ : የሞተ : ሰው : ውርስ : ጉዳይ : የሚመለከት : ቀጥታ : ጸያፃ፳ : የውርስ : አጣሪን : ጉዳይ : የሚመለከት : ስለሆነ : ለዚህ : ላሁኑ : ክርክር : አግባብነት : የላቸውም ።

ቍጥር : ፳፻፶ : በጋብቻ : ውል : ከተጋቢዎቹ : አንደኛው : የሀብቱ : መሪና : ሥራ : አስኪያጅ : ይሆናሉ : የሚል : ስለሆነ : ደግሞ : ቍጥር : ፳፻፶፩ : ከባልና : ከሚሰት : እንዴ : ላንደኛው : የንብረቱን : አስተዳዳሪነት : ሥልጣን : ለመስጠት : ሙሉ : ነፃነት : አለው : የሚል : ስለሆነ : እነዚህም : ቍጥሮች : ለዚህ : ላሁኑ : ክርክር : አግባብነት : የላቸውም ።

ቍጥር : ፳፻፶፰ : እና : ቍጥር : ፪፻፸፯፰ :

ቍጥር : ፳፻፶፰ : “ብዙ : ሰዎች : አንድ : ብቻ : በሆነ : ጽሑፍ : የተናዘዙ : እንደሆነ : ኑዛዜው : ፈራሽ : ነው” : የሚል : ነው ።

ቍጥር : ፪፻፸፯፰ : በሞት : ምክንያት : የሚደረጉ : ስጦታዎች : ይልና : “ሰጭው : ሲሞት : ይፈጸማሉ : ተብለው : በተወሰኑት : ስጦታዎች : ላይ : ስለኑ ዛዜ : የተነገሩት : ድንጋጌዎች : ተፈጻሚዎች : ይሆናሉ” : የሚል : ነው ።

ይግባኝ : ባይ : እነዚህን : ቍጥሮች : የጠቀሰው : አቶ : አርመናክ : ባግደሣ ርዎንና : ሚስቱ : ወይዘሮ : አልማዝ : ያደረጉት : ውል : በሞት : ጊዜ : የሚፈጸም : ነው ። ቍጥር : ፪፻፸፯፰ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በእንደዚህ : ያለው : ውል : ላይ : ስለኑዛዜ : የተነገሩት : ድንጋጌዎች : ይፈጸማሉ : ስለሚልና : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፳፻፶፰ : “ብዙ : ሰዎች : አንድ : ብቻ : በሆነ : ጽሑፍ : የተናዘዙ : እንደሆነ : ኑዛዜው : ፈራሽ : ነው” : ስለሚል : የአርመናክ : ባግደሣ ርዎንና : የወይዘሮ : አልማዝ : ውል : ፈራሽ : ነው : ለማለት : ነው ።

በነዚህ : ቍጥሮች : ብቻ : የሚወሰን : አይደለም ፤ ከባልና : ከሚሰት : እንዴ : ሲሞት : በተጋቢዎቹ : መካከል : ያለውን : የገንዘብ : ግንኙነት : ጉዳይ : ስለ : ማጣራት : የሚለውን : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከቍጥር : ፳፻፶፫ : እስከ : ቍጥር : ፳፻፶፱ : ያለውን : በተለይም : ለዚህ : ላሁኑ : ክርክር : ተሰማሚ : የሆነውን : ፳፻፶፱ : መመልከት : ያስፈልጋል ።

የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በቍጥር : ፳፻፶፩ : የግል : ሃብቱን : ስለመውሰድ : በቍጥር : ፳፻፶፰ : የጋራ : ሃብቱን : በየድርሻው : ስለመውሰድ : ከተናገረ : በኋላ : ከባልና : ከሚሰቱ : እንዴ : ሲሞት : ለገንዘብ : ግንኙነታቸው : ጉዳይ : በቍጥር : ፳፻፶፱ : ሲናገር : እንደዚህ : ይላል ። “ከዚህ : በላይ : ባለፉት : ቍጥሮች : የተመለከቱት : ድንጋጌዎችና : በጋብቻቸው : ውል : ወይም : ተጋቢዎቹ : በሚጸና : አካላትን : የተፈራረሙት : ድንጋጌዎች : እንደተጠበቁ : ሆነው : የተጋቢዎቹ : የጋራ : ሃብት : ክፍያ : የሚፈጸመው : እኩል : በእኩል : ነው” : ይላል ።

ስለዚህ : ይህ : የቍጥር : ፳፻፶፱ : ሕግ : ባልና : ሚስት : የጋራ : ሃብታቸውን : እኩል : በእኩል : መካፈል : አለባቸው : ከሚለው : ደንብ : የተለየ : ተጋቢዎቹ : በጋብቻ : ውላቸው : ወይም : ኋላ : በአደግት : ጽሑፍ : ሊሞከሩ : የሚፈቅድላቸው : ነው ።

ባልና : ሚስቱ : ከዚህ : በላይ : ያመለከትነውን : ውል : ተዋውለዋል ።

ይህ : ውላቸው : የቁም : ስጦታ : ውል : ነው ። በዚህ : የጋብቻ : ውል : ወይም : ከጋብቻ : በኋላ : በተደረገ : ውል : አቶ : አርመናክ : ባግደሣ ርዎን : ከግል : ንብረቶቹ : እኩሉን : ለሚሰቱ : ለወይዘሮ : አልማዝ : ስጦታ : አድርጓል ።

ይህ ፡ የሰጠታ ፡ ውል ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ በቅጥር ፡ ፪ሺ፬፻፳፰ ፡ እንደተመለከተው ፡ በሞት ፡ ምክንያት ፡ ሰጭው ፡ ሲሞት ፡ የሚፈጸም ፡ ስጦታ ፡ ነውን?

ስጦታ ፡ በተደረገበት ፡ የጋብቻ ፡ ውል ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ በኋላ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ ስጦታው ፡ በሞት ፡ ምክንያት ፡ የተደረገ ፡ ስጦታ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ሰጭው ፡ ሲሞት ፡ የሚፈጸም ፡ ስጦታ ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ የለበትም ።

በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፪ሺ፬፻፳፰ ፡ ስለስጦታ ፡ ትርጓሜ ፡ ሲሰጥ ፡ “ስጦታ ፡ ማለት ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ ተዋዋይ ፡ ማለት ፡ ሰጭው ፡ ተቀባይ ፡ ተብሎ ፡ ለሚጠራው ፡ ለሌላው ፡ ሰው ፡ ችሮታ ፡ በማድረግ ፡ አሳብ ፡ ከንብረቶቹ ፡ አንዱን ፡ የሚለቅበት ፡ ወይም ፡ ግዴታ ፡ የሚገባበት ፡ ውል ፡ ነው” ይላል ።

አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ ስጦታ ፡ ባደረገበት ፡ ጊዜ ፡ የሰጠው ፡ ውል ፡ ከንብረቶቹ ፡ ለሰጠታ ፡ ተቀባይ ፡ የለቀቀበት ፡ ውል ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ለወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ በሰጠው ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ስሞት ፡ የሚፈጸም ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ያደረገው ፡ በውሉ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ቃል ፡ የለም ።

እውነት ፡ ነው ፡ በዚህ ፡ በጋብቻ ፡ ውል ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ በኋላ ፡ በተደረገ ፡ ውል ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ለወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ የሰጣቸው ፡ ንብረት ፡ የወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ሆኖ ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ ለራሱ ፡ ያስቀረው ፡ የአቶ ፡ አርመናክ ፡ መሆኑን ፡ ለይተውና ፡ ገልጸው ፡ ከባልና ፡ ከሚስቱ ፡ አንዱ ፡ ሲሞት ፡ ውርሱ ፡ ለማን ፡ እንደሚሆን ፡ በዚህ ፡ በስጦታው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ ያደረጉት ፡ ውል ፡ በሞት ፡ ምክንያት ፡ ባል ፡ ለሚስቱ ፡ ሚስት ፡ ለባሏ ፡ ያደረጉት ፡ ስጦታ ፡ ስለሆነ ፡ ይህ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ሲፈጸም ፡ የተደረገው ፡ ብቻ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፪ሺ፬፻፳፰ ፡ እና ፡ ፳፻፶፰ ፡ መሠረት ፡ መታየት ፡ ይገባል ።

በጋብቻ ፡ ውል ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ በኋላ ፡ በተደረገ ፡ ውል ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ ከንብረቶቹ ፡ እኩሌታውን ፡ የሰጠበት ፡ ውል ፡ ግን ፡ የሚፈርስበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

የሰጠታው ፡ ውል ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ የሚፈጸም ፡ ሳይሆን ፡ ሰጭ ፡ የሰጠውን ፡ ንብረት ፡ ወዲያው ፡ ለተቀባይ ፡ የለቀቀበት ፡ መሆኑን ፡ በግልጽ ፡ የሚያሳይ ፡ ውል ፡ ነው ።

በዚህ ፡ በጋብቻ ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ በኋላ ፡ በባልና ፡ በሚስቱ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ እኩል ፡ ንብረቱን ፡ ለሚስቱ ፡ ለወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ሰጥቶ ፡ በሙሉው ፡ በአቶ ፡ አርመናክ ፡ ንብረት ፡ ባልና ፡ ሚስቱ ፡ ባለእኩል ፡ በማድረግ ፡ የሰጣቸው ፡ የንብረቶቹ ፡ እኩሌታዎች ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፪ሺ፬፻፳፰ ፡ እንደተነገረው ፡ በኑዛዜ ፡ ደንብ ፡ የሚታይ ፡ አይደለም ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የአቶ ፡ አርመናክ ፡ ንብረት ፡ እኩሌታው ፡ የአቶ ፡ አርመናክ ፡ እኩሌታው ፡ ወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ከባልና ፡ ከሚስቱ ፡ አንድ ፡ ቢሞት ፡ ቋሚው ፡ ይወርሳል ፡ የሚለው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፪ሺ፬፻፳፰ ፡ እንደተመለከተው ፡ እንደኑዛዜ ፡ ስለሆነ ፡ ስለኑዛዜ ፡ በቅጥር ፡ ፳፻፶፰ ፡ የተመለከተው ፡ ቃል ፡ ይጻፍበታል ።

በዚህ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፶፰ ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ በሆነ ፡ ጽሑፍ ፡ የተናገሩ ፡ እንደሆነ ፡ ኑዛዜው ፡ ፈራሽ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ይጻፍበታል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በጋብቻ ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ በኋላ ፡ በተደረገው ፡ በዚህ ፡ ውል ፡ የሚፈርሰው ፡ የኑዛዜው ፡ ቃል ፡ የሆነው ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ ውል ፡ ያለው ፡ የኑዛዜ ፡ ቃል ፡ ያልሆነ ፡ ቃል ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፰፻፲፫ ፡ እንደሚያዘው ፡ እይፈርስም ፡ የሚፈርሰው ፡ የኑዛዜ ፡ ቃል ፡ የተባለው ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ሰለ ፡ ወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ይግባኝ ።

አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ባግደሣርያን ፡ ከአባቱ ፡ የሚደርሳቸው ፡ የእናቱም ፡ ከዚህ ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ውል ፡ ከገባበት ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡ አለ ፡ ቤሉ ፡ አዲስ ፡ ክስ ፡ ያቅርቡ ፡ ብሎ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያዘዘው ፡ አስእግባብ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ይግባኝ ፡ ያሉትን ፡ ተቀብለንዋል ።

ምክንያቱም ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ከአባቱም ፡ ያገኘው ፡ ከእናቱ ፡ የሱ ፡ የሆነ ውን ፡ ለሚስቱ ፡ ቢሰጥ ፡ የሚከለክለው ፡ የለም ። አቶ ፡ አርመናክና ፡ አቶ ፡ ኃይሉም ፡ (ይግባኝ ፡ ባይ) ፡ በአባትም ፡ በእናትም ፡ አይለያዩም ፡ ስለዚህ ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ በሰጠው ፡ ንብረት ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ባግደሣርያን ፡ የእናቱ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ማነጣጠር ፡ አይገባቸውም ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ጥቅም ፡ በሌለው ፡ ያዘዘ ፡ ስለሆነ ፡ ሠርዘንዋል ።

ሁለተኛ ፡ ለውርስ ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ የወጣውን ፡ ገንዘብ ፡ አቶ ፡ ኃይሉ ፡ ባግደሣርያን ፡ ሊከፍሉ ፡ ይገባቸዋል ፡ ብለው ፡ ወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ ይግባኝ ፡ ብለዋል ። የዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሁለቱንም ፡ ወገኖች ፡ ረቺም ፡ ተረቺም ፡ ስላደረጋቸው ፡ ለንብረት ፡ አስተዳደር ፡ የተደረገውን ፡ ወጭ ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ መክፈል ፡ ይገባቸዋል ።

፩—ቍ. ፲፰፻፲፫ ። ውለታን ፡ በከፊል ፡ ሰለ ፡ ማፍረስ ።

ውሉ ፡ በመሠረቱ ፡ የማይረጋ ፡ ነው ፡ የሚያሰኝ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ውሉ ፡ የተሳሳተው ፡ በእንዳንድ ፡ ክፍለ ፡ ቃላት ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ የሚሰረዙት ፡ እነዚህ ፡ የተሳሳቱት ፡ ቃላት ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።

በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያቶች ፡

አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያንና ፡ ወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ በተዋዋሉት ፡ ውል ፡ አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ ለወይዘሮ አልማዝ አምባዬ የሰጣቸው ፡ በውሉ ፡ ውስጥ ፡ የተቆጠሩት ፡ ንብረቶች ፡ እኩሌታው ፡ የወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ አምባዬ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ፈርደናል ።

አቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ የራሱ ፡ ድርሻ ፡ አድርጎ ፡ ባስቀረው ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ባልና ፡ ሚስቱ ፡ ባንድነት ፡ በንድ ፡ ጽሑፍ ፡ ያደረጉት ፡ ኑዛዜ ፡ ነው ፡ የሚባለው ፡ ቃል ፡ ፈራሽ ፡ ስለሆነ ፤ የአቶ ፡ አርመናክ ፡ ባግደሣርያን ፡ እኩሌታው ፡ ለሚሰጠው ፡ ሰጥቶ ፡ ለራሱ ፡ እኩሌታው ፡ በዘመድ ፡ ይወረስ ፤ ለወራሹ ፡ ለይግባኝ ፡ ባይ ፡ የሚተላለፍ ፡ ነው ። ለወይዘሮ ፡ አልማዝ ፡ አምባዬ ፡ መተላለፍ ፡ አይገባውም ፡ ብለን ፡ ፈርደናል ።

ውርሱን ፡ ለግስተዳደር ፡ የወጣውን ፡ ገንዘብ ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ እኩል ፡ በኩል ፡ ይቻሉ ።

የዳኝነቱን ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ እኩል ፡ በኩል ፡ ይከፈሉ ።

ሌላውን ፡ ኪሣራ ፡ የየራሳቸውን ፡ ይቻሉ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1A

HAILU BAGDASARIAN v. ALMAZ AMBAYE

Civil Appeal 251/57

ALMAZ AMBAYE v. HAILU BAGDASARIAN

Civil Appeal 268/57

Successions — Form of Will — Joint Wills — Art. 858 Civ. C.

Contractual Obligations — Special Contracts — Donations — Donation Mortis Causa — Art. 2428 Civ. C.

On appeal from a judgment of the High Court granting to the surviving spouse the property of the deceased on the basis of a provision in their contract of marriage.

Held: Appeal allowed.

(1) If several persons make their will by one and the same instrument such instrument shall be of no effect.

(2) A clause of a contract made on the occasion of marriage without any reference to its application at death shall be valid.

(3) A donation of a contract whereby the donor gives some of his property or assumes an obligation with the intention of gratifying the donee.

(4) A donation causa mortis is a donation to be carried into effect on the death of the donor and is subject to provisions regarding wills.

Megabit 17, 1958 E.C. (March 26, 1966 G.C.); Judges: Afenigus Kitaw Yitateku, Ato Tadesse Tekle Giorgis, Ato Tekle Aregay Wolde Tekle: The High Court gave a judgment to Tekempt 30, 1957 E.C. (October 9, 1964 G.C.) in the case of Ato Hailu Bagdasarian v. Woiz. Almaz Ambaye file No. 132/57. Both parties have appealed against that judgment and filed petitions as appeal Nos. 251/57 and 268/57.

The judgment has been rendered after both appeals have been jointly heard.

Woiz. Almaz and Ato Hailu have both contended that each is entitled to the property of Armanak Bagdasarian, the deceased.

Woiz. Almaz claims that her husband, the deceased, had given her his property by virtue of a contract which they made while he was alive, in consideration for the help she had extended him throughout the period of his illness; that the donation in the form of a contract of marriage had been signed in the presence of the authority of the Municipality of Addis Ababa and witnesses, and had been confirmed by the state authority; and that on the basis of this contract, she was entitled to the property of the deceased.

Ato Hailu Bagdasarian contends on the ground that Armanak the deceased, was his brother, that he had no children, that he acquired the property from their father and mother, that Art. 844 of the Civ. C. states that if a deceased has no will his close relatives inherit his property, that the deceased had no will and that he, his brother, is entitled to inherit his property. In addition, it is a violation of Arts. 2428 and 858 of the Civ. C. for a legator and a legatee to sign the same document.

Woiz. Almaz Ambaye and Ato Armanak Bagdasarian were husband and wife. They entered into the contract of marriage on Guenbot 18, 1954 E.C. in the presence of the census-taker of the Municipality of Addis Ababa.

They expressed in this contract of marriage that they had lived as man and wife for the previous nine years in accordance with a customary contract of marriage.

The contract made at this time with regard to property reads:

"Though Woiz. Almaz and I married nine years ago, and though we lived together for a long time, since her character and the assistance she offered me testify that she is reliable and praiseworthy, this contract which includes the details of my property has been made in order to legalize the contract of marriage and register it with the Municipality. I will give the details of my property within Addis Ababa and other towns:

(1) the land and two large buildings and four apartments under lease, situated on the Haile Sellassie I Avenue,

(2) the land and a large one-story building and a large house under lease, situated on the Atse Tewodiros Street,

(3) the land and two large houses under lease on the Woiz. Wolete-Yohannes Street.

(4) the six thousand square metres of land in Gulele, with income,

(5) my privately-owned brick factory and tannery,

(6) a large villa situated on the above mentioned land, (4).

(7) 1300 square metres of land in Adama, upon which is found a grist mill and seven consecutive shops, in addition, 6,000 square meters of undeveloped land.

(8) my two pieces of land within the town of Woliso (Ghion) which amount to 3,000 square metres of land and four shops under lease, and anything else that may be acquired through suits and anything unwritten in this document owing to forgetfulness—all my property, whether building or land, without reserving anything for myself shall be equally shared with her; this has been done of my own accord.

(9) all the property which I have listed above is my own private property consisting of that which was divided between myself and my brothers and that which I inherited from Monsieur Yaigob, my father.

Though Woiz. Almaz has not borne a child for me, if she, God willing, will bear a child in the future, when one of us dies, half the property of the deceased shall be inherited by the child already born or by him who may be born later.

HAILU BAGDASARIAN V. ALMAZ AMBAYE

When both of us die, the same child shall be the universal legatee.

If, before a child is born, one of us dies, the survivor shall be the universal legatee."

Ato Armanak, pre deceased his wife, Woiz. Almaz, without a child having been conceived.

After the death of Ato Armanak a suit was instituted in the High Court between Woiz. Almaz Ambaye, his wife, and Ato Hailu Bagdasarian, his brother.

Since this court has already given a ruling under file No. 653/56 on appeal, with regard to the contention made by Ato Hailu Bagdasarian for the invalidation of the contract entered into by Ato Armanak Bagdasarian and his wife, Woiz. Almaz in the presence of the state official, we will not hesitate to consider it.

After the case was remanded and heard by the High Court in accordance with the ruling given under file No. 653/56, on Tekemt 30, 1957 E.C., the High Court gave a decision, on the basis of the contract entered into by the husband and the wife, against which the present appeal is made. The judgment of the Supreme Imperial Court is based on close examination of the legal issue raised with respect to the contract made between the husband and the wife.

The legal argument of the advocate of Ato Hailu Bagdasarian is based on Arts. 844, 947, 650, 651, 850 and 2428 of the Civ. C.

Art. 844 referring to "intestate succession," and Art. 947 to "liquidator of succession," are not relevant to this case. Also, as Art. 650 states that "It may be agreed in the contract of marriage that one of the spouses shall administer the property" and as Art. 651 provides that "One of the spouses may freely entrust to his spouse the administration of his property or some of his personal property," they are not relevant to the legal arguments presented.

Art. 858 Civ. C. states that "Where several persons make their will by one and the same instrument, such instrument shall be of no effect."

Art. 2428 Civ. C., "donation mortis causa," states that "A donation be carried into effect on the death of the donor shall be subject to the provisions regarding wills."

The appellant has referred to these provisions on the ground that the contract made by Ato Armanak Bagdasarian and his wife was to be effective on death. He contends that the contract was void since Art. 2428 provides that the provisions relating to wills apply to such a contract, and Art. 858 states that "Where several persons make their will by one and the same instrument, such instrument shall be of no effect."

The case is not confined within these provisions only. It is necessary to refer to Arts. 683-689, which relate to the liquidation of pecuniary relations between spouses in case of death of one or the spouses. Art. 689, in particular, which is most relevant to the present case.

After discussing the retaking of personal property under Art. 684, and the withdrawal before-hand of common property under Art. 686, the Civil Code under Art. 689 states, with regard to pecuniary relations, in case of the death of one of the spouses, that "Without prejudice to the provisions of the preceding articles

and unless otherwise provided in the contract of marriage or in contract validly concluded between the spouses, common property shall be divided equally between spouses.”

Therefore, according to Art. 689 spouses may, in their contract of marriage or in another written contract concluded later make provisions contrary to the custom that spouses married under a valid marriage must divide their common property equally.

The spouses have concluded such a contract. This contract is a contract of donation made while alive. In this contract at the time of marriage, Ato Armanak Bagdasarian has donated to Woiz. Almaz, his wife, half of his private property.

Is the contract of donation discussed under Art. 2428 Civ. C. a donation concluded on account of death?

In the contract of donation made at the time of the marriage no words appear which state that the donation was made on account of death or that it was to be effective after death.

Art. 2427 Civ. C., defining donation, states that “A donation is a contract whereby a person, the donor, gives some of his property or assumes an obligation with the intention of gratifying another person, the donee.”

The contract of donation made by Ato Armanak Bagdasarian was a contract by which he gave to the donee some of his property. There are no words which suggest that the donation of the property to Woiz. Almaz would be effective upon his death.

It is true that the contract of donation made on account of death by the spouses to each other, was part of the contract of donation made at the time of the marriage. Ato Armanak gave property to Woiz. Almaz to be exclusively hers, reserved property for himself and determined to whom the property should be bequeathed if one of the spouses dies. Only the part which was intended to be effective after death should be considered in the light of Arts. 2428 and 358 of the Civ. C. since it was only this part of the donation that was made on account of death.

But there is no reason to invalidate the contract in which Ato Armanak Bagdasarian donated half of his property in the contract at the time of the marriage.

The contract clearly indicates that it was a contract of donation which was to be effective not after death, but in which the donor immediately relinquished his property to the donee.

Even if we say that the spouses have an equal claim to the total property of Ato Armanak Bagdasarian, since Ato Armanak Bagdasarian donated half of his property to Woiz. Almaz, his wife, by the contract enacted at the time of their marriage, half of the property, which Ato Armanak Bagdasarian donated to his wife, is justified as the share of Woiz. Almaz on the basis of Art. 689 Civ. C. It would not be considered under the provisions regarding wills on the basis of Art. 2428.

Thus, if half of the property belongs to Ato Armanak Bagdasarian and the other to Woiz. Almaz, the part which states that the survivor would inherit if one of the spouses died would be governed by the provision of Art. 858 concerning wills, since this is in the form of a will according to Art. 2428.

This means that Art. 858 which states that "Where several persons make their will by one and the same instrument, such instrument shall be of no effect." would govern it.

It is only the part of the marriage which is of no effect; the part of the marriage which is of no effect; the part of the contract which is not construed as a will is valid on the basis of Art. 1813 Civ. C.*

We have allowed the appeal of Woiz. Almaz stating the impropriety of the High Court's decision, which ordered Ato Hailu Bagdasarian to file a new suit when he alleged that the share of his mother was included in the property on which Ato Armanak contracted. The ground of this decision was that nothing prevents Ato Armanak from giving his property to his wife whether he received it from his father or mother. Ato Armanak and Ato Hailu, the appellant, have the same father and mother; therefore Ato Hailu should not have contended that property donated by Ato Armanak is his mother's. We have reversed the order of the High Court since it was based on no ground.

Secondly, Woiz. Almaz has appealed on the ground that Ato Hailu Bagdasarian must bear the expenses made for the administration of the estate. Since both are winning and losing parties according to the judgment of this court, both parties must bear the expenses equally.

For all these reasons, we have decided that Woiz. Almaz Ambaye is owner of half the property mentioned in the contract agreed upon by Ato Armanak Bagdasarian and Woiz. Almaz Ambaye.

But as for the property which Ato Armanak Bagdasarian reserved for himself, we have decided that the proper relatives should inherit that half of the property. The agreement made by the spouses was a will, and therefore of no effect; the property is transferable to the heir, the appellant; and it should not be transferred to Woiz. Almaz Ambaye.

Both parties shall bear equally the expenses of the administration of the estate and both parties shall equally bear the court fees. This judgment has been rendered on Megabit 13, 1958 E.C. in the presence of both parties.

---

* Art. 1813 — Partial Invalidation.

Where part of the contract is violated only that part shall be invalidated unless such invalidation affects the essence of the contract.

ጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፤

፩ኛ፡ ችሎት ።

ተዋበኝ፡ ዕንቂ፡ ሥላሴ፡ ፊታውራሪ፡ ለማ፡ ወ/ደድቅ፡ ይግባኝ፡ ባይ ፤

ወዳጆ፡ ይመር፡ መልስ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ፡ ብሔር፡ ይግባኝ፡ ቊጥር፡ ፱፻፷፱/፶፯፡ ዓ፡ ም ።

የውል፡ ግዴታዎች ፣—ልዩ ፡ ድርድሮች ፣—ቃብድ ፣—የውል፡ አለመፈጸም፡ ስለሚያስከትለው ፡ ነገር ፣—ውልን ፡ በግድ ፡ ስለማስፈጸም ፣—የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ፡ ፲፭፻፳፭ ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ቁ፡ ፴፫ ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሉ ፡ ሰደረግ ፡ ቃብድ ፡ ከተከፈለ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ በግዴታ ፡ መፈጸም ፡ እለበት ፡ ሲል ፡ የተሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ ፍርድ ፡ ተገልብጧል ።

፩/ ውል ፡ ሲገባ ፡ ቃብድ ፡ የተቀበለው ፡ ሰው ፡ የተቀበለውን ፡ ቃብድ ፡ አጠፊታ ፡ በመክፈል ፡ ውል ታውን ፡ ለማፍረስ ፡ መብት ፡ አለው ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ፡ ፲፭፻፳፭ (፪) ።

፪/ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ ሲገባ ፡ ቃብድ ፡ ከተከፈለ ፡ እንደኛው ፡ ወገን ፡ ግዴታ ውን ፡ ስመፈጸም ፡ ካልፈለገ ፤ ውሉን ፡ በግዴታ ፡ እንደፈጸም ፡ አይገደድም ። ፍርድ ፡ ቤት ፡ ማድረግ ፡ የሚችለው ፡ ግዴታውን ፡ አልፈጸምም ፡ ያለውን ፡ ወገን ፡ የተቀበለውን ፡ ቃብድ ፡ አጠፊታ ፡ እንዲከፍል ፡ ማዘዝ ፡ ብቻ ፡ ነው ። *

፫/ እንድን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ለማዛወር ፡ መብት ፡ የሌለው ፡ ሰው ፡ በዚህ ፡ ፍንክንያት ፡ የገባውን ፡ የሽያጭ ፡ ውል ፡ ለማፍረስ ፡ መብት ፡ የለውም ።

ሐምሌ ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ። ዳኞች ፣- አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡ ባለምባራስ ፡ ተሰማ ፡ ወንድምነህ ፡ አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ።

ይህ ፡ የቦታ ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ ነገር ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍር ድ ፡ ቤት ፡ ቀረበ ፤ ከከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መዝገብ ፡ እንደሚታየው ፡ ከሳቹ ፡ አቶ ፡ ወዳጆ ፡ በጠበቃው ፡ በአቶ ፡ ታደሰ ፡ አማካይነት ፡ ያቀረበው ፡ ክስ ፡ “በጅማ ፡ መንገድ ፡ ከሰሜን ፡ መንገድ ፡ ከደቡብ ፡ ከራሳቸው ፡ የሚዋሰነውን ፡ ቦታቸውን ፡ የመንገድ ፡ ፕላን ፡ ተቀንሶ ፡ ፳፻ ፡ ካሬ ፡ ሜትር ፡ በ፲፯ሺ ፡ ብር ፡ ሸጠውልኝ ፡ ቃብ ድ ፡ ሦስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ ተቀብለው ፡ ቀሪውን ፡ ገንዘብ ፡ በሚያዝያ ፡ ወር ፡ ወስደው ፡ ቦታውን ፡ ሊያስረክቡ ፡ ግዴታ ፡ ውል ፡ ገብተዋል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ተከሳቹ ፡ (በይ ግባኝ ፡ ከሳሽ) ፡ በውላቸው ፡ የማይፀኑ ፡ መሆናቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ ስለገለጹ ፡ ይህን ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ግድ ፡ ሆነብን ። ስለዚህ ፡ መልስ ፡ ሰጭዋ ፡ በውላቸው ፡ መሠ ረት ፡ ቀሪ ፡ ሂሳባቸውን ፡ ተቀብለው ፡ ውሉን ፡ እንዲፈጽሙና ፡ አዋጁን ፡ በገዥው ፡ ስም ፡ እንዲያዛውሩና ፡ እንዲያስረክቡ ፡ ይታዘዙልኝ ። ውሉን ፡ ለመፈጸም ፡ የማያ ስችል ፡ ምክንያት ፡ ቢገኝ ፡ ግን ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በቃብድ ፡ ስም ፡ የወሰዱትን ፡ ሦስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ በአጠፊታ ፡ ስድስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ እንዲከ ፍሉ ፡ ይደረግልን ፤ ሲል ፡ ነው ።

*የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ እንደግዴታው ፡ እንዲፈጸም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ የሚ ፈቅዱትን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቊጥሮች ፡ ፲፭፻፳፭ ፡ እና ፡ ፲፭፻፺፪ ፡ ይመለከታሉ ።

በኋላ ፡ ክሱን ፡ ለውጦ ፡ ውሱ ፡ ይፈጸም ፡ ቦታውን ፡ ልረከብ ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ አቅርቧል ።

ተከሳሽ ፡ ወይዘሮ ፡ ተዋበች ፡ ይህን ፡ የቦታ ፡ ሺያጭ ፡ የውል ፡ ድርድር ፡ ሰጥቼ ፡ ነበር ፤ ባሌን ፡ ሳላሰፈቅድ ፡ ነበር ፤ እሁን ፡ ባሌ ፡ በዚሁ ፡ አልተሰማሙም ፤ የሚያለያየንም ፡ ሊሆን ፡ ነው ፤ ስለዚህ ፡ የተቀበልሁትን ፡ ገንዘብ ፡ ልመልሰና ፡ ውላችን ፡ ድርድር ፡ ስለሆነ ፡ ይፍረስ ፡ አሉ ።

የወይዘሮ ፡ ተዋበች ፡ ባል ፡ ሁለተኛው ፡ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ እኔና ፡ ወይዘሮ ፡ ተዋበች ፡ ከተጋባን ፡ በኋላ ፡ ያገኘነው ፡ የጋራ ፡ ሀብታችን ፡ ነው ፤ ብቻዋን ፡ ማናቸውንም ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ አይገባትም ።

የሚሸጥ ፡ ቢሆን ፡ እንኳ ፡ የመግዛት ፡ ቀደምትነት ፡ መብት ፡ አለኝ ፡ ይላሉ ። ክርክር ፡ የሚደረግበት ፡ ቦታ ፡ የባልና ፡ የሚስት ፡ የጋራ ፡ ገንዘባቸው ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ አይደለም? የባልና ፡ የሚስት ፡ የጋራ ፡ ገንዘብን ፡ ሚስት ፡ ለብቻዋ ፡ የሺያጭ ፡ ውል ፡ ልትዋዋልበት ፡ ትችላለች ፡ ወይስ ፡ አትችልም? የተጋቢዎቼ ፡ የጋራ ፡ ገንዘብ ፡ ሲሸጥ ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ የመግዛት ፡ ቀደምትነት ፡ አለው ፡ ወይስ ፡ የለውም? ይህን ፡ ሁሉ ፡ መመርመር ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ አላገኘነውም ።

ምክንያቱም ፡ የቃብድ ፡ ሺያጭ ፡ ከሆነ ፡ ሻጭ ፡ ውሉን ፡ መፈጸም ፡ ባይፈልግ ፡ የተቀበለውን ፡ ቀብድ ፡ በአጠፊታ ፡ ለገዥው ፡ በመመለስ ፤ ገዥ ፡ ውሉን ፡ ለመፈጸም ፡ ባይፈልግ ፡ ለሻጭ ፡ የሰጠውን ፡ ቃብድ ፡ በማጣት ፡ ውሉን ፡ ለመተው ፡ የሚችሉ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ።

በወይዘሮ ፡ ተዋበች ፡ እንቁሥላሴና ፡ በአቶ ፡ ወዳጆ ፡ ይመር ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ የቃብድ ፡ ውል ፡ ነውን? የቃብድ ፡ ውል ፡ መሆኑን ፡ በየካቲት ፡ ፳፱ ቀን ፡ ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተዋዋሉት ፡ የግል ፡ ውል ፡ “ሦስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ ለቀብድ ፡ የከፈልሁ ፡ ሲሆን” ፡ ይላል ። ውላቸው ፡ የቃብድ ፡ ውል ፡ መሆኑን ፡ የገዥው ፡ የአቶ ፡ ወዳጆ ፡ ይመር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጻፍነው ፡ የክሱ ፡ ቃል ፡ በግል ፡ ያስረዳል ።

የከሰሰው ፡ “ውሉን ፡ ለመፈጸም ፡ የማያስችል ፡ ምክንያት ፡ ቢገኝ ፡ ግን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ በቃብድ ፡ ስም ፡ የወሰዱትን ፡ ሦስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ በአጠፊታ ፡ ስድስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ እንዲከፍሉ ፡ ይደረግልኝ” ፡ ሲል ፡ ነው ።

የኋላ ፡ ጥያቄው ፡ ቃብዱን ፡ በአጠፊታ ፡ መቀበል ፡ አልፈልግም ፤ የምፈልገው ፡ ሺያጭ ፡ እንዲፈጸም ፡ ነው ፡ ቢልም ፡ የቃብድ ፡ ሺያጭ ፡ ከሆነ ፡ የቃብድ ፡ ሕግ ፡ ተፈጻሚነትን ፡ ሊያስቀር ፡ አይችልም ። የቃብድ ፡ ውል ፡ መሆኑን ፡ ገዥው ፡ ራሱ ፡ በግልጽ ፡ ቃል ፡ አምኗል ፡ ስለዚህ ፡ የሚያከራክር ፡ ነገር ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ፡ በአሁኑ ፡ ነገር ፡ ቀብድ ፡ የተከፈለበትን ፡ ሺያጭ ፡ ወደ ፡ ፍጹምነት ፡ ለማድረስ ፡ ያልፈለጉ ፡ ሻጭ ፡ ናቸው ።

ስለ ፡ ቀብድ ፡

ቃብድ ፡ በቀድሞው ፡ በልማድም ፡ በፍትሕ ፡ ነገሥትም ፡ ሕጋችን ፡ የታወቀ ፡ ሕግ ፡ ነው ። በፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፴፮ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ። “ወተ ፡ ወክፎተ ፡ ሰያጢ ፡ አረቦን ፡ እምእደ ፡ ተሣያጢ ፡ (ሻጭ ፡ ከገዥ ፡ እጅ ፡ አረቦን ፡ (ቃብድ) መቀበሉን ፡) ይመርህ ፡ ገበ ፡ ፍጹሜ ፡ ሰይጥ ፡ ወተሣይጢ ፡ (ወደ ፡ ፍጹም ፡ መሸጥ ፡ መግዛት ፡ ይመራል ፡) ወለእመ ፡ ነሠተ ፡ ተሣያጢ ፡ ከወነ ፡ ሜጥ ፡ (ገዥው ፡

ውሉን ፡ ቢያረርስ ፡) ይከውን ፡ አረቦን ፡ ለወያጢ ፡ (ቀብዱ ፡ ለሻጭ ፡ ይሆናል ፡)
ውእምሱ ፡ ለሊሁ ፡ ሠያጢ ፡ (ሻጭ ፡ ውሉን ፡ ቢያረርስ ፡ ግን ፡) ይፍዲ ፡ ከዕብተ ፡
አረቦን ፡ (ቀብዱን ፡ እጽፍ ፡ አድርጎ ፡ ይከፈል) =” ይህ ፡ የልማድ ፡ ፍርዳችን ፡ ምን
ጭ ፡ ሆኖ ፡ ሲፈረድበት ፡ የኖረ ፡ ነው ።

የ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቀጥር ፡ ሺ፰፻፹፮ ፡ ከዚሁ ፡
ከቀድሞ ፡ ሕጎችን ፡ የተስማማ ፡ ነው ። ይህ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕጎችን ፡ “ሌላ ፡
ስምምነት ፡ ከሌለ ፡ በቀር ፡ ቃብድ ፡ የሰጠው ፡ ወገን ፡ የሰጠውን ፡ ቃብድ ፡ በመል
ቀቅ ፡ ውለታውን ፡ በራሱ ፡ ፈቃድ ፡ ለማፍረስ ፡ ይችላል ፡ እንዲሁም ፡ ሌላ ፡ ስም
ምነት ፡ ከሌለ ፡ በቀር ፡ ቃብድ ፡ የተቀበለው ፡ ወገን ፡ የተቀበለውን ፡ ቃብድ ፡ አጠ
ፈታ ፡ በመክፈል ፡ ውለታውን ፡ ለማፍረስ ፡ ይችላል” ፡ ይላል ።

ምንም ፡ ሌላ ፡ ስምምነት ፡ የለም ፡ ገዥው ፡ ራሱ ፡ ቀብዱን ፡ በአጠፈታ ፡ ልቀ
በል ፡ ብሏል ፡ ሻጭ ፡ ድርድር ፡ ነው ፡ አፍርሻለሁ ፡ አጠፈታ ፡ ግን ፡ አልከፍልም ፡
ይላሉ ። የቃብዱን ፡ ውል ፡ ድርድር ፡ ነው ፡ ቢሉትም ፡ በአጠፈታ ፡ እንዲከፍሉ ፡
ሕግ ፡ የሚያዘውን ፡ ለማስቀረት ፡ የሚችሉበትን ፡ ነገር ፡ አላቀረቡም ።

በነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ።

አቶ ፡ ወዳጆ ፡ ይመር ፡ የቀብድ ፡ ጥያቄውን ፡ ለውጠ ፡ ውሉ ፡ ይፈጸም ፡ ብሎ ፡
የአቀረበው ፡ ጥያቄ ፡ ከቃብድ ፡ ሕግ ፡ የማይስማማ ፡ ስለሆነ ፡ ውድቅ ፡ አድርገን
ዋል ። ወይዘሮ ፡ ተዋበች ፡ እንቁሥላሴም ፡ ቃብዱን ፡ በአጠፈታ ፡ ሳልከፍል ፡ ውሉ ፡
ይፍረስ ፡ ብለው ፡ የጠየቁትን ፡ እንደዚሁ ፡ ውድቅ ፡ አድርገንዋል ። ሻጭ ፡ ወይ
ዘሮ ፡ ተዋበች ፡ እንቁሥላሴ ፡ የሺያጮን ፡ ውል ፡ ስላፈረሱ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡
ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ሺ፰፻፹፮ ፡ መሠረት ፡ የተቀበሉትን ፡ ሦስት ፡ ሺህ ፡ በአጠፈታ ፡
ስድስት ፡ ሺህ ፡ ብር ፡ ለገዥው ፡ ለአቶ ፡ ወዳጆ ፡ ይመር ፡ ይክፈሉ ፡ ብለን ፡ የከፍ
ተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ለውጠን ፡ ፈርደናል ።

የዳኝነቱንና ፡ የቴምበሩን ፡ ቀረጥ ፡ ለሁለት ፡ ይክፈሉ ። ሌላውን ፡ ኪግራ ፡
የየራሳቸውን ፡ ይቻሉ ፡ ብለናል ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1A

TEWABECH INQUOSELASSIE ET AL. v WADAJO YIMER

Civil Appeal No. 964/57 E.C.

Contractual obligations—Special terms—Earnest—Effect of nonperformance of contract—Specific performance—Sale of immovable—Art. 1885 Civ. C., Art. 33 Fetha Negast.

On appeal from a High Court judgment granting specific performance of sale of an immovable, where earnest was paid upon the conclusion of the contract.

Held: Judgment reversed.

1. A person who receives earnest upon entering into a contract has a right to cancel the contract upon repayment of double the amount received. Art. 1885(2) Civ. C.

2. Where earnest is paid upon entering into a contract for the sale of an immovable, specific performance cannot be granted where one of the parties refuses to perform his obligations; the court may only order the defaulting party to repay double the earnest received.*

3. A person who sells an immovable over which he does not have a right of disposition does not have a right to cancel the contract of sale on that ground.

Hamle 10, 1957 E.C. (July 17, 1965 G.C.); Justices: Afenigus Kitaw Yitateku, Balambaras Tesemma Wondemeneh, Ato Taddesse Tekle Giorgis: In his statement of claim Ato Wodajo alleged that Woz. Tewabech had agreed to sell him a plot of land covering 800 square meters for \$16,000. Accordingly, she received \$3,000 earnest and agreed to transfer the ownership, of the land to him when he paid her the balance. Some time later she sent him a note to the effect that she had changed her mind and would not sell him the land.

On the basis of those facts, he requested the High Court to order Woz. Tewabech to carry out her obligation under the contract, or, if that proved impossible for some reason or other, to order her to repay him double the amount he had given her as earnest. Later on he amended his claim and asked for the transfer of the land.

Woz. Tewabech admitted that she had entered the contract but requested the court to cancel it since her husband was opposed to it and had even threatened to divorce her if the land was sold. Her husband, Fitawrari Lemma, argued that his wife could not enter any contract concerning the land without consulting him because they had acquired it after their marriage and owned it jointly. And in the event that it was offered for sale, he contended that he had the right of recovery.

For the purposes of this case we need not determine whether this particular piece of land is the appellants' common property, nor need we go into the question of a wife's right to enter a contract concerning common property or the spouses' right to recovery.

---

* See also Arts. 1776 and 2892 Civ. C., which ordinarily allow specific performance of a contract for the sale of an immovable.

The sole issue is whether the first appellant received earnest from the present respondent. It is clear from the words, "I have paid Woz. Tewabech \$3,000 earnest. . . ." in the contract concluded on Yekatit 29, 1956 E.C. that she did receive earnest.

The respondent's amended pleading, wherein he demanded specific performance, cannot affect the provisions of the Civil Code on earnest and its consequences. Article 33 of the Fetha Negast runs as follows: "The fact that the seller received earnest from the buyer leads to the consummation of the sale. The seller shall keep the earnest if the buyer rescinds the contract, but if the seller rescinds it, he must pay the buyer double the amount he received."

This article was the source of our customary law and has been in use for a long time, and is similar to Article 1885 of the Civil Code. It provides that, "Unless otherwise agreed, the party who has given earnest may cancel the contract subject to forfeiture of the earnest given by him." (1885(1)).

"Unless otherwise agreed the party who has received earnest may cancel the contract subject to repayment of double the amount received by him." (1885(2)).

In the present case there was no special agreement regarding the cancellation of the contract by any one of the parties.

Woz. Tewabech contends that the payment of earnest was nothing more than one of the terms of the contract and that cancelling the contract should not entail the repayment of double the amount she received. Though she may call it that, she has failed to bring forth any legal argument why the provisions on earnest should not be observed.

Ato Wodajo's request for specific performance is dismissed because it conflicts with the provisions on earnest. Similarly, Woz. Tewabech's request for the cancellation of the contract on the repayment of the amount she received is dismissed as groundless.

Therefore, the High Court decision is hereby reversed and we order Woz. Tewabech to repay Ato Wodajo double the amount she received, *i.e.*, \$6,000.

The parties shall share the court costs and registration fees, otherwise they shall bear their own costs.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

ሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ንጋቱ ፡ ይመር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፲፫፻፶፬/፶፯ ።

የቤተ ፡ ሰብ ፡ ሕግ—የተክለል ፡ ጋብቻ—የቁርባን ፡ ጋብቻ—የጋብቻ ፡ መፍረስ—የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፻፲፱፻፲፱ ፡ ፻፳፬ ።

የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሕግ—የሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ ጋብቻ ፡ የሚረዱበት ፡ ሁኔታ—የቤተ ፡ ክህነት ፡ ዳኞች ፡ ሥልጣን—ድንጋጌ ፡ ቊጥር ፡ ፪ ፡ ፲፱፻፵፮ ።

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ የተደረገን ፡ ጋብቻ ፡ ለማፍረስ ፡ የሚቀርበው ፡ ማመልከቻ ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መቅረብ ፡ አለበት ፡ ሲል ፡ ባድምጽ ፡ ባልጫ ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ጸድቋል ።

(፩) ዋጋ ፡ ያለው ፡ የተክለል ፡ ጋብቻ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥርች ፡ መሠረት ፡ ለፈርስ ፡ አይችልም ።

(፪) በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ መሠረት ፡ ጋብቻውን ፡ የፈጸመ ፡ ሰው ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ የሚቀርበውን ፡ አቤቱታ ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ማቅረብ ፡ አለበት ።

(፫) የቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አባሎቻቸው ፡ ላይ ፡ ጋብቻን ፡ የማፍረስ ፡ ስልጣን ፡ አላቸው ።

መጋቢት ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ.ም። ዳኞች—ምክትል ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ጥበቡ ፡ በየን ፡ አቶ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡ ጉብረ ፡ ኪዳን ፡ ባላታ ፡ ደምቤ ፡ ወርቅ ፡ አገኘው ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ወይዘሮ ፡ ሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፡ የመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ከሣሽ ፡ በመሆን ፡ ከመልስ ፡ ሰጭ ፡ ጋር ፡ በባልና ፡ ሚስትነት ፡ ጽፎ ፡ ዓመት ፡ አብረን ፡ ስንኖር ፡ ልጆች ፡ ወልደን ፡ ብዙ ፡ ሀብት ፡ አፍርተናል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በኑሮ ፡ ስላልተስማማን ፡ ፍቺ ፡ ይደረግልኝ ፤ የጋራ ፡ ሀብታችንም ፡ እንካፈል ፡ በተለይም ፡ የያዙብኝን ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ ይልቀቁልኝ ፡ ሲሉ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ አቅርቦዋል ።

መልስ ፡ ሰጭ ፡ አቶ ፡ ንጋቱ ፡ ይመር ፡ የመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ተከሣሽ ፡ በመሆን ፡ የሁለታችን ፡ ባልና ፡ ሚስትነት ፡ በሥጋ ፡ ወደሙ ፡ የታሠረ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ፍቺ ፡ ልናደርግ ፡ አይገባንም ፡ ፍቺውም ፡ በቅድሚያ ፡ ውጤት ፡ ካላገኘን ፡ የንብረት ፡ ክፍያ ፡ ሊነሣ ፡ ስለማይችል ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፻፲፱፻፲፱ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ስለፍቺ ፡ የቀረበው ፡ ክርክር ፡ ወደመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ይተላለፍልኝ ፡ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ።

ከሣሽ ፡ ጋብቻችን ፡ ባገር ፡ ልማድ ፡ ከመፈጸሙ ፡ በቀር ፡ ቁርባን ፡ የለንም ፡ ብለው ፡ በመካዳቸው ፡ ተከሣሽ ፡ ቁርባን ፡ ለመኖሩ ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ አስረዳለሁ ፡ ስላሉ ፡ ወደቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ ተመርቶ ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ የቁርባን ፡ ነገር ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ቢጣራ ፡ ይሻላል ፡ ብሎ ፡ ስለመለሰው ፡ ክርክሩ ፡ ቀጥሎ ፡ ተከሣሹ ፡ ከከሣሽ ፡ ጋር ፡ ሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ለመቀበላቸው ፡ ሦስት ፡ ቀሳውስት ፡ አስመስክረዋል ። ከሦስቱም ፡ አንዱ ፡ የተከሣሽ ፡ የን

ሰሐ : አባት : ናቸው ። ሥጋ : ወደሙን : የተቀበሉትም : ጊዜና : ሥፍራ : ባገገገገገገ
ዓ. ም. በጥቅምት : ወር : በመናገሻ : ቅዱስ : ጊዮርጊስ : ቤተ : ክርስቲያን : እንደ
ነበረና : የሁለቱም : የንስሐ : አባት : የሆኑት : በመምሬ : ይርጉ : አማካይነት :
ቀርበው : ሥጋ : ወደሙን : ለመቀበል : የበቁት : ባልና : ሚስቱ : (ከሣሽ : ተክ
ሣሽ) : በነበራቸው : ሕብረታዊ : ፈቃድ : እንደሆነ : አቁራቢዎችንም : ምሳ :
ጋብዘው : እንደነበረ : ከማረጋገጣቸውም : በላይ : ከምስክሮቹ : እንደኛው : በዚ
ያን : ጊዜ : ሊቀ : ዲያቆን : ነኝ : የሚሉ : ባልየው : ለመቁረብ : መፈለጋቸውን :
ቢገልጡልኝ : ባለቤትም : ይቅረቡና : ፈቃዳቸውን : ይግለጡ : ብያቸው : ቀር
በው : ፈቃደኛ : መሆናቸውን : ስለገለጡ : ቄሶቹን : አዝገፎ : እኔም : ራሴ : ተጨ
ምሬ : ቀድሰን : አቁርባኛቸዋል : ሲሉ : መስክረዋል ።

ተከሣሽ : ለዚህ : ክርክር : መከላከያ : ስላቀረቡ : ክሱ : የቀረበለት : ከፍ
ተኛ : ፍርድ : ቤት : ክርክራቸውን ሰምቶና መርምሮ የተጠቀሱትንም ሕጎች
ተርጉሞና አብራርቶ የፍቼው : ነገር : በሃይማኖት : ባለሥልጣናት : እንዲወ
ሰን : በድምፅ : ትእዛዝ : ተሰጥቷል ።

እነስተኛው : ድምፅ : ግን : በሕጉ : ሳይሆን : ስለቁርባን : የመሰከሩትን : ምስ
ክሮች : ቃል : ባለማመንና : ስለ : ሥጋ : ወደሙ : አቀባበልም : በማተት : ነገሩ :
ወደቤተ : ዘመድ : ጉባኤ : እንዲመለስ : የሚል : ሆኖ : ተገኝቷል ።

ከዚህ : በላይ : የክርክሩን : ሁኔታ : ባጭሩ : ከገለጥን : ዘንድ : ወደሕጉ : ከመ
ግባታችን : በፊት : በሁለቱ : ተክራካሪዎች : መካከል : ስለቁርባኑ : የተሰሙትን :
የምስክሮች : ቃል : መመዘን : ይኖርብናል ።

በተከሳሽ : ምስክሮች : እንደተረጋገጠው : በሁለቱ : ተክራካሪዎች : መካ
ከል : ቁርባን : እንዳለ : ታውቋል ። ምስክሮቹ : ራሳቸው : ቀድሰው : ያቆረቡ :
የሃይማኖት : አባቶች : ከመሆናቸው : በላይ : ቃላቸውም : ያልተለያየ : በመሆኑ :
የሚነቀፉበት : ወይም : የሚጠረጠሩበት : እንዳችም : ግልጽ : ምክንያት : አል
ተገኘም ።

ይልቁንም : ከሣሽ : በመከላከያ : ያልተቃወሙት : ስለሆነ : በሁለቱ : ባልና :
ሚስት : መካከል : ቁርባን : እንዳለ : በምስክሮቹ : ቃል : እምነን : ተቀብለንዋል ።

ከዚህ : ላይም : ስንደርስ : በሥርዓት : ተክሊል : መጋባትና : ሥጋ : ወደ
ሙን : በመቀበል : መካከል : ያለውን : ዝምድና : ወይም : ልዩነት : ለማመልከት :
መልካም : አጋጣሚ : ሆኖ : እናገኛለን ።

በሥርዓተ : ተክሊል : መጋባት : የመንፈሳዊ : ጋብቻ : ቃል : ኪዳን : መሠ
ረቱ : ቢሆንም : የቃል : ኪዳን : መደምደሚያ : ሥጋ : ወደሙን : መቀበል : ነው ።

ደግሞም : ተክሊል : ስደናግል : እንጂ : ለመዓስባን : ስለማይደረግ : ከተ
ክሊል : ውጭ : በሆነ : በልማድ : ጋብቻ : የቆዩ : ሁሉ : ንስሐና : ሥርዓት : ተቀ
ብለው : ሥጋ : ወደሙን : በተቀበሉ : ጊዜ : የመንፈሳዊ : ጋብቻን : ሥርዓትና :
ሕግ : መፈጸማቸው : የማይጠረጠር : ነው ።

በፍትሐ : ነገሥት : እንቀጽ : ፲፫ : ..... ወዘይበልፅ : እምሥጋ : እግዚእ :
ወዘይሰቲ : እምደሙ : እንዘ : ኢይደልዎ : መዓብስ : ውእቱ : ለእለ : ሥጋ :
እግዚእነ : ወደሙ : ክቡር : በእንተዝ : ይመክር : በእሊ : ነፍሶ : ቅድመ : ወያሠ
ንያ : ወእምዝ : ይብላእ : እምዝንቱ : ሕብስት : ወይስተይ : እምዝንቱ : ጽዋፅ :
ይላል ።

ትርጓሚውም ፡ የጊታን ፡ ሥጋና ፡ ደም ፡ ሳይዘጋጅ ፡ ወይም ፡ ሳይገባው ፡ የሚቀበል ፡ በሥጋ ፡ ወይም ፡ ላይ ፡ በደል ፡ ፈጽሟል ። ስለዚህ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ መጀመሪያ ፡ ሰውነቱን ፡ ይመርምርና ፡ ያዘጋጅ ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ ይቀበል ፡ የሚል ፡ ነው ፡ በዚህም ፡ ሁኔታ ፡ የተከለሰ ፡ ጋብቻና ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ በመቀበል ፡ የታደሰ ፡ መንፈሳዊ ፡ ጋብቻ ፡ ልዩነት ፡ እንደሌለው ፡ እንረዳለን ።

የቱርባኑም ፡ መኖር ፡ እርግጠኛ ፡ ሆኖ ከተገኘና በተከለሰ ፡ ጋብቻን ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ በተቀበሉ ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ የሌለ ፡ ከሆነ ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ አገላለጥ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አሳርፈን ፡ ወደሕገ ፡ ክርክር ፡ እንመሰሳለን ። አዲሱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እስከወጣበት ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለሥጋውም ፡ ሆነ ፡ ስለመንፈሳዊ ፡ ጉዳይ ፡ ስረጅም ፡ ዘመናት ፡ ዋና ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ሲሠራበት ፡ የኖረ ፡ የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ተብሎ ፡ የተሰየመው ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሆነ ፡ በግልጽ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ለአዲሱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጎችንም ፡ መነሻና ፡ መሠረት ፡ የሆነው ፡ ይኸው ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ከመሆኑ ፡ በላይ ፡ ዛሬውንም ፡ ቢሆን ፡ የነበረውን ፡ ክብርና ፡ ደረጃ ፡ ያለቀቀ ፡ ለመሆኑ ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ አዲሱን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በአዋጅ ፡ ባጸደቁበት ፡ ቍ፡፡፡፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በመቅድመ ፡ ላይ ፡ “እኛ ፡ ያቋቋምነው ፡ የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ኮሚሲዮን ፡ ይህን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሲያዘጋጅ ፡ በተከበረውና ፡ በጥንቁ ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ መጽሐፍና ፡ ፍርድ ፡ በመዝገብ ፡ መጻፍ ፡ ከተጀመረ ፡ ወዲህ ፡ የተገለጹትን ፡ ጥንታዊ ፡ የሆኑትን ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥታችንን ፡ ታላቅ ፡ የሕግ ፡ ልምዶችና ፡ አቋሞች ፡ በመመልከትና ፡ በተለይም ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥታችንና ፡ ለተወደደው ፡ ሕዝባችን ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ በማሰብ ፡ ነው” ሲሉ ፡ በንጉሣዊ ፡ አዋጃቸው ፡ አረጋግጠውታል ። በተለየም ፡ የመንግሥቱ ፡ ሃይማኖት ፡ የሆነው ፡ የኢትዮጵያ ፡ እርቶዶክስ ፡ ተዋህዶ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ሥርዓትና ፡ ቀኖና ፡ የተወሰነበትና ፡ ዛሬም ፡ ሆነ ፡ ወደፊት የሚሠራበት ፡ ሲኖዶሳሊዊው ፡ ሕግ ፡ ይኸው ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። እርሱም ፡ ከቡልዳትና ፡ ከሐዲሳት ፡ ከሲቃውንትም ፡ መጸሕፍት ፡ በሦስት ፡ መቶ ፡ አሥራ ፡ ስምንቱ ፡ ሲቃውንት ፡ የተወጣጣ ፡ መሠረታዊ ፡ ሕግ ፡ እንደመሆኑ ፡ ቀድሞም ፡ ሆነ ፡ ዛሬ ፡ ወደፊትም ፡ ቀዋሚና ፡ የተቀደሰ ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ እንደኖረና ፡ እንደሚኖር ፡ ጥርጥር ፡ የለበትም ።

ይህን ፡ ሁሉ ፡ ለማስታወስ ፡ ምክንያት ፡ የሆነን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ በተሳሳተ ፡ ወይም ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ በተቀበሉ ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ ላይ ፡ ያላትን ፡ የዳኝነት ፡ መብትና ፡ ሥልጣን ፡ ለመግለጥ ፡ ከመሠረቱ ፡ መነሣት ፡ ጉዳዩን ፡ በግልጽ ፡ ለማስረዳት ፡ ይረዳ ፡ ይሆናል ፡ በማለት ፡ ነው ።

በአሠራርም ፡ እንደታየው ፡ ጠላት ፡ በወራሪነት ፡ እስከ ፡ ገባበት ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በመንፈሳዊው ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በሥጋዊውም ፡ ዳኝነት ፡ የሥልጣን ፡ ተካፋይነት ፡ እንደነበራት ፡ በየችሎቱ ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ አውጪዎች ፡ ሲቃውንት ፡ እየተገኙ ፡ እንደጉዳዩ ፡ ዓይነት ፡ የፍትሕ ፡ ነገሥቱን ፡ ውሳኔ ፡ በማንበብና ፡ በመተርጎም ፡ የፍርዱ ፡ መሪና ፡ አስፈጻሚ ፡ ሆነው ፡ ከመገኘታቸው ፡ በላይ ፡ መስቀል ፡ በዞረበት ፡ የሰበካ ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ በቀጥታ ፡ የወንጀል ፡ ነገር ፡ ሳይቀር ፡ ዓለማዊን ፡ ዳኝነት ፡ ሲያዩ ፡ እንደነበረ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ዛሬም ፡ ቢሆን ፡ እንደቀድሞው ፡ አይሁን ፡ አንጂ ፡ አንዳንድ ፡ ሰፋፊ ፡ ክልል ፡ ያላቸው ፡ ገዳማት ፡ የዳኝነት ፡ ይዘታቸውን ፡ ሳይለቁ ፡ እንደያዙ ፡ ይገኛሉ ።

ይህም ፡ በልማድ ፡ ሳይሆን ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ በጠቀስነው ፡ በተከበረው ፡ በፍትህ ፡ ነገሥት ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው ። ለማስረጃ ፡ ያህል ፡ በፍትህ ፡ ነገሥት ፡ መጽሐፍ ፡ በአንቀጽ ፡ ፵፫ ፡ በመጀመሪያው ፡ ምዕራፍ ፡ ስለፈራጅ ፡ ሥልጣን ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለው ፡ ንባብ ፡ ተመልክቶ ፡ ይገኛል ።

“ወፈታሐሰ ፡ ወ-እቱ ፡ ሊቀ ፡ ካህናት ፡ ወወ-እቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አው ፡ እዲ ስቆጶስ ፡ አው ፡ ዘአተለውም ፡ እሙን ፡ ወረሰይም ፡ ህየንቲሆሙ ፡ በእንተ ፡ ፍትሕ ኩሉ ፡ ስለ፩ዱ ፡ ፩ዱ ፡ እምኒሆሙ ፡ በውስተ ፡ መንበሩ ፡ እምካህናት ፡ አለድልዋን ፡ ስዝንቱ ፡ ወሲመተ ፡ ፈታሐሰ ፡ ድልው ፡ ወ-እቱ ፡ በፍጻሜ ፡ ሕግ ፡ ወፍጥረት ፡ ..... መፈታሐዲ ፡ አይኩን ፡ ዘእንበለ ፡ ካህን ።”

የዚህ ፡ ትርጓሜ ፡ በነጠላውና ፡ በዘይቤው ፡ አተረጓጎም ፡ ሲፈታ ፡ “የፍርድ ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ ሊቀ ፡ ካህናቱ ፡ ነው ፡ እርሱም ፡ የጳጳሳቱ ፡ አለቃ ፡ ወይም ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሱ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በችሎት ፡ ተገኝቶ ፡ ለያንዳንዱ ፡ ፍት ፡ ነው ፡ የፈራጅም ፡ ሹመት ፡ ጥንትም ፡ ሆነ ፡ በኋላ ፡ ያለ ፡ መሠረታዊ ፡ ነው ። ፈራጅም ፡ ከተማረው ፡ (ካህን) ፡ ወገን ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ከሌላ ፡ አይሁን ፡” የሚል ፡ ነው ።

ነገሩንም ፡ ላለማብሳት ፡ ጥቅሱን ፡ አሳነሰው ፡ እንጂ ፡ በተጠቃሹ ፡ አንቀጽ ፡ ስር ፡ ያለና ፡ የተጣራ ፡ ማስረጃ ፡ ይገኝበታል ።

በዚህም ፡ ሁኔታ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ላይ ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ ማወቅና ፡ መረዳት ፡ የሚያስቸግር ፡ ሆኖ ፡ አይገኝም ። ተያይዞ ፡ የመጣውንም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ በእዲሱ ፡ ዘመን ፡ በቅጥር ፡ ፪/፴፭ ፡ ስለቤተ ክርስቲያን ፡ እስተዳደር ፡ የወጣው ፡ ድንጋጌ ፡ ፲ኛ ፡ አንቀጽ ፡ የሚከተለውን ፡ ያመለክታል ። ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምእመናንን ፡ በንስሐ ፡ የምትሠራበት ፡ የምትቀደስበት ፡ የግል ፡ ዳኝነት ፡ አላት ፡ ዳግመኛም ፡ የውስጥ ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ የሆኑ ፡ ካህናትን ፡ በተግባር ፡ እያስማማች ፡ ታስተዳድራለች ። በዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ ግን ፡ በመንግሥት ፡ የሚሾሙ ፡ ዳኞች ፡ እየጠበቁ ፡ ያስተዳድራሉ ። ለዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ የሚበቁትን ፡ ሰዎች ፡ መንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ማቅረብ ፡ ይችላል ። የሚሾሙትም ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ምእመናንን ፡ በንስሐ ፡ የምትሠራበት ፡ የምትቀደስበት ፡ የግል ፡ ዳኝነት ፡ አላት ፡ ያለውን ፡ ጠቅላላ ፡ አገላለጥ ፡ ሰፊ ፡ አድርገን ፡ የምንትረገመው ፡ ከሆነ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ከዚህ ፡ ውጪ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኝበት ፡ ምን ፡ ምክንያት ፡ ሊኖረው ፡ ይችላል? እንደ ፡ ዓለማዊ ፡ ጉዳይ ፡ እንቁጠረው ፡ የምንል ፡ ከሆነስ ፡ ለዓለማዊ ፡ ጉዳይ ፡ የሚሆኑትን ፡ ዳኞች ፡ መንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ለማቅረብ ፡ ይችላል ። የሚሾሙትም ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ምን ፡ ትርጉም ፡ ልንሰጠው ፡ እንችላለን? የሚያቀርበውስ ፡ ለየትኛው ፡ አገልግሎት ፡ ክፍል ፡ ነው ፡ እንበል?

አተኩረን ፡ ከተመለከትነው ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አገልግሎት ፡ ሥር ፡ የሚገኙ ፡ ቀሳውስትና ፡ ዲያቆናት ፡ ብቻ ፡ ሳይሆኑ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚሾሙ ፡ ያስተዳደር ፡ ባለሥልጣኖችና ፡ የጉባኤ ፡ አባሎች ፡ እንዳሉ ፡ ልንረዳ ፡ እንችላለን ። እንዲሁም ፡ በየገዳማቱና ፡ በየታላላቁ ፡ አድባራት ፡ ሥጋዊውን ፡ ሥልጣን ፡ ይዘው ፡ በአስተዳደርም ፡ ሆነ ፡ በዳኝነት ፡ የሚሠሩ ፡ ይገኛሉ ።

ይህም ፡ ሁኔታ ፡ በድንጋጌው ፡ መሠረት ፡ የተፈጸመ ፡ ትክክለኛ ፡ አሠራር ፡ በመሆኑ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መንፈሳዊ ፡ መብቷ ፡ እንደጸና ፡ መኖሩን ፡ ሊያስገነዝበን ፡ ይችላል ። በአስተያየትም ፡ ብንመለከት ፡ በምድር ፡ ያሠራችሁት ፡ በሰማይ ፡ የታሠረ ፡ ይሆናል ። የሚል ፡ እምላካዊ ፡ ሥልጣን ፡ በተሰጣቸው ፡ የሐዋርያት ፡ ተከታ

የች : በሆኑ : በሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : የተፈጸመ : ዘለዓለማዊነት : ያለው : የሃይማኖት : ጋብቻ : በቤተ : ዘመድ : ጉባኤ : ይፍረስ : መባሉ : ተቃራኒ : አፈጻጸም : እንደሚሆን : አይጠረጠርም ።

ሌላ : ምላሌ : የወሰድንና : በሌላ : አንጻር : የተመለከትንም : እንደሆነ : ለልዩ : ልዩ : ሃይማኖቶች : ክብርና : ነፃነት : መስጠት : መሠረታዊ : ዓላማቸው : የሆነ : ግርማዊ : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : በእስላም : ሃይማኖት : የሚያምኑት : ዜጎቻቸው : በጋብቻና : በፍቺ : በውርስና : በመሰለው : ሁሉ : ክርክር : ባነሱ : ጊዜ : በቃዲ : ጉባኤ : እንዲታይላቸው : የሰጡትን : አዋጅ : እናገኛለን ፤ ይህም : አዋጅ : ለኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : የተሰጠው : ተመሳሳይ : መብት : ሆኖ : ተሰጥቷል : ከምንል : በቀር : ሌላ : የምንሰጠው : አስተያየት : አይኖረንም ።

ነገሩን : ከመሠረቱ : ለመከተልና : ይህን : የመሰለውም : ክርክር : ወደፊት : ማጋጠሙ : የማይቀር : እንደመሆኑ : ሁኔታውን : ለማብራራት : ያህል : እስከዚህ : ካስረዳን : ዘንድ : ወደአዲሱ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : እንራመዳለን ። በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : በቅጥር : ፯፻፳፫ : ንዑስ : ቅጥር : ፪ : “በሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : የተነገረ : የሃይማኖት : ጋብቻ : መሻር : ለፍቺው : ዋና : ምክንያት : ይሆናል” : ይላል ፤ ቀጥሎም : በቅጥር : ፯፻፳፩ : ንዑስ : ቅጥር : ፫ : “እንዲሁም : በሃይማኖት : ሥርዓት : የተፈጸመ : ጋብቻ : በሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : የማይጻፍ : መሆኑ : የተረጋገጠ : እንደሆነ : የዚሁኑ : ጋብቻ : መፍረስ : የሚያስከትል : ከባድ : ምክንያት : አለ : ለማለት : ይቻላል” ይላል ። እንግዲህ : ጉዳዩ : ለሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : የማይፀና : መሆኑ : የተረጋገጠ : እንደሆነ : የሚለው : ኃይለ : ቃል : ምን : ውጤት : ሊኖረው : ይችላል ? በተቃዋሚው : በኩል : የቀረበው : ክርክር : በምዕራፍ : ፮ : በቅጥር : ፯፻፳፪ : ንዑስ : ቅጥር : ፩ : እና : ፪ : የተመለከተውን : በመጥቀስ : ሲሆን : ይኸውም : ልዩ : ልዩ : የጋብቻ : ሥርዓቶች : ትክክል : መሆናቸውንና : በጋብቻ : መፍረስ : ረገድ : ማናቸውም : ልዩ : አስተያየት : ያለመደረጉን : ነው ።

ይኸውም : ጋብቻው : ከፈረሰ : በኋላ : ስለሚያስከትለው : ውጤት : የሚያመለክት : ነው : በውነትም : ጋብቻው : ከፈረሰ : በኋላ : በንብረት : ክፍያም : ሆነ : በሌላ : ሁኔታ : የሥርዓቱ : መለያየት : ውጤቱን : ሊለዋውጠው : ባለመቻሉ : የሃይማኖት : ጋብቻ : የፍቺ : ክርክር : ወደ : ሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : እንዳይሄድ : ለሚደረገው : ተቃዋሚ : አጥጋቢ : መከራከሪያ : ሲሆን : አይችልም ። ያለዚያስ : ከላይ : በተጠቀሰው : ምዕራፍ : ውስጥ : በ፯፻፳፩ : ቅጥር : በሃይማኖት : ሥርዓት : የተፈጸመ : ጋብቻ : የሚፈርስበትን : ሁኔታ : ለይቶ : ባለመለከተም : ነበር : ከዚህም : በቀር : ቀደም : ብሎ : እንደተገለጠው : በጋብቻዎች : መካከል : ልዩነት : ከሌለና : አዲሱ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ያጠቃለለው : ከሆነ : የእስላም : ሃይማኖትን : እምነት : የሚከተሉ : ሁሉ : ወደሸሪፍ : ፍርድ : ቤት : እየሔዱ : ባልተከራከሩም : ነበር ።

በዚህም : ሁሉ : ምክንያት : በሕግም : ሆነ : በሕሊና : የመንፈሳዊ : ጋብቻ : ፍቺ : በሃይማኖት : ባለሥልጣኖች : መወሰኑ : ተገቢና : ሕጋዊም : በመሆኑ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : በድምፅ : ብልጫ : የሰጠውን : ትእዛዝ : አጽንተን : ይግባኙን : እሰናብተናል ። ኪሣራ : በየራሳቸው : ይቻሉ ። ትእዛዙ : መጽናቱን : አውቆ : በውሳኔው : መሠረት : እንዲያስፈጽም : ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የውሳኔው : ግልባጭ : ይተላለፍላት ፤ ይህ : ውሳኔ : የተሰጠው : በድምፅ : ብልጫ : ነው ። አንደኛ : ዳኛ : በድምፅ : ተለይተዋል ።

የአነስተኛ ፡ ድምፅ ፡ ውሳኔ ፡

በዚህ ፡ ነገር ፡ ሁለተኛውና ፡ ሦስተኛው ፡ ዳኞች ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ በሰጡት ፡ ውሳኔ ፡ እኔ ፡ አንደኛው ፡ ዳኛ ፡ ስላልተስማማሁ ፡ የኔ ፡ አስተያየት ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ ነው ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ከመልስ ፡ ሰጭው ፡ ጋር ፡ በባልና ፡ ሚስትነት ፡ ጽጌ ፡ ዓመት ፡ እብረን ፡ ኖረን ፡ ልጆች ፡ ወልደናል ፡ ብዙ ፡ ንብረትም ፡ አፍርተናል ። አሁን ፡ ግን ፡ በደል ፡ ስላደረጉብኝ ፡ ፍቺ ፡ እንድናደርግና ፡ ንብረታችንንም ፡ እንድንካፈል ፡ ይደረግልኝ ፡ በማለት ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቀጥር ፡ ፪፻፯/፶፮ ፡ ክስ ፡ አቅርቦዋል ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ መከላከያቸውን ፡ ሲያቀርቡ ፡ ጋብቻችን ፡ በሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ስለሆነ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቀጥር ፡ ፪፻፸፩ ፡ መሠረት ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ካልወሰኑ ፡ ጋብቻችን ፡ እይፈርስም ፡ ፍቺ ፡ ሳይኖርም ፡ የንብረት ፡ ክፍያ ፡ ነገር ፡ አይነሳም ፡ ብትፈልግ ፡ በመፈንግዊ ፡ ጉባኤ ፡ ትክሰሰኝ ፡ በማለት ፡ መልስ ፡ ሰጥተዋል ።

ከግጂ ፡ ጋብቻችን ፡ በእገር ፡ ልማድ ፡ እንጂ ፡ በሥጋ ፡ ወደሙ ፡ አይደለም ፡ ስላሉና ፡ ከተጋባንም ፡ በኋላ ፡ አልቆረብንም ፡ ብለው ፡ ስለካዱ ፡ ተከግቼ ፡ ፫ ፡ ምስክሮች ፡ አቅርበው ፡ አስመስክረዋል ።

ምስክሮቹም ፡ ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ ንሥሐ ፡ አባት ፡ ሲሆኑ ፡ ሁለቱ ፡ የመናገሻ ፡ ቅዱስ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ቀጣውበት ፡ ናቸው ። እነሱም ፡ ይግባኝ ፡ ባይንና ፡ መልስ ፡ ሰጧን ፡ ቀድሰው ፡ ማቆረባቸውን ፡ መስክረዋል ።

ከላሻም ፡ ስለቁርባኑ ፡ ቢያስመስክሩም ፡ ስለጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ በቀጥር ፡ ፪፻፷፪ ፡ የተጻፈው ፡ ሕግ ፡ ሁሉም ፡ ጋብቻ ፡ እንዲፈርስ ፡ ሲደረግ ፡ ልዩነት ፡ የሌለው ፡ ለመሆኑ ፡ ስለሚያስረዳ ፡ ነገሩ ፡ ሊታይ ፡ የሚገባው ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ መሆን ፡ አለበት ፡ ሌላ ፡ የማቀርበው ፡ መከላከያ ፡ የለኝም ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጠኝ ፡ ብለዋል ። ተከግቻለሁ ፡ በበኩላቸው ፡ በጠቀሱት ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ እንዲታይ ፡ ይደረግልኝ ፡ ብለው ፡ ተከራክረዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ፪፻፷፪ ፡ የጋብቻ ፡ መፍረስና ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ለመሆኑ ፡ የሚአሳይ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በቅዱስ ፡ ቁርባን ፡ የተሳሰረውን ፡ ጋብቻ ፡ የእገር ፡ ሽማግሌ ፡ እንዲያፈርስው ፡ አይደለም ። በቀጥር ፡ ፪፻፸፩ ፡ የተጻፈውን ፡ ሕግ ፡ ስንመለከተው ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ የሚገባው ፡ በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻው ፡ የማይፀና ፡ ለመሆኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ፡ ስለሚልና ፡ የጋብቻውን ፡ መፍረስ ፡ ሁኔታ ፡ ማጣራት ፡ የሚገባቸው ፡ የመንፈሳዊ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ስለሆኑ ፡ ወደ ቤተክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሄደው ፡ ስለጋብቻው ፡ መፍረስ ፡ ወይም ፡ መጽናት ፡ ክርክራቸውን ፡ ይቀጥሉ ፡ ብሎ ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ አሟል ።

በድምፅ ፡ የተለዩት ፡ ዳኛም ፡ ወደ ፡ ቤተክርስቲያን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ሊሄዱ ፡ አይገባቸውም ፡ በማለት ፡ ሳይሆን ፡ ስለቁርባኑ ፡ የተሰጠው ፡ የምስክርነት ፡ ቃል ፡ በቂ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡ ሀሳባቸውን ፡ ሰጥተው ፡ ተለይተዋል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በፍሬ ፡ ነገሩም ፡ በሕገም ፡ ይህንን ፡ ይግባኝ ፡ ከፍተዋል ። ስለፍሬ ፡ ነገሩ ፡ ሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ተቀብለዋል ፡ ተብሎ ፡ የተመሰክረብኝ ፡ በቂ ፡ አይ

ደለምና ፡ ቆርበዋል ፡ ተብሎ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ይሻርልኝ ፡ ስለ ፡ ሕጉ ፡ ሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ተቀብለዋል ፡ የተባለውን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከተቀበለውም ፡ በፍቺ ፡ በኩል ፡ ልዩነት ፡ ሲደረግ ፡ አይገባምና ፡ ነገራችን ፡ ወደመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ሊተላለፍ ፡ አይገባውም ፡ ብለዋል ።

መልሰ ፡ ሰውም ፡ በከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ የተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ሕጋዊ ፡ ስለሆነ ፡ ይጻፍልኛል ፡ ብለው ፡ ተከራክረዋል ።

እኛም ፡ መዝገባቸውን ፡ እንደመረመርነው ፡ ባልና ፡ ሚስቱ ፡ ተጋብተው ፡ ከቆዩ ፡ በኋላ ፡ ሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ለመቀበል ፡ ፈቅደው ፡ በንሥሐ ፡ አባታቸው ፡ አማ ካይነት ፡ ለመቆረባቸው ፡ በቺቱ ፡ ቀሣውስት ፡ ከመመስከሩም ፡ በላይ ፡ የተከሰተን ፡ ምስክሮች ፡ ቃል ፡ የሚአፈርስ ፡ መከላከያ ፡ ምስክር ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ በኩል ፡ ስላልቀረበ ፡ ባልና ፡ ሚስቱ ፡ በሥጋ ፡ ወደሙ ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ፡ ተብሎ ፡ በከፍተኛ ፡ ፍ/ቤት ፡ የተሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ የምንለውጥበት ፡ ምክንያት ፡ ባለመኖሩ ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ የተሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ ቪታችንም ፡ ዳኞች ፡ ተሰማምተን ፡ አጽን ተነዋል ።

በሕጉ ፡ በኩል ፡ ስለቀረበው ፡ ይግባኝ ፡ ያሁኑን ፡ ተከራካሪዎች ፡ ብቻ ፡ ባይሆን ፡ ብዙ ፡ ተከራካሪዎችን ፡ የሚመለከት ፡ ስለሆነና ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የሚቀርቡት ፡ ክርክሮች ፡ በየጊዜው ፡ የሚመጡ ፡ ስለሆነ ፡ ሕጉን ፡ በሰፊው ፡ ገልጻል ፡ ዘርዘሮ ፡ ጽፎ ፡ መወሰን ፡ አስፈላጊ ፡ በመሆኑ ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ተገቢነት ፡ ያላቸውን ፡ ሕጎች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ እየመረመርን ፡ ቪታችንም ፡ ዳኞች ፡ ከተነጋገርንበት ፡ በኋላ ፡ በሕጉ ፡ አተረጓጎም ፡ ዳኞች ፡ ስላልተሰማንበት ፡ ሁለተኛውና ፡ ሦስተኛው ፡ ዳኞች ፡ ይሆነን ፡ የፍቺ ፡ ክርክር ፡ ውሳኔ ፡ የሚሰጠው ፡ የመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ እኔ ፡ አንደኛው ፡ ዳኛ ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ተለይቻለሁ ። በበኩሌ ፡ ያለው ፡ ሕጋዊ ፡ አስተያየትም ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ ነው ።

ከጠላት ፡ ወረራ ፡ በፊት ፡ በነበረው ፡ በልማዳዊው ፡ ሕግ ፡ በተክሊል ፡ ወይም ፡ በሥጋ ፡ ወደሙ ፡ ብቻ ፡ በተጋቡ ፡ ወይም ፡ ከተጋቡ ፡ በኋላ ፡ ሥጋ ፡ ወደሙ ፡ በተቀበሉ ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ መካከል ፡ የፍቺ ፡ ክርክር ፡ ሲነሣ ፡ ክርክሩ ፡ የሚታዩውና ፡ የሚፈረደው ፡ በቤተ ፡ ክህነት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መሆኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። አሁን ፡ ግን ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ አስተዳደር ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣን ፡ ሲከፋፈል ፡ ቤተ ፡ ክህነትም ፡ የምትተዳደርበት ፡ ሕግ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ወጥቷል ። በቁጥር ፡ ፪/፲፱፱፮ ፡ ዓ. ም. ስለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አስተዳደር ፡ ደንብ ፡ በወጣው ፡ ደንጋጌ ፡ ባፀኘው ፡ አንቀጽ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ ይነበባል ።

ስለ ፡ ዳኝነት ፡

ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምእመናንን ፡ በንሥሐ ፡ የምትሠራበት ፡ የምትቀድስበት ፡ የግል ፡ ዳኝነት ፡ አላት ። ዳግመኛም ፡ የውስጥ ፡ ቤተ ፡ ሰቦጅ ፡ የሆኑ ፡ ካህናትን ፡ በመንፈሳዊ ፡ ተግዛጽ ፡ እያስማማች ፡ ታስተዳድራለች ። በዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ ግን ፡ በመንግሥት ፡ የሚሾሙ ፡ ዳኞች ፡ እየጠበቁ ፡ ያስተዳድራሉ ። ለዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ የሚበቁ ፡ ሰዎች ፡ የመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ ለማቅረብ ፡ ይችላል ። የሚሾሙትም ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ነው ።

በዚህም ፡ መሠረት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምእመናንን ፡ በጾም ፡ በጸሎት ፡ በቀኖና ፡ በምዕዋት ፡ ይሸንጋም ፡ በመሳሰለ ፡ በመንፈሳዊ ፡ ቅጣት ፡ እየቀጣች ፡ በመ

ንፈሳሳዊ ፡ ተግባራዊ ፡ እየገሰጸች ፡ በመንፈሳዊ ፡ አመራር ፡ እየመራች ፡ እንድታስተ
ዳድር ፡ እንጂ ፡ በዓለማዊ ፡ ዳኝነት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቋቋማ ፡ የባልና ፡ ሚስት ፡
ፍቺና ፡ ይህንንም ፡ የመሰሰሰውን ፡ ክርክር ፡ ለመስማትና ፡ ለመፍረድ ፡ ሥልጣን ፡
የሚሰጣት ፡ ሆኖ ፡ አይታይም ።

እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሕግ ፡ በቀጥታ ፡ የጸጸ ፡ ከወጣው ፡ የ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም.
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ሲነበብ ፡ ይህ ፡ አስተያየት ፡ ትክክል ፡ ሆኖ ፡ ይታ
ያል ። በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በተራ ፡ ቀጥታ ፡ ከ፳፻፸፯ ፡ እስከ ፡ ፳፻፹ ፡ እንደተ
ጻፈው ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነቶች ፡ ፫ ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ ፩ኛ ፡ ብሔራዊ ፡ ጋብቻ ፡
፪ኛ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ፫ኛ ፡ የልማድ ፡ ጋብቻ ፡ ናቸው ። ቀጥታ ፡ ፳፻፸፱ ፡ እን
ዲህ ፡ ይላል ።

አንድ ፡ ወንድና ፡ እንዲት ፡ ቤት ፡ ውሳኔዎችን ፡ ወይም ፡ ሥርዓቶችን ፡ እንደ
ሃይማኖታቸው ፡ ወይም ፡ ከነርሱ ፡ ባንደኛው ፡ ሃይማኖት ፡ ሲፈጽሙ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡
የሚጻፍ ፡ ጋብቻ ፡ እንዳቋቋሙ ፡ ይቆጠራል ። የጋብቻ ፡ አፈጻጸም ፡ ፫ ፡ ዓይነት ፡
ሲሆን ፡ ስለጋብቻ ፡ አጠቃላይ ፡ ሁኔታዎች ፡ ጋብቻ ፡ ስለሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡
ስለጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ፫ቱም ፡ ዓይነት ፡ ጋብቻዎች ፡ ልዩነት ፡ የሌለባቸው ፡ መሆ
ኑን ፡ ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ ዘርዘሮ ፡ ወሰኗል ።

ስለጋብቻ ፡ መፍረስ ፡

ቁ. ፳፻፸፱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የጋብቻ ፡ ሥርዓቶች ፡ ትክክል ፡ ስለመሆናቸው ፡

(፩) የጋብቻ ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመበት ፡ ሥርዓት ፡ ማንኛውም ፡ ዓይነት ፡
ቢሆን ፡ የጋብቻው ፡ መፍረስና ፡ ይህ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡
ነው ።

(፪) ጋብቻ ፡ የተፈጸመው ፡ በአንድ ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡
ባለሥልጣን ፡ ፊት ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ ወይም ፡ ባገር ፡ ልማድ ፡
መሠረት ፡ ቢሆን ፡ በጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ ረገድ ፡ ማናቸውም ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡
አይደረግም ፡ ይላል ። ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ጋብቻ ፡ የሚፈርስባቸውን ፡ ምክንያቶችና ፡
የፍቺው ፡ ጥያቄ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚገባው ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡
መሆኑን ፡ እነሱም ፡ በምን ፡ ዓይነት ፡ እንደሚሠሩ ፡ ከቀጥታ ፡ ፳፻፸፫ ፡ እስከ ፡ ፳፻፺፭
ዘርዘሮ ፡ ጽፏል ።

እንዲሁም ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ ስለሚሆኑት ፡ እነሱ ፡ ነገ
ሩን ፡ በሚገባ ፡ ጊዜ ፡ ውሳኔ ፡ ያልሰጡ ፡ እንደሆነ ፡ ነገሩን ፡ የሚያየው ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ ለመሆኑ ፡ ከቀጥታ ፡ ፳፻፸፫ ፡ እስከ ፡ ፳፻፴፯ ፡ ተጽፏል ።

በሃይማኖት ፡ የተደረገ ፡ ጋብቻ ፡ ፍቺው ፡ ሊታይ ፡ የሚገባው ፡ በመንፈሳዊ ፡
ጉባኤ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ለተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ የተጠቀሱት ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡
ሕግ ፡ ፳፻፸፫(፪) እና ፡ ፳፻፸፩ ፡ የተጻፉ ፡ ቃላት ፡ ናቸው ።

፳፻፸፫(፪) በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የተነገረ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡
መሻር ፡ ለፍቺው ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ ይሆናል ። ፳፻፸፩(፪) የሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡
ጋብቻ ፡ የሚፈርስበት ፡ ሁኔታ ፡ እንዲሁም ፡ በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ የተፈጸመ ፡
ጋብቻ ፡ በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የማይጻፍ ፡ መሆኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ እንደሆነ ፡

የዚህኑ ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡ የሚአስከትል ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ አለ ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ፡ ይላል ። እነዚህን ፡ ቍጥሮች ፡ በመነጠል ፡ ሳይሆን ፡ ከቀደሚአቸውና ፡ ከተከታታቸው ፡ ጋር ፡ ሲመለከቱአቸው ፡ የመንፈሳዊ ፡ ጉባኤ ፡ የማፋታት ፡ ሥልጣን ፡ አለው ፡ የሚአሰኘውን ፡ ትርጉም ፡ ለመቀበል ፡ አያስችልም ።

ሕጉ ፡ ስለ ጋብቻ ፡ አፈጻጸም ፡ ሊጠበቁ ፡ የሚገባቸውን ፡ የዕድሜን ፡ የዝምድናን ፡ እነዚህንም ፡ የመሳሰሉትን ፡ ሥርዓቶች ፡ ዘርዘሮ ፡ ባለመጠበቃቸውም ፡ የሚያስከትለው ፡ ቅጣትና ፡ የጋብቻውን ፡ ፈራሽነት ፡ ከቍጥር ፡ ፮፻፮ ፡ እስከ ፡ ፮፻፳ ፡ ከዘረዘረ ፡ በኋላ ፡ በቍጥር ፡ ፮፻፳፫ ፡ (፩) በሃይማኖት ፡ ወይም ፡ በልማድ ፡ የሚአስፈልጉት ፡ ግዴታዎች ፡ ወይም ፡ ሥርዓቶች ፡ ባለመፈጸሳቸው ፡ ምክንያት ፡ ጋብቻውን ፡ ዳኞች ፡ ሊያፈርሱት ፡ አይችሉም ።

(፪) በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የተነገረ ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ መሻር ፡ ለፍቸው ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ ይሆናል ።

(፫) በልማድ ፡ ጋብቻ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የተነገረ ፡ የልማድ ፡ ጋብቻ ፡ መሻር ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ተቀባይነትን ፡ አያገኝም ፡ ብሎ ፡ ጽፏል ። ይህንንም ፡ ማለት ፡ በሕጉ ፡ ላይ ፡ ለጋብቻዎች ፡ ሁሉ ፡ የተደነገጉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ተጥሰው ፡ ጋብቻ ፡ የተደረገ ፡ እንደሆነ ፡ ጋብቻው ፡ ከመሠረቱ ፡ ፍርስ ፡ ሲሆን ፡ የሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ ባለመፈጸሙ ፡ የተደረገ ፡ ጋብቻ ፡ ግን ፡ ከመሠረቱ ፡ ፍርስ ፡ ሳይሆን ፡ እንደ ፡ ሕጋዊ ፡ ጋብቻ ፡ ተቆጥሮ ፡ ፍቸን ፡ ብቻ ፡ የሚያስከትል ፡ መሆኑን ፡ ያመለክታል ። ፍቸውንም ፡ ቢሆን ፡ የሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የሚወስኑት ፡ ሳይሆን ፡ ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ ጉባኤ ፡ የሚቀርብ ፡ ለመሆኑ ፡ በ፮፻፳፮ ፡ ቍጥር ፡ ተጽፏል ።

ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ የሚቀርበው ፡ የመፋታት ፡ ጥያቄ ፡ በከባድ ፡ ምክንያቶች ፡ ወይም ፡ በሌሎች ፡ አነስተኛ ፡ ምክንያቶች ፡ ነው ። ከባድ ፡ ምክንያቶች ፡ የተባሉትም ፡ ከቍጥር ፡ ፮፻፳፱ ፡ እስከ ፡ ፮፻፸፩ ፡ በተራ ፡ ተጽፈዋል ። ፩) ከባልና ፡ ሚስት ፡ ያንደኛው ፡ ጥፋት ፡ ዝሙት ፡ ወይም ፡ ከመኖሪያ ፡ ቤት ፡ መኩብላል ፤ ፪) በአእምሮ ፡ መናወጽ ፡ ከዕብድ ፡ መጠበቂያ ፡ ስፍራ ፡ ተዘግቶበት ፡ መቀመጥ ፡ ወይም ፡ ከአገር ፡ መጥፋት ። ፫) ጋብቻው ፡ በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የማይጸና ፡ መሆኑ ፡ የተረጋገጠበት ፡ ውሳኔ ፡ ከነዚህ ፡ ከ፫ ፡ አንዱ ፡ ከባድ ፡ ምክንያቶች ፡ የቀረበላቸው ፡ እንደሆነ ፡ በቍጥር ፡ ፮፻፳፰ ፡ መሠረት ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ እስከ ፡ ፩ ፡ ወር ፡ ድረስ ፡ የመፋታትን ፡ ውሳኔ ፡ መስጠት ፡ አለባቸው ፡ ይላል ። እንዲሁም ፡ ሲሆን ፡ ፍቸው ፡ የሚቀርበው ፡ ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ እንጂ ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ አለመሆኑን ፡ በጉልህ ፡ ያስረዳል ።

በሃይማኖት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋብቻው ፡ የማይጸና ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ስለሚሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ምሳሌ ፡ በመስጠት ፡ አብራርቶ ፡ ማሳየት ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ አግኝቼዋለሁ ።

በፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ስለ ጋብቻ ፡ በሚናገረው ፡ ምዕራፍ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ።

ወእሙንቱ ፡ ተሐባይያን ፡ ውሉደ ፡ ካልአኒሆሙ ፡ በጥምቀት ፡ ክርስትና ። ዘተሐበይዎ ፡ ወዘሂ ፡ ተሐበየ ፡ ኢይትዋሰብ ፡ ፩ዱ ፡ እምኒሆሙ ፡ ምስለ ፡ ክልሉ ፡ ወኢወላድያኒሁ ፡ ወኢአሐዊሁ ፡ ወኢውሉዱ ፡ ወኢውሉደ ፡ ውሉዱ ፡ ወኢውሉደ ፡ ብእሲቱ ፡ ወኢውሉደ ፡ ፩ዱ ፡ እምኒሆሙ ፡ ለውሉደ ፡ ካልዕ ።

ወኢታስተዋሰብ ፡ ብእሲት ፡ ወለተ ፡ ለብእሲ ፡ ዘተሐበዩ ፡ ሞታ ፡ በጥምቀተ ፡ ክርስትና ፡ ወከማሁ ፡ ብእሲኒ ፡ ኢያስተዋሰብ ፡ ወለተ ፡ ለብእሲ ፡ ዘተሐበየት ፡ በእሉቱ ።

ወለእኩ ፡ ኩሎሙ ፡ ኮነ ፡ ማእከሌሆሙ ፡ ተዘምዶ ፡ መንፈሣዊ ፡ ወዘገብረ ፡ ዘንተ ፡ ይኩን ፡ አምላላ ፡ መምሳኪ ፡ ጣዖት ፡ ወመጸብሐዊ ፡ እስሉ ፡ ይትፈለጥ ፡ ወይኒስሕ ፡ እምነ ፡ ኃጢአቱ ፡ ወአልቦሙ ፡ ሥርየት ፡ ለዛቲ ፡ ኃጢአት ፡ መንፈሣዊት ፡ ዘእንበሉ ፡ ተፈልጦ ፡ ወንሥሐ ።

ፍሬ ፡ ትርጉሙም ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተጻፈው ፡ ነው ፡

የክርስትና ፡ አባት ፡ ወይም ፡ እናት ፡ የሆኑ ፡ ሰዎች ፡ ከክርስትና ፡ ተነሺው ፡ እንዲሁም ፡ ተነሺው ፡ ከእንሸው ፡ ወይም ፡ ከወላጆቹ ፡ ከወንድሞቹ ፡ ከልጆቹ ፡ ከልጅ ፡ ልጆች ፡ ወይም ፡ ከሚስቱ ፡ ልጆች ፡ ወይም ፡ ያንዱ ፡ ልጅ ፡ ከሌላ ፡ ልጅ ፡ ጋር ፡ አይጋቡ ።

ሚስት ፡ ልጅዋን ፡ ከባሏ ፡ ክርስትና ፡ ልጅ ፡ እንዲሁም ፡ ባል ፡ ልጁን ፡ ለሚስቱ ፡ ክርስትና ፡ ልጅ ፡ አያጋቡ ። በነዚህ ፡ ሁሉ ፡ መካከል ፡ መንፈሣዊ ፡ ተዘምዶ ፡ ስላለ ፡ ይህንን ፡ ያደረገ ፡ ማለት ፡ ይህንን ፡ ሕግ ፡ ጥሶ ፡ የተጋባ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ጣዖት ፡ አምላኪና ፡ ሕግ ፡ ወጥ ፡ ይቆጠር ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ ጋብቻውን ፡ ካላፈረሰና ፡ ንሥሐ ፡ ካልገባ ፡ ሥርየት ፡ የለውም ፡ ይላል ።

አንድ ፡ ምዕመን ፡ ይህንን ፡ ሕግ ፡ ጥሶ ፡ የክርስትና ፡ ዝምድና ፡ ካላት ፡ ሴት ፡ ጋር ፡ ጋብቻ ፡ ያደረገ ፡ እንደሆነና ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ባላሥልጣኖች ፡ ይህንን ፡ አጣርተው ፡ በመንፈሣዊ ፡ በኩል ፡ ይህ ፡ ጋብቻ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ በመሆኑ ፡ አይጻናም ፡ ብለው ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡ ፡ እንደሆነ ፡ ውሳኔአቸው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፸፩ ፡ መሠረት ፡ ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ ቀርቦ ፡ በቊጥር ፡ ፳፻፳፰ ፡ መሠረት ፡ የመፋታት ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጥበታል ።

አሁን ፡ በቀረበልን ፡ ክርክር ፡ ውስጥ ፡ ይህንን ፡ የመሰለ ፡ መንፈሣዊ ፡ ሕግን ፡ የሚጥስ ፡ ጋብቻ ፡ ተደረገ ፡ የሚል ፡ ነገር ፡ የለም ። ጋብቻቸው ፡ ሕጋዊ ፡ ስለሆነ ፡ አሁን ፡ የሚከራከሩት ፡ በፍቺ ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንዲህም ፡ ሲሆን ፡ መንፈሣዊ ፡ ጉባኤን ፡ የሚመለከት ፡ ነገር ፡ በመካከላቸው ፡ የለም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደገለጽኩት ፡ በአዲሱ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የቀረበ ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ ፍቺ ፡ ጉዳይ ፡ የሚታየው ፡ በቤተ ፡ ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኞች ፡ እንጂ ፡ በቤተክህነት ፡ ባላሥልጣኖች ፡ አይደለም ፡ ስል ፡ ልማዳዊው ፡ ሕግ ፡ በመጠቀሱ ፡ ቅር ፡ የሚሰኙ ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ ይታወቀኛል ። ለነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ላስገነዝባቸው ፡ የምፈልገው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ተከትለው ፡ ሕጉን ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡ ከማዋል ፡ በቀር ፡ ሕጉን ፡ ለመለወጥ ፡ ወይም ፡ ለማሻሻል ፡ ሥልጣን ፡ የሌላቸው ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ስለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አስተዳደር ፡ የወጣውን ፡ ድንጋጌ ፡ መክሮ ፡ ያቀረበው ፡ ራሱ ፡ መንፈሣዊ ፡ ጉባኤ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ አዲሱ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ ምዕመናኑንና ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሣቱ ፡ በሚገኙበት ፡ በፓርላማ ፡ ተመክሮበት ፡ የተወሰነ ፡ ነው ።

በመጨረሻም ፡ ሁለቱም ፡ ሕጎች ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የጸደቁ ፡ ናቸው ። እነዚህን ፡ ሕጎች ፡ ለማሻሻልም ፡ ሆነ ፡ ለመለወጥ ፡ የሚቻለው ፡ በፓር

ላማ : ተመክሮበትና ፣ ተወስኖ ፣ ግርማዊ ፣ ንጉሠ ፣ ነገሥት ፣ ሲያጸድቁት ፣ ብቻ ፣ ነው ።

ሰለሲህ ፣ የሃይማኖት ፣ ጋብቻ ፣ ፍቺ ፣ በቤተ ፣ ዘመድ ፣ ጉባኤ ፣ እንዲታይ ፣ በመደረጉ ፣ ቅር ፣ የሚያሰኛቸው ፣ ወገኖች ፣ ቢኖሩ ፣ ሃሳቡ ፣ ለፓርላመንት ፣ እንዲቀርብ ፣ ከማድረግ ፣ በቀር ፣ ፍ/ቤቶች ፣ ሊለውጡት ፣ አይገባም ፣ በሕገም ፣ መሠረት ፣ ይህ ፣ የቀረበልን ፣ የፍቺ ፣ ክርክር ፣ ሊታይ ፣ የሚገባው ፣ በቤተ ፣ ዘመድ ፣ ጉባኤ ፣ እንጂ ፣ በመንፈሳዊ ፣ ጉባኤ ፣ አይደለም ፣ በማለት ፣ ከውሳኔው ፣ ተለይ ይቻላል ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Div. 1

SHEWAN GIZAW INGIDA WORQ. v. NIGATU YIMER

Civil Appeal No. 1359/57 E.C.

Law of Family

~~Law of Persons~~ — "Teklil" Marriage — "Kurban" Marriage — Dissolution of Marriage
— Arts. 623(2), 571 Civ. C.

Ecclesiastical Law — Dissolution of Religious Marriage — Jurisdiction of Ecclesiastical
Council — Dec. No. 2 of 1943.

On appeal from a judgment of the High Court deciding by majority that a petition for
divorce in the case of a religious marriage should be submitted to the religious authorities
(Ecclesiastical Council).

Held: Decision affirmed

- (1) A valid "tekilil" marriage cannot be dissolved by the provisions of the Civil Code.
- (2) Petitions for divorce by a person who has entered into a religious marriage must
be referred to the religious authorities.
- (3) Religious authorities have jurisdiction over their congregations for the dissolution
of marriage, *inter alia*.

Megabit 12, 1958 E.C. (March 21, 1966 G.C.); Judges: Vice Afenigus Tibebe
Beyene, Ato Wolde Hanna Gebre Kidan, Blatta Demissie Work Agegnehu:
Waizaro Shewan Gizaw Ingida Worq, the appellant, filed as the original plaintiff,
a suit the High Court, on the ground that she and the respondent had children and
accumulated great wealth during the twenty-six years in which they lived as man
and wife, but that divorce should be granted her since they could not live together
peaceably; that their property should be partitioned between them; and that in
particular she should be delivered her own private property brought into the
marriage.

Ato Nigatu Yimer, the respondent, and original defendant argued that divorce
should not be granted to them since their relationship as spouses was consolidated
through Holy Communion, that the question if the divorce should be referred to
the Ecclesiastical Council as the partition of property could not be raised before
the issue of divorce was resolved.

The plaintiff alleged that their marriage was performed according to the
custom of the country. The defendant, however, stated that he could prove their
marriage was performed through Holy Communion as they partook of the Lord's
Supper through the family council. As a result the case was referred to the family
council. The family council returned it to the High Court stating that the issue of
the Holy Communion should be resolved by the court; the argument was thus
resumed. The defendant called three priests who witnessed that he and the
plaintiff partook of the Lord's Supper. One of the three was the confessor of the

defendant. They confirmed the date and place; Tekemt, 1939 E.C. in St. George's Church of Menagesha. The spouses were blessed by Memhre Yirgu, their confessor; that they the spouses, i.e. plaintiff and defendant, partook of the Lord's Supper by their joint agreement, and that they invited the clergyman officiating at the sacrament of the Lord's Supper to lunch with them. In addition, one of the witnesses, who alleged that he was the archdeacon at that time, testified that, when the husband expressed their desire to partake of the Lord's Supper, he told him that his wife should be present and express her desire; that she was present and expressed her willingness; that he ordered the priests to hold a mass and that they then partook of the Lord's Supper.

Since the plaintiff did not raise a defence on the issue of the Lord's Supper, the High Court, as the court of original jurisdiction, ordered by majority that the Church authorities should resolve the issue of divorce.

The minority, however, not basing its opinion on the law but on the testimony of the witnesses concerning the Holy Communion and the taking of the Lord's Supper, suggested that the matter be referred to the family council.

Now that we have briefly explained the circumstances surrounding the dispute, before discussing the law we will consider the testimony of both parties witnesses' with reference to the holy communion.

As the defendant's witnesses testified both contesting parties partook of the Lord's Supper. Since the witnesses are religious fathers who officiated over the mass and the giving of the sacrament of the Lord's Supper, there exists no valid reason for non acceptance of the testimony.

On the contrary, since the plaintiff did not rebut it, we have accepted the words of the witnesses as to the fulfillment of the sacrament of the Lord's Supper.

At this juncture we would like to analyze the relationship between a "teklil" marriage (church marriage) and the partaking of the Lord's Supper.

Though "teklil" marriage is the cornerstone for the covenant of a religious marriage, the perfection of the covenant is the partaking of the Lord's Supper. However, since "teklil" marriage applies only to virgins, and not to persons who have had sexual relationship. When all who have been married under customary law which is not within the scope of holy communion, partake of the Lord's Supper after repentance and the remission of sin, there can be no doubt that they have fulfilled spiritual marriage and complied with religious practices and laws.

Title XIII. of the Fetha Negast reads: ... "ወዘዩበልዕ ፡ እምሥጋ ፡ እግዚእ ፡ ወዘ ፡ ይክተ ፡ እምደሙ ፡ እንዘ ፡ አይደልዎ ፡ መክብስ ፡ ውእቱ ፡ ለእሱ ፡ ሥጋ ፡ እግዚእን ፡ ወደሙ ፡ ክቡር ፡ በእንተዝ ፡ ይመክር ፡ ብእሲ ፡ ነፍስ ፡ ቅድመ ፡ ወናስንና ፡ ወእምዝ ፡ ይብልእ ፡ እምዝንተ ፡ ከብስቅ ፡ ወይስተይ ፡ እምዝንተ ፡ ዕዋዕ ፡ ይላል ።"^{*}

The translation is "He who, without being prepared or without having an understanding, partakes of the Lord's Supper has sinned against His flesh and blood. Therefore, any person must examine and prepare himself. Then let him partake of the flesh and blood of the Lord." Thus, we observe that there is no difference between the "teklil" marriage and the religious marriage performed through holy communion.

* The original Ge'ez is contained in this version of the judgment as it is a translation from a judgment originally written in Amharic which also contained these Ge'ez portions.

If it has been confirmed that the sacrament of the Lord's Supper had been fulfilled and if there is no difference between the "teklil" marriage and the fulfillment of the sacrament of the Lord's Supper, which the spouses did, having concluded the explanation at this point with regard to this issue, we will now turn to the legal issue. Up to the time in which the new Civil Code was issued, it is well-known that in Ethiopia, whether on secular or religious matters, it was the law-book known the *Fetha Negast* which had been applied for many centuries as the major source of law.

The *Fetha Negast* is also a source and foundation of the Civil Code. In the Proclamation promulgating the Civil Code, His Imperial Majesty has confirmed the fact that even today it retains its past glory and position. In the introduction to the *Negarit Gazeta*, No. 2 of 1960 which approved the Civil Code, He stated that "In preparing the Civil Code, the Codification Commission convened by Us and whose work We have directed has constantly borne in mind the special requirements of Our Empire and of Our beloved subjects and has been inspired in its labour's by the genius of Ethiopian legal traditions and institutions as revealed by the ancient and venerable *Fetha Negast*." It is known that the *Fetha Negast* is the one in which are dogmatized, in particular, the practices and meditations (qenona) of the Ethiopian Orthodox faith, which is the state religion, and which is, and will be, the ecclesiastical law. Since it is fundamental law compiled by 318 scholars from the Old and the New Testaments and scholarly writings, there can be no doubt as to its being a permanent and sacred law in the past, for the present and in the future.

The reasoning behind our discussion of the *Fetha Negast* is because we believe that to go to the original source may help clear up the matter in order to explain the jurisdiction of the Ethiopian Church over spouses who are united by an ecclesiastical marriage or who have under gone the sacrament of the Lord's Supper.

As can be seen from the practice observed up to the invasion by the enemy, it is known that the Church had a share in exercising jurisdiction not only over spiritual but also over temporal spheres; that scholars were present in courts and pinpointed the references of the *Fetha Negast*; that they read and interpreted the principles of the *Fetha Negast* according to the types of causes; that they were the engineers and executors of judgments; that in addition they heard temporal cases including purely criminal cases committed within the confinement of parishes where the Christian faith was propagated. Even today, though not to the extent as in the past, monasteries still retain jurisdiction.

This is not based on custom but on the law of the venerable *Fetha Negast* cited above. For more explanation, concerning the power of judges the following passage appears in title XLIII, chapter I :

ወፈታሒስ፡ ውእቱ፡ ሲቀ፡ ካህናት፡ ወውእቱ፡ ሲቀ፡ ሳጳሳት፡ አው፡ ኤጵስ፡ ትለውዎ፡ እሙን፡ ወረሰይዎ፡ ህዩንቲሆሙ፡ በእንተ፡ ፍትሕኩሉ፡ ሰሰ፡ አሃዱ፡ እምኔሆሙ፡ በውስተ፡ መንበሩ፡ እምካህናት፡ አለድልዎን፡ ለዝንተ፡ ወሲመተ፡ ፈታሒስ፡ ጽልው፡ ውእቱ፡ በፍጻሜ፡ ሕግ፡ ወፍጥረት፡ . . . መፈታሒኒ፡ አይኩን፡ ዘእንበሰ፡ ካህን ።”

Its literal (netela) and hidden (zeaibe) meaning is: "It is the high priest who has the right to render justice; he is the archbishop or the bishop; or he is the representative authorized and trained by priests who have the right to be judges so that he may be able to render justice to everyone in "chilot." The office of the judge is a fundamental one originating from ancient times. He who becomes a judge must be from the educated (priestly) class, not from other classes."

We have made the citation brief in order not to lengthen the matter; but in the title cited is contained a basic and clear explanation at length.

Thus, it is not difficult to ascertain and understand the fact that the church has jurisdiction over ecclesiastical marriages. Based on the traditional law, Art. 10 of Decree No. 2 of 1943, which establishes the administrative regulations of the Church, it stated as follows: The Church has a private jurisdiction over the congregation under which it can deal with the member by way of confession and inflict penalties. Also it has power over the clergy who are members of its household, to keep peace by spiritual monitions. But in the matter of civil (temporal) jurisdiction, the judges appointed by the government shall guard and maintain order. The Ecclesiastical Council may propose men who are capable of (temporal) civil jurisdiction, but they shall be appointed by the Emperor." If we give an extensive interpretation to the general wording that, "The Church has a private jurisdiction over the congregation under which it can deal with the members by way of confession and inflict penalties," is there any reason to exclude ecclesiastical marriages from this? If we regard it as secular matter, what interpretation can we give to the statement that "The Ecclesiastical Council may propose men who are capable of (temporal) civil jurisdiction, but they shall be appointed by the Emperor?" And for what office does it propose them?

If we examine it closely, we are aware of the fact that it is not only priests and deacons who serve the Church, but also administrators and members of the Ecclesiastical Council appointed by the Emperor. Similarly, there are persons who exercise temporal jurisdiction as administrators and judges in monasteries and great churches.

Since this fact has been established through the right procedure based on the law, it can help us to realize that the Church still retains its spiritual jurisdiction. Even if we examine other views, there can be no doubt that it is a paradox to state that the family arbitrators should dissolve the eternal, religious marriage performed by religious authorities, who are the followers of the Apostles to whom the divine power was granted that "All that you bind on earth shall be bound in heaven."

If we take another example and look at it from a different angle, we have a decree by which His Imperial Majesty, Haile Sellassie I, whose fundamental principle it is to confer honor and freedom upon different religions, empowering the Qadi Council to hear when disputes arise concerning marriage and divorce, succession and all the like among his subjects who adhere to the Muslim faith. We have no other view except to say that the same rights given in this decree are granted to the Ethiopian Church.

We have gone into the matter to this extent in order to clear up any misunderstandings, for similar cases which will more than likely arise in the future. We will now consider Art. 623 (2) of the new Civil Code which states that "The annulment of a religious marriage ordered by the religious authorities shall only

constitute a serious ground for divorce." In Art. 671(3) it is stated that "There is also a serious cause of divorce when a marriage contracted according to the formalities of a religion has been declared null by the religious authorities." Thus, if it is felt that the case should not be referred to religious authorities, what will be the effect of the forceful words, "when a marriage contracted according to the formalities of a religion has been declared null by the religious authorities?" The contention submitted on the part of the opposite party, Art. 662(1) and (2) in chapter VI, states the correctness of different marriage ceremonies and the impossibility of forming a different view with regard to the dissolution of marriages.

This indicates the consequences of the dissolution of marriage. In reality, since a difference in marriage ceremonies has no effect on the partition of property or on other conditions after marriage has been definitely dissolved, the contention that a case involving divorce of a religious marriage should not be referred to religious authorities is not a satisfactory one. Otherwise, the condition for the dissolution of a marriage performed under a religious ceremony would not have been provided for in the cited chapter, under Art. 671. Besides, as has already been stated, if there were no differences between the marriages, and if the new Civil Code laid down a general principle, persons who adhere to the Muslim faith would not go to, and argue before, the Sharia Court.

For all these reasons, whether according to the law or according to the judgment of conscience, since it is proper and legal for divorce of religious marriages to be resolved by religious authorities, having affirmed the order given by the majority-opinion of the High Court, we have dismissed the appeal. Each shall bear their respective expenses. Let a copy of the decision be sent to the High Court so that it may know that its decision has been affirmed and execute it in accordance with the decision. This decision has been delivered by majority. One of the judges has dissented.

Vice Afenigus Tibebu Beyene, dissenting: I, the presiding justice, have dissented from the majority opinion given by the second and third justices in this case; my opinion is as follows:

The appellant instituted suit in the High Court under file No. 207/56 on the ground that she and the respondent lived as spouses for twenty-six years; that children had been born of the union; that they accumulated great wealth; but that, since he wronged her, they should be divorced and that their property should be partitioned between them.

The respondent, in his statement of defense, contended that, since their marriage was performed under the sacrament, it could not be dissolved unless it was so decided by religious authorities on the basis of Art. 671 Civ. C. that the issue of the partition of property did not arise unless there was a divorce; and that, if she wished, she could sue him before the Ecclesiastical Council.

The plaintiff, however, alleged that their marriage had been performed according to the custom of the country, and not under the sacrament. Since she denied that they partook of the Lord's Supper, the defendant called three witnesses who gave testimony that the couple had actually partaken.

One of the witnesses was the confessor of the defendant, and the other two were priests in St. George's Church of Menagesha. They testified that they held

a mass and performed the sacrament of the Lord's Supper for the appellant and the respondent.

The plaintiff alleged that, although the defendant called witnesses who gave their testimony about the sacrament, the case should be heard by the family arbitrators since, according to the provision of Art. 662 Civ. C. which discusses the dissolution of marriages, there is no distinction between the dissolution of different types of marriages; that she the plaintiff, had no other defense and that a decision should be given in her favor. The defendant, however, contended that the Ecclesiastical Council should hear the case on the basis of the law be cited.

In its majority opinion the court ordered that they should refer the matter to church authorities and argue on the dissolution or validity of their marriage on the ground that, according to Art. 662 Civ. C., the dissolution of marriages and its consequences are uniform; that local elders may not order the dissolution of marriages concluded under the sacrament; that, on the basis of its examination Art. 671 Civ. C., says a religious marriage may be dissolved only if it is declared invalid by religious authorities, and that the circumstances surrounding the dissolution of marriages may be reviewed only by religious authorities.

The minority opinion, however, was delivered on the ground that the testimony itself given concerning the sacrament was inadequate, not on the ground that the parties should not refer the case to church authorities.

The appellant has lodged this appeal on factual and legal grounds. She has pleaded that, in point of fact, the decision of the High Court confirming their partaking of the Lord's Supper should be reversed on the ground that the testimony given to prove the performance of the sacrament was inadequate; that, in point of law, if the court accepted that they partook of the Lord's Supper, there should be no difference with reference to divorce, and that their case should not, therefore, be remitted to the Ecclesiastical Council.

The respondent, on the other hand, has contended that the decision of the High Court should be affirmed on the ground that it was legal.

We have examined the files. The three priests gave their testimonies that they (the spouses) expressed their wish to partake of the Lord's Supper sometimes after their marriage and that they did so after being introduced by their confessor. But the appellant did not call defense witnesses to rebut the testimonies given by the witnesses of the defendant. Therefore, all three of us have concurred and affirmed the decision of the High Court, that the husband and wife were united through holy communion on the ground that there is no reason to reverse it.

The legal ground for the present appeal concerns not only the present parties but many others as well; contentions based on this ground will arise from time to time. Therefore, it was necessary to reach a decision after clarifying and analyzing the law and writing on it in detail. All three of us consulted among ourselves by examining every provision of the law relevant to this case. But since we justices disagreed on the interpretation of the law I, the presiding justice, have dissented on the ground that the jurisdiction to give decision was vested in the family arbitrators. The second and third justices, however, held that the contention of divorce should be resolved by the Ecclesiastical Council. My opinion is the following:

Whenever questions of divorce arose between spouses who married according to customary law existing before the invasion by the enemy (Italy), or according to the ecclesiastical marriage ceremony, or only by receiving the sacrament, or whenever such questions arose between spouses who partook of of the Lord's Supper after marriage, there can be no doubt that they were heard and decided by ecclesiastical courts. But when the exercise of jurisdiction was distributed among the various branches of the government under the modern administrative system, the administrative law of the Church was published in the *Negarit Gazeta* Art 10 of Decree No. 2 of 1943, the decree establishing regulations for the administration of the Church, reads as follows:

Legal Jurisdiction

"The Church has a private jurisdiction over the congregation under which it can deal with the members by way of confession and inflict penalties. Also it has the power of order over the clergy who are members of its household, to keep peace by spiritual monitions. But in the matter of civil (temporal) jurisdiction, the judges appointed by the government shall guard and maintain order. The Ecclesiastical Council may propose men who are capable of (temporal) civil jurisdiction, but they shall be appointed by the Emperor."

On this basis, the Church administers over its congregation by imposing upon them spiritual penalties such as prayers, fasts, meditations, the giving of alms and other similar spiritual penalties and by providing them with spiritual monitions and guidance. In my view the law does not empower it to hear and decide cases involving divorce and the like by establishing courts with temporal jurisdiction.

Reading the law cited above in connection with Civil Code of 1960, which appeared under Proclamation No. 165 of 1960, confirms the correctness of this view.

There are three types of marriages as stated in Arts. 577-580 of the Civ. C. These are: (1) civil marriage, (2) religious marriage, and (3) customary marriage. Art. 579 reads as follows: "A religious marriage shall take place when a man and a woman have performed such acts or rites as are deemed to constitute a valid marriage by their religion or the religion of one of them."

Though there are three ways of performing a marriage, the law states in detail that the general conditions of marriages applying to the consequences and dissolution of the three types of marriages are not different.

Art. 662—Various Forms of Marriage Equivalent.

(1) The causes and effects of dissolution of marriage shall be the same which ever form of celebration of marriage.

(2) In this respect, no distinction shall be made as to whether the marriage was celebrated before an officer of civil status or according to the formalities prescribed by religion or custom." Then Arts. 663-695 give in detail the causes for the dissolution of marriages, the fact that petitions for divorce should be presented to family arbitrators and the procedure they apply.

Arts 723-737 provide as to the persons who may be family arbitrators and as to the fact that courts hear the case if family arbitrators do not decide the case within a reasonable period of time.

The provisions cited in support of the decision, that the contention of divorce with regard to religious marriages should be heard by the Ecclesiastical Council, are Arts. 623(2) and 671 of the Civ. C.

Art. 623(2). "The annulment of a religious marriage ordered by the religious authorities shall only constitute a serious ground for divorce."

Art. 671(3). "Annulment of Religious marriage. There is also a serious cause of divorce when a marriage contracted according to the formalities of a religion has been declared null by the religious authority." When these provisions are examined not separately but in conjunction with the preceding and subsequent provisions, it does not enable one to accept the interpretation that the Ecclesiastical Council has jurisdiction on questions of divorce.

The law lays down the requirements necessary for the performance of marriage with regard to age, blood relationship and other similar factors, and discusses the penalties and the dissolution of marriage which arise out of noncompliance with them under Arts. 607-620; then under Art. 623 it is stated that:

(1) "The annulment of a marriage may not be ordered by the court on the ground that some conditions or formalities required by religion or by custom have not been observed."

(2) "The annulment of a religious marriage ordered by religious authorities shall only constitute a serious ground for divorce.

(3) "The annulment of a marriage according to custom ordered by the customary authorities shall be of no legal effect." This indicates that, though a marriage is void if performed by violating the conditions provided for all marriages by the law, a marriage performed without observing a religious procedure does not become void and is regarded as a legal marriage; it may only lead to divorce. Even with regard to divorce it is written under Art. 666 that it is referred to the family arbitrators; it is not resolved by religious authorities.

There are serious and minor grounds on which a request for divorce may be submitted to family arbitrators. Those which are regarded as serious grounds are listed under Arts. 669-671; they are:

1. the commission of adultery by one of the spouses or desertion of the conjugal residence,
2. the confinement in lunatic assylum due to insanity or absence from the country,
3. a declaration by religious authorities annulling the marriage.

If one of these serious causes is submitted to family arbitrators, they must make an order for divorce within three months according to Art. 668. Thus, this clearly indicates that case of divorce are referred to family arbitrators, not to church authorities.

For more clarification I have found it necessary to give an example on the decision of religious authorities declaring religious marriages invalid.

In the chapter of the *Fetha Negast* on marriage it reads:

ክፍል ፡ ዳግማዊ ፡ አውሰበ ፡ አገማጅ ፡ እመንገሰ ፡ ሕግ ፤

ወእመንቱ ፡ ተሐባይያን ፡ ካለአኒሆሙ ፡ በጥምቀት ፡ ክርስትና ፡ ዘተሐይዎ ፡ ወዘሂ ፡ ተሐበየ ፡ እይትዋሰብ ፡ አንጻ ፡ እምኒሆሙ ፡ ለውሉደ ፡ ካልኡ ፡ ወኢታስ ተዋሰብ፡ብእሲት፡ወሱቶ፡ሉበእሲ ፡ ዘተሀበየቶ ፡ በእሲቱ ።

ወሳእኩ ፡ ኩሎሙ ፡ ኮነ ፡ ማእከሌሆሙ ፡ ተዘምቶ ፡ መንፈሳዊ ፡ ዘንቶ ፡ አምሳ ለ ፡ መምሌክ ፡ ጣዖታ ፡ ወመደብሐዊ ፡ እሉ ፡ ይትፈለጥ ፡ ወይ ፡ ኔስሕ ፡ እምነ ፡ ኃ ጢያቱ ፡ ወአልቦሙ ፡ ሥር ፡ የትሰዛቲ ፡ ኃጢያት ፡ መንፈሳዊት ፡ ዘእንበለ ፡ ተፈ ልጦ ፡ ወንሰሐ ።

The content when translated is as follows:

“Marriage shall not take place between a godparent and a godchild, between a godchild and godparent, or his parents, his brothers, his children, his grand children or the children of his wife, or between the child of the one and the child of the other.

“A wife shall not marry her child to the godchild of her husband, and the husband his child to the godchild of his wife. Let any person who commits this, i.e. any person who violates this law and gets married, be regarded as an idolater and a lawbreaker, for there is spiritual relationship among all these. Unless such a person dissolves the marriage and confesses his sin, his sin shall not be remitted.”

If a believer, having violated this law, marries a woman with whom he has ties as a godparent and a godchild, and if the church authorities, having discovered this, declare the invalidity of the marriage for being illegal in accordance with the spiritual law, the declaration will be submitted to family arbitrators on the basis of Art. 671, and an order for divorce will be given on the basis of Art. 668.

In the case at bar there is no allegation that such a marriage violating spiritual law has been performed. Since their marriage is legal their contention is based only on divorce. Thus, in the present case there is nothing which concerns the Ecclesiastical Council.

As I have already stated above, a case involving divorce arising under the new Civil Code should be heard by family arbitrators, and not by church authorities. I understand that this view may offend persons who think that customary law ought to be observed. What I would like such persons to realize is that courts have no power to alter or modify the law except to observe and apply it.

It was upon the advice of the Ecclesiastical Council itself that the administrative regulation of the Church referred to previously was issued. And before the new Civil Code was issued, it was the Parliament, whose members included believers and archbishops, that decided upon it after deliberation.

Finally, the two laws were approved by the Emperor. These laws may be modified or altered only when the Parliament deliberates and reaches a decision and when the Emperor approves of it.

Therefore, if there are persons who are offended by the fact that the family arbitrators hear cases involving divorce of religious marriages, courts may not alter it except to submit a proposal to the Parliament.

Therefore, this minority opinion has been delivered on the ground that this case of divorce should be heard by the family arbitrators and not by the Ecclesiastical Council.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

ጅኛ ፡ ችሎት ።

ባይሳ ፡ ጃሞ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አሰፋ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰዎ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፱፻፸፮/፶፯

የውል ፡ ገደታዎች—ሰለ ፡ ውል ፡ አጻጻፍ—ሰለውል ፡ መሻሻል ፡ የሚያስፈልገው ፡ ፎርም—የቃል ፡ (የሰው) ፡ ምስክርነትን ፡ ስለአለመቀበል—የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፯፻፲፱ ፡ (፱) እና ፡ ፲፯፻፳፮።

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በጽሑፍ ፡ የተደረገን ፡ ውል ፡ በቃል ፡ ለመሻሻሉ ፡ የሰው ፡ ምስክር ፡ ስለተቀበለ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ 1- ትእዛዙ ፡ ተሸርክል ።

፩ ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ የመሰወጥ ፡ ጉዳይ ፡ ለዚህ ፡ ውል ፡ በተደንገገው ፡ አጻጻፍ ፡ (ፎርም) ፡ መሠረት ፡ ለለበት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፯፻፳፮ ።

፪ ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ እንደነበር ፡ ይህን ፡ ውል ፡ ለማሻሻል ፡ የሚቻለው ፡ በጽሑፍ ፡ ነው።

ጎዳር ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ. ም. ዳኞች ፡- ም/አረንጉሥ ፡ ጥበቡ ፡ በየን ፡ አቶ ፡ ወልደሐና ፡ ገ/ኪዳን ፡ ቀኛ/ከበደ ፡ ረዴ ።

፩ኛ) መልስ ፡ ሰጪ ፡ ከይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጋር ፡ ስለቤት ፡ ሥራ ፡ ሲዋዋሉ ፤

፪ኛና ፡ ፫ኛ ፡ መልስ ፡ ሰጪዎች ፡ ዋሶች ፡ ሆነዋል ። ፩ኛ/ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ሥራ ፡ ቸውን ፡ ከጀመሩ ፡ በኋላ ፡ ስላቋረጡ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ስለ ፡ ሥራው ፡ መቋረጥ ፡ ክስ ፡ አቅርበው ፡ ሥራው ፡ በመሐንዲስ ፡ እንዲታይ ፡ ስለታዘዘና ፡ የተሠራውም ፡ ሥራ ፡ በኮንትራታቸው ፡ መሠረት ፡ ሳይሆን ፡ ስለተገኘ ፤ ቤቱን ፡ አርማው ፡ የቀ ፡ ረውና ፡ ሥራው ፡ የተቋረጠው ፡ በከሳሽና ፡ በመሐንዲሳቸው ፡ ትእዛዝ ፡ ነውና ፡ ይህንንም ፡ በምስክሮች ፡ ላስረዳ ፡ ብለው ፡ ተከላከሉ ፡ ጠይቀዋል ። ከሳሽም ፡ ውላ ፡ ችን ፡ በጽሑፍ ፡ ስለሆነ ፡ የጽሑፉን ፡ ውል ፡ በሰው ፡ ምስክር ፡ አያፈርሱብኝም ፡ ብለው ፡ ከተከራከሩ ፡ በኋላ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሌሎች ፡ ምስክሮች ፡ ሊመሰክሩ ፡ አይ ፡ ገባም ፡ ከሳሽና ፡ መሐንዲሳቸው ፡ ግን ፡ ይመሰክራሉ ፡ ብሎ ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ ሲወስን ፡ የተለዩት ፡ ዳኛ ፡ ከሳሽ ፡ ራሳቸው ፡ ይመሰክሩ ፡ እንጂ ፡ መሐንዲሱ ፡ ሊመ ፡ ሰክሩ ፡ አይገባቸውም ፡ በማለት ፡ ሀሳባቸውን ፡ ጽፈዋል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ራሳቸው ፡ መመስከራቸውን ፡ ሳይቃወሙ ፡ መሐንዲሱ ፡ ሊመ ፡ ሰክር ፡ አይገባውም ፡ በማለት ፡ ይህንን ፡ ይግባኝ ፡ ሰላቀረቡ ፡ መልስ ፡ ሰጪዎች ፡ ሁለቱም ፡ ሊመሰክሩ ፡ ይገባል ፡ ብለው ፡ መልስ ፡ ሰጥተው ፡ ተከራክረዋል ። እኛም ፡ ነገራቸውን ፡ እንደመረመርነው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፱፻፳፮ ፡

* ስለዚህ ፡ ውሳኔ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ሪጃት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ማይክላ ፡ ኪንድረድ ፡ የተሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ በሾልዩም ፡ ፩ ፡ ቍጥር ፡ ፩ ፡ ተመልከት ።

(ያ) መሠረት ፡ ግራ ፡ ቀኙ ፡ ውላቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ እድርገዋል ፤ በጽሑፍ ፡ ስለተደረገውም ፡ ውል ፡ የተካካዱት ፡ ነገር ፡ የለም ፡ በቀሌ ፪ሺ፮ ፡ መሠረት ፡ ተዋዋዩን ፡ ለማስማል ፡ የሚቻለው ፡ ስለጽሑፉ ፡ ቃል ፡ ክርክር ፡ በተነሳ ፡ ጊዜ ፡ ስለሆነ ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ተገቢነት ፡ የለውም ። ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ የሚከራከሩት ፡ በውል ፡ ላይ ፡ ተጽፎ ፡ የነበረው ፡ የቤቶን ፡ እርሚው ፡ ስምምነት ፡ ተለውጧል ፡ አልተለወጠም ፡ በመባባል ፡ ነው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፳፪ ፡ ዋናውን ፡ ውል ፡ የመለወጥ ፡ ጉዳይ ፡ ለዚህ ፡ ውል ፡ በተደነገገው ፡ አጻጻፍ ፡ መሠራት ፡ አለበት ፡ ይላል ። ይህንንም ፡ ማለት ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ በቃል ፡ የተደረገ ፡ ውል ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በቃል ፡ ዋናው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ ተደርጎ ፡ እንደሆነ ፡ በጽሑፍ ፡ መለወጥ ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ ሲሆን ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ውላቸውም ፡ ሆነ ፡ የቤቱ ፡ አሠራር ፡ ዝርዝር ፡ በጽሑፍ ፡ የተደረገ ፡ ስለሆነ ፡ ከዋናውም ፡ ውልም ፡ ሆነ ፡ ከዝርዝሩ ፡ እንዲለወጥ ፡ ሲያስፈልግ ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ እንጂ ፡ የቤቱ ፡ አሠራር ፡ በጽሑፍ ፡ ሆኖ ፡ ከሁለቱም ፡ እጅ ፡ እያለ ፡ በቃል ፡ አዘውኝ ፡ ሠርቻላሁና ፡ ምስክር ፡ ላስመሰክር ፡ ወይም ፡ ማሉልኝ ፡ ማለት ፡ ትክክለኛ ፡ ሆኖ ፡ አላገኘነውም ።

ስለዚህ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በራሳቸው ፡ በኩል ፡ ለታዘዙት ፡ ምስክርነት ፡ ይግባኝ ፡ ያላሉበት ፡ ስለሆነ ፡ የላቸውን ፡ ሳንነካ ፡ መሐንዲሱ ፡ ይመስክር ፡ ተብሎ ፡ የተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ በማይገባ ፡ ስለሆነ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ የሰጠውን ፡ ትእዛዝ ፡ ለውጠን ፡ መሐንዲሱ ፡ አይመሰክርም ፡ በማለት ፡ አዘናል ። ፩ኛ/ መልስ ፡ ሰጪ ፡ ለይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሃምሳ ፡ ብር ፡ ኪሣራ ፡ የይግባኙን ፡ ጻኝነት ፡ በደረሰኝ ፡ ይክፈሉ ። እንደትእዛዙ ፡ ይፈጸም ፡ ዘንድ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይተላለፍ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 5

BAYESSA JAMMO v. ASSEFA WOLDE GEORGIS

Contractual obligations — Formation — Variation — Form required — Oral evidence inadmissible — Arts. 1719(3) and 1722 Civ. C.

On appeal from an order of the High Court allowing oral testimony to establish that a written contract had been orally modified.

Held: Order quashed.

1. A contract made in a required form shall be modified according to the same form (Article 1722, Civ. C.).

2. If a principal contract is in writing, it must be modified in writing.*

Hedar 11, 1958 E.C. (November 20, 1965 G.C.); Justices:- Vice Afenigus Tibebe Beyene, Ato Wolde Hanna Gebre Kidan, Kegnazmatch Kebede Rede:- When respondent No. 1 contracted with the appellant to construct a house, respondents No. 2 and No. 3 were guarantors. Respondent No. 1 stopped the suit for the discontinuation of the work and it was ordered that the work undertaken be examined by an engineer. It was discovered that the construction done was not performed according to the specification in the contract. But the defendant (present respondent) argued that the concrete works and other construction were done differently on the direction of the appellant's consultant engineer and asked the court to verify that fault by witnesses. The plaintiff's (present appellant) reply to this was that, since he had a written agreement, the written contract could not be invalidated by external evidence of witnesses. The court decided on this issue by majority opinion. The ruling of the majority was that no witnesses other than the plaintiff and his consulting engineer should be introduced. The minority differed by saying that only the plaintiff should be allowed to testify.

The plaintiff brought this appeal against the ruling of the majority, and claimed that the minority ruling should have been sustained. The respondents claimed that both should testify. As we have examined their case, both parties have put their agreements in writing as required by Art. 1719(3) Civ. C.

None of the parties have denied any of the contents of the written agreement. An oath can be administered in accordance with Art. 2006 Civ. C. only if the statements contained in the written instruments are challenged. Therefore, Art. 2006 Civ. C. has no bearing on this issue. The issue of the argument is whether the concrete construction was done as specified by the contract or not. Art. 1722

---

* See comment by Michael Kindred, Assistant Professor, Haile Sellassie I University, Faculty of Law, on this judgment to be published in Vol. IV No. 1.

of the Civ. C. directs that a contract made in a special form has to be altered by following the same formal steps. This means that if the principal contract was oral, that it could be varied orally; and if the principal contract is in writing that it should be varied in writing.

Since there is a written contract for the construction of the house any variation with respect to it should also be made in writing. The petition asking for the presentation of witnesses on the oral variation while there is a written contract is not acceptable.

Thus we have found the order of the High Court permitting the Engineer to testify inappropriate and reversed it. We have not changed the order requiring the plaintiff to testify as he has not appealed against this order. Respondent No. 1 must pay to the appellant \$ 50 damages and the appeal fee according to the receipt voucher. To help the execution of this judgment a copy must be sent to the High Court.

ጠቅላይ : የንጉሠ : ነገሥት : ፍርድ : ቤት :

አንደኛ : ችሎት ::

ትዕግሥት : ፍሥሐ : ይግባኝ : ባይ : ብርሃኑ : አባ : ኅግ : መልስ : ሰው ::

የፍትሕ : ብሔር : ይግባኝ : ቍጥር : የገጽ/ጻፎ ::

የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት—ይርጋ—የክስ : መብት : በይርጋ : ስለመቅረት—የገጸጸጻ : ዓ : ም : አዋጅ : ቍ : ጻፎ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : የገጸጸጻ : የገጸጸጻ ::

የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቍ : የገጸጸጻ : በገጸጸጻ : ዓ : ም : ስለፍትሕ : ብሔር : ይርጋ : ሕግ : የወጣውን : አዋጅ : ቍ : ጻፎ : አልቻረውም : ሲል : የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : የሰጠውን : ፍርድ : የክፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ስለገሰበጠው : በግርማዊ : ጃንዖይ : ችሎት : የታዘበ : ይግባኝ ::

ውሳኔ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ከመውጣቱ : በፊት : በነበረው : የይርጋ : ሕግ : ላይ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስላለው : ውጤት : በተለይ : የሚገልጸውን : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቍ : የገጸጸጻ : እንዲመረምር : ስለውራጃው : ፍርድ : ቤት : ጉዳዩ : ተመልሶአል ::

(፩) ይህ : ሕግ : ከመጽናቱ : በፊት : በሕግ : ተወስኖ : የነበረው : ያለቀው : የጊዜ : ውሳኔ : እንደ ጸና : ይቆጠራል ::

(፪) በድርጅት : ሕግ : መሠረት : ያንድ : ክስ : ማቅረቢያ : ጊዜ : ያላለቀ : ሲሆንና : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ከዚያ : ያጠረ : ጊዜ : ሲወሰን : በቀድሞው : በረዥሙ : ጊዜ : ይሠራል ::

(፫) በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : ያንድ : ክስ : ማቅረቢያ : ጊዜ : ያላለቀ : ሲሆንና : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ከቀድሞው : ሕግ : የረዥሙ : ጊዜ : ሲወሰን : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : መሠረት : በረዥሙ : ጊዜ : ይሠራል ::

ጥር : ገጸ : ቀን : ገጸጸጻ : ዓ. ም. ዳኞች : አፈንጉሥ : ቅጣው : ይታጠቁ : አቶ : ታደሰ : ተክለ : ጊዮርጊስ : አቶ : ተክለ : አረጋይ : ወልደተክሌ ::

ይህ : የብድር : ገንዘብ : መጠየቂያ : ክስ : በጥር : ፮ : ቀን : ገጸጸጻ : ዓ. ም. አዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ቀርቧል ::

ብድሩ : የተሰጠው : በግንቦት : ፳/ገጸጸጻ : ዓ. ም. ነው : ተብሏል ::

በአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ተበዳሪው : አቶ : ብርሃኑ : አባጉሣ : የይርጋ : ክርክር : አነሱ : የጠቀሱትም : የገጸጸጻ : ዓ. ም. የፍትሕ : ብሔር : የይርጋ : ሕግ : ቍጥር : ፲፯ : እና : ፲፱ : ነው ::

ከሳሽ : የገጸጸጻ : ዓ. ም. የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : የገጸጸጻ : የገጸጸጻ : ዓ. ም. የይርጋ : ሕግን : ሽሮታልና : ሊጠቀስ : አይገባም : ብለው : ተከራክረዋል ::

የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : የከሳሽን : ጥያቄ : ተቀብሎ : የተከሳሽን : ጥያቄ : ውድቅ : አድርጎ : የገጸጸጻ : ዓ. ም. የይርጋ : ሕግ : በገጸጸጻ : ዓ. ም. የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ተሸራልና : ሊጠቀስ : አይገባም : ሲል : ወሰነ ::

ተከላሽ፡ በዚህ፡ ትእዛዝ፡ ላይ፡ ለከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ይግባኝ፡ አቀረቡ፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ይግባኝን፡ ተቀብሎ፡ ባፀፀፀፍ፡ ዓ. ም. ሕግ፡ መሥራትን፡ ቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፵፮፡ የ፲፱፻፶፪፡ ዓ. ም. የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ እይክለክልም፡ ብሎ፡ የአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ የፈረደውን፡ ፍርድ፡ ሻረው።

በከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ውሳኔ፡ ላይ፡ ለግርግዊ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ የዙፋን፡ ችሎት፡ አቤቱታ፡ አቀረቡ።

የዙፋን፡ ችሎት፡ ክርክሩን፡ ይህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እንዲያየው፡ አዘዘ።

፲፱፻፵፮፡ ዓ. ም. የይርጋ፡ ሕግ፡ ባፀፀፀፍ፡ ዓ. ም. የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ተሸሯል፡ ለማለት፡ የአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤትም፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤትም፡ አዲሱን፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፵፮፡ የጠቀሱት፡ ለአሁኑ፡ ክርክር፡ አግባብ፡ የሌለውን፡ ነው።

ስለጊዜ፡ ውሳኔ፡ ባፀፀፀፍ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፶፮፡ ግልጽ፡ የሆነ፡ ድንጋጌ፡ አለ፡ የአሁኑም፡ ክርክር፡ በዚህ፡ ቀጥጥር፡ ሕግ፡ መሠረት፡ መታየት፡ አለበት።

ለዚህ፡ ለአሁኑ፡ ነገር፡ የቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፶፮፡ የፍትሕ፡ ብሔርን፡ ሕግ፡ ዝርዝር፡ ትርጉም፡ መስጠት፡ አስፈላጊ፡ ሆኖ፡ አግኝተነዋል።

ቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፶፮፡ የጊዜ፡ ውሳኔ፡ አቆጣጠር፡ (፩) “ይህ፡ ሕግ፡ ከመጽናቱ፡ በፊት፡ በሕግ፡ ተወስኖ፡ የነበረው፡ ያለቀው፡ የጊዜ፡ ውሳኔ፡ እንደ፡ ጸና፡ ይቆጠራል። (፪) ይህ፡ ሕግ፡ የጊዜን፡ ውሳኔ፡ የሚያራዝም፡ ሲሆን፡ የዚህ፡ ሕግ፡ ድንጋጌ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል። ስለ፡ ሆነም፡ ይህ፡ ሕግ፡ ከመጽናቱ፡ በፊት፡ ያለፈው፡ ጊዜ፡ መቀነስ፡ ይገባዋል። (፫) ይህ፡ ሕግ፡ የጊዜን፡ ውሳኔ፡ የሚያሳጥር፡ ሲሆን፡ ይህ፡ ሕግ፡ ከመጽናቱ፡ በፊት፡ ያለው፡ ጊዜ፡ እየተቆጠረ፡ በድርው፡ ሕግ፡ የተወሰነው፡ የጊዜ፡ ውሳኔ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል”፡ አለ።

ለይርጋ፡ በተወሰነው፡ ዘመን፡ ላይ፡ አዲሱ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ መግባት፡ ውጤቱ፡ ምንድነው?

፩) ስለ፡ ይርጋም፡ ክርክር፡ ለማንነት፡ የሚቻለው፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በሚጸናበት፡ በመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፫፡ ዓ. ም. በሕግ፡ ተወስነው፡ ዘመን፡ ገና፡ የሚቆጠር፡ ጊዜ፡ ያለ፡ እንደሆነ፡ ነው፡ እንጂ፡ ከመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፫፡ ዓ. ም. በፊት፡ ባለቀው፡ በተፈጻመው፡ ጊዜ፡ በአዲሱ፡ ሕግ፡ ክርክር፡ ለማንነት፡ የማይቻል፡ መሆኑ፡ መታወቅ፡ ይገባዋል። በአዲሱ፡ ሕግ፡ የተወሰነው፡ ረጅም፡ ጊዜ፡ ቢሆንም፡ እንኳ፡ የቀድሞው፡ አጭር፡ ነው፡ በማለት፡ እንደ፡ ገና፡ ክርክር፡ እንዳይነሣ፡ የቀጥጥር፡ ፫፻፲፱፻፶ን፡ ቀ. (፩) ከልክሏል።

ለምሳሌ፡ በቀድሞው፡ ሕግ፡ የተወሰነው፡ ጊዜ፡ ፫፡ ዓመት፡ ሆኖ፡ መቆጠር፡ የጀመረው፡ በመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፱፡ ዓ. ም. ሲሆን፡ በቀድሞው፡ ሕግ፡ ፫፡ ዓመት፡ የነበረው፡ በአዲሱ፡ ሕግ፡ ፮፡ ዓመት፡ ቢደረግም፡ እንኳ፡ በቀድሞው፡ ሕግ፡ የተወሰነው፡ ያለቀው፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ገና፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፬፡ ዓ. ም. እንዲቆጠር፡ አይደረግም።

፪) የጊዜን፡ ውሳኔ፡ የይርጋን፡ ዘመን፡ ከቀድሞው፡ ይልቅ፡ አዲሱ፡ ሕግ፡ ረጅም፡ አድርጎት፡ ሲገኝ፡ እንዲረዝም፡ በተደረገው፡ ጊዜ፡ ባለ፡ ጉዳዮቹ፡ ሲጠ

ቀሙበት : ይገባል ። አዲሱ : የጊዜ : ውሳኔ : ተተኪ : ይሆናል ። ማለት : ነው ። ቢሆንም : ጊዜው : የሚቆጠርበት : መነሻ ፣ አይለውጥም ። በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : ቀርቶ : በነበረው : የጊዜ : ውሳኔ : እንስቶ : መቆጠር : አለበት ፣ እንጂ : አዲሱ : የጊዜ : ውሳኔ : ከመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፫ : ዓ. ም. ተጀምሮ : መቆጠር : የለበትም ።

ለምሳሌ : በቀድሞው : ሕግ : የተወሰነው : የ፫ : ዓመት : የይርጋ : ጊዜ : በመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም. አንሥቶ : መቆጠር : ጀምሯል ። በቀድሞው : ሕግ : ሦስት : ዓመት : የነበረው : የጊዜ : ውሳኔ : በአዲሱ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ፮ : ዓመት : ተደረገ ። ስለዚህ : ይህ : የጊዜ : ውሳኔ : የሚያልቀው : በመስከረም : አንድ : ቀን : ፲፱፻፶፭ : ዓ. ም. መሆኑ : ቀርቶ : በመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ነው ።

የ) በቀድሞው : ሕግ : ረጅም : የነበረው : ጊዜ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : አጭር : የተደረገ ፣ ሲሆን : በቀድሞው : ሕግ : የተወሰነው : ረጅም : ጊዜ : እስኪያልቅ : ድረስ : ይቆጠራል ። እንጂ : በአዲሱ : ሕግ : ጊዜው : እንዲያጥር : በመደረጉ : ምክንያት : በቀድሞው : ሕግ : የተወሰነውን : ጊዜ : ማሳጠር : አይቻልም ።

ለምሳሌ : በቀድሞው : ሕግ : የተወሰነው : የ፭ : ዓመት : ጊዜ : በመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም. መቆጠር : ጀምሯል ። ይህ : የጊዜ : ውሳኔ : በአዲሱ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ፫ : ዓመት : እንዲሆን : ተቀንሷል ። ይህ : ጊዜ : በመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፭ : ዓ. ም. አያልቅም ። የሚያልቀው : በመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ነው ።

የ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም. የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : የጸናው : ከመስከረም : ፩ : ቀን : ፲፱፻፶፫ : ዓ. ም. ነው ። ተበዳሪው : አሁን : በይግባኝ : ተከሳሹ : ባ፲፱፻፶፬ : ዓ. ም. የይርጋ : ሕግ : ውስጥ : ለብድር : ነገር : የአምስት : ዓመት : ይርጋ : አለ ። የሚሉት : ለኛ : አልገባንም ። የሰር : ነገሩ : ግን : ያለው : በአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : እጅ : ስለሆነ : የዚህን : ክርክር : ሰምቶ : በመሰለው : የመወሰን : ነፃነት : አለው ።

ይህ : ፍርድ : ቤት : ግን : ስለ : ይርጋ : (ስለ : ጊዜ : ውሳኔ) : በቀድሞውና : በአሁኑ : በአዲሱ : ሕግ : መካከል : ያለውን : ግንኙነት : የሚገልጸውን : ቅጥር : ፫፻፫፻፶፯ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ትርጉም : ሰጥተን ። ነገሩ : በአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : እንዲያገኝ : መልሰንዋል ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. I

TIGIST FISSEHA v. BERHANU ABBA GOSSA

Civil Appeal No. 329/58

Civil Procedure — Prescription — Barring of Claims — Proc. No. 97 of 1948, Arts 3347, 3350 Civ. C.

On order from the Imperial Chilot, referring an appeal from a judgment of the High which reversed the judgment of the Addis Ababa Awradja Court, deciding that Art. 3347 Civ. C. did not repeal The Law Regarding Prescription in Civil Matters, Proc. No. 97 of 1948.

Held: Remanded to the Awradja Court for consideration of Art. 3350 Civ. C. which specifically covers the effect of the Civil Code on periods of prescription existing prior to its enactment.

(1) If the period of prescription had run on claim prior to the enactment of the Civil Code, the claim is not revived by the Code.

(2) If the period of prescription had not run on a claim and the Civil Code provides for a shorter period of prescription than was provided before, the former, longer, period of prescription applies.

(3) If the period of prescription had not run on a claim and the Civil Code provides for a longer period of prescription than was provided before, the new longer period, of prescription applies.

Ter 19, 1958 E.C. (January 27, 1966 G.C.); Justices:- Afenigus Kitaw Yitateku, Ato Tadesse Tckle Giorgis, Ato Tekle Aregay Wolde Tekle:- Initially, this action for the repayment of a loan was brought before the Addis Ababa Awradja Court on Ter 6, 1957 E.C. (January 14, 1965 G.C.)

The loan was made on Guebot 30, 1946 E.C. In the Awradja Court, the debtor, Ato Berhanu invoked Arts. 17 and 19 of the Law Regarding Prescription in Civil Matters of 1948,* to fix the law and argued that the time limit had operated to his benefit.

To that, the plaintiff countered that the Law Regarding Prescription of 1948 was inapplicable to the case in that it was repealed by Art. 3347 Civ. C. The Court was of the same opinion and ruled that the 1948 Law was indeed, inapplicable to the case.

The defendant appealed from the above ruling and the High Court reversed the lower court's ruling on the ground that Art. 3347 Civ. C. did not render

---

* Proclamation No. 97, *Neg. Gaz.*, year 7, No. 6. The cited Arts, read:

17. A person who acquires immovable property in good faith and virtue of a good title, can set up a plea of prescription against the real owner at the end of Five years if the real owner lives within the limits of the Taklay Ghizat where the immovable property is situated and at the end of Ten years if such owner is domiciled outside the Taklay Ghizat.
19. Claims for alimony and maintenance, arrears in rent on immovable property, interest on sums loaned, and generally, everything that is payable annually or at shorter periods, are prescribed at the end [of] five years.

ineffective the 1948 Law. From the latter ruling, as petition was filed in the Imperial Chilot, this Court was ordered to review the case.

Art. 3347, cited by both the High Court and the Awradja Court to say that the law of 1948 was repealed has no bearing on the present case.

Art. 3350 Civ. C. explicitly lays down the rule regarding periods of time and the present case must be considered in light of that Article. For the purposes of this dispute, we have found it necessary to give a detailed interpretation of the above provision. Art. 3350 Civ. C. reads as follows:-

Law modifying a period of time:-

1. Where periods of time have expired prior to the coming into force of this Code, nothing in this Code shall revive them.

2. Where periods of time have been extended by this Code the provisions of this Code shall apply and the period which has run prior to the coming into force of this Code shall be deducted.

3. Where periods of time have been shortened by this Code the periods provided by the law repealed by this Code shall apply and the period which has run prior to the coming into force of this Code shall be deducted.

What is the effect of the new Civil Code on the periods of prescription set by The Law Regarding prescription of 1948?

1. It should be noted that a defence of prescription may be raised only where a former period of prescription continues running after the Civil Code came into force on Maskaram 1, 1953 E.C. (September 11, 1960 G.C.), but not where the period of prescription had already expired prior to the above date. Even if a longer period is provided for in the new law, Art. 3350(1) prohibits the revival of expired periods on the ground that they were too short compared to the new periods.

Illustration:-

If, under the old law, the period of prescription was 3 years and began running on Maskaram 1, 1949 E.C. and that very period was extended to 5 years, the former period would not be extended until Maskaram 1, 1954 E.C., but would end Maskaram 1, 1952 E.C. and not be revived by the coming into force of the Civil Code.

2. Parties must avail themselves of the longer period where the duration of a period of prescription has been extended by the new law. It means that the new period replaces the former, but nothing affects the date on which the period of prescription began to run. One should begin computing the new period of prescription as from the period left over from the former period of prescription and not as of Maskaram 1, 1953 E.C.

Illustration:-

Suppose a 3 year period of prescription under the old law began running on Maskaram 1, 1952 E.C. The Civil Code extends that period to 5 years; in which case the period of prescription would expire not on Maskaram 1, 1955 E.C., but rather on Maskaram 1, 1957 E.C.

3. Where a period provided for by the old law has been shortened by the Civil Code the former shall apply and shall not be shortened on the ground that the Civil Code provides for a shorter period.

Illustration: -

Suppose that under the old law, as 5 year period of prescription begins running on Maskaram 1, 1952 E.C.; but has now been reduced to 3 years by the Civil Code. The prescription period would not expire on Maskaram 1, 1955 E.C., but rather on Maskaram 1, 1957 E.C.

The Civil Code came into force on Maskaram 1, 1953 E.C. We do not see the point in the borrower's argument that the period of prescription under the law of 1948 was 5 years. However, as the action originally brought before the Addis Ababa Awradja Court, it is in that Court's discretion to dispose of the matter as it sees fit. We have limited ourselves to interpreting Art. 3350 Civ. C. which explain the relationship between the old and new laws on periods of prescription.

Remanded to the Addis Ababa Awradja Court.

ከፍተኛው ፍርድ ቤት ፤

አዲስ ፡ አበባ ፡ ፪ኛ ፡ የንግድ ፡ ችሎት ፡ የይግባኝ ፡ ክፍል ።
 ኪዳኔ ፡ ተመልሶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሸቢራ ፡ ጀግኔ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
 የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቀ. ፡ ፬፻፲፪/፲፮ ፡ ዓ. ም ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡— የሥራ ፡ ውል ፡— ያለበቂ ፡ ምክንያት ፡ ከሥራ ፡ በማሰናበት ፡ የሚሰጥ ፡ ኪግ
 ራ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥሮች ፡ ፪፻፳፱፻፵፯፣ ፪፻፳፱፻፶፱፣ ፪፻፳፱፻፷፱፣ ፪፻፳፱፻፸፱፣ ፪፻፳፱፻፹፱፣ ፪፻፳፱፻፺፱፣
 የአውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ከይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ሥራ ፡ ያለበቂ ፡ ምክንያት ፡ ስለ ፡ ተሰ
 ናበት ፤ ኪግራ ፡ እንዲሰጠው ፡ ሲል ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ ፍርድ ፡ ጸንቷል ።

፩/ የሥራው ፡ ጊዜ ፡ ረዥምም ፡ ሆነ ፡ እጭር ፡ ውል ፡ ይኖራል ። በተለይም ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡
 ውል ፡ (የሚኖረው) ፡ ሠራተኛው ፡ የተቀጠረው ፡ “በቀን ፡ ሠራተኛነት” ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ የሚታሰበው ፡
 በቀን ፡ ሂሳብ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ነው ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፪፻፳፱፻፶፱ ።

፪/ የሚቆይበት ፡ ጊዜ ፡ ያልተወሰነ ፡ የሥራ ፡ ውል ፡ ያለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ቀሪ ፡ ሲሆንና ፡ የሚቆ
 ይበት ፡ ጊዜ ፡ የተወሰነ ፡ የሥራ ፡ ውል ፡ ያለ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሳይታደስ ፡ ሲቀር ፡ ኪግራ ፡ ተከፋይ ፡
 ይሆናል ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፪፻፳፱፻፶፱ ።

፫/ ያለበቂ ፡ ምክንያት ፡ ከሥራ ፡ ተሰናበትሁ ፡ በማለት ፡ ኪግራ ፡ እንዲከፈለው ፡ ሠራተኛው ፡ ክስ ፡
 ሲያቀርብ ፡ እሠራውም ፡ ሠራተኛውን ፡ ከሥራ ፡ ያስናበትሁት ፡ በበቂ ፡ ምክንያት ፡ ነው ፡ ካለ ፡ በቂ ፡ ምክ
 ንያት ፡ ለመኖሩ ፡ ማስረጃ ፡ የማቅረቡ ፡ ግዴታ ፡ የአውራጃው ፡ ነው ።

፬/ ያለበቂ ፡ ምክንያት ፡ ከሥራ ፡ መሰናበት ፡ ስለ ፡ ሠራተኛው ፡ የሥራ ፡ ጉድለት ፡ በማይናገር ፡
 የሥራ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ሲረጋገጥ ፡ አይችልም ፤ ምክንያቱም ፡ በፍትሕ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፪፻፳፱፻፶፱
 መሠረት ፡ ሠራተኛው ፡ የረደመው ፡ የሥራ ፡ ዐይነት ፡ ሳይጠቀስ ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡
 እንዲሰጠው ፡ መብት ፡ ስላለው ፡ ነው ።

ሚያዝያ ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ። ዳኞች ፡- ዶክተር ፡ ዊሊያም ፡ በሐይ
 ያር ፡ አቶ ፡ ደነቀ ፡ አሸናፊ ፡ አቶ ፡ አጅበው ፡ ወልደ ፡ መስቀል ።

መልስ ፡ ሰጭው ፡ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሠራተኛ ፡ ሆኖ ፡ በወር ፡ ሠላሳ ፡ አምስት ፡
 ብር ፡ ሂሳብ ፡ ተቀጥሮ ፡ ከሥራ ፡ አራት ፡ ወር ፡ ሙሉ ፡ አገልግሎ ፡ ሳለ ፡ ያለአንዳ
 ች ፡ ምክንያት ፡ ከሥራ ፡ ስለ ፡ ተወገደ ፡ ሌላ ፡ ሥራ ፡ መፈለጊያ ፡ ይሆነው ፡ ዘንድ ፡
 የሦስት ፡ ወር ፡ ደመወዙ ፡ እንዲከፈለው ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡
 ቤት ፡ ክስ ፡ አቅርቦ ፤ ከይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ጋር ፡ ተቃርበው ፡ ሲከራከሩ ፡ በይግባኝ ፡
 ባዩ ፡ በኩል ፡ አጥጋቢ ፡ መልስ ፡ ስለ ፡ አልተገኘ ፤ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ከይግባኝ ፡ ባዩ ፡
 ሥራ ፡ ሲሰናበት ፡ በሐምሌ ፡ ፳፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተሰጠውን ፡ የምስክር ፡
 ወረቀት ፡ አቅርቦ ፡ የ፲ ፡ ወር ፡ ደመወዙን ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ አምስት ፡ ብር ፡ እንዲያ
 ገኝ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፈርዶለታል ።

ተረቺውም ፡ አቶ ፡ ኪዳኔ ፡ ተመልሶ ፡ ይግባኝ ፡ ብሎ ፡ ቢቀርብም ፡ የአዲስ ፡
 አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደውን ፡ የሚያስለውጥ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡
 ሳያገኝ ፡ ቀርቷል ። ይግባኝ ፡ ባዩም ፤ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ጥቅሜን ፡ እንደሎብኛል ፡
 ብሎ ፡ ቢቃል ፡ ብቻ ፡ እመለከተ ፡ እንጂ ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ ሲያቀርብ ፡ አልቻለም ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፤ በይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ተቀጥሮ ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ከሁለት ፡
 ወር ፡ ስለአገለገለና ፡ ያለጥፋት ፡ ከሥራ ፡ ስለተወገደ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቀ

ጥር : ፪ሺ፭፻፸፫፣ እና : ፪ሺ፭፻፸፬ : (፪) : በተመለከተው : መሠረት : የ፫ : ወር : ደመወዙን : አንድ : መቶ : አምስት : ብር : ሊከፍለው : ይገባል : ብሎ : የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : የካቲት : ፴ : ቀን : ፲፱፻፺፮ : ዓ : ም : የፈረደው : ትክክል : ሆነ : ፍርዱን : አጽንተን : ይግባኙን : አሰናብተንዋል ። ይግባኝ : ባዩም : በማይገባ : ይግባኝ : ብሎ : መልስ : ሰጭው : ስለ : አገላለጽ : ኪሣራ : ፳፮ : ብር : ይክፈለው : ብለናል ።

መልስ : ሰጭው : አቶ : ሸብሩ : ጀግኔም : እንዲያገኝ : የተፈረደለትን : ገንዘብ : ሁሉ : ይግባኝ : ባዩ : ከፍርድ : ቤቱ : ግምጃ : ቤት : እጅ : ከተያዘው : አንድ : መቶ : ሃምሳ : ብር : ውስጥ : እንዲክፈለውና : ተራራ : ገንዘብ : ከተገኘም : ለአስቀማጭ : እንዲመለስለት ።

ይሁን : እንጂ : ለመልስ : ሰጭው : የሚከፈለው : አዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤትና : እዚህም : ፍርድ : ቤት : የቆረጠለትን : ኪሣራ : ጭምር : ስለሆነ : ግምጃ : ቤቱ : ግራ : ቀኙን : አጠያይቆና : አስተሳሰቦ : ማስከፈል : አለበት ።

ፍርዱም : መጽናቱን : እንዲያውቀው : የዚህ : ፍርድ : ትክክል : ግልባጭ : ለአዲስ : አበባ : አውራጃ : ግዛት : እንዲላክ : ብለናል ።

HIGH COURT

Comm. Div. No. 2 (Appeal Div.)

KIDANE TEMELSO v. SHEBIRU GEGNIE

Civil Appeal No. 492/55 E.C.

Contractual obligations—Contract of employment—Compensation for unjustified dismissal—Arts. 2536, 2569, 2573, 2574, and 2588 Civ. C.

On appeal from an Awradja Court judgment awarding compensation to respondent for dismissal from appellant's employ without good cause.

Held: Judgment affirmed.

1. A contract of employment exists irrespective of the duration of the employment, and in particular, such a contract exists even though the employee is hired as a "day worker" or his wages calculated on a per day basis. Art. 2536 Civ. C.

2. Compensation is required both for unjustified termination of a contract of employment of indefinite duration and for unjustified failure to renew a contract of employment of definite duration. Art. 2573 Civ. C.

3. Where an action is brought by an employee to recover compensation for unjustified dismissal and the employer alleges that the dismissal was with good cause, the burden of establishing such good cause is on the latter.

4. The absence of good cause for dismissal is not proved by a certificate of work given by the employer without any mention of deficiency in the employee's work, since the employee is entitled under Article 2588 Civ. C. to such a certificate without mention of the quality of the work done.

Miazia 28, 1955 E.C. (May 6, 1963 G.C.); Justices: Dr. W. Buhagiar, Ato Deneke Shinafe, Ato Ajibaw Wolde Meskel: In this case the respondent sued the appellant in the Awradja Court claiming compensation under Arts. 2573 and 2574 of the Civil Code on the ground that after having worked with the appellant for 14 months at a salary of E\$55 per month he was dismissed without good cause. The appellant's defence was that the respondent was employed by him as a daily worker at a salary of E\$1.71 per day and therefore there was no obligation on his part to pay compensation on dismissal of the respondent. The Awradja Court gave judgment for the respondent for E\$105 and Court fees and costs.

The appellant is now appealing against that judgment on the ground that as there was no contract between him and the respondent, the Awradja Court was wrong in deciding as it did.

Now the appellant is wrong in saying that as the respondent was a daily worker there was no contract between them. A contract for the performance of service exists independently of the time for which the employee is employed; there is in law a contract of employment independently as to the manner the wages are fixed, that is by the hour, day, week, fortnight, month or a year (see Art.

2536); also a contract may be fixed for a specified period or for an indeterminate period; under Art. 2569 a contract of employment made for a fixed period shall be deemed to be renewed for an indefinite period where, after the elapsing of the agreed term, the employee continues his work without the employer objecting thereto; so that even if the respondent was engaged by the day, the fact that he continued to work after the end of each day, meant that the contract became renewed for an indefinite period. The law makes no distinction, as regards the payment of compensation, between a contract for an indefinite period and the renewal of a contract for a definite period. If the employee is dismissed, or if his contract is not renewed, without good cause, then the employer is liable to pay compensation. In this case the appellant submitted that he had a good reason for dismissing the respondent, but no evidence has been produced in the Awradja Court. At the hearing of Yekatit 19, 1955 E.C. the advocate for the appellant stated to the court that he wished to call defence witnesses, but on the hearing of Yekatit 30, he submitted to the Awradja Court that as he had submitted a proper defence, he would not call witnesses and asked for judgment. There being no evidence on the part of the appellant that there was a good cause for dismissal, the Court cannot consider such an allegation. The respondent also submitted that the appellant has given him a certificate of work which does not mention that he had misbehaved in his employment; the fact that nothing was said about the nature of the work does not mean that the respondent was necessarily of good conduct in his work, for, under Art. 2588 of the Civ. C., it is laid down that the certificate shall not include a testimonial concerning the quality of the work done or the conduct of the employee, unless the employee expressly requires his employer to give this testimonial. Under Art. 2574 the amount of compensation is not to exceed the wages for three months (according to the Amharic version); the amount of compensation is to be fixed by the court after taking into consideration the matters specified in the first part of that Article. In this case there is no appeal against the amount of compensation which has been awarded by the Awradja Court and therefore the Court confirms the judgment of the Awradja Court; the appellant shall also pay to the respondent E.\$25 cost for this appeal.

ከፍተኛው ፍርድ ቤት፤

አስመራ፡

ተክሌ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ስብሀቱ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቀጥር ፡ ፪፻፶፪/፶፯ ።

የውል ፡ ግዴታ—ሕግ ፡ ወጥ ፡ ወይም ፡ ለሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ ጉዳይ—የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀ. ፲፮፻፲፮ ፡ ፲፮፻፲፮ ።

የምርጫ ፡ ሕግ—ለምርጫ ፡ እጩነት ።

ውሳኔ ፡ ይግባኝ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ።

ለፓርላማ ፡ የመመረጥ ፡ መብት ፡ የሚሸጥ ፡ የሚለወጥ ፡ አይደለም ። ከተዋዋቱ ፡ ያንዱን ፡ ለፓርላማ ፡ የመመረጥ ፡ መብት ፡ የሚያስቀር ፡ ወይም ፡ የሚሸጥ ፡ ውል ፡ ሕግ ፡ ወጥና ፡ ለሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ጥ.፡ የለውም ።

ገዳር ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ.ም ። ዳኞች ፡- ሻምበል ፡ እያሱ ፡ ገብረሐዋርያት ፡ ደጃ/አድሪስ ፡ ልጃም ፡ አቶ ፡ አስፍሐ ፡ ካህሣይ ።

ለዚህ ፡ ነገር ፡ የክስ ፡ መነሻ ፡ የሆነው ፡ ዋናው ፡ ምክንያት ፡ ባ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ. ም. በጊዜው ፡ ለነበረው ፡ የኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ እስተዳደር ፡ የፓርላማ ፡ ምርጫ ፡ ነው ። ከአሥመራ ፡ መካከለኛው ፡ ሠፈር ፡ ለውድድር ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ሁለት ፡ እጩዎች ፡ ቀርበው ፡ ነበረ ።

ሁለቱ ፡ ተከራካሪዎችና ፡ ሌሎችም ፡ ሁለቱ ፡ ተመራጮች ፡ ከአራቱ ፡ አንዳቸው ፡ ለምርጫ ፡ በሽማግሌዎች ፡ ዕጣ ፡ ተጥሎ ፡ እጣው ፡ የደረሰው ፡ ብቻ ፡ ተመራጭ ፡ እንዲሆን ፡ እንድ ፡ የግል ፡ ውል ፡ ተፈራርመዋል ። በውላቸውም ፡ ውስጥ ፡ ውለታውን ፡ ጥሶ ፡ በውድድር ፡ ውስጥ ፡ የሚገባ ፡ እጩ ፡ ዕጣ ፡ ለወጣለት ፡ ተመራጭ ፡ ኗሺህ ፡ ብር ፡ (አምስት ፡ ሺህ) ፡ ብር ፡ እንዲከፍል ፡ ግዴታ ፡ ገብተዋል ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ያሁኑ ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ በውለታው ፡ ሳይገደዱ ፡ በዕጩነት ፡ ለምርጫው ፡ ውድድር ፡ ገብተው ፡ ውድድሩን ፡ ለማሸነፍ ፡ ችለዋል ።

ይግባኝ ፡ ባዩም ፡ አቶ ፡ ተክሌ ፡ በስምምነታቸው ፡ መሠረት ፡ በሽማግሌዎች ፡ ፊት ፡ ዕጣው ፡ ተጥሎ ፡ አራቱ ፡ እጩዎች ፡ በተፈራረሙት ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ለተመራጭነት ፡ ቢቀርቡም ፡ ቅሉ ፡ በጠቅላላው ፡ ውድድር ፡ ተሸንፈው ፡ ከምርጫ ፡ ወድቀዋል ።

መልስ ፡ ሰጪው ፡ ግን ፡ በሕዝቡ ፡ ዘንድ ፡ ተመራጭ ፡ ሆነው ፡ ውድድሩን ፡ እሸንፈው ፡ ተመረጡ ።

ይህ ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ ያሁኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በሽማግሌዎች ፡ ፊት ፡ የደረግነውን ፡ ውል ፡ አፍርሶ ፡ ከውድድር ፡ ስለገባ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ በውላችን ፡ መሠረት ፡

ረት ፡ ገደብ ፡ የገባውን ፡ ጅጊህ ብር ፡ (አምስት ፡ ጊህ ፡ ብር) ፡ ለከፍለኝ ፡ ይገባል ፡ በማለት ፡ ክስ ፡ አቀረቡ ።

ጥንት ፡ በነበረው ፡ ልማድ ፡ የመካከለኛው ፡ ገበያ ፡ ዳኛ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ውል ፡ አፍራሽ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፤ ውል ፡ የገባበትን ፡ ገንዘብ ፡ ይክፈል ፡ በማለት ፡ ብይን ፡ ሰጥተዋል ።

በመካከሉ ፡ በዘመኑ ፡ የነበረው ፡ የጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፕሬዚዳንት ፡ ክር ክፍ ፡ ለዲስትሪክት ፡ ኮርት ፡ ቀርቦ ፡ እንዲወሰን ፡ ትእዛዝ ፡ አስተላልፎ ፡ ስለ ፡ ነበር ፤ ከሳሹ ፡ በዚህ ፡ ዲስትሪክት ፡ ኮርት ፡ እንደገና ፡ ክስ ፡ አቅርበው ፡ ክርክራቸውን ፡ እንዲቀጥሉ ፡ ቢታዘዙ ፡ በሠፈሩ ፡ ዳኛ ፡ በተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ ይፈጸምልኝ ፡ እንጂ ፡ ፍርድ ፡ እያለ ፡ እንደገና ፡ አልከራከርም ፡ በማለት ፡ ነገሩን ፡ ስለ ፡ ዘጉ ፤ ይኸው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክርክር ፡ አልቀጥልም ፡ ስላሉ ፡ ክሱን ፡ ዘግቶ ፡ አሰናብቶታል ።

በዚህ ፡ ውሳኔ ፡ ምክንያት ፡ ለይግባኝ ፡ ቀርቦ ፡ ጉዳዩ ፡ በውዝፍ ፡ ቆይተዋል ። በመሠረቱ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ በሰጡት ፡ የመከላከያ ፡ ጽሑፍ ፡ አራቱ ፡ አጩዎች ፡ ከመካከላቸው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ለምርጫ ፡ እንዲቀርብ ፡ ውል ፡ ለመፈረማቸው ፡ አልካዱም ፡ ነበር ፡ ግን ፡ የሰጡት ፡ ምክንያት ፡ ውሉን ፡ የተፈራረም ነው ፡ በመጠጥ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በመሆኑ ፡ በፈረምን ፡ ጊዜ ፡ የመጠጥ ፡ ኃይል ፡ ተጫጭኖኝ ፡ ነበር ። በማግሥቱ ፡ መፈረምዬን ፡ ባስታወስኩ ፡ ጊዜ ፡ የተፈራረምነው ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ ሆኖ ፡ መሠረት ፡ የሌለው ፡ መሆኑን ፡ ስለተረዳሁ ፡ ለምርጫ ፡ ውድድር ፡ ገብቼ ፡ አሸናፊ ፡ ሆኛለሁ ። ይህን ፡ ውል ፡ በመፈረማዬ ፡ ውል ፡ አፍራሽ ፡ ተብዬ ፡ ጅጊህ ፡ ብር ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ መክፈል ፡ አይገባኝም ፡ ብለው ፡ ተከራክረዋል ።

ይግባኝ ፡ ባዩም ፡ ውል ፡ ፈርሞ ፡ በውድድር ፡ ገብቶ ፡ ከተመረጠ ፡ ውል ፡ አፍራሽ ፡ ሆኖ ፡ በውላችን ፡ ውስጥ ፡ እንደገባ ፡ ግዴታ ፡ ጅጊህ ፡ ብር ፡ እንዲከፍለኝ ፡ ይፈረድበት ፡ ብለው ፡ አጥብቀው ፡ ተከራክረዋል ፡ የተፈራረመበትንም ፡ የሽማግሌዎች ፡ ውሳኔና ፡ ውል ፡ በማሰረጃ ፡ አቅርበው ፡ ተመልክተንዋል ።

በመሠረቱ ፡ የአሥመራ ፡ ዲስትሪክት ፡ ኮርት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክርክር ፡ አልሰጥም ፡ በማለት ፡ የሰጠው ፡ ብይን ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ በጊዜው ፡ የነበሩት ፡ የፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የላይ ፡ አስተዳዳሪ ፡ የነበሩት ፡ ፕሬዚዳንት ፡ ጉዳዩ ፡ የሕግ ፡ ነክነት ፡ ያዘለ ፡ መሆኑን ፡ ስለ ፡ ተገንዘቡ ፡ ክርክሩ ፡ በዲስትሪክት ፡ ኮርት ፡ ሥልጣን ፡ ውሳኔ ፡ እንዲያገኝ ፡ አዘው ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክርክር ፡ አልቀጥልም ፡ ማለታቸው ፡ ተገቢ ፡ ባለመሆኑ ፡ ነው ።

ሆኖም ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የነገሩን ፡ ሁኔታ ፡ በማመዛዘን ፡ በፍሬ ፡ ነገር ፡ ገብቶ ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣል ።

የዚህ ፡ ክርክር ፡ መሠረት ፡ ክስ ፡ ስንመለከተው ፡ የመነሻው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ እጅግ ፡ የሚያሳዝን ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። በመሠረቱ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ የቀረቡት ፡ የፓርላማ ፡ አጩዎች ፡ በሽማግሌ ፡ ፊት ፡ ያደረጉት ፡ ውል ፡ ሕገ ፡ ወጥኖ ፡ ከትክክለኛ ፡ አእምሮ ፡ ግምት ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ አድራጎት ፡ ከመሆኑም ፡ ይልቅ ፡ የምርጫን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትና ፡ ሕግን ፡ የሚያፋልስ ፡ ተግባር ፡ ነው ።

የሕዝብ ፡ እንደራሴ ፡ ሆኖ ፡ በምርጫ ፡ ውስጥ ፡ መግባት ፡ የአንድ ፡ ዜጋ ፡ ሕጋዊ ፡ መብትና ፡ ሙሉ ፡ ነፃነት ፡ ሲሆን ፡ መብት ፡ ወይም ፡ ነፃነት ፡ አይሸጥም ፡

በገንዘብ ፡ አይተላለፍም ፡ እንዲሁም ፡ ይህን ፡ የመሳሰለ ፡ የሕዝብ ፡ እንደራሴ ፡ አባል ፡ ለመሆን ፡ በገንዘብ ፡ ወይም ፡ በመደለያ ፡ ሊገኝ ፡ የማይችል ፡ መብት ፡ ነው ።

ይህን ፡ የመሳሰለ ፡ አድራጎች ፡ የሰውን ፡ ሞራል ፡ የሚያበላሽና ፡ ሕገወጥ ፡ በመሆኑ ፡ የወንጀልን ፡ ቅጣት ፡ ሊያስከትል ፡ የሚችል ፡ መጥፎ ፡ ጠባይ ፡ ነው ።

በሕግ ፡ በኩልም ፡ ቢሆን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ እና ፡ ሌሎችም ፡ ተመራጮች ፡ የገቡት ፡ የውል ፡ ግዴታ ፡ አቋም ፡ ፈራሽ ፡ ነው ። አንድ ፡ ውል ፡ ሊጸና ፡ የሚችለው ፡ ተዋዋዮቹ ፡ ወገን ፡ የገቡት ፡ ግዴታ ፡ ሊፈጸም ፡ የሚችልና ፡ ሕጋዊ ፡ የሆነ ፡ ጠባይ ፡ ሲኖረው ፡ ብቻ ፡ ለመሆኑ ፡ ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ ያስረዳል ።

ከላይ ፡ እንደገለጽነው ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ የተሰጠውን ፡ መብት ፡ ማለት ፡ ለፓርላማ ፡ መመረጥ ፡ የመምረጥን ፡ ነፃነት ፡ በገንዘብ ፡ ሊለውጠው ፡ አይችልም ። በእንደዚህ ፡ የመሰለ ፡ ነገር ፡ ውል ፡ ቢገባም ፡ ለመልካም ፡ ጠባይና ፡ ሞራል ፡ ተቃራኒ ፡ በመሆኑ ፡ ሕገወጥ ፡ ውል ፡ ነው ። ሊባል ፡ ይቻላል ፡ በዚህም ፡ ነገር ፡ ሁለቱ ፡ ተካራካሪዎችና ፡ በዚህ ፡ ክስ ፡ ያልቀረቡት ፡ ሌሎች ፡ ተወዳዳሪዎች ፡ ያደረጉት ፡ ውል ፡ የፓርላማ ፡ ምርጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግን ፡ ያልተከተለ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ግዴታ ፡ በመሆኑ ፡ በመሠረቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ሌሎችም ፡ ሁለቱ ፡ ተወዳዳሪዎች ፡ ያደረጉት ፡ ውል ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ሞጋ ፡ ሊሰጠው ፡ ስለማይችል ፡ ፈራሽ ፡ ነው ። ብለን ፡ ወስነናል ፡ ስለ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንቀጽ ፡ “፲፮፻፲፮፡እና፡፲፯፻፲፯ *” ፡ ተመልክት ።

በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ በጊዜው ፡ የነበረው ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ክርክር ፡ አልቀጥልም ፡ ብለዋል ፡ በማለት ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቶ ፡ ክሱን ፡ ቢያስናብተውም ፡ ቅሉ ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመሠረቱ ፡ ነገሩ ፡ ገብቶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ስለ ፡ ምርጫው ፡ የገቡት ፡ ግዴታ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ በመሆኑ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ በዚህ ፡ ውል ፡ ምክንያት ፡ ሊከሰሱ ፡ አይገባም ፡ ብለን ፡ ይግባኙን ፡ ሠርዘን ፡ አሰናብተናል ፡ ኪሣራ ፡ በየራሳቸው ፡ ይቻቻሉ ፡ ብለናል ።

* ቍ. ፲፮፻፲፮ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ወይም ፡ ስሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ ጉዲይ ።

(፩) ተዋዋዮቹ ፡ ወይም ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ ተዋዋይ ፡ የገቡበት ፡ ግዴታ ፡ ሕግን ፡ ወይም ፡ መልካም ፡ ጠባይን ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ አንድ ፡ ሆነ ፡ ውሉ ፡ ፈራሽ ፡ ነው ።

(፪) እንዲሁም ፡ ሌላው ፡ ወገን ፡ ለገባበት ፡ ግዴታ ፡ ሲል ፡ አንዱ ፡ ወገን ፡ የገባበት ፡ ግዴታ ፡ ለሕግ ፡ ወይም ፡ ለመልካም ፡ ጠባይ ፡ ተቃራኒ ፡ መስሎ ፡ በታየ ፡ ጊዜ ፡ ውሉ ፡ ፈራሽ ፡ ነው ።

ቍ. ፲፮፻፲፮ ፡ ምክንያት ። (፩) መሠረቱ ።

ከተዋዋዮቹ ፡ አንደኛው ፡ ወገን ፡ የውል ፡ ግዴታ ፡ የገባበት ፡ ምክንያት ፡ ውሉ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ወይም ፡ ለመልካም ፡ ጠባይ ፡ ተቃራኒ ፡ መሆኑን ፡ ለማመዛዘን ፡ ከግምት ፡ ውስጥ ፡ አይገባም ።

HIGH COURT

Asmara

TEKLE GEBRE SELASSIE v. SEBHATU WOLDEMARIAM

Civil File No. 292/57 E.C.

Contractual Obligations — Unlawful or immoral object — Arts. 1716, 1717 Civ. C.
Electoral Law — Candidacy

Held: Appeal dismissed

The right to stand for election to parliament cannot be sold or made an object of transaction. A contract impeding the right of any of the contractors to stand for election to parliament is unlawful and immoral, and therefore of no effect.

Hedar 30, 1958 E.C. (December 9, 1965 G.C.); Judges:- Capt. Eyassu Gebre Hawariat, Dejazmatch Idris Lejam, Ato Asfaha Kahsai: This case arose out of an agreement reached by the appellant, respondent, and two other persons, all of whom were candidates in the central district of Asmara for election into the then existing Eritrean Assembly of 1961. According to the agreement signed by all four candidates, only one of them was to stand for election, the determination was to be made by a cast of lots among the four candidates overseen by a group of arbitrators. If any of the parties to the agreement disregarded the agreement and stood in the election, he was obligated to pay the person declared eligible the sum of E\$5,000.

The present respondent refused to observe his obligation; instead, he stood for and won the election, whereas the appellant who had succeeded in being declared eligible had not received the parliamentary office.

The present appellant instituted this case to recover the E\$5,000 that the respondent obligated himself to pay for failure to abide by the terms of the agreement.

According to custom, judgment was rendered by a judge of the court located in the central market place, ordering respondent to pay the E\$5,000 since he had breached the agreement.

The then President of the Supreme Court in the meantime, had given an order that the case was to be heard by the District Court of Asmara. But, since the appellant refused to have the case heard on its merits before the said District Court on the ground that there was already a judgment in his favour rendered by the local judge in the central market, the District Court passed an order dismissing the suit.

The case has come on appeal from the order dismissing the suit.

The respondent, in his statement of defence, did not deny the fact that he signed the agreement that only one person declared eligible by the arbitrators was

to run for the parliamentary seat. But, he argued in his defence, that since the agreement was completed in a drinking house, and since he was acting under the influence of alcohol when he made the agreement, and further, since the contract is, illegal and without basis under the law, he disregarded the agreement and stood for office. Therefore, the respondent, argued he is not liable to pay the E\$5,000.

However, the appellant contended that, since the respondent has violated the agreement, he should be liable for the E\$5,000 that he obligated himself to pay. (We have examined the instrument of agreement and the decision of the arbitrators.)

Because this case involved an issue of law, the then presiding judge of the Supreme Court gave an order that the case be determined before the District Court. But, since the appellant refused to comply with the order, the District Court of Asmara gave an order dismissing the suit. The order dismissing the suit is proper since the appellant refused to have the case determined before the jurisdiction of the District Court.

However, in the circumstances surrounding this case, this court has the power to determine the case on its merits.

We are sad to learn of the facts giving rise to this suit. Not only is this form of contract unlawful and immoral, but it is also an agreement directly violating the rules and procedures of the Electoral law.

Every citizen has both the right and full freedom conferred upon him by law to stand for election as a representative of his people. This right or freedom cannot be sold: nor can it be made an item of a transaction. Further, one cannot acquire the right to become a representative of the people through money or deceit.

Since this kind of conduct is immoral and unlawful, penal liability might attach to it.* Under the law, the obligation of the appellant, respondent, and the other two candidates, are void. It is expressly stated that, under the law, a contract can have effect only when the obligations of the parties are possible according to the law.

As mentioned herein before, no person can sell his right to be elected to parliament. If he enters into such kind of immoral contract, the contract itself is unlawful and void. Since the contract entered into by the appellant, respondent; and the other two candidates, not made parties to the suit, is contrary to the rules

---

* Penal Code Art. 462 - Corrupt Electoral Practices.

- (1) Whosoever, directly or through an intermediary, promises, grants or entrusts a sum of money, a gift or any other advantage whatsoever to an individual or to group of citizens, in order to persuade them to exercise their right of election in particular way, to abstain from exercising it, or to persuade others to exercise their rights in like manner or to abstain from so doing, is punishable with simple imprisonment or fine.
- (2) Whosoever possessing the right of election solicits the promise or grant of such gift or advantage, or accepts it, in consideration of casting his vote, it in a particular way, or of abstaining from casting it, is liable to the same punishments.

and procedures of the electoral law, the present contract has no effect under the law. See Arts. 1716 and 1717 of the Ethiopian Civil Code.**

Even if the District Court dismissed the present suit on the ground that the appellant refused to have the case heard on its merits; we quash this appeal as the contract is unlawful.

Each party shall bear its own expenses.

** Arts. 1716 and 1717 of the Civ. C. are as follows:

Art. 1716 - Unlawful or immoral object.

- (1) A contract shall be of no effect where the obligations of the parties or of one of them are unlawful or immoral.
- (2) A contract shall be of no effect where it appears to be unlawful or immoral that the obligations assumed by one party be related to the obligations of the other party.

Art. 1717 Motive - 1. Principle.

The motive for which the parties entered into a contract shall not be taken into account in determining the unlawful or immoral nature of their obligations.

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አዲስ ፡ አበባ ።

ለአካለ ፡ መጠን ፡ ያልደረሰችውን ፡ ጉና ፡ ወርቅ ፡ የተባለችውን ፡ ልጅ ፡ በጉዲፈቻ ፡ ልጅ ፡ ለማረድግ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ ላይ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ ሚስተር ፡ ዊልያም ፡ ቦስ ፡ ሚስስ ፡ ረኔ ፡ ሐን ፡ ቦስ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፪፻፳/፺፰ ።

የቤተሰብ ፡ ሕግ—በሰጉዲፈቻ ፡ የግር ፡ ልጅ—ለጉዲፈቻ ፡ ውል ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑ ፡ ምክንያቶች—
የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊ፡ ፳፻፩ ።

የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የጉዲፈቻ ፡ ውል ፡ እንዲጸድቅላቸው ፡ ያቀረቡትን ፡ ማመልከቻ ፡ ለውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ የጉዲፈቻ ፡ ልጅ ፡ መፍቀድ ፡ ምንም ፡ የሚጠቅም ፡ ውጤት ፡ አይሰጥም ፡ ሲል ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

(፩) የጉዲፈቻውን ፡ ውል ፡ ለማጽደቅ ፡ ከፍተኛ ፡ አስተያየት ፡ የሚሰጠው ፡ ልጁ ፡ ከዚህ ፡ ውል ፡ የሚያገኘው ፡ ጥቅም ፡ ነው ።

(፪) በጉዲፈቻ ፡ አባት ፡ ወይም ፡ እናት ፡ የሚሆኑት ፡ ሰዎች ፡ ዜግነት ፡ ውሉ ፡ እንዳይጸድቅ ፡ የሚያገድ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይደለም ።

የካቲት ፡ ፲፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፰ ፡ ዓ. ም. ዳኞች ፡ ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጃያር ፡ አቶ ፡ አበበ ፡ አውግቼው ፡ አቶ ፡ መስፍን ፡ በርሂ ።

ይህ ፡ ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፰ ፡ ዓ. ም. የየርረና ፡ ከረዩ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ያቀረቡትን ፡ ማመልከቻ ፡ ሳይቀበል ፡ የሰጠውን ፡ ትእዛዝ ፡ በመቃወም ፡ ነው ። የተባለችውን ፡ ልጅ ፡ በጉዲፈቻ ፡ ለማሳደግ ፡ ፩ኛ) ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ፪ኛና ፡ ፫ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይዎች ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ሆነው ፡ ውልና ፡ ስምምነት ፡ አድርገዋል ።

ይህም ፡ ሲሆን ፡ የተባለው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ማመልከቻቸውን ፡ አልቀበልም ፡ ሲል ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ አድርጎ ፡ ያቀረበው ፡ ምክንያት ፡ ጉና ፡ ወርቅ ፡ የተባለችውን ፡ ልጅ ፡ በጉዲፈቻ ፡ ያመለከቱት ፡ (ሚስተር ፡ ቦስና ፡ ባለቤታቸው) ፡ የሆላንድ ፡ ተወላጅ ፡ እንደመሆናቸው ፡ መጠን ፡ ልጅቷ ፡ ከነርሱ ፡ ጋር ፡ ብታድግ ፡ ምንም ፡ የሚያስደስት ፡ ውጤት ፡ አይገኝም ፡ የሚል ፡ ነው ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ማመልከቻውን ፡ አልቀበልም ፡ ሲል ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ የሰጠው ፡ አስተያየትና ፡ ውሳኔ ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አጥጋቢ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ስለዘርፍ ፡ ስለዚህ ፡ በተለይ ፡ የወሰነው ፡ የዘር ፡ ልዩነትን ፡ የሚጠቅስ ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ ድን

ጋጌ ፡ የለም ፡ እንዲሁም ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አያሌ ፡ የዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ጉዳዮች ፡ ቀርበው ፡ በኢትዮጵያውያንና ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ዜጎች ፡ መካከል ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ስምምነት ፡ ሲደረግ ፡ አንድ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ተወላጅ ፡ የሆነ ፡ ልጅ ፡ በጉዲፈቻ ፡ እንዲያደግ ፡ ሲፈለግ ፡ አስቀድሞ ፡ የልጁን ፡ ጥቅምና ፡ አስተዳደግ ፡ እንደሚሻ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቀጥታ ፡ ጿጸጿ ፡ ጠቅሶታል ።

ስለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ዝቅተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ትእዛዝ ፡ ሽሮ ፡ የቀረበውን ፡ ማመልከቻ ፡ ለማየትና ፡ በዚያውም ፡ አስተያየቱን ፡ ለመስጠት ፡ ተዘጋጅቷል ።

ኅዳር ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. አ. ዲሴምበር ፡ ፮ ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም.)
ባንድ ፡ በኩል ፡ የሕጻኗ ፡ የጉናወርቅ ፡ አባት ፡ በሆኑት ፡ በአቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ ደግሞም ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ በሚስተር ፡ ዊሊያም ፡ ቦስና ፡ በልጃገረድነታቸው ፡ ሐን ፡ እየተባሉ ፡ ሲጠሩ ፡ በነበሩት ፡ ባለቤታቸው ፡ መካከል ፡ ልጅቷን ፡ በጉዲፈቻ ፡ ለማሳደግ ፡ የተደረገውን ፡ ውልና ፡ ስምምነት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተመልክቶታል ፡ በዚህ ፡ ውልና ፡ ስምምነት ፡ መሠረት ፡ ሚስተር ፡ ቦስና ፡ ባለቤታቸው ፡ ጉናወርቅ ፡ የተባለችውን ፡ ሕጻን ፡ ለማሳደግ ፡ ከወላጅ ፡ አባቷ ፡ ከአቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ ጋር ፡ ተስማምተዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ስምምነቱንና ፡ ውሉን ፡ የፈረሙት ፡ የሁለቱን ፡ ወገኖች ፡ ቃል ፡ ሰምቶ ፡ የስምምነቱንና ፡ የውሉን ፡ ሰነድ ፡ ተመልክቶ ፡ ስለተባለችው ፡ በጉዲፈቻ ፡ አስተዳደግ ፡ የተደረገውን ፡ ስምምነት ፡ ተስማምቶበት ፡ ተደስቶበታል ።

አቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ በመሐላ ፡ የሰጡትን ፡ ቃል ፡ ክቡር ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሰምቶታል ። አቶ ፡ ማሞ ፡ ኃይሌ ፡ በሰጡት ፡ ቃል ፡ ወይዘሮ ፡ ጸዳሰ ፡ ጌታሁንን ፡ በሕግ ፡ አግብተው ፡ ጉናወርቅ ፡ የተባለችው ፡ ልጅ ፡ ሰኔ ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ተወልዳ ፡ ባለቤታቸው ወላጅ ፡ እናትዋ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲፱፻፹፮ ፡ ዓ. ም. ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ የተለዩ ፡ መሆናቸውን ፡ መስከረዋል ። እንዲሁም ፡ ጠላት ፡ ኢትዮጵያን ፡ በወረረ ፡ ጊዜ ፡ የልጅዎ ፡ አያት ፡ (የእናቷ ፡ እናት) ፡ ጠፍተው ፡ አሁን ፡ ያሉበት ፡ ቦታ ፡ አይታወቅም ፡ ግን ፡ ሐረር ፡ ናቸው ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በሐረር ፡ ያሉበትን ፡ ቦታ ፡ ለማወቅ ፡ ያደረግሁት ፡ ምርመራ ፡ ፍሬ ፡ ወይም ፡ ውጤት ፡ አላገኘም ፡ ሲሉ ፡ ተናግረዋል ።

በቀድሞው ፡ ማመልከቻ ፡ ጉናወርቅ ፡ የተባለችው ፡ ሕጻን ፡ የተወለደችበት ፡ ቀን ፡ ግንቦት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. አ. ሐምሌ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም.) ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ (ከፋይሉ ፡ ጋር ፡ የተያያዘው ፡ የልጅቷ ፡ የተወለደችበትን ፡ ዕለት ፡ የሚገልጸውን ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ተመልክት) ፡ ቀጥሎም ፡ ፩ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ማሞ ፡ የተባለችው ፡ ወላጅ ፡ አባቷ ፡ መሆናቸውንና ፡ ወላጅ ፡ እናቷ ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ የተለዩ ፡ እንደመሆናቸው ፡ መጠን ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንደሚያዘው ፡ በ፳፻፫ ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ ሌላ ፡ ወላጆች ፡ እንደሌላት ፡ ከሌላም ፡ ፈቃድ ፡ እንደማያስፈልግ ፡ በተጨማሪም ፡ የአርባ ፡ (፴) ዓመት ፡ እድሜ ፡ ያላቸው ፡ አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ማሞ ፡ በወንጅ ፡ ስኳር ፡ ፋብሪካ ፡ ተቀጥረው ፡ የሚሠሩ ፡ የጋራዥ ፡ ሚካኒክ ፡ ክፍል ፡ ሠራተኛ ፡ መሆናቸው ፡ ተረጋግጧል ። እንዲሁም ፡ ሚስተር ፡ ዊሊያም ፡ ቦስ ፡ በሦስት ፡ ዓመት ፡ በሚታደሰው ፡ ውል ፡ ወንጅ ፡ ስኳር ፡ ፋብሪካ ፡ ተቀጥረው ፡ የሚሠሩ ፡ የቴክኒክ ፡ መሐንዲስ ፡ ስለሆኑ ፡ የትውልድ ፡ ስማቸው ፡ ሐን ፡ ከሆነው ፡ ከሚስቱ ፡ ሬኒ ፡ ጋር ፡ ታህሣሥ ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. አ. በታህሣሥ ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬)

በሕግ፡ የተጋቡ፡ ናቸው ። ሁለቱም ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ የሆላንድ ፡ ተወላጆች ፡ ሲሆኑ ፡ ሁለቱም ፡ ዕድሜያቸው ፡ ፴ ፡ (ሠላላ) ፡ ዓመት ፡ ነው ።

ወይዘሮ ፡ ጸዳለ ፡ ጌታሁን ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በሞት ፡ ከተለዩ ፡ በኋላ ፡ ጉናወርቅ ፡ የተባለችው ፡ ሕጻን ፡ በጣም ፡ ስለታመመችና ፡ አባትዬውም ፡ ለማስታመም ፡ ዓቅም ፡ ስላነሳቸው ፡ ሕጻኗ ፡ በወንጅ ፡ ስኳር ፡ ፋብሪካ ፡ በሚገኘው ፡ ሆስፒታል ፡ ገብታ ፡ አስፈላጊው ፡ ሕክምና ፡ እንዲደረግላት ፡ ጠይቀው ፡ አስገብተዋት ፡ ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ እራሳቸው ፡ የወለዱት ፡ ልጅ ፡ የሌላቸው ፡ ሚስተር ፡ ቦስና ፡ ባለቤታቸው ፡ ሕጻኗን ፡ እንደገዛ ፡ ልጃቸው ፡ እየተጠባበቁ ፡ አሳድገዋታል ።

የሆላንድ ፡ መንግሥት ፡ ኤምባሲ ፡ በሰጠው ፡ መግለጫ ፡ የሆላንድ ፡ መንግሥት ፡ ሕግ ፡ ሕጻኖችን ፡ በጉዲፈቻ ፡ ለማሳደግ ፡ መብት ፡ ይሰጣል ፡ ሲል ፡ የሰጠውን ፡ ቃል ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተመልክቶታል ። ስለዚህ ፡ ሚስተር ፡ ቦስና ፡ ባለቤታቸው ፡ ሕጻን ፡ በጉዲፈቻ ፡ እንዲያሳድጉ ፡ የሚያግዳቸው ፡ የለም ።

በዚህ ፡ መሠረት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሕጻኗ ፡ በጉዲፈቻ ፡ ስታድግ ፡ የምታተርፈውን ፡ ጥቅምና ፡ የወደፊት ፡ እድገቷ ፡ በመገንዘብ ፡ በጉዲፈቻ ፡ የምታድገውን ፡ ልጅ ፡ ጥቅም ፡ ተመልክቶ ፡ የጉዲፈቻውን ፡ ውልና ፡ ስምምነት ፡ አጽድቆታል ።

ስለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከአቶ ፡ ኃይሌ ፡ ማሞና ፡ ከሚኛቱ ፡ ባለቤታቸው ፡ ከወይዘሮ ፡ ጸዳለ ፡ ጌታሁን ፡ የተወለደችውን ፡ ጉናወርቅ ፡ የተባለችውን ፡ ሕጻን ፡ በሚስተር ፡ ቦስና ፡ ባለቤታቸው ፡ በጉዲፈቻ ፡ እንድታድግ ፡ ኅዳር ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. አቆጣጠር ፡ ዲሴምበር ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ. ም.) ፡ የተፈራረሙበትን ፡ ውልና ፡ ስምምነት ፡ ሲያጸድቅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በ፳፻፬ ፡ አንቀጽ ፡ እንደታዘዘው ፡ ሚስተር ፡ ዊሊያም ፡ ቦስ ፡ እና ፡ የትውልድ ፡ ስማቸው ፡ ሐን ፡ የተባሉት ፡ ባለቤታቸው ፡ ሚስገ ፡ ረኒ ፡ ቦሶ ፡ የተባለችውን ፡ ሕጻን ፡ በጉዲፈቻ ፡ ለማሳደግ ፡ ያቀረቡትን ፡ ማመልከቻ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ ያጸደቀ ፡ መሆኑን ፡ ያስታውቃል ።

ይኸው ፡ ውሳኔና ፡ ትእዛዝ ፡ የካቲት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. (እ. ኤ. ፌብሩ. ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ. ም.) ተሰጠ ።

HIGH COURT

Addis Ababa, Comm. Div. No. 1

IN THE MATTER OF THE ADOPTION OF A MINOR CHILD, GUNAWORK

APPELLANTS

ATO MAMMO HAILE

MR. WILLIAM BOS

MRS. RINIE HAAN BOS

Civil Appeal No. 270/58 E.C.

Law of Persons — Adoption — Conditions for Adoption — Art. 805 Civ. C.

On appeal from a judgment of the Awradja Court dismissing an application for the approval of a contract of adoption on the grounds that no satisfactory results would be obtained by allowing foreigners to adopt Ethiopian children.

Held: Appeal allowed

(1) The advantages offered the adopted child should be a major consideration for the approval of a contract of adoption.

(2) The foreign nationality of the adopting parent is not a sufficient ground by itself to prevent the completion of the contract of adoption.

Yekatit 16, 1958 E.C. (February 23, 1966 G.C.); Justices: Dr. W. Buhagiar, Ato Abebe Awgichew, Ato Mesfin Berhe: This is an appeal given on Tahsas 21, 1958 E.C., by the Yerer and Kereyu Awradja Court, dismissing the application of the present appellants praying for the approval of a contract of adoption entered into between the first appellant of the one part and the second and third appellants of the other part. The ground for the rejection of the application is that no satisfactory results would be obtained by handing over Ethiopians (the nationality of the child, Gunawork) to foreigners (the adopting parents Mr. and Mrs. Bos, who are of Dutch nationality) for adoption.

In the opinion of this Court the ground for rejection of the application is not a good ground. The Civil Code of Ethiopia makes no limitations as regards nationality of the adopting parents and there have been many cases in the High Court where the Court approved a contract of adoption made between foreigners and Ethiopians for the adoption of an Ethiopian child; the major consideration to be taken into account is whether the adoption offers advantages for the adopted child as provided in Art. 805 of the Civil Code of Ethiopia.

The Court, therefore, quashes the Order of the lower Court and proceeds to consider the application.

IN THE MATTER OF THE ADOPTION OF A MINOR CHILD GUNAWORK

The Court has seen the contract of adoption dated December 7, 1965 G.C. (Hedar 28, 1957 E.C.) — between Ato Mammo Haile, the father of the minor child Gunawork, of the one part and Mr. William Bos and his wife Mrs. Rinie Bos (née Haan) of the other party by virtue of which Mr. and Mrs. Bos agree to adopt the child Gunawork. Ato Mammo Haile consents to such adoption.

The Court has also heard the parties to the contract and the Court is satisfied that they all appreciate and fully understand the consequences of such contract of adoption.

The Court has also heard on oath Ato Mammo Haile; he stated that he was legally married to Woizaro Tsedale Getahun who gave birth to the child Gunawork in the month of Sene 1955; that his wife died during Tahsas 1956 E.C.; that his wife's father died during the Italian occupation and that the whereabouts of her mother are not known; he stated that he had heard that the wife's mother was in Harar, but all inquiries made by him in Harar did not give any results as to her whereabouts.

It appears from the record that the child Gunawork was born on June 1, 1963 G.C. (Guenbot 22, 1955 E.C.) — see Birth Certificate attached to the file; that her father is the first appellant Ato Mammo Haile; that her mother died and there are no parents of hers whose consent can be obtained under Art. 803 Civ. C. that Ato Mammo Haile has six other children; that he is at present employed as a garage mechanic at Wonji Sugar Estate and he is 40 years of age. Mr. William Bos is a technical engineer and is on a contract with the Wonji Sugar Estate for a period of three years and the contract is renewable; he was married to Mrs Rinie née Haan on December 17, 1959 they are both of Dutch nationality and are both 30 years old.

After the death of Woizaro Tsedale Getahun the child Gunawork was taken to the hospital at the Wonji Sugar Estate as she was very ill and the father then requested that the child be left in hospital as he had no means to support, and look after, the child. Thereafter the child was looked after and brought up by Mr. and Mrs. Bos, who have no children of their own.

The Court has also seen a declaration by the Royal Netherlands Embassy at Addis Ababa, Ethiopia, from which it appears that Dutch Law makes provision for the adoption of minor children; under this law the adopting parents, Mr. and Mrs. Bos are not precluded from adopting a child.

The Court is satisfied that Mr. and Mrs. Bos are persons who can look after the moral and material interests of the child, Gunawork.

In the circumstances the Court considers that the adoption offers advantages for the adopted child and that there are good reasons for approving the contract of adoption.

The Court, therefore, approves the contract of adoption dated December 7, 1966 G.C. (Hedar 28, 1958 E.C.) by which the female child Gunawork, daughter

of Ato Mammo Haile and the Waizaro Tsedale Getahun was adopted by Mr. William Bos and his wife Mrs. Rinie Bos (née Haan); such approval is given under Art. 804* of the Civil Code of Ethiopia and the adoption shall have effect for all purposes of law.

---

* Art. 804 — Approval of Adoption.

- (1) The contract of adoption shall be of no effect unless it is approved by the court.
- (2) Before making its decision, the court shall hear the adopted child himself, if he is over ten years of age, and the person to whose custody the adopted child is entrusted, if such person has not given beforehand his consent to the adoption.

አንቀጾች።

ሰለ፡ ኢትዮጵያ፡ የመያዝ፡ ሕግ፡ አንድ፡ አንድ፡ ጉዳዮች፤
 በማጠናቀር፡ (ከያሰበት፡ በማውጣት)፡
 ሕግን፡ የማሰናዳት፡ ዘዴ።
 ከሰታንሊ፡ ዜድ፡ ፊሸር፡
 ከቀዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ የኒሸርሲቲ፡ የሕግ፡ ፋኩልቲ።

መግቢያ።

የ፲፱፻፵፬፡ ዓ. ም.፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በቅርብ፡
 ጊዜ፡ ከወጡት፡ የኢትዮጵያ፡ ሕጎች፡¹ አንዱ፡ ሲሆን፡ ይህንኑ፡ ሕግ፡ የሚያብ
 ራሩ፡ የታተሙ፡ ሐተታዎች፡² እና፡ በጽሑፍ፡ የቀረቡ፡ የፍርድ፡ ውሳኔዎች፡³
 ስለሌሉ፡ አልደረጃም፡ ከሚባሉት፡ ሕጎች፡ አንዱ፡ ነው።
 ይህ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ “መግቢያ” እና “መግ

- 1 ከ፲፱፻፶፩፡ ዓ. ም. ወዲህ፡ የታወጀው፡ ሕግ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ብቻ፡ ነው፡ (፲፱፻፶፩)። በመጨረሻም፡ አንድ፡ የመረጃ፡ ሕግ፡ ባጭር፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ እንደሚታወጅ፡ በተሰፋ፡ ይጠበቃል።
- 2 ኢኩልው፡ እንደሚያውቀው፡ ስለሕጉ፡ የታተሙ፡ የገላብ፡ መግለጫዎች፡ የሚከተሉት፡ ብቻ፡ ናቸው፡ ከነዚህም፡ ውስጥ፡ አብዛኛዎቹ፡ በጣም፡ አጭር፡ (የመከሰለኛ፡ መጠናቀው፡ ፱፡ ገጽ፡ የሆኑ)፡ ከትችት፡ ይልቅ፡ በይበልጥ፡ ለሕጉ፡ መግለጫ፡ የሆኑ፡ ናቸው፡ ፒግራቨን (በፈረንሳይኛ) “የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ በአውራጃ፡ ጉዳዩ፡ ትራፊክ፡ ጉዳይ”፡ ሪቪው፡ ኢንተርናሽናል፡ ዶ. ክሬሚናሎጂ፡ ሌ. ዶ. ፖሊስ፡ ቱክኒክ፡ ፕላይም፡ ፲፮፡ ቀ.፡ ፩፡ (፲፱፻፶፪፡ እ. ኤ. አ.)፡ ገጽ፡ ፻፲፱፱—፶፩፡ ፒ. ግራቨን፡ (በፈረንሳይኛ)፡ “አዲሱ፡ የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት”፡ ሪቪው፡ ፒናል፡ ስፔሰ፡ (፲፱፻፶፫)፡ ገጽ፡ ፭፡ ፒ. ግራቨን፡ “የወንጀለኛ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ጣምራ፡ ክስ”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፕላይም፡ ፩፡ (፲፱፻፶፮፡ ዓ. ም.)፡ ገጽ፡ ፩፻፵፭፤ የጊዜው፡ አሳሳቢ፡ ጉዳይ፡ “የወንጀል፡ ይግባኞች”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፕላይም፡ ፩፡ (፲፱፻፶፮)፡ ገጽ፡ ፻፶፱፱፤ ፒ. ግራቨን፡ “ለመከሰለኛ፡ መብተኛ፡ የሆኑት፡ ሰዎች፡ አቤቱታ፡ ሲቀርብ፡ ብቻ፡ የክሱን፡ ጉዳይ፡ ለመከታተል፡ የሚቻልባቸው፡ ወንጀሎች”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፕላይም፡ ፪፡ (፲፱፻፶፮)፡ ገጽ፡ ፩፻፶፩፤ የጊዜው፡ አሳሳቢ፡ ጉዳይ፡ “ለአመክሮ፡ ባተወሰነ፡ ገደብ፡ ሰለ፡ መፈታት”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፕላይም፡ ፪፡ (፲፱፻፶፮)፡ ገጽ፡ ፭፻፵፭፤ ኤቢ. ዚ. ፊሸር፡ “ያለን፡ ፈቃድ፡ የተሰጡ፡ የአምነት፡ ቃላትና፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ “አንቀጽ፡ ፵፩”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፕላይም፡ ፫፡ (፲፱፻፶፱)፡ ገጽ፡ ፻፲፭፮።
- 3 በ፲፱፻፶፮፡ ዓ. ም. በንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ መንግሥት፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ መተታም፡ ከተጀመረ፡ ወዲህ፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ውስጥ፡ ከታተሙት፡ አምሳ፡ አምስት፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ አምስቱ፡ ብቻ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ነክ፡ ናቸው። ከሁለት፡ የተለዩ፡ ሁኔታዎች፡ ግለት፡ ያለን፡ ፈቃድ፡ የአምነት፡ ቃል፡ በሌላው፡ ስለመስጠትና፡ በሌላው፡ ግራቨን፡ አቅራቢ፡ መዘግየት፡ በስተቀር፡ ደራሲው፡ እንደሚያውቀው (ከይግባኝ፡ ጉዳዮች፡ አብዛኛውን፡ የያዙት፡ የወንጀል፡ ይግባኞች፡ ቢሆኑም)፡ ደንበኛ፡ የሥነ፡ ሥርዓት-ክርክር (ጭብጥ)፡ የሚያሰንሱ፡ የወንጀል፡ ይግባኞች፡ በጣም፡ አንስተኛ፡ ናቸው፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ የጠበቃ፡ ርዳታ፡ ሰለመከሰለኛ፡ በዋስትና፡ ወረቀት፡ ስላለመለቀቅ፡ ተከላኬ፡ የቀረበበትን፡ መረጃ፡ ለግዮት፡ ስለመከሰለኛ፡ ሰለ፡ ተከላኬ፡ በተሰጡ፡ ፍ/ቤት፡ አለማቅረብ፡ ሰለ፡ ሕጋዊ፡ ያልሆነ፡ መያዝና፡ ብርብራ፡ ሰለክሱ፡ አግባብ፡ አለመሆንና፡ ይኸን፡ ስለመሰላሰሉ፡ አድራጎች፡ ይግባኝ፡ የሚያቀርቡት፡ አንዳንድ፡ ጊዜ፡ ብቻ፡ ነው። ስለእንደዚህ፡ ያሉ፡ ክርክሮች፡ የሚናገሩ፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ የሌሉት፡ በሁለት፡ ምክንያቶች፡ እንደሆነ፡ ይታመናል። እነዚህም፡ ምክንያቶች፡ በብዙ፡ የወንጀል፡ ጉዳዮች፡ የጠበቃ፡ አለመኖርና፡ ጠበቃ፡ ባለም፡ ጊዜ፡ እነዚህን፡ “ቴክኒካዊ”፡ (ረቂቅ)፡ ጭብጦች፡ አለማወቅ፡ ወይም፡ ለማንሳት፡ ፈቃደኛ፡ አለመሆኑ፡ ናቸው። በአገሪቱ፡ ውስጥ፡ በሕግ፡ የሰለጠኑ፡ ሰዎች፡ ቁጥር፡ እያደገ፡ ሲሄድና፡ በሕጉና፡ በሕግ፡ መንግሥቱ፡ የተሰጡት፡ የሥነ፡ ሥርዓት፡ ዋስትናዎች፡ (መተማመኛዎች)፡ የበለጠ፡ ግልጽ፡ እየሆኑ፡ ሲሄዱ፡ ይህ፡ ሁኔታ፡ በርግጥ፡ ይለወጣል።

ለጫ። ከተሰጠባቸው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ላይ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕጎች፡ ሲነፃፀር፡ የሕጉ፡ አርቃይነቶች፡ አንጻቸውም፡ እንኳ፡ የአስተያየት፡ መግለጫ፡ ስላልጸፉበት፡ ሕጉን፡ እራሳቸው፡ እንዳላረቀቁት፡ አስመስሎታል። የሕጉ፡ ምንጮች፡

4 ስለ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ሕግ፡ ብዙ፡ ትችቶች፡ (የግላብ፡ መግለጫዎች)፡ ተጽፎታል። ጀ. ሻንደርሲንደን፡ “በስለኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ የሚገልጹ፡ ጽሑፎች፡ አጭር፡ መግለጫ”፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ሾልዮም፡ ቮ. (፲፱፻፶፬)፡ ገጽ፡ ፱፻፸፱-፱፻፹፱ ይመለከታል። የሕጉ፡ ጥናት፡ አርቃይ፡ የሆኑት፡ የዶክተር፡ ጆን፡ ግራቭንም፡ ጽሑፎች፡ ብቻ፡ ብዙ፡ ናቸው። ከነዚህም፡ ውስጥ፡ “ዢር፡ አን፡ ኦቮ፡ ድሩዋ፡ ፒናል፡ ኢትዮፒያን”፡ ሪቪው፡ ኢንተርናሲዮናል፡ ደ፡ ክሪሚናሎጂ፡ ኤ፡ ፖሊስ፡ ቲክኒክ፡ (፲፱፻፶፬፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፱፻፶፯፡ “ደላንቲስ፡ አኦቮ፡ ድሩዋ፡ ፒናል፡ ኢትዮፒያን”፡ ላ፡ ሺ፡ ሾሊዢር፡ ቀጥር፡ ፱፻፶፭-፱፻፶፮፡ ለክተባር፡ ፲፭-፴፡ ፲፱፻፶፬፡ እ.ኤ.አ. ላጂቢሌ፡ ጽኑርናም፡ አምፒሪያል፡ እ፡ ላ፡ ኮቪል፡ ሌጂስላሲዮን፡ ኢትዮፒያን፡ ፓሪ፡ ሚያዝያ፡ ፴፡ ግንቦት፡ ፳፡ ፲፱፻፶፮፡ ዓ.ም. (እ.ኤ.አ.)፡ እና፡ ግንቦት፡ ፯-፲፪፡ ፲፱፻፶፮፡ ዓ.ም. (እ.ኤ.አ.)፡ ቀ. ፳፻፳፭ ገጽ፡ ፩-፪፡ እና፡ ቀ.፡ ፳፻፳፮፡ ገጽ፡ ፮፡ ጽሑፉ፡ ለስተሪያ፡ በተባለው፡ ጋዜጣ፡ በሲፓን፡ ቋንቋ፡ ተተርጉሞ፡ ወጥቷል። ማድሪድ፡ ፲፱፻፶፮፡ ዓ.ም. (እ.ኤ.አ.)፡ ቀ. ፵፮-፵፻፶፮፡ ገጽ፡ ፳፯፡ ፳፻፶፮፡ (ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ማስታወቂያ፡ አርዕስት፡ የሌለው)፡ ሪቪው፡ ኢንተርናሲዮናል፡ ደ፡ ፖሊቲክ፡ ክሪሚናል፡ የተባበሩት፡ መንግሥታት፡ ኒው፡ ዮርክ፡ ሾሊይ፡ ፲፱፻፶፮፡ (እ.ኤ.አ.)፡ ቀ. ፲፪፡ ሕግ፡ ገጽ፡ ፳፻፲፡ ፳፻፲፬፡ እና፡ ፳፻፲፰፡ ፕሮገፍ፡ ደ፡ ኮድ፡ ፒናል፡ ኢትዮፒያን፡ አክሲዮን፡ ደሞ፡ ቲፍ፡ ኤ፡ ኮሚንቲዮር፡ (ያልታተመ፡ ኮፒ፡ ግራቭን፡ አን፡ ኢንተርናሲዮን)፡ ቱ፡ ዘ፡ ኢትዮፒያን፡ ፒናል፡ ኮድ፡ በተባለው፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ የተጠቀሰ፡ (አዲስ፡አበባ)፡ የሕግ፡ ፍትሕ፡ ተቀማጭ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ ዩኒቨርሲቲ፡ ፲፱፻፷፩፡ ገጽ፡ ፳፻፳፭)፡ ለኮድ፡ ፒናል፡ ደ፡ ለኤምፒሮር፡ ኢትዮፒያን፡ ለተባለው፡ ጽሑፍ፡ “መግቢያ”፡ (ፓሪ)፡ ሰንተር፡ ፍራንሴደድናዋ፡ ኮምፖሪ፡ ፲፱፻፶፬)፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ሾል፡ ፩፡ (፲፱፻፶፮)፡ ገጽ፡ ፳፻፳፮፡ የተተረጎሙ፡ “ዘ፡ ኒው፡ ፒናል፡ ኮድ፡ አቮ፡ ኢትዮፒያን”፡ ኢንተርናሲዮናል፡ ሪቪው፡ አፍ፡ ክሪሚናል፡ ፖሊስ፡ ሾል፡ ፲፮፡ (፲፱፻፶፮፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፳፻፲፡ “ልኢት፡ ዩፒ፡ ሞዴርን፡ ኤ፡ ላኮሚዲካሲዮን፡ ጽ፡ ኦቮ፡ ድሩዋ”፡ ሪቪው፡ ፒናል፡ ስዊስ፡ ሾል፡ ፸፪፡ (፲፱፻፶፮፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፲፻፶፯፡ “ላ፡ ከላሲ፡ ካሲዮን፡ ዴዝ፡ ለንግራክሲዮን፡ ጽ፡ ኮድ፡ ፒናል፡ ኤ፡ ሴዝ፡ ኤ።” ሪቪው፡ ፒናል፡ ስዊስ፡ ሾል፡ ፸፫፡ (፲፱፻፶፮፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፵፱-፵፻፩፡ “ሰለፖርት፡ ዩሮፒያን፡ አን፡ ማቲያር፡ ለድርዎ፡ ፒናል፡ እፓይ፡ አፍሪካን፡ አንቮዋ፡ ደ. ዲቪሎ፡ ፕሞ”፡ ሪቪው፡ ደ፡ ድሩዋ፡ ፒናል፡ ኤ፡ ዳ፡ ክሪሚናሎጂ፡ ሾልዩ፡ ፲፱፻፷፱፡ (እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፩።

5 ስለፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ብዙ፡ ለንቀጾች፡ ተጽፎታል። በግርጌ፡ ማሰረጃ፡ ቀጥር፡ ፱፡ የተጠቀሰውን፡ ሻንደርሲንደን፡ ገጽ፡ ፱፻፸፱-፱፻፹፱ ይመለከታል። በጥናው፡ የሕጉ፡ አርቃይ፡ በፕሮፌሰር፡ ሬኔ፡ ዳቪ፡ ከተጻፉት፡ ለንቀጾች፡ “ዘ፡ ሲቪል፡ ኮድ፡ አቮ፡ ኢትዮፒያን”፡ ቱልን፡ ሎው፡ ሪቪው፡ ሾል፡ ፵፪፡ (፲፱፻፶፫፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፶፻፵፯፡ “ሎ፡ ስርዕ፡ ጽ፡ ኮድ፡ ሲቪል፡ ኢትዮፒያን”፡ ሪቪው፡ ኢንተርናሲዮናል፡ ደ፡ ድርዎ፡ ኮምፖሪ፡ (፲፱፻፷፫፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፱፻፶፮፡ “ኢትዮጵያን፡ ኤ፡ ለፖርቲዮሲቲ፡ ጽ፡ ኮድ፡ ሲቪል፡ ኢትዮፒያን”፡ ዘይቶሽሪፍት፡ ፊውር፡ አውሳንጻቪስ፡ ኡንት፡ ኢንተርናሲዮናል፡ ሲቪስ፡ ፕሪቫትሪቪት፡ (፲፱፻፷፭፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፳፻፳፰፡ “ላ፡ ሪሬንት፡ ጽ፡ ኮድ፡ ሲቪል፡ ዳን፡ ሲዝሌታትስ፡ ለፍሪኪን”፡ ሪኩይ፡ ፒና፡ (፲፱፻፷፮፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ ፲፻፶፪፡ “ሎ፡ ኮንትራት፡ ለድሚኒስትራቲፍ፡ ዳን፡ ለኮድ፡ ሲቪል፡ ኢትዮፒያን”፡ (፲፱፻፷፮)፡ በሜሰንጅር፡ ሰይ፡ ላሲ፡ ተደርሶ፡ ዘ፡ ኤም፡ ኪንድሪድ፡ ተተርጎሞ፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ የሚወጣ።

6 የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ታሪክ፡ ገና፡ በመንግሥት፡ መዘገብ፡ አልሰፈረም። መደበኛ፡ ካልሆኑ፡ ምንጮች፡ መላ፡ በመምታትና፡ ውስጣዊ፡ ትንተና፡ በማድረግ፡ እንደተደረሰበት፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓትና፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓትን፡ ለጠቃልሎ፡ የያዘ፡ “የዳኝነት፡ ሕግ”፡ የመጀመሪያው፡ ረቂቅ፡ የስዊስ፡ ተወላጅ፡ በሆኑትና፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግን፡ ባረቀቁት፡ በፕሮፌሰር፡ ጂን፡ ግራቭን፡ የተጻፈ፡ ይመስላል። ይህ፡ የመጀመሪያው፡ ረቂቅ፡ ምንም፡ እንኳ፡ በእንግሊዝ፡ የጋራ፡ ብልጽግና፡ ሀገሮች፡ ሕግ፡ የተመራ፡ መሆኑ፡ ቢታይም፡ የአውሮጳን፡ ሕግ፡ መሥመር፡ ተከትሏል። (እታች፡ በግርጌ፡ ማሰረጃ፡ ቀ. ፯፡ ይመለከታል)። የሕግ፡ ለዘጋጅ፡ ኮሚሲዮን፡ የኢትዮጵያ፡ የሥነ፡ ሥርዓት፡ ሕግ፡ የእንግሊዝና፡ የጋራ፡ ብልጽግና፡ ለገሮችን፡ እንጅ፡ የአውሮጳን፡ መሥመር፡ መከተል፡ የለበትም፡ ብሎ፡ በወሰነ፡ ጊዜ፡ በማላያ፡ በታንጋኒካን፡ በኢትዮጵያ፡ የዳኝነት፡ ሥራ፡ ልምድ፡ በላቸው፡ በታወቁት፡ እንግሊዛዊ፡ ስር፡ ቻርለስ፡ ማኒው፡ የመጀመሪያው፡ ረቂቅ፡ በብዙ፡ ተካላላቂ፡ የሕግ፡ መሰናዶ፡ ኮሚሲዮን፡ በመጨረሻ፡ ተሰማምቶበት፡ ትንሽ፡ ለውጥ፡ ከተደረገበት፡ በኋላ፡ በፓርላማ፡ ጸድቆ፡ የታወጀው፡ የሰር፡ ቻርለስ፡ ረቂቅ፡ ነው።

አልተገለጸም፤ ለመጀመሪያም፤ ጊዜ፤ ስንመለከተው፤ የትኛው፤ “የሕግ፤ አዳም” በሃሳብ፤ እንዲነሳ፤ እንደመራው፤ ለማወቅ፤ አዳጋች፤ ነው። በእውነቱ፤ ከአንድ፤ አዳም፤ ይቅርና፤ ከአንድ፤ የበዙ፤ አዳሞች፤ “አዝማድ” እንኳ፤ ሃሳብ፤ ያልወሰደ፤ ይመስላል። እንዲያውም፤ ከሌሎቹ፤ የኢትዮጵያ፤ ሕጎች፤ ይበልጥ፤ ከያለበት፤ በማውጣት፤ የተሰናዳ፤ ሕግ፤ ነው። የዚህ፤ ፍሬ፤ ነገር፤ ዋናነት፤ ጎሳ፤ ብሎ፤ የሚታየው፤ ከነባር፤ (ቋሚ)፤ ሕግ፤ ይልቅ፤ በሥነ፤ ሥርዓት፤ ሕግ፤ ውስጥ፤ እንዲሁ፤ የሕግ፤ ቤተሰብ፤ ከሌላው፤ የሚለይበትን፤ ወሰን፤ በማለፍ፤ ከያለበት፤ በማውጣት፤ የሕግ፤ መጽሐፍን፤ ማሰናዳት፤ እጅግ፤ በጣም፤ አደገኛ፤ መሆኑን፤ ስንመለከት፤ ነው። አገደኛነቱም፤ እርስ፤ በርሳቸው፤ ያልተዛመዱ፤ ዕንስ፤ ሃሳቦችንና፤ ሥነ፤ ሥርዓቶችን፤ ከአንድ፤ የሕግ፤ መጽሐፍ፤ ውስጥ፤ ማደባለቅ፤ ሕጉን፤ ስለሚያዘበራርቅና፤ በአንቀጾቹም፤ መካከል፤ አለመስማማት፤ ስለሚፈጠር፤ ነው። በዚህ፤ ጽሑፍ፤ ደራሲ፤ አስተያየት፤ ልክ፤ ይኸው፤ የአንቀጾች፤ መዘበራረቅና፤ አለመስማማት፤ በወንጀለኛ፤ መቅጫው፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ በአንዳንድ፤ ክፍሎች፤ ውስጥ፤ ተፈጥሮአል።

የዚህ፤ ጽሑፍ፤ ዓላማ፤ በወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ ውስጥ፤ አስቸጋሪ፤ ከሆኑት፤ ክፍሎች፤ ውስጥ፤ አንዱን፤ ማለት፤ የመያዝን፤ ሕግ፤ በመመርመር፤ ለማስረዳትና፤ ለለመመዘን፤ ነው። ይህንን፤ በምናደርግበትም፤ ጊዜ፤ ሕጉን፤ ያረቀቁት፤ ሰዎች፤ የማጠናቀር፤ ተግባር፤ ያስከተላቸውን፤ እንድ፤ እንድ፤ ችግሮችም፤ እንመረምራለን።

የመያዝ፤ ሕግ፤ አስፈላጊነት።

የማንኛውም፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ ብቁነትና፤ ጥቅም፤ መመዘን፤ ያለበት፤ ለሕብረሰብ፤ ጠቃሚነታቸው፤ እኩል፤ በሆነ፤ ሁለት፤ ግቦች፤ ነው። ግቦቹም፤ አንደኛው፤ የሥነ፤ ሥርዓት፤ ሕጉ፤ ወንጀለኞች፤ በቶሎ፤ ከሳቸው፤ እንዲሰማ፤ በማድረግ፤ ምን፤ ያህል፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግን፤ እፈጻጸም፤ እንደሚያቃና፤ ሲሆን፤ ሁለተኛው፤ ደግሞ፤ ከወንጀል፤ ነፃ፤ የሆኑ፤ ሰዎች፤ መብት፤ አለመደፈር፤ ነው። በእውነቱ፤ የሕጉ፤ ዋና፤ ተግባር፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫውን፤ ሕግ፤ የተላለፉ፤ ሰዎች፤ ከሕዝቡ፤ መካከል፤ ተመርጠው፤ የሚወ

የሕጉ፤ ጠቅላላው፤ እቅድ፤ የእንግሊዝና፤ የጋራ፤ ብልጽግና፤ አገሮችን፤ ሕግ፤ የተከተለ፤ ሆኖ፤ (ለሀገሪቱ፤ ችግሮችና፤ የጥንት፤ ባህሎች፤ እንዲሰማሙ፤ ተለውጦ)፤ አልፎ፤ አልፎ፤ ግን፤ የአውሮጳ፤ ደንቦች፤ ለምን፤ እንደተደባለቁ፤ ይህ፤ የዝግጅቱ፤ ታሪክ፤ ያስረዳል። የእጅ፤ ከፍንጅ፤ ወንጀል፤ በተፈጸመ፤ ጊዜ፤ በለ፤ መያዝ፤ የሚናገሩት፤ አንቀጾች፤ ፲፱-፳፮፤ አታች፤ እንደሚታየው፤ ከአውሮጳ፤ ከተወሰዱት፤ ሕጎች፤ እንዳንጻፍ፤ ናቸው።

7 በዚህ፤ አንቀጽ፤ ውስጥ፤ ብዙ፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ አዳሞች፤ ለዩ፤ ለዩ፤ “አዝማዶች”፤ ተጠቅሰዋል። “የአውሮጳው”፤ ክፍል፤ በዚህ፤ አንቀጽ፤ ውስጥ፤ ለመርግራ፤ አዳም፤ እንደ “ዓይነተኛ፤ ምሳሌ”፤ ከተወሰደው፤ ከፈረንሳይ፤ ሕግ፤ ጋር፤ በጣም፤ የሚመሳሰል፤ ሕግ፤ ያላቸውን፤ አገሮች፤ ይጨምራል፤ ጀርመንም፤ እንዳንድ፤ ጊዜ፤ በዚህ፤ ክፍል፤ እንዳለ፤ ይቆጠራል። “የእንግሊዝና፤ የጋራ፤ ብልጽግና፤ አገሮች”፤ ክፍል፤ እንግሊዝንና፤ የእንግሊዝን፤ የሥርዓት፤ ሕግ፤ በቀጥታም፤ ሆነ፤ በሕንድ፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ (ጥ.፪፻፺፭) ከተለወጠና፤ ከተሰናዳ፤ በጌላ፤ በተዘዋዋሪ፤ መንገድ፤ የወሰዱትን፤ የእንግሊዝን፤ የቀድሞና፤ የአሁን፤ ጠናቋን፤ ይጨምራል። (የሕንድ፤ ሕግ፤ በበኩሉ፤ ለብዙ፤ በአፍሪቃና፤ በኤሰያ፤ ላሉ፤ የእንግሊዝ፤ ቅኝዎች፤ ሞዴል፤ ሆኖአል። (ኦ. አሉት፤ “ቀጥርድስ፤ ዘ፤ ዩኒቨርሲቲን፤ ለፍ፤ ሎውስ፤ ሊን፤ ለፍሪካ”፤ ኢንተርናሽናል፤ ኤንድ፤ ኮምፓራቲቭ፤ ሎው፤ ኳርተርሲ፤ ቮል፤ ፲፩፤ (፲፱፻፳፭፤ ኢ. ኤ. አ.)፤ ገጽ፤ ፲፻፳፮፤ ጂ፤ አች፤ ግርሻል፤ “ፎርመር፤ ብሪቲሽ፤ ኩሙንዌልዝ፤ ዲፕሎማሲስ”፤ ጂ፤ ኩት፤ ባላተመት፤ ዘ፤ አኪውዝድ፤ በተባለው፤ ውስጥ፤ (ሎንዶን፤ ስቲቫንስ፤ ኤንድ፤ ሰንሰ፤ ፲፱፻፳፮፤ ኢ. ኤ. አ.)፤ ዊግዋር፤ ፖኖራግ፤ ለፍ፤ ዘመርልድስ፤ ሊጋል፤ ሊስተምስ፤ (ዋሽንግተን፤ ዲ. ሲ፤ የዋሽንግተን፤ የሕግ፤ መጽሐፍት፤ ኩባንያ፤ ፲፱፻፳፮)፤ ገጽ፤ ፩፻፲፱፤ እና፤ የሚከተሉት። ምንም፤ እንኳ፤ የእንግሊዝና፤ የጋራ፤ ብልጽግና፤ አገሮች፤ የወንጀለኛ፤ መቅጫ፤ ሕግ፤ ሥነ፤ ሥርዓት፤ ለአከራካሪ፤ አዳሞች፤ እንደ “ዓይነተኛ፤ ምሳሌ”፤ ቢወሰድም፤ የእንግሎ፤ ለሚሪካን፤ ሕግ

ጡብትንና ፡ የሚገባቸውን ፡ ቅጣት ፡ የተፈጸመባቸው ፡ መሆኑን ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ብቁ ፡ የሆነ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ግብርክት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ዓላማ ፡ ከተከተለ ፡ የወንጀለኞች ፡ መረጣ ፡ ተግባር ፡ ፍጹም ፡ ትክክል ፡ የሆነበት ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ አለመኖሩ ፡ ግልጽ ፡ ነው ፤ አንድ ፡ አንድ ፡ ወንጀለኞች ፡ ሲታለፉ ፡ ሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ደግሞ ፡ ባልሠሩት ፡ በደል ፡ በሰሐተት ፡ እንደወንጀለኛ ፡ ተቆጥረው ፡ ክስ ፡ ይቀርብባቸዋል ። ይህን ፡ የኋለኛውን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ልብ ፡ በማድረግ ፡ ወደ ፡ ወንጀል ፡ ችሎት ፡ ከመጀመሪያው ፡ መቅረብ ፡ ያልነበረባቸውን ፡ ወንጀል ፡ ያልሠሩ ፡ ሰዎች ፡ ለመለየት ፡ ሲባል ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕጎች ፡ ከመያዝ ፡ በኋላ ፡ የሚደረጉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የማጣሪያ ፡ (የመምረጫ) ፡ ዘዴዎች ፡ ይደነገጋሉ ።⁸ ከነዚህም ፡ ዘዴዎች ፡ ውስጥ ፡ በጣም ፡ ከባድ ፡ የሆነው ፡ ከወንጀል ፡ ነፃ ፡ በመሆናቸው ፡ መከሰስ ፡ የማይገባቸው ፡ የነበሩትን ፡ እንደገና ፡ መርጠ ፡ ለማውጣት ፡ የሚደረገው ፡ የክሱ ፡ መሰማት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ለምሳሌ ፡ የአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕጎች ፡ በብርቱ⁹ ወንጀል ፡ ተይዘው ፡ ለተከሰሱ ፡ ሰዎች ፡ ከተያዙ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ክሱ ፡ ከመታየቱ ፡ በፊት ፡ የሚደረጉ ፡ ሁለት ፡ “የማጣሪያ ፡ ተግባሮች” እንዲፈጸሙ ፡ ያዝዛሉ ። መጀመሪያ ፡ አንድ ፡ የተያዘ ፡ ሰው ፡ በቶሎ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀርብ ፡ ይደረጋል ፤ ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ “ቀዳሚ ፡ ክስ ፡ ክስማ”¹⁰ በኋላ ፡ በቀረበው ፡ መረጃ ፡ መሠረት ፡ ተከሳሹ ፡ አጥፊ ፡ ለመሆኑ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ የለም ፡ ካለ ፡ በነፃ ፡ እንዲለቀቅ ፡ ሊያዝ ፡ ይችላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተከሳሹ ፡ ነፃ ፡ ያልተለቀቀ ፡ እንደሆነ ፡ ሕግ ፡ አስከባሪው ፡ የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ በማዘጋጀት ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ወይም ፡ ላለማቅረብ ፡ እስኪወሰን ፡ ድረስ ፡ ተከሳሹ ፡ በማረፊያ ፡ ቤት ፡ እንዲቆይ ፡ ወይም ፡ በዋስ ፡ እንዲለቀቅ ፡ ይደረጋል ። ይህም ፡ ሕግ ፡ አስከባሪው ፡ በራሱ ፡ ምርጫ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠራን ፡ ተከሳሽ ፡ ለማስለቀቅ ፡ ያለው ፡ ሁለተኛው ፡ አጋጣሚ ፡ (ዕድል) ፡ ነው ። የኋለኛው ፡ የማጣሪያ ፡ ተግባር ፡ ከዳኝነት ፡ ይልቅ ፡ አስተዳደር ፡ ነክ ፡ በመሆኑና ፡ ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ ተከሳሹ ፡ ከተያዘ ፡ በኋላ ፡ ዘግይቶ ፡ የሚደረግ ፡ በመሆኑ ፡ (ተከሳሹ ፡ በተያዘበትና ፡ ሕግ ፡ አስከባሪው ፡ የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ ለማዘጋጀት ፡ በሚወሰንበት ፡ መካከል ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሊያልፍ ፡ ይችላል) ፡ የመጀመሪያው ፡ የማጣራት ፡ ተግባር ፡ ወንጀል ፡ ላልሠራ ፡ ተከሳሽ ፡ በጣም ፡ የተሻለ ፡ ነው ።

አዝማድ ፡ ሌላው ፡ ዋና ፡ ክፍል ፡ የሆነው ፡ የአሜሪካን ፡ ሕግ ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ይጠቀሳል ። “አንግሎ ፡ አሜሪካን” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በጠቅላላው ፡ የከመን ፡ ስው ፡ ክፍልን ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

8 ለዚህ ፡ ዕንስ ፡ የሳብ ፡ ለጥርፌሰር ፡ አብርሃም ፡ ጎልድስቲን ፡ ዩል ፡ ሕግ ፡ ት/ቤት ፡ ባለውስታ ፡ ነኝ ። በተጨማሪም ፡ ቲ ፡ ቶው ፡ “ክራሚናል ፡ ፕሪትሪያል ፡ ፕሪሲጀር ፡ ኢን ፡ ፍራንስ” ፡ ቱሌን ፡ ስው ፡ ሪቬው ፡ ሸል ፡ ፳፭ ፡ (፲፱፻፳፰—፳፯ ፡ እ.ኤ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፰—፳፱ ።

9 በአንግሊዝ ፡ አገር ፡ ወንጀሎቹ ፡ በሰፊው ፡ በሁለት ፡ ይከፈላሉ ፡ ቀላል ፡ (“ሳማሪ”) ፡ እና ፡ ብርቱ ፡ (“ኢንዲክታበል”) ፡ ወንጀሎች ፤ የቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ መብት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የሚሰጠው ፡ ለሁለተኛው ፡ ክፍል ፡ ነው ። አር ፡ ክክሰን ፡ ዘ ፡ ሚፕሪኔ ፡ ለጂ ፡ ጀስቲስ ፡ ኢን ፡ ኢንግላንድ ፡ (ሱግደን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ እ.ኤ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ ይመለከታል ። በአሜሪካ ፡ በጠቅላላው ፡ አነጋገር ፡ የግራንድ ፡ ጁሪ ፡ ክስ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ለብርቱ ፡ ወንጀሎች ፡ እንጂ ፡ ለቀላል ፡ ወንጀሎች ፡ እይደለም ። እታች ፡ በግርጌ ፡ ምልክት ፡ ቀ፡ ፲ ፡ ይመለከታል ።

10 በአሜሪካ ፡ ብዙ ፡ ግዛቶች ፡ በተቀዳሚ ፡ የክስ ፡ መስማት ፡ ፍንታ ፡ ተጠርጣሪው ፡ መከሰስ ፡ የሚገባው ፡ ወይም ፡ የግደገባው ፡ መሆኑን ፡ ግራንድ ፡ ጁሪ ፡ እንዲወስን ፡ ይፈቅዳሉ ። ግራንድ ፡ ጁሪ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠሩ ፡ ሰዎች ፡ እንዳይከሰሱ ፡ ገጺሆኝን ፡ ከወንጀለኞች ፡ “አንጠርጥር ፡ የሚለይ ፡ መግሪያ” ፡ ነው ፤ ተብሎ ፡ ይታሰባል ። አንድ ፡ እውነቱ ፡ ከሆነ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ድርጅት ፡ የሰዎችን ፡ መብት ፡ በደንብ ፡ አልጠበቀም ፤ ስለዚህም ፡ በከፊል ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ እስፈላጊነቱ ፡ ዝቅ ፡ እያለ ፡ ሂደት ። በአንግሊዝ ፡ አገር ፡ ጫርሶ ፡ ተወግዳል ። ኤል ፡ ዋትስ ፡ “ግራንድ ፡ ጁሪ ፡ ስለፒንግ ፡ ወችደግ ፡ አር ፡ እክሰፕንሲቮ ፡ እንቲክ” ፡ ፍርድ ፡ ካርታይና ፡ ስው ፡ ሪቬው ፡ ሸል ፡ ፳፭ ፡ (፲፱፻፶፱ ፡ እ.ኤ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፩ ፡ እች ፡ ጂ ፡ ምንበሪ ፡ ኢንግሊሻ ፡ ኮርትስ ፡ ሎፍ ፡ ስው ፡ (፪ኛ ፡ አትም ፡ ሱንዶን ፡ ፲፱፻፳፭ ፡ እ.ኤ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፩ ፡ ይመለከታል ።

በኢውሮጳ፡ የሕግ፡ አቋሞችም፡ ከመያዝ፡ በኋላ፡ የሚደረጉ፡ የወንጀለኛ፡ ማጣሪያ፡ ተግባሮች፡ በብርቱ፡ ወንጀሎች፡ ውስጥ፡ ታላቅ፡ ቦታ፡ ይዘዋል ። ለምሳሌ፡ በፈረንሳይ፡ አገር፡ ተከሳሹ፡ መከሰስ፡ እንዳለበት፡ ወይም፡ እንደሌለበት፡ ለማወቅ፡ ከተከሰሰም፡ የሚከሰሰበትን፡ ወንጀል፡ ¹¹ ለመወሰን፡ የሚደረገው፡ የመጀመሪያ፡ የክስ፡ መሰማት፡ ብቻ፡ በቂ፡ ሳይሆን፡ ተከሳሹ፡ ይከሰስ፡ ብሎ፡ መርማሪው፡ ጻኛ፡ የሚሰጠውን፡ ውሳኔ፡ ማጽደቅ፡ ባለበት፡ በይግባኝ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ “የክስ፡ ክፍል” (ሽምብር፡ ጻኩሳሲዩን)፡ ሁለተኛ፡ የማጣራት፡ ተግባር፡ ይደረጋል ። ¹²

በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ግን፡ ከክሱ፡ መሰማት፡ በስተቀር፡ ከመያዝ፡ በኋላ፡ የሚደረግ፡ ምንም፡ የወንጀለኞች፡ ማጣሪያ፡ ተግባር፡ መኖሩ፡ አጠራጣሪ፡ ነው ። አንድ፡ ተከሳሽ፡ ተይዞ፡ በቶሎ፡ የቀረበበት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ተከሳሹ፡ የተያዘበትን፡ ምክንያት፡ መርምሮ፡ በቂ፡ ሆኖ፡ ባያገኘው፡ እንዲለቀቅ፡ ለማዘዝ፡ ሥልጣን፡ ይኑረው፡ አይኑረው፡ በሕጉ፡ ውስጥ፡ ግልጽ፡ አይደለም ። ¹³ የቀዳሚ፡ ምርመራ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ደግሞ፡ እንዲሁ፡ ዓይነት፡ ሥልጣን፡ እንደሌለው፡ ደግሞ፡ ግልጽ፡

11 ይህ፡ ሲንሱትሪክሲዩን፡ ከሪሚኔል፡ የወንጀል፡ መምሪያ፡ በሚል፡ መጠሪያ፡ ይታወቃል ። ኤ፡ አንቀን፡ “ሲንሱትሪክሲዩን፡ ከሪሚኔል”፡ አሚሪካን፡ ጆርጅያ፡ አፍ፡ ኮምፓራቲቭ፡ ሱው ። ሾል ። ዘ፡ (፲፱፻፳፡ እ. ኤ. አ.)፡ ይመለከታል ።

12 እላይ፡ የተጠቀሰው፡ መጽሐፍ፡ ገጽ፡ ፳፻፳፭—፵፯ ።

13 አንቀጽ፡ ፩፻ ። ተከሳሹ፡ ከተያዘ፡ በኋላ፡ የሚፈጸም፡ ሥነ፡ ሥርዓት ።

(፩) ተከሳሹ፡ በፖሊስ፡ የተያዘ፡ ወይም፡ በቁጥር፡ ፶፭፡ እንደ፡ ተመለከተው፡ በሌላ፡ ሰው፡ ተይዞ፡ ለፖሊስ፡ የተሰጠ፡ እንደ፡ ሆነ፡ ከተያዘበት፡ ጊዜ፡ ጀምሮ፡ ከአርባ፡ ሰዎች፡ ሰዓት፡ በማይበልጥ፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ ወይም፡ የሚገኝበት፡ ቦታ፡ ሁኔታዎችና፡ መገናኛዎች፡ (በሚፈቅዱለት)፡ መጠን፡ በተቻለ፡ ፍጥነት፡ ፖሊሲ፡ የተያዘውን፡ ሰው፡ በጣም፡ አቅራቢያው፡ ወደ፡ ሆነው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ማቅረብ፡ አለበት ። (የተያዘውን፡ ሰው፡ ወደ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ለማድረስ፡ የሚፈጀው፡ ጊዜ፡ አይታሰብም ።)

(፪) ተከሳሹ፡ የቀረበለት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በቀጥር፡ ፶፱፡ በተመለከተው፡ መሠረት፡ እስፈላጊ፡ መሰሎ፡ የታየውን፡ ማንኛውንም፡ ትእዛዝ፡ ለመስጠት፡ ይችላል ። አንቀጽ፡ ፶፱ ። በማረፊያ፡ ቤት፡ ስለ፡ ግብዓት ።

(፫) በቀጥር፡ ፶፱፡ በተመለከተው፡ መሠረት፡ የተያዘው፡ ሰው፡ የቀረበለት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ ይቆይ፡ ወይም፡ በዋስትና፡ ወረቀት፡ ይለቀቅ፡ ብሎ፡ መወሰን፡ አለበት ።

(፬) የፖሊሱም፡ ምርመራ፡ ያልተፈጸመ፡ እንደሆነ፡ መርማሪው፡ ፖሊስ፡ ምርመራውን፡ የሚፈጽምበት፡ በቂ፡ ጊዜ፡ እንዲሰጠው፡ ተከሳሹ፡ ማረፊያ፡ ቤት፡ እንዲቆይ፡ ፍርድ፡ ቤትን፡ ለመጠየቅ፡ ይችላል ።

(፭) በማረፊያ፡ ቤት፡ ለግብዓት፡ የሚሰጠውም፡ ተጨማሪ፡ ጊዜ፡ በጽሑፍ፡ መሆን፡ አለበት፡ ለያንዳንዱ፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ ለግብዓት፡ የሚጠየቀው፡ ተጨማሪ፡ ጊዜ፡ ከአስራ፡ አራት፡ ቀን፡ ሊበልጥ፡ አይችልም ።

ምንም፡ እንኳ፡ እንዲሁ፡ አንቀጽ፡ ቃል፡ ለቃል፡ ሲነበቡ፡ የፍርድ፡ ቤት፡ ሥልጣን፡ በአንቀጽ፡ ፶፱፡ ከተጠቀሱት፡ ሁለት፡ ምርመሪያዎች፡ እንዳያልፍ፡ የሚወሰኑ፡ ቢመሰሉም፡ ሦስተኛው፡ ምርመራ፡ ማለት፡ ያለምንም፡ ገደብ፡ መፍታት፡ ዳኝነት፡ በሚሰጥበት፡ ጊዜ፡ በሕጉ፡ ውስጥ፡ እንዳለ፡ እንደሚቆጠር፡ ተስፋ፡ ይደረጋል ። በዚህም፡ ዓይነት፡ ምንም፡ እንኳ፡ የማጅሰትሪትስ፡ ትርት፡ ለክት፡ (አጥጅ)፡ ፲፱፻፶፪፡ (እ. ኤ. አ.)፡ ከፍል፡ ፴፮፡ (የሊስቤሪስ፡ ስታቲዩትስ፡ አፍ፡ ኢንግላንድ)፡ (፪ኛ፡ እትም)፡ ሸል፡ ፴፪፡ ገጽ፡ ፳፻፶፫)፡ ለፖሊስ፡ የሚሰጠው፡ ምርመራ፡ የዋስትና፡ ወረቀት፡ አስፈርጦ፡ መልቀቅ፡ ወይም፡ እዳኛ፡ ፊት፡ ማቅረብን፡ ብቻ፡ ቢሆን፡ አንድ፡ በቅርብ፡ ጊዜ፡ በተወሰነ፡ ፍርድ፡ አንድ፡ የእንግሊዝ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ፖሊስ፡ አንድን፡ ሰው፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ከያዘ፡ በኋላ፡ ተከሳሹ፡ ወንጀል፡ ያልሠራ፡ ከመሰለው፡ በነፃ፡ ሊለቀው፡ ሥልጣን፡ አለው፡ ብሎ፡ ወስኗል ። ሕጉ፡ ለፖሊስ፡ ወንጀል፡ ያልሠራን፡ ተከሳሹ፡ እንዲለቅ፡ ሥልጣን፡ በግልጽ፡ ያልሰጠበትን፡ ምክንያት፡ ሲናገር፡ የይግባኝ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ (ፍርዱን፡ የጻፉት፡ ስርድ፡ ደገግ፡ ኢም፡ ስር፡ ናቸው)፡ እንዲሁ፡ ባሏል፡ “ሥልጣን፡ በሕጉ፡ ውስጥ፡ መጥቀስ፡ ..... አሳብረሰገም ። በቃላት፡ ማስፈር፡ የግያስፈላጊው፡ ግልጽ፡ ነገር፡ ነው ።” ዌልትሽየር፡ ከሳቫ፤ ባሪት፡ ተከሳሽ፡ (የይግባኝ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ኢንግላንድ፡ ፲፱፻፳፮፡ (እ. ኤ. አ.)፡ ዊክሊ፡ ሱው፡ ሪፖርትስ፡ ፲፱፻፳፭፡ እ. ኤ. አ. ሸል፡ ዩ፡ ገጽ፡ ፳፻፶፫ ። ፍርድ፡ ቤቱ፡ ይህን፡ አተረጎጦሙን፡ በተጨማሪ፡ ሲያገፍ፡ ሕጉ፡ ፖሊስ፡ አንድ፡ ወንጀል፡ አለመሥራቱ፡ የታወቀለትን፡ ተከሳሽ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እንዲያቀ

ነው ። 14 ስለዚህ ፡ በኢትዮጵያ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከተያዘ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠራ ፡ ቢሆንና ፡ ለክሱም ፡ ሕጋዊ ፡ ምክንያት ፡ ቢኖር ፡ ወይም ፡ ባይኖር ፡ ሕግ ፡ አስከባሪው ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ከወሰነ ። 15 ከክስ ፡ መስማቱ ፡ በፊት ፡ ለመለቀቅ ፡ ምንም ፡ ተስፋ ፡ አይኖረውም ፡ ይሆናል ። 16 በአንደዚህ ፡ ያለው ፡ ሁኔታ ፡ ተከላኮ ፡ ከተያዘ ፡ በኋላ ፡ ክስ ፡ እስከሚቀርብበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ባለው ፡ በወራት ፡ ወይም ፡ በዓ

ርብ ፡ ያስገደደዋል ፡ ብንል ፡ የሕጉን ፡ ዓላማ ፡ የሳተ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ (ተከላኮን ፡ ለመጠበቅ ፡ ሲባል ፡ የወጣው ፡ ድንጋጌ) ፡ ተከላኮን ፡ የሚገዛ ፡ ይሆናል ።

ይህ ፡ አስተያየት ፡ (አባባል) ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተይዞ ፡ የቀረበለትን ፡ ተከላኮ ፡ ለመልቀቅ ፡ ስለአለው ፡ ሥልጣንም ፡ አግባብ ፡ ቢኖረው ፡ ይችላል ። እንቀጽ ፡ ፶፱ ፡ ይኸን ፡ ሃላፊነት ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እንዲሰጥ ፡ የታቀደ ፡ መሆኑ ፡ ትንሽ ፡ እንደሚያጠራጥር ፡ አይካድም ። የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ ሆነ ፡ ብለው ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ሥልጣን ፡ “አቅራቢያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች” ፡ በመሆናቸው ፡ ነገሩ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ለሚጠቅሳቸው ፡ ለዝቅተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ላይሰጡ ፡ ማስቀረቻቸውን ፡ የሚያመለክቱ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ አሉ ። እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፪ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ግራቭን ፡ “ላ ፡ ኑጤል ፡ ፕሮሲጀር ፡ _____” ፡ ገጽ ፡ ፳፮ ፡ እና ፡ የግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፳፻፲ ፡ ይመለከታል ። ሆኖም ፡ እላይ ፡ በተብራራው ፡ የአንግሊዝ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ የተከተለ ፡ አተረጓጎም ፡ ለኢትዮጵያም ፡ አግባብ ፡ ይሆናል ።

14 እንግሊዝ ፡ አገር ፡ እንደሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ ቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ የሚደረገው ፡ ለቤርቱ ፡ ወንጀሎች ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሆኖም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ የተከላኮ ፡ ሙሉ ፡ መብት ፡ አይደለም ። አንቀጽ ፡ ፳፭ ፡ (ለ) እና ፡ ፳፯ ፡ ይመለከታል ። አንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ ቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ እንደተፈጸመ ፡ “ወዲያው” ፡ የቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ዳኞች ፡ በሥልጣናቸው ፡ ከመጠቀማቸው ፡ በፊት ፡ ክስ ፡ እንዲሰማ ፡ ጉዳዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀርብ ፡ ያዝጋል ። በዚህና ፡ በሌሎች ፡ ምክንያቶች ፡ የቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ ሀይ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አልሞሉም ።

በኢትዮጵያ ፡ ስለዚህ ፡ ድርጅት ፡ አጀማመርና ፡ ስለተቋቋመበትም ፡ ምክንያት ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፪ ፡ በተጠቀሰው ፡ ግራቭን ፡ “አዲሱ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ _____” ፡ ገጽ ፡ ፳፭—፳፱ ፡ የተጻፈውን ፡ ማብራሪያ ፡ ይመለከታል ።

15 “መለቀቅ” ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ትርጉሙ ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ ያለ ፡ ምንም ፡ ገደብ ፡ ነፃ ፡ መሆን ነው ። አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ተከላኮ ፡ ከተያዘ ፡ በኋላ ፡ ክስ ፡ እስከቀርብበት ፡ ድረስ ፡ በሥራ ፡ (አንቀጽ ፡ ፳፭) ፡ ወይም ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ (አንቀጽ ፡ ፳፫ ፡ እና ፡ የሚከተሉት) ፡ ፈቃድ ፡ የሞሰትና ፡ ወረቀት ፡ በመፈረም ፡ ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ለመፈታት ፡ ይችላል ። በሚከተሉት ፡ ምክንያቶች ፡ ይህ ፡ ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ለመፈታት ፡ መቻል ፡ ወንጀል ፡ ክልሠራው ፡ ተከላኮ ፡ በክል ፡ ሆነን ፡ ስንመለከተው ፡ በሌሎች ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ ስምታት ፡ ተከላኮ ፡ ፍጹም ፡ ነፃ ፡ ለመለቀቅ ፡ መብቱ ፡ በቂ ፡ መተኪያ ፡ አይደለም ። ሀ) እጅግ ፡ በጣም ፡ ብርቱ ፡ ለሆኑት ፡ ወንጀሎች ፡ በሞሰትና ፡ ወረቀት ፡ መለቀቅ ፡ አይፈቀድም ። (አንቀጽ ፡ ፳፫) ፤ ለ) ሕጉ ፡ ለተባለው ፡ ወንጀል ፡ በሞሰትና ፡ ወረቀት ፡ መለቀቅን ፡ ቢፈቅድም ፡ ቅሱ ፡ ባለሥልጣናቹ ፡ በሞሰትና ፡ ወረቀት ፡ መለቀቅን ፡ ሊከለክሉ ፡ ወይም ፡ የሞሰትናውን ፡ ገንዘብ ፡ ወይም ፡ የተያዙትን ፡ አስረላጊነትን ፡ ከተከላኮ ፡ አቅም ፡ በላይ ፡ ከፍ ፡ ለማድረግ ፡ ይችላሉ ። ሐ) ፡ በሞሰትና ፡ ወረቀት ፡ መለቀቅ ፡ ለተከላኮ ፡ መሰናክል ፡ የሚሆኑ ፡ ወይም ፡ የማይሰማሙ ፡ ለምሳሌ ፡ ከጉዞ ፡ ወይም ፡ ከማገበር ፡ እንደ ፡ መከላከልን ፡ የመሰሉ ፡ ሁኔታዎችን ፡ ያዘለ ፡ ሲሆን ፡ ይችላል ። መ) ተከላኮ ፡ በማረፊያ ፡ ቤት ፡ ቢቆይም ፡ ወይም ፡ ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ሲለቀቅ ፡ በወንጀል ፡ በመከሰሱ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ሊደርሰዩት ፡ የሚችለውን ፡ አደጋ ፡ በመግመት ፡ በሕዝብ ፡ ፊት ፡ መዋረዱን ፡ በማሰብና ፡ ለክሱ ፡ መከላከያ ፡ ማቅረብ ፡ እንዳለበት ፡ በማሰብና ፡ የሰሜት ፡ ጉዳት ፡ ሲደርስበትና ፡ ሲሰላጭም ፡ ይችላል ።

በማረፊያ ፡ ቤት ፡ ያለን ፡ ተከላኮ ፡ ሥራ ፡ ለመልቀቅ ፡ ስለመቻል ፡ አለመቻሉ ፡ ከዚህ ፡ በታች የግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፳፯ ፡ እና ፡ ፱—፳፱ ፡ በተመለከቱት ፡ ገጾች ፡ ውስጥ ፡ ተዘርዝሯል ።

16 በግል ፡ ክሳሽ ፡ አይቀረጽ ፡ ብቻ ፡ ክስ ፡ የሚቀርብበት ፡ ወንጀል ፡ ሲሆን ፡ የተከላኮን ፡ ወንጀልኛነት ፡ ለማረጋገጥ ፡ ባቂ ፡ መረጃ ፡ ባለመኖሩ ፡ ምክንያት ፡ ሕግ ፡ አስከባሪው ፡ ክስ ፡ አይቀርብም ፡ የማለት ፡ ውሳኔ ፡ ቢሰጥም ፡ የተጉዳው ፡ ወገን ፡ የግል ፡ ክስ ፡ እንዲቀርብ ፡ ስለሚፈቅድለት ፡ (አንቀጽ ፡ ፱) (፩) ፡ ተከላኮ ፡ ክስ ፡ እንዲቀርብበት ፡ ይገደድ ፡ ይሆናል ። የተጉዳው ፡ ወገን ፡ የግል ፡ ክስ ፡ ለማትረብ ፡ ከመረጠ ፡ ተከላኮ ፡ ሕጉ ፡ የሚፈቅድለት ፡ በመያዝና ፡ በክሱ ፡ መቅረብ ፡ መካከል ፡ (በአስተሳሰብ ፡ በኩል) ፡ የሚደረገው ፡ ማጣሪያ ፡ እንኳ ፡ ይገፈገጣል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ የሚወንጀልበት ፡ መረጃም ፡ ባይኖርም ፡ በሕዝብ ፡ ፊት ፡ በመከሰሱ ፡ ውርደት ፡ ከመቀበሉም ፡ ሌላ ፡ ብዙ ፡ ወጭ ፡ ሊደርስበት ፡ ይችላል ። የወንጀልኛ ፡ መቅሜ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፲፮ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ ፳፻፳፯) ፡ የወንጀልኛ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፱—፳፰ ፡ ፻፲ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቍ ፡ ፪ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ግራቭን ፡ “ፕሮሲኪውሽንግ ፡ ከሪሚናል ፡ አረንጓዴ ፡ _____” ፡ ገጽ ፡ ፻፳፩ ፡ ይመለከታል ።

መታት ፡ በሚቆጠር ፡ ጊዜ ፡¹⁷ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ከወንጀል ፡ ንጹህ ፡ የሆነ ፡ ተከላኸ ፡ ወንጀለኛ ፡ መሆኑን ፡ ለማሳየት ፡ የትኛውም ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለመቅረብ ፡ አይችልም ፤ ሕግ ፡ አስከፊነቱንም ፡ ቢሆን ፡ ተከላኸን ፡ እንደ ፡ ወንጀለኛ ፡ ለመክሰስ ፡ የመረጠበትን ፡ ምክንያት ፡ በመደገፍ ፡ ተከላኸ ፡ ጥፋተኛ ፡ መሆኑን ፡ የሚያስረዳ ፡ በቂ ፡ መረጃ ፡ እንዲያቀርብ ፡ የሚገደድበት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የለም ።

በኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ውስጥ ፡ ከመያዝ ፡ በኋላ ፡ ከክሱ ፡ መሰማት ፡ በፊት ፡ የሚደረግ ፡ የወንጀለኛ ፡ ማጣሪያ ፡ ዘዴ ፡ ላይኖር ፡ መቻሉን ፡ በመገንዘብ ፡ ሕጉን ፡ የሚመረምር ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ሃሳቡን ፡ ወደ ፡ መጀመርያው ፡ መምረጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ እንዲያዘነብል ፡ ይገደዳል ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ የሚያዘው ፡¹⁸ እና ፡ በማረፊያ ፡ ቤት ፡ እንዲቆይ ፡ የሚደረገው ፡ እንደት ፡ ነው? ወንጀል ፡ መሥራታቸው ፡ በጣም ፡ የሚመስል ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ መያዛቸውን ፡ በምን ፡ እናረጋግጣለን? ወሬ ፡ አቀባዮች ፡¹⁹ ፖሊሶችና ፡ ዳኞች ፡ በቸልተኛነትም ፡ ሆነ ፡ (በመሸበር) ፡ በጋለ ፡ ስሜት ፡ በመቀስቀስ ፡ በሚወስዱት ፡ እርምጃ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠራ ፡ ሰው ፡ ክሱ ፡ ከብዙ ፡ ወራት ፡ በኋላ ፡ እስኪሰማ ፡ ድረስ ፡ ወንጀለኛ ፡ አለመሆኑን ፡ ለፍርድ ፡ ቤት ፡ ለማስረዳት ፡ በማይችልበት ፡ ቦታ ፡ ተይዞ ፡ እንዳይቆይ ፡ ለማድረግ ፡ ሕጉ ፡ ምን ፡ መድሐን ፡ አለው? እነዚህን ፡ ጥያቄዎች ፡ በሚቀጥሉት ፡ አርዕስቶች ፡ ሥር ፡ እንወያይባቸዋለን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ስለ ፡ መያዝ ፡ የመጥሪያ ፡ ወረቀት ፡ አገልግሎት ፡ ያለፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ስለመያዝ ።

በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ስለመያዝ ።

የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ (የአማርኛው ፡ ጽሑፍ) ፡²⁰ “ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ጸንቶ ፡ የቆመውን ፡ ሕግ ፡ ጥሶ ፡ ብርቱ ፡ ጥፋት ፡ ሲያደርግ ፡ ካልተገኘ ፡ በቀ

17 ምንም ፡ እንኳ ፡ በቀ. ጋ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ተማሪዎች ፡ መጠነኛ ፡ የመጀመሪያ ፡ ጥናት ፡ ሰደረገም ፡ በኢትዮጵያ ፡ የወንጀል ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሚዘነዘዙ ፡ የሚናገር ፡ የሚታመን ፡ ስታቲስቲክስ ፡ የለም ። አበራ ፡ ጀምበራ ፡ ዘ ፡ ራይት ፡ ቱ ፡ ኢ ፡ በፒዲ ፡ ትራያል ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፡ (፲፱፻፷፭ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ያልታተመ ፡ ቀ. ጋ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ የሚገኘውን ፡ ይመለከታል ።) ከዚህ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ጥናትና ፡ ከሌሎች ፡ አፈሪያል ፡ ካልሆኑ ፡ ምንጮች ፡ እራሳው ፡ ለጊዜው ፡ እንደተረዳው ፡ የወንጀል ፡ ጉዳዮች ፡ መዘገየት ፡ የተለመደ ፡ ነገር ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ችግር ፡ በቂ ፡ መፍትሔ ፡ ለማግኘት ፡ ወደፊት ፡ ተጠንኮሮ ፡ እንደሚዘጋጅ ፡ ተስፋ የተጣለበት ፡ የተሻሻላ ፡ የሰታቲስቲክስ ፡ መረጃ ፡ እስኪዘጋጅ ፡ መጠበቅ ፡ ያላል ።

18 በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ “መያዝ” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ የሚያመለክተው ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ ፍርድ ፡ ለማቅረብ ፡ ሲባል ፡ የሚደረገውን ፡ ሰው-የውን ፡ በቀጥጥር ፡ ሥር ፡ የማድረግ ፡ (የመያዝ) ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ነው ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ ኢጋጣሚ ፡ ዘፍ ፡ በደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፶፫—፻፶፮ ፡ በአንገላዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ “መያዝ” ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ የተገለጸውን ፡ ቅጣት ፡ ማለት ፡ የተሻሻሰ ፡ ኢሥራት ፡ (የማረፊያ ፡ ቤት ፡ እሥራት) ፡ እይጠቅስም ፡ እንዲሁም ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ የተገለጸውን ፡ አካለመጠን ፡ ያላደረሱ ፡ እጥፊዎች ፡ የጠባይ ፡ ማረሚያ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቀጥጥር ፡ ፻፷፭ ፡ የተጻፈውን ፡ እይጠቅስም ።

19 በኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ሲጀመር ፡ የሚደረጉትን ፡ የመጀመሪያ ፡ እርምጃዎች ፡ ማለት ፡ ክስ ፡ ስለማቅረብንና ፡ ለባለሥልጣኖች ፡ እይቱታ ፡ ስለማሰማት ፡ በመሉ ፡ ለማውሳት ፡ ቦታ ፡ አይበቃንም ። እንደዚህ ፡ ያሉት ፡ ጥቆማዎች ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ ወንጀል ፡ ሠርቷል ፡ በማለት ፡ በማሳጠር ፡ ሰው-የውን ፡ ፖሊስ ፡ እንዲይዘው ፡ ባነሳሱ ፡ መጠን ፡ ጠቆሚው ፡ በመጀመሪያ ፡ በሚደረገው ፡ የወንጀለኛ ፡ መምረጥ ፡ ተግባር ፡ ዋና ፡ ቦታ ፡ ይኖረዋል ። በዚህ ፡ አኳኑን ፡ ወንጀል ፡ ያልሠሩን ፡ ሰዎች ፡ በሃሳት ፡ እንዳይወንጀሉ ፡ ለማድረግ ፡ ሕጉ ፡ ሐሰተኛ ፡ ጠቆሚዎች ፡ እንዲቀጡ ፡ ያዘዛል ። የወ. መ. ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፷ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፶፭ ፡ ይጀምሩ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱፻፳ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ሕጉ ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በሃሰትና ፡ በተገኘው ፡ ሊቀርቡ ፡ የሚችሉትን ፡ ጠቆሚው ፡ ሳይታወቅ ፡ የሚቀርቡ ፡ ክሶችን ፡ በጥንቃቄ ፡ ይገባቸዋል ፡ (አንቀጽ ፡ ፻፶፩) ።

20 በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ በአማርኛው ፡ በአንገላዝኛው ፡ ጽሑፎች ፡ መካከል ፡ ስላለው ፡ ልዩነት ፡ አታች ፡ ከግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፶፭ ፡ እና ፡ በሚከተሉት ፡ ቀጥሮች ፡ የተመለከተውን ፡ ዋናውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።

ር : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : አይታወርም” = የሚል : ዋስትና : ይሰጣል = 21
 ይህ : ዋስትና : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ውስጥ : በአንቀጽ :
 ፲፬—፳፩ : እና—፵፬—፶፱ : ይገኛል = አንቀጽ : ፵፬ : “ግልጽ : የሆነ : ሌላ : ተቃራኒ :
 ድንጋጌ : ከሌለ : በቀር : ግንም : ሰው : ቢሆን : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ሊያ
 ዝ : አይችልም” : ይላል = ያለፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ለመያዝ : የሚፈቅድበትን :
 የተለየ : ሁኔታ : ወደፊት : እንወያይበታለን = 22

የፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : የሚሰጠው : በአንቀጽ : ፶፫ና፶፬ : መሠረት : ነው ።
 እንደ : ሰው : እንዲያዝ : ግዝዝ : በጣም : ከባድ : ውሳኔ : መሆኑን : በመገንዘብ :
 ሕጉ : ይኸንን : ሥልጣን : በጣም : ውሱን : አድርጎታል = ምንም : እንኳ : ግንኛ
 ውም : ፍርድ : ቤት : የመያዝ : ትእዛዝ : ቢችል : 23 ፍርድ : ቤቱ : በዚህ : ሥልጣን :
 ለመጠቀም : የሚችለው : መርግሪ : ፖሊስ : የመያዝ : ትእዛዝ : እንዲሰጠው : ሲ
 ያመለክት : ብቻ : ነው ። 24 ይኸም : ሆኖ : የፍርድ : ቤቱ : ትእዛዝ : ሲሰጥ : የሚች
 ሰው : ፖሊሱ : የሚከተሉትን : ሁለት : ፍሬ : ነገሮች : ለፍርድ : ቤቱ : ያረጋገጠ :
 እንደሆነ : ነው ።

፩ኛ/ እንዲያዝ : የተፈለገው : ሰው : ፍርድ : ቤት : እንዲቀርብ : ፍጹም : አስፈ
 ላሊ : መሆኑንና :

፪ኛ/ የሰውየውም : ፍርድ : ቤት : መቅረብ : በሌላ : በምንም : መንገድ : ሊፈጸም :
 አለመቻሉን = 25

የነዚህ : ግመዛዘኛዎች : ትርጉምና : በያንዳንዱ : ጉዳይ : ውስጥ : መኖራቸ
 ው : እንዴት : እንደሚረጋገጥ : አልተገለጸም ። በሕጉ : ውስጥ : አንቀጽ : ፶፬ : የተ

21 ይህ : ትርጉም : በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋኩልቲ : ተግራምቼ : ካቀረቧቸው : ትርጉሞች :
 የተውጣጣ : ነው ። ቃል : በቃል : ሲተረጉም : አይታሰርም : የሚለው : የአግርኛው : ቃል : “አም
 ጥሪዝን” ግለት : ነው ፤ እንጂ : መያዝ : ተብሎ : የሚተረጎመው : “አረሰት” : አይደለም ።
 (ለምሳሌ : የወንጀለኛ : መ. ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : አንቀጽ : ፵፬ : ይመለከቷል) : ነቢየ : ልዑል :
 ክፍል : እጅግንስ : እፍ : ጥራትስ : እፍ : አረሰት : እኔ : አትየጥያ (፲፱፻፳፭ : እ.ኤ.አ. ያልተተረጎመ :
 ቀ.ኃ.ሥ. ዩኒቨርሲቲ : በሕግ : ፋኩልቲ : መዝገብ : ቤት : የሚገኝ) : ገጽ : ፲፪ : እና : የሚከተሉትን :
 ይመለከቷል ። ይህ : ልዩነት : ፍሬ : ያለው : መሆኑ : አከራካሪ : በመሆኑ : ወደፊት : ተጨግሪ :
 ጥናትና : ውይይት : ያስፈልገዋል ። የአሁኑ : ድንጋጌ : የሚናገረው : ስለፍርድ : ቤት : የመያዝ :
 ትእዛዝ : እንደሆነ : ይገመታል ፤ ፍ/ቤቶችም : በአግርኛው : ጽሑፍ : ከእንግሊዝኛው : የተለየ :
 ቃል : ቢኖርም : በዚህ : ግድገት : እንደሚተረጎሙት : ይታመናል ።

22 አንቀጽ : ፶፫ ። የመያዝ : ትእዛዝ : ስለ : መሰጠት ።
 (፩) ግናቸውም : መርግሪ : ፖሊስ : በሚያቀርበው : ጥያቄ : ግናቸውም : ፍ/ቤት : ቢሆን : የመ
 ያዝ : ትእዛዝ : ይሰጣል ። የመያዝ : ትእዛዙም : የሚሰጠው : ትእዛዙ : በተሰጠበት : ጠቅላይ :
 ግዛት : ላለው : የፖሊስ : አዛዥ : ነው ።
 (፪) የመያዝ : ትእዛዝ : በግናቸውም : ቀንና : ሰዓት : ቢሆን : ሊሰጥ : ይቻላል ።
 (፫) ሰው : እንዲያዝ : ፍ/ቤት : የሰጠውን : ትእዛዝ : በንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : በግ
 ናቸውም : በታ : ግናቸውም : የፖሊስ : ወራጃት : ባልደረባ : እንዲፈጸም : ግድረግ : አለበት።
 አንቀጽ : ፶፬ ። የመያዝ : ትእዛዝ : መቻ : እንደሚሰጥ ።
 ሰውን : ወደ : ፍርድ : ቤት : ለማቅረብ : በሌላ : መንገድ : የማይቻል : በሚሆንበት : ጊዜና :
 መቅረቡም : ፍጹም : አስፈላጊ : ሲሆን : የመያዝ : ትእዛዝ : ይሰጣል ።

23 አንቀጽ : ፶፫ ።
 24 ተከላኾን : ወይም : በመጥሪያ : የተረበን : ምስክር : ወደፊት : እንዲቀርብ : ለማስገደድ : ፍ/ቤቱ :
 ግመልከቻ : ለይደርሰው : በራሱ : አስተያየት : የሚሰጠው : የመያዝ : ትእዛዝ : (አንቀጽ : ፳፫ :
 ፳፮ : ፻፳፭ : ፻፳፬) : እንደሌላ : ክፍል : ይቆጠራል ።
 25 አንቀጽ : ፶፱ ።

ለየ : ስለ : ሆነ : ²⁶ የዚህ : ጽሑፍ : ደራሲ : ስለዚህ : ጉዳይ : ምን : የውጭ : ምን
 ጭ : እንዳለ : አያውቅም = ለእንቀጽ : ፱ : ተጨማሪ : የሕግ : ማብራሪያ : ባለመ
 ኖሩ : የሕጉንና : የሕገ : መንግሥቱን : መንፈስ : በመጠበቅ : እላይ : በ፩ : እና :
 ፪ : የተጠቀሱት : አስፈላጊ : ነገሮች : እንዴት : በሚገባ : በሥራ : ላይ : እንደሚ
 ወሉ : መወሰኑ : የፍርድ : ቤቶች : ፈንታ : ነው ።

የፍጹም : አስፈላጊነት : ማመዛዘኛ ።

አንድ : ሰው : ፍርድ : ቤት : እንዲቀርብ : “ፍጹም : አስፈላጊ” : መሆኑን :
 ፍርድ : ቤቱ : የሚወስነው : እንዴት : ነው ? እነዚህ : ቃላቶች : በጣም : ጽኑ : የሆ
 ኑ : ማመዛዘኛ : ናቸው : ቀድሞአቸው : ከሚመጣው : “ብቻ” : ከሚለው : ቃል :
 ጋር : ሲነበቡም : ፍርድ : ቤቱ : የወንጀለኛ : ማጣራትን : ተግባር : መፈጸም : እን
 ዳለበት : በግልጽ : ያመለክታሉ ። ፖሊስ : ማንኛውንም : ሰው : ወንጀለኛ : ይሆ
 ኛል : ብሎ : በጠረጠረ : ቁጥር : ሰውየው : እንዲያዝ : ፍርድ : ቤት : “ከመቅጽፈ
 ት” : ትእዛዝ : አይሰጥም ። በያንስ : በያንስ : ተከላኹ : አድርጓል : የተባለውን :
 ወንጀል : መፈጸሙ : በጣም : የሚመስል : መሆኑን : የሚያሳምን : በቂ : መረጃ :
 መኖሩን : ፍርድ : ቤቱ : ማረጋገጥ : አለበት : ብንል : ተገቢ : ነው ። አመልካቹ :
 ለማሳመን : ከፈለገ : የሚታመን : መረጃ : እንዲያቀርብ : በማድረግ : ሕጉ : ከባድ :
 የሆነውን : የመያዝ : ሥልጣን : ለመወሰን : ጻፎች : አድልዎ : በሌለበት : ሁኔታ :
 ቁጥጥር : የሚያደርጉበትን : ዘዴ : መሥርቷል ። ፍርድ : ቤቱ : በተጠራጠረው :
 ሰው : ላይ : የወንጀል : ክስ : እንዲቀርብበት : የሚገባ : መሆኑን : ካመነ : ሰው
 የው : ፍርድ : ቤት : እንዲቀርብ : አስፈላጊ : ይሆናል ። የተጠራጠረው : ሰው : ፍር
 ድ : ቤት : አንድ : ጊዜ : ከቀረበ : ክሱ : እስከ : ተዘጋ : ድረስ : በተፈለገ : ጊዜ :
 እንዲቀርብ : ለማድረግ : ፍርድ : ቤቱ : አስፈላጊውን : እርምጃ : ለመውሰድ : ይች
 ላል ። ይህም : የሚፈጸመው : ሰውየውን : በማረፊያ : ቤት : እንዲቆይ : ወይም :

26 በአሚሪካን ሕግ የፍ/ቤት የመያዝ ትእዛዝ የሚሰጠው ተከላኹ በወንጀል ጥፋተኛ መሆኑን የሚያሳምን “ብቂ ያከንያት” ሲኖር ነው ። የናይትድ ስቲትስ ኮድ (የ፲፱፻፶፫ ለ. ኤ. አ.) እትም) አንቀጽ ፲፮ ወንጀለኞችና የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ሥን ሥርዓት ። በእንግሊዝና የጋራ ብልጽግና ሀገሮች ሕጎች (እላይ በግርጌ ማሰረጃ ቍ ፮) ምንም እንኳን ትእዛዙን የሚያድለው ጻፎ የመያዝ ትእዛዝ እንዲሰጥ የቀረበውን ማመልከቻ ለመፍቀድ ወይም ለመከላከል በሚወሰንበት ጊዜ “በጻፍነት ሥልጣኑ” መጠቀም አለበት። በባልም አብዛኛውን ጊዜ እንደዚህ የተባራራ ማመዛዘኛ የለም ። ሃልሰበረሰ ሎውስ ለፍ ሊንግላንድ (፲፱፻፶፫ እትም ሎንደን ፲፱፻፶፭ ለ. ኤ. አ.) ፣ ሸል ፣ ፲ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አንቀጽ ፮፻፩፱ በተጨማሪም ለቮኒስ ኮድ ለፍ (እንዲያን) ክራሚናል ፣ ፐርሲጀር (፲፮፻፶፫ እትም ለላሃባድ ፲፱፻፷፭ ለ. ኤ. አ.) ፣ ሸል ፣ ፩ ከፍል ፣ ፱፩ አንቀጽ ፮ ፣ ይመለከታል ። የትኛውም የአውሮጳ ሀገር ሕግ ቢሆን የኢትዮጵያን የሙሴ ማመዛዘኛ ያለው ለይመስልም በረረገሳይ ሕግ አንድም ማመዛዘኛ አልተጻፈም ። ዘ ፣ ፍራንች ፣ ኮድ ፣ ለፍ ፣ ክራሚናል ፣ ፐርሲጀር ፣ አንቀጽ ፻፩፻ ፣ ለፍ ፣ የሚከተሉትን (ትርጉም ፣ በጂ ፣ ኮዝ ፣ ለንደን ፣ ፲፱፻፷፱ ለ. ኤ. አ.) ይመለከታል ። ወደፊት ዘፍራንች ኮድ ፣ ለየተባለ ይጠቀሳል ። በጀርመን ሕግ ፣ ዋናው ማመዛዘኛ ተከላኹ ወንጀል ለመፈጸሙ “ከባድ ጥርጣራ” ያለ እንደሆነ ነው ። ዘ ፣ ጀርመን ኮድ ለፍ ክራሚናል ፣ ፐርሲጀር ፣ አንቀጽ ፻፲፱-፲ (በኤች ኒብላር ተተረጉሙ ሎንደን ፣ ፲፱፻፷፮ ለ. ኤ. አ.) ይመለከታል ። ከዚህ በኋላ ጀርመን ኮድ ተብሎ ይጠቀሳል ። በግርጌ ማሰረጃ ቍ ፱፩ ይመለከታል ። ደራሲው እንደሚያውቀው የኢትዮጵያውን ደንብ የሚመሰለው የጽጋኑ ደንብ ነው ። ይህ ደንብ “ለመጠርጠር በቂ ያከንያት” ከሚለው ማመዛዘኛ ሌላ በተጨማሪ የ“አስፈላጊነት”ን ማመዛዘኛ አለው ኮድ ለፍ ክራሚናል ፣ ፐርሲጀር ፣ አንቀጽ ፻፲፱ (፱) ፣ ዛጉን ስቲቲውቫን ሌንድ ክራሚናል ስታቲውትስ ለፍ ጽጋን (ጽጋን ፲፱፻፷፭ ለ. ኤ. አ.) ፣ ገጽ ፳፮ ።

ለጊዜው፡ በዋስ፡ እንዲለቀቅ፡ በማድረግ፡ ነው።²⁷ ስለዚህ፡ በአንድ፡ በኩል፡ ስን መለከተው፡ ክስ፡ ሊቀርብለት፡ የታሰበ፡ ወንጀል፡ መሥራቱ፡ በጣም፡ የሚመ ስል፡ ሰው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መቅረቡ፡ “ፍጹም፡ አስፈላጊ”፡ ነው። ግን፡ ወንጀል፡ ለመሥራቱ፡ በቂ፡ መረጃ፡ ያልቀረበበት፡ ሰው፡ እንዲያዝ፡ መርማሪ፡ ፖሊስ፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ትእዛዝ፡ እንዲሰጥ፡ ባመለከተ፡ ጊዜ፡ የወንጀሉ፡ ክስ፡ አግባብ፡ አይሆንም፡ ስለዚህም፡ የተከሰቱ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መቅረብ፡ (ፍጹም)፡ አስፈላጊ፡ አይደለም።

በዚህ፡ አተረጓጎም፡ “ፍጹም፡ አስፈላጊ”፡ የሚለው፡ ሀረግ፡ አንድ፡ ለየት፡ ያለ፡ ፍች፡ እንዲሰጠው፡ ያሻል። ሆኖም፡ አንድ፡ ሰው፡ ወደ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ከመ ቅረቡ፡ በፊት፡ ወንጀሉን፡ መፈጸሙን፡ “የሚያሳምን፡ በቂ፡ ምክንያት”፡ መኖ ር፡ እንደሚገባው፡ ፖሊስ፡ አንድ፡ የተጠረጠረን፡ ሰው፡ ወደ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እን ዲቀርብ፡ ለማድረግ፡ ባለው፡ ሥልጣን፡ ላይ፡ ከተደረገው፡ ገደብ፡ የተደገፈ፡ ነው።²⁸ “ፍጹም፡ አስፈላጊ”፡ የሚለው፡ ቃል፡ እዚህ፡ በተባለው፡ ዓይነት፡ ካልተ ተረጎመ፡ በስተቀር፡ አንድ፡ የተጠረጠረ፡ ሰው፡ አጥፊነቱን፡ የሚያመለክት፡ በቂ፡ ማስረጃ፡ ከሌለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እንዲቀርብ፡ ሊጠየቅ፡ የማይቻልበት፡ ነገር፡ ግን፡ በቂ፡ ባልሆነ፡ ማስረጃም፡ ሆነ፡ ወይም፡ ምንም፡ ማስረጃ፡ ሳይኖር፡ ፖሊስ፡ ጣቢያ፡ ተገዶ፡ ሊቀርብ፡ የሚችልበት፡ አዳጋች፡ ሁኔታ፡ ይፈጠራል።

አመልካቹ፡ በምን፡ ዓይነት፡ መንገድ፡ ለፍርድ፡ ቤቱ፡ አንድን፡ ሰው፡ የጠ ረጠረበትን፡ ምክንያት፡ በቂነት፡ ለማስረዳት፡ እንደሚችል፡ ገና፡ አልተብራራ ም። በዚህ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ምንም፡ እንኳ፡ ቢያረምም፡ (ባይናገር)፡ የመያዝ፡ ትእ ዛዝ፡ እንዲሰጥ፡ ከሚቀርበው፡ ማመልከቻ፡ ጋር፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ዓይነት፡ መረጃዎች፡ ማቅረብ፡ ይችላል። ከነዚህም፡ ውስጥ፡ ጥቂቶቹ፡ (ሀ)፡ የወንጀሉ፡ ክስ፡ ወይም፡ የክሱ፡ አቤቱታ፡ ግልባጭ፡ (በአንቀጽ፡ 10፡ በተጻፈው፡ መሠረት)፤ (ለ)፡ የወንጀ ሉን፡ ክስ፡ ወይም፡ የክሱን፡ አቤቱታ፡ የፈረመው፡ ሰው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መገኘ ትና፡ ዳኛው፡ ሊጠይቀው፡ እንዲችል፡ መቅረቡ፤ (ሐ)፡ በፖሊስ፡ ምርመራ፡ ጊዜ፡ ሌላ፡ ከምስክሮቹ፡ የተገኙ፡ ቃሎች፡ ኮፒ፡ (አንቀጽ፡ 20፡ ሠ(፫))፤ (መ)፡ እንደብር በራ፡ (አንቀጽ፡ 20፡ ሠ(፫))፡ እና፡ የገዢም፡ ምርመራዎች፡ (አንቀጽ፡ 20)፡ የሆኑ፡ በፖሊስ፡ የተካሄዱ፡ የምርመራ፡ ተግባሮች፡ (በጽሑፍ፡ የሰፈሩ)፡ ውጤቶች፡ ናቸው። ተከሳሾችን፡ “በሌላ፡ መንገድ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ለማቅረብ፡ የማይቻል”፡ መሆ ኑን፡ የአንቀጽ፡ 20፡ ሁለተኛው፡ አስፈላጊ፡ ነገር።

ፍርድ፡ ቤቱ፡ የመያዝ፡ ትእዛዝ፡ ከመስጠቱ፡ በፊት፡ ሁለተኛ፡ ማመዛዘኛ፡ እንዲኖር፡ አስፈላጊ፡ መሆኑን፡ ጠቅሰን፡ ነበር፤ ይኸውም፡ ተከሳሹ፡ ፍርድ፡ ቤ ት፡ እንዲቀርብ፡ ለማድረግ፡ በሌላ፡ መንገድ፡ የማይቻል፡ መሆኑ፡ ነው። ተከሳ ሹን፡ በሌላ፡ መንገድ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ እንዲቀርብ፡ ለማድረግ፡ የሚቻል፡ ከሆነ፡ እንዲያዝ፡ የማይደረግበት፡ ምክንያት²⁹፡ መያዝ፡ በኃይል፡ መጠቀምን፡ ሊያስከ ትል፡ ስለሚችል፡ በተቻለ፡ መጠን፡ ሊወገድ፡ የሚገባው፡ ኃይለኛ፡ እርምጃ፡ ስ ለ፡ ሆነ፡ ይመስላል። ከመያዝ፡ መሠረታዊ፡ ጉድለቶች፡ አንዳንዶቹ፡ የሚከተ ሉት፡ ናቸው፡ (ሀ)፡ ተከሳሹን፡ ፈልገው፡ ይዘው፡ በራሳቸው፡ ቁጥጥር፡ ሥር፡

27 አንቀጽ፡ 30።
 28 አንቀጽ፡ 30።
 29 ብዙ፡ ዳኞች፡ ሰውን፡ ወደፍርድ፡ ቤት፡ ማቅረብ፡ “በሌላ፡ መንገድ፡ የማይቻል፡ በሚሆንበት፡ ጊዜ”፡ የሚለውን፡ ሐረግ፡ የተጠረጠረው፡ ሰው፡ በሌላ፡ መሠረትና፡ በግብርም፡ ያለ፡ ፍ/ቤት፡ ትእዛዝ፡ ሊያዝ፡ የማይቻል፡ ሲሆን፡ ትእዛዝ፡ እንድንሰጥ፡ ይፈቅድልናል፡ ብለው፡ ይተረጎሙ ቃል፡ ተሰጧል። አላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቀ. 35፡ የተጠቀሰውን፡ ነቢያ፡ ለዑል፡ ከፍሌ፡ ገጽ፡ 2፡ እና፡ 11፡ ይመልከቷል። “በሌላ፡ መንገድ”፡ የሚለው፡ የአንቀጽ፡ 20፡ አነጋገር፡ የሚያመለ

አድርገው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሚያቀርቡት ፡ ፖሊሶች ፡ ጊዜና ፡ ጉልበት ፡ ይባክናል ፡
 (ለ) ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠራ ፡ ሰው ፡ በስህተት ፡ ወይም ፡ በጥርጣሬ ፡
 ስለሚያዝ ፡ በሕዝብ ፡ መካከል ፡ በመያዙና ፡ በፖሊስ ፡ በመታጀቡ ፡ ውርደትና ፡
 ብስጭት ፡ በንጹህ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ይደርሳል ።

(ሐ) ፡ ተከላሹ ፡ መያዙን ፡ ቢቃወም ፡ በትግልና ፡ በሌላም ፡ ምክንያት ፡ በእርሱና ፡ በሌሎችም ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ሊደርስ ፡ ይችላል ። በእነዚህ ፡ ምክንያቶች ፡ ሕጉ ፡ ተከላሹ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲቀርብ ፡ ለማድረግ ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ በማይቻልበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መያዝን ፡ ሲፈቅድ ፡ ያለዚያ ፡ ግን ፡ “በትሁት” ፡ መንገድ ፡ እንዲቀርብ ፡ ማድረግን ፡ ይመርጣል ። የተመረጠው ፡ ዘዴ ፡ ፖሊስ ፡ መጥሪያ ፡ በመስጠት ³⁰ ፡ ተከላሹ ፡ “በፈቃዱ” ³¹ ፡ ፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ እንዲቀርብ ፡ ማድረግ ፡ ነው ፡ ይህም ፡ ዘዴ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ መያዝ ፡ የሚያስከትላቸው ፡ ጉድለቶች ፡ የሉበትም ።

ስለዚህ ፡ ተከላሹ ፡ መጥሪያ ፡ ደርሶት ፡ ሳይቀርብ ፡ ካልቀረ ፡ በስተቀር ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ መስጠት ፡ አይገባውም ³² ። ምክንያቱም ፡ ተከላሹ ፡ መጥሪያ ፡ ደርሶት ፡ አልቀርብ ፡ ካላለ ፡ በስተቀር ፡ ተከላሹን ፡ ከመያዝ ፡ ይልቅ ፡ “በሌላ ፡ መንገድ” ፡ ማለት ፡ በመጥሪያ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለማቅረብ ፡ ስለሚችል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እንቀጽ ፡ ፶፬ ፡ በመያዝ ፡ መጠቀምን ፡ ይከለ

ከተው ፡ በፍ.ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ እንጂ ፡ በጠቅላላው ፡ መያዝን ፡ አይደለም ፡ ለማለት ፡ ቢቻልም ፡ ይህ ፡ አተረጓጎም ፡ በሚያሳምን ፡ ምክንያት ፡ የተደገፈ ፡ አይደለም ። በተጨማሪም ፡ በአንዳንድ ፡ “ልዩ” ፡ ሁኔታዎች ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ ያለፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ የማይፈቅደውን ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ዓላማ ፡ ይቀረጥል ፤ ምክንያቱም ፡ አተረጓጎሙ ፡ በእንቅጽ ፡ ፲፱—፳፬ ፡ እና ፡ ፶ ፡ የሚሰጠው ፡ የመያዝ ፡ ፈቃድ ፡ ወደግዴታነት ፡ ስለሚለወጠው ፡ ነው ። ለመያዝ ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ “አያስፈልግም” ፡ በማለት ፡ ብቻ ፡ አንድ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲሰጥ ፡ ማመልከቻ ፡ ቀርቦለት ፡ ትእዛዙን ፡ አስመስጠት ፡ ስለመያዝ ፡ ለሚደረገው ፡ ውሳኔ ፡ ሃላፊነትን ፡ ለመቀበል ፡ አለመፍቀድ ፡ ነው ። በቀረበው ፡ መረጃ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ መያዝ ፡ እንዳለበት ፡ ወይም ፡ እንደሌለበት ፡ ለመወሰን ፡ ከፖሊስ ፡ ይልቅ ፡ ጻፎች ፡ የተሻሉ ፡ መሆናቸው ፡ ግልጽ ፡ ሲሆን ፡ ይህን ፡ ሃላፊነት ፡ ለመቀበል ፡ አለመፍቀድ ፡ የሚደገፍ ፡ አድራጎት ፡ አይደለም ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ፖሊሶቹ ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ “ሕግ ፡ ነክ” ፡ ውሳኔ ከራሳቸው ፡ ወደፍርድ ቤት ፡ ለማዘዋወር ፡ መቻል ፡ አለባቸው ፤ እንደዚህ ፡ ከሆነ ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ ያለፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ለመያዝ ፡ የሚያደርጉት ፡ “የተሳሳተ” ፡ ውሳኔ ፡ ከሚያስከትላው ፡ ሃላፊነት ፡ ለመዳን ፡ ይችላሉ ። እታች ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፶፮ ፡ ይመለከታል ።

30 እንቀጽ ፡ ፳፭ ፡ የተከሰሰውን ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ የተጠረጠረውን ፡ ሰው ፡ ስለመጥራት ።
 እንደ ፡ ሰው ፡ የወንጀል ፡ ሥራ ፡ መፈጸሙን ፡ ለማመን ፡ መርግሪው ፡ ፖሊስ ፡ ምክንያት ፡ ያለው ፡ ሆኖ ፡ በሚገኝባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ ሁሉ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ ቀርቦ ፡ እንዲጠየቅ ፡ ፖሊሱ ፡ እንድትቀርብ ፡ በሚል ፡ በጽሑፍ ፡ ትእዛዝ ፡ ሲጠራው ፡ ይችላል ።
 እንደ ፡ ሰው ፡ በመጥሪያ ፡ ለማቅረብ ፡ ሲቻል ፡ መያዝ ፡ ለምን ፡ እንደማይገባ ፡ ተጨማሪ ፡ ምክንያቶች ፡ ለማግኘት ፡ ኢች ፡ ሲልገግ ፡ አሌይስ ፡ ኢን ፡ ከሪሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ (ባፍሎ ፡ ኒው ፡ ዮርክ) ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ እ. አ. አ.) ፡ ገጽ ፡ ፳፫—፳፮ ፡ ይመለከታል ።

31 መቅረብ ፡ “ውዴታ” ፡ ነው ፡ የሚባለው ፡ የተጠራው ፡ ሰው ፡ በፈቃዱ ፡ ከቀረበ ፡ በፖሊስ ፡ ኃይል ፡ የማይገደድ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። (ግን ፡ እታች ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ፶፪ ፡ ይመለከታል ።) ሆኖም ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ስንመለከተው ፡ ደግሞ ፡ መቅረብ ፡ ውዴታ ፡ ሳይሆን ፡ ግዴታ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ “የሚገባ ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖረው” ፡ ተጠራው ፡ ሳይቀርብ ፡ ሲቀር ፡ አንድ ፡ ወንጀል ፡ ይቆጠርበታል ። (የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንቀጽ ፡ ፱፻፵፪ (የኢትዮጵያ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሰፊው ፡ የሚጠቀሙበትን) ፡ የቃል ፡ መጥሪያን ፡ አለማከበር ፡ በእንቀጽ ፡ ፱፻፵፪ ፡ አያስቀጣ ፡ ይሆናል ፤ ምክንያቱም ፡ መጥሪያው ፡ “ሕጋዊ” ፡ እንዲሆን ፡ በእንቀጽ ፡ ፳፭ ፡ የታዘዘውን ፡ ደርም ፡ መክተል ፡ አለበት ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በቃል ፡ መጥሪያዎች ፡ ሁልጊዜ ፡ መጠቀም ፡ አያስፈልግም ።

32 ይህ ፡ በእንግሊዝ ፡ ደንብ ፡ ፓር ፡ ይሰማማል ። እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፳፮ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ፕላሰበሪስ ፡ ሎውስ ፡ አፍ ፡ ኢንግላንድ ፡ ቮል ፡ ፲ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንቀጽ ፡ ፻፶፭ ፡ ፫፻፵፪ ፡ ሰር ፡ ሦ ፡ ዴልቬን ፡ ዘ ፡ ከሪሚናል ፡ ፕሮሲጊውሽን ፡ ኢን ፡ ኢንግላንድ ፡ (ሰንደን ፡ ፲፱፻፳፭ ፡ እ. አ. አ.) ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ ይመለከታል ።
 ፩ ፡ “ድራፍት ፡ ፕሪንሲፕል” ፡ ገጽ ፡ ፱፻፶ ፡ ይመለከታል ።

ክላል ። ተከሳሹ ፡ መጥሪያ ፡ ደርሶት ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ሳይቀርብ ፡ የቀረ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ መርግሪው ፡ ፖሊስ ፡ በያሰፈለገ ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲሰጠው ፡ በማመልከት ፡ ተከሳሹን³³ ፡ መያዝ ፡ ግዴታው ፡ ነው ። ፍ/ቤቱም ፡ በዚህ፡ጊዜ፡ የመያዙን ፡ ትእዛዝ ፡ «ፍ.ም ፡ አስፈላጊ» ፡ መሆን ፡ በመቀበል ፡ ትእዛዙን ፡ መስጠት ፡ አለበት ።

ሆኖም ፡ ተከሳሹ ፡ እንዲቀርብ ፡ መጥሪያ ፡ ከመስጠቱም ፡ በፊት ፡ ፍ/ቤቱ ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ ባሰጠ ፡ አግባብ ፡ የሚሆንበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ለምሳሌ ፡ ተከሳሹ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ለመልቀቅ ፡ በመዘጋጀቱ ፡ ወይም ፡ ሽሽት ፡ የጀመረ ፡ በመሆኑ ፡ ወይም ፡ መጥሪያ ፡ መስጠቱ ፡ ወዲያው ፡ እንዲሸሰ፡ የሚገፋፋው ፡ በመሆኑ ፡ በመጥሪያ ፡ መስጠት ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ መሆኑን ፡ እመልካኛ ፡ በሚታመን ፡ መረጃ ፡ ፍ/ቤቱን ፡ ካሳመነ ፡ ተከሳሹን ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ ለማቅረብ ፡ ስለማይችል ፡ ፍ/ቤቱ ፡ እንዲያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ ቢሰጥ ፡ ተገቢ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ልዩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሳይኖሩ ፡ ሲቀር ፡ ፖሊሶች ፡ ከመያዝ ፡ ይልቅ ፡ መጥሪያ ፡ መስጠት³⁴ ፡ ይገባቸዋል ።

የመጥሪያ ፡ አገልግሎት ፡ (ጥቅም) ።

ሱርድ ፡ ደልሺን ፡ እንዳሉት ፡ ከሆነ ፡ “በመያዝ ፡ የተጀመረ ፡ ክስና ፡ በመጥሪያ ፡ የተጀመረ ፡ ክስ ፡ ልዩነታቸው ፡ በመጥሪያ ፡ የተጀመረው ፡ ክስ ፡ እስኪፈረድ በት ፡ ድረስ ፡ ተከሳሹን ፡ ፍ.ም ፡ ነፃ ፡ ስለሚተወው ነው”³⁵ ። ይህ ፡ ምናልባት፡

33 አንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ ስለ ፡ መያዝ ።

(፩) የተከሰሰው ፡ ወይም ፡ የተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ያልተያዘ ፡ እንደሆነና ፡ ወንጀሉ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ የሚያሰዘው ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በቀጥር ፡ ፳፮ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ የተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ያልቀረበ ፡ እንደሆነ ፡ እንዲያዝ ፡ መርግሪው ፡ ፖሊስ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑትን ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ሁሉ ፡ ማድረግ ፡ አለበት ።

(፪) ከፍርድ ፡ ቤት ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይሰጥ ፡ ሰውየውን ፡ ለመያዝ ፡ የግይቻል ፡ ሲሆን ፡ መርግሪው ፡ ፖሊስ ፡ በቀጥር ፡ ፶፫ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ለመጠየቅ ፡ ይችላል ።

34 በሌሎች ፡ ገገርች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ግን ፡ የተመሳሰሉ ፡ ማመዘኛዎች ፡ ከ“በባቲ ፡ ምክንያት ፡ ማመን” ማመዘኛ ፡ ጋር ፡ አጣምረው ፡ ይጠቀሙበታል ። ለምሳሌ ፡ በጃፓን ፡ ሕግ ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ የሚሰጠው ፡ “የተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ወንጀል ፡ ለመሥራቱ ፡ የሚያስጠረጥር ፡ በቲ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖር” እና ፡ የተጠረጠረውን ፡ ሰው ፡ መያዝ ፡ “አስፈላጊ” ፡ ሲሆን ፡ ነው ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ የተያዙት ፡ ሰዎች ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀሎ ፡ ቀርበው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ “በማረፊያ ፡ ቤት ፡ እንዲቆዩ ፡ ትእዛዝ” ፡ ካልሰጠ ፡ መለቀቅ ፡ ያለባቸው ፡ ይመስላል ። ይህም ፡ ትእዛዝ ፡ ሲሰጥ ፡ የሚችለው ፡ ተጠርጣሪው ፡ (፩) ተዋሚ ፡ መጥሪያ ፡ ሳይኖረው ፡ ሲቀር ፡ (፪) መረጃ ፡ ተብሎ ፡ የሚያስጠረጥር ፡ በቲ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖር ፡ (፫) ጠፍቶ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ ይጠቆል ፡ ተብሎ ፡ የሚያስጠረጥር ፡ በቲ ፡ ምክንያት ፡ ሲኖር ፡ ነው ። ኤል ፡ ጸንደና ፡ ኢች ፡ ታሚያ ፡ “ጃፓን ፡ ኮንዲሽናል ፡ ረሊዝ” ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ለፍ ፡ ፔንሲልታን ፡ ሱው ፡ ሪቪው ፡ ጳል ፡ የፍ ፡ (፲፱፻፳ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፩—፳፻ ፡ እና ፡ አላይ ፡ በፕሮፌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቍ ፡ ፳፩ ፡ የተጠቀሰውን ፡ (ጃፓን) ፡ ኮድ ፡ ለፍ ፡ ከራሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ አንቀጽ ፡ ፳ ፡ የ፲፱፻፳ ፡ የሚከተሉትን ፡ ይመለከታል ። እነዚህ ፡ ማመዘኛዎች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሲውሉ ፡ ተከሳሹ ፡ ካልተያዙ ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ “ሊገኝ ፡ ያልቻለ ፡ እንደሆነ” ፡ ከሚለው ፡ ከሊትቶቶያ ፡ ማመዘኛ ፡ ጋር ፡ በጣም ፡ ይመሳሰላል ። በተጨማሪ ፡ ጀርመን ፡ ኮድ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፫—፲፯ ፡ ክ ፡ ተርኪሽ ፡ ኮድ ፡ ለፍ ፡ ከራሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ (ትርጉም ፡ በሕግ ፡ ጥናት ፡ ሊኒ ስቲቲውት ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ አንካራ ፡ ዩኒቨርሲቲና ፡ ሌሎች ፡ ሎንዶን ፡ ፲፱፻፳፱) ፡ የተባበሩት ፡ መንግሥታት ፡ ስተዲ ፡ ለፍ ፡ ኤቫሪ ፡ ግን ፡ ቲ ፡ ቢ ፡ ፍሪ ፡ ፍርም ፡ አርቢትሪሪ ፡ አራሳት ፡ ዲቲን ሽን ፡ አገድ ፡ አግዛይል ፡ (ኢ) ሲ ፡ ኤን ፡ ፱(፲፱፻፳፱) ፡ ሪብ ፡ ፩ ፡ ፲፱፻፳፱ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ አንቀጽ ፡ 35 ደላቤን ፡ በፕሮፌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቍ ፡ ፳፩ ፡ ገጽ ፡ ፳፩ ፡ የተጠቀሰ ፡ ሱርድ ፡ ደልሺን ፡ በገጽ ፡ አገባብ ፡ “በጭራሽ ፡ ነፃ ፡ መሆን” ፡ ግለት ፡ በገደብ ፡ ሳይሆን ፡ ያለ ፡ ገደብ ፡ መለቀቅ ፡ ግለት ፡ መሆኑን ፡ ግልጽ ፡ ገልጿል ።

በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ እንደሆነ ፡ እንጅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ አይደለም ። ምክንያቱም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ እንዳልነው ፡ በመጥሪያ ፡ የሚጀመረው ፡ ክስ ፡ በመያዝ ፡ እንደሚጀመረው ፡ ክስ ፡ ብዙ ፡ የማስገደድና ፡ የማጥላላት ፡ ተግባሮችን ፡ ባያስከትልም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በመጥሪያ ፡ የቀረበው ፡ ተከላኸም ፡ ቢሆን ፡ ወዲያውኑ ፡ ወደ ፡ ማረፊያ ፡ ቤት ፡ መላኩ ፡ አይቀርም ፤ ምናልባት ፡ የመለቀቅም ፡ ዕድል ³⁶ ፡ ከክሱ፡መስማት ፡ በፊት ፡ ምንም ፡ አይገጥመውም ³⁷ ። በመጥሪያ ፡ የቀረበው ፡ ተከላኸ ፡ ስለተጠራበት ፡ ወንጀል ፡ በፍጹም ፡ ጥፋተኛ ፡ አለመሆኑን ፡ ለሥሊሴ ፡ ለማስረዳትና ፡ ለማሳመን ፡ ቢችልም ፡ እንኳ ፡ ፖሊሱ ፡ ተከላኸን ፡ እንዲለቀው ፡ ሕጉ ፡ አይፈቅድለትም ³⁸ ። ሆኖም ፡ የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ በማስፈረም ፡ ለመልቀቅ ³⁹ ፡ ወይም ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለማቅረብ ⁴⁰ ፡ ይቻላል ። በሌላውም ፡ ሆነ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ተከላኸ ፡ በመጥሪያ ፡ ቤቅርብ ፡ ወይም ፡ ተይዞ ፡ ቤቅርብ ፡ ውጤቱ ፡ አንድ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ፖሊሱ ፡ ተከላኸን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርቦት ፡ ጥፋተኛ ፡ አለመሆኑን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቢረዳውም ፡ ተከላኸን ፡ ለመልቀቅ ፡ ሥልጣኑ ፡ በግልጽ ፡ አልተሰጠውም ፡ የቀዳሚ ፡ ምርመራ ፡ ፍ/ቤት ፡ ደግሞ ፡ ፈጽሞ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሥልጣን ፡ የለውም ⁴¹ ። በሌላ ፡ አንጋገር ፡ ደግሞ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጥሪያ ፡ ከመያዝ ፡ የሚለየው ፡

- 36 እርግጥ ፡ ነው ፡ በእንቅጽ ፡ ፳፮ ፡ እና ፡ ፳፭ ፡ ውስጥ ፡ ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ መልቀቅ ፡ ይፈቀድ ፡ ይሆናል ። ጉላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፲፭ ፡ ይመለከታል ።
- 37 እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፲፫—፲፮ ፡ ይመለከታል ።
- 38 (ኢታች ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፳፱ ፡ የተጠቀሰው) ፡ እንቅጽ ፡ ፳፭ ፡ “ወንጀል ፡ የተወራ ፡ ለመሆኑ ፡ ወይም ፡ እንዲቀርብ ፡ የተጠራው ፡ ሰው ፡ ..... እቤት ፡ የተባለበትን ፡ ወንጀል ፡ ለመሥራቱ ፡ የሚያጠራጥር” ፡ ስለሚሆንበት ፡ ሁኔታ ፡ በተለይ ፡ የሚናገር ፡ ስለሆነ ፡ በትርጉም ፡ ለማስፋፋት ፡ የሚያስፈልግ ፡ አይመስልም ። ስለተያዙ ፡ ሰዎችም ፡ እንደዚሁ ፡ ነው ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፲፫ ፡ እና ፡ ኢታች ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፩ ፡ ይመለከታል ። እንደሚታመነው ፡ “አጠራጣሪ” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ወንጀል ፡ ያልሠራ ፡ ሲመስል ፡ ወይም ፡ አለመሥራቱ ፡ የተረጋገጠ ፡ የሆነበትንም ፡ ሁኔታ ፡ እንዲያስመር ፡ እንደተፈለገ ፡ ይታመናል ።
- 39 እንቅጽ ፡ ፳፭ ፡ የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ በማስፈረም ፡ ስለመልቀቅ ።
- (፩) ..... የተጠራው ፡ ወይም ፡ የተያዘው ፡ ተከላኸ ፡ እቤት ፡ የተባለበትን ፡ ወንጀል ፡ መሥራቱ ፡ የሚያጠራጥር ፡ ሲሆን ፡ ተከላኸ ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ እንዲክፍል ፡ የራሱ ፡ የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ ወይም ፡ በተጨማሪ ፡ ለዚሁ ፡ ገንዘብ ፡ ዋስትና ፡ የሆነውን ፡ የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ በማስፈረም ፡ መርማሪው ፡ ፖሊሱ ፡ በሚወስነው ፡ በታ ፡ ቀንና ፡ ሰዓት ፡ እንዲቀርብ ፡ በመወሰን ፡ ተከላኸን ፡ ሲለቀቅ ፡ ይችላል ።
- (፪) በዚህ ፡ ቍጥር ፡ መሠረት ፡ በዋስትና ፡ ወረቀት ፡ ያልተለቀቀ ፡ ተከላኸ ፡ በቍጥር ፡ ፳፱ ፡ በተገኘው ፡ መሠረት ፡ በዋስትና ፡ ወረቀት ፡ እንዲለቀቅ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ለመጠየቅ ፡ ይቻላል ። (አጋኖው ፡ የደራሲው ፡ ነው)
- 40 ምንም ፡ እንኳ ፡ እንቅጽ ፡ ፳፱ ፡ (“ከመያዝ ፡ በኋላ ፡ የሚደረግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት”) ፡ የተጠራው ፡ ተከላኸ ፡ “ከተያዘበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ከእርባ ፡ ስምንት ፡ ሰዓት ፡ በማይበልጥ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ የሚገኝበት ፡ በታ ፡ ሁኔታዎችና ፡ መገናኛዎች ፡ በሚያመቅበት ፡ መጠን ፡ በጣም ፡ አቅራቢያው ፡ ወደ ፡ ሆነው ፡ ፍርድ ፡ ቤት” ፡ መቅረብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ መሆኑን ፡ በግልጽ ፡ ባይናገርም ፤ ሕጉ ፡ በደንብ ፡ ሲተረጉም ፡ የተጠቀሰው ፡ ጊዜ ፡ ከማለፍ ፡ በፊት ፡ ካልተለቀቁ ፡ በስተቀር ፡ (ለምሳሌ ፡ የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ በእንቅጽ ፡ ፳፭ ፡ መሠረት ፡ በማስፈረም) ፡ ይህ ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ በመጥሪያ ፡ ሆነ ፡ በመያዝ ፡ አማካኝነት ፡ ማረፊያ ፡ ቤት ፡ በሚገቡ ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ ተፈጻሚ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ለዚህም ፡ አተረጓጎም ፡ ሁለት ፡ ምክንያቶች ፡ አሉ ። ፍጹም ፡ ሕጋዊ ፡ ቤቱን ፡ አስተሳሰብ ፡ ስንመለከተው ፡ አንድ ፡ ተከላኸ ፡ በፈቃዱ ፡ በመጥሪያ ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡ ያለፈቃዱ ፡ በሥሊሴ ፡ ማረፊያ ፡ ቤት ፡ እንዲቆይ ፡ ሲደረግ ፡ ተይዟል ፡ ማለት ፡ ነው ፤ ምክንያቱም ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ስውየውን ፡ በግድ ፡ ማስቀረት ፡ ከመያዝ ፡ የማይለይ ፡ እስራት ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የተጠራው ፡ ተከላኸ ፡ በሥሊሴ ፡ እጅ ፡ የሚገኘው ፡ ፍጹም ፡ በፈቃዱ ፡ መሆኑን ፡ ፖሊሱ ፡ ካላስረዳ ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ (የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ እንቅጽ ፡ ፱፩) ፡ “የአርባ ፡ ስምንት ፡ ሰዓት ፡ ደንብ” ፡ ተፈጻሚ ፡ መሆን ፡ አለበት ። (ኢታች ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፶፪ ፡ እና ፡ ፶፩ ፡ ይመለከታል ።
- ደግሞ ፡ በፊሱ ፡ ፈቃድ ፡ በመጥሪያ ፡ ከቀረበ ፡ ሰው ፡ ይልቅ ፡ ይበልጥ ፡ አደገኛና ፡ የማይገባባ ፡ ..... ሲሆን ፡ ለሚችለው ፡ በመያዝ ፡ ለቀረበ ፡ ሰው ፡ ይሆን ፡ ከፍተኛ ፡ ዋስትና ፡ ሰዎች ፡ በመጥሪያ ፡ ለቀረበ ፡ ተከላኸ ፡ ግን ፡ መንፈግ ፡ በመሠረተ ፡ ሃላቤ ፡ የሚደገፍ ፡ አይሆንም ።
- 41 አንድ ፡ ሰው ፡ የተያዘ ፡ እንደሆነ ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፲፮ ፡ ይመለከታል ።

በመጥሪያ፡ የተሰጠው ሰው ፡ በኃይል ፡ ተገድዶ ፡ ሳይሆን ፡ “በፈቃድ” ፡ መቅረቡ ፡ ነው ። ተከሳሹ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ ደርሶ ፡ ያለፈቃዱ ፡ በማረፊያ ፡ ቤት ፡ እንዲቆይ ፡ ሲደረግ ፡ ግን ፡ መጥሪያው ፡ ወደ ፡ መያዝነት ፡ ተለወጠ ፡ ማለት ፡ ነው።⁴² ።

“በሕጉ ፡ መሠረት ፡ መጥሪያም ፡ ሆነ ፡ መያዝ ፡ ለተከሳሹ ፡ የሚያስከትሉት ፡ ውጤት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው።” የሚለው ፡ መደምደሚያ” ፡ ሕጉ ፡ የመጥሪያ ፡ መስጠትን ፡ ስልጣን ፡ በሚገባ ፡ ይቆጣጠራልን ፡ ገደብስ ፡ አድርጎለታልን? የሚለውን ፡ ጥያቄ ፡ ያስነሳል ። በአንግሎ ፡ አሜሪካንም ፡ ሆነ ። በአውሮጳ⁴⁴ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ አቋም ፡ መጥሪያ ፡ እንደ ፡ መያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ ሁሉ ፡ የሚሰጠው ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሲሆን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ መጥሪያ ፡ የማደል ፡ ሥልጣን ፡ ለፖሊስ ፡ ተሰጥቷል⁴⁵ ። አንቀጽ ፡ ፳፮⁴⁶ ፡ በዚህ ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ የሚያደርገው ፡ ገደብ ፡ መርማሪው ፡ ፖሊስ ፡ መጥሪያ ፡ ለመስጠት ፡ ተከሳሹ ፡ ወንጀል ፡ መፈጸሙን ፡ “ለማመን ፡ ምክንያት” ፡ እንዲኖረው ፡ ማስፈለጉ ፡ ብቻ ፡ ነው።⁴⁷ ። ይህ ፡ ማመዛዘኛ ፡ ግልጽ ፡ ባይሆንም ፡ ቅሉ ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ የቀረበውን ፡ መረጃ ፡ ለማመን ፡ የሚያጠራጥር ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ለምሳሌ ፡ ጠቋሚው ፡ ግን ፡ እንደሆነ ፡ ሳይታወቅ ፡ መረጃው ፡ ግልጽ ፡ ሳይሆን ፡ ወይም ፡ በምርመራው ፡ ውጤት ፡ ያልተደገፈ ፡ የወሬ ፡ ወሬ ፡ ሲሆን ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ የተከሳሹን ፡ መጠራት ፡ ይከለክላል ፡ ማለት ፡ ይቻላል።

እርግጥ ፡ ነው ፡ ማመዛዘኛ ፡ መኖሩና ፡ በደንብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋሉ ፡ የተለያዩ ፡ ነገሮች ፡ ቢሆኑም ፡ “ይህን ፡ መጥሪያ ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ይልቅ ፡ ለፖሊስ ፡ መስጠት ፡ ተገቢ ፡ ነው ፡ ወይ?” ፡ ተብሎ ፡ ይጠየቅ ፡ ይህ

42 በሥራ ፡ ላይ ፡ ሲወል ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ እንኳ ፡ ልዩነት ፡ አይኖረው ፡ ይሆናል ። ብዙ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፖሊሶች ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ በማውጣት ፡ ፋንታ ፡ የተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ወደሚኖርበት ፡ ወይም ፡ ወደሚሠራበት ፡ ቦታ ፡ ሄደው ፡ በቀሎ ፡ ፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ እንዲቀርብ ፡ “በመጠየቅ” ፡ መጥሪያ ፡ ይሰጥታል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ፖሊሱ ፡ “የተጠራውን” ፡ ሰው ፡ ወደ ፡ ጣቢያ ፡ ይወስዳል ። አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፳፩ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ነቢያ ፡ ልዑል ፡ ክፍል ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ ይመለከቷል ። እርግጥ ፡ ነው ፡ ይህ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የመጥሪያን ፡ መገራት ፡ ስለሚለውጥ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ እንደመያዝ ፡ ያህል ፡ ነው ፡ (እንደዚህም ፡ መቆጠር) አለበት ።

43 ለምሳሌ ፡ እንግሊዝ ፡ (አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፲፫ ፡ የተጠቀሰው) ፡ ማጅሲትራትስ ፡ ኮርት ፡ አክት ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ እ. ኤ. አ. ክፍል ፡ ፩ ፡ ሾል ፡ ፵፪ ፡ ገጽ ፡ ፱፻፳፩) ፡ የተባበረው ፡ የአሜሪካ ፡ መንግሥት ፡ (አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፳፮ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፊደራል ፡ ፍልስ ፡ ሌፍ ፡ ክሪሚናል ፡ ፕሮሲጀር) ፡ ሕንድ ፡ (ኮድ ፡ ሌፍ ፡ ክሪሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ ፲፭፻፶፩ ፡ እ. ኤ. አ. አንቀጽ ፡ ፳፭) ፡ ሉክሳው ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ኢንዲያን ፡ ኮድ ፡ ተብሎ ፡ ይጠቀሳል) ፡ ጋና ፡ (ክሪሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ ኮድ ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ክፍል ፡ ፭፻) ፡ አክራ ፡ (ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ጋና ፡ ኮድ ፡ ተብሎ ፡ ይጠቀሳል) ፡ ዘ ፡ ሱዳን ፡ (ኮድ ፡ ሌፍ ፡ ክሪሚናል ፡ ፕሮሲጀር ፡ ክፍል ፡ ፵፬ ፡ ሎውስ ፡ ሌፍ ፡ ዘ ፡ ሱዳን) ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ እ. ኤ. አ. ሾል ፡ ፱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዘ ፡ ሱዳን ፡ ኮድ ፡ ተብሎ ፡ ይጠቀሳል ።

44 ለምሳሌ ፡ በፈረንሳይ ፡ አገር ፡ ማንደኑ ፡ ደ ፡ ኮምፖሩሲውን ፡ (በአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ “መጥሪያ” ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆነው) ፡ በመርማሪ ፡ ጻፉ ፡ ይሰጣል ። ፍሪንች ፡ ኮድ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፮—፳፱ ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፷ ፡ ገጽ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ይመለከታል ።

45 አንቀጽ ፡ ፳፮ ።
 ከዚህ ፡ ደንብ ፡ የተለየ ፡ ሁኔታ ፡ የሚገኘው ፡ መጥሪያም ፡ እንደ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ በጻፉት ፡ ተቆጣጣሪነት ፡ በሚሰጥበት ፡ (አንቀጽ ፡ ፻፳፮) ፡ የደንቡ ፡ መተላለፍ ፡ ወንጀሎች ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ነው ። የሕጉ ፡ አርቃቂዎች ፡ በዚህ ፡ አኳኑን ፡ ተራ ፡ ወንጀሎችን ፡ ከሕግ ፡ መተላለፍ ፡ ወንጀሎች ፡ ለምን ፡ እንደለዩ ፡ ምክንያቱ ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ፤ አንድ ፡ ሰው ፡ ይሆናል ፡ ብሎ ፡ የሚገምተው ፡ ግን ፡ የዚህን ፡ ተቃራኒ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ፖሊስ ፡ በደንብ ፡ መተላለፍ ፡ ወንጀሎች ፡ ብቻ ፡ መጥሪያ ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ እንዲፈቀድለት ፡ ነው ።

46 አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፵ ፡ የተጠቀሰ ።
 47 በአንቀጽ ፡ ፴ ፡ መሠረት ፡ የምስክሮች ፡ በፖሊስ ፡ መጠራት ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ናል = መጥሪያ ፣ ለመስጠት ፣ የሚያበቃ ፣ በቂ ፣ የሰውየውን ፣ ወንጀል ፣ መፈጸም፣ የሚያሳምን ፣ ምክንያት” ፣ መኖር ፣ አለመኖሩን ፣ ለመወሰን ፣ ተከላኹ ፣ በወንጀል ፣ አጥፊ ፣ ለመሆኑ ፣ የቀረበውን ፣ መረጃ ፣ አጥፊነቱ ፣ እስከተረጋገጠ ፣ ድረስ ፣ ከወንጀል ፣ ነፃ ፣ ሆኖ ፣ እንዲቆጠር ፣ ካለው ፣ መብትና ፣ ከነፃነት ፣ መብቱ ፣ ጋር ፣ ማመዛዘን ፣ ያስፈልጋል ⁴⁸ = የፍርድ ፣ ቤት ፣ የመያዝ ፣ ትእዛዝ ፣ ለመስጠት ፣ የሚደረገው ፣ ውሳኔ ፣ የሚያስከትለውን ፣ ዓይነት ፣ ብርቱ ፣ ውጤት ፣ የሚያመጣውን ፣ ይህን ፣ ከባድ ፣ ሥልጣን ፣ ለፖሊስ ፣ ቢሰጥ ፣ ፖሊሶች ፣ እንደዳኞች ፣ የግል ፣ ስሜታቸውን ፣ በመግታት ፣ በሚገባ ፣ የሚጠቀሙበት ፣ አይመስልም = ምክንያቱም ፣ አስቸጋሪው ፣ ወንጀለኞችን ፣ የመያዝ ፣ ሥራ ፣ ላይ ፣ የተሰማሩ ፣ ሁሉ ፣ አጠራጣሪ ፣ ሁኔታ ፣ ባጋጠማቸው ፣ ጊዜ ፣ ዝንባሌአቸው ፣ ተከላኹን ፣ ሳይሆን ፣ መንግሥትን ፣ በመደገፍ ፣ ለመወሰን ፣ በመሆኑ ፣ ነው =

ስለዚህ ፣ በሕጉ ፣ ውስጥ ፣ ያሉት ፣ አንቀጾች ፣ እርስ ፣ በርሳቸው ፣ እንዲሰማሙና ፣ የሕዝቡ ፣ መብቶችም ፣ እንዲጠበቁ ፣ የመጥሪያ ፣ መስጠቱን ፣ ሥልጣን ፣ ከፖሊስ ፣ ወደ ፍ/ቤት ፣ እጅ ፣ እንዲዛወር ፣ ለማድረግ ፣ ሕጉ ፣ መሻሻል ፣ አስበት። ይህ ፣ በደረግ ፣ ዳኞች ፣ ማመልከቻ ፣ ሲደርሳቸው ፣ ስለተከላኹ ፣ ወንጀለኛነት ፣ የቀረበውን ፣ መረጃ ፣ ከተመለከቱ ፣ እና ፣ በኃይል ፣ ሳይጠቀሙ ፣ ተከላኹን ፣ በቅጥጥር ፣ ሥር ፣ ለማድረግ ፣ መቻል ፣ አለመቻሉን ፣ ካመዛዘኑ ፣ በኋላ ፣ እንዳስፈላጊነቱ ፣ የመያዝ ፣ ትእዛዝ ፣ ወይም ፣ መጥሪያ ፣ ይሰጣሉ = ዳኞች ፣ የመያዝ ፣ ትእዛዝ ፣ ከመስጠታቸው ፣ በፊት ፣ ተከላኹ ፣ ፍ/ቤት ፣ መቅረቡ ፣ “ፍጹም ፣ አስፈላጊ” ፣ መሆኑን ፣ አለመሆኑን ፣ መወሰን ፣ እንዳለባቸው ፣ ሁሉ ፣ መጥሪያ ፣ ከማደላቸው ፣ በፊትም ፣ ተከላኹ ፣ አጥፊ ፣ መሆኑን ፣ “ለማሳመን ፣ ምክንያት” ፣ መኖር ፣ አለመኖሩን ፣ ፖሊሶች ፣ ሳይሆኑ ፣ እነርሱ ፣ ይወስናሉ ⁴⁹ = ተከላኹ ፣ ወንጀል ፣ መፈጸሙ ፣ በጣም ፣ የሚመስል ፣ መሆኑ ፣ ከመወሰኑ ፣ በፊት ፣ ከሁለቱ ፣ የትኛው ፣ ሥነ ፣ ሥርዓት ፣ ማለት ፣ በመያዝ ፣ ወይም ፣ በመጥሪያ ፣ መጠቀም ፣ እንደሚገባ ፣ መወሰን ፣ አስፈላጊ ፣ አይሆንም =

እላይ ፣ የቀረበው ፣ ሃሳብ ፣ ተቀባይነት ፣ ባያገኝና ፣ የመጥሪያ ፣ መስጠት ፣ ሥልጣን ፣ ለፖሊሶች ፣ ቢተውም ፣ እንኳ ፣ የሕጉን ፣ ጩዳኝነት ፣ ለማቃለል ፣ አንድ ፣ ሌላ ፣ ተቀባይነት ፣ ያለው ፣ መንገድ ፣ አለ = ይኸውም ፣ በመጥሪያ ፣ የቀረቡ ፣ ተጠርጣሪዎች ፣ ወንጀሉን ፣ አለመሥራታቸው ፣ ለፖሊስ ፣ ግልጽ ፣ ሆኖ ፣ ሲታይ ፣ ወዲያውኑ ፣ እንዲለቅቃቸው ፣ በመፍቀድ ፣ ሕጉን ፣ ማሻሻል ፣ ነው =

ይህ ፣ ሥልጣን ፣ ለፖሊስ ፣ እንዳይሰጥ ፣ ሁለት ፣ መቃወሚያ ፣ ሃሳቦች ፣ ሊቀርቡ ፣ ይችላሉ = መጀመሪያ ፣ ፖሊስ ፣ እንዲለቅ ፣ መፍቀድ ፣ ሥርዓቱን ፣ ከዳኝነት ፣ መቃዋትና ፣ ቁጥጥር ፣ ማራቅና ፣ መሠወር ፣ ይሆናል ፣ ብሎ ፣ ለመከራከር ፣

⁴⁸ በተባበረው ፣ የአሜሪካ ፣ መንግሥት ፣ የፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ ለመስጠት ፣ አስፈላጊ ፣ የሆነው ፣ “ደሀና ፣ ምክንያት” ፣ መጥሪያም ፣ ከመስጠቱ ፣ በፊት ፣ መኖር ፣ አለበት = እላይ ፣ በግርጌ ፣ ግስረጃ ፣ ቍ. ፳፮ ፣ የተጠቀሰው ፣ ደንብ ፣ ፮ ፣ ፈደራል ፣ ፍልስ ፣ እፍ ፣ ክሪሚናል ፣ ፕሮሲዩር ፣ በእንግሊዝ ፣ አገር ፣ ምንም ፣ እንኳ ፣ ያለ ፣ መሃላና ፣ ያለፈርማ ፣ በተሰጠ ፣ ጥቆማ ፣ መሠረት ፣ መጥሪያ ፣ ሲሰጥ ፣ ቢችልም ፣ የፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ ለማምጣውት ፣ አስፈላጊ ፣ የሆነው ፣ “የዳኞች ፣ አስተያየት” ፣ መጥሪያም ፣ ለመስጠት ፣ አስፈላጊ ፣ ነው = እላይ ፣ በግርጌ ፣ ግስረጃ ፣ ቍ. ፳፮ ፣ የተጠቀሰው ፣ ሃሊስ ባሪስ ፣ ሎውስ ፣ እፍ ፣ ኢንግላንድ ፣ ቮል ፣ 1 ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፻፲፱፻፱ =

⁴⁹ ለሕጉ ፣ ርስ ፣ በርስ ፣ መስማማት ፣ ሲባል ፣ ለሁለቱም ፣ ማመዛዘኞች ፣ አንድ ፣ ዓይነት ፣ የአተረጓጎም ፣ ሚዛንና ፣ የመረጃ ፣ ዘዴዎች ፣ ያስፈልጋሉ = እላይ ፣ ከግርጌ ፣ ግስረጃ ፣ ቍ. ፳፮—፳፱ ፣ ጋር ፣ የሚሄደውን ፣ ጥናት ፣ ጽሑፍ ፣ ይመለከታል =

ይቻላል ። ፖሊሶች ፣ በጣም ፣ መሠረት ፣ በሌለው ፣ ጥርጣሪ ፣ “እንደሌለጋቸው” ሰዎችን ፣ ለመጥራትና ፣ ምርመራቸው ፣ ፍሬ ፣ ቢስ ፣ ሲሆን ፣ ለመልቀቅ ፣ ይችላሉ ፣ ማለት ፣ ነው ። ያለ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ የተያዙ ፣ ሰዎች ፣ ምንም ፣ እንኳ ፣ ጥፋተኛ ፣ ባይመስሉ ፣ ወይም ፣ መያዛቸው ፣ ሕጋዊ ፣ ባይሆን ፣ ነገሩ ፣ በዳኞች ፣ እንዲረጋገጥ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ መቅረብ ፣ ያለባቸው⁵⁰ ፣ ፖሊሶች ፣ ይህን ፣ ሥልጣናቸውን ፣ አላገባብ ፣ እንዳይጠቀሙበት ፣ ሲባል ፣ ነው ። አንድ ፣ ሰው ፣ የተያዘው ፣ ያለ ፣ ሕግ ፣ ከሆነና ፣ ይህ ፣ መሆኑ ፣ በፍርድ ፣ ቤት ፣ ከተረጋገጠ ፣ በፍትሐ ፣ ብሔርም ፣ ሆነ ፣ በወንጀል ፣ አጥፊውን ፣ ለመከሰስ ፣ ይቻላል⁵¹ ። በመጥሪያ ፣ ማቅረብ ፣ ወደ ፣ መያዝ ፣

50 ስለዚህ ፣ ጉዳይ ፣ በእንግሊዝና ፣ የጋራ ፣ ብልጽግና ፣ ሃገሮች ፣ የሕግ ፣ አቅም ፣ ያሉት ፣ ደንቦች ፣ በመሠረቱ ፣ ሦስት ፣ ናቸው ። የመጀመሪያው ፣ ዓይነት ፣ ለምሳሌ ፣ የሕንድና ፣ የሱዳን ፣ ሕጎች ፣ የፖሊስ ፣ መልቀቅ ፣ ሕጋዊ ፣ አለመሆኑን ፣ በግልጽ ፣ ይናገራሉ ፤ የኢትዮጵያም ፣ ሕግ ፣ (አንቀጽ ፣ 85) ፣ ይህን ፣ አስተያየት ፣ ይካሄዳል ። (እሳይ ፣ በግርጌ ፣ ማሰረጃ ፣ ቍ ፣ ጸፎ ፣ ይመለከቷል) ። የማላያና ፣ የሲንጋፖር ፣ ሕጎች ፣ ይኸን ፣ አስተያየት ፣ ሲቀበሉ ፣ በከፍተኛ ፣ የፖሊስ ፣ ሾሞች ፣ ረገድ ፣ ግን ፣ አንድ ፣ ልዩነት ፣ ፈጥሮዋል ። የሚከተለው ፣ ዓይነት ፣ ደግሞ ፣ የተያዘውን ፣ ሰው ፣ ለአመክሮ ፣ ፀተውሰን ፣ ገደብ ፣ ለመልቀቅ ፣ ወይም ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ተሉ ፣ ለማቅረብ ፣ ለፖሊስ ፣ ግልጽ ፣ የሆነ ፣ ምርጫ ፣ ይሰጣል ፤ ሆኖም ፣ ወዲያውኑ ፣ ስለመልቀቅ ፣ አይናገርም ። ታንጋኒካና ፣ እንግሊዝ ፣ ከዚህ ፣ ክፍል ፣ ናቸው ፣ (እሳይ ፣ በግርጌ ፣ ማሰረጃ ፣ ቍ ፣ ፲፫ ፣ ይመለከቷል) ። የመጨረሻው ፣ ዓይነት ፣ ለምሳሌ ፣ የጋና ፣ ሕግ ፣ ወንጀል ፣ ያልሠራ ፣ ከመሰለው ፣ የተያዘውን ፣ ሰው ፣ እንዲለቅ ፣ ለፖሊስ ፣ በግልጽ ፣ ሥልጣን ፣ ይሰጠዋል ። እንዲያን ፣ ኮድ ፣ ክፍል ፣ 5፣ ሱዳን ፣ ኮድ ፣ ክፍል ፣ 9፣ ፊደል ፣ ክሪሚናል ፣ ፕሮሲጀር ፣ ኮድ ፣ እፍ ፣ ከ ፣ ሲደረጉድ ፣ ማሲ ፣ በተተሰ ፣ ክፍል ፣ 8፣ (ከሞላ ፣ ላምፕር ፣ ፲፱፻፶፩ ፣ እ. ኤ. አ.) ፣ ከዚህ ፣ በኋላ ፣ ማሊያን ፣ ኮድ ፣ ተብሎ ፣ ይጠቀሳል ። ክሪሚናል ፣ ፕሮሲጀር ፣ ኮድ ፣ ክፍል ፣ ፱፣ ሎውስ ፣ እፍ ፣ ከ ፣ ኮሎኒ ፣ እፍ ፣ ሲንጋፖር ፣ (፲፱፻፶፩ ፣ እ. ኤ. አ.) ፣ ምዕራፍ ፣ ፲፱፣ ከዚህ ፣ በኋላ ፣ ሲንጋፖር ፣ ኮድ ፣ ተብሎ ፣ ይጠቀሳል ። ክሪሚናል ፣ ፕሮሲጀር ፣ ኮድ ፣ ክፍል ፣ ፱፣ ሎውስ ፣ እፍ ፣ ታንጋኒካ ፣ (፲፱፻፵፯ ፣ እ. ኤ. አ.) ፣ ምዕራፍ ፣ 8 ፣ ከዚህ ፣ በኋላ ፣ ታንጋኒካ ፣ ኮድ ፣ ተብሎ ፣ ይጠቀሳል ፤ እሳይ ፣ በግርጌ ፣ ማሰረጃ ፣ ቍ ፣ ፲፪ ፣ የተጠቀሰ ፣ (እንግሊዝ) ፣ ማጅሰትሪትስ ፣ ኮርትስ ፣ አክት ፣ ፲፱፻፶፪ ፣ እ. ኤ. አ. ፣ ክፍል ፣ ፱፣ ጋና ፣ ኮድ ፣ ክፍል ፣ ፲፩(፩) ።

በአሜሪካን ፣ ሕግ ፣ (ምንም ፣ እንኳ ፣ በግብር ፣ ቢጸጸምም) ፣ ፖሊስ ፣ የተያዘን ፣ ሰው ፣ መልቀቅ ፣ በጠቅላላው ፣ ሕጋዊ ፣ አይደለም ። ኢስ ፣ ዋርነር ፣ “ከ ፣ ፍጥረት ፣ አራሰት ፣ አክት” ፣ ቨርጅኒያ ፣ ሎው ፣ ሪሪው ፣ ቮል ፣ 8፣ ፳፭ ፣ ፲፱፻፵፪ ፣ እ. ኤ. አ.) ፣ ገጽ ፣ ፲፱፻፵፩—፵፩ ፣ ሊ ፣ ሞትካመር ፣ አድሚኒስትራቲቭን ፣ አፍ ፣ ክሪሚናል ፣ ሎው ፣ (ቨካን ፣ ፲፱፻፶፫ ፣ እ. ኤ. አ.) ፣ ገጽ ፣ ፳፯—፳፰ ።

አርግጥ ፣ ነው ፣ በፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ የተያዘውን ፣ ሰው ፣ ፖሊስ ፣ ለመልቀቅ ፣ አይችልም ፣ ምክንያቱም ፣ ትእዛዙ ፣ የተያዘው ፣ ሰው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ይቅረብ ፣ ስለሚል ፣ ነው ። ለምሳሌ ፣ ክሪሚናል ፣ ፕሮሲጀር ፣ ኮድ ፣ ሦስተኛ ፣ ክፍል ፣ ከድሰተኛ ፣ ፎርም ፣ ይመለከቷል ።

51 ያለሕግ ፣ የተያዘው ፣ ሰው ፣ በያዘው ፣ ሰው ፣ ላይ ፣ ሕጋዊና ፣ ሕግ ፣ ነክ ፣ ያልሆኑ ፣ ልዩ ፣ ልዩ ፣ ቅጣቶች ፣ ለብቻ ፣ ለብቻ ፣ ወይም ፣ አንድ ፣ ላይ ፣ እንዲፈጸሙበት ፣ ሲጠይቅ ፣ ይችላል ። እነዚህም ፣ በአጭሩ ፣ የሚከተሉት ፣ ናቸው ።

ሀ) በፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ክስ ፣ ካሣ ፣ መጠየቅ ፣ ያኻው ፣ ተራ ፣ ሰውም ፣ ሆነ ፣ (ፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፪፻፴፰ ፣ ፪፻፴፰—፵፪) ፣ ወይም ፣ ፖሊስ ፣ (ፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፪፻፴፰ ፣ ፪፻፴፰ ፣ ፪፻፴፰—፵፪) ፣ የሚቀርብበት ፣ ክስ ፣ ያኻው ፣ ፖሊስ ፣ ከሆነ ፣ መንግሥት ፣ ተጣምር ፣ ከፖሊሱ ፣ ጋር ፣ በሃላፊነት ፣ ይጠየቅ ፣ ይሆናል ፤ ግን ፣ መንግሥት ፣ የከፈለውን ፣ ካሣ ፣ ከፖሊሱ ፣ ሲቅበል ፣ መብት ፣ አለው ። ሕገ ፣ መንግሥት ፣ አንቀጽ ፣ ፳፪ ፣ ፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፪፻፴፰—፵፪ ።

ለ) የወንጀል ፣ ክስ ፣ ያኻው ፣ ተራ ፣ ሰው ፣ ከሆነ ፣ (በወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፳፻፶፪) ፣ ፖሊስ ፣ ከሆነ ፣ (በወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፵፻፲፩ ፣ ፵፻፲፩ ፣ ፵፻፲፩ ፣ ፵፻፲፩—፵፪) ፣ መሠረት ፣ የሚቀርብ ፣ ክስ ።

ሐ) ራስን ፣ መርዳት ፣ ሕጋዊ ፣ ያልሆነን ፣ መያዝ ፣ (የእጅ ፣ አሰራት) ፣ በጋይል ፣ መቋቋም ፣ ሕጋዊ ፣ ነው ። የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፲ ፣ ፲፩ ፣ ፪፻፴፱(፩) ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፳፪ ፣ (ሐ) ፳፪ ፣ ግን ፣ በተጨማሪ ፣ ተቃራኒ ፣ ትርጉም ፣ ሲሰጣቸው ፣ የሚቻለውን ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ አንቀጽ ፣ ፪፻፴፫ ፣ እፍ ፣ ፳፯፻፶፯ ፣ ይመለከቷል ።

መ) ሙሳጣዊ ፣ (የፖሊስ) ፣ ሥነ ፣ ሥርዓት ፣ (ዲቢፕሊን) ፣ በሥራ ፣ ክፍል ፣ የሚደረግ ፣ ሽረት ፣

ነት፡ እስኪለወጥ፡ ድረስ፡ (ያለፈቃድ፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ በማቆየት)፡ የተጠሪውን፡ መብት፡ እስኪዘህም፡ ለማይተላለፈው፡ ሰውን፡ ያለአግባብ፡ በመጥሪያ፡ ማቅረብን፡ ለመቃወም፡ እነዚህ፡ ክርክሮች፡ እጅግም፡ ጠንካራ፡ አይደሉም⁵² ።

ደግሞ፡ ሕጉ፡ በመጥሪያ፡ የቀረበን፡ ተከሳሽ፡ የመልቀቅን፡ ሥልጣን፡ ለፖሊስ፡ ያልሰጠበት፡ አጥጋቢ፡ ምክንያት፡ አለ፡ ብሎ፡ ለመከራከር፡ ይቻላል፡ ይህ ወም፡ ምክንያት፡ ማንኛውም፡ ተራ፡ ፖሊስ፡ በሕግ፡ በቂ፡ ትምህርት፡ ያገኘ፡ ስላልሆነ፡ በዚህ፡ ሥልጣን፡ በሚገባ፡ ለመጠቀም፡ ችሎታ፡ ያንሰዋል፤ ስለዚህም፡ የትኛውን፡ ተከሳሽ፡ ለቆ፡ የትኛውን፡ ለወደፊት፡ ምርመራ፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ ማቆየት፡ ወይም፡ የዋስትና፡ ወረቀት፡ በማስፈረም፡ መልቀቅ፡ እንደሚገባ፡ ፖሊስ፡ እንዲወስን፡ ለመፍቀድ፡ ያህል፡ በፖሊስ፡ “አንተማመንም”⁵³ ። ለዚህ፡ ክርክር፡ ግልጽ፡ የሆነው፡ መልስ፡ ፖሊሶች፡ በመጥሪያ፡ የቀረበ፡ ተከሳሽ፡ ወንጀል፡ ያልሠራ፡ ስለሆነ፡ ይለቀቅ፡ ብለው፡ ለመወሰን፡ በቂ፡ ችሎታ፡ ከሌላቸው፡ ተከሳሾች፡ አጥፊ፡ መሆኑን፡ “ለማመን፡ ምክንያት”፡ አለ፡ ብለው፡ ከመጀመሪያው፡ መጥሪያ፡ ለመስጠትም፡ ቢሆን፡ በቂ፡ ችሎታ፡ አይኖራቸውም ። ስለዚህም፡ ይህ፡ የመጥሪያ፡ መስጠት፡ ሥልጣን፡ ከፖሊሶች፡ ይልቅ፡ በዳኞች፡ እጅ፡ መሆን፡ አለበት፤ የሚል፡ ነው፤ ይህ፡ መፍትሔ፡ እላይም፡ ተሰጥቶ፡ ነበር ። ግን፡ ሕጉ፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ እተሻሻለ፡ ድረስ፡ ፖሊሶች፡ ባይሆን፡ እንኳን፡ የራሳቸው፡ ስሕተት፡ የሚያስከትለውን፡ ውጤት፡ ለማረም፡ እንዲችሉ፡ የመልቀቁ፡ ሥልጣን፡ ሲኖራቸው፡ እንደሚገባ፡ ይታመናል ።

ባጭሩ፡ በተከሳሾች፡ በኩል፡ ሆነን፡ ስንመለከተው፡ በመጥሪያም፡ በቀርብ፡ ወይም፡ በፍ/ቤት፡ ትእዛዝ፡ ቢያዝ፡ የሚደርስበት፡ ነገር፡ አንድ፡ ዓይነት፡ ስለ፡

የገንዘብ፡ መቀጫና፡ ተመሳሳይ፡ ቅጣቶች፡ የወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፪፻፲፮፤ የ፲፱፻፸፩ ፍ. ም. የፖሊስ፡ አዋጅ፡ አንቀጽ፡ ፲፭(፪)፡ እና፡ ፳፮፡ አዋጅ፡ ቀጥር፡ ፮፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፳ኛ፡ ዓመት፡ ቀጥር፡ ፩ ።

52 እርግጥ፡ ነው፡ እንደ፡ ጊዜ፡ በመጥሪያ፡ የቀረበው፡ ተከሳሽ፡ ማረፊያ፡ ቤት፡ ያለፈቃድ፡ እንዲቆይ፡ ከተደረገ፡ በመጥሪያ፡ የመቅረቡ፡ ሥርዓት፡ ወደ፡ ያለፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ሥርዓት፡ ይለወጣል፡ መጥሪያውም፡ የተሰጠው፡ በአንቀጽ፡ ፳፮፡ መሠረት፡ “ለማመን፡ በቂ፡ ምክንያት”፡ ሳይኖር፡ ከሆነ፡ እንደ፡ ሕጋዊ፡ ያልሆነ፡ መያዝ፡ መቁጠር፡ አለበት ። በዚህ፡ ጊዜ፡ ተከሳሾች፡ ያለ፡ ሕግ፡ በመያዝ፡ ሕጉ፡ የሚያዘሉትን፡ ከሣ፡ ማግኘት፡ ይገባዋል ። (እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. 98፡ ይመለከታል) ።

ፖሊስ፡ ጣቢያ፡ በመጥሪያ፡ የቀረበ፡ ተከሳሽ፡ ሁሉ፡ እንዴት፡ “ወደ”፡ ቀረበ፡ ሊባል፡ ይቻላል፡ ተብሎ፡ ይጠየቅ፡ ይሆናል ። ስለዚህ፡ ጉሳይ፡ አላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፱፮፡ ይመለከቱ ሲሆኑ፡ ነገር፡ ግን፡ በመጥሪያ፡ በመቅረብና፡ በመያዝ፡ መካከል፡ ያለውን፡ ዋና፡ ልዩነት፡ ለማጽናት፡ ሲባል፡ “ወደ”፡ በመቅረብና፡ “ያለውድ”፡ በመቅረብ፡ መካከል፡ ያለውን፡ ልዩነት፡ ማብራራት፡ ተገቢ፡ ይመስላል ። በአውነቱ፡ እነዚህ፡ የፈቃደኝነት፡ (ወይም፡ ፈቃደኛ፡ ያለመሆን)፡ ደረጃዎች፡ እንዳሉባቸው፡ የታወቀ፡ ነው ። ግን፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፱፮፡ የተጠቀሰውን፡ ዴልቪን፡ ገጽ፡ ፳፭—፳፱፡ ጂ፡ ዊሊያምስ፡ “ፖሊስ፡ ዲቴንሽን፡ ሕንድ፡ አራስት፡ ፐሪቪሌጅስ፡ እን፡ እንተርናሽናል፡ ሲምፖሲየም”፡ “ኢንግላንድ”፡ ጆርናል፡ ለፍ፡ ክራሚናል፡ ሎው፡ ክራሚናሎጂ፡ ሕንድ፡ ፖሊስ፡ ሳይንስ፡ ፔል፡ 98፡ (፲፱፻፷፮)፡ ገጽ፡ ፳፻፲፫—፲፮ ።

53 ይህ፡ ደራሲው፡ የማይሰማግበት፡ የአሳብ፡ አደራደር፡ የሕጉ፡ አርቃቂዎች፡ የቀላሚ፡ ምርመራ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ወንጀል፡ አለመሥራቱ፡ በግልጽ፡ የታወቁለትን፡ ተከሳሽ፡ የመልቀቅ፡ ሥልጣን፡ እንዳይኖረው፡ ለመወሰን፡ ምክንያት፡ የሆኑቸው፡ ይመስላል ። እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፪፡ የተጠቀሰውን፡ ግራሽን፡ “ላ፡ ኮቪል፡ ፐርቢጂር፡ .....”፡ ይመለከታል ። የሕግ፡ እስከባሪው፡ ሥልጣን፡ ለተከሳሾች፡ እንደ፡ ዋስትና፡ ሲሆን፡ ይቻላል፡ ሲል፡ ደራሲው፡ የቀረበውን፡ ጎሳብ፡ (ቍ. ፳፱)፡ ለመረዳት፡ አስቸጋሪ፡ ነው ። (እብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ፖሊስ፡ የሆነት)፡ ሕግ፡ እስከባሪዎች፡ እንደዳኞች፡ ሁሉ፡ ያላቸው፡ የሕግ፡ እውቀት፡ እምብዛም፡ ከመሆኑም፡ በላይ፡ የተገኘውን፡ መረጃ፡ ሲመረምሩ፡ እንደ፡ ዳኞች፡ ከአድልዎ፡ ነፃ፡ ይሆናሉ፡ ለማለት፡ ያዳግታል ።

ሆነ ፣ ሁለቱም ፣ ሥነ ፣ ሥርዓተ ቶች ፣ ማለት ፣ የመጥሪያም ፣ ሆነ ፣ የመያዝ ፣ ትእዛዝ ፣ በአንድ ፣ በሌላ ሥልጣን ፣ ማለት ፣ በፍ/ቤት ፣ በተመሳሳይ ፣ ማመዛዘኛዎች ፣ መሠረት ፣ መስጠት ፣ አለባቸው ፣ የሚል ፣ እስተያየት ፣ ቀርቧል ። ይህ ፣ ዓይነት ፣ ማሻሻል ፣ ሳይደረግ ፣ ከቀረ ፣ ግን ፣ በይሆን ፣ ፖሊሶች ፣ ወንጀለኛ ፣ የማይመስሏቸውን ፣ በመጥሪያ ፣ የቀረቡት ፣ ከተከሳሾች ፣ እንዲለቁ ፣ ሥልጣን ፣ ሊሰጣቸው ፣ ይገባል ።

ይህ ፣ የኋለኛው ፣ ለውጥ ፣ በደረግ ፣ በመጥሪያ ፣ ስለቀረበ ፣ ተከሳሽ ፣ ጉዳይ ፣ ፖሊሶች ፣ ከሦስት ፣ እርምጃዎች ፣ አንዱን ፣ ለመምረጥ ፣ ይችላሉ ። ከነዚህም ፣ አንደኛው ፣ ተከሳሹ ፣ በፈቀዱ ፣ ፖሊስ ፣ ጣቢያ ፣ በቀረበ ፣ በአርባ ፣ ስምንት ፣ ሰዓት ፣ ውስጥ ፣ እንዲሠራበት ፣ ያስፈልጋል ⁵⁴ ፤ እነዚህም ፣ እርምጃዎች ፣ ነፃ ፣ መልቀቅ ፣ የዋስትና ፣ ወረቀት ፣ በማስፈረም ፣ መልቀቅና ፣ በአቅራቢያ ፣ ወደሚገኝ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ማቅረብ ፣ ናቸው ።

ያለ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ ስለመያዝ ።

እስከ ፣ አሁን ፣ ድረስ ፣ የተመለከትነው ፣ በፍ/ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ ስለመያዝና ፣ ስለ ፣ ፖሊስ ፣ መጥሪያ ፣ አገልግሎት ፣ ሲሆን ፣ አሁን ፣ ደግሞ ፣ በወንጀለኛ ፣ ተግባር ፣ የተጠረጠሩ ፣ ሰዎችን ፣ በመገደድ ፣ ወደሚያዙበት ፣ ወደ ፣ ሦስተኛውና ፣ የመጨረሻው ፣ ዘዴ ፣ ማለት ፣ ወደ ፣ ያለ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ መያዝ ፣ እንዘራለን ። ስለዚህ ፣ ጉዳይ ፣ የሚናገሩት ፣ ደንቦች ፣ በሕገ ፣ መንግሥቱም ፣ በሥነ ፣ ሥርዓቱም ፣ ሕግ ፣ ውስጥ ፣ ይገኛሉ ።

ሕገ - መንግሥቱ ፤

እላይ ፣ እንደተመለከትነው ⁵⁵ ፣ የሕገ ፣ መንግሥቱ ፣ አንቀጽ ፣ 98 ፣ የአማርኛው ፣ ጽሑፍ ፣ አንድ ፣ ሰው ፣ ያለ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ እንዲያዝ ፣ የሚፈቅደው ፣ “ጸንቶ ፣ የቆመውን ፣ ሕግ ፣ ጥሰ ፣ ብርቱ ፣ ጥፋት ፣ ሲያደርግ” ፣ የተገኘ ፣ እንደሆነ ፣ ብቻ ፣ ነው ፤ ስለነዚህም ፣ የተለዩ ፣ ጉዳዮች ፣ ብዙ ፣ የሥነ ፣ ሥርዓቱ ፣ ሕግ ⁵⁶ ፣ አንቀጽ ጾች ፣ ያብራራሉ ። የሚያሳዝነው ፣ እላይ ፣ በተጠቀሰው ፣ በአንቀጽ ፣ 98 ፣ በአማርኛውና ፣ በእንግሊዝኛው ፣ ጽሑፍ ፣ መካከል ፣ ብርቱ ፣ ልዩነት ፣ መኖሩ ፣ ነው ። የእንግሊዝኛው ፣ ጽሑፍ ፣ እንደሚከተለው ፣ ይነበባል ፣ “ማንኛውም ፣ ሰው ፣ ጸንቶ ፣ የቆመውን ፣ ሕግ ፣ ሲጥስ ፣ እጅ ፣ ተፍንጅ ፣ ካልተያዘ ፣ ወይም ፣ ሕጉን ፣ በመጣስ ፣ ብርቱ ፣ ጥፋት ፣ ካላደረገ ፣ ያለ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ትእዛዝ ፣ እይታ ስርም” ። “እጅ ፣ ተፍንጅ” ፣ የሚለውን ፣ ሐረግ ፣ “ሲያደርግ ፣ ሲገኝ” ⁵⁷ ፣ ብለን ፣ የፈታነው ፣ እንደሆነ ፣

54 እንደ ፣ ደንቡ ፣ በመጀመርያው ፣ ምርጫ ፣ ለመጠቀም ፣ የሚያለው ፣ ተከሳሹ ፣ ፖሊስ ፣ ጣቢያ ፣ የቀየው ፣ “በፈቃዱ” ፣ ሲሆን ፣ ብቻ ፣ ነው ። እላይ ፣ በግርጌ ፣ ማስረጃ ፣ ቀን 98 ፣ ይመለከቷል ። ይህም ፣ የሚሆንበት ፣ ምክንያት ፣ እንደደንቡ ፣ ከሆነ ፣ መልቀቅ ፣ የሚከለክለው ፣ የማከገደድ ፣ ተግባር ፣ በመጥሪያ ፣ መቅረብን ፣ ወደ ፣ መያዝ ፣ ስለወጠው ፣ በኋላ ፣ ብቻ ፣ ስለሆነ ፣ ነው ። የአንቀጽ ፣ 98ን ፣ ዓላማ ፣ ለመፈጸም ፣ አርባ ፣ ስምንት ፣ ሰዓት ፣ ሲያልፍ ፣ ግድታ ፣ መኖሩን ፣ የሚያረጋግጥ ፣ ተቃራኒ ፣ መረጃ ፣ አፍራሽ ፣ የማይገኝበት ፣ ግምት ፣ መመሥረት ፣ አስፈላጊ ፣ ሳይሆን ፣ አይቀርም ።

55 በግርጌ ፣ ማስረጃ ፣ ተግባር ፣ 98 ፣ ጋር ፣ የሚሄደውን ፣ ጥናውን ፣ ጽሑፍ ፣ ይመለከቷል ።

56 አንቀጽ ፣ 98—98 ፣ እና ፣ 9—98 ።

57 አንድ ፣ አንድ ፣ የአማርኛ ፣ ቋንቋ ፣ አዋቂዎች ፣ ንዑስ ፣ ሐረጉ ፣ አሻራነት ፣ እለው ፣ ቢለም ፣ እብዛኛዎቹ ፣ “ሲያደርግ ፣ ካልተገኘ ፣ በቀር” ፣ የሚለው ፣ ሐረግ ፣ የሚያሳየው ፣ አድራሳት ፣ ከተፈጸመ ፣ በኋላ ፣ በተዘዋዋሪ ፣ መንገድ ፣ ሳይሆን ፣ አድራሳቱ ፣ ሲፈጸም ፣ በተጥታ ፣ መታየቱን ፣ ያመለክታል ፣ እንደሚሉ ፣ ተስፋ ፣ ይደረጋል ።

ዋናው ልዩነት፡ በእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ መሠረት፡ ያለፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ የሚፈቀደው፡ ወንጀሉ፡ እጅ፡ ከፍንጅ፡ ወይም፡ ብርቱ፡ በሆነ፡ ጊዜ፡ ሲሆን፡ በአማርኛው፡ ጽሑፍ፡ መሠረት፡ ግን፡ ሁሉም፡ ሁኔታዎች፡ ያሉ፡ እንደሆነ፡ ማለት፡ ወንጀሉ፡ ብርቱ፡ ሆኖ፡ ወንጀለኛው፡ ሲፈጽመው፡ ሲገኝ፡ ብቻ፡ መሆኑ፡ ነው። ለምሳሌ፡ አንድ፡ ሰው፡ ፖሊስ፡ እያየው፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ ወንጀል፡ ሲሠራ፡ የአንቀጽ፡ 95፡ የአማርኛውና፡ የእንግሊዝኛው፡ ጽሑፎች፡ ልዩነት፡ ጉልቶ፡ ይታያል። የእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ የሰውየውን፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ሲፈቅድ፡ የአማርኛው፡ ግን፡ ይከለክላል። ምክንያቱም፡ በአማርኛው፡ ጽሑፍ፡ መሠረት፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ የሚያሰይዘው፡ ወንጀሉ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ መፈጸሙ፡ ብቻ፡ በቂ፡ ሳይሆን፡ “ብርቱ”⁵⁸፡ ወንጀል፡ እንዲሆንም፡ አስፈላጊ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ደንብ፡ መተላለፍ፡ ብርቱ፡ ወንጀል፡ ስላልሆነ፡ ነው። እንዲሁም፡ አንድ፡ ፖሊስ፡ ከጥቂት፡ ዓመታት፡ በፊት፡ ብርቱ፡ ወንጀል፡ ፈጽሟል፡ ተብሎ፡ የተጠረጠረን፡ ሰው፡ ቢይዝ፡ የጽሑፎቹን፡ ልዩነት፡ በጉልህ፡ ለመገንዘብ፡ ይቻላል። የእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ እንደዚህ፡ ያለውን፡ መያዝ፡ ወንጀሉ፡ “ብርቱ”፡ በመሆኑ፡ ብቻ፡ ሲፈቅድ፡ የአማርኛው፡ ጽሑፍ፡ ግን፡ ወንጀሉ፡ “እጅ፡ ተፍንጅ”፡ ስላልሆነ፡ ያለ፡ ፍ/ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ ይከለክላል።

የእንግሊዝኛውና፡ የአማርኛው፡ ጽሑፎች፡ በግልጽ፡ የተለያዩ፡ በሆኑበት፡ በእንደዚህ፡ ያለው፡ ሁኔታ፡ የትኛውን፡ ጽሑፍ፡ መቀበል፡ እንዳለብን፡ መወሰን፡ አስፈላጊ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው። ምንም፡ እንኳ፡ የአማርኛውና፡ የሌላው፡ ጽሑፍ፡ በሚለያዩበት፡ ጊዜ፡ አማርኛ፡ የንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ መንግሥት፡ ግዛት፡ መደበኛ (አራሴል)፡ ቋንቋ፡ በመሆኑ⁵⁹፡ የበላይ፡ ነው። ለማለት፡ ቢቻልም፡ ቅሉ፡ የበሰጠ፡ አጥጋቢ፡ የሚሆነው፡ ለችግሩ፡ ምክንያት፡ ለሆነው፡ አንቀጽ፡ መነሻ፡ መሠረቱን፡ (ምንጩን)፡ በመመርመር፡ ከእንግሊዝኛውና፡ ከአማርኛው፡ ጽሑፍ፡ ለዚህ፡ ምንጭ፡ የትኛው፡ እንደሚቀርበው፡ በማየት፡ መወሰን፡ ነው። ይህን፡ ስናደርግ፡ የሐረጉ፡ ምንጭ፡ የሚመስለው፡ ኤርትራና፡ ኢትዮጵያ፡ ባ፲፱፻፵፩፡ (፮)፡ የተዋሃዱበት፡ የፌደራል፡ አዋጅ⁶⁰፡ መሆኑን፡ እናያለን። የአዋጁ፡ አንቀጽ፡ ፯፡ (፩)፡ እንዲህ፡ ይላል፡ “ማንኛውም፡ ሰው፡ ጸንቶ፡ የቆመውን፡ ሕግ፡ ጥሶ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ እና፡ ብርቱ፡ የሆነ፡ ጥፋት፡ ካላደረገ፡ በቀር፡ ያለ፡ ተገቢው፡ ባለሥልጣን፡ ትእዛዝ፡ ወይም፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ እንዲቆይ፡ አይደረግም”። (አጋኖው፡ የደራሲው፡ ነው)። ይህ፡ አጻጻፍ፡ ከ፲፱፻፵፱(፫)፡ ዓ፡ ም፡ የተባበሩት፡ መንግሥታት፡ ውሳኔ⁶¹፡ የተወሰደ፡ ሲሆን፡ ከርሱ፡ በኋላ፡ የወጣውን፡ የሕገ፡ መንግሥቱን፡ የአንቀጽ፡ 95ን፡ የአማርኛ፡ ጽሑፍ፡ ይደግፋል።

የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አዘጋጅዎች፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ለመፍቀድ፡ የፈለጉት፡ ወንጀሉ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ እና፡ ብርቱ፡ ሲሆን፡ ብቻ፡ ነው።

58 የ“ብርቱ”፡ ትክክለኛ፡ ፍች፡ ከግርጌ፡ ግሰረጸ፡ ቀ. ፩፭—፩፮፡ ጋር፡ ከሚሄደው፡ ከዋናው፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ይገኛል።
 59 የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፻፳፮።
 60 በኤን፡ ማሪየን፡ ዘ፡ ኢትዮጵያን፡ ኢምፓየር፡ ፈደራሽን፡ ኢንድ፡ ሱውስ፡ (ሮተርላም፡ ፲፱፻፶፩፡ ኢ. ኤ. ኢ.)፡ ገጽ፡ ፳፻፵፩፡ እና፡ በሚከተሉት፡ የተጠቀሰና፡ በ“የኤርትራ”፡ ግዛት፡ በፈደራሽን፡ የመቀላቀልና፡ የመጨመር፡ ትእዛዝ”፡ የተወሰደ፡ ነው። ትእዛዝ፡ ቀ. ፮፡ ፲፱፻፶፱፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፪ኛ፡ ዓመት፡ ቀ. ፩።

የሚለው ፡ መደምደሚያ ፡ በሚከተሉት ፡ ሁለት ፡ ሃሳቦች ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። መጀመሪያ ፡ አተረጓጎሙ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ መሠረታዊ ፡ ሕግ ፡ ሳይሆን ፡ አንዳንድ ፡ የተለያዩ ፡ ሁኔታ ፡ ስያጋጥም ፡ ብቻ ፡ የሚሠራበት ፡ ነው ፤ ከሚለው ፡ የዘመናዊ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማ ፡ ጋር ፡ ይስማማል ⁶² ። ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ የሚፈቅዱ ፡ ሕጎች ፡ የሕዝብ ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ መብቶች ፡ የሚነኩ ፡ ስለሆኑ ፡ በጠባቡ ፡ መተርጎም ፡ እንዳለባቸው ፡ በተጠቀሰው ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማ ፡ ይደግፋል ። ስለ ፡ ወንጀል ፡ የሚያወጡ ፡ ሕጎች ፡ ሁሉ ፡ በጠባቡ ፡ መተርጎም ፡ አለባቸው ፡ የሚለው ፡ በጠቅላላው ፡ ተቀባይነት ፡ ያለው ፡ አስተያየት ፡ የተመሠረተው ፡ በዚህ ፡ ሃሳብ ፡ ላይ ፡ ነው ።

ሁለተኛም ፡ መደምደሚያው ፡ በአውሮጳ ⁶³ ፡ ሕገ-መንግሥቶችም ፡ ሆነ ፡ ተራ ፡ ሕጎች ፡ የመያዝ ፡ ደንብ ፡ “በእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀል” ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ የመጀመሪያ ፡ ምንጭ ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። ገና ፡ በ፲፱፻፵፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እንኳ ፡ የሰዊዝ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ “የእጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ወንጀል ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ወንጀለኛውን ፡ ሲይዘው ፡ ይችላል” ⁶⁴ ፡ የሚል ፡ አንቀጽን በረው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ብዙ ፡ የአሁኑ ፡ ዘመን ፡ የአውሮጳ ፡ በአውሮጳ ፡ ሕግ ፡ የተነሳሱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቶች ⁶⁵ ፡ እና ፡ ሕጎች ⁶⁶ ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀል ፡ ሲፈጸም ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእ

61 የአምባተኛው ፡ ጠቅላላ ፡ ስብሰባ ፡ ውሳኔ ፡ ቍ. ፫፻፱/፭ ፡ ታህግሥ ፡ ፪/፲፱፻፶፯ ፡ እ. ኤ. አ. ።
 62 ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ አላይ ፡ በግርግር ፡ ግስረጅ ፡ ቍ. ፳፯ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የተባበሩት ፡ መንግሥታት ፡ “የመሠረተ ፡ ሃሳብ ፡ ረቂቅ” ፡ አንቀጽ ፡ ፩-፯ ፡ እና ፡ የሃሳቡን ፡ መግለጫ ፡ በገጽ ፡ ፻፮-፯ ፡ ይመለከታል ።
 63 በዘመናዊ ፡ አንጻሩ ፡ አሚሪካን ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ኢን ፡ ፍላግሬንት ፡ ዲልክተ ፡ የሚለው ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ “ያኸው ፡ ወገን ፡ እያለ ፡ የተፈጸመ” ፡ እና ፡ “ሲፈጸም ፡ በያኸው ፡ የተገኘ” ፡ በሚለው ፡ ሐረጎች ፡ ይገለጻል ። ገን ፡ ፍላግሬንት ፡ ዲሊት ፡ ከሚለው ፡ በአውሮጳ ፡ ሕግ ፡ መሰሉ ፡ ጋር ፡ ሲወዳደር ፡ ገና ፡ ያልተሰፋፋ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። የሁለቱን ፡ ሃሳቦች ፡ የጋራ ፡ ታሪክ ፡ ለግወቅ ፡ እም ፡ ፕሎብኮው ፡ “ዘ ፡ ዲፊሎፕሚንት ፡ እፍ ፡ ፕሪዚንት ፡ ደይ ፡ ከሪሚናል ፡ ፕሮሲጅርስ ፡ ኢን ፡ ፎርፕ ፡ ኢንድ ፡ አሚሪካ” ፡ ሃርቫርድ ፡ ሎው ፡ ሪቪው ፡ ሾል ፡ ግፍ ፡ (፲፱፻፵፭ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ገጽ ፡ ፻፶፩ ፡ ፻፶፫-፶፭ ፡ ይመለከታል ። ስለ ፡ የአሁኑ ፡ ዘመን ፡ የአንጻሩ ፡ አሚሪካን ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የተብራራው ፡ ወደፊት ፡ እንደርስበታልን ። ይፀ ፡ ሕግ ፡ በሃሪስ ፡ ክሪሚናል ፡ ሎው ፡ ፩ኛ ፡ ኦቅም ፡ በእኛ ፡ ኢ ፡ ፖልመርና ፡ በእኛ ፡ ፖልመር ፡ የተዘጋጀ ፡ ለንደን ፡ ፲፱፻፷፭) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፯ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ እና ፡ ኢ ፡ በርኔት ፡ አር ፡ ቴይለር ፡ እና ፡ አርትሪስቲስ ፡ “አሪስትሚዳውት ፡ ዋራንት ፡ ኤክስተንት ፡ ኢንድ ፡ ሰቫያል ፡ ኢምፕሪኬቭንስ” ፡ ጸርናል ፡ ሎው ፡ ክሪሚናል ፡ ሎው ፡ ክሪሚናሎቺ ፡ ኢንድ ፡ ፖሊስ ፡ ሳይንስ ፡ ሾል ፡ ግፍ ፡ (፲፱፻፶፭ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ በገጽ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ውስጥ ፡ በአጭሩ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ። እታች ፡ እንደምናየው ፡ በሕጉ ፡ አንቀጾች ፡ ፲፱-፳፩ ፡ ያለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ “የእጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ወንጀል” ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ ከአውሮጳ ፡ የተወሰደ ፡ ነው ።
 64 የሚያዝያ ፡ ፳፫ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በኢክፖሊ ፡ ደሞቲክ ፡ (ሲዊስ) ፡ ፕሮግራ ፡ ደ ፡ ሎዋ ፡ ኮንስቲትውሲዎኒል ፡ ስር ፡ ላ ፡ ሲበርቲ ፡ ኢንዲፔንዳንሳል ፡ ኢ ፡ ስር ፡ ሲንቪዩ ፡ ሳቢሊቲ ፡ ሌ ፡ ዶሚሲል ፡ (ገጽ ፶ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፻፶፯ ።
 65 ለምሳሌ ፡ የሚከተሉትን ፡ ሕገ ፡ መንግሥቶች ፡ ይመለከታል ፡ ቤልጅግ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ (፲፱፻፵፭ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ አንቀጽ ፡ ፭ ፡ የብራቢል ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ (፲፱፻፶፯ ፡ እ. ኤ. አ. አንቀጽ ፡ ፶፱፩ ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡ የቸሊ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ፲፱፻፳፭ ፡ እ. ኤ. አ. ፡ አንቀጽ ፡ ፲፫ ፡ የኢራን ፡ ሕ. መ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ እ. ኤ. አ. ፡ አንቀጽ ፡ ፳፫ ፡ የግሪክ ፡ ሕ. መ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ እ. ኤ. አ. ፡ አንቀጽ ፡ ፭ ፡ በኢ ፡ ፕሪሳ (አዘጋጅነት) ፡ ኮንስቲትውሽን ፡ እፍ ፡ ኔቨንስ ፡ በተባለው ፡ ውስጥ ፡ የተተረጎሙ ፡ ፻ኛ ፡ ኦቅምች ፡ ዘ ፡ ሄግ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ እ. ኤ. አ. ፡ ፫ ፡ ሾልዮቶች ።
 66 ለምሳሌ ፡ በፍራንሻ ፡ ኮድ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፫ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ተርክሽ ፡ ኮድ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፮ ፡ (የቤልጅግ) ኮድ ፡ ዲንስትሪክሲዮን ፡ ክሪሚናል ፡ አንቀጽ ፡ ፵፩ ፡ ፵፮ ፡ ፻፶፫ ፡ በጂ ፡ ስርባይና ፡ ኢመሲክሲ ፡ ኤ ፡ ኮድ ፡ ቤልጅግ ፡ ጽጽኛው ፡ እትም ፡ በአር ፡ ፍቲንስና ፡ ጂ ፡ ብሎንዱው ፡ ብሪስልስ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ እ. ኤ. አ. ፡ ጳል ፡ ፪ ፡ (የኢጣሊያ) ፡ ኮዲቺ ፡ ዲ ፡ ፕሮሲዱራ ፡ ፕናሌ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱፯-፱፱ ፡ ከጂ ፡ ሳንታቢ ፡ ኢ ፡ ኮዲቺ ፡ ፕናል ፡ (ሚላኖ ፡ ፲፱፻፳፫ ፡ እ. ኤ. አ.) ።

ዛዝ፡ መያዝን፡ ይፈቅዳሉ፤ ወደፊት፡ እንደምናየውም፡ የሕጉንም፡ ህንሰ፡ ሃሳብ፡ የሚገልጹት፡ ከእነዚህ የአገጣጠም፡ ሕግ፡ በጣም፡ በተመሳሳሪነት፡ ቋንቋ፡ ነው። ደግሞ፡ እነዚህ፡ የእጅ፡ ከፍንጅ፡ ወንጀሎችን፡ የሚገዙ፡ ልዩ፡ ደንቦች⁶⁷፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ የሚጸኑት፡ ለብርቱ፡ የእጅ፡ ከፍንጅ፡ ወንጀሎች፡ እንጅ፡ ለቀላል፡ “እጅ፡ ተፍንጅ”፡ ወንጀሎች፡ አለመሆኑን፡ መገንዘብ፡ ያሻል። ለምሳሌ፡ በፈረንሳይ፡ አገር፡ አንድን፡ ሰው፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ለመያዝ፡ የሚቻለው “በእስራት፡ የሚያስቀጣጣ፡ የእጅ፡ ተፍንጅ፡ ብርቱ፡ ወይም፡ ቀላል፡ ወንጀል”⁶⁸፡ የተፈጸመ፡ እንደሆነ፡ ነው። አንስተኛ፡ የእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀሎችን፡ ለምሳሌ፡ በእስር፡ የሚያስቀጡ፡ ቀላል፡ ወንጀሎችንና፡ ግንኛውንም፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ ወንጀሎችን፡ የፈጸሙ፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ አይያዙም። በሕገ፡ መንግሥቱ⁶⁹፡ በእንቀጽ፡ 95፡ ውስጥ፡ “ብርቱ”፡ ስለሚለው፡ ቃል፡ አተረጎጥንም፡ ያለውን፡ ጥያቄ፡ ወደ፡ ጉን፡ ትተን፡ የሕጉን፡ አውጭዳዊ፡ ምንጮች፡ ስንመለከት፡ ወንጀሉ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ እና፡ ብርቱ፡ ካልሆነ፡ በስተቀር፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የማይፈቅደው፡ የእንቀጽ፡ 95፡ አግርኛው፡ ጽሑፍ፡ ከእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ ይልቅ፡ ትክክለኛ፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው።

እንግዲህ፡ ያለ፡ ፍ/ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ በሰፊው፡ የሚፈቅደው፡ የአንቀጽ፡ 95፡ የእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ ገዥነት፡ (ተቀባይነት)፡ የሌለው፡ መሆኑ፡ እውነት፡ ከሆነ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ስለመያዝ፡ የሚናገሩት፡ አንቀጾች፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ መሆን፡ አለመሆናቸውን፡ መመርመር፡ ግድ፡ ይሆንብናል። እነዚህ፡ አንቀጾች፡ የእንግሊዝኛውን፡ ጽሑፍ፡ በመከተል፡ ወንጀሉ፡ ብርቱ፡ እና፡ እጅ፡ ከፍንጅ፡ ሳይሆን፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የሚፈቅድ፡ ከሆነ፡ ገዥ፡ ለሆነው፡ የአንቀጽ፡ 95ን፡ የአግርኛ፡ ጽሑፍ⁷⁰፡ ተቃራኒ፡ ስለሚሆኑ፡ ዋጋቢስና፡ ውድቅ፡ ሆነው፡ መቆጠር፡ አለባቸው።

ወደፊት፡ እንደምናየው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የሚፈቅድ፡ የሚቀጥሉትን፡ ሁለት፡ “ክፍል”፡ የሆኑ፡ ደንቦች፡ ይዘልኩ። አንቀጽ፡ 10፡ አጭላና፡ (እጅ፡ ከፍንጅ፡ ወንጀሎች)፡ አንቀጽ፡ 95፡ (ሌላ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ወንጀሎች)። በመጀመሪያው፡ ክፍል፡ የተጠቀሱት፡ አንቀጾች፡ የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ 95፡ ከተወሰደበት፡ ከአውጭዳዊ፡ ሕግ፡ የተወሰዱ፡ ስለሆኑ፡ ምንም፡ ችግር፡ አይፈጥሩም። በሁለተኛው፡ ክፍል፡ የተጠቀሱት፡ ግን፡ በእንግሊዝኛ፡ የጋራ፡ ብልጽግና፡ ሃገሮች፡ የመያዝ፡ ሕግ፡

67 በአውጭዳዊ፡ የሕግ፡ አጭላ፡ የእጅ፡ ከፍንጅ፡ ወንጀል፡ ሲፈጸም፡ በሥራ፡ ላይ፡ ከሚውሉት፡ ብዙ፡ ልዩ፡ የሥርዓት፡ ደንቦች፡ ውስጥ፡ ሰፊ፡ የሆኑ፡ የመያዝ፡ ሥልጣኖች፡ እንዳንገኛቸው፡ ናቸው። ለምሳሌ፡ ፍሪንጅ፡ ኮድ፡ አንቀጽ፡ 8፡ ምዕራፍ፡ 8፡ እና፡ በግርጌ፡ ግስረጃ፡ ቍ፡ 35፡ የተጠቀሱትን፡ ምንጮች፡ ይመለከታሉ።

68 ፍሪንጅ፡ ኮድ፡ አንቀጽ፡ 8፡ እና፡ አንቀጽ፡ 8፡ ይመለከታሉ። ከ፲፱፻፶፯፡ (እ. ኤ. አ.)፡ በፈት፡ ስለ፡ ፈረንሳይ፡ ሕግ፡ ፒ፡ በጣንና፡ ው፡ ፒናቴል፡ ትሬቱ፡ ደ፡ ድርዎ፡ ፔላ፡ ኤ፡ ደ፡ ከሪሚናሎቲ፡ (ፓሪስ፡ ፲፱፻፳፫፡ እ፡ ኤ፡ አ)፡ ፑል፡ ዩ፡ ክፍል፡ ፩፡ ይመለከታሉ። ከአሁኑ፡ ሕግ፡ በፈት፡ ደንቦች፡ በቀላል፡ ወንጀሎች፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ስለመሆናቸው፡ ወይም፡ ስላለመሆናቸው፡ ያልተጣራ፡ ሁኔታ፡ ነበር። ነገር፡ ግን፡ ብርቱ፡ በሆኑት፡ ወንጀሎች፡ ላይ፡ ሁልጊዜ፡ ተፈጻሚነት፡ ሲኖራቸው፡ በደንብ፡ መተላለፍ፡ ወንጀሎች፡ ላይ፡ በጥራት፡ ጸንተው፡ አያውቁም።

69 እታች፡ በግርጌ፡ ግስረጃ፡ ፩፡ ፩—፩፡ ጋር፡ የሚጻደውን፡ ዋናውን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታሉ።
70 የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ 10፡ [፩፡]

የተመሠረቱ ፡ ስለሆኑ ፡ በጠቅላላው ፡ በአንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ከተ
ገለጸው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ማመዛዘኛ ፡ ጋር ፡ በቀጥታ ፡ ይጋጫሉ ።
የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡— የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀሎች ።

የሥነ ፡ ሥርዓቱ የሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ ፩፩ ፡ እና ፡ ፱⁷¹ ፡ እጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ለሚ
ባሉ ፡ ወንጀሎች ፡ ፍች ፡ ከመስጠታቸውም ፡ ሌላ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ የአጅ ፡ ከፍንጅ ፡
ወንጀል ፡ የሠራ ፡ ወንጀለኛን ፡ ለመያዝ ፡ ይችላል ፡ ይላሉ ። እነዚህን ፡ አንቀጾች ፡
ከፈረንሳይ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት⁷² ፡ አንቀጽ ፡ ፶፫ ፡ ፳፫ ፡ እና ፡
፳፫ ፡ ጋር ፡ ስናስተያያቸው ፡ የዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ ምንጭ ፡ የአው
ሮጳ ፡ ሕግ ፡ መሆኑን ፡ ያለጥርጥር ፡ ያሳየናል ። የተጠቀሱትን ፡ የፈረንሳይና ፡ የኢ
ትዮጵያ ፡ አንቀጾች ፡ መጀመርያ ፡ ልዩነታቸውን ፡ በመመልከት ፡ ልናመዛዝናቸው ፡
እንችላለን ።

71 አንቀጽ ፡ ፲፱—አጅ ፡ ተፍንጅ ፡ የሚባሉ ፡ ወንጀሎች ፡

(ጸ) አንድ ፡ ወንጀል ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ነው የሚባለው ፡ ወንጀል ፡ አድራጊው ፡ ወንጀሉን ፡ ሲሠራ
የተያዘ ፡ ሲሆን ፡ ወይም ፡ ለመሥራት ፡ ሲሞከር ፡ ወይም ፡ የወንጀሉን ፡ ሥራ ፡ እንደሚጸጸም ፡
ወይም ፡ የተያዘ ፡ ሲሆን ፡ ነው ።

(ጸ) ወንጀል ፡ አድራጊው ፡ የወንጀሉን ፡ ሥራ ፡ ከሚጸጸም ፡ በኋላ ፡ ወይም ፡ ሲሸጠ ፡ ምስክርዎ ፡
ወይም ፡ ሕዝቡ ፡ የተከታተሉት ፡ ወይም ፡ የሕዝቡ ፡ ጫካትና ፡ እሪታ ፡ የተሰማ ፡ እንደሆነ ፡
ወንጀሉ ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ መሰል ፡ እንደሆነ ፡ ይቆጠራል ።

አንቀጽ ፡ ፳—ተመሳሳይ ፡ ሁኔታዎች ።
አንድ ፡ ወንጀል ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ በቀ፡ ፲፱ ፡ ሊጠቀስ ፡ የሚችለው ፤
(በ) ወንጀሉ ፡ በተሠራበት ፡ ቦታ ፡ ወይም ፡ ፖሊስ ፡ የተጠራ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡
(ሐ) ወንጀሉ ፡ ሲሠራ ፡ ወይም ፡ እንደተፈጸመ ፡ ወንጀሉ ፡ ከተሠራበት ፡ ቦታ ፡ የይድረሱልኛ ፡
እሪታ ፡ የተሰማ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

አንቀጽ ፡ ፳፮—የከስነና ፡ የመያዝ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አጀማመር ፡ ስለሚመለከቱ ፡ ውጤቶች ።

(ጸ) በቀ፡፲ር ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፳ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ወንጀሎች ፡ መሠረት ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ ላይቀ
ርብ ፡ ክስ ፡ ሊቀርብበት ፡ የማይችል ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ክስ ፡ ወይም ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ እንዲ
ቀርብበት ፡ አስፈላጊ ፡ ላይሆን ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ።

(ጸ) እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ሁኔታ ፡ በሚያጋጥምበት ፡ ጊዜ ፡ ፍ/ቤት ፡ የሚሰጠው ፡ የመያዝ ፡ ትእ
ዛዝ ፡ ላይኖር ፡ በቀ፡፲ር ፡ ፶፱ ፡ እና ፡ በተከታዮቹ ፡ ቀ፡፲ር ፡ መሠረት ፡ ወንጀለኛውን ፡ ለመ
ያዝ ፡ ይቻላል ።

አንቀጽ ፡ ፶—የአጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ወንጀል ፡ በተፈጸመ ፡ ጊዜ ፡ ያለፍርድ/ቤት/ትእዛዝ/ሰለ/መያዝ።
ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ የፖሊስ ፡ ሠራዊት ፡ ባልደረባ ፡ በቀ፡፲ር ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፳ ፡ በተመለ
ከተው ፡ መሠረት ፡ ከሦስት ፡ ወር ፡ በማያንስ ፡ ቀላል ፡ እስራት ፡ የሚያስቀጣ ፡ የአጅ ፡ ከፍንጅ ፡
ወንጀል ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ወንጀል ፡ ሠራውን ፡ ለመያዝ ፡
ይችላል ።

72 እሳይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀ. ፳፮ ፡ የተጠቀሰው ፡

አንቀጽ ፡ ፶፫—በመፈጸም ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ ብርቱ ፡ ወይም ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ ወይም ፡ ወንጀሉ ፡ እንደ
ተፈጸመ ፤ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ብርቱ ፡ ወንጀል ፡ ወይም ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡
ነው ። ደግሞ ፡ በብርቱ ፡ ወይም ፡ በቀላል ፡ ወንጀል ፡ የተከፈለ ፡ ለመሆኑ ፡ የሚያሳምን ፡ አድ
ራጎች ፡ እንዳለቀ ፡ ወይም ፡ ሕዝቡ ፡ እየተጠራጠሩ ፡ የተጠረጠረውን ፡ ሰው ፡ የተከታተለው ፡
እንደሆነ ፡ ወይም ፡ የተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ስታዎችን ፡ ይዞ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ የአጅ ፡ ተፍ
ንጅ ፡ ብርቱ ፡ ወይም ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ አለ ።

ማንኛውም ፡ ብርቱ ፡ ወይም ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ እሳይ ፡ በተደነገገው ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡
ባይፈጸምም ፡ ወንጀሉ ፡ እሰው ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ የተሠራ ፡ ሆኖ ፡ የቤቱ ፡ ኃላፊ ፡ ሕግ ፡ እስከ
ባራውን ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ፖሊስ ፡ ሹም ፡ ወንጀሉን ፡ እንዲያረጋግጥ ፡ ከጠየ
ቀው ፡ ወንጀሉ ፡ እንደ ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ብርቱ ፡ ወይም ፡ ቀላል ፡ ወንጀል ፡ ይቆጠራል ።

አንቀጽ ፡ ፶፪—ሕግ ፡ የእስራት ፡ ቅጣት ፡ ቤደነገገ ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፮ ፡ እስከ ፡ ፶፮ ፡ ስለጅ ፡
ተፍንጅ ፡ ወንጀሎች ፡ ይጸናሉ ።

አንቀጽ ፡ ፶፫—አንድ ፡ በአሥራት ፡ የሚያስቀጣ ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ብርቱ ፡ ወይም ፡ ቀላል ፡ ወን
ጀል ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ወንጀለኛውን ፡ ለመያዝ ፡ እና ፡ እቅርቡ ፡ ለሆነው ፡
የፍርድ ፡ ቤት ፡ ፖሊስ ፡ ሊቀርብው ፡ ሥልጣን ፡ አለው ።

የፈረንሳይ፣ ሕግ፣ የእጅ፣ ከፍንጅ፣ ወንጀሎችን፣ በሁለት፣ ክፍል፣ ይመድባቸዋል፤ ይኸውም፣ የ“እጅ፣ ተፍንጅ”፣ እና፣ “ተመሳሳይ”፣ ወንጀሎች፣ ናቸው። የኢትዮጵያ፣ ሕግ፣ በነዚህ፣ ላይ፣ ሦስተኛ፣ ክፍል፣ ይጨምራል፣ ይኸውም፣ “እጅ፣ ተፍንጅ፣ መሰል”፣ ወንጀል፣ ነው⁷³። ሕጉ፣ ሦስተኛም፣ ከፍሎች፣ በአንድ፣ ዓይነት፣ መንገድ፣ ስለሚይዛቸው፣ እነዚህ፣ ስያሜዎች፣ በሥራ፣ ላይ፣ ሲውሉ፣ ምንም፣ ልዩነት፣ አያመጡም።

ትርጓሜ፣

ስለ፣ “እጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀሎች”፣ (ስለ፣ ንዑስ፣ ክፍሎች፣ ጭምር)፣ ትርጓሜ፣ የኢትዮጵያ፣ የሕግ፣ አዘጋጅዎች፣ ከአውሮጳው፣ ሞዴል፣ ላይ፣ የወሰዱትም፣ የተውትም፣ አለ፣ “ወንጀል፣ አድራጊው፣ ወንጀሉን፣ ሲሠራ፣ የተያዘ፣ ሲሆን፣ ወይም... ወንጀሉን፣ ሥራ፣ እንደረጋመ፣ ወዲያውኑ፣ የተያዘ፣ ሲሆን”፣ በሚለው፣ “በእጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀል”፣ ቀዋሚ፣ ትርጓሜ፣ ላይ፣ አንቀጽ፣ ፲፱፣ (ጳጅ) የእጅ፣ ተፍንጅ፣ መከራዎችን፣ ጨምሮበታል። ይህ፣ በቀዋሚው፣ ትርጓሜ፣ ላይ፣ ምናልባት፣ ብዙ፣ ለውጥ፣ አላመጣም፣ ይሆናል፤ ምክንያቱም፣ ወንጀል፣ ለመፈጸም፣ መሞከር፣ ራሱ፣ ወንጀል፣ ስለ፣ ሆነ፣ እንደ፣ ልዩ፣ ነገር፣ መቆጠር፣ ስለሌለበት፣ ነው⁷⁴። በቀዋሚው፣ ትርጓሜ፣ ላይ፣ ሌላ፣ “ጭማሪ”፣ በአንቀጽ፣ ፲፱፣ (ጳጂ)፣ ይገኛል፤ ይኸውም፣ “ጨኸትና፣ እራታ”፣ የተሰማ፣ እንደሆነ፣ የሚለውን፣ ሁኔታ፣ ይጨምራል። ይኸውም፣ ቢሆን፣ “ወንጀል፣ አድራጊው... ወዲያውኑ፣ ሲሸሽ፣ ምስክሮች፣ ወይም፣ ሕዝቡ፣ የተከታተሉት... እንደሆነ”⁷⁵፣ ከሚለው፣ ዓረፍተ፣ ነገር፣ የመጀመርያ፣ ክፍል፣ ጋር፣ አንድ፣ ስለ፣ ሆነ፣ ብዙ፣ ለውጥ፣ አያመጣም። በወንጀል፣ የተጠረጠረው፣ ሰው፣ “ብርቱ፣ ወይም፣ ቀሳል፣ ወንጀል፣ ለመሥራቱ፣ የሚያሳምኑ፣ ዕቃዎች፣ ይዞ፣ የተገኘ፣ እንደሆነ”⁷⁶፣ ወይም፣ ዱካን፣ ምልክቶች፣ ያሳዩ”፣ እንደሆነ፣ የሚሉትን፣ በፈረንሳይ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ ያሉ፣ ዋና፣ ዋና፣ ሁኔታዎች፣ የኢትዮጵያው፣ ሕግ፣ የገደፋቸው፣ (የተዋቸው)፣ ይመስላል። ሆኖም፣ ይህ፣ የሆነው፣ እነዚህን፣ ሁኔታዎች፣ ከእንግሊዝ፣ የጋራ፣ ብልጽግና፣ ግጥሞች፣ ሕግ፣ የተገኘው፣ አንቀጽ፣ ፶፩(፩)፣ (ረ) — (ሰ)”፣ በበቂ፣ አኳኋን፣ ይሸፍናቸዋል፣ በማለት፣ መሆኑ፣ ጥርጥር፣ የለውም።

በአንቀጽ፣ ፳፣ የተዘረዘሩት፣ “ተመሳሳይ፣ ሁኔታዎች”፣ በፈረንሳይ፣ ሕግ፣ አንቀጽ፣ ፶፫፣ ሁለተኛ፣ ንዑስ፣ አምድ፣ ከተጠቀሱት፣ “ተመሳሳይ፣ ሁኔታዎች” ጋር፣ በርርም፣ ቢለያዩም፣ በመሠረቱ፣ አንድ፣ ናቸው። ምንም፣ እንኳ፣ የኢትዮ

73 አንቀጽ፣ ፲፱(፪)።
 74 የወንጀልኛ፣ መቅሜ፣ ሕግ፣ አንቀጽ፣ ፳፯ን፣ ይመለከታል። አንቀጽ፣ ፲፱፣ የመከራን፣ ወንጀል፣ ሞከርን፣ ይጨምራል፣ ወይ፣ ብሎ፣ አንድ፣ ሰው፣ ሲጠይቅ፣ መልሱ፣ “እይጨምርም”፣ መሆን፣ አለበት፤ ምክንያቱም፣ አለበለዚያ፣ በጭራሽ፣ ወንጀል፣ ያልሆነውን፣ አድራጊት፣ እንደ፣ “እጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀል”፣ መቆጠር፣ ይሆናል። ያም፣ ሆነ፣ ይህ፣ አንቀጽ፣ ፶፣ በእንደዚህ፣ ያለሁኔታ፣ ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ መያዝን፣ አይፈትድም።
 75 የሁለቱ፣ አጻጻፍ፣ አንድ፣ መሆን፣ በሚከተለው፣ አተረጎግም፣ ይታያል፡
 “Lorsque ... la personne soupçonnée est poursuivie par la clameur publique ...”
 የሚለው፣ “ሰውየውን፣ በጨኸትና፣ በእራታ፣ የተከተሉት፣ እንደሆነ”፣ ተብሎ፣ ተተርጉሞአል። የኤስ፣ አርሚ፣ ጀጅ፣ አድቮኪት፣ ዲቪዥን፣ ፍሬንች፣ ኮድ፣ እፍ፣ ፒናል፣ ፕሮሲጀር፣ አንቀጽ፣ ፶፫፣ (ትርጉም፣ ፯፣ ቢላንጅ፣ ፲፱፻፳፭፣ እ.ኤ.አ. ያልታተመ፣ ሕግ፣ ፋኩልቲ፣ ቀ. ጋ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ)።
 76 አንቀጽ፣ ፶፫፣ ንዑስ፣ አንቀጽ፣ ፳፣ ፍራንች፣ ኮድ።
 77 እታች፣ ከግርጌ፣ ግሰረጃ፣ ቀ. ፻፳፣ እና፣ ከሚከተለው፣ ጋር፣ ከሚጻደው፣ ዋናው፣ ጽሑፍ፣ የተጠቀሰ።

አያው ፡ ድንጋጌ ፡ ከፈረንሳይ ፡ ትንሽ ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ ቢሸፍንም ፡ የሚያገለግለው ፡ ያው ፡ አንድ ፡ ለሆነው ፡ ግብ ፡ ማለት ፡ አንድ ፡ ወንጀል ፡ እንደ ተሠራ ፡ ወዲያውኑ ፡ አንድ ፡ እርምጃ ፡ እንዲወሰድ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ።

በአንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፳ ፡ “የእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀልን” ፡ ትርጓሜ ፡ ከሰጠ ፡ በኋላ ፡ ሕጉ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፩ ፡ እና ፡ ፶ ፡ ይኸው ፡ ወንጀል ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በኩል ፡ ስለሚያስከትላቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ ይናገራል ፤ ለተራ⁷⁸ ፡ የእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀሎች ፡ ክስ ፡ እንዲቀርብበት ፡ አስፈላጊ ፡ ሳይሆን ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ፤ በተጨማሪም ፡ ተራ ፡ ወንጀልም ፡ ሆነ ፡ በግል ፡ አቤቱታ ፡ የሚያስከስሱ ፡ ወንጀል⁷⁹ ፡ እጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ከሆነና ፡ ከፍተኛው ፡ ቅጣት ፡ የሦስት ፡ ወር ፡ ቀላል ፡ እስራት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ከበድ ፡ ያለ ፡ ቅጣት⁸⁰ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ፖሊስም ፡ ሆነ ፡ በማናቸውም ፡ ሰው⁸¹ ፡ ወንጀለኛውን ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ለይዘ ፡ ይችላል ። እዚህ ፡

78 በግል ፡ አቤቱታ ፡ ከሚያስከስሱ ፡ የተለየ ፡ ነው ፤ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቀ. ፲፮ ፡ ይመለከታል ።
 79 ከዚያው ፡ በግል ፡ አቤቱታ ፡ በሚያስከስሱ ፡ ወንጀሎች ፡ አንቀጽ ፡ ፳፩(፪) ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ የሚፈቅደው ፡ ቢያንስ ፡ የታላ ፡ አቤቱታ ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ከርክር ፡ ቀርቧል ። እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቀ. ፮ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ግራፔን ፡ “ለመክሰስ ፡ መብተኛ ፡ የሆኑት ፡ ሰዎች ፡ አቤቱታ ፡ ቢቀርብ ፡ _____” ፡ ገጽ ፡ ፲፳፮—፳፫ ፡ ይመለከታል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፩ ፡ በዚህ ፡ ግድን ፡ ቤተረትም ፡ የሚደገፍበት ፡ እንዳንድ ፡ ምክንያት ፡ ቢኖርም ፡ ይህን ፡ በአንቀጽ ፡ ፶ ፡ አያያዝም ፡ የተሻለው ፡ አስተያየት ፡ የእጅ ፡ ከፍንጅ ፡ ወንጀል ፡ ቢፈጸም ፡ የተገዳውን ፡ ወገን ፡ ፈቃድ ፡ ሳይጠይቁ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ መፍቀድ ፡ ነው ። አብዛኛዎቹ ፡ በግል ፡ አቤቱታ ፡ የሚያስከስሱ ፡ ወንጀሎች ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በሰው ፡ ፊት ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ አይፈጸሙም ። በሰው ፡ ፊት ፡ ከተፈጸሙም ፡ ወሬው ፡ መነዛቱ ፡ ስለማይቀር ፡ የወንጀለኛው ፡ መያዝ ፡ የወሬውን ፡ መነዛት ፡ አምብዛም ፡ አያብሰውም ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በግል ፡ አቤቱታ ፡ የሚያስከስሱ ፡ ወንጀሎች ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ በተፈጸሙ ፡ ጊዜ ፡ የተገዳው ፡ ወገን ፡ አቤቱታ ፡ ለማቅረብ ፡ ቀሎ ፡ ያልተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወንጀለኞቹ ፡ (ለምሳሌ ፡ የይናቶ ፡ ወንጀል ፡ የፈጸሙት) እንዲያዙ ፡ መደረግ ፡ አለበት ። መጀመርያ ፡ የተገዳው ፡ ወገን ፡ አቤቱታ ፡ ያቅርብ ፡ ከተባለ ፡ አቤቱታው ፡ እስኪቀርብ ፡ ድረስ ፡ ወንጀሉ ፡ “እጅ ፡ ከፍንጅ” ፡ መሆኑ ፡ ይቀራል ። እታች ፡ ከግርጌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቀ. ፳፯—፳፮ ፡ ጋር ፡ የሚሄደውን ፡ የናውግ ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።
 ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ የተገዳው ፡ ወገን ፡ “ክስ ፡ እንዳይጀምር” ፡ ከፈለገ ፡ (የወንጀለኛ ፡ መ. ሕ. ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መጽሐፍ ፡ ፪ ፡ አንቀጽ ፡ ፩ ፡ ምዕራፍ ፡ ፫) ፡ ይህ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ አለመፈለጉ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፩(፪) ፡ መሠረት ፡ መያዝን ፡ ይከለክላል ።
 80 በእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ሁኔታ ፡ የፈረንሳይም ፡ ሕግ ፡ ማንኛውም ፡ በተራ ፡ ሰው ፡ ወንጀለኛውን ፡ እንዲይዝ ፡ ይፈቅዳል ። በግርጌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቀ. ፳፮ ፡ የተጠቀሰውን ፡ አንቀጽ ፡ ፳፫ ፡ ይመለከታል ። በፈረንሳይና ፡ በሌሎች ፡ የኢውሮጵላሃገርችን የሕግ ፡ አድዋች ፡ በእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀሎች ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሆኑ ፡ ሌሎች ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ደንቦች ፡ (እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰሪያ ፡ ቀ. ፳፮ ፡ ይመለከታል) በእትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ አልተጨመሩም ፤ ምክንያቱም ፡ የአገግታቱም ፡ የአገግታቱም ፡ አካላት ፡ ስለማይኖራቸው ፡ ነው ።
 81 አንቀጽ ፡ ፶ ፡ “ከሦስት ፡ ወር ፡ በማያንስ ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡ የሚያስቀጣ ፡ ወንጀል ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ” ፡ በሚል ፡ ትንሽ ፡ በሚያሻማ ፡ ቋንቋ ፡ ይናገራል ። ይህን ፡ ሲል ፡ “ወንጀሉ ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ከፍተኛው ፡ ቅጣት ፡ የሦስት ፡ ወር ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡ ወይም ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ወይም ፡ ሞት ፡ የሚያስቀጣ ፡ የሆነ” ፡ ማለቱ ፡ መሆኑ ፡ በጣም ፡ የሚመስል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ለምሳሌ ፡ ከ“አንድ ፡ ወር ፡ በማያንስ ፡ ቀላል ፡ እሥራትና ፡ የገንዘብ ፡ መቀራ ፡ የሚያስቀጣው ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፮ ፡ የተከለከለው ፡ ወንጀል ፡ (የሰውን ፡ ንብረት ፡ ለመፈተሽ ፡ ለመበርበር ፡ ወይም ፡ ዕቃውን ፡ ለመያዝ ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ (መብት) ፡ ከመጠኑ ፡ ስለማለፍ) ፡ በእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ መልክ ፡ ሲፈጸም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በመጨረሻ ፡ በአጥፊው ፡ ላይ ፡ የሚፈረድበት ፡ መቀጫ ፡ የአንድ ፡ ወር ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡ ብቻ ፡ ቢሆንም ፡ ወንጀሉ ፡ እስከ ፡ ሦስት ፡ ዓመታት ፡ በሚደርስ ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡ የሚያስቀጣ ፡ ስለሆነ ፡ በአንቀጽ ፡ ፶ ፡ መሠረት ፡ አድራጊውን ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ እንዲያዝ ፡ ያደርገዋል ። (የወ. መ. ሕ. አንቀጽ ፡ ፻፩) ። ብርቱ ፡ ለሆኑ ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀሎች ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ ይፈቀዳል ። የሚለውን ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ መሠረተ ፡ ዓላማ ፡ እንዲደግፍ ፡ የተደነገገ ፡ ስለሆነ ፡ አንቀጽ ፡ ፶ን ፡ በጽኑ ፡ እሥራት ፡ ወይም ፡ በሞት ፡ የሚያስቀጠው ፡ ወንጀሎችን ፡ እንዳይሸፍን ፡ አድርጎ ፡ ማንበብ ፡ መስመር ፡ መልቀቅ ፡ ይሆናል ።

ላይ፡ በሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ ውስጥ፡ “ብርቱ”፡ ለሚለው፡ ቃል፡ አተረጎም፡ ፍንጭ፡ እናገኛለት፡ ይሆናል። በፈረንሳይ፡ ሕግ፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ለእጅ፡ ተፍንጅ፡ ብርቱ፡ ወንጀሎች (ክሪም)⁸²፡ እና፡ ለአንዳንድ፡ ቀላል፡ ወንጀሎች (ዴሊ)⁸³፡ ሲፈቀድ፡ ለደንብ፡ መተላለፍ (ኮንትራትንሲዩን)⁸⁴ ግን፡ እንደማይፈቅድ፡ አይተናል። የተጠቀሱት፡ የኢትዮጵያ፡ ድንጋጌዎች፡ ከአውሮጳ፡ የተወሰዱ፡ መሆናቸውን፡ ከተቀበልን፡ “ብርቱ”፡ የሚለው፡ ቃል፡ በአውሮጳ፡ ሕግ፡ “ክሪም”፡ እና፡ “ዴሊ”፡ የሚባሉትን፡ ማለት፡ ከባድና፡ ቀላል፡ ወንጀሎችን፡ የሚጠቀልል፡ ይመስላል⁸⁵። ከፍተኛው፡ ቅጣታቸው፡ ከሦስት፡ ወር፡ ቀላል፡ እሥራት፡ በታች፡ የሆኑ፡ ወንጀሎችን፡ ሁሉ፡ ለይቶ፡ በማስቀረቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፡ ከፈረንሳይ፡ ደንብ፡ ጋር፡ በጣም፡ ይቀራረባል፤ ምክንያቱም፡ በፈረንሳይ፡ ሕግ፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ ወንጀል፡ ከሁለት፡ ወር፡ ባልበለጠ፡ እሥራትና፡ ከሁለት፡ መቶ፡ አዲስ፡ ፍራንክ፡ ባልበለጠ፡ የገንዘብ፡ መቀጫ፡ ስለሚቀጡ፡ ነው። በዚህ፡ የአሳብ፡ አደራደር፡ መሠረት፡ በሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ ውስጥ፡ “የብርቱ፡ ወንጀል”፡ ትርጓሜ፡ በሥነ፡ ሥርዓቱ፡ ሕግ፡ በአንቀጽ፡ ፶፡ ባጥጋቢና፡ በተስማማ፡ መንገድ፡ ተሰጥቷል።

ስለእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀል፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ መዋል፡—ወንጀሉ፡ እንደተሠራ፡ ወዲያውኑ፡ ስለመገለጹና፡ በሕዝብ፡ ፊት፡ ስለመፈጸሙ።

ስለ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀሎች፡ ከንጋገር፡ መነሳት፡ ያለባቸው፡ ከእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀል፡ ሁለት፡ ክፍሎች፡ ጋር፡ የሚመሳሰሉ፡ ሌሎች፡ ሁለት፡ ጉዳዮች፡ አሉ። እነዚህም፡ ወንጀሉ፡ እንደተሠራ፡ ወዲያውኑ፡ መገለጹና፡ የወንጀሉ፡ በሰው፡ ፊት፡ መፈጸም፡ ናቸው። የመጀመሪያው፡ ክፍል፡ “የወንጀሉን፡ ሥራ፡ እንደፈጸመ”⁸⁶ “ወንጀሉ፡ ከተፈጸመ፡ በኋላ”⁸⁷፡ “ወዲያውኑ”፡ ፖሊስ፡ የተጠራ፡ እንደሆነ⁸⁸፡ እና፡ የሕዝቡ፡ እራታ፡ ... የተሰማ፡ እንደሆነ⁸⁹፡ በሚሉት፡ ንዑስ፡ ሐረጎች፡ ውስጥ፡ ይታያል። (እጋኛው፡ የደራሲው፡ ነው)። ይኸውም፡ የሚከተሉትን፡ ዋና፡ ዋና፡ ጥያቄዎች፡ ያስነሳል።— ወንጀሉ፡ ከተፈጸመ፡ በኋላ፡ ሲል፡ “በኋላ”፡ ማለት፡ ምን፡ ያህል፡ ጊዜ፡ ነው? “ወዲያውኑ”፡ ማለትስ፡ ምን፡ ያህል፡ ጊዜ፡ ነው? ከተሠረቀ፡ ከሁለት፡ ሣምንት፡ በኋላ፡ ባለሦስቱ፡ ወንጀለኛውን፡ መንገድ፡ ላይ፡ በያ

82 ብርቱ፡ ወንጀል፡ ሞት፡ ወይም፡ ከባድ፡ የጉልበት፡ ሥራ፡ ያለበት፡ እሥራትና፡ ለብሔራዊ፡ መብቶችን፡ ማጣትን፡ የመሰሉ፡ ከባድ፡ ቅጣቶች፡ የሚያስቀጣ፡ ወንጀል፡ ነው። ፍሪንች፡ ፒናል፡ ኮድ፡ አንቀጽ፡ ፩፡ ፯፡ ፩፡ (ትርጉም፡ ገፍ፡ ሞሪዮ፡ እና፡ ጂ፡ መሐር፡ ለንደን፡ ፲፱፻፳፡ እ. ኤ. አ.)

83 ቀላል፡ ወንጀል፡ ከአምስት፡ ዓመታት፡ እሥራትና፡ ከገንዘብ፡ መቀጫ፡ በላይ፡ የሚያስቀጣ፡ ወንጀል፡ ነው። ከዚያው፡ አንቀጽ፡ ፱።

84 የደንብ፡ መተላለፍ፡ ወንጀል፡ ከሁለት፡ ወር፡ በማይበልጥ፡ እሥራትና፡ ከ፪፻፡ አዲስ፡ ፍራንኮች፡ በላይ፡ የሚያስቀጣ፡ ወንጀል፡ ነው። ከዚያው፡ አንቀጽ፡ ፳፻፳፭—፳፻፳፮።

85 ነገር፡ ግን፡ ለሕገ፡ መንግሥቱ፡ ድንጋጌ፡ ምንጭ፡ ነው፡ ያልነው፡ የተባበሩት፡ መንግሥታት፡ ውሳኔ፡ የፈረንሳይ፡ ጽሑፍ፡ ብርቱ፡ ወንጀልንም፡ ሆነ፡ ቀላል፡ ወንጀልን፡ አያነሳም። ውሳኔው፡ የሚለው፡— “የቆመውን፡ ሕግ፡ ጥሶ፡ ብርቱ፡ ወንጀል፡ ሲፈጽም፡ ካልተገኘ፡ በስተቀር፡ ግንም፡ ሰው፡ አግባብ፡ ያላቸው፡ ባለሥልጣናት፡ ትእዛዝ፡ ካልሰጡ፡ በቀር፡ ሲያዝ፡ ወይም፡ በማረፊያ፡ ቤት፡ እንዲቆይ፡ ሲደረግ፡ አይችልም”፡ ነው። እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፳፮፡ የተጠቀሰው፡ የጠቅላላ፡ ስብሰባው፡ ውሳኔ፡ ቍ. ፫፻፱(፭)።

86 እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፳፩፡ የተጠቀሰው፡ ዘ፡ ፍሪንች፡ ፒናል፡ ኮድ፡ አንቀጽ፡ ፪፻፳፭—፳፻፳፮።

87 አንቀጽ፡ ፲፱(፩)።
88 አንቀጽ፡ ፲፱(፪)።
89 አንቀጽ፡ ፳(ሀ)።

የውና፣ ከአላፊ፣ አግዳሚው፣ ጋር፣ በመተጋገዝ፣ አባርር፣ እንዲይዘው፣ ሕጉ፣ ይ
ፈቅድለታልን? ወይስ፣ በአንቀጽ፣ ፲፱፣ (፪)፣ ውስጥ፣ “ወንጀሉ፣ ከተፈጸመ፣ በ
ኋላ”፣ ሲል፣ “ወዲያውኑ፣ ወንጀሉ፣ እንደ፣ ተፈጸመ፣” ማለቱ፣ ነው? ⁹⁰

ወንጀሉ፣ ከተፈጸመ፣ ከ፲፪፣ ሰዓት፣ በኋላ፣ ወንጀለኛው፣ ወንጀሉ፣ እተፈ
ጸመበት፣ ቦታ፣ ቢገኝ፣ የፖሊስ፣ ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ እንዲይዘው፣ አን
ቀጽ፣ ፲፱(፩)፣ (ሁልጊዜም፣ ከአንቀጽ፣ ፱፣ ጋር፣ ሲነበብ)፣ ሥልጣን፣ ይሰጠዋል
ን? ከ፳፬፣ ሰዓት፣ በኋላስ? ከ፳፰ስ? እነዚህን፣ ጥያቄዎች፣ መለስ፣ “በኋላ”፣ ሲል፣
ወንጀሉ፣ ከተፈጸመ፣ በኋላ፣ ይህን፣ ጊዜ፣ ያህል፣ ነው፣ ብሎ፣ ወሰን፣ ማበጀት፣
ስለሆነ፣ ቀላል፣ አይደለም።

ስለዚህ፣ ጉዳይ፣ የውጭ፣ ምንጮችን ⁹¹፣ ብቻ፣ ሳይሆን፣ ደንቦቹ፣ የተደነገጉ
በትን፣ ዓላማ፣ በመመልከት፣ ለጥያቄዎቹ፣ አመላላስ፣ ደህና፣ ፍንጭ፣ ለማግኘት፣
ይቻል፣ ይሆናል። ሕጉ፣ ማንኛውም፣ ሰው፣ ፍርድ፣ ቤት፣ አስቀድሞ፣ ጉዳዩን፣
አጥንቶ፣ እንዲይዝ፣ ካልፈቀደ፣ አይያዝም፣ ከሚለው፣ መሠረታዊ፣ ሕግ፣ ከነዚ
ህ፣ የተሰዩ፣ ሁኔታዎች፣ ላይ፣ ለምን፣ እንዳይጸና፣ ያደርጋል? ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣
ትእዛዝ፣ መያዝ፣ በፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ ከመያዝ፣ የሚሻልበት፣ በፍጥነት፣ አን
ድ፣ እርምጃ፣ በመውሰድ፣ ወደ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ሄዶ፣ የመያዝ፣ ትእዛዝ፣ በማው
ጣት፣ የሚባክነውን፣ ጊዜ፣ በማዳኑ፣ ነው። ኤውሮጳዊ፣ ጸሐፊዎች፣ በጻፉት፣ መ
ሠረት፣ የአጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀሎች፣ ሲፈጸሙ፣ ከፍርድ፣ ቤት፣ የመያዝ፣ ትእ
ዛዝ፣ እንደ፣ ማውጣት፣ ያሉ፣ ጊዜ፣ የሚፈጁ፣ ሥነ፣ ሥርዓቶች፣ እንዲዘሰሉ፣ የሚ
ፈቀደው፣ ወይም፣ አስፈላጊ፣ የሚሆነው፣ በሦስት፣ ምክንያቶች፣ ነው።—ለማገድ፣
ለመከታተል፣ እና፣ እርግጠኛነት፣ ነው። ማገድ፣ አግባብ፣ የሚሆነው፣ ወንጀለ
ኛው፣ ፍሬ፣ እንዳይሰበሰብ፣ ለማገድ፣ ወዲያውኑ፣ ከመያዝ፣ በቀር፣ መንገድ፣ የ
ሌለ፣ እንደሆነ፣ ነው ⁹²።

መከታተል፣

ወንጀለኛው፣ እንዳያመልጥ፣ ለማገድ፣ ሲባል ⁹³፣ እና፣ ወንጀሉ፣ ከተፈ
ጸመ፣ በኋላ፣ ሲቆይ፣ ሲለወጥ፣ ወይም፣ ሲጠፋ፣ የሚችለውን፣ መረጃ፣ እንዳለ፣
እንዲገኝ፣ ለማድረግ፣ ሲባል፣ የሚደረገውን፣ መያዝ፣ ይመለከታል ⁹⁴። እርግ
ጠኛነት፣ የሚያመለክተው፣ ወንጀለኛው፣ ወንጀሉን፣ ሲሠራ፣ አጅ፣ ተፍንጅ፣

90 አንቀጽ፣ ፳(ሳ)።

91 በአግርኛው፣ ጽሑፍ፣ “ወዲያውኑ”፣ የሚለው፣ ቃል፣ ይገኛል።

92 ለምሳሌ፣ በፈረንሳይ፣ ሕግ፣ ወንጀሉ፣ ከተፈጸመ፣ በኋላ፣ እስከ፣ አርባ፣ ስምንት፣ ሰዓታት፣ ድረስ፣
ያለውን፣ ጊዜ፣ ይሸፍናል፣ ተብሎ፣ የተተረጉመው፣ (በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፳፮፣ የተጠቀሰ፣
ፕሮቲል፣ ሻል፣ ፪፣ ከፍል፣ ፩፲፪፻፺፭)፣ “ለተላሉ፣ ወንጀል፣ መፈጸም፣ የተቃረበ፣ ጊዜ”፣ የሚ
ለው፣ ንዑስ-ሐረግ፣ (አንቀጽ፣ ፵፩፣ (አሮጌው)፣ ኮድ፣ ደንብትሪክሽን፣ ክሪሚናል)፣ “በአድራ
ኃት፣ በጣም፣ የተቃረበ፣ ጊዜ”፣ ወደሚለው፣ ወንጀሉ፣ ከተፈጸመ፣ በኋላ፣ እስከሰላሳ፣ ሰድስት፣
ሰዓታት፣ ድረስ፣ ያለውን፣ ጊዜ፣ ወደሚሸፍነው፣ ጠበቅ፣ ያለ፣ ደንብ፣ ተለውጦአል፣ ይሸውም፣
ጊዜ፣ በጣም፣ በዝታል፣ የሚል፣ ውሳኔ፣ አለ፣ የሲፕቲምበር፣ ፳፣ ፲፱፻፳፣ ውሳኔ፣ (ቻምብር፣
ጻክብ፣ ደይ፣ ፈራንሳ)፣ ጲ፣ ሲ፣ ፒ፣ ስሜን፣ ጁድ፣ ሲሪ፣ ጂ፣ ፲፱፻፳፣ እ. ኤ. አ. ንዑስ፣ አን
ቀጽ፣ ፩፲፪፻፸፯፣ (ንጉድርን፣ ይመለከታል)።

“በኋላ፣ ወዲያውኑ”፣ እና፣ “እንደተፈጸመ”፣ የሚሉት፣ ቃላት፣ በጣሲያን፣ ሕግ፣ ከፈረን
ሳይ፣ ተመሳሳይ፣ ድንጋጌ፣ ይልቅ፣ ጠብብ፣ ያለ፣ ትርጉም፣ ተሰጥቶአቸዋል፣ ወንጀል፣ ከተፈጸመ፣
ከሦስት፣ ሰዓት፣ በኋላ፣ የተደረገ፣ መያዝ፣ ትክክለኛ፣ ነው፣ ተሰባል፣ ካማ፣ ሲዝ፣ ፪፣ ፲፮፣ ግጂ
ዎ፣ ፲፱፻፵፱፣ ሲስቴ፣ ኦች፣ ፔን፣ ፲፱፻፵፱፣ ፪፣ ፲፱፻፶፱፣ ለአንቀጽ፣ ፳፮፣ መገለጫ፣ እላይ፣ በግ
ርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፳፮፣ በተጠቀሰው፣ በ፣ ኮሚቴ፣ ጲ፣ ፕሮሲዩራ፣ ፕሮቲል።

93 እላይ፣ በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፳፮፣ የተጠቀሰው፣ ኢክስፖዚ፣ ጲ፣ ጭቲ፣ ገድ፣ ፪፻፶፯።

94 ከዚያው።

ከተያዘ፡ ወንጀል፡ አልሠራም፡ ይሆናል፡ የሚል፡ ጥርጣሬ፡ ምንም፡ ስለሌለ፡ እንደ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ያለ፡ መተማመኛ⁹⁵፡ አለማስፈለጉን፡ ነው⁹⁶ ።

ምንም፡ እንኳ፡ እነዚህ፡ ክርክሮች፡ የእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀሎች፡ በተሠሩ፡ ጊዜ፡ ሰፊ፡ የመያዝ፡ መብት፡ እንዲኖር፡ የሚደግፉ፡ ቢሆኑም፡ የመጀመሪያዎቹ፡ ሁለት፡ ክርክሮች፡ እጅ፡ ከፍንጅ፡ ላልሆኑ፡ ወንጀሎችም፡ ሊያገለግሉ፡ ይችላሉ ። ለምሳሌ፡ አንድ፡ ፖሊስ፡ አንድ፡ ወንጀል፡ ከተፈጸመ፡ ከወራት፡ ወይም፡ ከዓመታት፡ በኋላ፡ የተጠረጠረውን፡ ወንጀለኛ፡ በአንድ፡ የባቡር፡ ጣቢያ፡ ቢያገኘውና፡ ከመያዙ፡ በፊት፡ የፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ለማውጣት፡ ቢሔድ፡ ወንጀለኛው፡ ያመልጠው፡ ይሆናል፡ እንደዚሁም፡ ወንጀሉ፡ በተፈጸመ፡ በሦስተኛው፡ ማምንት፡ የተጠረጠረው፡ ወንጀለኛ፡ ከአረፈበት፡ ሆቴል፡ ሊለቅቅ፡ መሆኑን፡ የሰማ፡ ፖሊስ፡ ወደአረፈበት፡ ሆቴል፡ ገብግቦ፡ ወንጀለኛውን፡ ያለፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ካልያዘው፡ ወንጀለኛው፡ የወንጀሉን፡ ፍሬ፡ ይዞ፡ ሊያመልጠው፡ ይችላል ። ሆኖም፡ ምንም፡ እንኳ፡ በአንዳንድ፡ ረገድ፡ እንደዚህ፡ ባሉ፡ ልዩ፡ (ግን፡ እጅ፡ ከፍንጅ፡ ባልሆኑ)፡ ሁኔታዎች፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ጠቃሚ፡ ቢሆንም፡ መርሳት፡ የሌለባን፡ የዚህን፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የተለየ፡ ፍጥረትና፡ ሌሎች፡ በርከት፡ ያሉ፡ “ልዩ፡ ሁኔታዎችን” ለመሸፈን፡ ሲባል፡ አገልግሎቱ፡ እየጨመረ፡ ሲሄድ፡ ሕገ፡ መንግሥቱ፡ ለተራ፡ ሁኔታዎች፡ የመሠረተው፡ የዳኝነት፡ ዋስትና፡ ጭራቹን፡ እንዳይጠፋ፡ የሚያወጋ፡ መሆኑን፡ ነው ። ስለዚህና፡ ደግሞም፡ የወንጀሉ፡ ሥራ፡ ከተፈጸመ፡ በኋላ፡ የሚያልፈው፡ እያንዳንዱ፡ ደቂቃ፡ ስለ፡ ተጠርጣሪው፡ ሰው፡ ወንጀለኛነት፡ እርግጠኛ፡ ለመሆን፡ ያለንን፡ ዕድል፡ እያመነመነው፡ ስለሚሄድ፡ አንቀጽ፡ ፲፱፡ እና፡ ፳፡ በጠባቡ፡ መተርጎም፡ አለባቸው ። ስለዚህ፡ በአንቀጽ፡ ፲፱፡ እና፡ ፳፡ ያለው፡ ጉዳይ፡ ማለት፡ “ወንጀሉ፡ ከተፈጸመ”፡ በኋላ፡ “ወዲያውኑ”፡ እና፡ ይህን፡ የመሰለው፡ አንጋገር፡ ሁሉ፡ በጠባቡ፡ ቢበዛ፡ ወንጀሉ፡ ከተፈጸመ፡ በኋላ፡ በጥቂት፡ ሰዓቶች፡ እንዲል፡ ሆኖ፡ ቢተረጎም፡ በጣም፡ የተሻለ፡ ነው ። ወንጀሉ፡ የተፈጸመው፡ ወይም፡ የወንጀሉ፡ ውጤት፡ የደረሰው፡ በ“ሕዝብ”፡ ፊት፡ መሆን፡ አለበት ፤ የሚሰው፡ የእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀል፡ ሁለተኛው፡ ዋና፡ ክፍል፡ ወንጀለኛው፡ ወንጀሉን፡ ሲሠራ፡ ወይም፡ ለመሥራት፡ ሲሞክር፡ “የተያዘ”⁹⁷፡ እንደሆነ፡ “ምስክሮቹ፡ ወይም፡ ሕዝቡ፡ የተከተሉት”⁹⁸፡ እንደሆነ፡ “የሕዝቡ፡ ጨክኮትና፡ እራታ፡ የተሰማ”⁹⁹፡ እንደሆነ፡ “ወንጀሉ፡ ከተሠራበት፡ ቦታ”፡ ፖሊስ፡ የተጠራ¹⁰⁰፡ እንደሆነ፡ ወይም፡ ወንጀሉ፡ ከተሠራበት፡ ቦታ፡ “የድረሱልኝ፡ እራታ፡ የተሰማ”¹⁰¹ ፤ እንደሆነ፡ በሚሉትና፡ እነዚህን፡ በመሳሰሉት፡ ሐረጎች፡ ውስጥ፡ ያለ፡ ይመስላል ። (አጋኖው፡ የደራሲው፡ ነው) ። በእንደዚህ፡ ያሉት፡ ሁኔታዎች፡ ያለፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ወንጀለኛውን፡ መያዝ፡ እንዲቻል፡ የሚፈቅደው፡ መሠረተ፡ ሃሳብ፡ (ፖሊስ)፡ ወንጀሉ፡ በሕዝብ፡ ፊት፡ ስለተፈጸመ፡ ስለ፡ ሰውየው፡ ወንጀለኛነት፡ ጥርጣሬ፡ ባለመኖሩ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ ለደረሰው፡ የሕዝብ፡ ፀጥታ፡ ምክንያት፡

95 እላይ፡ በግርጌ፡ ግስረጃ፡ ቀጥ ጭፍ፡ የተጠቀሰ፡ በ-ዛትናና፡ ፒናቴል፡ ሸልዎም፡ ፪፡ ክፍል፡ እላይ፡ በግርጌ፡ ግስረጃ፡ ቀጥ ጭፍ፡ የተጠቀሰ፡ ፕሎስኮው፡ ገጽ፡ ፱፻፵፫-፵፭ ።
96 ከዚያው ።
97 አንቀጽ፡ ፲፱(፩) ።
98 አንቀጽ፡ ፲፱(፪) ።
99 ከዚያው ።
100 አንቀጽ፡ ፳(ሀ) ።
101 አንቀጽ፡ ፳(ለ) ።

የሆነውን ፡ ሰው ፡ ከቦታው ፡ በማስወገድ ፡ የሕዝቡን ፡ ፀጥታ ፡ መመለስ ፡ ያስፈልጋል ፤ በሚለው ፡ አስተያየት ፡ ጭምር ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ወንጀለኛው ፡ ወይም ፡ አባሪዎቹ ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ በማድረስ ፡ ወይም ፡ በግርግር ፡ ወንጀለኛውን ፡ በመግደል ፡ የባሰ ፡ የፀጥታ ፡ መደፍረስ ፡ እንዳይፈጠር ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ አስቸኳይ ፡ እርምጃ ፡ መውሰድ ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንዳየነው ፡ አንድ ፡ ወንጀለኛ ፡ በሕዝብ ፡ ፊት ፡ ሲፈጽምና ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የተነሳውን ፡ የጥቃት ፡ መታወክ ፡ ለማቅም ፡ ሲባል ፡ ያለፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ወንጀለኛውን ፡ መያዝ ፡ ያስፈልጋል ፤ የሚባለው ፡ ለምን ፡ እንደሆነ ፡ ለመረዳት ፡ አያዳግትም ።

አንድ ፡ ወንጀል ፡ እጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ነው ፡ እንዲባል ፡ በ“ሕዝብ” ፡ ፊት ፡ የተደረገ ፡ ወይም ፡ በ“ሕዝብ” ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ውጤት ፡ ያስከተለ ፡ መሆን ፡ ያስፈልገዋል ፡ ካልን ፡ አስቲ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፳ ፡ በአንድ ፡ ጉዳይ ፡ እንዴት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንደሚውሉ ፡ እንመልከት ። በአንድ ፡ የተፈቀደ ፡ የሕዝብ ፡ ስብሰባ ፡ ላይ ፡ ብጥብጥ ፡ ተነሳ ፡ እንበል ፤ አንድ ፡ ፖሊስ ¹⁰² ፡ አቶ ፡ እገሌና ፡ አቶ ፡ እንተኔ ፡ በስብሰባው ፡ መሐል ፡ ሲጋፋና ፡ ሲጨቃጨቁ ፡ ይደርስባቸዋል ፤ ከከበቡአቸው ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ አራት ፡ ሰዎች ፡ ለፖሊሱ ፡ በጥባጫ ፡ አቶ ፡ እገሌ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ስለነገሩት ፡ ፖሊሱ ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፶ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ በተፈቀደው ፡ መሠረት ፡ እገሌ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፹፱ን ፡ በመተላለፍ ፡ ወንጀል ፡ “ሲሠራ ፡ ተገኝቷል” ፡ ብሎ ፡ ይይዘዋል ። በኋላ ፡ ግን ፡ እውነተኛው ፡ በጥባጭ ፡ አቶ ፡ እንተኔ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ፤ አቶ ፡ እገሌ ፡ እንዲያውም ፡ የስብሰባው ፡ ሊቀ ፡ መንበር ፡ በመሆኑ ፡ በጥባጫን ፡ አቶ ፡ እንተኔን ፡ ከስብሰባው ፡ ለማስወጣት ፡ ሲገፋው ፡ ነው ፡ ፖሊሱ ፡ የደረሰ ፤ ጥቂቶችም ፡ ሰዎች ፡ በሐሰት ፡ በጥባጫ ፡ አቶ ፡ እገሌ ፡ ነው ፡ ስላሉት ፡ ፖሊሱ ፡ ያላጠፋውን ፡ ሰው ፡ መያዙም ፡ ተገለጸ ። ይህ ፡ መያዝ ፡ ሕጋዊ ፡ ኖሯልን ?

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የነገሩን ፡ ሁኔታ ፡ አመዛዝኖ ፡ በእርጋታ ፡ መንፈስ ፡ ግዳጅን ፡ የፈጸመውን ፡ ፖሊስ ፡ ለመጠበቅ ¹⁰³ ፡ ስንል ፡ የተያዘው ፡ ሰው ፡ ወንጀሉን ፡ በእርግጥ ፡ “ሲሠራ ፡ የተያዘ” ፡ አለመሆኑ ፡ ልዩነት ፡ አያመጣም ፡ ማለት ፡ እንዳለብን ፡ ግልጽ ፡ ይመስላል ። እንዲያውም ፡ ወንጀሉን ፡ የሚሠራ ፡ “መምሰሉ” ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ ነው ። የአንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ እና ፡ ፳ ¹⁰⁴ ፡ አስፈላጊ ፡ ነገሮችም ፡ በሙሉ ፡ አተረጓጎማቸው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ መታየት ፡ አለበት ፤ ይኸውም ፡ “ወንጀሉን ፡ ለመሥራት ፡ ሲሞክር ፡ . . . የተያዘ” ፡ በማለት ፡ ፋንታ ፡ “ወንጀሉን ፡ ለመሥራት ፡ የሞከረ ፡ ሲመስል ፡ የተያዘ” ፡ “የወንጀሉን ፡ ሥራ ፡ እንደፈጸመ” ፡ በማለት ፡ ፋንታ ፡ “የወንጀሉን ፡ ሥራ ፡ የፈጸመ ፡ ሲመስል” ፡ እየተባለና ፡ ሌላውም ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ መተርጎም ፡

102 ተራም ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ ይህን ፡ ለማድረግ ፡ ይችላል ፡ (አንቀጽ 9) ። ተራ ፡ ሰው ፡ የእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀለኞችን ፡ እንዲይዝ ፡ የተፈቀደለት ፡ ብቻ ፡ ባይሆን ፡ ፖሊስ ፡ እርዳታ ፡ በጠየቀው ፡ ጊዜ ፡ “በራሱ ፡ ላይ ፡ አደጋ ፡ የማይደርስበት ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ” ፡ እርዳታ ፡ እንዲሰጥ ፡ ይገደዳል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥን ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ እና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፵፫ ፡ ፪፻፵፭ ፡ ይመለከቷል ።

103 በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ስለ “እራሱን ፡ መርዳት” ፡ (አላይ ፡ በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቍ ፡ ፶፩ ፡ ይመለከቷል) ። ፖሊሱ ፡ ስለጉዳዩ ፡ በቅን ፡ ልዩና ፡ ያደረገው ፡ ስሕተት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔርም ፡ ሆነ ፡ (አንቀጽ ፡ ፪፻፵፱ ፡ እና ፡ ፪፻፵፮ ፡ (፩) ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ) ፡ ወይም ፡ በወንጀል ፡ (አንቀጽ ፡ ፪፻፲፮ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ) ፡ በኃላፊነት ፡ አያስጠይቀውም ።

104 ይህ ፡ የግሳብ ፡ እደራደር ፡ እታች ፡ በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቍ ፡ ፶፯ ፡ ስተጠቀሰው ፡ ለአንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (፩) (ለ) (ሐ) እና ፡ (ሸ)ም ፡ እኩል ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል ።

ጉም ፡ አለበት ¹⁰⁵ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ከተያዘ ፡ በኋላ ፡ የአንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ ወይም ፡ ፳ ፡ ማመዛዘኛ ፡ በሚገባ ፡ አለመፈጸሙ ፡ ቢታወቅም ፡ ማመዛዘኛው ፡ ትክክለኛ ፡ አእምሮ ፡ ባለው ፡ ሰው ፡ አስተያየት ፡ በሚገባ ፡ የተፈጸመ ፡ ከመሰለ ፡ በአንቀጽ ፡ ፶ ፡ የተፈቀደው ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ የመያዝ ፡ ሥልጣን ፡ ቢሠራበት ፡ አድራጉቱ ፡ ሕጋዊ ፡ ሆኖ ፡ መቆጠር ፡ አለበት ።

በዚሁ ፡ ዓይነት ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሚያዘበት ፡ ጊዜ ፡ ትክክለኛ ፡ አእምሮ ፡ ባለው ፡ ሰው ፡ አስተያየት ፡ መያዙ ፡ ሕጋዊ ፡ ካልመሰለ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ሰውየው ፡ ከተያዘ ፡ በኋላ ፡ መያዙ ፡ ሕጋዊ ፡ እንደነበረ ፡ ውጤቱ ፡ ቢደግፈውም ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ መያዝ ፡ ሕገ ፡ ወጥ ፡ ሆኖ ፡ መቆጠር ፡ አለበት ። ያኹም ፡ ፖሊስ ፡ ለወሰደው ፡ አግባብ ፡ ያልሆነ ፡ እርምጃ ፡ በሃላፊነት ፡ መጠየቅ ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ ለምሳሌ ፡ ፖሊሱ ፡ እሳይ ፡ በተገለጸው ፡ ሁኔታ ፡ እንዴት ፡ ሰላማዊ ፡ ተመልካች ፡ መልኩን ፡ ስለጠላው ፡ ቢይዘው ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የተያዘው ፡ የረብሻው ፡ ቀንደኛ ፡ መሆኑና ፡ እንዲያውም ፡ በአንቀጽ ፡ ፱፻፱፱ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ መሆኑ ፡ በኋላ ፡ ቢረጋገጥም ፡ ፖሊሱ ፡ ያደረገው ፡ መያዝ ፡ በአንቀጽ ፡ ፶ ፡ ሊደገፍ ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በኋላ ፡ የሚሆኑ ፡ ነገሮች ፡ የተያዘውን ፡ ሰው ፡ መከሰስና ፡ አጥፊነት ፡ ቢደግፉም ፡ ሰውየው ፡ በሚያዘበት ፡ ጊዜ ፡ በያኹው ፡ ዓይነት ፡ መያዙ ፡ በሕግ ፡ ያልተደገፈ ፡ ከሆነ ፡ ወንጀል ፡ ያልሠሩን ፡ ሰዎች ፡ ለመጠበቅ ፡ ሲባል ፡ መያዝ ፡ ሊፈቀድ ፡ አይችልም ። በአንቀጽ ፡ ፶ ፡ መሠረት ፡ የማንኛውም ፡ መያዝ ፡ ሕጋዊነት ፡ ማመዛዘኛ ፡ ወንጀሉ ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ መምሰሉ ፡ እንጅ ፡ በአርግጥ ፡ የአጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ወንጀል ፡ መሆኑ ፡ መሆን ፡ የለበትም ¹⁰⁶ ።

የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡

እስከ ፡ አሁን ፡ ድረስ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ የሚፈቅዱትን ፡ የሕግ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ማለት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱-፳፩ ፡ እና ፡ ፶ን ፡ አይተናል፤ የድንጋጌዎቹን ፡ አውጭዎ ፡ ምንጭ ፡ አመልክተናል ። ዳግመኛም ፡ እነዚህ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ተመሳሳይ ፡ ምንጭ ፡ ያለው ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ከሚያበጃቸው ፡ ገደቦች ፡ ጋር ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ እንደሚስማሙ ፡ አይተናል ። አሁን ፡ ደግሞ ፡ ያለ ፡ ፍ

105 “ወንጀሉን ፡ ሲሠራ ፡ የተያዘ” ፡ የሚለው ፡ በእንግሊዝ ፡ ሀገር ፡ የተተረጉመው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ነው ፡ እሳይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ተ. ፲፫ ፡ የተጠቀሰውን ፡ በዊልትሻየርና ፡ በባሪት ፡ መካከል ፡ የነበረውን ፡ የክስ ፡ ጉዳይ ፡ ይመለከታል ። በዚህ ፡ ዓይነት ፡ አንዳንድ ፡ የአሜሪካን ፡ ግዛቶች ፡ “ ——— ባሉበት ፡ የተሠራ” ፡ የሚለውን ፡ ማመዛዘኛ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ሌሎች ፡ የተለየ ፡ ትርጉም ፡ በሰጡትም ፡ ወንጀሉ ፡ በመሠራት ፡ ላይ ፡ ለመሆኑ ፡ “በትክክለኛ ፡ አእምሮ ፡ የሚያሳምን” ፡ ብለው ፡ ተርጉመውታል ። እሳይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ተ. ፳፪ ፡ እና ፡ እርረሊር ፡ ክራሚናል ፡ ፐርሲጀር ፡ ፍርም ፡ አራስት ፡ ተ. አፐል ፡ (ለንደን ፡ ፲፱፻፶፯) ፡ ገጽ ፡ ፺፭ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ ይመለከታል ።

106 በረረገላይ ፡ ሃገር ፡ ሕግ ፡ ይህ ፡ ነው ፡ የአክቶብር ፡ ፳፩ ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ. ም. ውሳኔ ፡ (ኮርት ፡ እፍ ፡ ናይምስ ፡ ፍራንሳ) ፡ ዳሎዝ ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ እ. ኢ. አ. ፡ ረኪይ ፡ ፕርሲዥ ፡ ክፍል ፡ ፪ ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ። በአሜሪካም ፡ የተሰጡ ፡ ፍርዶች ፡ መጀመሪያውን ፡ ትክክለኛ ፡ ያልሆነ ፡ መያዝ ፡ በኋላ ፡ አግባብ ፡ ሆኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ሕጋዊ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ብለዋል ። ከሳሽ ፡ ድሪፐር ፡ ተከሳሽ ፡ ጭሌስ ፡ (ጠቅላይ ፡ ፍ/ቤት ፡ ዩ. ኤስ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ እ. ኢ. አ.) ፡ ዩ. ኤስ ፡ ሱፕሪም ፡ ኮርት ፡ ሪፖርት ፡ ስ ፡ (ሎዩርስ ፡ ሊፒን) ፡ ጌል ፡ ፳፱ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፰ ፡ ከሳሽ ፡ እስኪድ ፡ ተከሳሽ ፡ በጥይል ፡ (ኒው ፡ ዮርክ ፡ ዩ. ኤስ ፡ ፳፫፻፳፮) ፡ ኒው ፡ ዮርክ ፡ ሪፖርት ፡ ፱ል ፡ ፫፻፳፮ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፭ ።

ርድ : ቤት : ትእዛዝ : መያዝ : የሚረቅዱትን : ሁለተኛውን : ክፍል : ማለት : በአንቀጽ : ፶፩ : ውስጥ : ያሉትን : ድንጋጌዎች : እናያለን ¹⁰⁷ ።

ምንም : እንኳ : በአንቀጽ : ፶፩ : ውስጥ : ያለውን : እያንዳንዱን : ደንብ : ለማየት : ቦታ : ባይበቃም : አንድ : አንድ : ደንቦችን : እየጠቀስን : በማብራራት : ጥቂት : ጠቅላላ : የሆኑ : ትችቶች : ብናደርግ : ጠቃሚ : ይሆን : ይሆናል ።

የአንቀጽ : ፶፩ : ደንቦች : እላይ : እንዳየናቸው : “የእጅ : ተፍንጅ” : አንቀጾች : ከኤውሮጳ : ሕግ : የተገኙ : ሳይሆን : ከእንግሊዝ : የጋራ : ብልጽግና : አገሮች : ሕግ : የተወለዱ : መሆናቸውን : አስቀድሞ : ልብ : ማድረግ : ያሻል ። የአንቀጽ : ፶፩ : ምንጭ : የማላያ : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት ¹⁰⁸ : እን

- 107 አንቀጽ : ፶፩—ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ፖሊስ : ስለተሰጠው : የመያዝ : መብት ።
- (፩) ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : የፖሊስ : ሠራዊት : ባልደረባ : መያዝ : የሚችለው ።
- (ሀ) ከአንድ : ፋመት : በማያንስ : እሥራት : የሚያስቀጣ : ወንጀል : ለመሥራት : ዝግጁ : የሆነውን : ወይም : ሠርቷል : ተብሎ : በሚገባ : የተጠረጠረውን : ሰው ፤
- (ለ) የሕዝብን : ጸጥታ : በማበላሸት : ላይ : የሚገኘውን : ሰው ፤
- (ሐ) የፖሊስ : ሠራዊት : ባልደረባ : ሥራውን : በሚፈጽምበት : ጊዜ : ተቃዋሚነትን : በማሳየት : የሚከላከለውን : ወይም : በሕግ : ከታሰረበት : የሚያመልጠውን : ወይም : ለማምለጥ : የሞከረውን : ሰው ፤
- (መ) ከፖሊስ : ተጠባባቂነት : የሚያመልጥ : ወይም : እምልጦ : የሄደ : ለመሆኑ : በሚገባ : የሚጠረጠረውን : ሰው ፤
- (ሠ) ከወታደርነት : ወይም : ከፖሊስ : ሠራዊት : ከድቶ : የሄደ : ለመሆኑ : በሚገባ : የሚጠረጠረውን : ሰው ፤
- (ረ) ሕግ : የማይረቅድለትን : የቤት : መሠርሠሪያ : ወይም : ቤትን : ስብር : መግቢያ : መሣሪያ : የተገኘበት : ሰው ፤
- (ሰ) ሕግ : የማይረቅድለትን : የተሰረቀ : ፅቃ : የያዘ : ለመሆኑ : ለሚገባ : የሚያስጠረጥር : ሆኖ : ወይም : ወንጀል : በመፈጸም : ረገድ : ያገኘው : ፅቃ : በይዩታው : የተገኘበትን : ሰው ፤ ነው ።
- (፪) የመንግሥት : ባለ : ሥልጣን : ሠራተኞች : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ሰውን : ለመያዝ : ለሌላ : በልዩ : ሕግ : የሚሰጣቸው : ሥልጣን : የተጠበቀ : ነው ።

- 108 ማላያና : ኮድ : ክፍል : ፳፫ : ፖሊስ : ወይም : ፔንጉሎ : መቼ : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ለመያዝ : እንደሚችል ።
  - (፩) ማንኛውም : ፖሊስ : ወይም : ፔንጉሎ : ያለ : ጻኛ : ትእዛዝና : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : የሚከተሉትን : ለይዝ : ይችላል ።
  - (ሀ) አንድ : ሰው : በአንድ : ወንጀል : ውስጥ : ገብቶ : እንደሆነ : ወይም : የወንጀል : አቤቱታ : በሚገባ : ቀርቦበት : እንደሆነ : ወይም : የሚታመን : ወራ : ተሰምቶበት : እንደሆነ : ወይም : በወንጀሉ : ስለመግባቱ : የሚገባ ጥርጣሬ : ያለ : እንደሆነ ፤
  - (ለ) ሕጋዊ : ምክንያት : መኖሩን : ማረጋገጠው : የሱ : ፋንታ : የሆነ : አንድ : ሰው : ያለ : ሕጋዊ ምክንያት : የቤት : መስበሪያ : ፅቃ : የያዘ : እንደሆነ ፤
  - (መ) የተሠረቀ : ወይም : በማታለል : የተገኘ : መሆኑ : የሚያጠራጥር : ገብረት : በጁ : የተገኘበትና : በዚህም : ነገር : ወንጀል : ለመሥራቱ : በሚገባ : የተጠረጠረን : ሰው ፤
  - (ሠ) አንድ : ፖሊስ : ሥራውን : በሚፈጽምበት : ጊዜ : የሚያሰናክለውን : ሰው : ወይም : ከሕጋዊ : ማረፊያ : ቤት : ያመለጠ : ወይም : ለማምለጥ : የሞከረን : ሰው ፤
  - (ረ) ከእንግሊዝ : መንግሥት : የምድር : ጦር : የባሕር : ወይም : የአየር : ኃይል : ወይም : በረዶ ፈትድ : ማላያ : ስቴትስ : መንግሥት : ከተጻጻሙት : ወይም : ከሚከረከሩቸው : መደበኛ : ኃይሎች : ከጁ : መሆኑ : በሚገባ : የተጠረጠረ : ሰው ፤
  - (ሸ) ራሱን : የሚደግፍበት : የሌለው : የሚመስል : ወይም : ስለራሱ : በቂ : መረጃ : ለመስጠት : የማይችል : ሰውን ፤
  - (በ) እርሱ : ባለበት : ጊዜ : የሕዝብን : ጸጥታ : በማበላሸት : የሚገኘውን : ሰው ፤
  - (ተ) ማንኛውም : በፖሊስ : ተጠባባቂነት : ስር : ያለ : ሰውን : የዚህን : ሕግ : አንቀጽ : አስረላጊ : ነገሮች : ላይፈጽም : የቀረ : እንደሆነ ፤
  - (፪) በዚህ : ክፍል : ያለው : ማንኛውም : ደንብ : ሌላ : ሕግ : ለፖሊስ : ወይም : ለፔንጉሎ : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ለመያዝ : የሚሰጠውን : ሥልጣን : አይወስነውም : ወይም : አይለውጠውም ።
- (ማስታወሻ :- ፔንጉሎ : የአንድ : የማላያ : መንደር : ባለባት : ነው) ።

ቀጽ : እንደሆነ : የሚመስል : ሲሆን : ለዚህም : የማላያ : ሕግ : መሠረት : የሆነው ¹⁰⁹ ;
 የሕንድ : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ክፍል : ፶፬ : ነው ¹¹⁰ ። በነገሩ :
 ሁኔታ : ሲገመት : እንደሚቻለው : እነዚህ : የአንግሎ : አሜሪካን : የመያዝ : ድን
 ጋጊዎች : በኤውሮጳ : ሕግ : ከተነሳሱት : ሕግ : መንግሥታዊ : ገደቦች : ጋር : በቀ
 ላሉ : አይዋሃዱም ። በእውነቱ : በሥነ : ሥርዓቱ : ሕግ : አንቀጽ : ፶፩ : ውስጥ : ያ
 ለው : እያንዳንዱ : ደንብ : ከሕግ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፶፩ : ከትክክለኛው : የአ

109 ግን : አንዳንድ : ልዩነቶች : አሉ ። የሕንድ : ድንጋጌ : በኢትዮጵያ : ሕግ : አንቀጽ : ፶፩(፩)
 (ለ) እና : ፶፩(፪) ሆነው : የተወሰዱትን : የማላያ : ሕግ : ክፍል : ፳፫(፩) (በ) እና : ክፍል : ፳፯
 (፪)ን : የመሰሉ : የሉትም ። እንደዚህ : ያሉ : ነገሮች : የሕግ : አርጎሜን : የሕንድን : ሳይሆን :
 የማላያውን : ሕግ : ከአንግሎ : አሜሪካን : ለተወሰዱት : የኢትዮጵያው : ሕግ : ክፍሎች :
 እንደመመሪያ : እንደተጠቀመባቸው : ጥብቅ : ማሰረጃ : ናቸው ። ስር : ቻርለስ : በማላያ :
 ስለ : ሕግ : ያላቸውን : ልምምድ : (እላይ : በግርጌ : ማሰረጃ : ቍ. ፩ : ይመለከቷል) : ስንመ
 ለከት : ይህ : የሚገባ : አስተያየት : ይመስላል ።

በተጨማሪም : እላይ : በግርጌ : ማሰረጃ : ቍ. ፶፩ : በተጠቀሰው : በ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም.
 የፖሊስ : አዋጅ : የታወጁትን : ከዚህ : ጋር : ግንኙነት : ያላቸው : የመያዝ : ድንጋጊዎች :
 አንቀጽ : ፲፱ን : ይመለከቷል ።

110 ኢንዲያን : ኮድ : ክፍል : ፶፬ : ፖሊስ : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : መቼ : ለመያዝ : እንደ
ሚችል ።
 (፩) ማንኛውም : ፖሊስ : ያለ : ጻኝ : ትእዛዝ : ወይም : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : የሚከ
 ተሉትን : ሲይዝ : ይችላል ።
እንደኛ : አንድ : ሰው : በአንድ : ወንጀል : ውስጥ : ገብቶ : እንደሆነ : ወይም : የወንጀል : አቤ
 ቱታ : በሚገባ : ቀርቦበት : እንደሆነ : ወይም : የሚታመን : ጥቆማ : ቀርቦበት : እንደሆነ :
 ወይም : በወንጀሉ : ለመግባቱ : በሚገባ : ጥርጣሬ : ያለ : እንደሆነ :
ሁለተኛ : ሕጋዊ : ምክንያት : መኖሩን : ማረጋገጥ : የራሱ : ፋንታ : የሆነ : አንድ : ሰው :
 ያለ : ሕጋዊ : ምክንያት : የቤት : መስበሪያ : ዕቃ : ይዞ : እንደሆነ ፤
 ሦስተኛ : በዚህ : ሕግ : ወይም : በመንግሥት : ትእዛዝ : ወንጀለኛ : የተላለ : ሰው ፤
አራተኛ : የተሠረቀ : ለመሆኑ : በሚገባ : የሚያጠራጥር : ንብረት : በእጁ : የተገኘበትና :
 በዚህ : ጉዳይ : ወንጀል : መሥራቱ : በሚገባ : የተጠረጠረ : ሰው ፤
አምስተኛ : አንድ : ፖሊስ : ሥራውን : በሚፈጽምበት : ጊዜ : የሚያሰናከለው : ሰው ፤ ወይም :
 ሕጋዊ : ከሆነ : ማረፊያ : ቤት : ያመለጠ : ወይም : ለግምገማ : የሞከረ : ሰው ፤
ስድስተኛ : ከሕንድ : የምድር : ጦር : የሳሕር : ወይም : የአየር : ኃይል : ከጂ : መሆኑ : በሚ
 ገባ : የሚጠረጠር : ሰው ፤
ስባተኛ : በሕንድ : ውስጥ : ቢፈጸም : እንደ : ወንጀል : የሚያስቀጠና : ስለ : አሳልፎ : መስ
 ጠት : በተደነገገ : በማንኛውም : ሕግ : ወይም : በሌላ : ሕግ : አድራጊውን : በሕንድ : ውስጥ :
 የሚያስይዝ : ወይም : በማረፊያ : ቤት : ለማቆየት : የሚያስችል : ወንጀል : ከሕንድ : ውጭ :
 ሲፈጸም : በወንጀሉ : ገብቶ : የተገኘ : ወይም : የወንጀል : አቤቱታ : በሚገባ : የቀረበበት :
 ወይም : የሚታመን : ጥቆማ : የቀረበበት : ወይም : በአድራሳቱ : ለመግባቱ : የተጠረጠረ :
 ሰው ፤
ስምንተኛ : በክፍል : ፳፯፻፳፭ : ንዑስ : ክፍል : (፳) የተሠራን : ማንኛውንም : ደንብ : የተላ
 ሰፊ : የአሥራት : ጊዜውን : ጨርሶ : ከአሥር : ቤት : የተለቀቀ : ሰው ፤
ዘጠነኛ : ከሌላ : ፖሊስ : እንዲያዝ : ጥያቄ : የቀረበበት : ሰው ፤ በዚህ : ጊዜ : የፖሊሱ : ጥያቄ :
 የሚያዘውን : ሰውና : የሠራውን : ወንጀል : ወይም : ሰውየው : የሚያዘበትን : ሌላ : ምክን
 ያት : በመዘርዘር : መግለጽና : ከዚህም : ዝርዝር : ጥያቄ : ያቀረበው : ፖሊስ : የተላለውን :
 ሰው : ሕጋዊ : በሆነ : መንገድ : ያለ : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ለመያዝ : የሚችል : መሆኑ :
 ግልጽ : ሆኖ : መታየት : አለበት ።
 (፪) ይህ : ክፍል : ለካልካታ : ፖሊስም : ተፈጻሚ : ይሆናል ።
 በተጨማሪም : ተመሳሳይ : ድንጋጊዎችን : በኢንጋፖር : ቅኝ : ግዛት : (ኢንጋፖር : ኮድ :
ክፍል : ፴፩) : ታንጋኒካ : ግዛት : (ታንጋኒካ : ኮድ : ክፍል : ፳፮) : ሱዳን : (ሱዳን : ኮድ :
ክፍል : ፳፩) : ጋና : (ጋና : ኮድ : ክፍል : ፲) : ይመለከቷል ።

ማርኛው፡ ጽሑፍ፡ ጋር¹¹¹፡ በግልጽ፡ ስለሚጋጭ፡ እንደመጋጨቱ፡ መጠን፡ (የሕግ፡ መንግሥቱ፡ ተቃራኒ)፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ነው¹¹² ።

ለምሳሌ፡ ያህል፡ አንድ፡ የፖሊስ፡ ሠራዊት፡ ባልደረባ፡ ሥራውን፡ በሚፈጽምበት፡ ጊዜ፡ ተቀዋሚነትን፡ በማሳየት፡ የሚከለክል፡ ሰው፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ እንዲያዝ፡ የሚፈቀደውን፡ የሥነ፡ ሥርዓቱን፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ (፩) (ሐ)፡ እንደሰድ¹¹³፡ ይህ፡ ወንጀል፡ አፈጻጸሙ፡ በሕገ፡ መንግሥቱ፡ በአንቀጽ፡ ፶፩፡ ትርጉም፡ መሠረት፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ ሕገ፡ መንግሥቱ፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የሚፈቅደው፡ ወንጀሉ፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ እና፡ ብርቱ፡ ሲሆን፡ ብቻ፡ ነው። “ብርቱ”፡ ማለትም፡ ቢያንስ፡ ቢያንስ፡ በሦስት፡ ወር፡ እሥራት፡ የሚያስቀጣ፡ ወንጀል፡ ነው ። ብለን፡ ተርጉመንዋል¹¹⁴ ። ይህ፡ ወንጀል፡ (ቅጣት፡ የሚያከብዱ፡ ሁኔታዎች፡ በሌሉ፡ ጊዜ)፡ የሚያስቀጣው፡ ከአንድ፡ ወር፡ በማይበልጥ፡ ቀላል፡ እሥራት፡ ስለ፡ ሆነ¹¹⁵፡ ያለፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ ለማስያዝ፡ በቂ፡ ለመሆን፡ የሕገ፡ መንግሥቱን፡ ማመዛዘኛ፡ አላሟላም ። ይህ፡ ተቃውሞ፡ ለአንቀጽ፡ ፶፩፡ ሌሎች፡ ክፍሎችም፡ ይጸናል¹¹⁶ ። የአንቀጹ፡ የቀሩት፡ ንዑስ፡

111 እላይ፡ ከግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፮፻፩ ። ጋር፡ የሚሄደውን፡ ዋናውን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል ። የሕገ-አርቃቂ፡ የተመሰከተው፡ ነው፡ ተብሎ፡ ከሚታመነው፡ (ትክክለኛ፡ ካልሆነው)፡ ከእንግሊዝኛው፡ ጽሑፍ፡ ጋር፡ ብዙዎቹ፡ ደንቦች፡ አይጋጨም ። በ(ሕግ)፡ አንቀጽ፡ ፶፩(፩) የተገለጹት፡ ለብዛኛዎቹ፡ ወንጀሎች፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ ወይም፡ ብርቱ፡ ናቸው ። ግን፡ በትክክለኛው፡ የአግርኛው፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ካለው፡ መደብ፡ ጋር፡ አይስማሙም ።

112 የአንቀጽ፡ ፶፩፡ አንጻን፡ ክፍሎች፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ሆነው፡ ተፈጻሚነትን፡ ሊያገኙ፡ የሚችሉ፡ ናቸው ። እነዚህ፡ ንዑስ፡ አንቀጾች፡ በአንጻን፡ ሥራ፡ ላይ፡ ሲውሉ፡ እንጂ፡ አንደዚህ፡ ዋጋ፡ አልባ፡ አይሆኑም ። ለምሳሌ፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ (ሀ)፡ ለእጅ፡ ተፍንጅ፡ ወንጀል፡ እንበል፡ አንድ፡ ነፍስ፡ ገላይ፡ ሰው፡ ገድሎ፡ ሲያመልጥ፡ ተፈጻሚ፡ ሊሆን፡ ይቻላል ።

ነገር፡ ግን፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ እጅ፡ ተፍንጅ፡ እና፡ ብርቱ፡ በሆነ፡ ወንጀል፡ ላይ፡ ተፈጻሚነት፡ እስካለው፡ ድረስ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ቢሆንም፡ ለብዛኛውን፡ ጊዜ፡ መጠኑን፡ ያልፋል፡ የሚል፡ አስተያየት፡ አለ ። ይህ፡ መደምደሚያ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ማመዛዘኛ፡ በአንቀጽ፡ ፶፩—፩፩፡ እና፡ ፶፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናል ። ካልነው፡ የሚከተል፡ ነው ።

113 ለዚህ፡ እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፮፻፩፡ የተጠቀሰው፡ ማላያን፡ ኮረ፡ ክፍል፡ ፳፫(፩) (ሠ) ምንጩ፡ ይመስላል ።

114 እላይ፡ ከግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፳፻—፳፻፮፡ ጋር፡ የሚሄደውን፡ ዋናውን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል።
115 የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፳፻፱፫(፩) (“መቃወምና፡ አለመታዘዝ”)፡ እና፡ አንቀጽ፡ ፳፻፷፪ (“ትእዛዝ፡ እንዲፈጸም፡ ሲጠይቅ፡ እንቢተኛ፡ ስለመሆን”) ።

116 “ጸጥታን፡ ማበላሸት”፡ ለሚለው፡ ሕረግ፡ በሚሰጠው፡ አተረጓጎም፡ መሠረት፡ አንቀጽ፡ ፶፩(፩) (ለ) እዚህ፡ ክፍል፡ ሊሆን፡ ይችላል ። እነሆ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፻፲፮፡ ይመስላል ። ሆኖም፡ ንዑስ፡ አንቀጽ፡ (፩) (ረ)፡ እንዲሁም፡ ንዑስ፡ አንቀጽ፡ (፩) (ሰ) “ብርቱ” ወንጀልን፡ ሳይሆን፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ፳፻፳፭፡ የተመሰከተውን፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ (“አጠራጣሪ፡ የሆኑትን፡ አንጻን፡ ሰቃዎች፡ ያለ፡ ምክንያት፡ ስለመያዝ”)፡ የሚጠቅስ፡ ይመስላል ። በንዑስ፡ አንቀጽ፡ (፩) (ሰ)፡ ረገድ፡ በእርግጥ፡ ብርቱ፡ የሆኑ፡ ወንጀሎች፡ (ለምሳሌ፡ የወ. መ. ሕ. አንቀጽ፡ ፳፻፳፭፡ (“ብርቆት”)፡ ፳፻፴፩፡ (“ወቅድ፡ ስርቆት”)፡ ፳፻፴፮ (“ወንቢደነት”)፡ ፳፻፵፮፡ (የመሸሸግ፡ ወንጀል)፡ ተፈጽመዋል፡ በሚል፡ ከክርክር፡ ደንቡን፡ መደገፍ፡ አይቻልም ። በንዑስ፡ አንቀጽ፡ የተገለጸው፡ ወንጀል፡ እቃን፡ ስለመያዝ፡ ነው ። ወንጀሉም፡ ብርቱ፡ ስላልሆነ፡ ይሸን፡ ወንጀል፡ የሠራ፡ ሰው፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ይሆናል ።

በዚህ፡ ዓይነት፡ በንዑስ፡ አንቀጽ፡ (፩) (መ)፡ መሠረት፡ ስንመለከተው፡ ለተሠራው፡ ወንጀል፡ (ወ. መ. ሕ. ፳፻፶፫፡ “ተጨማሪ፡ ቅጣቶችንና፡ ጠቅላላውንም፡ የጸጥታ፡ ጥንቃቄ፡ ስላለመጠበቅ”)፡ ከፍተኛው፡ ቅጣት፡ አንድ፡ ወር፡ ቀላል፡ እሥራት፡ ነው ። ስለዚህ፡ በሕገ-መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፶፩፡ መሠረት፡ “ብርቱ”፡ ወንጀል፡ ባለመሆኑ፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝ፡ አይፈቀድም ።

ክፍሎች፣ ደግሞ፣ እንዳንዶቹ፣ ስለወንጀሉ፣ “ብርቱ”፣ መሆን፣ ሲደነግጉ፣ እጅ፣ ተፍንጅ፣ እንዲሆን፣ ማስፈለጉን፣ ዘልለውታል¹¹⁷ =

የዚህ፣ አሳዛኝ፣ ሁኔታ፣ ምሳሌነት፣ የሚያሳዩን፣ ከያለበት፣ በማውጣት፣ የሥርዓት፣ ሕግን፣ ማስናዳት፣ ሊያስከትል፣ የሚችለውን፣ የተዘባረቀ፣ ሁኔታ፣ ነው። ። 11፣ በሥነ፣ ሥርዓቱ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ ከአንግሎ፣ አሜሪካን፣ ሕግ፣ የተወሰዱ፣ ደንቦች፣ ከአውሮጳ፣ ከተወሰዱት፣ ጋር፣ ጎን፣ ለጎን፣ ስለአሉኛ፣ የሥነ፣ ሥርዓቱ፣ ሕግ፣ ደግሞ፣ ከአውሮጳ፣ ከተወሰደው፣ የሕግ፣ መንግሥት፣ ድንጋጌ፣ ሥር፣ ስለሆነ፣ ከአውሮጳ፣ የተወሰዱት፣ ደንቦች፣ ከዚህ፣ የሕግ፣ መንግሥት፣ ድንጋጌ፣

117 ለምሳሌ፣ አንቀጽ፣ ፶፩(፩) (ሀ)፣ እጅ፣ ተፍንጅ፣ ባልሆኑ፣ ወንጀሎች፣ ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ መያዝን፣ የሚፈቅድ፣ ይመስላል።

ጎዑስ፣ አንቀጽ፣ (፩) (መ)፣ እና፣ (፩) (ሸ)፣ ከበድ፣ ያሉ፣ ችግሮች፣ ይፈጥራሉ፣ ፤ ምክንያቱም፣ ምንም፣ እንኳ፣ የተገለጡት፣ ወንጀሎች፣ (ወ፣ መ፣ ሕ፣ አንቀጽ፣ ፫፣ “ስለመክላት”፣ ወይም፣ አንቀጽ፣ ፪፻፲፯፣ “የሥራ፣ ግዴታን፣ ተግባር፣ ስለመጣስ”፣ አንቀጽ፣ ፪፻፳፩፣ “እደገኛ፣ የሆነ፣ ሥራ፣ ፈትነት”፣ “ብርቱ”፣ ቢሆንም፣ ሁልጊዜ፣ እጅ፣ ተፍንጅ፣ የሚፈጸሙ፣ መሆናቸው፣ የሚያከራክር፣ ነው። መክላትና፣ ሥራ፣ ፈትነት፣ “የማይቋረጡ” ወንጀሎች፣ ናቸው፣ ፤ ብሎ፣ ለመክራክር፣ ይቻላል፣ ፤ ይህም፣ ግለት፣ አንድ፣ ሰው፣ አንድ፣ ጊዜ፣ ከከፋ፣ ወይም፣ የአንቀጽ፣ ፪፻፳፩፣ ሁኔታዎች፣ ከተፈጸሙ፣ እስኪያዝ፣ ድረስ፣ ሁልጊዜም፣ ከጅ፣ ወይም፣ ሥራ፣ ፈት፣ በመሆኑ፣ ወንጀሎቹን፣ እጅ፣ ተፍንጅ፣ በመፈጸም፣ ላይ፣ ነው፣ ግለት፣ ነው፣ ነገር፣ ግን፣ የእጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀል፣ ደንቦች፣ የተመሠረቱበትን፣ ፍልስፍና፣ ስንመለከት፣ (አላይ፣ በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፶፭—፶፮፣ ይመለከቷል ፤) አካባቢ፣ ሁኔታዎች፣ ግልጽ፣ በሆነ፣ በሕዝብ፣ ፊት፣ በተፈጸሙ፣ እድራጎች፣ የወንጀሉን፣ እንድ፣ አንድ፣ ክፍሎች፣ መፈጸም፣ ክላሳዩ፣ በቀር፣ ለምሳሌ፣ ከጀውን፣ ወዲያው፣ እንደክፋ፣ በመከታተል፣ ወይም፣ ሥራ፣ ፈቱ፣ አሰጊ፣ ተግባሮችን፣ ሲፈጽም፣ ባልሆነ፣ በቀር፣ የፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ አስፈላጊ፣ እንዲሆን፣ ግድረግ፣ የተሻለ፣ ይመስላል። “የሕዝብ፣ መሸበር” ከሌላ፣ አርግጠኛ፣ የእጅ፣ ተፍንጅ፣ ወንጀል፣ የለም ፤ የተሻለውን፣ በፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ መያዝን፣ የምናስወግድ በትም፣ ምንም፣ በቂ፣ ምክንያት፣ የለም።

118 ከልዩ፣ ልዩ፣ ዓይነት፣ አዳዎች፣ ሕግን፣ ማጠናቀር፣ ግለት፣ ቀዋሚ፣ ደንቦቹ፣ ከአውሮጳ፣ የሥርዓት፣ ደንቦችን፣ ከአንግሎ፣ አሜሪካን፣ አዳም፣ መውሰድ፣ ሊያስከትላቸው፣ ከሚችሉት፣ ችግሮች፣ አንደኛውን፣ ከአንቀጽ፣ (፩) (ለ) ለመረዳት፣ ይቻላል፣ ፤ አንቀጽ፣ ፶፩(፩) (ለ) ፖሊስ፣ “የሕዝብን፣ ጸጥታ፣ በማበላሸት፣ ላይ፣ የሚገኘውን፣ ሰው”፣ ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ እንዲይዝ፣ ይፈቅድለታል። በዚህ፣ አገባብ፣ “የሕዝብን፣ ጸጥታ፣ ማበላሸት”፣ የሚለው፣ ሐረግ፣ በግልጽ፣ ከአንግሎ፣ አሜሪካን፣ ሕግ፣ የተወሰደ፣ ነው፣ (ለምሳሌ፣ አላይ፣ በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፶፮፣ የተጠቀሰውን፣ ግለጽን፣ ኮድ፣ ክፍል፣ ፳፫(፩) (በ) ይመለከቷል) ፤ ይኸውም፣ ሐረግ፣ ምንም፣ ቀላል፣ ቢሆኑ፣ የሕዝብ፣ መብጣጠና፣ መሸበር፣ ያንሳሱ፣ ወይም፣ ወዲያው፣ የሚያንሳሱ፣ ሁኔታዎችን፣ ይጠቀሳሉ። አላይ፣ በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቍ. ፳፮፣ የተጠቀሰውን፣ ሃሲስቦሪስ፣ ሎውስ፣ አፍ፣ ኢንግላንድ ፤ ሆል፣ ፤ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ አንቀጽ፣ ፶፻፳፩ ፤ ኮርቲስ፣ ጆሪስ፣ ሴኩንጥም፣ (ኒው፣ ፑርክ፣ ፲፱፻፵፯)፣ ሆል፣ ፩፣ መያዝ፣ ገጽ፣ ፳፻፳፩፣ እና፣ የሚከተሉት፣ ጎዑስ፣ አንቀጽ፣ (፩) (ለ) እጅ፣ ተፍንጅ፣ የሆኑ፣ ወንጀሎችን፣ በሚገባ፣ ሲገልጹ፣ ብርቱ፣ የሆኑ፣ ወንጀሎችን፣ ይገልጻል፣ ወይም፣ አይገልጹም፣ ብሎ፣ ለመወሰን፣ አዳጋች፣ ነው። “የሕዝብን፣ ጸጥታ፣ ማበላሸት”፣ ለሚለው፣ ሐረግ፣ የተለመደውን፣ የአንግሎ፣ አሜሪካን፣ ፍች፣ ብንሰጠው፣ ሐረጉ፣ ከሚሸፍናቸው፣ ወንጀሎች፣ አብዛዛኛዎቹ፣ ቀላል፣ ወንጀሎች፣ ይሆናሉ። ለምሳሌ፣ ያለ፣ ፍርድ፣ ቤት፣ ትእዛዝ፣ መያዝ፣ ኢሕግ፣ መንግሥታዊ፣ የሚሆንበትን፣ ወ. መ. ሕ. ፳፻፣ መጽሐፍ፣ አንቀጽ፣ ፩፣ ምዕራፍ፣ ፩፣ ክፍል፣ ፫፣ በሕዝብ፣ ሰላም፣ ጸጥታና፣ እርጋታ፣ ላይ፣ ስለሚሠራ፣ የደንብ፣ መተላለፍ፣ በተለይም፣ አንቀጽ፣ ፶፻፳፫፣ (“በሌላ፣ ሰው፣ ሥራና፣ ፊርፍት፣ ላይ፣ ሁከት፣ ስለማድረግ”)፣ እና፣ አንቀጽ፣ ፶፻፳፫፣ (“ሃይማኖትን፣ የመሰደብና፣ የማኖረድ፣ ንግግር” ፤) የሚለውን፣ ይመለከቷል። በሌላ፣ በኩል፣ ደግሞ፣ በአውሮጳ፣ ሕግ፣ የተነሳሳው፣ የወንጀለኛ፣ መቅጫ፣ ሕግ፣ አርዕስቱ፣ “በሕዝብ፣ ሰላምና፣ በሕዝብ፣ ረግቶ፣ መኖር፣ ላይ፣ ስለሚደረጉ፣ ወንጀሎች ፤” የሚል፣ ወንጀሎቹ፣ በሙሉ፣ “ብርቱ”፣ የሆኑ፣ አንድ፣ ምዕራፍ፣ (አንቀጽ፣ ፬፻፳፩—፶፯)፣ አለው። ግን፣ የጎዑስ፣ አንቀጽ፣ (፩) (ለ)፣ አርቃቂ፣ “በሕዝብ፣ ሰላምና፣ ረግቶ፣ መኖር፣ ላይ፣ ስለሚደረጉ፣ ወንጀሎች”፣ የሚለው፣ አርዕስት፣ ይህን፣ ምዕራፍ፣ እንዲመለከት፣ በጭ

ጋር ፡ ሲሰማው ፡ ከአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግ ፡ የተወሰዱት ፡ ግን ፡ አይሰማውም ።
 ከዚህ ፡ ችግር ፡ ለመውጣት ፡ ለሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ተቃራኒ ፡ የሆኑትን ፡ የሕግ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ከመሻር ፡ ሌላ ፡ አንድ ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ አለ ፤ ይኸውም ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ የአማርኛውን ፡ ሳይሆን ፡ የእንግሊዝኛውን ፡ ጽሑፍ ¹¹⁹ ፡ የበላይ ፡ ገዥ ፡ አድርገን ፡ መውሰድ ፡ ነው ። ይህ ፡ ቢደረግ ፡ ግን ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ የመያዝን ፡ ሥልጣን ፡ ማስፋትና ፡ እንደሚያስከትል ፡ ስለማይጠረጠር ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ዋስትና ፡ (መተማመኛ) ፡ የታሰበውን ፡ ያህል ፡ ሳይሆን ፡ በጣም ፡ ትንሽ ፡ አገልግሎት ፡ ይኖረዋል ፤ እንዲሁም ፡ በተቻለም ፡ መጠን ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ አለበት ፤ የሚለው ፡ ጠቅላላ ፡ (ፖሊሲ) ¹²⁰ ፡ ዓላማ ፡ ይሰጣል ። ለመፍትሔ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ እርምጃ ፡ ከመውሰድ ፡ ይልቅ ፡ ፍችው ፡ በእውነተኛው ፡ የተገለጸውን ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ የአማርኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ እንደ ፡ ጻፍ ፡ አድርጎ ፡ መቁጠርና ፡ የማይሰማውንና ፡ መጠኑ ፡ የበዛውን ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ የተሰጠውን ፡ ያለ ፡ ፍ/ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ የመያዝ ፡ ሥልጣን ፡ መሻር ፡ የበለጠ ፡ ጠቃሚ ፡ ይሆናል ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ጸንተው ፡ የቆሙት ፡ የመያዝ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በቂ ፡ ሆነው ፡ ሳይገኙ ፡ ሲቀሩ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ¹²¹ ፡ በፓርላማ ፡ ማሻሻል ¹²² ፡ ይቻላል ።

ራሽ ፡ ያሰበ ፡ አይመስልም ፤ ምክንያቱም ፡ በምዕራቡ ፡ ውስጥ ፡ ከተዘረዘሩት ፡ አንዳንዶቹ ፡ ወንጀሎች ፡ (አምሳሌ ፡ በመጠጥ ፡ ምክንያት ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ፍጹም ፡ አላፈ ፡ ባለመሆን ፡ የሚያዝበት ፡ ገንዘብ ፡ ሳይኖር ፡ ቼክ ፡ ስለመስጠት ፡ .....የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፹፩ ፡ እና ፡ ፪፻፹፮ ፡ አንድ ፡ ሙት ፡ ያረፈበትን ቦታ ፡ ስለመድፈር ፡ .....የወ. መ. ሕ. አንቀጽ ፡ ፪፻፹፮ ፡) ከመጀመሪያው ፡ የአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ድንስ ፡ የሰጠና ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ ከሚደግፉት ፡ ምክንያቶች ፡ በእርግጥ ፡ የራቱ ፡ ናቸው ። ይህ ፡ የወ. መ. ሕ. ምዕራፍ ፡ በፊት ፡ የኤውሮጳ ፡ ሕጎች ፡ የተወሰደ ፡ ነው ። የኢጣሊያን ፡ ወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፱ ፡ በጂ ፡ ላታንዚ ፡ ኢ ፡ ኮዲቺ ፡ ፒናል ፡ (ሚላኖ ፡ ፲፱፻፳፩) ፤ የሰዊስ ፡ ወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፶፭ ፡ እና ፡ የሚከተሉትን ፡ (ኤ ፡ ፓንቸውድ ፡ ኮድ ፡ ፒናል ፡ ሰዊስ ፡ አኖቱ ፡ (ሁለተኛ) ፡ እትም ፡ ለውሳኔ ፡ ፲፱፻፳፪) ፤ የቤልጅግ ፡ ወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፳ ፡ ምዕራፍ ፡ ፱ ፡ በጂ ፡ ሶርቪይ ፡ እና ፡ ኢ ፡ ሚክላኒክ ፡ ሌ ፡ ኮድ ፡ ቢልጅ ፡ (ጳጅኛ ፡ እትም ፡ በላር ፡ ፍ-ቴንሰስና ፡ ጂ ፡ ኩሎንደ ፡ ብረስልስ ፡ ፲፱፻፳፮) ፡ ያል ፡ ጁ ፡ ይመለከታል ።
 ከዚህ ፡ ምክንያት ፡ የሚነሳው ፡ ጥያቄ ፡ በወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ውስጥ ፡ “የሕዝብ ፡ ሰላምና ፡ በሕዝብ ፡ ረግቶ ፡ መኖር ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉ ፡ ወንጀሎች” ፡ የሚለውን ፡ አቢይ ፡ ሐረግ ፡ ምናልባት ፡ እንደታሰበው ፡ በአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግ ፡ ዓይነት ፡ መተርጎምና ፡ ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ዘንድ ፡ ጥጋ ፡ የሌለው ፡ እንዲሆን ፡ ግጋለጥ ፡ ይሻላል ፡ ወይስ ፡ የሕገ ፡ አርቃቂ ፡ ያልፈለገውም ፡ ቢሆን ፡ ከኤውሮጳው ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግና ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ በመስማማት ፡ ይተርጉም ፡ የሚል ፡ ነው ።

- 119 አላይ ፡ ከግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ቊ ፡ ፶፭ ፡ እና ፡ ከሚከተለው ፡ ጋር ፡ የሚሄደውን ፡ ዋናውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።
- 120 አላይ ፡ ከግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ቊ ፡ ፭፻ ፡ ጋር ፡ የሚሄደውን ፡ ዋናውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።
- 121 ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ሰውን ፡ ለመያዝ ፡ ከፖሊሲች ፡ ሌላ ፡ ለመንግሥት ፡ ባለ ፡ ሥልጣናት ፡ በልቶ ፡ ሕግ ፡ የሚሰጣቸውን ፡ ሥልጣን ፡ የሚጠበቀው ፡ የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩(፪) ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ መሻሻል ፡ የሚያስፈልገው ፡ ነው ። ከአንቀጽ ፡ ፶፱ ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ሲነበብ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩(፮) ፡ ስለፖሊሲ ፡ አለመጥቀሱ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ለመያዝ ፡ ለፖሊሲ ፡ በልቶ ፡ ሕግ ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ ወድቅ ፡ ያደርገዋል ። በለዚህ ፡ በአንቀጽ ፡ ፶፩(፱) ፡ የተገለጸው ፡ ሁኔታ ፡ መጠኑን ፡ ያለፈ ፡ ይሆናል ፡ (የትኛቹ ፡ ሌሎች ፡ “የመንግሥት ፡ ባለ ፡ ሥልጣናት” ፡ ይኸን ፡ መላይ ፡ ሥልጣን ፡ በእርግጥ ፡ ተሰጥቶአቸዋል ?) ። በተጨማሪም ፡ የአንቀጽ ፡ ጽሑፍ ፡ የማላያው ፡ ደንብ ፡ በግልጽ ፡ በፖሊሲች ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ከመሆኑ ፡ በቀር ፡ ከ ፡ ማላያን ፡ ኮድ ፡ ክፍል ፡ ፳፻(፪) ፡ (አላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ቊ ፡ ፶፭ ፡ ከተጠቀሰው) ፡ ጋር ፡ በጣም ፡ ይመሰሰላል ። የአንቀጽ ፡ ጽሑፍ ፡ ያልተሟላ ፡ ነው ፤ አንቀጽ ፡ እንዲል ፡ የተፈለገው ፡ “.....የመንግሥት ፡ ባለ ፡ ሥልጣናትን ፡ ሥልጣን ፡ .....” ተነበር ፡ ብሎ ፡ ለመደምደም ፡ የሚያስቀጣ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ ደንቡ ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ አሰ ፡ ከማላያው ፡ ሞዴል ፡ የተቃረነ ፡ ውጤት ፡ አለው ።
- 122 በእውነቱ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በኩል ፡ ትንሹም ፡ እንኳ ፡ ድጋፍ ፡ የለም ። የወንጀልኛ ፡ መቅ

ሕገ ፡ መንግሥቱና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ እንድ ፡ በ
ወንጀል ፡ የተጠረጠረን ፡ ሰው ፡ እንዴት ፡ በቁጥጥር ፡ ሥር ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል
በትን ፡ ደንብ ፡ ይወሰናሉ ። በጠቅላላው ፡ በመጥሪያ ፡ ማቅረብ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡
ትእዛዝ ፡ ከመያዝ ፡ ይመረጣል ፤ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ከመያዝ ፡ ደግሞ ፡
በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ የተሻለ ፡ ነው ። ተከሳሹ ፡ ወንጀል ፡ ለመሥራቱ ፡
በቂ ፡ ምክንያት ፡ ካልኖረና ፡ በመጥሪያ ፡ ሊቀርብ ፡ የማይቻል ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡
ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የመያዝ ፡ ትእዛዝ ፡ መስጠት ፡ የለባቸውም ። ከክስ ፡ መስማት ፡
በፊት ፡ በመጥሪያ ፡ ወይም ፡ ተይዞ ፡ የቀረበ ፡ ተከሳሽ ፡ እንዲለቀቅ ፡ በሕጉ ፡ ውስ
ጥ ፡ ድንጋጌ ፡ ስለሌለ ፡ በመጥሪያ ፡ የመቅረብና ፡ የመያዝ ፡ ውጤት ፡ ተመሳሳይ ፡
ናቸው ። ይህን ፡ የተዘባረቀ ፡ ሁኔታ ፡ ለማቃናት ፡ ሲባል ፡ የመጥሪያ ፡ ማደል ፡ ሥል
ጣን ፡ ከፖሊሶች ፡ ተወስዶ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ መስጠት ፡ አለበት ። ይህም ፡ እተደ
ረገ ፡ ድረስ ፡ ፖሊሶች ፡ በመጥሪያ ፡ እንዲቀርብ ፡ ያደርጉአቸውና ፡ ሰዎች ፡ ከወን
ጀሉ ፡ ነፃ ፡ መሰለው ፡ ሲታዩአቸው ፡ እንዲለቁ ፡ መብት ፡ ሊሠጣቸው ፡ ይገባል ።

የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ እና ፡ የሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡
፲፱-፳፩ ፡ እና ፡ ፶ ፡ ከአንድ ፡ ምንጭ ፡ ማለት ፡ ከኤውሮጳ ፡ ሕግ ፡ የተገኘ ፡ ሲሆኑ ፡
ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ የሚፈቅዱት ፡ ወንጀሉ ፡ ሁለቱንም ፡ ማለ
ት ፡ እጅ ፡ ተፍንጅነትን ፡ እና ፡ ብርቱነትን ፡ ሲያጠቃልል ፡ ብቻ ፡ ነው ። የሕጉ ፡ አን
ቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ግን ፡ በአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ አን
ድ ፡ ወንጀል ፡ እጅ ፡ ተፍንጅነት ፡ እና ፡ ብርቱነትን ፡ ባያጠቃልልም ፡ ከሁለቱ ፡ አ
ንዱን ፡ ከያዘ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝን ፡ የሚፈቅድ ፡ ይመስላል ።
ምንም ፡ እንኳ ፡ ይህ ፡ ከተሳሳተው ፡ የሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ከአንግሊ
ዝኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ጋር ፡ ቢሰማማም ፡ ትክክለኛውን ፡ የአማርኛውን ፡ ያፈርሳል ። ጽ
ሑፍ ፡ የሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ ሕግ ፡ የአንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ ክፍሎች ፡ አብዛኛዎቹ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡

ጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱-፳፩ ፡ እና ፡ ፶ ፡ “እጅ ፡ ተፍንጅና ፡ ብርቱ” ፡ የሚ
ሰውን ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ማመዛዛኛ ፡ በትክክል ፡ እንዲያዝ ፡ ሆነው ፡ ቢተረጉሙ ፡ እነ
ዚህ ፡ አንቀጾች ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ እስከሚፈቅደው ፡ ከፍተኛ ፡ መጠን ፡ ድረስ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ መያዝ ፡ እንዲደረግ ፡ ይፈቅዳሉ ፤ ይኸውም ፡ በሦስት ፡ ወር ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡
ወይም ፡ ከዚህ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ቅጣት ፡ የሚያስቀጣ ፡ ወንጀል ፡ በ“እጅ ፡ ተፍንጅ” ፡ መልክ ፡
ሲፈጸም ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይኸን ፡ በልዩ ፡ ዘዴ ፡ ለመለወጥ ፡ ሁለት ፡ አቅጣጫዎች ፡ አሉ ።
መጀመርያ ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፱-፳ ፡ ያለው ፡ የእጅ ፡ ተፍንጅነት ፡ ትርጓሜ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ የሚ
ተወውን ፡ ባዶ ፡ ሥፍራ ፡ እንዲሞላ ፡ ተደርጎ ፡ ሲሰፋፋ ፡ ይችላል ፡ ለምሳሌ ፡ “በብርቱ ፡
ወይም ፡ በቀላል ፡ ወንጀል ፡ ተካፋይ ፡ ለመሆኑ ፡ የሚያሳምኑ ፡ ዕቃዎች ፡ ይዞ ፡ የተገኘ ፡ ወይም ፡
ዲካዎች ፡ ወይም ፡ ምልክቶች ፡ የታየበት” ፡ የሚለውን ፡ የኤውሮጳ ፡ ደንብ ፡ በመውሰድ ።
እላይ ፡ ከግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀ. ፳፮-፳፯ ፡ ጋር ፡ አብር ፡ የሚሄደውን ፡ ዋናውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመ
ለከቤል ። ሁለተኛ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ መሠረት ፡ “ብርቱ” ፡ ወንጀሎች ፡ እንዲሆኑ ፡ የአን
ዳንድ ፡ ወንጀሎች ፡ ቅጣቶችን ፡ በመወሰድ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጉ ፡ ሊሻሻል ፡ ይቻ
ላል ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ ስሙንና ፡ አድራሻውን ፡ — እንዲናገር ፡ በፖሊስ ፡ ሲጠየቅ ፡
እምቢ ፡ የማለት ፡ ወንጀል ፡ (አንቀጽ ፡ ፶፯፳፱) ፡ ከደንብ ፡ ተሳሳሪ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ወን
ጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተዛውሮ ፡ የሚሰጥ ፡ ወር ፡ ቀላል ፡ እሥራት ፡ ከፍተኛ ፡ ቅጣት ፡ ሊሰ
ጠው ፡ ይቻላል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ (ኢሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ በሆነ ፡ መንገድ) ፡ በሚ
ሸፍናቸው ፡ በአብዛኛዎቹ ፡ ጉዳዮች ፡ የተጠርጣሪው ፡ ማንነት ፡ ከተረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ በፍርድ ፡
ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ለመጠቀም ፡ ይቻላል ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ስለተጠረጠረው ፡ ሰው ፡ ማንነት ፡
ለፖሊስ ፡ አጥጋቢ ፡ ማስረጃ ፡ አለማቅረብ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ለመያዝ ፡ የሚያስ
ችል ፡ የእጅ ፡ ተፍንጅ ፡ ብርቱ ፡ ወንጀል ፡ ይሆናል ።

ቢውሉ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊና፡ (የሕገ፡ መንግሥቱ፡ ተቃራኒ)፡ ከመጠን፡ ያለፉ፡ ይሆናሉ። እነዚህና፡ ሌሎችም፡ ችግሮች፡ (ፕሮብሌሞች)፡ የተፈጠሩት፡ ያለ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ትእዛዝ፡ መያዝን፡ የሚፈቅዱ፡ የአውሮጳና፡ የአንግሎ፡ አሜሪካን፡ ደንቦችን፡ በማደባለቅ፡ ከያለበት፡ የተውጣጣ፡ ሕግ፡ ለማዘጋጀት፡ በተደረገውና፡ እግቡ፡ ለመድረስ፡ ባልቻለው፡ ሙከራ፡ ምክንያት፡ ነው 123 ።

የሥነ፡ ሥርዓት፡ በሚዘጋጅበት፡ ጊዜ፡ ባይሆን፡ እንኳ፡ በመጀመርያ፡ እንደልብ፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ የሕግ፡ “አዝማዶች”፡ መውሰድ፡ በጣም፡ አደገኛ፡ መሆኑ፡ የታወቀ፡ ነው። ከሁሉም፡ የተሻለው፡ መንገድ፡ ከአንድ፡ የውጭ፡ ሃገር፡ የሕግ፡ አቋም፡ መውሰድና፡ አስፈላጊም፡ ቢሆን፡ ለሀገሩ፡ ሁኔታ፡ እንዲስማማ፡ በማድረግ፡ መለወጥ፡ ነው። ከአንድ፡ በላይ፡ ከሆነ፡ የውጭ፡ ሃገር፡ የሕግ፡ አቋሞች፡ ለመውሰድ፡ አስፈላጊ፡ መስሎ፡ የታየ፡ እንደሆነም፡ ደንቦቹን፡ ከአንድ፡ የሕግ፡ አቋሞች፡ “አዝማዶ”፡ ብቻ፡ መውሰድ፡ ይገባል። ለኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓትም፡ ደንቦቹ፡ መውሰድ፡ የነበረባቸው፡ ከአንግሎ፡ አሜሪካን፡ ሕግ፡ ነበር 124 ። ምናልባት፡ ከኤውሮጳ፡ ደንቦች፡ ለመውሰድ፡ ሲባል፡ የተደረገውን፡ “የተሳሳተ፡ አጀማመር”፡ ጭራሽ፡ ለመተው፡ ሰላልተፈለገ 125 ። የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓቱ፡ የተዘጋጀው፡ ከአውሮጳ፡ ከአንግሎ፡ አሜሪካንና፡ ከሃገር፡ የባሕል፡ ሕግ 126 ። በማውጣጣት፡ ነው። ይህም፡ አድራጎት፡ በመያዝ፡ ሕግ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ በሌላ፡ ሕግም፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ መዘበራረቅን፡ አስከትሏል 127 ። ኢትዮጵያ፡ የተመጣጠነ፡ መተማመኛ፡ ያለውና፡ ለተከሳሹም፡ ሆነ፡ ለመንግሥት፡ ተመዛዛኝ፡ ዋስትናና፡ ጥቅም፡ የሚሰጥ፡ አንድ፡ የተሟላ፡ የሕግ፡ አቋም፡ ባለመውሰዳ፤ ተከሳሹን፡ በመጨቆን፡ ለመንግሥት፡ የማያዳላ፡ የሥነ፡ ሥርዓት፡ ሕግ፡ እንድታቋቁም፡ ሆናለች። በሥነ፡ ሥርዓቱ፡ ሕግ፡ ከሦስት፡ በጣም፡ የተለያዩ፡ ምንጮች፡ በማውጣጣት፡ ነገሮችን፡ ለማስተባበር፡ ቢሞከር፡ በሦስቱም፡

123 ጃፓን፡ ከአውሮጳና፡ ከአንግሎ፡ አሜሪካን፡ ሕጎች፡ በመቀላቀል፡ ያወጡት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ የተዋጣላቸው፡ ይመስላል ። ግን፡ በጃፓንም፡ ቢሆን፡ የመጀመሪያዎቹ፡ “በውጭ፡ የተነሳሱ”፡ ሕጎች፡ የተወሰዱት፡ ከአንድ፡ ራሱን፡ ከቻለ፡ ቅንጅት፡ (መጀመርያ፡ ከፈረንሳይ፡ በኋላ፡ ከጀርመን)፡ ነው። ሌሎች፡ በኋላ፡ የተለወጡት፡ የአንግሎ፡ አሜሪካንና፡ የአስራካሪ፡ ሥርዓቶች፡ ለመውሰድና፡ የእያንዳንዱን፡ ሰው፡ መብት፡ ለማጠንከር፡ ሲባል፡ ነው። እሱ፡ ጻንዶ፡ “ጃፓንዝ፡ ከራሜናል፡ ፐሮሲጀር፡ ሪፎርም፡ ኤ፡ ፐራክቲካል፡ ኤክስፐሪሜንት፡ ኢን፡ ኮምፖራይቲቭ፡ ሎው”፡ ከጂ፡ ሙሉር፡ ኤሌይስ፡ ኢን፡ ከራሜናል፡ ሳይንስ፡ (ሎንዶን፡ 1988፡ እ.ኤ.አ.)፡ ገጽ፡ 889፡ እና፡ የሚከተሉት፡ እንዲህ፡ ያለው፡ ቀስ፡ በቀስ፡ የመቀላቀል፡ ዘዴ፡ በፈት፡ በሥራ፡ ላይ፡ ያልተፈተኑ፡ ክፍሎችን፡ ድንገት፡ ከመደባለቅ፡ የበለጠ፡ የመዋጣት፡ እድል፡ አለው።

124 ከአንግሎ፡ አሜሪካን፡ ድልት፡ የኤውሮጳ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ተወሰዱ፡ ቢሆን፡ ነገር፡ እንዴት፡ ስሕተት፡ እንደሚሆን፡ ለመረዳት፡ እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ፡ ፩፡ የተጠቀሰውን፡ ግራፕን፡ “ዘ፡ ኒው፡ _____”፡ ገጽ፡ 88—89፡ ይመለከታል።

125 እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ፡ ፩፡ ይመለከታል።

126 በአንቀጽ፡ ፪—፳፪፡ (የግል፡ ክስቸና፡ በወንጀል፡ ክስ፡ ላይ፡ የፍትሐ፡ ብሔርን፡ ክስ፡ ስለማጣመር)፡ በአንቀጽ፡ ፺፻፲፡ (ለግርማዊነታቸው፡ ችሎት፡ ስለሚቀርቡ፡ ግመልከቻዎች)፡ እና፡ ፪፻፪፡ (ስለግርማዊነታቸው፡ የሞት፡ ፍርድን፡ ማጽናት)፡ በሕጉ፡ ውስጥ፡ እንዲቆዩ፡ የተደረጉ፡ የቆዩ፡ ልምዶች፡ ምሳሌዎች፡ እና፡ 195 ።

127 ደራሲው፡ የሕግን፡ የእያንዳንዱን፡ ክፍል፡ ምንጭ፡ ለማጥናትና፡ ለመተንተን፡ እስከ ድረስ፡ እድል፡ አላጋጠመውም። ሆኖም፡ እነዚህ፡ ላይ፡ ሕግን፡ ማጠናቀር፡ (ከሆለበት፡ በማውጣት፡ ማዘጋጀት)፡ በፖሊስ፡ ምርመራ፡ (እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ፡ ፩፡ የተጠቀሰውን፡ ፈቆር፡ ገጽ፡ ፻፳፩—፳፪፡ ይመለከታል)፡ እና፡ በቀዳሚ፡ ምርመራ፡ (እታች፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ፡ ፳፭፡ ይመለከታል)፡ ረገድ፡ ጠንካራ፡ የሆኑ፡ ችግሮችን፡ መፍጠሩ፡ ግልጽ፡ የሆነ፡ ይመስላል።

ምንጮች : ውስጥ : የሚገኙ : ትክክለኛ : ዋስትናዎች : (መተማመኛዎች) : ተዘለ
ዋል 128 ።

ይህ : ዓይነቱ : ማጠናቀር : (ከያለበት : ማውጣት) : አስፈላጊ : አይደለም ።
የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : በተዘጋጀበት : ጊዜ : ይህ : ዓይነቱ : ማጠ
ናቀር : የተወገደ : ይመስላል 129 ፤ ወደፊት : በሚወጣውም : የመረጃና : የምስክር :
ሕግ : እንደማይደገም : ታውቋል 130 ። የወንጀለኛው : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ግን : መ
ለውጥ : ያስፈልገዋል ። አስፈላጊውን : በመምረጥና : በደንብ : በማሻሻል : የሕጉን :
“የተቀላቀለ” : ጠባይ : ለውጥ : ዋና : ዋና : ክፍሎችና : ዋስትናዎቹ : (መተማመ
ኛዎቹ) : ሙሉ : በሙሉ : አንግሎ : አሜሪካዊ : ወይም : ኤውሮጳዊ : እንዲሆኑ :
ማድረግ : ያሻል ።

128 የቀዳሚ : ምርመራ : በለዋስትና : ወረቀት : ከተደነገጉት : ደንቦች : ጋር : ሲጣመር : ለዚህ :
ዋና ምሳሌ : ይሆናል ። እላይ : ከግርጌ : ግስረጃ : ቀ. ፱-1፻፮ : ጋር : የሚሄደውን : ዋናውን : ጽሑ
ፍና : እላይ : በግርጌ : ማስረጃ : ቀ. ፮ : የተጠቀሰውን : ፊሸር : ገጽ : ፫፻፳፯-፳፰ : ይመለከታል ። ወንጀ
ል : ያልሠራ : የሚመስል : ሰው : ከተያዘበት : ጊዜ : ጀምሮ : ክሱ : ከተሰማ : በኋላ : እስኪለቀቅ :
ድረስ : በአውሮጳም : ሆነ : በእንግሊዝና : የጋራ : ብልጽግና : ሀገሮች : ሕግ : ወይም : በኢት
ዮጵያ : የቆየ : ልማድ : መሠረት : በማረፊያ : ቤት : እንዲቆይ : ባይደረግም : እንኳ : ሕግ :
አስከባሪው : ክሱን : ለመተው : ካልመረጠ : በቀር : በሕጉ : መሠረት : ብርቱ : ሁኔታዎች :
ሲያጋጥሙ : በማረፊያ : ቤት : እንዲቆይ : መደረግ : አለበት ። ምንጩ : አንድ : አጭም :
ወይም : አንድ : አዝማሮ : ቢሆን : ኖሮ : ተከላኞ : እንዲህ : ያለው : መሠረታዊ : መብት :
ማለት : ከክሱ : መስማት : በፊት : በጻፍች : የሚደረገው : ማጣራት : አይኖረውም : ነበር ።
በተጨማሪም : ክስ : ከመሰማቱ : በፊት : ተከላኞ : በቀዳሚ : መርመራ : ጊዜ : ሕግ : አስከ
ባሪው : ያቀረበበትን : የክስ : ዝርዝር : ሁኔታ : ለማወቅ : ያለው : መብት : እንኳ : በኢትዮ
ጵያ : ማንኛውም : ተከላኝ : የቀዳሚ : ምርመራ : መብት : እንደሌለው : በሚገልጸው : በወ
ንጀለኛ : መቅሚ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : አንቀጽ : ፹ : ተደምስሷል ። በአውሮጳ : በእንግሊ
ዝና : የጋራ : ብልጽግና : የገሮች : አጭሞች : ግን : ብርቱ : በሆኑ : ጉዳዮች : ሁሉ : ተከላኞ :
ለቀዳሚ : ምርመራ : ያለው : መብት : መሠረታዊ : ዋስትና : (መተማመኛ) : መሆኑ : የታ
ወቀ : ነው ። ኤፍ : ሱሲቫን : “ኤ : ኮምፓሪሮቭ : ሰርቬይ : አፍ : ፕሮብሌምስ : ኢን : ክሪሚ
ናል : ፕሮሲጀር !” ሴንት : ሱዊ : ሱው : ጆርጅል : ሸል : ፮ : ቀ. ፫ : (የፀደይ : ወራት :
፲፱፻፳፮ : እ. ኤ. አ.) : ገጽ : ፻፶፱፻፳፻ : ፫፻፺፪ ።

129 የ፲፱፻፶፮ : ዓ. ም : የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : የተወሰደው : ለኢትዮጵያ : ሁኔ
ታዎች : እንደሚስማማ : ለውጥ : በማድረግ : በብዛት : ከሕግድ : የፍትህ : ብሔር : ሕግ :
ሥነ : ሥርዓት : ነው ።

130 እንደሚባለው : ወደ : አንግሎ : አሜሪካን : ሕግ : ያዘነበለ : ይሆናል ።

ARTICLES

SOME ASPECTS OF ETHIOPIAN ARREST LAW: THE ECLECTIC APPROACH TO CODIFICATION*

by

Stanley Z. Fisher**

The Criminal Procedure Code of 1961 is one of Ethiopia's most recent codes,¹ and one of the least "developed" in terms of published commentary² and reported cases.³ In contrast to the "introduced" and "explained" Penal⁴ and Civil⁵ Codes, the Criminal Procedure Code has apparently been disowned by its drafters, none

---

* Unless otherwise indicated all references in this article are to the Ethiopian Criminal Procedure Code of 1961.

** Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1. The only code promulgated since 1961 has been the Code of Civil Procedure (1965). A final code, on evidence, is expected to appear shortly.
2. The only published comments on the Code known to the writer are the following, most of which are very brief (average length 9 pp.) and more descriptive than critical: P. Graven, "La législation éthiopienne en matière de circulation routière," *Rev. Int'l de criminologie et de police technique*, vol. 16, no. 4 (1962), pp. 289-91; P. Graven, "La nouvelle procédure pénale éthiopienne," *Rev. pénale suisse* (1963), p. 70; P. Graven, "Joinder of Criminal and Civil Proceedings," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), p. 135; Current Issue, "Criminal Appeals," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), p. 349; P. Graven, "Prosecuting Criminal Offences Punishable Only Upon Private Complaint," *J. Eth. L.*, vol. 2 (1965), p. 121; Current Issue, "Conditional Release," *J. Eth. L.*, vol. 2 (1965), p. 539; S. Fisher, "Involuntary Confessions and Article 35, Criminal Procedure Code," *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), p. 330.
3. Out of fifty-five cases published in the Journal of Ethiopian Law since the inauguration of case reporting in the Empire in 1963, only five have even touched upon questions of criminal procedure. In the writer's experience very few criminal appeals (which seem numerous in proportion to the total volume of appellate business) raise significant issues of procedure, with two exceptions: involuntary confessions and lateness in filing memoranda of appeal. Rarely if ever do appellants raise points such as denial of counsel, refusal to allow bail, failure to grant discovery, delay in police presentation of the accused before the court, illegal search and seizure, impropriety in the charge, etc. Presumably the absence of cases discussing such questions is due to a combination of two factors: lack of counsel in most criminal cases and, where counsel does serve, his unfamiliarity with or reluctance to raise these "technical" issues. Surely this situation will change with the increase in trained lawyers in the Empire, and with increased understanding of the procedural protections granted by the Code and Constitution.
4. The Penal Code has been much commented upon: see J. Vanderlinden, "Outline of a Bibliography on Ethiopian Law," *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), pp. 279-80. The writings of Dr. Jean Graven, the principal drafter of the Code, are in themselves voluminous. They include: "Vers un nouveau droit pénal éthiopien," *Rev. int'l de criminologie et police technique* (1954), p. 250; "De l'antique au nouveau droit pénal éthiopien," *La vie judiciaire*, nos. 445/446, 18-30 octobre 1954; "La jubilé du couronnement impérial et la nouvelle législation éthiopienne," dans *La vie judiciaire*, Paris, 30 avril-5 mai 1956, et 7-12 mai 1956, No. 525, pp. 1-5, et No. 526, p. 6 (article paru en traduction espagnole dans *Astrea*, Madrid, 1956, Nos. 47-48, pp. 24 à 27); (Notice on the new Ethiopian Penal Code — untitled), *Rev. int'l de politique criminelle*, United Nations, N.Y., July, 1957, no. 12, Legislation, pp. 210, 214 and 218; *Projet de Code pénal éthiopien, Exposé des Motifs et Commentaire* (unpublished, cited in P. Graven, *An Introduction to Ethiopian Penal Law* (Addis Ababa, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, 1965), p. 275; "Introduction," *Le Code Pénal de l'empire éthiopien* (Paris, Centre français de droit comparé, 1959).

of whom have written a word of commentary on it.⁶ Its origins remain obscure, and at first glance it is difficult to see which, if any, "system" was its inspiration. In fact, it seems, the Code has roots in no single system, nor even in any single "family" of systems.⁷ Rather, it is the product *par excellence* of an eclectic approach to codification, more than any other Ethiopian code. The importance of this fact is magnified by the consideration that in adjective law even more than in substantive law, it is extremely hazardous to construct a code eclectically, borrowing across the boundaries which divide one legal family from another. The danger is that confusion and inconsistencies will result from the mixing in one code of concepts and procedures strange to each other. In this writer's view, precisely this has happened in some parts of the Criminal Procedure Code.

---

translated in *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), p. 267; "The New Penal Code of Ethiopia," *Int'l Rev. of Crim. Policy*, vol. 12 (1957), p. 210; "Le éthiopie moderne et la codification du nouveau droit," *Rev. pénale suisse*, vol. 72 (1957), p. 397; "La classification des infractions du code pénal et ses effets," *Rev. pénale suisse*, vol. 73 (1958), pp. 34-41; "L'apport Européen en matière de Droit pénal aux pays Africain en voie de développement," *Rev. de droit pénal et de criminologie*, juillet, 1964, p. 1.

5. Numerous articles have been written on the Civil Code. See Vanderlinden, cited above at note 4, pp. 279-80. Those by the principal drafter, Prof. René David, include: "Civil Code for Ethiopia," *Tulane L. Rev.*, vol. (1963), p. 187; "Les sources du Code civil éthiopien," *Rev. Int'l de Droit comparé* (1962), p. 497; "Structure et originalité du Code civil éthiopien," *Zeitschrift für ausländisches und internationales privatrecht* (1961), p. 668; "La refonte du code civil dans les états africains," *Recueil penant* (1962), p. 352; "Les contrats administratifs dans le code civil éthiopien," to appear in *Mélanges Sayagues-Laso* and, in translation by M. Kindred, in the *Journal of Ethiopian Law*.
6. The history of the Criminal Procedure Code is not yet a matter of public record. From informal sources, guess-work and internal analysis it appears that the initial draft was done by Professor Jean Graven, the (Swiss) drafter of the Penal Code, as part of a projected comprehensive "code judiciaire" covering evidence, civil procedure and criminal procedure. This first draft was along continental lines, although it reflected some English-Commonwealth influences (see note 7, below). When it was later decided by the Codification Commission that Ethiopia's adjective law ought to follow not continental but English-Commonwealth lines, the original draft was substantially revised by Sir Charles Mathew, a distinguished Britisher with judicial experience in Malaya, Tanganyika and Ethiopia. Sir Charles' draft was the one eventually approved by the Commission and, after some changes, enacted by Parliament. This background would account for the otherwise odd fact that the Code contains "pockets" of rules clearly patterned on continental models, within a general scheme which is of the English-Commonwealth type (adapted, of course, to suit local problems and traditions). Articles 19-21, dealing with arrest in flagrant cases, are shown below to constitute one such "pocket."
7. In this article we shall be referring to various "families" of criminal procedure systems: The "continental" group includes countries whose systems are strongly similar to that of France, which is taken in these discussions as a "typical" inquisitorial system; Germany is also sometimes treated below with that group. The "English-Commonwealth" group includes England and its present and former dependencies, which received the common procedural law of England either directly or, via its adaptation and codification together with elements from other legal systems in the Indian Criminal Procedure Code of 1898, indirectly. (The Indian Code, in turn, later became the "model" for the codes of many other Asian and African dependencies.) See A. Allott, "Towards the Unification of Laws in Africa," *Int'l and Comparative L. Q.*, vol. 14 (1965), p. 372; H. Marshall "Former British Commonwealth Dependencies," *passim*, in J. Coutts (ed.), *The Accused* (London 1966); I. Wigmore, *Panorama of the World's Legal Systems* (Washington, D.C. 1928), pp. 1119 ff. Lastly, although English-Commonwealth criminal procedure is taken as the "typical" accusatorial system, reference is occasionally made to the other major branch of the common law family — the United States. When reference is made to the whole common law group, the term "Anglo-American" is used.

The purpose of this article is to examine one troublesome area of the Code, arrest law, in order to explain and evaluate it. At the same time, we will examine certain problems which have resulted from the drafters' eclecticism.

The Law of Arrest: Importance

The immediate efficiency and utility of any system of criminal procedure must be measured according to two goals, each equally important to society: the extent to which the system facilitates the enforcement of the penal law, by bringing offenders to speedy justice, and the extent to which innocent citizens are left undisturbed. In fact, the chief task of the system is to provide effective procedures for accurately selecting out of the community those who have offended against the penal law, and seeing that they are subjected to the prescribed sanctions. At the same time, the methods employed by the state to enforce the penal law must be of a sort to safeguard other, equally important, values of society, chief among which is human dignity, and to engender in people attitudes of trust in the government. But, given these aims, it is clear that in no system will the selection process be completely accurate — some offenders will be left undisturbed, and some innocent persons will be mistakenly selected and subjected to the unpleasant ordeal of criminal proceedings. In recognition of this latter fact, most procedural systems provide various post-arrest "screening devices"⁸ — the most rigorous of which is the trial hearing itself — in order to "de-select" or sift out of the criminal process those who, because they are innocent, ought not originally to have been brought into it.

Thus, for example, Anglo-American systems of criminal procedure ordinarily provide two post-arrest, pre-trial "screens" for the arrested accused in serious⁹ cases. First, an arrested person will immediately be brought before a court, which after a "preliminary hearing"¹⁰ may order his discharge if upon the evidence the court finds that there is no sufficient ground to believe him guilty of any crime. If at this stage the accused is not "de-selected" out of the criminal process he will either remain in custody or be released on bail until the public prosecutor decides whether or not to institute proceedings against him by framing a charge. This is the second opportunity, now at the prosecutor's discretion, to secure the discharge of an innocent accused before trial. Since the latter screen is administrative rather

8. I am indebted for this concept to Professor Abraham Goldstein of the Yale Law School. See also T. Towe, "Criminal Pretrial Procedure in France," *Tulane L. Rev.*, vol. 38 (1963-64), pp. 468-69.

9. In England offences are broadly divisible into minor ("summary") and serious ("indictable") offences; for the most part the right to preliminary inquiry attaches only to the latter category. See R. Jackson, *The Machinery of Justice in England* (London 1964), pp. 96 ff. Likewise, in the United States, grand jury indictment is generally required only for "felonies" (serious crimes), not "misdemeanors" (minor crimes). See note 10, below.

10. In the United States many jurisdictions permit grand jury indictment instead of a preliminary hearing. The grand jury theoretically acts as a "screen" to ensure that no charges (indictments) are issued against innocent persons. In fact the institution has not been effective as a protection and partially for that reason has declined in importance. In England it has been abolished entirely. See L. Watts, "Grand Jury: Sleeping Watchdog or Expensive Antique?," *North Carolina L. Rev.*, vol. 37 (1959), p. 290; H. G. Hanbury, *English Courts of Law* (3d ed., London, 1960), p. 121.

than judicial, and since in any case it comes into operation relatively late in the criminal process (a considerable delay may occur between the time of arrest and that of the prosecutor's decision to frame a charge) the first screen is, from the point of view of an innocent accused, of much greater value.

In continental systems, too, post-arrest judicial screens play a vital part in serious criminal cases. In France, for example, there is not only a preliminary judicial hearing, to determine whether or not the accused should be committed for trial and on what charge,¹¹ but a second screening by the "Chambre d'accusation" of the Court of Appeals, which must ratify the examining magistrate's decision to commit.¹²

But, turning to Ethiopian law, we find that it is doubtful whether any post-arrest judicial screen exists short of the trial itself. The Code is not very clear whether the court before which an accused is brought immediately after his arrest has the power to pass on the grounds for the arrest and to order the discharge of the accused should it find them inadequate;¹³ and it is fairly clear that the

11. This is known as *l'instruction criminelle*. See A. Anton, "L'instruction Criminelle," *American J. Comparative L.*, vol. 9 (1960), *passim*.

12. *Id.* at pp. 455-56.

13. Art. 29. - *Procedure after arrest.*

(1) Where the accused has been arrested by the police or a private person and handed over to the police (Art. 58), the police shall bring him before the nearest court within forty eight hours of his arrest or so soon thereafter as local circumstances and communications permit.

(2) The Court before which the accused is brought may make any order it thinks fit in accordance with the provisions of Art. 59.

Art. 59. - *Detention.*

(1) The court before which the arrested person is brought (Art. 29) shall decide whether such person shall be kept in custody or be released on bail.

(2) Where the police investigation is not completed the investigating police officer may apply for a remand for a sufficient time to enable the investigation to be completed.

(3) A remand may be granted in writing. No remand shall be granted for more than fourteen days on each occasion.

Although the above articles on the surface seem to restrict the court's discretion under Article 59 to the two alternatives stated, it is to be hoped that by judicial construction the third alternative, unconditional release, will be established. Thus, a recent English case found that the police had power to discharge an apparently innocent accused following an arrest without warrant even though the Magistrates' Courts Act, 1952, Sec. 38 (*Halsbury's Statutes of England* (2d ed.), vol. 32, p. 453) mentioned only the alternatives of releasing him on bail and bringing him before a magistrate. One reason given by the Court of Appeal (per Lord Denning, M.R.) why the statute failed explicitly to empower the police to discharge an obviously innocent accused was that "[t]here was no need... to mention that contingency. It is too obvious for words." *Wiltshire v. Barrett* (Ct. App., Eng., 1965), *Weekly L. Rep.*, 1965, vol. 2, p. 1203. The Court also defended its interpretation on the ground that it would be pointless, and against the best interests of the accused (for whose benefit the provision existed), to read it as requiring the police to bring an admittedly innocent man before the court.

This reasoning might equally apply to the question of an Ethiopian court's power to release an arrested accused brought before it. Admittedly it is somewhat questionable whether Article 59 was intended to allow that possibility. There are some indications that the Code's drafters deliberately withheld such kinds of discretion from the inferior-court judiciary, which, in most cases (as the "nearest court"), will be involved. See Graven, "La nouvelle procedure..." cited above at note 2, p. 77 and n. 22. Although the present writer would welcome a liberal construction of Article 59, in this article he assumes the narrower version will prevail.

preliminary inquiry court lacks that power.¹⁴ Thus, whether legal cause exists or not, once in custody the innocent accused in Ethiopia possibly has no opportunity to win a discharge¹⁵ at any time prior to the trial itself, should the public prosecutor¹⁶ decide to institute proceedings. In such a case, during the months or possibly years¹⁷ which elapse between arrest and trial an innocent accused ordinarily might have no access to any judicial forum before which he might demonstrate his innocence, or the prosecution be compelled to justify his selection into the criminal process by exhibiting sufficient evidence of guilt to overcome the presumption of innocence.

Noting the possible lack in Ethiopian criminal procedure of any post-arrest judicial screen short of the trial itself, the student is led to focus his attention on the initial selection process: How does one become liable to arrest¹⁸ and deten-

14. As in England, the preliminary inquiry is meant only for serious offences, but in Ethiopia it is never an absolute right of the accused. See Arts. 38(b), 80-93. Article 89 requires committal for trial "automatically" at the close of the hearing, without any prior exercise of judicial discretion. For these and other reasons, the preliminary inquiry device is almost never used in the Empire.

For an explanation of the origin and rationale of this institution in Ethiopia see Graven, "La nouvelle procedure . . ." cited above at note 2, pp. 78-79.

15. "Discharge" is used in this article to mean absolute, unconditional release. It is true that in some instances the accused may gain conditional release in the interim between arrest and trial, by entering into a bail bond under police (Art. 28) or court (Arts. 63 ff.) authorization. But, from the point of view of the innocent accused, this system is not an adequate substitute for the right to an early judicial hearing and the consequent possibility of absolute discharge, for the following reasons: a) for the most serious offences bail is not allowed (Art. 63); b) even if bail is authorized under the Code for the particular offence in question, the authorities may refuse bail or set the amount higher than the accused can afford or provide guarantors for; c) release on bail may carry conditions which are onerous or inconvenient for the accused, such as restrictions on travel or associations (Art. 68); and d) the accused, whether in custody or conditionally released, might suffer mental and emotional strain, as well as social embarrassment, from the fact of his continuing penal jeopardy and the need to defend against the charge at a public hearing.

Whether the police may discharge an accused in custody is discussed at text accompanying notes 38 and 50-54, below.

16. In cases dependent upon the complaint of the injured party ("complaint offences") even if the public prosecutor refuses to institute proceedings on the ground that there is no reliable evidence to counter the accused's claim of innocence the latter may be forced to stand trial, for in such cases the injured party is automatically permitted to conduct a private prosecution (Art. 44(1)). When the injured party exercises that option the accused is deprived even of the single (administrative) screen between arrest and trial which the Code assures him, and might be forced to undergo the unpleasantness and expense of a public trial despite the lack of any evidence against him. See generally, Pen. C., Arts. 216 ff., 721; Crim. Pro. C., Arts. 44-48, 150 ff.; Graven, "Prosecuting Criminal Offences . . .," cited above at note 2, p. 121.

17. No reliable statistics exist on the extent of delays in criminal justice in the Empire, although a student pilot study of this problem was conducted at the Law Faculty, Haile Selassie I University on a very small sample. See Aberra Jembere, *The Right to a Speedy Trial in Ethiopia* (1965, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Selassie I University), *passim*. From that study and other, informal sources the author has gained the tentative impression that extensive delays are quite common. Adequate treatment of this problem must await comprehensive statistical data which future research will hopefully develop.

18. The term "arrest" as used in this article refers only to the process of taking someone into custody to ensure his submission to judicial treatment; it does not deal with the penalty of modified imprisonment described in Articles 703-06 of the Code of Petty Offences, unfortunately also called "arrest," nor with the correctional measure for juvenile offenders under Penal Code, Article 165, similarly termed.

tion? How do we ensure that only probable offenders are caught up in the process? What safeguards does the law provide to minimize the risk that through inadvertence or excess of zeal on the part of informant,¹⁹ police or judges, the "wrong man" will be taken into custody, with possibly no opportunity to prove his innocence to a court until the trial hearing some uncomfortable months hence? We will discuss these questions under the following heads: arrest by court warrant, use of the summons, and arrest without warrant.

Arrest by Court Warrant

The Constitution guarantees in Article 51 (Amharic version)²⁰ that "no one may be arrested without a warrant (order) issued by a court, except if found committing a serious offence in violation of the law in force."²¹ This guarantee is implemented in the Criminal Procedure Code by Articles 19-21 and 49-59. Article 49 lays down the general principle that "no person may be arrested unless a warrant is issued . . ." "save as is otherwise expressly provided." The exceptional situations in which arrest is permitted without prior court authorization will be discussed further below.

The ordinary procedure for issuing warrants is prescribed by Articles 53 and 54.²² Recognizing the extreme gravity of the decision to order the arrest of an individual, the Code has strictly limited that power. Although any court may issue a warrant,²³ its power may be exercised only upon the application of an investigat-

19. Space does not permit full consideration of the initial steps in Ethiopian criminal procedure by which justice is ordinarily set in motion: the filing of accusations and complaints with the authorities. To the extent that such informations may implicate a given individual and induce the police to take him into custody, the informant plays an important role in the initial selection process. In order to guard against the wrongful implication of innocent persons in this manner the law does provide sanctions against the false informant. See Crim. Pro. C., Art. 18; Pen. C., Arts. 441, 580; Civ. C., Arts. 2044 ff. For the same reason the Code treats anonymous accusations, which in some cases are likely to be untrue or maliciously motivated, with caution. (Art. 12).

20. Concerning the important Amharic - English discrepancy in this article see text accompanying notes 55 ff., below.

21. This translation is a composite of various submissions by students at the Faculty of Law, Haile Sellassie I University. Literally the Amharic word *aytaserem* (አይታደሩም) means "imprison" rather than "arrest," which is usually rendered by *mdyaz* (መያዝ) (see, e.g. Crim. Pro. C., Art. 49). See Nebiyelul Kifle, *Issuance of Warrants of Arrest in Ethiopia* (1965, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Sellassie I University), pp. 12 ff. The significance of this discrepancy is debatable and merits further research and discussion. This article assumes that the instant provision was meant to refer to arrest warrants, and that the courts will so interpret it despite the discrepant term employed in the Amharic version.

22. Art. 53. - *Issue of Warrant.*

(1) A warrant of arrest may be issued on the application of any investigating police officer by any court and shall be addressed to the chief of the police in the Taklay Guezat in which it is issued.

(2) A warrant may be issued at any time and on any day of the year.

(3) A warrant of arrest may be executed in any part of the Empire by any member of the police.

Art. 54. - *When warrant of arrest to be issued.*

A warrant of arrest shall only be issued where the attendance of a person before the court is absolutely necessary and cannot otherwise be obtained.

23. Art. 53.

ing police officer.²⁴ And then the warrant may issue only if the police officer is able to demonstrate two facts to the court: (1) that it is absolutely necessary that the person whose arrest is desired appear before the court and (2) that his attendance before the court cannot be obtained in any other way.²⁵

The meaning of these criteria and the method of proving their satisfaction in any particular case are not explained. Nor has the author knowledge of any foreign sources on point, for the language of Article 54 is apparently *sui generis* in the Code.²⁶ In the absence of further legislative guidance, then, it is for the courts to decide how best to administer these requirements in keeping with the spirit of the Code and Constitution.

The Criterion of Absolute Necessity

How can the court decide whether or not the attendance of a person before it is "absolutely necessary"? We must note at the outset that these words imply a very rigorous test, and in combination with the preceding word "only" clearly suggest that the court is to exercise a screening function; it is not supposed "automatically" to issue warrants to arrest whomever the police suspect of an offence. It is a fair inference that, as a *minimum* standard, the court must be satisfied that there is sufficient evidence to believe that the suspected person has *probably* committed the offence. By requiring the applicant to produce some credible evidence to support that belief, the Code has established an impartial judicial check on the weighty power of arrest.

After the court is satisfied that the suspect is a proper target for criminal prosecution, then it becomes necessary for the court to obtain physical jurisdiction and control over him. Once the suspect is before it, the court can take steps to ensure the continued availability of his person to the judicial process: this is accomplished either by keeping him in custody or by granting him conditional liberty on bail.²⁷ Therefore, in a sense it is "absolutely necessary" that every

24. *Ibid.* "Bench warrants" (Arts. 73, 76, 125, 160(2)), which the court may issue without any such application to force the accused or previously summoned witnesses to appear for further proceedings, comprise a different category.

25. Art. 54.

26. In American law the criterion for issuance of a warrant is "probable cause" or "reasonable ground" to believe the accused is guilty of a criminal offence. Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 4, *United States Code* (1958 ed.), Title 18, Crimes and Criminal Procedure. In English-Commonwealth codes (see note 7, above) there is usually no such articulated standard, although it has been held that the issuing magistrate must exercise a "judicial discretion" in deciding to grant or refuse an application for an arrest warrant. *Halsbury's Laws of England* (3d ed., London, 1955), vol. 10, Criminal Law, para. 629; see also *Sohn's Code of Indian Criminal Procedure* (16th ed., Allahabad, 1965), vol. 1, sec. 75, para. 6.

Nor, it seems, does any continental country have a test similar to Ethiopia's. In France, no criterion is stated. See *The French Code of Criminal Procedure*, Arts. 122 ff. (translation G. Kock, London, 1964), hereinafter cited as *French Code*. In Germany, the chief test is "strong suspicion" that the suspect has committed the offence. See *The German Code of Criminal Procedure*, Arts. 112-14 (translation H. Niebler, London, 1965), hereinafter cited as *German Code*, and note 34, below.

The only similar provision known to the writer is the Japanese one, which uses the criterion of "necessity" in addition to that of "reasonable cause to suspect." *Code of Criminal Procedure*, Art. 199(2), in *The Constitution and Criminal Statutes of Japan* (Japan, 1960), p. 86.

27. Art. 59.

probable offender against whom criminal proceedings are contemplated appear before the court. But where an investigating police officer applies for a warrant to arrest a person as to whom there is shown no substantial evidence of criminal activity it follows that no prosecution is justified and, therefore, that the presence of that individual before the court is not (absolutely) necessary.

Concededly, this interpretation requires that a somewhat special meaning be given to the phrase, "absolutely necessary." It is, however, supported by the limitation placed on the power of the police to summon a suspect to appear, that there be "reason to believe" that he has committed an offence.²⁸ Unless "absolutely necessary" is interpreted in the manner suggested here, we would have the anomalous situation that a suspect could not be requested to appear unless there were substantial evidence indicating his guilt, but he could be brought to the police station by force on the basis of the slightest evidence, or on the basis of no evidence at all.

It remains to consider by what means the applicant might demonstrate the reasonableness of suspecting a particular person to the court. Although on this point too the Code is silent it seems that the application for a warrant could be supported by the submission of various sorts of proofs. Some of these might be: (a) a copy of the accusation or complaint (as recorded under Article 14); (b) the presence in court of the party who signed the accusation or complaint, and his availability for questioning by the judge; (c) copies of any other statements obtained from witnesses during the police investigation (Arts. 24, 30(3)); (d) written statements of the results of any other investigatory activities conducted by police such as searches (Arts. 32, 33) and physical examinations (Art. 34).

"Cannot Otherwise be Obtained" — The Second Requirement of Article 54

We have mentioned a second criterion which must be satisfied before the court may issue an arrest warrant: that the presence of the accused before the court cannot be obtained in any other way. The apparent basis of this reluctance to authorize arrest²⁹ when there is some alternative way to get the accused before the court is that arrest, involving as it does the possible use of force, is a drastic procedure, to be avoided if possible. Among the inherent disadvantages of arrest are (a) the use of time and energy on the part of the police who must physically go

28. Art. 25.

29. It has been reported that many judges interpret "cannot otherwise be obtained" as allowing them to issue warrants only if the suspect cannot legally and practically be arrested *without* a warrant. Nebiyelul Kifle, cited above at note 21, pp. 8 and 9. While it is logically possible to interpret "otherwise" in Article 54 as referring to *arrest by warrant* rather than to arrest generally, such a reading is supported by no convincing reasons. Further, it is inconsistent with the constitutional policy favoring arrests by warrant save for "exceptional" cases, since it turns the permissiveness of Code Articles 19-21 and 50 into an imperative. Refusal of a court to grant a warrant application solely because none is, strictly speaking, "needed" to effect an arrest, is refusal to accept responsibility for the *decision* to arrest. Since judges are manifestly better fit than police officers to decide whether on the available evidence an arrest is justified or not, such refusal would seem unwarranted. Furthermore, the police *ought* to be free to shift the responsibility for such "legal" determinations from themselves to the courts, thereby securing insulation from the liability which may attend a "wrong" decision to arrest without warrant. See note 51, below.

find the accused and bring him to court under supervision; (b) possible embarrassment to an innocent accused in being publicly arrested and escorted by the police; and (c) the possibility of resistance to arrest with attendant injuries to the accused and others. For these reasons the Code prefers that the accused's presence in court be obtained by "polite" means, reserving the use of arrest for those cases where it is the only practicable alternative. The preferred method is for the police to summon³⁰ the accused "voluntarily"³¹ to appear at the police station, a method which has none of the cited disadvantages of arrest.

As a general rule, then, the court may not issue a warrant of arrest unless the accused has already been summoned without success.³² For, until a summons has been tried it is possible that the accused's attendance in court can "otherwise be obtained" and therefore resort to arrest is forbidden by Article 54. Of course if the accused has already been summoned and has deliberately failed to appear the investigating police officer has the duty to arrest him by applying for an arrest warrant if necessary,³³ and the court should issue it, assuming that "absolute necessity" has been shown.

There are, however, cases imaginable in which the court would be justified in issuing an arrest warrant even though the summons method had not been tried. If, for example, the applicant could by reliable evidence convince the court that summoning the accused would be completely futile because the latter had already planned or begun to flee the Empire, or because receipt of a summons would likely induce him to flee, the court would be justified in ordering arrest because the accused's attendance could not "otherwise be obtained." But unless such exceptional circumstances are shown the police should always first proceed by summons.³⁴

30. Art. 25. - *Summoning of accused or suspected person.*

Where the investigating police officer has reason to believe that a person has committed an offence, he may by written summons require such person to appear before him.

For additional reasons why arrest should never be used when a summons would serve as well, see H. Silving, *Essays on Criminal Procedure* (Buffalo, N.Y., 1964), pp. xxiii-xxix.

31. Compliance is "voluntary" in the sense that the summoned person either responds to it or does not without physical coercion on the part of the police. (But see note 32, below.) Yet compliance is also in a sense compulsory, because failure to appear "without lawful excuse" is a criminal offence (Pen. C., Art. 442). Disobedience to an oral summons (commonly used in some Ethiopian courts) is probably not punishable under Penal Code Article 442 since a summons, to be "lawful," must be in the form prescribed by Article 25. For that reason oral summonses ought not as a regular matter to be used.

32. This is in accord with the English rule. See *Halsbury's Laws of England*, cited above at note 26, vol. 10, Criminal Law, paras. 625, 342; Sir P. Devlin, *The Criminal Prosecution in England* (London, 1960), p. 70.

33. Art. 26 - *Arrest.*

(1) Where the accused or the suspect has not been arrested and the offence is such as to justify arrest or where the person summoned under Art. 25 fails to appear, the investigating police officer shall take such steps as are necessary to effect his arrest.

(2) Where the arrest cannot be made without warrant, the investigating police officer shall apply to the court for a warrant of arrest in accordance with the provisions of Art. 53.

34. In other countries, different but similar criteria operate in conjunction with a "reasonable belief" standard. In Japanese law, for instance, an arrest warrant may be issued only when "there exists reasonable cause enough to suspect that the suspect has committed an offense" and that there is "necessity" to arrest the suspect. Further, apparently, arrestees must quickly be brought before a court, and then released unless the

The Use of Summons

According to Lord Devlin, "[t]he distinction between the process begun by arrest and that begun by summons is that the latter leaves the accused completely at liberty until he is convicted."³⁵ In England, perhaps, but not in Ethiopia. For, although, as we have said, the summons method is free from many of the coercive aspects of arrest, under Ethiopian law it leads just as surely to immediate custody, with perhaps no possibility of discharge³⁶ before trial.³⁷ Even assuming the summoned accused's readiness and ability to convince the police of his absolute innocence of the offence with respect to which he was summoned, the Code does not permit³⁸ the police to discharge him. Rather, they have the option to release him conditionally on bond³⁹ or bring him before a court.⁴⁰ In this respect, and in all

court issues a "warrant of detention." That warrant can only be issued if one of the following are true of the suspect: (1) he has no established residence; (2) there are reasonable grounds to suspect that he may destroy evidence; or (3) he has escaped, or there are reasonable grounds to suspect that he may escape. See S. Dando and H. Tamiya, "Japan: Conditional Release," *U. of Pennsylvania L. Rev.*, vol. 108 (1960), pp. 323-24; *The [Japanese] Code of Criminal Procedure*, cited above at note 25, Arts. 60, 199 ff. Those criteria are very similar, in practice, to the Ethiopian requirement that the accused's presence "cannot be obtained" otherwise than by arrest. See also *German Code*, Arts. 112-14; *The Turkish Code of Criminal Procedure*, Arts. 104 ff. (translation Legal Research Institute, Faculty of Law, Ankara Univ. and others, London, 1962); United Nations, *Study of the Right of Everyone to be Free from Arbitrary Arrest, Detention and Exile* (E/CN.4/826/Rev.1, 1964), Art. 5 of "Draft Principles," p. 206.

- 35. Devlin, cited above at note 32, p. 71. In the context, Lord Devlin makes clear that "completely at liberty" means unconditional, not conditional, discharge.
- 36. Of course, under Arts. 28 and 64, conditional release may be available. See note 15, above.
- 37. See text accompanying notes 13-17, above.
- 38. Since Article 28 (quoted below at note 39) specifically addresses itself to the case where "it is doubtful that an offence has been committed or that the summoned... person has committed [it]" there seems to be little or no room for interpretation. The same is true in the case of arrestees. See notes 13, above and 50, below. Presumably the word "doubtful" was intended to include cases where innocence is apparent or even virtually certain.
- 39. Art. 28. - *Release on bond.*
  - (1) Where... it is doubtful that... the *summoned* or arrested person has committed the offence complained of, the investigating police officer may in his discretion release such person on his executing a bond with or without sureties that he will appear at such place, on such day and at such time as may be fixed by the police.
  - (2) Where the accused is not released on bond under this Article, he may apply to the court to be released on bail in accordance with the provisions of Art. 64. (Emphasis added.)

40

Although Article 29 ("Procedure after arrest") does not explicitly require a *summoned* accused to be brought before "the nearest court within forty-eight hours of his arrest or so soon thereafter as local circumstances and communications permit" a reasonable interpretation of the Code must regard this requirement as applying to all persons entering into custody, whether by means of summons or arrest, unless they are released (e.g., on bond under Article 28) prior to the expiration of that period. There are two grounds for this interpretation. In strict legal theory, an accused who, after voluntarily appearing in answer to a summons, is detained by the police against his will has been arrested, because physical restraint in these circumstances undoubtedly constitutes imprisonment, which is arrest. The "forty-eight hour rule" of Article 29 (and of Article 51, Rev. Cón.) must therefore apply unless the police can show that the summoned party's continued presence was truly voluntary (see notes 52 and 54, below).

Also, on policy grounds it would be indefensible to deprive a summoned accused of this valuable protection while allowing it to the arrestee, who is, almost by definition, bound to be more dangerous, less cooperative, etc. than one who complies of his own accord with a summons.

others, response to a summons entails the identical consequences for the accused as does subsection to arrest: the court before which the police take him has no explicit authority to discharge him even if convinced of innocence, and the preliminary inquiry⁴¹ court clearly has none. In other words, summons differs from arrest under Ethiopian law only in that it draws one into custody "voluntarily" rather than by force; it is, once the accused arrives at the police station and is detained there involuntarily, transformed into arrest.⁴²

This conclusion, that summons under the Code holds practically identical consequences for the accused as does arrest, provokes the question whether the Code adequately controls and limits the power to issue summonses. We find that in contrast to the practice of other procedural systems, both Anglo-American⁴³ and continental,⁴⁴ where a summons, like an arrest warrant, is issued by the courts, in Ethiopia the power is given to the police themselves.⁴⁵ The only limitation imposed by Article 25⁴⁶ is that the investigating police officer should have "reason to believe," that the accused⁴⁷ has committed an offence. While that standard is not precise it can at least be said that Article 25 prohibits the summoning of an accused where the evidence is of very questionable reliability — such as anonymous or ambiguous information, hearsay unsustained by factual investigation, etc.

☛ Of course the existence of a criterion and its proper application are two different things, and it may be asked whether it is wise to delegate this power to the police rather than to the courts. The decision whether or not there is sufficient "reason to believe" to justify the issuance of a summons calls for a weighing of the evidence of criminal guilt against the presumption of innocence and the right to freedom.⁴⁸ In the hands of the police this delicate discretion, which entails the

41. If one is held. See note 14, above.

42. In practice it may not even differ in that respect. Apparently many Ethiopian police officers use the summons in place of an arrest warrant, by coming to the suspect's home or work place armed with a summons filled out to "request" his immediate presence at the police station. The police officer then escorts the "summoned" suspect. See Nebiyehul Kifle, cited above at note 21, pp. 20 ff. Of course this procedure, which distorts the spirit of the summons, is tantamount to arrest without warrant and should be so treated.

43. For example, England (Magistrates' Courts Act, 1952, Sec. 1, cited above at note 13, vol. 32, p. 421); the United States (Rule 4, Federal Rules of Criminal Procedure, cited above at note 26); India (*Code of Criminal Procedure*, 1898, Art. 68 (Lucknow, 1962), hereinafter cited as *Indian Code*); Ghana (*Criminal Procedure Code*, 1960, Sec. 62 (Accra), hereinafter cited as *Ghana Code*), the Sudan (*Code of Criminal Procedure*, Sec. 44, *Laws of the Sudan* (1955), vol. 9, Title 25, hereinafter cited as *Sudan Code*).

44. For example, France, where the *mandat de comparution* (equivalent to the Anglo-American "summons") is issued by the examining magistrate. *French Code*, Arts. 122-24; Towe, cited above at note 8, p. 483.

45. Art. 25. The only exception to this rule is found, ironically, in the procedure governing petty offences, where the issuance of summonses is judicially controlled in the manner of arrest warrants (Art. 167). It is not clear why the drafters distinguished in this way between ordinary and petty offences; one's ordinary expectation would be entirely opposite — i.e. to allow police issuance of summons only in petty offences.

46. Quoted above at note 30.

47. Police summons of witnesses, governed by Article 30, is a different matter.

48. In the United States the same "probable cause" required for the issuance of warrants must be found before a summons may issue. Rule 4, Federal Rules of Criminal Procedure, cited above at note 26. In England, although a summons may be issued on an unsworn and unsigned information, the same "judicial discretion" appropriate to the issuance of warrants applies. *Halsbury's Laws of England*, cited above at note 26, vol. 10, Criminal Law, para. 629.

same serious consequences for an accused as does the decision to issue a warrant, is likely to be exercised less dispassionately than if left with the judiciary. For, those whose difficult job it is to apprehend criminals are understandably prone to resolve doubts in favour of the government, not the individual.

It is submitted, therefore, that both for the sake of internal consistency and in order to safeguard the rights of citizens the Code should be amended so as to transfer the summons power from the police to the courts. If that were done, judges would issue either warrants of arrest or summonses upon application, after reviewing evidence of the accused's criminal conduct and in accordance with the feasibility of obtaining custody of him without the use of force. They, not the police, would decide before issuing a summons whether or not there were "reason to believe" the accused guilty of an offence, just as they now decide before issuing warrants whether or not his presence before the court "is absolutely necessary."⁴⁹ The decision as to which form of process to use in a particular case would never even arise until after a judicial determination had been made that the accused was probably guilty of a criminal offence.

Assuming, though, that the above recommendation is rejected, and it is decided to leave the summons power in police hands, there might be another acceptable way to alleviate the present law's harshness. That is, to amend the Code to allow the police to discharge summoned suspects whose innocence becomes apparent to them.

There are two foreseeable objections to granting the police this power. It might be argued, first, that by allowing police discharge the process would thereby become obscured from judicial review and supervision. The police would be free upon the flimsiest suspicion to summon suspects "arbitrarily" for questioning, and then discharge them when the interrogation proves fruitless. This fear of police abuse underlies the common requirement⁵⁰ that persons arrested without warrant must, despite their apparent innocence or the illegality of their arrest, be

49. For consistency's sake, the same interpretive criteria and methods of proof should apply to both standards. See text accompanying notes 26-29, above.

50. Code provisions on this point in English-Commonwealth systems seem to be of three basic types. The first, exemplified by the codes of India and Sudan, makes it quite clear that police discharge is unlawful; the Ethiopian Code (Art. 28) shares this position (see note 38, above). The codes of Malaya and Singapore also take this position, but make an exception in the case of senior police officials. The next type gives explicit alternatives to the police either to discharge the arrestee conditionally or to bring him at once before a court, but does not say anything about outright release; Tanganyika and England are of this group (but see note 13, above). The last type, of which the Ghana code is an example, does explicitly authorize police discharge of the arrestee if his innocence is apparent to them. See *Indian Code*, Sec. 63; *Sudan Code*, Secs. 42, 121; *Criminal Procedure Code of the Federated Malay States*, Sec. 29 (Kuala Lumpur, 1951), hereinafter cited as *Malayan Code*; *Criminal Procedure Code*, Sec. 34, *Laws of the Colony of Singapore* (1955), chap. 132, hereinafter cited as *Singapore Code*; *Criminal Procedure Code*, Sec. 34, *Laws of Tanganyika*, (1947), chap. 20, hereinafter cited as *Tanganyika Code*; [English] *Magistrates' Courts Act*, 1952, Sec. 38, cited above at note 12. *Ghana Code*, Sec. 15(1).

In American law police discharge of arrestees is generally illegal (although often practiced). See S. Warner, "The Uniform Arrest Act," *Virginia L. Rev.*, vol. 28 (1942), pp. 336-38. E. Puttkammer, *Administration of Criminal Law* (Chicago, 1953), pp. 67-68.

Of course, the police may never discharge an accused arrested by authority of a court warrant, since a warrant contains an order that the arrestee be brought before the court. See, for example, *Crim. Pro. C.*, Third Schedule, Form VI.

taken before a court to have the facts judicially established. Where the arrest has been illegal, a judicial finding to that effect might lay the basis for a successful civil or penal action against the offender.⁵¹ But these arguments are not so strong when applied to the wrongful summons which, *up until the time it ripens into arrest* (involuntary custody), is far less an invasion of the citizen's rights.⁵²

It might also be argued that the Code omits to authorize police discharge of a summoned accused for a very sound reason: that the rank and file police officer is not sufficiently educated and trained in law to exercise this discretion competently; that we cannot "trust" him to decide which accused to discharge and which to hold or bond for further investigation.⁵³ The obvious reply is to point out that if the police are not sufficiently competent to decide that a summoned accused is innocent and ought therefore to be discharged, then they are equally incompetent in the first place to issue a summons on the ground that there is "reason to believe" the accused guilty of a crime, and the power to issue summonses ought to be vested in the judiciary instead of the police. This solution has been proposed above. But, it is submitted, unless and until the Code is so amended the police ought at least to have the power to undo the consequences of their own erroneous actions.

In summary, it has been suggested that since from the accused's point of view the same serious consequences which follow from the execution of an arrest

51. There is a variety of sanctions, legal and non-legal, which the victim of an unlawful arrest might invoke, separately or concurrently, against the perpetrator. Briefly, they are:
 a. *civil action for damages*: against the arrester, whether he be an ordinary citizen (Civ. C., Arts. 2035, 2040-42) or police officer (Civ. C., Arts. 2031, 2033, 2035, 2040-42). If the latter, the state may be jointly liable with a right of recovery against the policeman (Rev. Con., Art. 62; Civ. C., Arts. 2126-27).

b. *criminal prosecution*: of a private arrester (Pen. C., Art. 557) or of a police officer (Pen. C., Arts. 412, 414, 416, 751-52).

c. *self-help*: physical resistance to an unlawful arrest (assault) is lawful. See Civ. C., Arts. 10, 11, 2039(b); Pen. C., Arts. 64(c), 74. But see also Pen. C., Arts. 433 and 762, which are subject to conflicting interpretations.

d. *internal (police) discipline*: in the form of departmental demotions, fines, etc. See Pen. C., Art. 411; Police Proclamation, 1942, Arts. 18(2) and 21 ff., Proc. No. 6, Neg. Gaz., year 1, no. 1.

52. Of course, once the summoned accused is detained by the police against his will, the summons process has been transformed into one of arrest without warrant, and should be treated as an illegal arrest if the summons was issued without proper "reason to believe" under Art. 25. In such a case the accused's remedies for illegal arrest (see note 51, above) should apply.

It might be questioned whether a summoned accused is ever really present at the police station "voluntarily," see note 31, above. But it does seem reasonable to insist upon the distinction between "voluntary" and "involuntary" presence in order to preserve the essential distinction between summons and arrest. Admittedly, these involve degrees of voluntariness (or involuntariness). But see Devlin, cited above at note 32, pp. 68-69, and G. Williams, "Police Detention and Arrest Privileges: An International Symposium," "England," *J. Crim. L., Crim. and Police Sci.*, vol. 51 (1960), pp. 414-16.

53. This reasoning, with which the present writer disagrees, was apparently instrumental in the Code drafters' decision to deny the preliminary inquiry court power to discharge an obviously innocent accused. See Graven, "La nouvelle procédure...", cited above at note 2, n. 21. It is difficult to understand, in this connection, that writer's suggestion (*Id.*, n. 22) that the public prosecutors' discretion in such cases will in some way substitute as a protection to the accused. Not only are prosecutors (who are usually police officers) likely to have as little legal education as the judges before whom they appear, but their appraisal of the evidence is hardly likely to be as impartial as a judge's.

warrant against him also follow response to a summons, both forms of process ought to be issued by the same authority — the courts — on similar criteria. Failing this reform, the police at least ought to be given the authority to discharge apparently innocent accuseds whom they have summoned.

If the latter change were made, the police would have three options at their disposal for dealing with a summoned accused, one of which would have to be acted upon within forty-eight hours⁵⁴ of his voluntary appearance at the police station: discharge, conditional release on bond, and presentation before the nearest court.

Arrest Without Warrant

Having thus far considered arrest under court warrant and the use of police summonses let us turn to the third and last method by which physical custody over suspected offenders is obtained — arrest without warrant. The governing rules are found in both the Constitution and the Code.

The Constitution

As noted above⁵⁵ the Amharic version of Article 51 of the Constitution permits arrest without warrant only where the offender "is found committing a serious offence in violation of the law in force," and various articles of the Code⁵⁶ elaborate on these exceptional cases. Unfortunately there is a serious discrepancy between the above-quoted language and that of the English version of Article 51 which reads: "No one may be arrested [sic] without a warrant except in case of flagrant or serious violation of the law in force." If we take "flagrant" to be roughly equivalent to "found committing"⁵⁷ the crucial discrepancy is seen to be that the English version would allow arrests without warrant where the offence is either flagrant or serious, whereas the Amharic restricts the power to cases where both conditions are satisfied. The distinction is vital in cases where, for example, a person commits a petty offence in plain view of a police officer. There, an arrest without warrant would be permitted by the English version but forbidden by the Amharic since the latter demands that the offence be a "serious"⁵⁸ one. The importance of the discrepancy is also seen in cases where a police officer arrests without warrant a person reasonably suspected of having committed a serious offence some years previously. The English version permits such arrests on

54. Theoretically, the first option could be exercised at the expiration of a period as long (but only as long) as the accused's presence at the police station was "voluntary;" see note 52, above. That is because it is only after the use of coercion transforms the summons into arrest that discharge would, in theory, be forbidden. But it might be desirable to establish an irrebuttable presumption of involuntariness after the expiration of forty-eight hours, for purposes of Article 29.

55. See text accompanying note 21, above.

56. Arts. 19-21 and 50-51.

57. Although some students of Amharic find ambiguity in the phrase, most, it is hoped, would agree that *siyaddärg kaltägne bakär* (ሲያደርግ ባለተገኘ በተር) connotes direct discovery of the act in process of commission, rather than indirect, post facto discovery that the act has been committed.

58. The precise meaning of "serious" is discussed at text accompanying notes 78-86, below.

grounds of "seriousness" alone, but the Amharic forbids them because the element of flagrancy is lacking.

In a situation such as this, where the English and Amharic versions are clearly discrepant, it is obviously necessary to decide which version should prevail. Although one can always fall back on the principle that in case of conflict the Amharic, as the official language of the Empire,⁵⁹ will prevail it is more satisfactory to trace the *source* of the phrase in question to see which version more nearly approximates it. In doing so we see that the immediate source is apparently The Federal Act⁶⁰ uniting Eritrea and Ethiopia in 1952. Paragraph 7(i) of the Act states: "No one shall be subject to arrest or detention without an order of a competent authority, except in case of flagrant *and* serious violation of the law in force . . ." (Emphasis added.) That language, which was in turn taken from a 1950 United Nations Resolution,⁶¹ supports the Amharic version of its successor, Article 51 of the Revised Constitution.

The conclusion that the constitutional framers intended to permit arrest without warrant only where an offence is both flagrant *and* serious, is further buttressed by two considerations. First, that interpretation is more in keeping with the general principle of modern criminal procedure that arrests without prior court authorization are properly the exception, not the rule.⁶² This principle argues for the strict construction of provisions allowing arrest without warrant, derogating as they do from vital liberties of the citizen. The generally accepted rule of strict construction for all penal legislation is based on the same considerations.

Secondly, the conclusion finds support at the *ultimate* source of the concept "flagrant offence" in continental⁶³ arrest law — both constitutional and statutory. As early as 1849 the Swiss Constitution provided "where there is a flagrant offence, any person may arrest the offender."⁶⁴ Similarly, many present-day continental and

59. Rev. Con., Art. 125.

60. Quoted in N. Marein, *The Ethiopian Empire Federation and Laws* (Rotterdam, 1954), pp. 431 ff., and adopted by "Federal Incorporation and Inclusion of the Territory of Eritrea Within the Empire of Ethiopia Order," Order No. 6, 1952, *Neg. Gaz.*, year 12, no. 1.

61. Res. 309 (V), Gen. Assembly, 5th Sess., Dec. 2, 1950.

62. See, for example, United Nations, cited above at note 34, Arts. 6-7 of "Draft Principles," and commentary, at pp. 206-07.

63. While the concept of *in flagrante delicto* is known to modern Anglo-American arrest law, where it is expressed by the formulae "found committing" by, and "committed in the presence" of, the arresting party, its role is quite modest and undeveloped compared to that of its continental analogue, *flagrant délit*. For a discussion of their common historical background see M. Ploscowe, "The Development of Present-Day Criminal Procedures in Europe and America," *Harvard L. Rev.*, vol. 48 (1935), pp. 441, 443-45. Contemporary Anglo-American law on arrest without warrant is discussed in this article, below, and summarized in *Harris's Criminal Law* (20th ed. by H. A. Palmer and H. Palmer, London, 1960), pp. 382 ff.; E. Barnett, R. Taylor and R. Tresolini, "Arrest Without Warrant: Extent and Social Implications," *J. Crim. L., Crim. and Police Sci.*, vol. 46 (1955), pp. 191-92. As will be demonstrated below, the Ethiopian concept of "flagrant offence" found in Code Arts. 19-21 is of the continental breed.

64. Constitutional law of April 23, 1849, quoted in *Exposé des motifs, [Swiss] Projet de loi constitutionnelle sur la liberté individuelle et sur l'inviolabilité du domicile* (Genève, 1957), p. 280.

continental-inspired constitutions⁶⁵ and codes⁶⁶ allow arrest without warrant for flagrant offences and, as will be shown below, commonly define the concept in language very like that found in the Ethiopian Code. And, it must be noted, the special rules⁶⁷ governing flagrant offences are usually applied only to "serious" flagrant offences, not to "minor" ones. In France, for example, an arrest without warrant may be made in the case of "a flagrant felony or a flagrant misdemeanor punishable by imprisonment."⁶⁸ Minor flagrant offences, such as misdemeanors (*délits*) not punishable by imprisonment, and all petty offences (*contraventions*), are not subject to such arrest. Leaving aside for the moment the question of how to interpret "serious" in Article 51 of the Constitution,⁶⁹ it is clear from the continental sources that the Amharic version, permitting arrest without warrant only in case of an offence which is both flagrant and serious, is correct rather than the English version.

If it is true, then, that the more permissive, English language version of Article 51 is not authoritative, one must immediately ask whether the Code provisions on arrest without warrant are constitutional. Do they, following the English version, permit arrest without warrant in cases where the offence is not both serious *and* flagrant? If so, they must properly be considered null and void, because they are contrary to the authoritative (Amharic) version of Article 51.⁷⁰

As we shall see, the Criminal Procedure Code contains two "clusters" of provisions permitting arrest without warrant: Articles 19-21 and 50 (flagrant offences) and Article 51 (miscellaneous other offences). As to the former group, drawn from the same continental tradition as Article 51 of the Revised Constitution, there is no problem. But the second, inspired by English-Commonwealth arrest law, is generally in direct conflict with the constitutional standard expressed in the Amharic version of Article 51.

The Code: Flagrant Offences

Code Articles 19-21 and 50⁷¹ define flagrant offences and declare that any person may arrest a flagrant offender. A comparison of these provisions with

65. See, for example, the constitutions of Belgium (1831), Art. 7; Brazil (1946), Art. 141, Sec. 20; Chile (1925), Art. 13; Iran (1906), Art. 10; Greece (1951), Art. 5, translated in A. Peaslee (ed.), *Constitutions of Nations* (2d ed., The Hague, 1956), 3 vols.

66. See, for example, *French Code*, Arts. 53 ff.; *Turkish Code*, Art. 127; [Belgian] Code d'Instruction Criminelle, Arts. 41, 46, 106, in J. Servais et E. Mechelynck, *Les Codes Belges* (28th ed. by R. Ruttiens and J. Blondiaux, Bruxelles, 1951), vol. 2; [Italian] Codice di Procedura Penale, Arts. 237-38, in G. Lattanzi, *I Codici Penali* (Milano, 1962).

67. Broad arrest powers are among a number of special procedural rules which usually come into operation with the commission of a flagrant offence in continental systems. See, for example, *French Code*, Title I, Chap. 1, and sources cited in note 66, above.

68. *French Code*, Art. 73; see also *id.*, Art. 67. For a discussion of pre-1957 French law on this point see P. Bouzat and J. Pinatel, *Traité de Droit Pénal et de Criminologie* (Paris 1963), vol. 2, Sec. 1299. Before the present law there was some confusion as to whether the rules should apply to misdemeanors (*délits*), but they were always applied to the most serious offences (*crimes*) and never to the least serious (*contraventions*).

69. See the discussion at text accompanying notes 78-86, below.

70. Rev. Con., Art. 122.

71. Art. 19. - *Flagrant offences*.

(1) An offence shall be deemed to be flagrant where the offender is found committing the offence, attempting to commit the offence or has just committed the offence.

Articles 53, 67 and 73 of the French Criminal Procedure Code⁷² demonstrates unquestionably the continental source of this portion of Ethiopian arrest law. We may approach the comparison by first noting the differences between the two sets of rules.

The French law adopts a bi-partite division of flagrant offences into "flagrant" and "assimilated" ones. To these the Ethiopian Code adds a third category, "quasi-flagrant" offences.⁷³ One should note, however, that these labels are of no functional consequence, since the Code treats all three categories in exactly the same way.

(i) *Definition*

Regarding the definition of "flagrant offence" (including sub-categories) the Ethiopian codifiers both added to and omitted from the continental model. To the standard definition of "flagrant offence" as one which "is being committed or has just been committed" Article 19(1) has added flagrant *attempts*. This probably is not a substantial change in the old formula because an attempt to commit an offence is in itself a penal offence, and therefore needs no separate mention.⁷⁴

- (2) An offence shall be deemed to be quasi-flagrant when, after it has been committed, the offender who has escaped is chased by witnesses or by members of the public or when a hue and cry has been raised.

Art. 20. - *Assimilated cases.*

An offence shall be deemed to be flagrant and to fall under the provisions of Art. 19 when:

- (a) the police are immediately called to the place where the offence has been committed; or
 (b) a cry for help has been raised from the place where the offence is being or has been committed.

Art. 21. - *Effect as regards setting in motion of proceedings or arrest.*

- (1) In the case of offences as defined in Art. 19 and 20, proceedings may be instituted without an accusation or complaint being lodged, unless the offence cannot be prosecuted except upon a formal complaint.
 (2) An arrest without warrant may in such cases be made on the conditions laid down in Art. 49 et seq.

Art. 50. - *Arrest without warrant in flagrant cases.*

Any private person or member of the police may arrest without warrant a person who has committed a flagrant offence as defined in Art. 19 and 20 of this Code, where the offence is punishable with simple imprisonment for not less than three months.

72. Cited above at note 26.

Art. 53 - The felony or misdemeanor that is in the process of being committed or which has just been committed is a flagrant felony or flagrant misdemeanor. There is also a flagrant felony or misdemeanor when, in the period immediately following the act, the suspected person is pursued by clamor, or is found in possession of objects, or presents traces or indications, leading to the belief that he has participated in the felony or misdemeanor.

Every crime or misdemeanor which, though not committed in the circumstances provided in the preceding paragraph, has been committed in a house the head of which asks the prosecuting attorney or an officer of the judicial police to establish it shall be assimilated to a flagrant felony or misdemeanor.

Art. 73 - In the case of a flagrant felony or flagrant misdemeanor punishable by imprisonment [or jailing], every person has power to apprehend the perpetrator and to take him before the nearest officer of the judicial police.

73. Art. 19(2).

74. See Pen. C., Art. 27. Although one might ask whether, then, an attempt to commit [the offence of] a criminal attempt comes within the ambit of Article 19 the answer would have to be "no," because that would in effect class as a "flagrant offence" an act which is not a penal offence at all. In any event Article 50 would not authorize an arrest without warrant in such a case.

Another "addition" to the traditional concept is found in Article 19(2), which includes situations where a "hue and cry" has been raised. This, again, is not a substantial addition, since it merely duplicates the first part of the same sentence "when . . . the offender who has escaped is chased by witnesses or by members of the public."⁷⁵ As for the Ethiopian Code's seeming omission of important circumstances covered by the French law, where the suspect is "found in possession of objects, or presents traces or indications, leading to the belief that he has participated in the felony or misdemeanor,"⁷⁶ this was no doubt motivated by the consideration that the English-Commonwealth formulas of Article 51(f)(f) - (g)⁷⁷ adequately provide for them.

The "assimilated cases" of Article 20 are in form different but in essence quite similar to the "assimilated cases" of Article 53, second paragraph, of the French Code. Although the Ethiopian provision covers a bit more ground than the French, it serves the same object of allowing immediate action where attention is called to the offence at a time soon after its occurrence.

 Having in Articles 19 and 20 established the definition of "flagrant offence" the Code goes on in Articles 21 and 50 to state the procedural consequences thereof: in the case of ordinary⁷⁸ flagrant offences proceedings may be instituted without an accusation being lodged; and, both ordinary and complaint offences,⁷⁹ if flagrant, subject the offender to arrest without warrant by any police officer or private citizen⁸⁰ if the offence carries a possible *maximum* punishment of

75. The substantial identity of the two formulations is seen in the rendering by one translator of "lorsque . . . la personne soupçonnée est poursuivie par la clameur publique . . ." by "when . . . the . . . person is followed by hue and cry." U.S. Army, Judge Advocate Div., *French Code of Penal Procedure*, Art. 53 (translation J. Belanger, 1960, unpublished, Library, Faculty of Law, Haile Sellassie I University).

76. Art. 43, Para. 1, *French Code*.

77. Quoted and discussed at text accompanying notes 107 ff., below.

78. As opposed to complaint offences; see note 16, above.

79. *Ibid.*

The argument has been made that Article 21(2) allows arrest without warrant in flagrant complaint offences only after the lodging of a complaint, orally at least. See Graven, "Prosecuting Criminal Offences . . .", cited above at note 2, pp. 122-23. Although there is some policy justification for so reading Article 21 no such requirement is laid down in Article 50, and the better view might be to allow arrest without warrant in all flagrant cases, without a request from the injured party. By the very nature of most complaint offences, their commission is not apt to come to public attention in a flagrant posture very often. Where they do, it is arguable that notoriety has already been achieved by the flagrant circumstances of the case, and so will be little aggravated by an arrest. Moreover, one must provide for the arrest of flagrant offenders (e.g., adulterers) in complaint cases where the injured party is not immediately available to enter a complaint. If a prior complaint were required in such cases, by the time it was made the offence would no longer be "flagrant," see text accompanying notes 87-97, below.

In any event, where the injured party in such a case does not wish to see "proceedings instituted" (Book II, Title I, Chapter 3 of the Code) his refusal to lodge a complaint will, by virtue of Article 21(1), effectively preclude same.

80. The French code also allows arrest by private citizens in such cases; see Art. 73, quoted above at note 72. The other procedural consequences which, in the French and other continental systems, apply to flagrant cases (see note 67 above) have not been carried over to Ethiopian law, largely because they would not make sense in the predominantly accusatorial, common law procedural scheme of the Code.

three months simple imprisonment or a more severe penalty.⁸¹ We may here derive a clue to the meaning in Article 51, Revised Constitution, of the word "serious." We have seen that in French law, arrest without warrant is allowed for flagrant felonies (*crimes*)⁸² and certain misdemeanors (*délits*)⁸³ but not in flagrant petty offences (*contraventions*).⁸⁴ Granted the continental derivation of the Ethiopian provisions it is probable that "serious" was meant to denote offences corresponding to the continental categories of *crimes* and *délits*.⁸⁵ In fact, by excluding all offences with a maximum punishment of less than three months simple imprisonment Article 50 does very closely approximate the French rule, for *contraventions* are punishable by imprisonment for not more than two months and a fine of not more than 2,000 new francs.⁸⁶ According to this reasoning the definition of a "serious offence" in Article 51 of the Constitution is satisfactorily and consistently rendered by Code Article 50.

(ii) *Application: Immediacy and Publicity*

There are two other matters in connection with flagrant offences which deserve discussion, corresponding to the two elements which are central to the notion of flagrancy: *immediacy in time* and *publicity*. The first element is apparent in such phrases as "*has just committed the offence*,"⁸⁷ "*after it has been committed*,"⁸⁸ "*the police are immediately called*,"⁸⁹ and "*a cry . . . has been raised*."⁹⁰ (Emphases added.) The obvious crucial questions are, How long a time is "after"? How soon is "immediate"? etc. If, two weeks after the commission of theft, the victim

81. Article 50 uses the language "where the offence is punishable with simple imprisonment for not less than three months," which is slightly ambiguous. It most likely means "where the offence carries a maximum punishment of at least three months simple imprisonment or of rigorous imprisonment or of death." Thus, for example, the flagrant commission of an offence under Article 415 of the Penal Code ("*Abuse of the Right of Search or Seizure*"), which is punishable with "simple imprisonment for not less than one month, and fine," would subject the doer to arrest without warrant under Article 50 even though the penalty ultimately imposed might be only one month simple imprisonment, because the offence is still *punishable* by up to three years simple imprisonment (Pen. C., Art. 105). And since Article 50 is meant to implement the constitutional policy of allowing arrest without warrant in the case of *serious* flagrant offences, it would be anomalous to read Article 50 as excluding offences punishable by rigorous imprisonment or death.

82. A *crime* is an offence punishable by severe penalties such as death or imprisonment at hard labour, and loss of civil rights. *The French Penal Code*, Arts. 6, 7, 8 (translation J. Moreau and G. Mueller, London, 1960).

83. A *délit* is an offence punishable by jailing or imprisonment for not more than five years and a fine. *Id.*, Art. 9.

84. A *contravention* is an offence punishable by imprisonment for not more than two months and a fine of not more than 2,000 new francs. *Id.*, Arts. 465-66.

85. But the French language version of the U.N. resolution to which we have traced the origin of the constitutional provision does not mention *crime* or *délit*. It reads: "Nul ne pourra être arrêté ou détenu si ce n'est pas sur l'ordre d'une autorité compétente sauf en cas de violation flagrante et grave de la loi en vigueur . . ." Res. 309 (V), Gen. Assembly, cited above at note 61.

86. *The French Penal Code*, cited above at note 81, Arts. 465-66.

87. Art. 19(1).

88. Art. 19(2).

89. Art. 20(a).

90. Art. 20(b).

thinks he recognizes the offender walking on a public thoroughfare may he legally invite passers-by to chase the suspect and arrest him? Or does "after it has been committed" in Article 19(2) mean "*immediately after . . .*"⁹¹ Does Article 19(1) (in combination, always, with Article 50) authorize a police officer to arrest without warrant an offender who re-appears at the scene of the crime twelve hours after commission of the offence? twenty-four? forty-eight? The answering of such questions demands a line-drawing which is never easy.

Appropriate guides might be sought not only in foreign law⁹² but by reference to the purposes of the provisions in question. Why does the law permit these exceptions to the general rule that no one may suffer arrest without prior court scrutiny and approval of the grounds therefor? The obvious advantages of arrest without warrant over arrest by warrant is that the former allows *prompt* action by avoiding the delay involved in traveling to the court and applying for a warrant. According to continental writers, flagrant offences require or permit the omission of such time-consuming formalities on three grounds: prevention, detection and certainty. *Prevention* applies where immediate arrest is the only way to prevent the offender from carrying off the fruits of his crime.⁹³ *Detection* refers to the need for arrest in order to stop the offender from escaping,⁹⁴ and to preserve evidence which might grow stale or disappear during a delay after the occurrence.⁹⁵ *Certainty* refers to the fact that where an offender is found "red-handed" there is no possibility that he is innocent, so there is no need for such judicial safeguards as a warrant.⁹⁶

It should be noted that although these arguments are offered in support of allowing wide arrest powers in flagrant cases, the first two may be equally applicable to non-flagrant offences. A police officer who, for example, some months or years after an offence spots the suspected offender in a railroad station, risks his escape if he delays for the time necessary to procure an arrest warrant. Similarly, an officer who three weeks after an offence learns that the suspected offender is about to check out of his hotel room, risks his escape with the fruits of his crime if he forbears from rushing into the room and arresting the suspect

91. In the Amharic version the word "immediately" has been used.

92. We find in French law, for example, a change from "temps voisin du délit" (Art. 41, (old) *Code d'Instruction Criminelle*) which was interpreted as covering events up to forty-eight hours after the offence was committed (see Bouzat and Pinatel, cited above at note 68, vol. 2, sec. 1298) to the stricter formula, "temps très voisin de l'action" (Art. 53, (new) *Code de Procédure Pénale*), under which a thirty-six hour delay has been ruled too great. Decision of Sept. 8, 1960 (Chambre d'accus., Douai, Fra.), *J. C. P., Semaine Jurid.*, *Série G.*, 1960, para. 1177 (note Gondre).

The words "immediately after" and "just committed" in Italian law have apparently received an interpretation narrower than that given to the analogous French provision; an arrest three hours after the commission of the offence has been approved. Cass., *Sez. II*, 18 maggio 1949, *Lissone, Ach. pen.* 1949, II, 621 cited in *Codice Di Procedura Penale*, cited above at note 66, commentary to Art. 237.

93. *Exposé des motifs*, cited above at note 64, p. 280.

94. *Ibid.*

95. Bouzat and Pinatel, cited above at note 68, vol. 2, Sec. 1295; Ploscowe, cited above at note 63, pp. 443-44.

96. *Ibid.*

without a warrant. Nevertheless, although it might be advantageous from some points of view to execute an arrest without warrant in such exceptional (but non-flagrant) cases, one must keep in mind the extraordinary nature of this procedure and the danger that in the progressive extension of its scope to cover more and more "exceptional cases," the judicial safeguards prescribed by the Constitution for the ordinary case will be altogether lost. That, and the fact that the "certainty" rationale grows weaker with each passing moment after the completion of the criminal act, argues for a very strict construction of Articles 19 and 20. Therefore, it would be best if the proximity in time required by Articles 19 and 20 were interpreted narrowly, that is, a matter of only a few hours at most after the commission of the offence.

The second element of flagrancy, that the commission of the offence or its aftermath be in some sense "public," is apparent in such requirements as that the offender be "*found*" committing or attempting to commit the offence,⁹⁷ that he be "*chased by witnesses or by members of the public*,"⁹⁸ that a "*hue and cry* has been raised,"⁹⁹ that the police have been "*called to the place where the offence has been committed*,"¹⁰⁰ or that a "*cry for help* has been raised" from the place of the offence. (Emphases added.)¹⁰¹ The policy allowing free arrests in such cases can be justified, not only by the added certainty which "publicity" lends, but also, often, by the need promptly to restore disturbed public order and tranquility by removing the cause from the scene. Such prompt action might also be necessary, in some cases, to avert further public disturbance in the form of lynching or other violence committed by the offender or his pursuers. Thus it is easy to understand why the concurrence of a "public" offence, together, frequently, with an opportunity to terminate a resulting disturbance while it is in the course of happening, should qualify as an exception to the rule requiring prior court approval of all arrests.

Granted that "public" commission or consequences are essential to flagrancy let us consider the application of Articles 19 and 20 to a particular case. Suppose there is a disturbance during an authorized public meeting, and a police officer¹⁰² comes upon X and Y pushing and shouting at each other in the assembly. Three or four of the bystanders tell the officer that X is a trouble-making intruder, so the officer arrests him for having been "found committing" an offence under Article 484 of the Penal Code, for which arrest without warrant is authorized by Articles 19 and 50. Later it turns out that Y was the real intruder — X was really the meeting's chairman, who had been trying to eject Y when the policeman arrived and, owing to the false accusations of unsympathetic bystanders, arrested the wrong man. Was the arrest lawful?

97. Art. 19(1).

98. Art. 19(2).

99. *Ibid.*

100. Art. 20(a).

101. Art. 20(b).

102. A private citizen would be in the same position (Art. 50). Not only are private persons authorized to arrest flagrant offenders by themselves — they are also required to respond to police calls for assistance if such assistance can be given "without risk." See Art. 57, and Pen. C., Arts. 433, 761.

It seems clear that in order to protect¹⁰³ the police officer, who acted very reasonably under the circumstances, we would have to say that it is immaterial that the arrested person was not truly "found committing" an offence. Rather, he was "apparently" committing an offence, and the proper interpretation of every requirement under Articles 19 and 20¹⁰⁴ must be so viewed — not "found... attempting to commit the offence" but "found apparently attempting to commit the offence," not "has just committed the offence" but "has *apparently* just committed the offence" and so on.¹⁰⁵ So long as the test of Article 19 or Article 20 *reasonably appears to be satisfied* in any particular case the power of arrest without warrant granted by Article 50 must be seen in law as applicable, even if it should later develop that the test was not *actually* satisfied.

Similarly, the converse must be true of arrests without warrant which do *not* reasonably appear legal at the time of execution but which are justified, *post facto*, by the results. In those cases the arrest must be seen as illegal, and the officer held liable for his misconduct. Thus, for example, should a police officer in the circumstances described above arrest a peaceful onlooker, simply for the unsatisfactory reason that the officer dislikes his appearance, the arrest cannot be justified under Article 50 even should it later develop that the arrestee was the ringleader of the intruders, and in fact guilty of an offence under Penal Code Article 484. For, in order to protect innocent citizens, one cannot allow arrests which, from the point of view of the arresting party at the time of the arrest, were legally unjustifiable, even though subsequent developments justify prosecution and conviction of the arrestee. The proper test of the legality of any arrest under Article 50 must be the apparent, not actual, existence of a flagrant offence.¹⁰⁶

The Code: Article 51

We have so far considered one group of Code provisions which permit arrest without warrant — Articles 19-21 and 50—and have demonstrated their origin in continental legal systems. We have seen, also, that they are entirely harmonious with the restrictions of Article 51, Revised Constitution, which has a similar origin. We may now turn to the second "cluster" of provisions allowing arrest without warrant, those contained in Article 51.¹⁰⁷

103. From, in this case, "self-help" (see note 51, above). The officer's good-faith mistake as to the facts would doubtless negate any civil (Arts. 2039(e) and 2042(1), Civ. C.) or penal (Arts. 76 and 416, Pen. C.) liability on his part.

104. This reasoning applies equally to Sub-arts. (1)(b), (c) and (f), of Code Article 51, quoted below at note 107.

105. That is how "found committing an offence" is interpreted in England; see *Wiltshire v. Barrett*, cited above at note 13. Similarly, some American jurisdictions interpret the test "committed in the presence of..." to mean "reasonable belief" that the offence is being committed, although others hold differently. See note 62, above, and L. Orfield, *Criminal Procedure from Arrest to Appeal* (London, 1947), pp. 18 ff.

106. This is the law in France; see Decision of Oct. 25, 1928 (Court of Nîmes, Fra.), *Dalloz*, 1929, *Recueil Périodique*, pt. 2, p. 46. American cases have also held that an unjustified arrest cannot be made legal retrospectively by the illegality which it "turns up." See *Draper v. U.S.* (Sup. Ct., U.S., 1959), *U.S. Sup. Ct. Rep.* (Lawyers ed.), vol. 79, p. 329; *Snead v. Bonnoil* (N.Y., U.S., 1901), *N.Y. Rep.*, vol. 166, p. 325.

107. Art. 51. - *Arrest without warrant by the police.*

(1) Any member of the police may arrest without warrant any person:

(a) whom he reasonably suspects of having committed or being about to commit an offence punishable with imprisonment for not less than one year;

ETHIOPIAN ARREST LAW

Although space does not permit detailed consideration here of each rule contained in Article 51, a few general comments, illustrated by reference to particular rules, might be helpful.

We might note first that in contrast to the "flagrancy" provisions considered above, the various elements of Article 51 are derived from English-Commonwealth, not continental law. The immediate source of Article 51 is apparently Section 23 of the Malayan Criminal Procedure Code,¹⁰⁸ which in turn is closely¹⁰⁹ based upon

-
- (b) who is in the act of committing a breach of the peace;
  - (c) who obstructs a member of the police while in the execution of his duties or who has escaped or attempted to escape from lawful custody;
  - (d) who has evaded or is reasonably suspected of having evaded police supervision;
  - (e) who is reasonably suspected of being a deserter from the armed forces or the police forces;
  - (f) who has in his possession without lawful excuse housebreaking implements or weapons;
  - (g) who has in his possession without lawful excuse anything which may reasonably be suspected of being stolen or otherwise obtained by the commission of an offence;
- (2) Nothing in this Article shall affect the powers of other government officers to make an arrest without warrant under special provisions of other laws.

108. Malayan Code, Sec. 23. *When police or penghulu may arrest without warrant.*

- (i) Any police officer or penghulu may without an order from a Magistrate and without a warrant arrest [*sic*].
  - (a) any person who has been concerned in any scizable offence or against whom a reasonable complaint has been made or credible information has been received or a reasonable suspicion exists of his having been so concerned;
  - (b) any person having in his possession without lawful excuse, the burden of proving which excuse shall lie on such person, any implement of house breaking;
  - (c) any person in whose possession anything is found which may reasonably be suspected to be stolen or fraudulently obtained property and who may reasonably be suspected of having committed an offence with reference to such thing.
  - (e) any person who obstructs a police officer while in the execution of his duty or who has escaped or attempts to escape from lawful custody;
  - (f) any person reasonably suspected of being a deserter from His Britannic Majesty's army, navy or air force or from any regular forces maintained or paid by the Government of the Federated Malay States;
  - (h) any person who has no ostensible means of subsistence or who cannot give a satisfactory account of himself;
  - (j) any person in the act of committing in his presence a breach of the peace;
  - (k) any person subject to the supervision of the police who fails to comply with the requirements of Section 296 of this Code.
- (ii) Nothing in this section shall be held to limit or to modify the operation of any other law empowering a police officer or penghulu to arrest without a warrant.

(Note: A *penghulu* is a Malayan village headman.)

109. But with some differences. The Indian provision in question contains no analogue to Sec. 23(i) (j) nor to Sec. 23(ii) of the Malayan code, which have been brought into the Ethiopian law as Article 51(1)(b) and 51(2) respectively. Such facts are strong evidence that the Malayan, not the Indian, Code was the principal model used by the drafter for the common law parts of the Ethiopian Code. Considering Sir Charles Mathew's prior judicial experience in Malaya (see note 6, above) this seems a reasonable conjecture.

Note, also, the related arrest provisions of Police Proclamation, 1942, cited above at note 51, Art. 14.

Section 54 of the Indian Criminal Procedure Code.¹¹⁰ And, as might be expected under the circumstances, these "common law" arrest provisions do not mesh smoothly with the constitutional restriction, which is continental-inspired. In fact, almost every rule of (Code) Article 51 clearly violates the proper (Amharic) version¹¹¹ of Article 51, Revised Constitution, and is therefore, to that extent, unconstitutional.¹¹²

Let us take, for example, (Code) Article 51(1)(c) permitting police arrest without warrant of any person who, *inter alia*, obstructs a member of the police

110. *Indian Code, Sec. 54. When police may arrest without warrant.*

(1) Any police-officer may, without an order from a Magistrate and without a warrant, arrest:

first, any person who has been concerned in any cognizable offence or against whom a reasonable complaint has been made, or credible information has been received, or a reasonable suspicion exists, of his having been so concerned;

secondly, any person having in his possession without lawful excuse, the burden of proving which excuse shall lie on such person, any implement of house-breaking;

thirdly, any person who has been proclaimed as an offender either under this Code or by order of the State Government;

fourthly, any person in whose possession anything is found which may reasonably be suspected to be stolen property and who may reasonably be suspected of having committed an offence with reference to such thing;

fifthly, any person who obstructs a police-officer while in the execution of his duty, or who has escaped, or attempts to escape from lawful custody;

sixthly, any person reasonably suspected of being a deserter from the Indian Army, Navy or Air Force;

seventhly, any person who has been concerned in, or against whom a reasonable complaint has been made or credible information has been received or a reasonable suspicion exists of his having been concerned in, any act committed at any place out of India which, if committed in India would have been punishable as an offence, and for which he is, under any law relating to extradition or otherwise, liable to be apprehended or detained in custody in India;

eighthly, any released convict committing a breach of any rule made under section 565, sub-Section (3);

ninthly, any person for whose arrest a requisition has been received from another police-officer, provided that the requisition specifies the person to be arrested and the offence or other cause for which the arrest is to be made and it appears therefrom that the person might lawfully be arrested without a warrant by the officer who issued the requisition.

(2) This section applies also to the police in the town of Calcutta.

See also similar provisions in the criminal procedure codes of Singapore Colony (*Singapore Code, Sec. 31*), Tanganyika Territory (*Tanganyika Code, Sec. 27*), Sudan (*Sudan Code, Sec. 25*), and Ghana (*Ghana Code, Sec. 10*).

111. See discussion in text accompanying notes 55 ff., above. Most do not necessarily conflict with the (incorrect) English version, which presumably was the one with which the drafter worked — almost every offence described in (Code) Article 51(1) is *either* flagrant or serious. But they do run afoul of the conjunctive formula found in the true, Amharic rendering.

112. It should be stressed that some parts of Code Article 51 are susceptible of being applied constitutionally, and those sub-articles are not void "on their face" but only in many of their purported applications. For example, Article 51(1) (a) *could* be applied in a flagrant case, e.g. to arrest a murderer in hot flight from the scene of his crime.

But, it is suggested, to the extent that Code Article 51 is applied to cases which are both flagrant and serious, the article, though constitutional, is almost entirely superfluous. That conclusion follows from our finding that Code Articles 19-21 and 50 as presently drawn implement the constitutional standard almost exhaustively. See note 122, below.

ETHIOPIAN ARREST LAW

while in the execution of his duties.¹¹³ Now by the very nature of this offence, its commission is bound in ordinary cases to be "flagrant" within the meaning of Article 51 of the Revised Constitution. But the Constitution permits arrest without warrant only where the offence is both flagrant and serious, and by "serious" we have interpreted the law to mean punishable by at least three months imprisonment.¹¹⁴ This offence (in its unaggravated form), punishable with simple imprisonment not exceeding one month,¹¹⁵ therefore fails to meet the constitutional standard. This same objection applies to other parts of (Code) Article 51.¹¹⁶ With respect to the remaining sub-articles some of them do satisfy the "seriousness" test only to fail as to flagrancy.¹¹⁷

This unfortunate situation exemplifies the confusion that can result from an eclectic approach to codification of adjective law:¹¹⁸ common law rules on arrest have been adopted, side by side with continental rules, by a code subject generally to a continental constitutional provision; the continental rules comply with that provision, but the common law rules do not. The only possible escape from this dilemma, outside of legislative repeal of the offending Code provisions, is to take

---

113. The apparent source is *Malayan Code*, Sec. 23(i) (e), quoted at note 108, above.

114. See text accompanying notes 82-86, above.

115. Pen. C., Arts. 433(1) ("*Resisting Authority*"), and 762 ("*Refusal to Obey an Injunction*").

116. Depending on one's interpretation of "breach of the peace" Article 51(1)(b) might be in this category; see discussion in note 118, below. However, Sub-article 1(f) apparently refers to the petty offence prescribed by Penal Code Article 808 ("*Unjustified possession of Suspicious Articles*"), not a "serious" offence, and the same is true of Sub-article 1(g). In the case of Sub-article 1(g) the provision cannot be justified on the ground that truly serious offences (e.g. Pen. C., Arts. 630 ("*Theft*"), 635 ("*Aggravated Theft*"), 636 ("*Robbery*"), 647 ("*Receiving*"), etc.) might have been committed; the described offence is possession, a non-serious offence for which arrest without warrant would be unconstitutional.

Likewise, in Sub-article 1(x)(d) the offence (Pen. C., Art. 453 - "*Non-observance of Secondary Penalties and Preventive Measures*") is punishable by a maximum of one month simple imprisonment; it is therefore not "serious" within the meaning of Article 51, Rev. Con. and arrest without warrant is impermissible.

117. For example, Article 51(1)(a) clearly purports to allow arrest without warrant in non-flagrant cases.

Sub-articles 1(x)(e) and 1(x)(h) pose somewhat difficult problems, because although the described offences (Pen. C., Arts. 300 - "*Desertion*" or 412 - "*Breach of Official Duties*," 471 - "*Dangerous Vagrancy*") are "serious," it is disputable whether or not they are necessarily flagrant. One can argue that both desertion and vagrancy are "continuing" offences, i.e. that once having deserted or having fulfilled the conditions of Article 471 the offender is in a continuous and flagrant "state" or "condition" of desertion or vagrancy. But in view of the general philosophy underlying the flagrancy rules (see text accompanying notes 97-105, above), it would seem better to require arrest warrants in such cases unless the circumstances show, *by overt, "public" behaviour*, the commission of some element of the offence, e.g. hot pursuit of the deserter, threatening acts of the vagrant. Where there is no "public" disturbance there is no real flagrancy, and no compelling reason for avoiding the preferred method of arrest by court warrant.

118. An example of problems which can arise from a different sort of eclecticism, the adoption of common law procedural rules with continental substantive rules, is found in Article 51(1)(b), allowing police arrest without warrant of any person "who is in the act of committing a breach of the peace." "Breach of the peace" in this context is an obvious import from the common law (see, e.g., *Malayan Code*, Sec. 23(i)(j), quoted above at note 108) and has a fairly definite range of application to cases, however minor, which involve or threaten *imminently* to incite violence and public disorder. See *Halsbury's Laws of England*, cited above at note 26, vol. 10, Criminal Law, para. 635; *Corpus Juris*

the English version¹¹⁹ of Article 51 (Rev. Con.), not the Amharic, as authoritative. But this, it is submitted, would result in an excessive broadening of the power to arrest without warrant; the constitutional protection would be reduced to a mere fraction of its intended breadth, and the general policy¹²⁰ of favouring arrest by warrant wherever possible largely defeated. Rather than adopt such a solution it would be more desirable to recognize as valid the Amharic version of the constitutional protection, which expresses its meaning truly, and repeal the incompatible and superfluous powers of arrest without warrant granted by Article 51 of the Code. Then, to whatever extent the remaining arrest provisions in force prove inadequate, the lack should be remedied through legislative amendment¹²¹ wherever constitutionally permissible.¹²²

Secundum (New York, 1937), vol. 6, Arrest, pp. 591 ff. While Sub-article (1)(b) clearly describes offences which are flagrant, there is a dilemma involved in deciding whether or not it describes *serious* ones. If we impart a normal common law meaning to "breach of the peace" then many of the offences covered are minor ones. See, for example, Pen. C., Book VIII, Title I, Chap. IV, Sec. II, entitled *Offences against Public Peace, Tranquility and Order*, particularly Arts. 770 ("Disturbance of Work or Rest of Others") and 771 ("Blasphemous or Scandalous Utterances or Attitudes") for which arrest without warrant would be unconstitutional. On the other hand, the continental-inspired Penal Code also contains a chapter (Arts. 484-87) specifically entitled "BREACHES OF THE PEACE," all of which offences are "serious." But it is most unlikely that the drafter of Sub-article (1)(b) meant "breach of the peace" to refer to that chapter because some of the offences described therein (e.g. drawing a cheque without cover deliberately while in a state of complete irresponsibility due to drunkenness — Pen. C., Arts. 485 and 657, and violating the resting place of a dead person — Pen. C., Art. 487) are remote indeed from the original common law concept and from any justification for permitting arrests without warrant. This Penal Code chapter derives from *continental* antecedents: see the Italian Penal Code, Title IV in G. Lattanzi *I Codici Penali* (Milano, 1962); Swiss Penal Code, Arts. 258 ff., (A. Panchaud, *Code Pénal Suisse Annoté* (2d ed., Lausanne, 1962)), Belgian Penal Code, Title V, Chap. IX in J. Servais and E. Mechelynck, *Les Codes Belges* (28th ed. by R. Ruttiens and J. Blondiaux, Brussels, 1951), vol. 2.

The question which results is whether one ought to interpret "breach of the peace" in the Criminal Procedure Code in accordance with the common law, as probably intended, and thereby expose it to constitutional nullification, or whether to interpret the term in conformity with the (continental) Penal Code and Constitution despite the drafter's probable intent otherwise.

119. See text accompanying notes 55 ff., above.

120. See text accompanying note 62, above.

121. A prime candidate for amendment in any case may be Code Article 51(2), which preserves the power to arrest without warrant given by special legislation to government officers *other* than members of the police. When read in conjunction with Article 49, the omission of any reference to the police in the Article 51(2) saving clause effectively invalidates any power to arrest without warrant given to the police by special legislation. The saving clause is thus rendered superfluous (what "other government officers" have actually been given such powers?). In addition, the language closely parallels *Malayan Code* Section 23(ii) (quoted at note 108, above), except that the *Malayan* provision expressly does apply to the police. One is tempted to conclude that the wording is defective and that it was meant to read "...the powers of government officers..." Surely as it stands the provision has an opposite effect from that of its *Malayan* model.

122. There is, really, very little constitutional leeway. If Articles 19-21 and 50, Crim. Pro. C. correctly interpret the constitutional standard "flagrant and serious," then those Code articles presently authorize arrest without warrant to the maximum extent permitted by the Constitution — i.e., when there is "flagrant" commission of an offence punishable by three months simple imprisonment or a more serious penalty. But there is room for manipulation in two directions. First, the definition of flagrancy in Code Articles 19-20

Summary

Both the Constitution and the Criminal Procedure Code closely regulate the methods of taking a criminal suspect into custody. In general, summons is preferred over arrest, and arrest by warrant preferred over arrest without warrant. Courts ought not to issue arrest warrants unless satisfied that there is reasonable ground to believe the accused guilty of a crime, and that a summons would not accomplish the same result. Because there is no clear provision in the Code for discharge of a summoned accused prior to trial, the consequences of a summons are similar to those following on arrest. To remedy the present anomaly, the summons power ought to be transferred from the police to the courts and, until that is done, the police ought to have a clear right to discharge apparently innocent suspects whom they have summoned.

Article 51 of the Revised Constitution and Code Articles 19-21 and 50 derive from a common continental source, and allow arrest without warrant only in case of offences which are both flagrant and serious. Code Article 51 is based on common law sources, and purports to allow arrest without warrant even where flagrancy and seriousness are not present together. Although this accords with the erroneous English version of Article 51, Revised Constitution, it clearly violates the correct version, and much of Code Article 51 is unconstitutional in most of its intended applications, superfluous in others. These and other problems have arisen because of an overly eclectic approach to codification, which has attempted unsuccessfully to mix continental and common law rules allowing arrest without warrant.

It is submitted that in codifying adjective law it is hazardous to draw too freely, at least in the beginning,¹²³ upon different legal "families." The best approach would be to draw upon a single foreign system, and adapt it where desirable to suit local conditions. If it is felt necessary to draw upon more than one foreign system then the sources should be from a single "family" of legal systems. In the

---

might be broadened to fill part of the vacuum left by the demise of Code Article 51, e.g., by incorporating the continental formula "found in possession of objects, or presents traces or indications, leading to the belief that he has participated in the felony or misdemeanor." See text accompanying notes 76-77, above. Secondly, the Penal Code might be amended by increasing the penalties for certain offences in order to make them constitutionally "serious." Thus, the offence of refusal to supply one's name and address, etc. to a police officer (Art. 762) might be transferred from the Code of Petty Offences to the Penal Code, and given a maximum punishment of three months simple imprisonment. Then, in most of the cases now (unconstitutionally) covered by Code Article 51, a warrant of arrest could be used after the suspect's identity were established. On the other hand, failure to satisfy the police as to identity would constitute a flagrant, serious offence for which arrest without warrant could be made.

123. The Japanese experience with a "mixed" continental and Anglo-American criminal procedure code has apparently proved quite successful. But even there the initial "foreign-inspired" codes were drawn from a single developed system (France, and then Germany), and only later modified selectively to incorporate Anglo-American adversary processes and strengthen individual rights. See S. Dando, "Japanese Criminal Procedure Reform: A Practical Experiment in Comparative Law," in G. Mueller, *Essays in Criminal Science* (London, 1961), pp. 448 ff. Such a gradual mixing process has more chance of success, one would think, than a sudden and total *mélange* no part of which has been seen in prior operation.

case of Ethiopian criminal procedure, that should have been the common law.¹²⁴ Owing, probably, to a reluctance to discard entirely a "false beginning" along continental lines,¹²⁵ the Criminal Procedure Code codified a mixture of continental, English-Commonwealth and traditional practices¹²⁶ The net result was often confusion, not only in the law of arrest but in other areas as well.¹²⁷ The failure to "take over" an existing integrated system, with its balance of protections and advantages to the accused and state alike, may have led in Ethiopia's case to a code unduly weighted in favor of the state and against the accused. In combining elements from three very different sources, even protections common to all three were omitted.¹²⁸

This degree of eclecticism is undesirable. It was apparently avoided in codifying the law of civil procedure,¹²⁹ and reportedly will not be practiced in the forthcoming code of evidence.¹³⁰ But the Criminal Procedure Code remains in need of alteration. By selective, thorough amendment, its "mixed" character should be revised, and replaced by one which is more genuinely common law or continental in essential structure and safeguards.

---

124. See Graven, "La nouvelle . . .," cited above at note 2, pp. 74-76, for a discussion of why it would have been a mistake to adopt continental rather than common law criminal procedure.

125. See note 6, above.

126. Examples of traditional practices retained by the Code can be found in Articles 150-59 (private prosecution and joinder of civil claims in criminal proceedings), 183 (appellate review by His Majesty's Chilot) and 204 (Imperial confirmation of all death sentences).

127. The writer has not yet had the opportunity to discover and analyze the sources of every part of the Code. It seems fairly obvious at this stage, though, that eclecticism has created severe problems in the areas of police interrogation (see Fisher, cited above at note 2, pp. 333-34) and preliminary inquiry (see note 128, below).

128. A prime example is the preliminary inquiry, combined with the rules on bail. See text accompanying notes 9-15, above, and Fisher, cited above at note 2, pp. 337-38. Although not in continental law, nor in English-Commonwealth law, nor in traditional Ethiopian practice would an apparently innocent accused necessarily be kept in custody from the day of arrest until his acquittal at trial, in serious cases under the Code that is precisely what must happen, unless the public prosecutor chooses to dismiss the charge. Had a single system or single family of systems been the source, such a fundamental right of the accused as the pre-trial judicial screen would not likely have been discarded. Furthermore, even the accused's right to discover, before trial at the preliminary inquiry, details of the prosecution's case against him has been eroded in Ethiopia by Code Article 80, the import of which is that no accused ever has a *right* to a preliminary inquiry. By contrast, in continental and English-Commonwealth systems, his right to a preliminary inquiry in all serious cases is recognized as a fundamental safeguard. See F. Sullivan, "A Comparative Survey of Problems in Criminal Procedure," *St. Louis L. J.*, vol. 6, no. 3 (Spring 1961), pp. 388, 392.

129. The Civil Procedure Code of 1965 is apparently based primarily upon the Indian Code of Civil Procedure, with liberal modifications to suit Ethiopian conditions.

130. Which reportedly will be common law oriented.

ፊት ፡ ልጅ ፡ በሚጠመቅበት ፡ ጊዜ ፡ ወይም ፡ ቤቲቱ ፡ ልትሞት ፡ ስታጣጥር ፡
 እንደ ፡ መጨረሻ ፡ ቃሏ ፡ ከተሰጠ ፡ በመከላከያ ፡ ማሰረጃ ፡ ለማፍረስ ፡ በጣም ፡
 ከባድ ፡ ነበር ።

እንግዲህ ፡ ሀ) ልጅነት ፡ እንዲህ ፡ በቀላሉ ፡ ሊረጋገጥ ፡ መቻሉ ፤ ለ) ከሕጋዊ ፡
 ጋብቻ ፡ በተወለደና ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ መኖር ፡ በተ
 ወለደ ፡ ልጅ ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አለመኖሩና ፡ የሁለቱ ፡ መብት ፡ መስተካከሉ ፤
 ሐ) ተወላጅነትን ፡ ለማሳወቅ ፡ ክስ ፡ የሚቀርብበት ፡ ጊዜና ፡ ተወላጅነት ፡ የሚያስ
 ከትለው ፡ የውርስ ፡ ክስ ፡ የሚቀርብበት ፡ ጊዜ ፡ አለመገደቡ ፡ በቂ ፡ ምክንያቶች ፡
 ሳይኖራቸው ፡ በጥቃቅን ፡ ምክንያቶች ፡ እየተነሱ ፡ ልጅ ፡ ነን ፡ በሚሉ ፡ ሰዎች ፡
 ለሚቀርቡ ፡ እጅግ ፡ የበዙ ፡ የውርስ ፡ ክሶች ፡ ምክንያት ፡ ሆኖ ፡ ነበር ።⁴ ይህን ፡
 የተዘበራረቀ ፡ ሁኔታ ፡ ለመቋቋም ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. የወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡
 የፍትሕ-ብሔር ፡ ሕግ ፡ በሀገሩ ፡ ባህል ፡ የተለመደውን ፡ በሕጋዊ ፡ ጋብቻ ፡ የተወለ
 ደውን ፡ ልጅና ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ መኖር ፡ የተወለ
 ደውን ፡ ልጅ ፡ መብት ፡ እኩል ፡ እንዲሆን ፡ አድርጎአል ። ነገር ፡ ግን ፡ ልጅነትን ፡
 ለማሳወቅ ፡ ማቅረብ ፡ የሚቻሉትን ፡ የማሰረጃ ፡ ዐይነቶች ፡ በጣም ፡ ወስኗል ። እነ
 ዚህን ፡ የማሰረጃ ፡ ዐይነቶች ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ እንመረምራለን ።

ለ. የልጅነት ፡ ማሰረጃ ፡ ዐይነቶች ፡ 5

አጭር ፡ መግለጫ ፤

የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ የምዕራፍ ፡ ፲ ፡ መክፈቻ ፡ ቁጥር ፡ እንደሚለው ፡
 ሕጉ ፡ በግልጽ ፡ ስምምነቶችን ፡ ካልፈቀዳቸው ፡ በቀር ፡ አባትንና ፡ እናትን ፡ ስለ
 ማወቅ ፡ የተሰጡት ፡ በስምምነት ፡ ሊለወጡ ፡ አይችሉም ።⁶ ይህ ፡ ከሆነ ፡ እንግ
 ዲህ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ የአባትንና ፡ የእናትን ፡ ማወቂያ ፡ ዓይነቶች ፡ አንድ ፡
 ባንድ ፡ (በተጠቀሰው ፡ ምዕራፍ ፡ በክፍል ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡) መዘርዘሩ ፡ እነዚህ ፡ የማ
 ወቂያ ፡ ዐይነቶች ፡ ገደብ ፡ የሚያበጁ ፡ መሆናቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ገደብ ፡ ለክፍል ፡ ፪ ፡ በውል ፡ ለሚወሰነው ፡ አባትነት ፡ አያገለግልም ። አባት
 ነትን ፡ ወይም ፡ እናትነትን ፡ የሚያሳውቁ ፡ ዘዴዎች ፡ አባትነት ፡ ወይም ፡ እናትነት ፡
 መታወቁን ፡ ከሚያረጋግጡ ፡ ዘዴዎች ፡ መለየት ፡ አለባቸው ። አባትነት ፡ ወይም ፡
 እናትነት ፡ መረጋገጡን ፡ የሚያሳዩ ፡ ዘዴዎች ፡ በምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ክፍል ፡ ፫ ፡ ውስጥ ፡
 በተዘረዘሩት ፡ ትእዛዛዊ ፡ ቅጥሮች ፡ ተወስነዋል ።

3. ለምሳሌ ፡ ከላይ ፡ በሁለተኛው ፡ ተራ ፡ ቅጥር ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ስር ፡ የተመለከተውን ፡ የቢ
 ኮንቲ ፡ ርሲኢ ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፮—፻፳ ፤ ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የእስቴሪን ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡
 ፩ ፡ አስተያይ ።
 4. ለብዛኛውን ፡ ያልገለጸው ፡ የልምድ ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንደሚያመለክተው ፡ በከባድ ፡
 ምክንያት ፡ ላይ ፡ ለተመሠረተ ፡ ጉዳይ ፡ (በግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ የልጅነት ፡ ማወቅ ፡ ትራክታተስ) ፡
 የእነ ፡ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉና ፡ የበቀሰች ፡ ኃይሉን ፡ ጉዳይ ፡ ጠቅላይ ፡ ን ፡ ነ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፲፱፻፶፮ ፡
 ና ፡ ም ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቅጥር ፡ ፵፮/፶፮ ፡ ተመልከት ። (ያልታተመ)
 5. የወርቅነሽ ፡ በዛብህንና ፡ የይድነቀውን ፡ ጉዳይ ፡ አስተያይ ፡ (ጠቅላይ ፡ ን ፡ ነ ፡ ፍ/ቤት ፡ ፲፱፻፶፮) ፡
 የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሐት ፡ ፩ኛ ፡ ቮልዩም ፡ ገጽ ፡ ፲፮ ።
 6. በእንግሊዝኛው ፡ ፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ያላግባብ ፡ “እስርቴንግንት” ፡ ተብሎ ፡ ተተርጉሟል ።

በሕግ፡ ውስጥ፡ በአንዲት፡ ሴት፡ ወይም፡ ባንድ፡ ሰውና፡ ባንድ፡ ልጅ፡ መካከል፡ ያለውን፡ የመጀመሪያ፡ ደረጃ፡ የሥጋ፡ ዝምድና፡ መኖሩን፡ የሚያሳዩትን፡ የማስረጃ፡ ዓይነቶች፡ (በቤተ፡ ሰብ፡ ሕግና፡ በውርስ፡ ሕግ፡ ከሚያስከትለው፡ ውጤት፡ ጋር) ከታች፡ እንደተለመከተው፡ ባጭሩ፡ መግለጥ፡ ይቻላል ።

፩ / እናትነት፡ የአንድ፡ ልጅ፡ ካንዲት፡ ሴት፡ መወለድ፡ በቀላሉ፡ ለእናትነት፡ ማስረጃ፡ ይሆናል ።

፪ / እናትነትን፡ እንዲህ፡ በቀላሉ፡ ማሳወቅ፡ ከተቻለ፡ አባትነትም፡ አንድ፡ ልጅ፡ ካንድ፡ ሰው፡ በመፀነሱ፡ መረጋገጥ፡ ይገባው፡ ነበር ። ግን፡ አንድ፡ ልጅ፡ ካንድ፡ ሰው፡ መፀነሱን፡ መወሰን፡ አስቸጋሪ፡ ነው ። ስለዚህ፡ ሕጉ፡ ከሚከተሉት፡ ሁኔታዎች፡ ወይም፡ ተግባሮች፡ ጋር፡ አባትነትን፡ ያያይዛል ። እነዚህ፡ ሁኔታዎች፡ ወይም፡ ተግባሮች፡ ከእውነተኛው፡ ከግብረ፡ ሥጋ፡ እርግዝና፡ ጋር፡ አንድ፡ ሊሆኑ፡ ይችላሉ ።

፫ / አንድ፡ ልጅ፡ በተወለደበት፡ ወይም፡ በተፀነሰበት፡ ጊዜ፡ በወላጅቱ፡ እናትነትና፡ ባንድ፡ ሰው፡ መካከል፡ ጋብቻ፡ ወይም፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ የግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ የኖረ፡ እንደሆነ፡ ከሴቲቱ፡ እናትነት፡ (ይህ፡ በልጁ፡ መወለድ፡ ይታወቃል) የሰውየውን፡ አባትነት፡ ለማስረዳት፡ ይቻላል ። ይህም፡ ማለት፡ በሕጉ፡ መሠረት፡ የተወለደው፡ ልጅ፡ አባት፡ ከእናቲቱ፡ ጋር፡ የጋብቻ፡ ወይም፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ የግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ የነበረው፡ ሰው፡ ነው፡ ማለት፡ ነው ።

፬ / ከላይ፡ በ (ሀ) ተራ፡ ቁጥር፡ አባትነትን፡ ማስረዳት፡ ካልተቻለ፡ አንድ፡ ሰው፡ አንድን፡ ልጅ፡ የኔ፡ ነው፡ በማለቱ፡ አባትነቱን፡ ለማረጋገጥ፡ ይችላል ።

፭ / በ(፩)ና በ(፪) ተራ፡ ቁጥር፡ አባትነት፡ ታልተረጋገጠ፡ አባትነት፡ በፍርድ፡ ሊታወቅ፡ ይችላል ። ይህም፡ ፍርድ፡ የሚሰጠው፡ በእናቲቱ፡ ላይ፡ በጠለቁ፡ ወይም፡ በመደፈር፡ ገቢረ፡ ሥጋ፡ የተፈጸመባት፡ ሲሆን፡ ነው ።

፮ / በሕጋዊው፡ አባትና፡ (ማለት፡ በተራ፡ ቁጥር፡ (፩) መሠረት፡ አባት፡ የሚሆነው፡ ሰው)፡ ባንዲት፡ ሴት፡ መካከል፡ የነበረው፡ የጋብቻ፡ ወይም፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ የገቢረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ በተቋረጠና፡ በ፪፻፲፮፡ በ፫፻፲፮፡ ቀኖች፡ መካከል፡ ልጅ፡ ከተወለደ፡ ሕጋዊ፡ አባት፡ ነው፡ የተባለው፡ አባትነቱን፡ በውል፡ ለሌላ፡ ሰው፡ ሊያስተላልፍ፡ ይችላል ።

፯ / ለአንድ፡ ልጅ፡ በሕጉ፡ መሠረት፡ አባት፡ የሚሆኑት፡ ሰዎች፡ ሁለት፡ ወይም፡ ከሁለት፡ በላይ፡ ሲሆኑ፡ ይህ፡ ችግር፡ በውል፡ ወይም፡ በሕጋዊ፡ ግምት፡ መሠረት፡ ይወሰናል ።

7. ቁጥር፡ ፳፻፱፱ ። (የሌላ፡ ሆነው፡ ካልተገለጹ፡ በስተቀር፡ የግርጌ፡ ማስረጃዎች፡ ሁሉ፡ የሚመመለኩት፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግን፡ ነው ።)

8. ቁጥ. ፳፻፱ (፩) ከ፳፻፱፱—፱፩ ጋር ።

9. ቁጥ. ፳፻፱(፩) ከ፳፻፱፱—፱፯ ጋር ።

10. ቁጥ. ፳፻፱፱ ።

11. ቁጥ. ፳፻፳፻ ።

12. ቁጥ. ፳፻፳፻ እና፡ ፳፻፳፱ ።

ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የአባትነት ፡ ማወቂያ ፡ ዘዴዎችን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ጠለቅ ፡ ብለን ፡ እንመረምራለን ።

፩ / አባትነት ፡ በጋብቻ ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ምክንያት ፡ ስለ ፡ ማወቅ ።

እናትነትን ፡ ማረጋገጥ ፡ ቀላል ፡ ሲሆን ፡ (ምክንያቱም ፡ አንድ ፡ ልጅ ፡ ከንዲት ፡ ሴት ፡ በሥጋ ፡ መወለዱን ፡ መወሰን ፡ ቀላል ፡ ነውና ።) አባትነትን ፡ ማረጋገጥ ፡ በማንኛውም ፡ ሀገር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ታላቅ ፡ ችግር ፡ የሚፈጥር ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ማንኛውም ፡ የተሻሻለ ፡ ሕግ ፡ ይህን ፡ ችግር ፡ ሊያቃልል ፡ የቻለው ፡ «አንድ ልጅ ፡ ሲወለድ ፡ ወይም ፡ ሲፀናስ ፡ የወለደችው ፡ ወይም ፡ የፀናሰችው ፡ ሴት ፡ ባል ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ የልጁ ፡ አባት ፡ ነው ።» በሚል ፡ ተቃራኒ ፡ ማሰረጃ ፡ ሲቀርብ በት ፡ በማይችል ፡ በሕግ ፡ ግምት ፡ ነው ። ይህ ፡ ግምት ፡ ከጥንታዊው ፡ «አባት ፡ የሚባለው ፡ ሰው ፡ ጋብቻው ፡ ጠቅሶ ፡ የሚያመለክተው ፡ ነው ።» ከሚለው ፡ ከሕጋዊ ፡ አባባል ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ነው ። የኢትዮጵያዊውም ፡ ሕግ ፡ እውጭ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ «ልጁ ፡ የጋብቻው ፡ ሥርዓት ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ከ፪፰ ፡ ቀን ፡ በላይና ፡ ከመፋታቱም ፡ በኋላ ፡ ፫፻ ፡ ቀን ፡ ሳይሞላ ፡ የተወለደ ፡ እንደሆነ ፡ አባትና ፡ እናቱ ፡ ተጋብተው ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ተፀናሰ ፡ ሆኖ ፡ ይገመታል። ለዚህ ፡ ተቃራኒ ፡ የሚሆን ፡ ማሰረጃ ፡ እንዲቀርብ ፡ አይፈቀድም ። የኛ ፡ የኢትዮጵያውያንና ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሕጎች ፡ መመሳሰል ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ፩) ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ተቃራኒ ፡ ማሰረጃ ፡ የማይቀርብበትን ፡ የሕግ ፡ ግምት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ያለውን ፡ ስፋት ፡ ፪) የዚህን ፡ ግምት ፡ ኃይል ፡ እንመረምራለን ።

፪ / የዚህ ፡ ግምት ፡ ስፋት ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የአባትነት ፡ ግምት ፡ የሚያገለግለው ፡ ከጋብቻ ፡ ለተወለደ ፡ ልጅ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ በሌላም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በነበረ ፡ ግንኙነት ፡ ለተወለደ ፡ ልጅም ፡ ጭምር ፡ ነው? የውጭ ፡ ሀገር ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ «አንድ ፡ ልጅ ፡ በጋብቻ ፡ ጊዜ ፡ ከተወለደ ፡ አባቱ ፡ የሴትየዋ ፡ ባል ፡ ነው ።» ብለው ፡ መወሰናቸው ፤ በጋብቻ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ የሚገኘውን ፡ በሴትና ፡ በወንድ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ አብሮ ፡ የመኖርና ፡ የመተማመን ፡ ግዴታ ፡ በመመርኮዝ ፡ ነው ። ይህም ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ አንድ ፡ ወንድ ፡ ካገባች ፡ ለባሏ ፡ ታማኝ ፡ ነች ፡ ባሏም ፡ እንዲሁ ፡ ሌላ ፡ ሴት ፡ ሳያውቅ ፡ ለሚሰቱ ፡ ታማኝ ፡ ነው ። አብሮ ፡ መኖርም ፡ ይገባቸዋል ። እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ አብሮ ፡ መኖርና ፡ መተማመን ፡ በጋብቻ ፡ ምክንያት ፡ ሕጋዊ ፡ ግዴታዎቻቸው ፡ ናቸው ። ይህ ፡ ከሆነ ፡ በጋብቻ ፡ መካከል ፡ ለተወለደው ፡ ልጅ ፡ አባትየው ፡ ባልየው ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ነው ። እንግዲህ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሊቃውንት ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ግን ፡ «ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ መኖር ።» የሚባለው ፡ ሁኔታ ፡ መተማመንና ፡ አብሮ ፡ መኖር ፡ የሚባሉትን ፡ ግዴታዎች ፡ ያዘለ ፡ አይደለም ። ሆኖም ፡ አባትነትን ፡ በማወቅ ፡ በኩል ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ መኖር ፡ በሕግ ፡ ውስጥ ፡ እኩል ፡ ደረጃ ፡ ተሰጥቶታል ።

13. በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ልጁ ፡ የተወለደው ፡ ባልየው ፡ በሀገር ፡ የለም ፡ ተብሎ ፡ በኖርድ ፡ ከተነገረ ፡ በኋላ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ቊ. ፪፻፵፱ን ፡ ከ፻፶፫(፩) ፡ ጋር ፡ አስተያይ ።
14. ጂ ፡ ካርቦኖ ፡ ድርዋ ፡ ሲቪል ፡ (ፓሪስ ፡ እ ፡ ኡ ፡ አ ፡ ፲፱፻፶፩) ፡ ቱ ፡ ኢ ፡ ቊ፡፫ ፡ ፻፶ ፡ ቊ፡፫ ፡ ፻፶፩ ፡ ተመልከት ።
15. ቊ. ፪፻፵፫ ፡ ቊ. ፪፻፶፪ ፡ እና ፡ የሚከተሉት ፡ ቊ፡፫ ፡ እንደሚሉት ።
16. በተራ ፡ ቊ፡፫ ፡ ፲፩ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የካርቦኖን ፡ መጽሐፍ ፡ ቊ፡፫ ፡ ፪፻፶፯ ፡ ከ፻፶፯ ፡ ጋር ፡ ተመልከት ።

«ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ መኖር፡» የሚፈጠረው፡ እንደ፡ ሰውና፡ እንዲት፡ ሴት፡ ልክ፡ እንደተጋቡ፡ ባልና፡ ሚስት፡ ሲኖሩ፡ ነው። 17 ። እንዲህ፡ ዓይነቱ፡ አሳሳች፡ ሁኔታ፡ ምንም፡ በሴትቀዋና፡ በሰውየው፡ መካከል፡ የመተማመን፡ ግዴታ፡ ባይፈጥርም፡ ልክ፡ እንደጋብቻ፡ ሁሉ፡ «ሰውዬው፡ ነው፡ ሴትየዋን፡ ያስፀነሳት፡» የሚል፡ ጥርጣሬ፡ ይፈጥራል። ይህን፡ ጥርጣሬ፡ ነው፡ ሕጉ፡ እንደ፡ አባትነት፡ ግምት፡ ወስዶ፡ የአባትን፡ ማወቀያ፡ ዘዴ፡ የሚያደርገው። 18 ። በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ከጋብቻና፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ በተወለዱ፡ ልጆች፡ መካከል፡ ምንም፡ ልዩነት፡ አለመኖር፡ አባትነትን፡ ማሳወቅ፡ የሚያስከትሰውን፡ ውጤት፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ ከላይ፡ እንደተገለጠው፡ አባትነትን፡ የማሳወቂያ፡ ዘዴዎችም፡ ለሁለቱም፡ ልጆች፡ እንደ፡ እንዲሆኑ፡ አድርጓል።

፪ / የዚህ፡ የአባትነት፡ ግምት፡ ኃይል፡ ይህን፡ የአባትነት፡ ግምት፡ በመቃወም፡ ተቃራኒ፡ ማስረጃ፡ ሊያቀርብ፡ የሚችል፡ ማነው? ማስረጃውስ፡ የሚቀርበው፡ እንዴት፡ ነው? ይህንንስ፡ ለማድረግ፡ የጊዜ፡ ገደብ፡ አለ፡ ወይ? ለነዚህ፡ ጥያቄዎች፡ በጣም፡ የተወሰነ፡ መልስ፡ በመስጠቱ፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ የፈረንሳይን፡ ሕግ፡ ይመስላል። 19 ።

ሀ) ይህን፡ የአባትነት፡ ግምት፡ ሊቃወም፡ የሚችለው፡ ማን፡ ነው? — አባትነቱን፡ በመቃወም፡ ክስ፡ ለማቅረብ፡ የሚችለው፡ ሰው፡ በሕግ፡ ግምት፡ አባት፡ ነህ፡ የተባለው፡ ሰው፡ ብቻ፡ ነው። እንዲህ፡ ዓይነቱን፡ ክስ፡ (ታማኝ፡ ያልሆነችው) እናት፡ ወይም፡ ወዳጅ፡ የሆነው፡ ሰው፡ ወይም፡ የተወለደው፡ ልጅ፡ እንኳ፡ ሊያቀርቡ፡ አይችሉም። 20 ። (የሌላን፡ ሰው፡ አባትነት፡ በማመን፡ ወይም፡ የልጁ፡ አባት፡ ሌላ፡ ነው፡ በማለት፡ ሴቲቱም፡ ሆነች፡ ወዳጅ፡ ወይም፡ የተወለደው፡ ልጅ፡ የሕጋዊውን፡ አባት፡ አባትነት፡ በመቃወም፡ ክስ፡ ለማቅረብ፡ ይመኙ፡ ይሆናል። ይህን፡ ማድረግ፡ ግን፡ ከላይ፡ እንደተገለጠው፡ ሁሉ፡ አይችሉም።) ይህም፡ የተደረገበት፡ ምክንያት፡ የቤተሰብን፡ ሰላምና፡ ጸጥታ፡ ለመጠበቅ፡ መካሰስን፡ ለማስወገድ፡ ሲባል፡ ነው። የአባትነቱ፡ እውነተኛነት፡ ከቤተሰብ፡ ሰላም፡ ያንሳል፡ በማለትም፡ የተደረገ፡ ነው።

ለ) በሕግ፡ ዘንድ፡ አባት፡ ነህ፡ የተባለው፡ ሰው፡ ተቃራኒ፡ ማስረጃ፡ ሊያቀርብ፡ የሚችለው፡ እንዴት፡ ነው? የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ አውጭ፡ ለዚህ፡ ጥያቄ፡ የሰጠው፡ መልስ፡ እንደላይኛው፡ ጥያቄ፡ መልስ፡ ከመጠን፡ በላይ፡ የተወሰነ፡ ነው። በሕጉ፡ ግምት፡ አባት፡ ነህ፡ የተባለው፡ ሰው፡

፩ / ከተወለደው፡ ልጅ፡ እናት፡ ጋር፡ በሕግ፡ በተወሰነው፡ የርግዘና፡ ወራት፡ ውስጥ፡ (ልጁ፡ ከመወለዱ፡ በፊት፡ በ፫፻፮ኛውና፡ በ፫፻፱ኛው፡ ቀናት፡ መካከል 21) ምንም፡ ዓይነት፡ የግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ እንዳልነበረው፡ ወይም፡

17. ቊ. ፶፻፱(፩)፤ ፯. ከሸችናቢች፡ “ሕግና፡ ባህል፡ (ልምድ)፡ በኢትዮጵያ”፡ የኢትዮጵያ፡ የሕግ፡ መጽሔት፡ ፳፻፡ ቦልዎም፡ (፲፱፻፶፰)፡ ገጽ፡ ፪፻፳፭፡ ፍርዳላ፡ ዘይቤ፡ የሚለውን፡ አርጸሰት።
 18. ቊ. ፶፻፵፭።
 19. ባ፲፱፡ ተራ፡ ቊ፡ ጥር፡ የተጻፈውን፡ የክርቦንን፡ ጽሑፍ፡ ቊ. ፻፶፪—፶፭፡ ተመልክት።
 20. ቊ. ፶፻፲፯።
 21. ቊ. ፶፻፶፫፡ ከ፲፻፶፮፡ ጋር።

፪ / የጉዳዩን ፡ አካባቢ ፡ ሁኔታዎች ፡ ማስረጃ ፡ በመመልከት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሲፈቅድለት ፡ አባትነቱ ፡ በጭራሽ ፡ የማይቻል ፡ መሆኑን ፡ ማስረጃት ፡ ይችላል 22 = ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ገና ፡ ለገና ፡ ሴትየዋ ፡ ከሌላ ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ነበረኝ ፡ ብላ ፡ ሲሰኛነቷን ፡ በማመድ ፡ ወይም ፡ ከላሹ ፡ የተወለደው ፡ ልጅ ፡ አባት ፡ አይደለም ፡ ብላ ፡ በማመን ፤ ለከላሹ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ፈቃድ ፡ ሰጥቶ ፡ አባትነቱ ፡ በጭራሽ ፡ የማይቻል ፡ መሆኑን ፡ እንዲያስረዳ ፡ ማድረግ ፡ አይችልም 23 =

፫ / በሕጉ ፡ ግምት ፡ አባት ፡ ነህ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ የፈቀደውን ፡ ተቃራኒ ፡ ማስረጃ ፡ ሊያቀርብ ፡ የሚችለው ፡ የሴቲቱ ፡ እናትነት ፡ ራሱ ፡ አከራካሪ ፡ ሆኖ ፡ ገና ፡ በፍርድ ፡ እንዲወሰን ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ ክርክር ፡ ቀርቦ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ይህም ፡ ማለት ፡ ልጁ ፡ እናቱ ፡ ማን ፡ እንደሆነችና ፡ የልጅነቱን ፡ ሁኔታ ፡ ለማወቅ ፡ ክስ ፡ አቅርቦ ፡ እንደሆነ ፤ አባትነቷን ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ የፈቀደውን ፡ ማስረጃ ፡ አቅርቦ ፡ አባትነቱን ፡ ሊክድ ፡ ይችላል 24 =

ሐ) በሕጉ ፡ ግምት ፡ አባትነቷን ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ አባትነቱን ፡ በመካድ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የሚችለው ፡ መቼ ፡ ነው? መልሱ ፡ አሁንም ፡ የተወሰነ ፡ ነው ። ይህን ፡ ለማድረግ ፡ የሚችለው ፡ የተባለው ፡ ልጅ ፡ በተወለደ ፡ በጀጫ ፡ ቀን ፡ ወይም ፡ የተባለው ፡ ልጅ ፡ እናቱ ፡ ማን ፡ እንደሆነች ፡ ለማወቅ ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ ክስ ፡ አቅርቦ ፡ ጉዳዩ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ በተወሰነ ፡ በጀጫ ፡ ቀኑ ፡ ውስጥ ፡ ነው ።

መደምደሚያ ፡

በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ የአባትነት ፡ ግምት ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ለተወለዱ ፡ ልጆች ፡ የአባትነት ፡ ማሳወቂያ ፡ ሆኖ ፡ ስለሚያገለግል ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ ስፋት ፡ ታላቅ ፡ ነው ። ተቃራኒ ፡ ማስረጃ ፡ ለማቅረብ ፡ የሚችለው ፡ ሰው ፡ የሚያቀርብበት ፡ ጊዜና ፡ የሚያቀርብበት ፡ መንገድ ፡ የተወሰኑ ፡ ስለ ፡ ሆኑ ፡ የዚህ ፡ የሕግ ፡ ግምት ፡ በጣም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ኃይል ፡ አለው ።

፪ ፡ አባትነትን ፡ ስለማወቅ ፡

ከጋብቻ ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ሳይሆን ፡ እንዲሁ ፡ ጽናት ፡ ከሌለው ፡ ግንኙነት ፡ የሚወለዱ ፡ ልጆች ፡ ሕጋዊ ፡ መተሳሰር ፡ ያላቸው ፡ ከእናታቸው ፡ ብቻ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ልጆች ፡ አባቶቻቸው ፡ በግል ፡ ፈቃዳቸው ፡ አቅፈው ፡ አባትነታቸውን ፡ ካላወቁላቸው ፡ ወይም ፡ የጉድፈቻ ፡ አባት ፡ ካላገኙ ፡ አባት ፡ እንዳላቸው ፡ አይቆጠሩም 25 ። አባትነትን ፡ ማወቅ ፡ ማለት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በፈቃዱ ፡ የአንድ ፡ ልጅ ፡ «አባት ፡ ነኝ» ብሎ ፡ ከማወቁ ፡ የተነሣ ፡ አባትነቱን ፡ ሲያረጋግጥ ፡ ነው 26 ። በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ አባትነት ፡ የሚረጋገጥለት ፡ ሕጋዊ ፡ አባት ፡ የሌለው ፡ ልጅ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ አባት

22. ቍ. ፯፻፳፩—፳፮ ። በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ የሚቀርብ ፡ የነገሩ ፡ አካባቢ ፡ ማስረጃ ፡ የሚከተሉትን ፡ ሲይዝ ፡ ይችላል ፡ ለምሳሌ ፡ ፈጽሞ ፡ የማይመስል ፡ መልክ ፡ (ከፈረንጅ/ነጭ) ፡ ወላጆች ፡ የተወለዱ ፡ ጥቁር ፡ ልጅ ፡ ሲረገጥ ፡ (ሲሆን) ፡ የማይቻል ፡ ለምሳሌ ፡ መካኘት ፡ ወይንም ፡ የማይማሰል ፡ የደም ፡ ምርመራ ።

23. ቍ. ፯፻፳፮ ።

24. ቍ. ፯፻፳፱ ፡ ከ፳፻፳፪ ፡ ጋር ።

25. ቍ. ፯፻፳፩(፪) ፡ ወይንም ፡ አባትነት ፡ በፍርድ ፡ ካልተነገረ ፡ በስተቀር ፡ (ዝቅ ፡ ብለህ ፡ ተመልክት)

26. ቍ. ፯፻፳፩—፳፮ ።

ነት፡ ማወቅ፡ በጉዲፈቻ፡ ከሚፈጠረው፡ አባትነት፡ ባንድ፡ ታላቅ፡ ረገድ፡ ይለ
 ያል²⁷ ። የአንድን፡ ሰው፡ የጉዲፈቻ፡ አባት፡ መሆን፡ ዘመዶች፡ የተቃወሙት፡
 እንደሆነ፡ የሰውየው፡ የጉዲፈቻ፡ አባትነት፡ ዘመዶችን፡ አይመለከታቸውም ።
 ነገር፡ ግን፡ አንድ፡ ሰው፡ አባት፡ ነኝ፡ ብሎ፡ በትክክለኛው፡ መንገድ፡ ካረጋገጠ፡
 ዘመዶች፡ ቢወዱም፡ ባይወዱም፡ የሰውየው፡ አባትነት፡ የሚያስከትለው፡ ሁሉ፡
 እነርሱንም፡ ይመለከታቸዋል ። (ከታች፡ ተመልከት) ። ከዚህ፡ ቀጥለን፡ «ስለ፡
 አባትነት፡ ማወቅ፡» ከዚህ፡ ሥር፡ የተዘረዘሩትን፡ ፯፡ ነጥቦች፡ እንመረምራለን ።

፩ / ልጅን፡ አቅፎ፡ አባት፡ ነኝ፡ ቢል፡ አባትነቱን፡ ለማወቅ፡ የሚችል፡
 ማንው? በመታቀፍ፡ ልጅነቱንስ፡ ሊያሳውቅ፡ የሚችል፡ ማንው?

ሀ) ይበልጡን፡ ጊዜ፡ ልጅን፡ አቅፎ፡ አባት፡ ነኝ፡ ቢል፡ የሚችለው፡ አባት፡
 ነህ፡ በመባል፡ የተጠረጠረው፡ ሰው፡ ራሱ፡ ብቻ፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ ይህ፡ ሰው፡
 ሞቶ፡ ወይም፡ ሐሳቡን፡ መግለጽ፡ የማይችል ። እንደ፡ ሆነ፡ ባባት፡ በኩል፡
 ያለ፡ የወንድ፡ አያት፡ በሞተው፡ ወይም፡ ሐሳቡን፡ ለመግለጽ፡ ባልቻለው፡ ሰው፡
 ስም፡ ሆኖ፡ የተባለውን፡ ልጅ፡ ማወቅ፡ ይችላል ።³⁰ ።

ለ) ይበልጡን፡ ጊዜ፡ በመታቀፍ፡ አባትነቱ፡ ሊታወቅለት፡ የሚችል፡ በሕ
 ይወት፡ ያለ፡ ልጅ፡ ብቻ፡ ነው ። የሞተ፡ ልጅ፡ ልጆች፡ ወልደ፡ ትቶ፡ ካልሞተ፡
 አባትነቱ፡ ሊታወቅለት፡ አይችልም ።³¹ ።

፪ / የማወቁ፡ አሠራር፡ ፎርም ፤

ሀ) አባትነትን፡ ማወቅ፡ በጽሑፍ፡ ሆኖ፡ የ፩፡ ምስክሮች፡ ፈርማ፡ በጽሑፍ፡
 ላይ፡ መኖር፡ አለበት ።³² ።

ለ) በፍርድ፡ ቤት፡ ፈቃድ፡ በተደረገ፡ በልዩ፡ የውክልና ። ሥልጣን፡
 ካልሆነ፡ በስተቀር፡ የ፯፡ ልጅ፡ ነው፡ ብሎ፡ አባትነቱን፡ የሚያውቅ፡ ሰው፡ የማ
 ወቅ፡ ቃሉን፡ ራሱ፡ መስጠት፡ አለበት ።³³ ።

፫ / አባትነትን፡ መቀበል፡ ስለማስፈለጉ ፤

አባትነቱን፡ አንድ፡ ሰው፡ ሲያውቅ፡ ይህን፡ አባትነት፡ የልጅ፡ እናት፡
 ወይም፡ እናትቱ፡ ሞታ፡ እንደሆነ፡ (ወይም፡ ሐሳቧን፡ ለመግለጽ፡ የማትችል፡
 የሆነች፡ እንደ፡ ሆነ) በእናት፡ በኩል፡ ያለ፡ ወንድ፡ ወይም፡ ቤት፡ አያት ።³⁵ ።
 ወይም፡ የልጅ፡ ሞግዚት ።³⁶ ። ካልተቀበሉትና፡ ፈቃድ፡ ካልሰጡ፡ አይጸናም ።

27. ቀ. ፮፻፲፮—፳፻፮ ። እንዲሁም፡ ቀ. ፳፻፲፮፡ ተመልከት ።
 28. ተቀባዩ፡ የቀለብ፡ መስጠትና፡ ወይም፡ የውርስ፡ መብቶችን፡ በነርሱ፡ ላይ፡ ያገኛል ።
 29. ዘላቂ፡ የሆነ፡ ኦብደት፡ ወይም፡ እራሱን፡ ማጣት፡ (በድንገት)፡ ጻይነት፡ ወይም፡ በቀጥታ፡ ፻፶፬፡
 እንደተመለከተው፡ በጻፍኞች፡ የሰው፡ መጥፋት፡ የተነገረ፡ እንደሆነ፡ ነው ።
 30. በቀጥታ፡ ፻፶፱፡ አነጋገር ።
 31. ቀ. ፻፶፱ ።
 32. ቀ. ፻፶፱(፩) ከ፲፮፻፳፮፡ እና፡ ፲፮፻፸፮፡ ጋር ። ቀጥታ፡ ፻፶፱(፪)፡ ግን፡ ደንበኛ፡ ማወቅ፡ እን
 ደነበር፡ በተለየ፡ ለኳሊን፡ የማስረዳትን፡ ዘዴ፡ የሚመለከት፡ ነው ። (በግልጽ፡ የታወቀ፡ ሥራ) ።
 33. ቀ. ፻፶፱(፪) ከ፲፮፻፶፮(፩) ጋር ።
 34. ቀ. ፻፶፱(፩) ።
 35. በቀ. ፻፶፱፡ አነጋገር ።
 36. ስለዚህ፡ በቀ. ፻፶፯ (መ—ሰ)፡ ከተጠቀሱት፡ ዘመዶች፡ አንዱ፡ ይሆናል ።

ልጅ ፡ ለአካለ ፡ መጠን ፡ እድርሶ ፡ እንደሆነና ፡ ሞግዚት ፡ የሌለው ፡ እንደሆነ ፡ አርሱም ፡ በተጨማሪ ፡ የሰውየውን ፡ አባትነት ፡ መቀበል ፡ አለበት 37 ። የልጅ ፡ እናትም ፡ ትሁን ፡ ወይም ፡ ወላጆቿ ፡ ወይም ፡ አካለ ፡ መጠን ፡ ያደረሰው ፡ ልጅ ፡ የዚያን ፡ ሰው ፡ አባት ፡ ነኝ ፡ ማለት ፡ ስምተው ፡ በአንድ ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ሳይቃወሙ ፡ ከቆዩ ፡ የሰውየውን ፡ አባትነት ፡ እንደ ተቀበሉት ፡ ይቆጠራል 38 ። ይህም ፡ ማለት ፡ ዝም ፡ ማለታቸው ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ የሰውየውን ፡ አባትነት ፡ እንደ ተቀበሉት ፡ ያስቆጥራቸዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። እነዚህ ፡ አባትነትን ፡ ለማወቅ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ሥርዓቶች ፡ አባትነት ፡ በማወቅ ፡ ከመረጋገጡ ፡ በፊት ፡ እንደሌሎች ፡ የአባትነት ፡ ማወቂያ ፡ መንገዶች ፡ ሁሉ ፡ መጀመሪያውት ፡ እናትነት ፡ ባንድ ፡ ልጅ ፡ በሥጋ ፡ መወለድ ፡ ምክንያት ፡ ተረጋግጧል ፡ በሚል ፡ ሰሜት ፡ ሳይ ፡ የተመሠረቱ ፡ ናቸው ። በተጨማሪም ፡ አባትነቱን ፡ በማወቅ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ሁሉ ፡ እውነተኛ ፡ አባት ፡ መሆኑን ፡ የልጁም ፡ ጥቅም ፡ እንዲታሰብ ፡ ማድረጉን ፡ ያሳያል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ እየተነሣ ፡ አባት ፡ ነኝ ፡ ቢል ፡ አባትነቱ ፡ በወላጅቱ ፡ ዘንድም ፡ ሆነ ፡ በዘመዶቹ ፡ ወይም ፡ በልጁ ፡ ዘንድ ፡ ተቀባይነት ፡ ካላገኘ ፡ ዋጋ ፡ የለውም ፤ የዚህም ፡ ውጤት ፡ እውነተኛ ፡ አባት ፡ ብቻ ፡ አባትነቱን ፡ በማወቅ ፡ እንዲያረጋግጥ ፡ ማድረግ ፡ ነው ።

፬ / አባትነትን ፡ ለመሻርና ፡ ለማስወገድ ፡ ስለ ፡ መሞከር ፤

ልጆች ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ያላቸውን ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ አጽንቶ ፡ ለመጠበቅ ፡ ሲባል ፡ አባትነቱን ፡ በማወቅ ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፤ የለም ፡ አባት ፡ አይደለሁም ፡ ብሎ ፡ ለሚጸጸት ፡ አባት ፡ ሕጋዊ ፡ ድጋፍ ፡ የለውም ፤ ቢኖረውም ፡ በጣም ፡ ትንሽ ፡ ነው ።

ሀ) በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ አባትነት ፡ የሚሻር ፡ አይደለም ። አንድ ፡ ሰው ፡ አባት ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ካወቀ ፡ በኋላ ፡ እንደገና ፡ መልሶ ፡ አባት ፡ አይደለሁም ፡ ሊል ፡ አይችልም ። (ግን ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ በኑዛዜ ፡ ውስጥ ፡ የተገለጠ ፡ እንደሆነ ፡ ኑዛዜው ፡ ሊሻርና ፡ ኑዛዜነቱ ፡ ሊቀር ፡ ስለሚችል ፡ አባትነቱም ፡ አብሮ ፡ ሊሻር ፡ ይችላል ።) አባት ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ አባትነቱን ፡ ሊሸር ፡ የሚችል ፡ ለአቅመ ፡ አዳም ፡ ያልደረሰ ፡ ልጅ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ልጅ ፡ አባትነቱን ፡ ሊሸር ፡ የሚችለው ፡ ለአቅመ ፡ አዳም ፡ ካደረሰ ፡ በኋላ ፡ ባለው ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ሊሸር ፡ አይችልም ።

ለ) አባት ፡ ነኝ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ አባትነቱን ፡ ሊያውቅ ፡ የቻለው ፡ በፈቃዱ ፡ ሳይሆን ፡ በኃይል ፡ ተገዶ ፡ እንደሆነ ፡ የአባትነቱን ፡ ማወቅ ፡ ሊሸር ፡ ይችላል 39 ። ስለሆነም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አባት ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ መልሶ ፡ ተሳስቼ ፡ ወይም ፡ በሰው ፡ ተንኮል ፡ ተመርቼ ፡ ነው ፡ አባት ፡ መሆኔን ፡ ያወቅሁት ፡ ብሎ ፡ አባትነቱን ፡ ሊሸር ፡ አይችልም ። አንድ ፡ ሰው ፡ በስሕተት ፡ ወይም ፡ በሰው ፡ ተን

37. ቍ. ፮፻፶፪ ።
 38. ቍ. ፮፻፶፫ ።
 39. ቍ. ፳፻፶፱(፪) ።
 40. ቍ. ፮፻፶፭ ።
 41. ቍ. ፮፻፶፮(፩) ፡ ከ፲፮፻፶፯ ፡ ጋር ።
 42. ቍ. ፮፻፶፮(፪) ፡ ከ፲፮፻፶፯-፲፮፻፶፰ ፡ ጋር ።

ኮል : ምክንያት : ያረጋገጠውን : አባትነት : ሊሸር : የሚችለው : በተጨማሪ : ፍጹም : አባት : ሊሆን : አለመቻሉን : ያረጋገጠ : እንደሆነ : ነው ። ይህ : ከሆነ : እንግዲህ : በማትታመን : ወዳጁ : ተታሎ : የአንድን : ልጅ : አባትነት : በፈቃዱ : ያወቀ : ሁሉ : በሕግ : ዘንድ : ምንም : ማድረግ : አይችልም : አባትነቱ : እንደ : ጸና : ይኖራል ።

፩ / ሁለት : ሰዎች : የአንድ : ልጅ : አባት : ነን : ብለው : ሲያውቁ :

ከላይ : ከ፩ : እስከ : ፬ : በተዘረዘሩት : ተራ : ቅጥሮች : መሠረት : አንድ : ልጅ : አባቱ : ታውቆ : ከተረጋገጠለት : በኋላ : ሌላ : ሰው : መጥቶ : አባትህ : ነኝ : ሲል : አባትነቱን : ሲያውቅለት : የኋለኛው : አባትነት : አይጸናም ።

፪ / የአንድን : ሰው : የአባትነት : ማወቅ : ስለ : መቃወም :

አንድ : ሰው : የአንድ : ልጅ : አባት : ነኝ : በማለት : አባትነቱን : ሲያውቅ : አባትነቱን : መቃወም : ወይም : ፍጹም : መካድ : የሚቻለው : በሚከተሉት : ሁኔታዎች : ነው ።

ሀ) ማንም : በጉዳዩ : ያገባኛል : የሚል : ሰው : ይህም : ማለት : ጥቅሙን : የሚነካበት : ዘመድ : ሁሉ : አባትነቱን : ያወቀው : ሰው : የተፈቀደለት : ሰው : አይደለም : (ቅጥር : ፩ን : ከላይ : ተመልከት) ወይም : በሕግ : ፊት : አባትነቱን : መቀበል : የሚገባው : ሰው : አባትነቱን : አልተቀበለም : (ቅጥር : ፫ን : ተመልከት) : ወይም : ሕጉ : እንደሚለው : አባትነቱ : በጽሑፍ : አልሰረዘም : በተጨማሪም : አባት : ነኝ : ባዩ : ሳይሆን : በርሱ : ስም : ሌላ : ሰው : ነው : አባትነቱን : ያረጋገጠው : (ቅጥር : ፪ን : ከላይ : ተመልከት) : ወይም : አባት : ነኝ : ባዩ : ልጄ : ነው : የሚለው : ልጅ : መጀመሪያውኑ : የተረጋገጠ : አባት : አለው : (ቅጥር : ፩ን : ከላይ : ተመልከት) በማለት : አባትነትን : መቃወም : ይቻላል ።

ለ) ከላይ : በቅጥር : ፪(ለ) በተመለከተው : መሠረት : አባት : ነኝ : ባዩ : ራሱ : ብቻ ። አባትነቱን : ሲክድ : ወይም : ሲቃወም : ይችላል ።

፫ / ልጅን : በማወቅ : የሚረጋገጥ : አባትነት : በሕግ : ፊት : እንደምን : እንደሚገመት ።

ሀ) አባትነትን : ማወቅ : በልጅና : ባባት : መካከል : ያልነበረን : መተሳሰብ : አሁን : በሕግ : ፊት : የሚፈጥር : ሕጋዊ : ተግባር : ነው : ወይስ : አባትነት : መጀመሪያውኑ : (አባትነቱ : ከመረጋገጡም : በፊት) መኖሩን : (በማመን) የማስረጃ : ዘዴ : ነው? ለምሳሌ : አንድ : ልጅ : አባትነቱ : ሳይታወቅለት : በፊት : ውርስ : ኖሮ : እንደሆነ : አባትነቱ : ከተረጋገጠለት : በኋላ : “ካለፈው : ውርስ : ድርሻዬ : አሁን : ይሰጠኝ” : ብሎ : ሲጠይቅ : ይችላል? ።⁴⁷ መልሱ : ቀላል :

43. ለምሳሌ : መካን : መሆንን : በማረጋገጥ ።

44. ቍ. ፮፻፶፮ ።

45. ቍ. ፲፮፻፳፭(፩) : አስተያይ ።

46. በተራ : ቍ. ፲፱ : የተገለጸውን : የካርቦንን : ጽሑፍ : ቅጥር : ፫፻፮ : እና : ቢሞቲን : ላ : ናቲራል : ሆሪዲክ : ድ : ላ : ሾኩሳንስ : ዴ : እንት : ናቲራል : ራኔ : (እ : ኤ : አ : ፲፱፻፴፩ : ዓ : ም) ።

47. ለምሳሌ : በቍ. ፲፱፻፱-፲፱፻፳፭ : ስር : የወራሽነት : ጥያቄ ። ይህ : የተጨበጠ : (የተገኘ) : ውርስን : በማናጋት : የማቋቋርበር : ሥራን : የሚያበረታታ : ነው ።

አይደለም ። አባትነትን ፣ ማወቅ ፣ ጥንትም ፣ አባትነት ፣ መኖሩን ፣ ለማሳየት ፣ በፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ስለ ፣ መወለድ ፣ በሚኖረው ፣ በምዕራፍ ፣ ፮ ፣ ክፍል ፣ ፫ ፣ ውስጥ ፣ ከተዘረዘሩት ፣ ማስረጃዎች ፣ አንዱ ፣ ሆኖ ፣ አይገኝም ። ። ሆኖም ፣ አባትነትን ፣ ማወቅ ፣ በመወለድ ፣ ምክንያት ፣ ሕጋዊ ፣ መተግበርን ፣ ከሚፈጥሩት ፣ አንዱ ፣ ነው ። ። ግን ፣ በቅጥር ፣ ፯፻፵፪(፪) ውስጥ ፣ እንደተመለከተው ፣ አባትነት ፣ ገና ፣ ባዩ ፣ አባት ፣ ነኝ ፣ ማለቱ ፣ የሚያስከትለውን ፣ ሕጋዊ ፣ ውጤት ፣ መሻቱ ፣ አስፈላጊ ፣ አይደለም ፤ ሆኖም ፣ ሕጋዊ ፣ ውጤትን ፣ ለማስከተል ፣ መሻት ፣ ግን ፣ «የሕጋዊ ፣ ተግባር ።» አስፈላጊ ፣ ጠባይ ፣ ነው ። ስለዚህ ፣ አባትነትን ፣ ማወቅ ፣ «በእምነት ፣ መቀበል ።» የሚባለውን ፣ የማስረጃ ፣ ዘዴን ፣ ስለሚመስል ፣ ጥንት ፣ የነበረውን ፣ አባትነት ፣ ለማስረዳት ፣ በክሬል ፣ የሚያስችል ፣ ዘዴ ፣ ስለ ፣ ሆነ ፣ «ወደ ፣ ጎሳ ፣ ተመልሶ ።» ውጤት ፣ ያመጣል ፣ ለማለት ፣ ያስደፍረናል ። ይህ ፣ አስተያየት ፣ ማንም ፣ ሰው ፣ ከሚያስበው ፣ ጋር ፣ አንድ ፣ ነው ፣ አንድ ፣ ሰው ፣ ያንድ ፣ ልጅ ፣ አባት ፣ አይደለም ፣ ወይም ፣ አባት ፣ ነው ፣ ከተባለ ፣ ከጥንቱ ፣ ከፅንሰቱ ፣ ጊዜ ፣ ጀምሮ ፣ ነው ፣ እንጂ ፣ አባትነቱ ፣ ከተረጋገጠበት ፣ ቀን ፣ ጊዜ ፣ ጀምሮ ፣ አባት ፣ ነው ፣ ሊባል ፣ አይቻልም ። በሰው ፣ ሠራሽ ፣ የሚፈጠረው ፣ የጉዲፈቻ ፣ አባትነት ፣ (የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ቅጥር ፣ ፯፻፵፪) ወደ ፣ ጎሳ ፣ ተመልሶ ፣ የሚሠራ ፣ ሕጋዊ ፣ ተግባር ፣ የለውም ፤ በጉዲፈቻ ፣ ጊዜ ፣ አንድ ፣ ሰው ፣ ያንድ ፣ ልጅ ፣ አባት ፣ የሚሆነው ፣ የጉዲፈቻ ፣ ሥርዓት ፣ ከተፈጸመበት ፣ ጊዜ ፣ ጀምሮ ፣ ብቻ ፣ ነው ፣ ላንድ ፣ ሰው ፣ ልጅ ፣ በጉዲፈቻ ፣ አባት ፣ መሆን ፣ (አዲስ ፣ ሁኔታን ፣ መፍጠር ፣) የራሱን ፣ ልጅ ፣ የኔ ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ አቅፎ ፣ አባትነትን ፣ ማወቅ ፣ (ጥንትም ፣ የነበረን ፣ ሁኔታ ፣ እንዲቀጥል ፣ ከማድረግ) ፣ እጅግ ፣ የተለየ ፣ ነው ።

ለ) ይህ ፣ አባትነትን ፣ የማወቅ ፣ ሕጋዊ ፣ ተግባር ፣ የአንድን ፣ ሰው ፣ የብቻ ፣ ተግባር ፣ ወይም ፣ የሁለትን ፣ ወይም ፣ ከሁለት ፣ በላይ ፣ የሆኑን ፣ ሰዎች ፣ መፈቃቀድ ፣ የሚጠይቅ ፣ ስምምነትን ፣ የሚመስል ፣ ተግባር ፣ ነው? አባትነት ፣ ተቀባይ ፣ እንዲኖረው ፣ ያሻል? (ቅጥር ፣ ፫ን ፣ ከላይ ፣ ተመልከት) በሚለው ፣ አስተያየት ፣ ስንመለከተው ፣ እንዲህ ፣ ዐይነቱ ፣ ያባትነት ፣ ማወቂያ ፣ ዘዴ ፣ ስምምነትን ፣ ይመስላል ። ይህ ፣ ከሆነ ፣ እንግዲህ ፣ አባትነቱን ፣ የተቀበለች ፣ ሴት ፣ የተቀበለችው ፣ በኃይል ፣ ተገዳ ፣ እንደሆነ ፣ አባትነቱን ፣ ልትሸር ፣ ትችላለች ። (ከላይ ፣ ካለው ፣ ከቅጥር ፣ ፮ ፣ ጋር ፣ ያወዳድሯል) በይበልጥ ፣ ደግሞ ፣ በኑዛዜ ፣ የተረጋገጠ ፣ አባትነት ፣ በግልጽ ፣ ወይም ፣ በሁኔታ ፣ በሚረጋገጥ ፣ ተቀባይነት ፣ ካልተደገፈ ፣ ዋጋ ፣ የለውም ፤ አይጸናም ፣ ማለት ፣ ነው ።

፫ / በፍርድ ፣ ስለሚደረግ ፣ የአባትነት ፣ ማወቅ ፣

አንድ ፣ ልጅ ፣ ከላይ ፣ በተመለከቱት ፣ ክፍል ፣ ፩ ፣ (አባትነትን ፣ በኃብቻ ፣ ወይም ፣ ከኃብቻ ፣ ውጭ ፣ በነበረ ፣ ሥጋ ፣ ግንኙነት ፣ ስለማወቅ) ፣ ወይም ፣ ክፍል ፣ ፪ ፣ (ልጅን ፣ ተቀብሎ ፣ አባትነት ፣ ስለማወቅ) ፣ መሠረት ፣ አባቱ ፣ ማን ፣ እንደሆነ ፣ ሊታወቅለት ፣ ካልተቻለ ፣ በክፍል ፣ ፫ ፣ መሠረት ፣ አባቱ ፣ በፍርድ ፣ ሊታወቅለት ፣

48. ቍ. ፯፻፵፪—፪፻፵፫ ፣ የመወለድ ፣ የምስክር ፣ ወረቀት ፣ ወይንም ፣ የልጅነት ፣ ሁኔታ ፣ መኖር ፣ ወይንም ፣ ግልጽ ፣ የሆነ ፣ መታወቅ ።
 49. ቍ. ፳፻፳፭ ።

ይችላል ። ይህም ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ እናትየው ፡ በፀንሰችበት ፡ ወቅት ፡ የጠለፋ ፡ ወይም ፡ የመደፈር ፡ ተግባር ፡ ተፈጽሞባት ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ የሚከተለው ፡

፩ / የመደፈር ፡ ወይም ፡ የጠለፋ ፡ ሥራ ፡ ተፈጽሞባት ፡ የልጅ ፡ አባት ፡ ማን ፡ እንደሆነ ፡ የምታውቅ ፡ ሴት ፡ የልጅ ፡ አባት ፡ ይረጋገጥልኝ ፡ ብላ ፡ ክስ ፡ ልታቀርብ ፡ አትችልም ።

፪ / የ«ጠለፋ» ወይም ፡ የ«መደፈር» ሥራ ፡ መፈጸም ፡ የሚባሉት ፡ ቃላት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ያልተገለጹ ፡ ስለ ፡ ሆኑ ፡ የነዚህ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ እንደተገለጸው ፡ መውሰድ ፡ አሉብን ። ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አባትነት ፡ በፍርድ ፡ የሚረጋገጠው ፡ በጠለፋ ፡ ወይም ፡ በመደፈር ፡ የተፈጸመ ፡ ሥራ ፡ ከሚያስከትለው ፡ የወንጀል ፡ ቅጣት ፡ በኋላ ፡ ነው ። ጠላፊን ፡ ወይም ፡ ደፋሪን ፡ በወንጀል ፡ ለማስቀጣትና ፡ የልጅን ፡ አባት ፡ በፍርድ ፡ ለማወቅ ፡ የሚቀርቡት ፡ ክሶች ፡ ተጣምረው ፡ ባንድነት ፡ ሊቀርቡ ፡ ይችላሉ ። ።

፫ / አባትነት ፡ በፍርድ ፡ እንዲረጋገጥ ፡ ክስ ፡ በሚቀርብበት ፡ ጊዜ ፡ «የርግዝናን ፡ ወራት» ወይም ፡ አባትነቱ ፡ ሊረጋገጥለት ፡ የቀረበው ፡ ልጅ ፡ የተፀነሰበትን ፡ ጊዜ ፡ ቍጥር ፡ ፯፻፹፫ ፡ በሚወሰነው ፡ አምሳያ ፡ መወሰን ፡ ይቻላል ።

«አባትነትን ፡ በፍርድ ፡ ማወቅ» ከዚህ ፡ በታች ፡ ያሉትን ፡ ሁኔታዎች ፡ ያበል ፡ ነው ። ።

፬ / አባትነት ፡ በፍርድ ፡ ይታወቅልኝ ፡ ሲል ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ የሚችል ፡ ማነው? በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ይህን ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ የምትችል ፡ የጠለፋ ፡ ወይም ፡ የመደፈር ፡ ሥራ ፡ የተፈጸመባት ፡ ልጅ ፡ የወለደችው ፡ ሴት ፡ ብቻ ፡ ነች ። እናቲቱ ፡ ሞታ ፡ ወይም ፡ ሐሳቧን ፡ ለመግለጽ ፡ ያልቻለች ፡ እንደሆነ ፡ የልጁ ፡ ሞግዚት ፡ ክሱን ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላል ።

፭ / ክሱን ፡ ማቅረብ ፡ የሚቻለው ፡ መቼ ፡ ነው? ክሱን ፡ ማቅረብ ፡ የሚቻለው ፡ ልጁ ፡ ከተወለደ ፡ ወይም ፡ በጠለፋ ፡ ወይም ፡ በድፍረት ፡ ስለ ፡ ተፈጸመው ፡ ሥራ ፡ ክስ ፡ ቀርቦ ፡ ጥፋተኛው ፡ ቅጣት ፡ ከተወሰነበት ፡ ቀን ፡ በኋላ ፡ በሁለት ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ነው ።

፮ / መከላከያ ፡ ክሱ ፡ የቀረበበት ፡ ጠላፊ ፡ ወይም ፡ ደፋሪ ፡ የተባለውን ፡ የጠለፋ ፡ ወይም ፡ የድፍረት ፡ ወንጀል ፡ በሴትየዋ ፡ ላይ ፡ በፈጸምኩባት ፡ ወቅት ፡ ላስፀንሳት ፡ አልችልም ፡ ነበር ፡ ሲል ፡ ያለመቻሉን ፡ ሁኔታ ፡ ካረጋገጠ ፡ (ለምሳሌ ፡ በመካንነት ፡ የተነሣ ፡ ሴትየዋን ፡ ላስፀንሳት ፡ አልችልም ፡ ብሎ ፡ መካንነቱን ፡ ካረጋገጠ) ፡ ለክሱ ፡ ፍጹም ፡ መከላከያ ፡ ይሆነዋል ።

፯ / አባትነት ፡ በዳኛ ፡ ፍርድ ፡ ይታወቅልኝ ፡ ሲባል ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የሚቻለው ፡ በጠለፋ ፡ ወይም ፡ በድፍረት ፡ ሥራ ፡ ከተፈጸመ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙ

50. ቍ. ፮፻፶፩ ።
51. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍ. ፩፻፶፩ ፡ እና ፡ ፩፻፶፪ ።
52. ፈሊጥ ፡ ግራቭን ፡ “የወንጀልና ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ጣምራ ፡ ክስ” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ፩ኛ ፡ ቦልዮም ፡ ፩ (፲፱፻፹፭) ፡ ገጽ ፡ ፻፵፭—፶ ፡ ተመልከት ።
53. ቍ. ፮፻፶፫—፵፩ ፡ ተመልከት ።

ነት፣ የተነሣ፣ ልጅ፣ ሲወለድ፣ ብቻ፣ ነው። በሌላ፣ ምክንያት፣ የተነሣ፣ አባት
 ነት፣ በፍርድ፣ ይረጋገጥልኝ፣ በማለት፣ ክስ፣ ማቅረብ፣ አይቻልም። እንዲህም፡
 ሲባል፣ ከላይ፣ በክፍል፣ ፩ና፣ ፪፣ በተዘረዘሩት፣ ዘዴዎች፣ መሠረት፣ አባትነት፣
 መታወቅን፣ ለማስረዳት፣ ክስ፣ ማቅረብ፣ አይቻልም፣ ማለት፣ አይደለም። ዋናው፡
 ሐሳብ፣ አባትነትን፣ በፍርድ፣ ማወቅ፣ የሚባለው፣ የአባትነት፣ ማወቂያ፣ ዘዴ፡
 የሚያገለግለው፣ በጠለፋ፣ ወይም፣ በድፍረት፣ ሥራ፣ የግብረ፣ ሥጋ፣ ግንኙነት፣
 ከተፈጸመ፣ በኋላ፣ ልጅ፣ ሲወለድና፣ የልጁን፣ አባት፣ በሌላ፣ ዘዴ፣ ማወቅ፣ ሳይ
 ቻል፣ ሲቀር፣ ብቻ፣ ነው። ለማለት፣ ነው። ለምሳሌ፣ አንድ፣ ሰው፣ አንድን፣
 ሴት፣ በማባበል፣ የግብረ፣ ሥጋ፣ ግንኙነት፣ ካደረገ፣ በኋላ፣ ልጅ፣ የወለደች፣
 እንደሆነ፣ የልጅ፣ አባት፣ በዳኝነት፣ ይታወቅልኝ፣ ብላ፣ ክስ፣ ልታቀርብ፣ አትች
 ልም። 54 ። ይህ፣ እንዲህ፣ የሆነበትን፣ ምክንያት፣ በዚህ፣ ጽሑፍ፣ መግቢያ፣ ላይ፣
 አስረድተናል ።

፩ / አባትነት፣ በዳኛ፣ ፍርድ፣ ሲታወቅ፣ የሚያስከትለው፣ ሕጋዊ፣ ውጤት፤

አባትነትን፣ በፍርድ፣ ማሳወቅ፣ ያንድን፣ ሰው፣ ወንጀለኛ፣ ጥፋት፣ የመ
 ቅጫ፣ አንድ፣ ዘዴ፣ ስለ፣ ሆነ፣ የሚያስከትለው፣ ውጤት፣ አባትነት፣ በክፍል፣
 ፩ና፣ ፪፣ ሲረጋገጥ፣ ከሚያስከትለው፣ ውጤት፣ ከዚህ፣ በታች፣ በሚከተለው፣
 ረገድ፣ ይለያያል ። በዳኛ፣ ፍርድ፣ አባት፣ ነህ፣ የተባለው፣ ጠላፊ፣ ወይም፣ ደፋ
 ሪው፣ ልጁን፣ የመርዳት፣ ሕጋዊ፣ ግዴታ፣ ሲኖርበት፣ አባትህ፣ ነው፣ የተባለው፣
 ልጅ፣ ግን፣ አባቱን፣ የመርዳት፣ ሕጋዊ፣ ግዴታ፣ የለበትም ። ከዚህም፣ የተነሣ፣
 ልጁ፣ ካደገ፣ በኋላ፣ በፍርድ፣ ታውቆልኝ፣ ማሳደጊያ፣ የከፈለልኝን፣ አባቴን፣
 አልረዳም፣ ሊል፣ ይችላል ። አንድ፣ ልጅ፣ በዳኛ፣ ፍርድ፣ የታወቀለትን፣ አባት፣
 የመርዳት፣ ግዴታ፣ የለበትም 55 ።

፪ ፤ አባትነትን፣ በውል፣ ስለሚስተላለፍ ፤

በሕግ፣ ሲታወቅ፣ ዘንድ፣ በተለመደው፣ አነጋገር፣ የሰው፣ መብቶች፣
 እንደ፣ ንግድ፣ ፅቃ፣ በስምምነት፣ የሚወሰኑ፣ አይደሉም ። በሕግ፣ የተወሰኑ፣
 ስለሆኑ፣ ሊሸጡ፣ ወይም፣ ሊለወጡ፣ አይችሉም ። ይህ፣ የውጭ፣ ሀገር፣ ሲታወ
 ንት፣ አነጋገር፣ በኢትዮጵያ፣ ሕግና፣ ባሕል፣ የጠበቀ፣ መሠረት፣ ያለው፣ አነጋ
 ገር፣ አይደለም 56 ። የአንድ፣ ሰው፣ ጋብቻ፣ ወይም፣ ካንዲት፣ ሴት፣ ጋር፣ ያለው፣
 ከጋብቻ፣ ውጭ፣ ያለ፣ የግብረ፣ ሥጋ፣ ግንኙነት 57 ፣ ከፈረሰ፣ ወይም፣ ካቆመ፣
 ከ፪፻፣ ቀናች፣ በኋላ፣ ልጅ፣ የተወለደ፣ እንደሆነ፣ ሕጋዊ፣ አባት፣ የሆነው፣ አባት
 ነቱን፣ ለሌላ፣ ሰው፣ በስምምነት፣ ሊያስተላልፍ፣ ይችላል ። 58

፫ / ልጁ፣ የተወለደው፣ ጋብቻው፣ ከፈረሰ፣ ወይም፣ ከጋብቻ፣ ውጭ፣ የግ
 ብረ፣ ሥጋ፣ ግንኙነቱ፣ ከቆመ፣ ከ፪፻፲፣ ቀን፣ በኋላ፣ መሆን፣ አለበት ። በተጨማ
 ሬም፣ አባትነቱ፣ እንዲተላለፍለት፣ የሚፈልገው፣ ሰው፣ ሕፃኑን፣ ልጄ፣ ነው፣
 ብሎ፣ መቀበል፣ አለበት ።

54. ጄ፣ ከሸችጥቢች፣ “የፍትሐ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቀ። ፳፻፳፭—፳፩፣ ተጨማሪ፣ ጭብጦች”፣ የኢትዮ
 ጵያ፣ ሕግ፣ መጽሔት፣ ፪ኛ፣ ቦልዩም፣ (፺፱፻፶፮)፣ ገጽ፣ ፻፳፭—፻፳፮፣ አስተያይ ።
 55. ቀ። ፳፻፳፭(፩)፣ ከ፳፻፲፣ ጋር ።
 56. ጄ፣ ከሸችጥቢች፣ “ሕግና፣ ባህል፣ (ልማድ)፣ በኢትዮጵያ፣” እላይ፣ በተራ፣ ቀ፣ ጥር፣ ፲፯፣ የተ
 ጻፈው ፤ በከፈል፣ ሕጋዊ፣ የሆኑ፣ መንገዶች፣ ስለቤተ፣ ዘመድ፣ ሕግ፣ የሚለው፣ እርእስት ።
 57. ቀ። ፳፻፳፫፣ አስተያይ ።
 58. ቀ። ፳፻፳፭—፳፮፣ እና፣ ፳፻፳፭፣ ተመልከት ።

፪ : አባትነትን : የሚያስተላልፈው : ውል : በጽሑፍ : ሆኖ : አራት : ምስክርኞች : እንዲፈርሙበት : በተጨማሪም : ጉዳዩ : ፍርድ : ቤት : ቀርቦ : ፍርድ : ቤቱ : እናቲቱ : የምትለውን : ከሰማ : በኋላ : አባትነት : መተላለፉን : በመቀበል : ፈቃድ : መስጠት : አለበት ።

አባትነት : ከተላለፈ : በኋላ : መሻር : አይቻልም ። አባትነትን : ማስወገድ : የሚቻለው : ልጅን : አቅር : አባትነትን : በማወቅ : ካረጋገጡ : በኋላ : መልሶ : ለመሠረዝ : በሚቻልበት : በተፈቀዱት : ሁኔታዎች : ብቻ : ነው ። በተፈቀዱ : ሁኔታዎች : ብቻ : አባትነትን : ማስወገድ : እንዲቻል : የተደረገበትን : ምክንያት : «አባትነትን : ስለማወቅ :» በሚለው : ሥር : ተዘርዝሯል ። (ያን : ይመለከቷል ።)

፮ / በአባትነት : ምክንያት : ስለሚነሳ : ክርክር ። 60

አንዲት : እናት : ልጅ : በወለደችበት : ጊዜ : ከባሏ : ጋርና : ከጋብቻዋም : ውጭ : ከሌላ : ሰው : ጋር : የግብረ : ሥጋ : ግንኙነት : ይኖራት : ይሆናል ። ወይም : አንዲት : ቤት : ካንድ : ወንድ : ጋር : በጋብቻ : ተሳሥራ : በነበረችበት : ወቅት : ልጅ : ትጸንሰና : እሱን : ፈታ : ሌላ : አግብታ : ስትኖር : ልጅ : ይወለድ : ይሆናል ። በእንዲህ : ዐይነቱ : ጊዜ : የሚነሳውን : ለልጁ : የሁለት : አባት : መኖር : ችግር : የኢትዮጵያው : ሕግ : አውጭ : ሁለቱ : የተባሉት : ሰዎች : በስምምነት : ከሁለቱ : የትኛው : አባት : እንደሆነ : እንዲወስኑ : ይፈቅድላቸዋል ። ይህ : ሲደረግ : ፩ : ምስክርኞች : እንዲኖሩ : ያሻል : በተጨማሪም : ጉዳዩ : ፍርድ : ቤት : ቀርቦ : ፍርድ : ቤቱ : እናቲቱን : ካደመጠ : በኋላ : ፈቃድ : እንዲሰጥ : ያሻል ። ከላይ : የተባለው : የአባትነት : ችግር : እንዲህ : በስምምነት : ከተወሰነ : በኋላ : ስምምነቱን : መሻር : አይቻልም ። ስምምነቱን : ለማስወገድ : መሞከር : አባትነት : በስምምነት : ከተላለፈ : በኋላ : ለማስወገድ : እንደመሞከርና : አባትነት : ልጅን : በማወቅ : ከተረጋገጠ : በኋላ : ለማስወገድ : እንደመሞከር : ሁሉ : በጣም : አስቸጋሪ : ነው ። (ከላይ : የተጻፈውን : ይመለከቷል ።) ሁለቱ : የተባሉት : ሰዎች : የልጁ : አባት : ማን : እንደሆነ : በስምምነት : አልወሰኑ : እንደሆነ : ሕግ : አውጭው : ራሱ : የባልዮውን : ዐይነት : ወይም : ልጁ : የተወለደበትን : ቀን : በመመልከት : እነዚህን : ተቀዳሚ : አድርጎ : በመመርኮዝ : የልጁን : አባት : ይወስናል ።

ሐ) ስለ : ልጅነት : ማስረጃ ።

መምሪያ ፤

አባትነት : መታወቁን : የሚያስረዱ : ዘዴዎች : ለብቻቸው : በአንድ : የፍትህ ስርዓት : ሕግ : ክፍል : ውስጥ : ተዘርዝረዋል ። ከዚህም : የተነሳ : ከአባት : ማሳወቂያ : ዘዴዎች : መለያየታቸውን : ያሳያል ። እናትነት : በመወለድ : ብቻ : ሲታወቅ ፤ አባትነትን : (አለማስጸናስ : ካልተረጋገጠ) : ከላይ : በተዘረዘሩት : ዘዴዎች : ማረጋገጥ : ይቻላል ። ሆኖም : አባትነትን : ለማሳወቅ : መወለድን : ብቻ :

59. ቀ. ፻፲፭፭ ፤ ቀ. ፻፲፱፯ : አስተያይ ።
 60. ቀ. ፻፲፭፭—፭፮ : እና : ቀ. ፻፲፭፭ : ተመልከት ።
 61. (፩) የቀጥር : ፻፲፱፮ : እና : ቀጥር : ፻፲፱፮(፩) ፤ ወይንም : (፪) : በቀጥር : ፻፲፱፮ : ወይንም : ፻፲፱፮(፩) ውስጥ : የ“ተወለደ” : እና : የ“ተጸንሰ” : ማመዛዘኛ : መካከል ።

ሳይሆን ፣ በተወሰዱበት ፣ ጊዜ ፣ በናትና ፣ በባት ፣ መካከል ፣ የነበረውን ፣ የጋብቻም ፣
 ሆነ ፣ ከጋብቻ ፣ ውጭ ፣ የነበረ ፣ የግብረ ፣ ሥጋ ፣ ግንኙነት ፣ ወይም ፣ አባት ፣ የተባ
 ለው ፣ «ልጅ ፣» ብሎ ፣ አባትነቱን ፣ ማወቁን ፣ ወይም ፣ አባትነት ፣ በስምምነት ፣
 መተላለፉን ፣ ማረጋገጥ ፣ ያስፈልጋል ። አንድ ፣ ወራሽ ፣ ልጅ ፣ 62 ዘመዶቹ ፣ በሞቱ
 በት ፣ ጊዜ ፣ አባቱንም ፣ ሆነ ፣ እናቱን ፣ ለማሳወቅ ፣ የሚያስችል ፣ ምንም ፣ ቀጥተኛ ፣
 ማስረጃ ፣ በጽ ፣ አይኖረው ፣ ይሆናል ። ግን ፣ የመወለድ ፣ ምስክር ፣ ወረቀት ፣ ወ
 ይም ፣ የልጅነት ፣ ሁኔታ ፣ 63 እንዳለው ፣ የሚያሳይ ፣ ማስረጃ ፣ ካለው ፣ በሕግ ፣
 ፈት ፣ ትክክለኛው ፣ ልጅ ፣ ነው ፣ ተብሎ ፣ (ከዚህም ፣ የተነሣ ፣ ያለ ፣ ንዛዜ ፣ እንደ
 ሚወርስ ፣ ልጅ) ፣ ይቆጠራል ። እነዚህ ፣ የማስረጃ ፣ ዐይነቶች ፣ የማያከራክሩ ፣
 ናቸው ። ምክንያቱም ፣ ለየብቻቸው ፣ ተወስደው ፣ የጋ ፣ ያላቸው ፣ የሚሆኑት ፣
 ተገቢ ፣ በሆነ ፣ ዘዴ ፣ የሚቃወማቸው ፣ 64 የታጣ ፣ እንደሆነ ፣ ነው ። ባንድነት ፣
 የተወሰዱ ፣ እንደሆነ ፣ ግን ፣ በጉዳዩ ፣ ፍጹም ፣ ክርክር ፣ እንዳይነሳ ፣ ያደርጋሉ ። 65
 ከዚህ ፣ ቀጥለን ፣ አስረካሪና ፣ የማያከራክሩ ፣ የአባትነትን ፣ መታወቅ ፣ የሚያስረ
 ዱትን ፣ ዘዴዎች ፣ አንድ ፣ ባንድ ፣ እንመረምራለን ።

፩ / የማያከራክር ፣ የልጅነት ፣ ማስረጃ ፤

፩ / በፍትሐ ፣ ብሔሩ ፣ ሕግ ፣ የመሸጋገሪያ ፣ ሕጎች ፣ 66 መሠረት ፤ እስከ ፣
 ጊዜው ፣ ድረስ ፤ መወለድ ፣ በመወለድ ፣ ጽሑፍ ፣ ሳይሆን ፣ ከምርመራ ፣ በኋላ ፣
 በሚገኝ ፣ በታወቀ ፣ ሰነድ ፣ መረጋገጥ ፣ አለበት ። ግን ፣ አንቀጽ ፣ ፻፵፯ ፣ የሚጠቅሳ
 ቸው ፣ የታወቁ ፣ ሰነዶችን ፣ የሚያዘጋጁ ፣ የክብር ፣ መዝገብ ፣ ጽሕፈት ፣ ቤት ፣
 ሹማምንት ፣ ወይም ፣ በሕግ ፣ ውል ፣ እንዲያፈራርሙ ፣ የተፈቀደላቸው ፣ ሰዎች ፣
 የሉም ። ሕጉን ፣ ሥራ ፣ ሳይ ፣ የሚያውል ፣ አንዳችም ፣ ነገር ፣ ስለሌለ ፣ «ለዚህ ፣
 ጉዳይ ፣ በአገር ፣ ግዛት ፣ ሚኒስትሩ ፣ ሹማምንት ፣ ይመረጣሉ ።» የተባለውም ፣
 አልተፈጸመም ። 67

፪ ፣ ከላይ ፣ ያልነውን ፣ በማስታወስ ፣ በኢትዮጵያ ፣ ውስጥ ፣ አንድ ፣ የማያከራ
 ክር ፣ የልጅነት ፣ ማስረጃ ፣ የልጅነት ፣ ሁኔታ ፣ የሚያሳየው ፣ በ፬ ፣ ምስክርች ፣ የተ
 ፈረመው ፣ ጽሑፍ ፣ ነው 68 ። አንድ ፣ ልጅ ፣ የልጅነት ፣ ሁኔታ ፣ አለው ፣ የሚባ
 ለው ፣ አንድ ፣ ሰው ፣ ወይም ፣ አንዲት ፣ ሴት ፣ ወይም ፣ ዘመዶቻቸው ፣ ወይም ፣
 ሌሎች ፣ ሰዎች ፣ የዚያ ፣ ሰው ፣ ወይም ፣ የዚያች ፣ ሴት ፣ ልጅ ፣ ነው ፣ እያሉ ፣ የሚገ

- 62. በኢትዮጵያ ፣ ውስጥ ፣ ስለመወለድ ፣ የሚነሱ ፣ ችግሮች ፣ አብዛኛውን ፣ በውርስ ፣ ጊዜ ፣ ነው ። አንዳንድም ፣ የቀለብ ፣ መስጠት ፣ ጥያቄ ፣ ሲመጣ ፣ ይነሳል ።
- 63. ቊ. ፻፳፯—፩ ።
- 64. ቊ. ፲፮ ፣ እና ፣ ፳፻፩(፪) ።
- 65. ቊ. ፳፻፳፬ ፣ እና ፣ ፳፻፹ ፣ ሁለቱም ፣ የልጅነት ፣ ሁኔታ ፣ መኖርን ፣ (ሌላ) ፣ እና ፣ በመወለድ ፣ የምስክር ፣ ወረቀት ፣ የተደገፈን ፣ ሁኔታ ፣ ላይ ፣ የሚደረግ ፣ ክርክር ፣ ተቀባይ ፣ አይገኝም ።
- 66. ቊ. ፫፻፲፻፳፩ ፣ የክብር ፣ መዝገቦች ፣ ተፈጻሚ ፣ እንዳይሆኑ ፣ እንዳገዳቸው ፣ ነገር ፣ ግን ፣ የፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ከመውጣቱ ፣ በፊት ፣ በአስተዳደር ፣ ደንቦች ፣ ድንጋጌ ፣ ፲፱፻፴፱ ፣ ክፍል ፣ ፳፱(መ) ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ድንጋጌ ፣ ፩ ፣ ዓመት ፣ ፩ ፣ ቀጥር ፣ ፮ ፣ በኋላ ፣ የወጣው ፣ የማዘጋጃ ፣ ቤቶች አዋጅ ፣ ፲፱፻፴፰ ፣ ነጋሪት ፣ ጋዜጣ ፣ ቊ. ፳፱ ፣ አንቀጽ ፣ ፱ ፣ ዓመት ፣ ፩ ፣ ቀጥር ፣ ፮ ፣ ያሳገኘው ፣ አንዳንድ ፣ በየቦታው ፣ የተበታተኑ ፣ የመወለድና ፣ እንዲሁም ፣ ሌሎች ፣ ምዝገባዎች ፣ ብቻ ፣ ነው ። በዚህ ፣ ጉዳይ ፣ ላይ ፣ ቀዋሚና ፣ የመሸጋገሪያ ፣ አንቀጾች ፣ ፍጹም ፣ አልኖሩም ፣ እንዲሁ ፣ ያለ ፣ ሆኗል ። ይህ ፣ በሕግ ፣ በኩል ፣ ያለው ፣ የጋ ፣ በቀላሉ ፣ አጠራጣሪ ፣ ነው ።
- 67. ቊ. ፫፻፲፻፳፩(፪) ።
- 68. ቊ. ፳፻፩—፳፻፩(፩) ።

ምቲት፡ ሲሆን፡ ነው። ይህ፡ እንግዲህ፡ ዝናን፡ ያዘለ፡ ስለሆነ፡ የአህጉራዊ፡ ኤው
 ሮፖ፡ ሊቃውንት፡ የልጅነት፡ ሁኔታ፡ መኖር፡ ከሚሉት፡ ጋር፡ የተመሳሰለ፡
 ነው። በልጅነት፡ ሁኔታ፡ ላይ፡ የሰም⁶⁹፡ አስፈላጊነት፡ ተትቷል። ይህም፡
 የቤተ፡ ዘመድ፡ ስም፡ ባለተለመደበት፡ አገር፡ ዋጋ፡ የለውም፡ በማለት፡ ይሆ
 ናል ።⁷⁰

፫፡ እናትነት፡ ወይም፡ እናትነትና፡ አባትነት፡ በልጅ፡ ሁኔታ፡ መኖር፡
 መታወቅ፡ ሲረጋገጥ፡ ብዙ፡ ችግር፡ አይኖርም። ነገር፡ ግን፡ እናቱ፡ ያልታወቀች
 ለት፡ ልጅ፡ በልጅነት፡ ሁኔታ፡ መኖር፡ ምክንያት፡ የአባቱ፡ መታወቅ፡ ብቻ፡
 ሊያረጋግጥ፡ ይችላል። ገንጠምንም፡ እንኳ፡ «አንድ፡ ሰው፡ ወይም፡ አንዲት፡
 ሴት፡ . . . የዚያ፡ ሰው፡ ወይም፡ የዚያች፡ ሴት፡ ልጅ፡ ነው፡ እያሉ፡ የሚገም
 ቱት፡ . . . የሚሉት፡ ቃላት፡ አሁን፡ የጠየቅነውን፡ ጥያቄ፡ በአምንታ፡ ቢመል
 ጡትም፡ እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ መልስ፡ ከሕጋዊ፡ አቋማችን፡ ጋር፡ ፍጹም፡ የማይስ
 ግማ፡ ነው። ከዚህ፡ በፊት፡ እንዳመለከትነው፡ አባትነትን፡ ለማሳወቅ፡ የሚረ
 ዱት፡ ዘዴዎች፡ እናትነትን፡ ለማሳወቅ፡ የሚያገለግሉት፡ እንደ፡ ተጨማሪ፡ ዘዴ
 ዎች፡ ብቻ፡ ነው። ይኸው፡ ክርክር፡ በጠነከረ፡ አኳኋን፡ ለዚህ፡ ዐይነቱ፡ አቋም፡
 ማስረጃም፡ ያገለግላል። ለምሳሌ፡ ከመሬት፡ ወድቆ፡ የተገኘን፡ ልጅ፡ በልጅነት፡
 ሁኔታ፡ ማስረጃ፡ አባት፡ ነኝ፡ ብሎ፡ አንድ፡ ሰው፡ ሊያውቀው፡ አይችልም፡
 ልጁም፡ ልጅነቱን፡ ሊያረጋግጥ፡ አይችልም።

፬፡ አከራካሪ፡ የልጅነት፡ ማስረጃ።

፩፡ አንዳንድ፡ ጊዜ፡ ልጅም፡ ሆነ፡ ወላጅ፡ የልጅነት፡ ወይም፡ የወላጅነት፡
 ሁኔታ፡ አይኖረው፡ ይሆናል። ማለት፡ ልጁም፡ እንደ፡ ልጅ፡ ወላጁም፡ እንደ፡
 ወላጅ፡ አይገመት፡ ይሆናል። ወይም፡ ደግሞ፡ የሰውየውና፡ የሴትየዋ፡ ዘመዶች፡
 ወይም፡ ሌሎች፡ ሰዎች፡ ልጁን፡ እንደ፡ ልጅ፡ ወላጆቹን፡ እንደ፡ ወላጆች፡ በግ
 ልጽ፡ ካለመገመታቸው፡ የተነሳ፡ የልጁን፡ ልጅነት፡ ወይም፡ የወላጁን፡ ወላጅ
 ነት፡ በመቃወም⁷²፡ ፩፡ ምስክሮች፡ ክስ፡ አቅርበው፡ ይሆናል⁷³። በእንዲህ፡
 ዐይነቱ፡ ጊዜ፡ የተለየ፡ ክስ፡ በማቅረብ፡ ልጅ፡ ነኝ፡ ብሎ፡ የልጅነቱን፡ ወይም፡
 ወላጅ፡ ነኝ፡ ብሎ፡ የወላጅነቱን፡ መታወቅ፡ በክርክር፡ ማስረጃት፡ የልጁና፡
 የወላጁ፡ ፈንታ፡ ነው⁷⁴። የሚያስገርመው፡ በእንዲህ፡ ያለ፡ ክስ፡ የተወሰነው፡
 ሥርዓት፡ የታወቁ፡ ሰነዶችን፡ ለማስረጃ፡ ማቅረብ፡ ነው። ግን፡ ከላይ፡ እንዳመ
 ለከትነው፡ የሕጉ፡ የመሸጋገሪያ፡ ሕጎች፡ እነዚህን፡ ሰነዶች፡ በክብር፡ መዝገብ፡

69. ስለምስቱ፡ አስፈላጊ፡ ነገሮች፡ ማዞ፡ እና፡ ማዞ፡ ሌላን፡ ዲ፡ ድ፡ ሲኪል፡ (ፕሪስ፡ እ፡ ኤ፡ አ፡
 ፲፱፻፶፱፡ 4፡ ም)፡ ቲ፡ ኢ፡ ቀ፡ ጥር፡ ፳፻፴፡ አስተያይ።
 70. ቍ፡ ፲፱፻፶፯፡ ፳፡ ተመልከት።
 71. ለምሳሌ፡ አባቱ፡ ነው፡ ከተባለው፡ ለመውረስ፡ ሲሆን።
 72. እንዲህ፡ ያለ፡ የልጅነት፡ ሁኔታ፡ ክርክር፡ በሁኔታው፡ ላይ፡ ከሚደረገው፡ ክርክር፡ በጥንቃቄ፡
 መለየት፡ አለበት። በሁኔታው፡ ላይ፡ የሚደረገው፡ ክርክር፡ (ቍ፡ ፳፻፸፭—፸፮)፡ ልጁ፡ የልጅ
 ነት፡ ሁኔታ፡ እንደሌለው፡ ሳያስረዳ፡ ሊያገኝ፡ የሚያስችለው፡ መብት፡ እንደሌለው፡ ነው፡
 ለምሳሌ፡ ከተባለችው፡ እናት፡ አለመወሰድ፡ ሲታወቅ።
 73. ቍ፡ ፳፻፸፩(፪)፡ ስለምስክሮች፡ አላፈነት፡ ቍ፡ ፲፱፻፷፩፡ ተመልከት።
 74. ተፈላጊው፡ ቍ፡ ፳፻፸፪፡ አስገራሚ፡ በሆነ፡ ዓይነት፡ ስህተት፡ ወደ፡ እንግሊዘኛ፡ ተተርጉ
 ጧል። ክስ፡ የማቅረቡ፡ መብት፡ ለልጅ፡ ብቻ፡ አልተወሰነም።

ሰነድ ፡ ለሚረጋገጠው ፡ በማያከራክር ፡ ማሰረጃ ፡ ተጨማሪ ፡ አድርጎአቸዋል ።
ይህን ፡ «የታወቀ ፡ ሰነድ 75 ፡» ሥርዓት ፡ አከራካሪ ፡ በሆነበት ፡ የማሰረጃ ፡ ወቅት ፡
ማሰገባት ፡ ካላይ ፡ «የማያከራክር ፡ የልጅነት ፡ ማሰረጃ ፡» በሚለው ፡ ስር ፡ በገለጥ
ነው ፡ ምክንያት ፡ ማሰረጃው ፡ ዋጋቢስ ፡ ሆኖ ፡ እንዲቀር ፡ ያደርገዋል ።

፪ ፤ ሥርዓቱ ፡ ማንኛቸውም ፡ ዐይነት ፡ ቢሆን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የሚቀርበው ፡
ማሰረጃ ፡ የልጅና ፡ የወላጅ ፡ ሁኔታ ፡ መኖሩን ፡ (ይህ ፡ የልጅ ፡ — የወላጅ ፡ ሁኔታ ፡
መኖር ፡ በሕግ ፡ አስተሳሰብ ፡ በማሰረጃ ፡ ካልተረጋገጠ ፡ በቀር ፡ የለም ፡ ወይም ፡
ትክክል ፡ አይደለም ፡) ለሚረጋገጥ ፡ ሳይሆን ፤ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሁኔታ ፡ እንዲ
ኖር ፡ መብት ፡ መኖሩን ፡ ነው ። በሆነው ፡ የማሰረጃ ፡ ዘዴ ፡ አባትነትን ፡ ለማ
ሳወቅ ፡ የሚረዱት ፡ ነገሮች ፡ እነዚህም ፡ ውልደትና ፡ በተጨማሪም ፡ ለምሳሌ ፡
ጋብቻ ፡ መኖሩ ፡ ወይም ፡ አባት ፡ ነኝ ፡ ባዩ ፡ አባትነቱን ፡ ማወቁን ፤ እውነት ፡ መሆ
ናቸውን ፡ ማረጋገጥ ፡ ያሻል ። በውልደት ፡ ወይም ፡ በጽንሰት ፡ ጊዜ ፡ በናትና ፡
አባት ፡ ነው ፡ በተባለው ፡ ሰው ፡ መካከል ፡ ጋብቻን ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡
የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ለማሳየት ፡ ያገለግላል ። (ነገር ፡ ግን ፡
ባባትና ፡ በልጅ ፡ መካከል ፡ እያገለግላልም 76 ።)

፫ ፤ የወላጅና ፡ የልጅ ፡ ሁኔታ ፡ አለኝ ፡ በማለት ፡ መሠረት ፡ የሌለው ፡ ክስ ፡
ማቅረብ ፡ ወይም ፡ አለኝታው ፡ ራሱ ፡ ማጎበራዊ ፡ ኑሮን ፡ የሚያኖውጽ ፡ ነው ።
የኢትዮጵያው ፡ ሕግ ፡ አውጭ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ የሚፈቅደው ፡ ጻኞች ፡ «በቂ ፡
ከሆነ ፡ ከባድነት ፡ ካላቸው ፡ ተግባሮች ፡ የሚመነጨ ፡ ግምቶች ፡ ወይም ፡ ማሰረ
ጃዎች ፡» መኖራቸውን ፡ ተመልክተው ፡ ልዩ ፡ ፈቃድ ፡ ሲሰጡ ፡ ብቻ ፡ ነው ። 77
አስፈላጊው ፡ ምልክት ፡ ለምሳሌ ፡ የልጅ ፡ ነኝ ፡ ባዩ ፡ ወላጅ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡
ሰው ፡ በመልክ ፡ መምሰል ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡
ባዩ ፡ ተጨማሪ ፡ ማሰረጃ ፡ አቅርቦ ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ አለኝ ፡ በማለት ፡ ክስ ፡
እንዲያቀርብ ፡ ፈቃድ ፡ ሲይሰጠው ፡ ይሆናል ።

፬ ፤ ልጅ 78 ፡ በሕይወት ፡ እስካለ ፡ ድረስ ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖርን ፡ ለመ
ጠየቅ ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ይችላል ። የልጁ ፡ ወራሾች ፡ እንደዚህ ፡ ያለውን ፡ ክስ ፡
ማቅረብ ፡ የሚችሉት 79 ፡ ልጁ ፡ ሀያ ፡ ዓመት ፡ ሳይሞላው ፡ የሞተ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፤
እርሱ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ በአንድ ፡ ዓመት ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

75. በቀ. ፻፵፭—፶፩ ፡ ውስጥ ፡ እንደተጻፈው ።
76. ቀ. ፻፶፱ ፡ ከቀ. ፻፶፩ ፡ እና ፡ ከ፻፶፪ ፡ ጋር ።
77. በቀጥር ፡ ፻፶፪ ፡ አነጋገር ፡ ውስጥ ፡ “የሚመነጨ” ፡ የሚለው ፡ “ወዲያውና ፡ በማያጠራጥር” ፡
ሁኔታ ፡ ሲገለጥ ፡ ነው ።
78. አባት ፡ ልጅን ፡ የመክሰስ ፡ ነገር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ያልተሰመደ ፡ ነው ። በቀጥር ፡ ፻፶፪ ፡ አነጋገር ፡
የእናትየዋ ፡ ክስ ፡ ልጁ ፡ ከአርሰዋ፡መወለዱን ፡ ስለሞት ፡ ክርክር ፡ ነው ፡ (ሕጻናት ፡ ተለዋውጠው ፡
ይሆናል) ።
79. እንዲህ ፡ ያለ ፡ ማገጃ ፡ የሚውለው ፡ መወሰድን ፡ ለማግኘት ፡ በሚደረገው ፡ አከራካሪ ፡ የመወለድ ፡
ማሰረጃ ፡ ላይ ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ማገጃ ፡ አከራካሪ ፡ ባልሆነ ፡ የመወለድ ፡ ማሰረጃ ፡ ላይ ፡
የለም ፤ ለምሳሌ ፡ “የቤተሰብን ፡ ርስት” ፡ የሚነካ ፡ ሲሆን ፡ የተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ የሌለው ፡ ለወራሽ
ነት ፡ ጥያቄ ፡ ጉዳዮች ፡ (ቀ. ፻፶፱ ፡ ከ፻፶፪ ፡ ጋር) ፤ የመወለድ ፡ ሁኔታ ፡ እንዳለው ፡ የሚነካ ፡ ሲያ
ሰገኝ ፡ ከሚችሉው ፡ “መብት” ፡ ማሰረጃ ፡ ልዩነት ፡ እንዳለ ፡ ከብዙ ፡ ትውልድ ፡ በፊት ፡ የታወቀ ፡ ነው ፡
ተፈላጊ ፡ የሆኑት ፡ የዘር ፡ ሐረጎች ፡ እንኳን ፡ በዘመዳሞች ፡ መሐከልም ፡ ቢሆን ፡ ይዘባረቃሉ ።
ነገር ፡ ግን ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ቀጥር ፡ ፻፶፪ ፡ የሚፈልገውን ፡ እራት ፡ “ምስክሮች” ማሟላት ፡
ይቻላል ፡ ምናልባት ፡ ቀራቢውን ፡ ቀጥር ፡ ፻፶፭(፩) በመመልከት ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በሰፊው ፡

ከላይ ፡ ባቀረብነው ፡ ክርክር ፡ መሠረትና ፡ የልጅነት ፡ ማሳወቅ ፡ ክስ ፡ የምታቀርብ ፡ ወይም ፡ የሚቀርብባት ፡ እናቲቱ ፡ ነች ፡ በሚለው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ መሠረት ፤ አባትነትን ፡ ማሳወቅ ፡ ከእናትነት ፡ ማሳወቅ ፡ በኋላ ፡ የሚሆን ፡ ጉዳይ ፡ ነው⁸⁰ ። እንዲያውም ፡ በሚቀጥለው ፡ ቍጥር ፡ እንደተመለከተው ፡ «የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖሩን ፡ ለመጠየቅ ፡ ክስ ፡ የቀረበው ፡ በማናቸውም ፡ ሲሆን ፡ ክስ ፡ የተከናወነ ፡ በሚሆንበት ፡ ጊዜ ፤ የልጁ ፡ እናት ፡ ነች ፡ የተባለችውና ፤ ልጁ ፡ ያንተ ፡ ነው ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ በክስ ፡ ውስጥ ፡ እንዲገቡ ፡ ማድረግ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው።» ይላል ። ይህ ፡ ከሆነ ፡ እንግዲህ ፡ አክራካሪ ፡ ወይም ፡ የሚያከራክር ፡ የልጅነት ፡ ማስረጃ ፡ አቅርቦ ፤ አባትነት ፡ መረጋገጡን ፡ ማሳየት ፤ እናትነት ፡ ከተረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ የሚሆን ፡ ነው ፤ ማለት ፡ አባትነት ፡ መረጋገጡን ፡ ማስረዳት ፡ የሚቻለው ፡ እናትነት ፡ መረጋገጡን ፡ ካስረዱ ፡ በኋላ ፡ ነው ።

፩ ፡ አንድ ፡ በልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖር ፤ ምክንያት ፡ የታወቀ ፡ አባትነትን ፡ እንደት ፡ ለመቃወም ፡ ይቻላል? የእናትነትን⁸¹ ፡ ወይም ፡ የአባትነትን⁸² ፡ መቃወቅ ፡ በመቃወም ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ልክ ፡ አባትነት ፡ ወይም ፡ እናትነት ፡ በእርግጥ ፡ ሳይኖር ፤ ልጅነት ፡ አለ ፡ በማለት ፡ እንደሚቀርብ ፡ ክስ ፡ ሁሉ ፤ ለማሳበራዊ ፡ ኑሮ ፡ አስጊ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፤ ዳኞች ፡ እርግጠኛ ፡ የሆኑና ፡ በቂ ፡ ከባድነት ፡ ያላቸውን ፡ ተግባሮች ፡ ተመልክተው ፡ ፈቃድ ፡ ሲሰጡ ፡ ብቻ ፡ ነው⁸³ ። አንድን ፡ ልጅ ፡ በማስወገድ ፡ አስወልዶ ሃል ፡ የተባለ ፡ አባት ፤ ልጁን ፡ እንዳላስወገደ ፡ በማስረዳት ፡ ሊክድ ፡ የሚያቀርብ ውን ፤ እጅግ ፡ በጣም ፡ የተወሰነውን ፡ የክስ ፡ ዐይነት ፡ «ከጋብቻ ፡ ወይም ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በነበረ ፡ የግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ አባት ፡ ነው ፡ የሚያሰኝ ፡ ግምት ፡ «በሚለው ፡ ስር ፡ አስረድተናል።» የእናትነትን ፡ ማወቅ ፡ ግን ፤ ልጁ ፡ ተወልዷል ፡ በተባለበት ፡ ወቅት ፤ ልጁም ፡ ሆነ ፡ ሌላ ፡ ልጅ ፡ አለመወለዱን ፤ ወይም ፡ ከሳቹ ፡ ልጅ ፤ ተከላሽጥ ፡ እናት ፡ ከወለደችው ፡ ልጅ ፡ የተለየ ፡ መሆኑን ፡ በማስረዳት ፡ (የኋለኛው ፡ ልጅ ፡ የመጀመሪያው ፡ ልጅ ፡ ልጅነት ፡ ይገባኛል ፡ ሲል ፡ ይከራከር ፡ ይሆናል ፡) መቃወም ፡ ይችላል ።

መ) መደምደሚያ ፡

በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ የአባትነት ፡ ማወቂያ ፡ ድንጋጌዎች ፤ ከኢትዮጵያውያን ፡ የዋንት ፡ ሐሳቦች ፤ ከዘመናዊውያን ፡ የሕግ ፡ ሐሳቦችና ፡ ዘዴ

በመተርጉም ፡ ነው ። “ — ተወላጅ ፡ የሆነው ፡ ሰው ፡ የትውልድ ፡ ሀረጉን ፡ መገዘ። ርብቱ ፡ እንዲሰጠው ፡ ለመጠየቅ ፡ ይህ ፡ የይርጋ ፡ ሕግ ፡ አያጉዳም ። “ሰለ ፡ ቤተሰብ ፡ ርብት” ፡ የተናኘ ፡ ወርቅ ፡ ለብዲን ፡ የጆቱ ፡ ወርቅ ፡ ለገሠግ ፡ ጉዳይ ፡ (ከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ግ ፡ ም) ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፪ኛ ፡ ዐልዩም ፡ ገጽ ፡ ፳፫ ፡ ተመልክት ። ስለ “ልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖር” ፡ ከላይ ፡ በተራ ፡ ቍጥር ፡ ፭ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የወርቅነሽ ፡ በዛብህንና ፡ የይድነቀው ፡ ጉዳይን ፡ ተመልክት ። (በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ የእኛ ፡ አስተያየት ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ (ሀ) የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖር ፡ በየትኛውም ፡ ደረጃ ፡ ቢሆን ፡ ሕጋዊ ፡ ሁኔታ ፡ አይደለም ። ይህ ፡ የማያከራክር ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖሩን ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረቢያ ፡ ዘዴ ፡ ነው ። (ለ) የማስረጃ ፡ አቀራረብ ፡ ደንቦች ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሰው ፡ ሊሠሩ ፡ ይችሉ ፡ ይሆናል ። ከላይ ፡ በተራ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱፻፳፱) የተመለከተውን ፡ የክርቦንን ፡ ጽሑፍ ፡ አስተያየድ ።

80. ቍ. ፲፱፻፳፱(፩-፱) ። ከቍ. ፲፱፻፴፱ ፡ ይህም ፡ ልጁ ፡ ከተባለችው ፡ እናት ፡ በሥጋ ፡ መወለዱን ፡ ብቻ ፡ በማረጋገጥ ፡ ነው ።

81. ቍ. ፲፱፻፳፱-፳፩ ።

82. ቍ. ፲፱፻፳፱-፳፩ ።

83. ቍ. ፲፱፻፳፱ ፡ ፲፱፻፳፱ ፡ እና ፡ ፲፱፻፳፱ ።

ዎች፡ የተውጣጡ፡ ናቸው = ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ መኖር፡ ከተወለዱና፡ ከሕጋዊ፡ ጋብቻ፡ በተወለዱ፡ ልጆች፡ መካከል፡ የነበረውን፡ የጎታዊ፡ እኩልነት፡ በመጠበቅ፡ ፍትሐ፡ ብሔሩ፡ ዛሬም፡ የአባትነት፡ መታወቅ፡ የሚያስከትለውን፡ ውጤት፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ አባትነትን፡ ለማሳወቅ፡ የሚረዱትን፡ ዘዴዎች፡ ጭምር፡ ለሁለቱም፡ ልጆች፡ እንድ፡ እንዲሆኑ፡ አድርጓል = ግን፡ አባትን፡ ለማወቅ፡ የሚቀርቡትን፡ ክሶች፡ ለመቀነስ፡ ሲባል፡ በጥንቄ፡ ሕግ፡ ገደብ፡ ያልነበራቸውን ፤ የአባትነት፡ ማወቂያና፡ አባትነት፡ መታወቂያም፡ የሚያረጋግጡ፡ ዘዴዎችን፡ እጅግ፡ ቀንሷል፡ ገደብም፡ አብጅቶላቸዋል = ይህ፡ ከፈረንሳይ፡ ሕግ፡ የተወረሰ፡ ዘዴ፡ ነው = በተጨማሪም፡ የኢትዮጵያ፡ የአባትነት፡ ማወቂያ፡ ድንጋጌዎች፡ አከፋፈል፡ ምንጫቸው፡ የፈረንሳይ፡ ሕግ፡ ነው =

ጭማሪ I

የኢትዮጵያ፡ የሕግ፡ መጽሔት፡ ሳይታተም፡ ስለዘገየ፡ ይህ፡ ጽሑፍ፡ በነሐሴ፡ ወር፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ. ም. ጋንላሰ፡ ላይ፡ ለተደረገው፡ ለሰባተኛው፡ ኢንተርናሺናል፡ ከንግራስ፡ አፍ፡ ኮምፓራቲብ፡ ሎው፡ ክቀረበ፡ ብዙ፡ ወሮች፡ አልፈው ታል ⁸⁴ = ከሰብሰባው፡ ውጤት፡ መግለጫ፡ ጽሑፍና ⁸⁵፡ በክፍል፡ ፪፡ ሐ(፪) ከተደረገው፡ ውይይት፡ የሚከተሉትን፡ አስተያየቶች፡ አሁን፡ ለመጨመር፡ ይቻላል፡—

፩፤ በውጭ፡ ሀገር፡ የሚደረገው፡ የሕግ፡ መሻሻል፡ ተግባር፡ በጋብቻና፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ መኖር፡ የተወለዱ፡ ልጆች፡ እኩል፡ ሕጋዊ፡ እቋም፡ እንዲኖራቸው፡ ቀስ፡ በቀስ፡ በማድረግ፡ ላይ፡ ናቸው = (ወይንም፡ አሁን፡ በቅርቡ፡ ብቻ፡ ያደረጉ፡ ናቸው) እንዲህ፡ ያለ፡ እኩልነት፡ በኢትዮጵያ፡ ከጥንት፡ ጀምሮ፡ ያለ፡ ልማድ፡ ነው = በዚህ፡ ረገድ፡ ኢትዮጵያ፡ ክርስቲያን፡ ከሆኑ፡ አገሮች፡ ሁሉ፡ የተለየች፡ ናት =

፪፤ የሩሜንያው ⁸⁶፡ ብሔራዊ፡ ዜና፡ አቅራቢ፡ እንደገለጸው፡ በጋብቻና፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ መኖር፡ የተወለዱ፡ ልጆች፡ እኩል፡ ከተደረጉ፡ ስለ፡ ልጅነት፡ ማስረጃ፡ አቀራረብ፡ ደንብ፡ ብዙውን፡ ጊዜ፡ እንዲሁ፡ እንዲተው፡ ሳያደርግ፡ አይቀርም = የውጭ፡ ሀገር፡ ሕግ፡ አሻሻሎች፡ አስተያየትና፡ አዝማሚያ፡ ቀስ፡ በቀስ፡ ይህን፡ የሚከተል፡ ይመስላል = ኢትዮጵያ፡ በጋብቻና፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ የሚወለዱትን፡ ልጆች፡ እኩል፡ ብታደርግም፡ እቋማቸውን፡ ለማስረዳት፡ የማስረጃ፡ አቀራረብን፡ ነገር፡ ወሰን፡ አድርጋበታለች = ስለዚህም፡ ኢትዮጵያ፡ ከሌሎቹ፡ ትይዩ፡ ሀገሮች፡ አስገራሚ፡ ልዩነት፡ አምጥታለች = ወሰን፡ እንዲደረግበትም፡ ያደረገው፡ ሰውርስ፡ ሲባል፡ የሚነሱ፡ ያአግባብ፡ የበዙ፡ የጠንጠኑና፡ ደካማ፡ ጥያቄዎች፡ ናቸው = በሰሻሊስት፡ ሀገሮች፡ የሚወረስ፡ የግል፡

84. የስብሰባው፡ ጠቅላላ፡ ሪፖርት፡ በሳንትሮ፡ ኢንተርናሽዮናል፡ ደ፡ ድረ፡ ኮምፒር፡ ብሩሳል፡ ተዘጋጅቶ፡ በሚወጣው፡ ሪፖርት፡ ገርነር፡ አ፡ ገኛው፡ ኮንግራስ፡ ኢንተርናሽዮናል፡ ዲ፡ ድረ፡ ኮምፒር፡ ታትሞ፡ ይወጣል = እንዲህ፡ ያሉትን፡ ሪፖርቶች፡ የሚመለከቷቸው፡ አገሮች፡ አትመው፡ ያወጣቸዋል =

85. የክሉጂ፡ ዩኒቨርሲቲ፡ ፐርፈሰር፡ ኦሪጊያን፡ ጆናስኩ =

86. የሩሜንያን፡ ኢንቡኒትውት፡ አዩ፡ ጄራዲካል፡ ሪቦሪች፡ ፐርፈሰር፡ ጆን፡ ሩካሬኑ =

ንብረት ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ስለሌለ ፡ ወሰን ፡ የሌለው ፡ የልጅነት ፡ ግሰረጃ ፡ አቀራረብ ፡ ይታያል ።

፫ ፤ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የአባትነት ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ በዝርዝር ፡ ለተወሰኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ከሌሎች ፡ ወይም ፡ ከብዙዎቹ ፡ ስብሰባው ፡ ላይ ፡ ከቀረቡት ፡ ብሔራዊ ፡ ዜናዎች ፡ ውስጥ ፡ ያልተገኙና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ቅንጅት ፡ ዓይነተኛ ፡ የሆኑትን ፡ ምልክቶች ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ተዘርዘረዋል ።

(ሀ) ኪጋብቻ ፡ ውጭ ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ግንኙነት ፡ ከእናትየዋ ፡ ጋር ፡ የሚኖረው ፡ ሰው ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ተቃራኒ ፡ ግሰረጃ ፡ ሊቀርብበት ፡ የማይችል ፡ ወላጅ ፡ አባት ፡ ነው ፡ የሚያሰኝ ፡ ግምት ፡ የሚሰጠው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ልክ ፡ እንደ ፡ ባል ፡ ሆኖ ፡ ይቆጠራል ።

(ለ) በኢትዮጵያ ፡ እናትነት ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አባትነትም ፡ ያላንዳች ፡ ክርክር ፡ የባለና ፡ የሚሰጥነት ፡ ሁኔታ ፡ በመኖሩ ፡ ብቻ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። (ሌሎች ፡ የተዘረዘሩት ፡ የግሰረጃ ፡ አቀራረብ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንዳሉ ፡ ማሳየት ፡ ሳያስፈልግ ።) በዚህ ፡ ረገድ ፡ ግልጽ ፡ ምስያ ፡ የሚገኘው ፡ መወለድን ፡ የባለና ፡ የሚሰጥነት ፡ ሁኔታ ፡ በመኖሩ ፡ ማረጋገጥ ፡ (ቍ. ፯፻፸ ፡ (፩-፪)) ፡ እና ፡ ግዙፍነት ፡ ያለውን ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ንብረት ፡ በመያዝ ፡ ባለሀብትነትን ፡ ማረጋገጥ ፡ መካከል ፡ ነው ። (ቍ. ፲፯፻፫ ክፍል ፡ ጋር) ።

(ሐ) አባትነትን ፡ አውቆ ፡ መቀበል ፡ በእናቲቱ ፡ የሚደረግባቸው ፡ ብዙ ፡ አገሮች ፡ እናቲቱ ፡ ሞታ ፡ ወይም ፡ አእምሮዋ ፡ ተናውጸ ፡ እንደሆነ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ማወቅ ፡ ሊሆን ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ። በኢትዮጵያ ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ የሚቆጠር ፡ የእናትየዋ ፡ ዘመድ ፡ ወይንም ፡ የልጅ ፡ አሳዳሪ ፡ በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ማወቁ ፡ ተቀባይነት ፡ ሊያገኝ ፡ ይችላል ፡ ይሆናል ።

(መ) በተንኰል ፡ የሆነ ፡ የአባትነት⁸⁷ ፡ ማወቅ ፡ ምናልባት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ አዋቂው ፡ ሰው ፡ ራሱ ፡ አባትነት⁸⁸ ፡ ሊኖረው ፡ በፍጹም ፡ የማይቻለው ፡ መሆኑን ፡ ካላረጋገጠ ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ለማድረግ ፡ የማይችል ፡ ነው ።

(ረ) በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ባንዳንድ ፡ በተገለጹ ፡ ሁኔታዎች⁸⁹ ፡ ጊዜ ፡ ሕጋዊ ፡ የሆነው ፡ አባት ፡ አባትነት ፡ ለሌላ ፡ ልጅን ፡ ለሚቀበለው ፡ ሰው ፡ በውል ፡ ሊያስተላልፍ ፡ ይችላል ። ይህ ፡ ከውጭ ፡ ሀገሮች ፡ የሕግ ፡ ቅንጅት ፡ ጎልቶ ፡ የሚታይ ፡ ልዩነት ፡ ሊኖር ፡ የቻለው ፡ የውጭ አገር ፡ የሕግ ፡ ቅንጅቶች ፡ አጥብቀው ፡ የሚመለከቱት ፡ በሥጋ ፡ መወለ

87. አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በ“እኩብርት” ፡ (በመደለል) ፡ ወይንም ፡ በሌላ ፡ ምክንያት ፡ የሚደረግ ።
88. ከቀጥሮ ፡ ፯፻፶፮(፪) ፡ የውጣ ፡ ተመጣጣኝ ፡ ክርክር ። ነገር ፡ ግን ፡ ልጅ ፡ ሌላ ፡ ሕጋዊ ፡ አባት ፡ ያለው ፡ ከሆነ ፡ (ቍ. ፯፻፶፮) ፡ የማወቁ ፡ ነገር ፡ ከመጀመሪያው ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ነው ።
89. ቍ. ፯፻፶፮ ።

ድን፡ ወይንም፡ የሰው፡ አካል፡ የሚሸጥ፡ የሚለወጥ፡ አይደለም፡ የሚለውን፡ መሠረታዊ፡ ሐሳብ፡ በመከተል፡ ነው። ደግሞ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ ብሎ፡ በዚህ፡ ጽሑፍ፡ እንደተገለጸው፡ የሁለት፡ ሕጋዊ፡ አባትነት፡ መኖር፡ ችግር፡ ሁለት፡ አባት፡ ናቸው፡ ተብለው፡ በተገመጩት፡ መካከል፡ በውል፡ ስምምነት፡ ሊፈጸም፡ ይቻላል። ይህ፡ ከላይ፡ የተነገረው፡ ውል፡ ሕጋዊ፡ ስለሆነ፡ ለገንዘብ፡ ጥቅምም፡ ሲባል፡ ሲደረግ፡ የሚቻል፡ ይመስላል።

፩ ፤ ዘወትር፡ «የእኩልነት፡ አቋም፡» እየተባለ፡ ከሚጠራው፡ መሠረታዊ፡ ሐሳብ፡ ሌላ፡ የኢትዮጵያ፡ የመወለድ፡ ሕግ፡ መሠረታዊ፡ አዝማሚያ፡ እንዲህ፡ ተብሎ፡ በእጭሩ፡ ሲጻፍ፡ ይቻላል፡—

(ሀ) በመሠረቱ፡ ነፃ፡ የሚያከራክሩ፡ እና፡ በልኩም፡ ነፃ፡ አክራካሪ ⁹⁰፡ በእናት፡ በኩል፡ ልጅነት፡ የመወለድ፡ ማስረጃ።

(ለ) በመሠረቱ፡ ነፃ፡ የማያከራክር፡ የአባትነት፡ ማስረጃ፡ ለምሳሌ፡ የልጅነት፡ ሁኔታ፡ መኖር፡ በኩል።

(ሐ) (፩) በአክራካሪ፡ (ይ) የአባትነት፡ ዝርያ፡ (፪) እንደ፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ የተወለደው፡ በማንም፡ ያልታወቁ፡ ወይም፡ «ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡» ለተወለዱ፡ የሚደረገው፡ ወላጅ፡ አባት፡ ነው፡ ስለሚያሰኘው፡ ግምት፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በተወለዱ፡ ልጆችላይ፡ የተደረገ፡ ፍጹም፡ ወሰን፡ ከሦስቱ፡ በጥቃቅን፡ ከተጸፉት፡ ቅጥያዎች፡ የተነሳ፡ የተደረገው፡ ወሰን፡ ቍ. ፯፻፳፩፡ ቃል፡ በቃል፡ አንብቦ፡ ይህ፡ ነው፡ ከሚባለው፡ ውጤት፡ ያነሰ፡ ነው።

(መ) በፖሊሲ፡ ረገድ፡ የኢትዮጵያ፡ የመወለድ፡ ሕግ፡ ግልጽ፡ ሳይሆን፡ አንደኛው፡ ፃላማው፡ የውርስ፡ (ወይም፡ የሰብ) ክርክርን፡ ለመቀነስና፡ በጋብቻም፡ ሆነ፡ ከጋብቻ፡ ውጭ፡ ያለውን፡ የቤተሰብን፡ ሰላም፡ ለመጠበቅ፡ ነው። ⁹¹ ይህ፡ ፃላማ፡ (፩) ራሱን፡ አሳልፎ፡ ሳይሰጥ፡ ለገዳንዴ፡ ከማይገጣጠመው፡ የሰው፡ ፍጥረት፡ ሁኔታና፡ የልጁን፡ ጥቅም፡ አጠባበቅ፡ ፃላማ፡ ጋር፡ በጥንቃቄ፡ የተመዛዘነ፡ ነው። ⁹² (፪) እንዳንዴም፡ በመላው፡ ፃላም፡ ላይ፡ የሰው፡ ልጅ፡ አካሉን፡ አሳልፎ፡ አይሰጥም፡ የሚለውን፡ መሠረታዊ፡ ሐሳብ፡ ላይ፡ ገኖ፡ ይታያል። ⁹³

90. “በልኩ”፡ የሚለው፡ ቅጥያ፡ የሚያመለክተው፡ አስቀድሞ፡ ከሱን፡ ለመጀመር፡ የፍርድ፡ ቤት፡ ፈቃድ፡ ግግኙነትን፡ ነው። ቍ. ፯፻፳፫—፳፮። ከዚህ፡ ወላጅ፡ በእርግጥ፡ ልጁ፡ መወለዱን፡ ለማስረጃት፡ በማንኛውም፡ ሳይነት፡ ይቻላል። (ይህ፡ በግልጽ፡ የአባትነትን፡ ነገር፡ አይደለም)።

91. አባትነትን፡ በሌላሰራዳት፡ የተደረገ፡ ማገጃዎችና፡ ቢረጋገጥም፡ የሚወጣውንም፡ ክርክር፡ (በመካድ፡ ጊዜ)፡ ቢሆን፡ በሁሉም፡ አይደገፍም።

92. ለምሳሌ፡ በቍ. ፯፻፶፩—፶፮፡ ውስጥ፡ ስለመቀበል፡ የሚያስፈልጉትን፡ ነገሮች፡ ወይም፡ በቍ. ፯፻፳፫፡ እና፡ ፯፻፳፮፡ ፍርድ፡ ቤትም፡ ቢፈቅድ፡ የሚያስገኝ፡ ነው። ሁሉም፡ አላማዎች፡ “ከጋብቻ፡ ውጭ፡ በግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነት፡ ስለመኖር”፡ በሚደረገው፡ አባት፡ ነው፡ በሚያሰኘው፡ ግምት፡ ጊዜ፡ በአንድ፡ ላይ፡ ይሆናሉ።

93. ቍ. ፯፻፳፫፡ እና፡ ፯፻፳፮፡ ተመልከት።

THE LAW OF FILIATION UNDER THE CIVIL CODE*

By George Krzeczunowicz**

A. INTRODUCTION

1. *Illegitimacy*

In the Ethiopian church, as in other churches, the concept of sin has led to a distinction between legitimate and natural children, which has affected the law of succession. According to the Ethiopian Christians' ancient book of law, the 16th century *Fetha Negast*, illegitimate children cannot inherit unless there is a testament in their favour.¹ Such distinction, however, has not prevailed, or has disappeared in practice, the customary law making, as a rule, no distinction between the status of legitimate and natural child.²

2. *Filiation*

The *Fetha Negast* contained no provisions whatever about any modes of parental affiliation of children. (Incidentally, this makes one doubt whether the mentioned old distinction between legitimate and natural children was ever very real.) In customary law prior to the 1960 codification, proof of filiation was free, all evidence being admitted. A very common mode of establishing paternal filiation was a Christian mother's religious oath, indicating the alleged father (who could be, if she was married, a man other than her husband). Such oaths had a particular force if made by an unmarried girl, and were in all cases hardly rebuttable if taken before a priest at the child's baptism or *in articulo mortis*.³

The fact that (a) filiation could be so easily established, coupled with (b) the disappearance of any distinction and the equality of rights as between "legitimate" (marital) and "natural" (extra-marital) children, and (c) the lack of any time limits for the bringing of the affiliational and the concomitant successorial claims, have caused a host of confused successorial suits, brought by alleged natural children on flimsy grounds.⁴ In order to cope with this unsatisfactory situation while preserving the traditional legal equality between marital and extra-marital children, the Ethiopian Civil Code of 1960 severely limits the admissible modes of establishing filiation. These modes of affiliation are discussed below.

---

* This article was a report to the Seventh Congress of the International Academy of Comparative Law (1966). It includes a few changes from the report as delivered at the Congress.

** Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1. See I. Guidi, *Il Fetha Nagast o Legislazione del re* (Roma 1899), pp. 419 and 541.

2. Cf., e.g., C. Conti Rossini, *Principi di diritto consuetudinario dell'Eritrea* (Roma 1916), p. 315; F. Ostini, *Trattato del diritto consuetudinario dell'Eritrea* (Asmara 1956), p. 80.

3. Cf., e.g., Conti Rossini, work cited above at note 2, pp. 286-88; Ostini, work cited above at note 2, p. 70.

4. As shown by the largely unreported case law on this topic. For a case based on serious grounds (informal paternal recognition: *tractatus*), see *Mulunesh Hailu v. Bekelech Hailu* (Sup. Imp. Ct., 1965, Civil App. No. 36/57) (unpublished).

B. MODES OF AFFILIATION⁵

Summary view

Under the opening provision of the Code's Chapter X on filiation, the rules on the legal "determination"⁶ of a child's father and mother may not be derogated by agreement, except where the law expressly provides otherwise. It follows that the Code's enumeration of the modes of establishing a maternal or paternal filiation (in Section 1 of said chapter) is limitative, except for the express rules of Section 2 on the contractual regulation or assignment of paternity. The modes of establishing a maternal or paternal filiation must be distinguished from the modes of proving that such a filiation has been established, which latter modes are mandatorily governed by the provisions of Section 3 of said chapter.

The modes of *establishing*, in law, the blood relationship of the first degree called filiation (with its consequences in family and succession law) between a child and a given woman or man, can be summarized as follows:

I. *Maternal* filiation is simply established by the physical fact of birth of the child from a given woman.⁷

II. Logically, *paternal* filiation should be established by the physical fact of begetting of the child by a given man. Since this fact is impossible to determine, paternal filiation is attached by the Code to one of the following situations or acts, which at least probably coincide with true physical begetting:

1. Paternal filiation results from the maternal one (which is established by childbirth) where a marriage, or a so-called irregular union existed between the mother and a given man at the time of the birth or conception of the child.⁸

2. In the absence of an affiliation under rule (1), paternal filiation can be established by a man's acknowledgement of the child as his own.⁹

3. In the absence of an affiliation under rule (1) or (2), paternal filiation may be established by a judicial declaration of paternity based on the rape or abduction of the mother.¹⁰

4. Paternal filiation may be contractually assigned by the legal father in the case of a child born between 210 and 300 days after dissolution of a relationship under rule (1).¹¹

5. Where a child has, *prima facie*, more than one legal father, such conflict is solved by a contract or by legal presumptions.¹²

We shall presently analyze, one by one, the above enumerated modes of *paternal* affiliation.

5. Compare Workinesh Bezabish v. Yideneku (Sup. Imp. Ct., 1963), *J. Eth. L.*, vol. 1, p. 17.

6. Mistranslated as "ascertainment" in the Code's English version.

7. Art. 739. (All footnote references are to the Civil Code except where it is stated otherwise.)

8. Arts. 740(1) *cum* 741-45.

9. Arts. 740(2) *cum* 746-57.

10. Art. 758.

11. Art. 765.

12. Arts. 762 and 764.

LAW OF FILIATION IN ETHIOPIA

1. *Paternal Affiliation through Marriage or Irregular Union*

While *mater semper certa est* because birth is easy to determine, determination of the father creates difficulties in all legal systems. All developed systems cope with these difficulties primarily by attaching a more or less conclusive presumption of paternity to whoever is the husband of the mother at the time of birth or conception,¹³ in accordance with the maxim *pater is est quem nuptiae demonstrant*.¹⁴ The Ethiopian legislator adheres to this method, which he supports by an almost irrebuttable presumption that a child born more than 180 days after celebration of marriage or less than 300 days after its dissolution is conceived during the marriage.¹⁵ Here the very close similarity of our law to foreign systems ends. We must discuss, in turn, (1) the scope of the presumption of paternity in Ethiopia and (2) the force of this presumption:

1. The *scope* of the presumption: does it cover only marriage or also other unions? Foreign legal writers often justify the presumptive paternity of the husband by the legal duty of sexual fidelity and co-habitation, which exists only in marriage.¹⁶ In Ethiopian law an *irregular union* between man and woman, in which no such duty exists, is put for the purpose of filiation on exactly the same footing as marriage. In order to create an irregular union, merely the behaviour of the man and woman must be analogous to that of married people.¹⁷ Such *faux ménage* creates in fact, in spite of the absence of a "fidelity" duty, a probability of conception by the man perhaps not less than in marriage. Such probability is sanctioned by the legal presumption of paternity.¹⁸ The absolute non-discrimination between marital and extra-marital children in Ethiopia is not limited to the effects of filiation. As shown above, it extends also to the modes of affiliation, which are the same for marriage and irregular union.

2. The *force* of the presumption: who may rebut it and how and when may he do it? Ethiopian law is fairly near to the French¹⁹ in its severely restrictive approach to this question:

a. *Who* may rebut the presumption of paternity? *Only* the presumptive father can bring an action for disowning the child. Neither the (unfaithful) mother nor her lover nor the child himself may institute such action²⁰ (as they may be tempted to do in order to claim or acknowledge another paternity). The interest in maintaining the peace of a household and preventing litigation prevails here, irrespective of truth, over less meritorious interests.

13. Except, in Ethiopian law, where birth occurs after a declaration of absence. Cf. Arts. 744 *cum* 157(1).

14. See J. Carbonnier, *Droit Civil* (Paris 1955), T.I. No. 150; cf. Art. 741.

15. Art. 743, as qualified by Art. 782 ff.

16. See Carbonnier, work cited above at note 14; cf. Arts. 643 *cum* 640.

17. Art. 709(1); cf. G. Krzeczunowicz, "Code and Custom in Ethiopia," *J. Eth. L.*, vol. 2 (1965), p. 425, s.v. Judicial Interpretation.

18. Art. 745.

19. See Carbonnier, work cited above at note 14, Nos. 154-55.

20. Art. 790.

b. *How* may the presumptive father rebut the presumption of his paternity? The legislator's answer is again severely restrictive. The presumptive father must prove:

- i. that he had no relations with the mother within the legal conception period (Between the 300th and the 180th day before birth);²¹ or
- ii. with court permission based on preliminary circumstantial evidence, that his paternity is absolutely impossible.²² The court may not justify its permission by the mere fact of the mother's adultery or admission.²³
- iii. Proof against the presumption is free only where the maternal affiliation (by birth) is itself not determined but is being established by an action to claim status.²⁴

c. *When* may the presumptive father bring an action to disown the child? The answer is again restrictive. He must do it within 180 days from the birth of the child or from the final judgment on the (above-mentioned) action to claim status.

Conclusion

The scope of the presumption of paternity in Ethiopia is large, since it includes "irregular unions." Its force is great because of the restrictions on by whom, how and when it may be rebutted.

2. *Paternal Affiliation by Acknowledgement*

Children not born from a marriage or an irregular union, but from less stable relations, have a juridical bond only with their mother and have no father unless a voluntary acknowledgement or an adoption has taken place.²⁵ An acknowledgement of paternity consists in a man's declaration that he considers himself the father of the child concerned.²⁶ Only a child who has no legal father can be so acknowledged. In an important respect, the effects of such acknowledgement differ from those of an artificial filiation created by adoption;²⁷ adoption has no effect with regard to the adopter's relatives who have opposed the adoption, while no such limitation has been enacted with respect to acknowledgement, which therefore, if validly made (see below), affects even unwilling relatives.²⁸ We shall now discuss the following seven points regarding acknowledgement of paternity:

21. Arts. 783 *cum* 784.

22. Arts. 785-87. The preliminary circumstantial evidence may consist, e.g., in extreme physical dissemblance (black child of white parents). As to impossibility, it is demonstrated, e.g., by sterility or by negative "blood" tests.

23. Art. 788.

24. Art. 789 *cum* 772.

25. Art. 721(3). Or unless paternity has been judicially declared (see below).

26. Arts. 746-47.

27. Arts. 796-806. See also Art. 558.

28. The acknowledgee acquires maintenance and/or succession rights as against them.

1. *Who may acknowledge or be acknowledged?*

a. As a rule, only the alleged father himself may acknowledge the child. But if he is dead (or unable to manifest his will²⁹), a paternal ascendant may acknowledge the child in the father's name.³⁰

b. As a rule, only a living child may be acknowledged. A dead child cannot be acknowledged unless he has left descendants.³¹

2. *Formal requirements.*

a. The acknowledgement must be made in writing, including the signature of two witnesses.³²

b. Save in the case of a power of attorney which is both special³³ and approved by the court, the declaration of acknowledgement must be made personally.³⁴

3. *Necessity of acceptance.*

Acknowledgement of paternity is of no effect unless accepted as well founded by the child's mother or, if she is dead (or unable to manifest her will), by one of her parents,³⁵ or by the child's guardian.³⁶ If the child is a major (no guardian) he must also assent.³⁷ The required acceptances may be tacit, i.e., consist in raising no objection within one month of taking cognizance of the acknowledgement.³⁸ These acceptance requirements show that paternal affiliation by acknowledgement presupposes, as do other modes of paternal affiliation, a prior maternal affiliation as established by child-birth. (It thus seems that a foundling can be adopted but not acknowledged.) They provide a check on the truth of the acknowledgement and increase the chances that the child's interests will be considered.

4. *Revocation and avoidance.*

In the interest of stability in the legal status of children, no or little protection is given to a repenting acknowledger of a child:

a. An acknowledgement of paternity is, as a rule, *irrevocable* (except if contained in a testament, since testaments are essentially revocable³⁹). Its author cannot revoke it unless he was a minor and acts within a year from reaching majority.⁴⁰

29. As where he is permanently unconscious, or is declared absent under Article 154.

30. In the terms of Article 750.

31. Art. 754.

32. Arts. 748(1) *cum* 1727 and 1677. As to Article 748(2), it is merely concerned with an exceptional mode of proving (by act of notoriety) that a valid acknowledgement has been given.

33. Arts. 749(2) *cum* 2206(1).

34. Art. 749(1).

35. In the terms of Article 751.

36. Who will then be, ordinarily, one of the relatives mentioned under Article 210(d-e)

37. Art. 752.

38. Art. 753.

39. Art. 859(2).

40. Art. 755.

b. Where the acknowledger's consent is *vitiated*, his acknowledgement can be avoided if it was extorted by violence (duress).⁴¹ It may *not* be avoided on the ground of error (mistake) or fraud,⁴² unless the acknowledger also decisively proves the impossibility of his paternity.⁴³ Thus, an acknowledger who was defrauded by an unfaithful mistress into believing himself to be the child's father has, as a rule, no remedy.

5. *Two acknowledgements.*

Where a child was, and remains, validly acknowledged by a man in accordance with the requirements under 1-4, above, any subsequent acknowledgement by another man is of *no effect*.⁴⁴

6. *Attacking the acknowledgement.*

The acknowledgement can be denied or challenged:

a. By *any* interested person, such as an affected relative, by showing that the acknowledgement was not given by the required person (see 1, above), or not accepted by required person, (see 3, above), or not "written" and personally declared as required (see 2, above), or was directed at an already acknowledged child (see 5, above).

b. By the acknowledger *alone*,⁴⁵ if avoidance of the acknowledgement is sought on ground of vitiated consent or decisive impossibility of begetting by him. (See 4-b above.)

7. *Juridical nature of the acknowledgement.*⁴⁶

a. Is acknowledgement of paternity a *juridical act* which, in law, presently creates the affiliation, or is it merely a *mode of proof* (by admission) which ascertains (retroactively) a past affiliation? In practical terms, can the child claim his part in inheritances accrued before his acknowledgement?⁴⁷ The answer is not easy. Acknowledgement does not figure among the modes of proving filiation which are mentioned under Section 3 of the Code's chapter on filiation.⁴⁸ Obversely, it figures among the modes of establishing the legal bond of filiation.⁴⁹ But Article 747(2) provides that the acknowledger need not have *intended* to produce the legal effects of acknowledgement, while an intention to produce legal effects is a requisite of "juridical" acts. Acknowledgement thus at least partakes of the nature of the mode of proof called admission, so that we may perhaps consider its effects as

41. Arts. 756(1) *cum* 1706.

42. Arts. 756(2) *cum* 1696-1704.

43. E.g., by establishing that he is sterile.

44. Art. 757.

45. Cf. Art. 1808(1).

46. Cf. Carbonnier, work cited above at note 14, No. 167; V. Motin, *La nature juridique de la reconnaissance d'enfant naturel*, these, Rennes (1934).

47. E.g., by the *petitio hereditatis* under Articles 999-1001. This may have a disturbing effect on accrued successions and be an incentive to frauds.

48. Arts. 769-72: record of birth, or possession of status, or act of notoriety.

49. Art. 1740.

retroactive. This solution coincides with common-sense requirements: A man either is not the father, or is the father from the time of conception. It is only in the distinct case of artificial affiliation, called adoption (Civ. C., Art. 796), that the juridical act involved has no retroactive effects. Indeed, adoption of another's child (an act creating a new situation) is clearly distinct from acknowledgement of one's own child (an act declaratory of an existing situation).

b. Is that sometimes inchoate juridical act, called acknowledgement of paternity, *unilateral*, or is it in the nature of an *agreement*? The latter seems true in view of the requirement for its "acceptance." (See 3, above.) Practical consequence: the acknowledgement may be avoided by the acceptor if her acceptance was vitiated by violence. (Cf. 6-b, above.) More obviously, a testamentary (posthumous) acknowledgement is inoperative in the absence of a (tacit or express) acceptance.

3. *Paternal Affiliation by Judicial Declaration*

Where a child has neither a presumptive father under the rules of section 1, above, nor a self-acknowledged one under the rules of section 2, above, his paternal affiliation may be judicially declared if his mother was "raped" or "abducted" at what is considered the time of conception.⁵⁰ It follows that:

1. This action cannot be brought by a raped or abducted mother of a child who already *has* a valid affiliation.

2. The requirement of "rape" or "abduction" not being defined, we must understand it in the sense given it by the *Penal Code*.⁵¹ The affiliation judgement will ordinarily follow upon a criminal conviction for rape or abduction. The respective proceedings may be joined.⁵²

3. The "time of conception" may be fixed by analogy to that determined by Article 783, i.e., between the 300th and 180th day preceding birth.

Other characteristics of this remedy:⁵³

4. *Who* may bring the action? As a rule, only the raped or abducted mother. If she died (or is unable to manifest her will), the child's guardian may bring it.

5. *When* may the action be brought? Only within two years from the child's birth or from the relevant criminal conviction.

6. *Defence* to the action: it is a conclusive defence for the rapist or abductor to prove decisively (e.g., by establishing his sterility) that he could not have conceived the child.

7. *No* action for judicial declaration of paternity may be brought on other grounds. This does not exclude actions concerned with proving that filiation has been established by the other modes discussed in this report. It merely means that

50. Art. 758.

51. Pen. C., Arts. 558 and 589.

52. See Ph. Graven, "Joinder of Criminal and Civil Proceedings," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), pp. 135-50.

53. See Arts. 759-61.

the mode "judicial declaration of paternity" is limited to the grounds of rape or abduction and does not comprise those of, e.g., seduction or admission.⁵⁴ The rationale for such severity has been given in the introduction to this report.

8. *Effects of judicial affiliation.* Since judicial affiliation is a sanction of blamable conduct, its effects differ from those of ordinary affiliation in the following respect: While the rapist or abductor must support the child, the converse is not true and the child need not support him. The child owes no maintenance to a "judicially declared" father.⁵⁵

4. *Affiliation by Assignment of Paternity*

According to a well-known brocard, rights of status are not *in commercio*. They are fixed by law and should not be bargained about. This principle is *not* firmly established in Ethiopian law (and tradition).⁵⁶ The legal father of a child born less than 300 days after the dissolution of his marriage or irregular union with a woman,⁵⁷ may assign his paternity to another man. The material and formal requirements for such assignment are as follows⁵⁸:

1. The child must be born more than 210 days after the dissolution and the other man must declare the child to be his.

2. The assignment must be attested by four witnesses and approved by the court after hearing the mother.

Assignment of paternity is irrevocable and its avoidance is subject to restrictions similar to those concerning acknowledgement of paternity⁵⁹ and enacted for similar reasons.

5. *Conflict of Paternal Filiations*⁶⁰

A mother in childbirth may have, simultaneously, a husband and an irregular union with another man. Or, a child conceived in a prior marriage or union may be born in a subsequent one. In order to solve the ensuing double paternity conflicts,⁶¹ the legislator permits the men concerned to decide by *agreement* who is father. Requirements: four witnesses and court approval after hearing the mother. Such agreed regulation of the conflict is irrevocable and its avoidance is as difficult as that of an assignment or an acknowledgement of paternity. (See above.) It is only in the absence of such agreement that the legislator solves the conflict himself by giving preference to the quality of husband, or to the time of birth, as criterion for determining paternity.

54. Cf. G. Krzczunowicz, "Civil Code Articles 758-761: Side Issues," *J. Eth. L.*, vol. 2 (1965), pp. 185-87.

55. Arts. 808(1) *cum* 810.

56. Cf. G. Krzczunowicz, "Code and Custom in Ethiopia," cited above at note 17, s.v. Para-Legal Outlets, Family Law.

57. Cf. Art. 743.

58. See Arts. 765-66 and 768.

59. Art. 768. Compare Art. 756.

60. See Arts. 762-64 and 768.

61. Between: (1) The rule of Article 741 and that of Article 745(1), or (2) the criteria "born" and "conceived" within Article 741 or 745(1).

C. PROOF OF FILIATION

Foreword

Modes of proving filiation are discussed in a separate Code section and are thus distinguished from the modes of establishment of filiation. Filiation from the mother is established by birth, from the father (begetting being unprovable) by the afore-discussed modes. But such birth, plus the marriage or irregular union, or the acknowledgement or assignment of paternal filiation, must somehow be proved. The child-successor,⁶² at his parent's death, often has no direct evidence of his affiliation on hand. He is, however, legally presumed to be the rightful child (and thus heir *ab intestato*) if he has a record of birth or a possession of status of child.⁶³ These means of proof are non-contentious because, taken separately, they are effective only in the absence of their valid contestation⁶⁴ while taken together they prevent any action from arising.⁶⁵ We shall discuss, in turn, the non-contentious and contentious modes of proving filiation.

1. *Non-contentious Proof of Filiation*

1. By virtue of the Code's transitory provisions,⁶⁶ enquiry-based *acts of notoriety* must be used instead of records of birth for proving birth. But the "officers of civil status or notaries" required by Article 146 to dress such acts of notoriety *do not exist* and, in the absence of implementing legislation, there seems also to exist no personnel "appointed for the purpose by the Minister of Interior."⁶⁷

2. In view of the above, the paramount mode of non-contentious proof of filiation in Ethiopia is possession of status, as attested by four witnesses.⁶⁸ A person possesses the status of child if he is "treated by a man or woman, by their relatives and by society" as being his or her child. This covers the requirements of *tractatus* and *fama* of the corresponding continental doctrines on possession of status. Another requirement, the *nomen*,⁶⁹ is omitted, probably because it is not suitable to a country where family names are not yet in general use.⁷⁰

3. There are no major problems where a maternal filiation or, perhaps, a joint filiation with respect to both parents is shown by possession of status. But

62. Filiation problems in Ethiopia arise mostly on occasion of successions. Sometimes the occasion is created by a maintenance claim.

63. Arts. 769-70.

64. Arts. 97 and 771(2).

65. Arts. 774 and 780: both, claims of (another) status by, and contestation of status against a person whose record of birth is corroborated by possession of status are inadmissible.

66. Article 3361, suspending the application of the Civil Register legislation. But, as a result of the pre-Code Municipalities Proclamation, 1945, Art. 9 Proc. No. 74, *Neg. Gaz.*, year 4, no. 7, following upon the Administrative Regulations Decree, 1942, Part 74(d), Decree No. 1, *Neg. Gaz.*, year 1, no. 6, sporadic cases of registration of birth, etc. occur in a few areas regardless of both the substantive and the transitory Code provisions on this subject. The legal value of such registrations is therefore, to say the least, doubtful.

67. Art. 3361(2)

68. Arts. 770-71(1).

69. On the three requirements, compare Mazeaud & Mazeaud, *Leçons de droit civil* (Paris 1959), T.I., No. 830.

70. See Arts. 3358-60.

can a child of unknown maternal filiation be allowed to prove, by possession of status, his paternal filiation *alone*?⁷¹ Although the words "treated by a man or woman" do not literally exclude such contention, it seems ruled out by the whole logic of our system. As shown before, the modes of establishment of paternity are merely accessory to establishing maternity. The same applies, *a fortiori*, to proof of such establishment. For instance, a foundling can neither be acknowledged, nor have his paternal filiation proved by possession of status.

2. Contentious Proof of Filiation

1. It sometimes happens that the child or parent *does not possess* his status, i.e., is not treated as child or parent. Or else the required elements of such treatment by family and relatives and society are so doubtful that they have been contested⁷² by four witnesses.⁷³ In such case the burden is on the child or parent⁷⁴ to claim and prove the filiation bond *contentiously* in a special action to claim status. Strangely enough, the procedure prescribed in this connection is that of notoriety, which, as we have seen, the Code's transitory provisions have already, and ineffectively, introduced as a surrogate for non-contentious proof by Civil Register records. The re-introduction of the "notoriety" procedure⁷⁵ at the contentious stage of proof may remain ineffective for the same reasons as those given by us when discussing non-contentious filiation.

2. Whatever be the procedure, the proof at this stage will no more be directed to showing a "possession of" filial-parental status (which possession is here, by hypothesis, non-existent or deficient), but to showing a *right* to possess such status. By any means of evidence, the very facts establishing filiation, that is, the birth plus, e.g., the marriage or the acknowledgement must be proved to have specifically occurred. But another kind of possession of status may play an incidental role where the existence of a marriage or irregular union at birth or conception time is sought to be proved by showing possession of the corresponding status as between mother and alleged father (not between father and child).⁷⁶

3. Claims of filial-parental status by its non-possessors are disturbing for the social order. The Ethiopian legislator admits them only upon a special court authorization based on "circumstantial evidence resulting from facts which are constant⁷⁷ and sufficiently serious." The relevant fact may, for instance, consist in a child's patent physical resemblance to the alleged parent. On such basis, the claimant may be allowed to bring other evidence and proceed with his action.

71. E.g., in order to inherit from alleged father.

72. Such contestation of possession of status must be carefully distinguished from contestation of status itself. The latter contestation (Arts. 778-81) does not disprove the child's possession of status but his *right* to possess it, as where he is shown not to be born from the "possessed" mother.

73. Art. 771(2). On liability of witnesses, see Art. 2061.

74. The relevant article, Article 772, is fantastically mistranslated in its English version. The action is *not* limited to the child.

75. Laid down in Arts. 148-51.

76. Arts. 699 *cum* 741 and 718 *cum* 745.

77. "Constant" in this context (Art. 773), means "presently and undisputably established."

4. A child's⁷⁸ action to claim status must, as a rule, be brought in his lifetime. The child's heirs are barred⁷⁹ from bringing it, unless the child died before the age of twenty and they act within one year from such death. In accordance with the logic discussed before and the provision that the action shall be instituted *against the mother*,⁸⁰ paternal affiliation is merely incidental to the maternal one. Indeed, as next provided, "the mother *and* the person to whom paternity will be attributed *in case* the action is successful, must be made a party to the suit." As a general proposition, maternity is thus a legal pre-requisite of paternity with respect to both non-contentious and contentious proof of filiation.

5. How can a (possessed) filiation be *disproved*? Actions to contest (disprove) maternal filiation⁸¹ and paternal filiation⁸² are just as disturbing for the social order as are the above-discussed actions (by non-possessors) to claim it. For this reason, they are submitted to the same *restrictive* requirement of a preliminary court authorization based on serious and constant evidence.⁸³ The severely circumscribed father's action to disown a child by overcoming the presumption that he begot it has been discussed before in connection with the presumption of paternity resulting from marriage or irregular union. As to maternal filiation, it is easily contested by proving the non-occurrence of a birth at the relevant time, or the non-identity between the child then born and the defendant child (the latter's contested status may be claimed by the former).

D. CONCLUSION

The Ethiopian codified law of filiation constitutes a peculiar *blend* of traditional Ethiopian notions with modern legal techniques and concepts. The traditional Ethiopian principle of equality between marital and extra-marital children has been maintained with respect to both the effects of filiation and the modes of its establishment. But the modes of establishing filiation and proving such

78. A parent's action against the child is less usual in Ethiopia. A mother's action may be incidental to her contestation, under Article 778, of the child's existing filiation (babies may have been exchanged).

79. Such bar applies only to contentious proof of filiation in the action to claim filial status. There is no such limit with respect to non-contentious proof of filiation, for example in succession claims. It follows that, e.g., for the purpose of the *petitio hereditatis*, which has no time limit where it relates to "family immovables" (Arts. 999 *cum* 1000(2)), proof of "possession" of filial status, as distinct from proof of "right to" possess it, is admissible generations back. The relevant genealogies are often notorious among relatives. But how will the four "witnesses" requirement of Article 771(1) be satisfied? Perhaps it may be liberally construed for such purposes, in view also of cognate Article 1168(1): "... any member of such family may at any time claim such land." On "family property" see Tenagno Worke Abdi v. Yejote Worke Legesse (H. Ct., Addis Ababa, 1964), *J. Eth. L.*, vol. 2, p. 73. On "possession of status" see contra: Workinesh Bezabih v. Yideneku, cited above at note 5. (Our comment on this decision: (a) Possession of status is at no stage a legal situation. It is a non-contentious mode of proof of such situation. (b) Provisions on modes of proof may be retroactively applied. Cf. Carbonnier, work cited above at note 14, No. 164, 2.)

80. See Art. 777(2).

81. And won by solely proving by any means the physical fact of the child's birth from the alleged mother. See Arts. 777 *cum* 739.

82. Arts. 782-95.

83. Arts. 773, 779 and 786.

establishment, which were unlimited in traditional law, have been severely limited in accordance with a policy of reducing litigation and a technique influenced by the French legal system. The latter system also constitutes the source for the categories and classifications used by the Ethiopian law of filiation.

ADDENDUM

Due to delay in the publication of this report in the Journal of Ethiopian Law, several months have elapsed since it was submitted to the Seventh International Congress of Comparative Law at Upsala (August 1966).⁸⁴ In light of the general rapporteur's⁸⁵ paper and of the discussions held in Section II, A, 2 of that Congress, it is now possible to add the following comments:

1. Modern legislative reforms abroad seek gradually to achieve (or have only recently achieved) an equality of legal status as between marital and extra-marital children. Such equality is a long-established axiom in Ethiopia, *unique* in this respect among Christian countries.

2. According to the national rapporteur for Rumania,⁸⁶ an equalization of the legal condition of marital and extra-marital children necessarily postulates that proof of the filial bond be made largely free. This seems also to be the view held and tendency gradually followed by the legislative reformers abroad. Ethiopia constitutes a striking *exception to this parallelism* in that, while retaining the traditional equality between marital and extra-marital children, it has *restricted* the traditional freedom of proof of their status. These restrictions were rendered necessary by the proliferation of stale and flimsy affiliational claims brought for inheritance purposes. Since such purposes are hardly relevant in countries where inheritable private property is almost nonexistent, extreme freedom of proof of paternity prevails mostly in socialist countries.

3. *Paternal* affiliation is, in Ethiopia, restricted to limitatively enumerated modes. Below are singled out such *original* features of this system as were not discovered in any or most of the other national reports available at the Congress:

a) Ethiopia alone attaches a legal and almost irrefutable *presumption* of paternity to the man living in *concubinate* ("irregular union") with the mother. He is treated for this purpose on equal footing with husbands.

b) In Ethiopia, not only maternity but also paternity can be proved non-contentiously by mere *possession* of status (without any need, in such case, to demonstrate the existence of any of the prescribed modes of affiliation). In this respect, there is an illuminating similarity between proof of filiation by possession of status (Article 770(1-2) Civil Code) and proof of ownership by possession of chatels (Article 1193 *cum* 1140 Civil Code).

c) In several foreign legal systems where *acknowledgement* of paternity must be accepted by the mother, an effective acknowledgement seems impossible if the mother is dead or insane. It is possible in Ethiopia, where, in such case, the acknowledgement *may* be accepted by the mother's ascendant or the child's guardian.

84. The Congress' general reports will be published in *Rapports généraux au VIIe congrès international de droit comparé*, edited by Centre interuniversitaire de droit comparé, Bruxelles. The national reports, of which the above paper is one, are published in the countries to which they refer.

85. Professor Aurelian Ionascu, of Cluj University.

86. Professor Ion Rucareanu, of the Rumanian Institute of Juridical Research.

d) In Ethiopia *fraudulent* acknowledgement of paternity⁸⁷ probably cannot be annulled otherwise than by the acknowledger himself decisively proving the impossibility of his paternity.⁸⁸

e) In striking contrast with foreign systems, more concerned than the Ethiopian one with the biological truth of filiation or else with the principle that personal status is not *in commercio*, in Ethiopia paternity may be, in certain specified circumstances,⁸⁹ contractually assigned by the legal father to another man acknowledging the child. Also, as shown earlier in this paper, problems of "double" legal paternity may be solved by contract between the presumed fathers. Since the above-mentioned agreements are lawful, it even seems that they may be made for consideration.

4) Apart from the oft-mentioned "equality of status" principle, the basic tendencies of the Ethiopian law of filiation may be summarized as follows:

a) Essentially free non-contentious and moderately free contentious⁹⁰ proof of maternal filiation by birth.

b) Essentially free non-contentious proof of paternity, e.g. by way of possession of status.

c) Radical *restriction* on (1) *contentious* (2) *paternal* affiliation of (3) *such* extra-marital children as are not already acknowledged or covered by the paternity presumption attached to "irregular unions." Due to the above three qualifications, the effects of this restriction are much less sweeping than a *prima facie* reading of Article 761 Civil Code would suggest.

d) Policywise, the Ethiopian law of filiation's implicit *aim*, among others, is to reduce inheritance (or alimony) litigation and preserve the peace of stable households, whether marital or extra-marital.⁹¹ This aim: (1) is judiciously *balanced* with, without being surrendered to, the sometimes non-convergent aim of discovering the biological truth and safeguarding the child's interests,⁹² (2) is occasionally made to prevail over the world-known principle that personal status rights are not disposable.⁹³

87. Sometimes given "by courtesy" (*par complaisance*) or for other purposes.

88. Argument *a pari* from Article 756(2). But the acknowledgement is null from the outset if the child has another legal father (Art. 746).

89. Art. 765.

90. The qualification "moderately" points to the necessity to obtain prior court-permission to proceed. Arts. 773-74. Thereupon, the physical fact of birth can be proved by any means (which clearly is *not* the case with the physical fact of paternal conception).

91. An aim supported by, both, the limitations on the establishment of paternity and on its contestation (by *disowning*) once established.

92. An aim promoted by, e.g., the requirements of acceptance under Articles 751-52, or of court-approval under Articles 763 and 766. The two aims converge in the presumptions of paternity attached to "irregular unions."

93. See Arts. 762 and 765.

በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ መሠረት ፤ መንግሥት ፡

በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ።

ከረሰል ፡ ኤል ፡ በርግን ፡

መግቢያ ፤

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ቁጥጥርና ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ለማወቅ ፡ በጊዜው ፡ ያለው ፡ ፍላጎት ፡ ሰለ ፡ ተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ መጠንና ፡ አስፈላጊነት ፤ ብዙ ፡ ከረጅም ፡ ጊዜ ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ መሠረታዊ ፡ ጥያቄዎችን ፡ ጎልተው ፡ እንዲታዩ ፡ አድርጓቸዋል ። መንግሥት ፡ በአሁን ፡ ጊዜ ፡ የየትኞቹ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ባለሀብት ፡ ነው? የየትኞቹን ስ ፡ ባለሀብትነት ፡ ለማስተላለፍ ፡ ይችላል? የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ከመታወጁ ፡ በፊት ፡ መንግሥት ፡ የፈጸማቸው ፡ ባለሀብትነት ፡ የማስተላለፍ ፡ ተግባሮች ፡ አሁንም ፡ የጸኑ ፡ ናቸውን? መንግሥት ፡ ሰለ ፡ ተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የሚደረገውን ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ አዋዋል ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ሊቆጣጠር ፡ ይችላል?

መንግሥት ፡ በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ልማት ፡ ላይ ፡ ስላለው ፡ አግባብ ፡ ለማወቅ ፤ የነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ ባለቤትነትና ፡ ጥቅም ፡ የሚቆጣጠሩትን ፡ ጠቅላላ ፡ ዓላማዎች ፡ የሚዘረዘር ፡ የሚመሰረተውን ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ን ፡ ጠንቅቆ ፡ መረዳት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የዚህን ፡ አንቀጽ ፡ ያልተብራሩና ፡ አሻሚ ፡ ንዑስ ፡ ሐረጎች ፡ ትርጉም ፡ ለማረጋገጥ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ምንም ፡ ብርቱ ፡ ድካም ፡ አልተደረገም ። ያሉትን ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎች ፡ ስንመለከት ፤ የንዑስ ፡ ሐረጎቹን ፡ ትርጉም ፡ ለመወሰን ፡ ያጋጠሟቸውን ፡ ጥቂት ፡ ዕድሎች ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሳይጠቀሙባቸው ፡ አልፈዋቸዋል ። ሆኖም ፡ አሁን ፡ በግርማዊነታቸው ፡ የተሰጡ ፡ ጠንካራ ፡ መምሪያዎችና ፡ ለብሔራዊ ፡ ዕቅድና ፡ ለኤኮኖሚ ፡ እርምጃ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑት ፡ ነገሮች ፤ ሰፊ ፡ የሆኑ ፡ አዳዲስ ፡ ሕጎች ፡ እንዲወጡና ፡ ሰለ ፡ ተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ልማት ፡ አንዳንድ ፡ ዘዴዎች ፡ እንዲፈጠሩ ፡ አድርገዋል ። ስለዚህ ፤ የኢትዮጵያን ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ሕግን ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ ከልብ ፡ መረዳት ፡ ለመሞከር ፡ እነሆ ፡ በመጨረሻ ፡ ጊዜው ፡ የደረሰ ፡ ይመስላል ።

የዚህም ፡ ጽሑፍ ፡ ዓላማ ፡ ይህን ፡ ዓይነት ፡ ሙከራ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፤ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ምንጮች ፡ የትኞቹ ፡ እንደሆኑ ፡ የሚያስረዳን ፡ ነገር ፡ ባለመኖሩና ፡ አግባብ ፡ የሆኑ ፡ የሕገ ፡ መንግሥት ፡ አተረጓጎም ፡ ዘዴዎች ፡ ለጊዜው ፡ የሚፈቅዱትን ፡ ዘርዘራና ፡ በጣም ፡ ረቂቅ ፡ የሆነ ፡ ዓይነት ፡ ትንተና ፡ በማድረግ ፡ ከአውነት ፡ የራቀና ፡ ለመራቀቅ ፡ ሲባል ፡ የሚደረግ ፡ መራቀቅ ፡ ወደሚያስከትለው ፡ አደጋ ፡ ውስጥ ፡ እንዳንወድቅ ፡ ጥንቃቄ ፡ ማድረግ ፡ እንደሚገባን ፡ አሁኑኑ ፡ መገንዘብ ፡ አለብን ። አደጋው ፡ ሊደርስ ፡ መቻሉን ፡ ማወቃችን ፡ አደጋውን ፡ በመጠኑ ፡ ሊያቃልለው ፡ ይችላል ፡ ይሆናል ። ይህም ፡ ሆኖ ፤ በጠቅላላው ፡ የብሔራዊ ፡ ልማት ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ያላቸው ፡ ከፍተኛ ፡ ሥፍራ ፡ ወደፊት ፡ ስለነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ ለሚነሳው ፡ ብርቱ ፡ የሕግ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ (ችግሮች) ፡ ትንተና ፡ ይህ ፡ የአሁኑ ፡ ጽሑፍ ፡ የመጀመሪያ ፡ መነሻ ስሙ ፡ አያልፍም ።

ጠቅላላ ፡ አተረጓጎም ፤

የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይነበባል ።

ሀ) በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ሀብት ፡ ሁሉ ፡ ከውሃ ፡ በታች ፡ ያለውም ፡ ጭምር ፡ የመንግሥቱ ፡ ነው ።

ለ) በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ በውሃዎች ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶችና ፡ ደኖች ፡ ሁሉ ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ መሬቱ ፤ አየሩ ፤ ሐይቆቹ ፤ ወንዞቹ ፤ ጠረፎቹ ፡ ሁሉ ፡ ለአሁኑም ፡ ለሚከተለውም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ትውልድ ፡ ጠቃሚዎች ፡ እንዲሆኑ ፡ የተከበሩ ፡ ቅርሶችና ፡ የሕዝብ ፡ ገንዘቦች ፡ ናቸው ። የእነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ልማት ፡ እጅግ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ለነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ የሚስማሙትን ፡ አስፈላጊና ፡ ተገቢ ፡ የሆኑትን ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ ያደርጋል ።

ሐ) ስለነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ አጠባበቅ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ሕግ ፡ የተወሰነውን ፡ በመተላለፍ ፡ ማንኛዎቹም ፡ ሰዎች ፡ ወይም ፡ ማንኛዎቹም ፡ ማኅበሮች ፡ በተባሉት ፡ ሀብቶች ፡ ሊጠቀሙባቸው ፡ ወይም ፡ ሊሠሩባቸው ፡ አይችሉም ።

መ) በተፈጥሮ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በሆነ ፡ በማንኛውም ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዜግነት ፡ ባለው ፡ በማናቸውም ፡ ማኅበር ፡ ስም ፡ ያልተያዘ ፡ ንብረት ፡ ሁሉ ፡ ወይም ፡ ሕጋዊ ፡ ባለቤት ፡ ባለመኖሩ ፡ ምክንያት ፡ የተገኘ ፡ መሬት ፡ የተሰቀቁ ፡ ርስቶችና ፡ ንብረቶች ፡ ሁሉ ፡ የአፈር ፡ የሚካ ፡ የግጦሽ ፡ መሬት ፡ የባሕሮችና ፡ የወንዞች ፡ ሀብቶች ፡ ሁሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ ናቸው ።

፩ ፡ «የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች» ፡ የሚለው ፡ ሐረግ ፡ ወሰን ።

የመጀመሪያውና ፡ በጣም ፡ ጉልህ ፡ የሆነው ፡ ጥያቄ ፤ «የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ምንድን ፡ ናቸው?» የሚል ፡ ነው ። የአንዳንድ ፡ የሌላ ፡ ሀገሮች ፡ ሕገ ፡ መንግሥቶች ተመሳሳይ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የሆኑትን ፡ ሀብቶች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ በመዘርዘር ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ እንዳይነሳ ፡ አድርገዋል ። «የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች» ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ አጠቃላይ ፡ የሆነ ፡ ቃል ፡ ነው ፤ ስለሆነም ፡ በጠቅላላው ፡ ተቀባይነት ፡ ያለው ፡ ትርጓሜ ፡ የለውም ። መመሪያ ፡ የሚሆን ፡ የሕግ ፡ ምርምር ፡ ጁሪስፕሩዳንስ ፡ ስለ ፡ ሌለ ፤ የቃሉን ፡ ትርጓሜ ፡ የመወሰኑ ፡ ተግባር ፡ በጠቅላላው ፡ ለፓርላማና ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ መተው ፡ አለበት ። ሆኖም ፤ ይህ ፡ ያልተብራራ ፡ ሁኔታ ፡ ተጨማሪ ፡ ምርምርን ፡ አይከለክልም ፤ ምክንያቱም ፡

1. ለምሳሌ ፡ የሚከተሉትን ፡ እገሮች ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ፒስል ፡ ባወጣው ፡ ኮንስቲቲዩሽን ፡ ለፍ ፡ ኔሺንስ ፡ (፪ኛ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፷፭) ፡ በተባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ይመለከቷል ። — አርጀንቲና ፡ አንቀጽ ፡ ፱ ፤ በርማ ፡ አንቀጽ ፡ ፪፻፲፱ ፤ ግሪክ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፯ ፤ ሚክሲኮ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ፤ ሶርያ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፩(፮) ፤ ቪኔዥዌል ፡ አንቀጽ ፡ ፳(፲፮) ።

ያለ ስሕተት፡ «ከተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡» ክፍል፡ ውስጥ፡ ናቸው፡ ተብለው፡ ሲመደቡ፡ የሚችሉ፡ እንዳንድ፡ የሀብት፡ ክፍሎች፡ ስላሉ፡ ነው። በዚህ፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ እነዚህ፡ ክፍሎች፡ በሦስት፡ ተወስነዋል፡ ፩) ማዕድኖች፤ ፪) ደኖች፤ እና፡ ፫) የዱር፡ አራዊት። እነዚህ፡ ሦስቱ፡ የተመረጡበት፡ ዋናው፡ ምክንያት፡ ሕገ-የወጣባቸው፡ ወይም፡ ባጭር፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ የሚወጣባቸው፡ ስለሆኑ፡ ሲሆን፡ ሌላው፡ ምክንያት፡ ደግሞ፡ በጠቅላላው፡ እንጋገር፤ ከቀሩት፡ የተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ይልቅ፡ እሁንም፡ ሲሆን፡ ሕግ፡ ጠቀስ፡ ነገሮች፡ ስለሆኑ፡ ነው። ከዚህም፡ በላይ፤ መሪትንና፡ ውሃን፡ ስለመሰሉ፡ ሌሎች፡ ግልጽ፡ የሆኑ፡ የተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ክፍሎች፡ የሚነሱት፡ ጥያቄዎች፤ በጥቅም፡ ላይ፡ ስለማዋል፡ ስለ፡ መልካም፡ አጠባበቅ፡ ስለ፡ ቴክኒክና፡ የእርሻ፡ ዓላማ፡ እንዲሁም፡ መሻሻል፡ ፕሮብሌሞች፡ (ችግሮች)፡ ስለሚያስነሱ፡ በዚህ፡ በአሁኑ፡ ጽሑፍ፡ ሊጠና፡ ከታቀደው፡ ውጭ፡ ናቸው። ሲሆንም፡ የጽሑፉ፡ ዋና፡ ምርምር፡ ስለ፡ አንቀጽ፡ ፻፱፡ ጠቅላላ፡ አተረጓጎም፡ በመሆኑ፤ መሪትና፡ ውሃን፡ ስለ፡ መሰሉት፡ ሌሎች፡ ሀብቶችም፡ በመጠኑ፡ ላናወሳ፡ አንቀር።

፪ ፡ «የመንግሥት ፡ ንብረት» ፡ ስለሚለው ፡ ሐረግ ፡

ስለ፡ እነዚህ፡ የተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ ሦስት፡ ክፍሎች፡ ውይይት፡ ስንጀምር፡ የሚከተሉት፡ መነሻ፡ ጥያቄዎች፡ ሊቀርቡ፡ ይችላሉ፡—

፩ ፤ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ በእነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላላና ፡ ለሌላ ፡ የማይተላለፍ ፡ ባለሀብትነት ፡ እንዲሁም ፡ ቅጥጥር ፡ እንዲኖረው ፡ ያስገድዳል ፤ ወይስ ፡ እነዚህን ፡ ሀብቶች ፡ በሙሉ ፡ ወይም ፡ እንዳንደቸን ፡ በግል ፡ ነዋሪዎች ፡ ቁጥጥር ፡ ስር ፡ እንዲሆኑ ፡ ይፈቅዳል?

፪ ፤ በእነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ መንግሥት ፡ ሙሉ ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ፡ እንዲኖረው ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ካላስገደደ ፤ እነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ ሀብት ፡ በሆኑ ፤ ወይም ፡ በእነሱ ፡ ቁጥጥር ፡ ስር ፡ ባሉ ፡ ጊዜ ፤ በሀብቶቹ ፡ ላይ ፡ መንግሥት ፡ ያለው ፡ ቁጥጥር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ነው?

በመጀመሪያ ፤ የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ለብቻው ፡ ሲወሰድና ፤ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ በሰፊው ፡ ሲተረጎም ፤ በሞላ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፤ መንግሥት ፡ ፍጹምና ፡ ለሌላ ፡ የማይተላለፍ ፡ ባለሀብትነት ፡ እንዳለው ፡ ይገልጻል ። እሳቸው ፡ እንደምናሳየው ፡ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የተደገፈ ፡ አይደለም ፤ ሆኖም ፤ ያለምንም ፡ ጣጣ ፡ ተቀባይነትን ፡ ያገኘ ፡ ይመስላል ፤ ይህንንም ፡ መቃወም ፡ ይገባል ። በመጀመሪያ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ እና ፡ በሌሎች ፡ ሀገሮችም ፡ የተደረጉትን ፡ በተለይም ፡ የሕገ ፡ መንግ

2. ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ከርከርና ፡ ዝግጅት ፡ ከተደረገበት ፡ በኋላ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የመጀመሪያው ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ የደን ፡ ሕግ ፡ በቅርቡ ፡ ታውጧል ። የመንግሥት ፡ ደን ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ቍ. ፳፻፳፭ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ጳጳኛ ፡ ዓመት ፡ ቍ. ፲፮ ፡ እና ፡ የግል ፡ ደን ፡ አጠባበቅ ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ የአዋጅ ፡ ቍ. ፳፻፳፮ ፡ እዚያው ፡ በታ ፡ ይመለከታል ።

ሥቱን ፡ አጻጻፍ ፤ ስንመለከት ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ሰፊ ፡ አተረጓጎም ፡ በጭራሽ ፡ ያልተደገፈና ፡ አስፈላጊም ፡ ያልሆነ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ በላይ ፤ አንድ ፡ እንደ ፡ ጉዳዩ ፡ ሁኔታ ፡ አስፈላጊነት ፡ ሊለዋወጥ ፡ የማይችል ፡ ደንብ ፡ ማቋቋም ፡ በጭራሽ ፡ ከእውነት ፡ የማይዛመድ ፡ ነገር ፡ ይሆናል ። «የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ።» የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ በመሆናቸው ፡ ባንድ ፡ ዓይነት ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ አይገዙም ። የተለያዩ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የግድ ፡ ለተለያዩ ፡ ጥቅሞች ፡ ይውላሉ፤ ስለዚህም ፤ ስለ ፡ እያንዳንዱ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ ሰፊና ፡ የተለያዩ ፡ ሕጎች ፡ ይወጣሉ ። በተባበረው ፡ የአሜሪካ ፡ መንግሥት ፤ በመሬቱ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ማዕድኖች ፡ የባለርስቱ ፡ ሀብት ፡ ናቸው ። ፤ በአብዛኛ ምቹ ፡ በልማት ፡ ደረጃቸው ፡ ከዚህ ፡ ዝቅ ፡ ባሉ ፡ ሀገሮች ፡ ደግሞ ፡ ማዕድኖች ፡ የመንግሥት ፡ ሀብት ፡ ናቸው ። ፤ በመጨረሻም ፤ የመሬት ፡ ወይም ፡ የማንኛውም ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሚኖር ፡ ከሆነ ፤ አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሀ) እንደምንም ፡ ገደብ ፡ ሊበጅለትና ፡ ሰፊ ፡ ባለ ፡ አገባብ ፡ መተርጎም ፡ ያሻዋል ፡ እንጂ ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ እንደሚነበበው ፡ መወሰድ ፡ አይገባውም ።

ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሀ) የተደነገገው ፡ የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ ሀብት ፡ የሆነውን ፡ ማንኛውንም ፡ ብጣሽ ፡ መሬት ፡ ለመውረስ ፡ አለመሆኑ ፡ የማይካድ ፡ መደምደሚያ ፡ ይመስላል ። የመሬት ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፤ በመሬት ፡ ላይ ፡ ለግል ፡ መሥራትና ፡ መጠቀም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኅብረ ፡ ሰብ ፡ ከሚያምንባቸው ፡ መሠረታውያን ፡ ነገሮች ፡ ጥቂቶቹ ፡ ናቸው ፤ ሕገ ፡ መንግሥቱም ፡ ቢሆን ፡ አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ጭምር ፤ የመሬት ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ እንደሚቀጥል ፡ የሚያመለክቱ ፡ ቃሎችን ፡ ይዟል ። ፤ ግን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሀ) እንዳንድ ፡ ወይም ፡ ሁሉንም ፡ «የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች» ፡ «የመንግሥት ፡ ንብረት ፡» ብሎ ፡ በእርግጥ ፡ ይመድባቸዋል ። ይህን ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳብ ፡ በሐሳብ ፡ የመረዳቱን ፡ ተግባር ፡ ማዳበር ፡ ለተተለሙት ፡ ጥያቄዎች ፡ ምርምር ፡ የመጀመሪያው ፡ እርምጃ ፡ ነው ።

«የመንግሥት ፡ ንብረት» ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ስለ ፡ ተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ሲነገር ፤ ፅንሰ ፡ ሐሳቡ ፡ በጣም ፡ ከዳበረበት ፡ ከፈረንሳይ ፡ አገር ፡ የተወሰደ ፡ ይመስላል ። ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ ያሉት ፡ አገባቦች ፤ በኢትዮጵያ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ባይኖራቸውም ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ለማወቅ ፡ ይረዳሉ ።

ባሁን ፡ ጊዜ ፡ በፈረንሳይ ፡ አገር ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የግል ፡ እና ፡ የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ንብረት ፡ ተብሎ ፡ ተከፍሏል ። የሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ንብረት ፡ የተባለው ፡ የመንግሥት ፡ ሀብት ፡ ሆኖ ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ የዋሰውን ፡ ንብ

3. አሜሪካን ፡ ጄሪስፕሩድንስ ፡ ቮል ፡ ጫ ፡ “ማይንስ ፡ ኤንድ ፡ ሚኒራስ” ፡ ክፍል ፡ ፮ ፡ ገጽ ፡ ፻፶፮ ።
 4. ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ ፡ ፩ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የአርጀንቲናን ፡ የቦርማን ፡ የሜክሲኮን ፡ እና ፡ የቦርያን ፡ አገር ፡ ሕገ ፡ መንግሥቶች ፡ ይመለከቷል ። እንዲሁም ፡ ሱዳን ፡ አፍ ፡ ኪንያ ፡ ቮል ፡ ፯ ፡ ማይኒንግ ፡ ምዕራፍ ፡ ፫፻፮ ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡ እና ፡ ሱዳን ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ ፈጽራ ፡ ቪን ፡ አፍ ፡ ናይጄሪያ ፡ አንድ ፡ ሌጎስ ፡ ቮል ፡ ፩ ፡ (፲፱፻፵፱) ፡ ሚኒራስ ፡ ምዕራፍ ፡ ፪፻፳፩ ፡ ክፍል ፡ ፫(፩) ፤ በጠቀሳላው ፡ ደግሞ ፡ ያልታተመውን ፡ የሳውዲ ፡ አረቢያ ፡ የማዕድን ፡ ሕግ ፡ ሐተታ ፡ ይመለከቷል ። (፲፱፻፶፭)
 5. የአንቀጽ ፡ ፻፴ን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሰ) ፡ (ሐ) እና ፡ (መ)ን ፡ የአንቀጽ ፡ ፱፻፺ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ)ን ፤ አንቀጽ ፡ ፱፻ ፡ ፵፮ ፡ እና ፡ ፳፯ ፡ ይመለከቷል ። በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ በመደገፍ ፡ ከርከር ፡ ተሰንዝሯል ።

ረት፣ ይይዛል = የግል፣ ንብረት፣ ደግሞ፣ «ከግል፣ ነዋሪዎች፣ ንብረት፣ ጋር፣ አንድ ዓይነት፣ የሆነውን፣» ፣ በመንግሥት፣ ባለሀብትነት፣ ያለውን፣ ንብረት፣ ይይዛል = ይህ፣ የሕዝብና፣ የግል፣ የሚለው፣ በመንግሥት፣ ንብረቶች፣ መካከል፣ ያለው፣ ልዩነት፣ በኢትዮጵያ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ በሰውር፣ ያለ፣ ነው፤ እንደሚታመነውም፣ ከ፲፱፻፶፪፣ ዓ፡ ም፣ የፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ፈረንሳዊ፣ ምንጮች፣ የተወሰደ፣ ነው ። 7

በዘመናዊ፣ የፈረንሳይ፣ ሕግ፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረት፣ ዋናው፣ መለያ፣ ለሌላ፣ የማይተላለፍና፣ በይርጋ፣ የማይወሰድ፣ መሆኑ፣ ነው = እነዚህ፣ ደንቦች፣ «የሕዝቡን፣ የጊዜውን፣ ይዘታና፣ በተለይም፣ የመገናኛውን፣ አገልግሎት፣ በሕዝብ፣ ከመነጠቅ፣ ወይም፣ ከመንግሥት፣ ስንፍና፣ መጠበቅ»፣ አስፈላጊ፣ ነው፣ ከሚለው፣ ጥንታዊ፣ መሠረታዊ፣ ሐሳብ፣ የተገኙ፣ ናቸው = ከሮማውያን፣ ዘመን፣ ጀምሮ፣ የሕዝብ፣ የሆነ፣ ማንኛውም፣ ነገር፣ (ሪስ፣ ፑብሊኬ)፣ የማይሸጥ፣ የማይለወጥ፣ ነገር፣ ነው፣ (ኤክስትራ፣ ኮሚርሺየም) = ።

እንደዚህ፣ ያሉ፣ ገደቦች፣ በአንድ፣ ዘመን፣ በግል፣ ንብረትም፣ ላይ፣ ነበሩ፤ ይህ፣ የሆነው፣ ለሕዝብ፣ ጥቅም፣ ሲባል፣ ሳይሆን፣ «ቀረጥ፣ እንደልብ፣ ሊጫመር፣ በማይቻልበት፣ ጊዜ፣ የንጉሡ፣ የግምጃ፣ ቤት፣ እንዳይራቁት፣ ለማድረግና፣ የንጉሡን፣ ሀብት፣ ማለት፣ «የግል፣ ንብረቱን፣» ለመጠበቅ፣ ሲባል፣ ነው ። 9 የዚህ፣ አስፈላጊነት፣ ከብዙ፣ ጊዜ፣ ጀምሮ፣ ጠፍቶአል፤ ከእርሱም፣ ጋር፣ ገደቦቹ፣ ቀርተዋል = የኢትዮጵያ፣ የፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ በተራው፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረት፣ ለሌላ፣ የማይተላለፍ ፣ 10 እና፣ ግዙፍነት፣ ባላቸው፣ ንብረቶች፣ ረገድ፣ በቅን፣ ልቡና፣ በሆነ፣ ይዘታም፣ ሆነ፣ ወይም፣ በማይንቀሳቀስ፣ ንብረቶች፣ ረገድ፣ ንብረቱን፣ በይርጋ፣ ለማስቀረት፣ የማይቻል፣ መሆኑን፣ ይደነግጋል ። 11 ግን፣ እነዚህ፣ መወሰኛዎች፣ ተፈጻሚ፣ የሚሆኑት፣ ለሕዝብ፣ ንብረት፣ ነው፣ እንጅ፣ «ለሌላ፣ የመንግሥት፣ የሆነ፣ ንብረት 12» አይደለም ። 12

6. ኤም፣ ፕላኒፍል፣ ትሪቲስ፣ አን፣ ዘ፣ ሲቪል፣ ሎው፣ (፲፩ኛ፣ እትም፣ ፲፱፻፵፩) በሎዊዝያና፣ ስቲት፣ ሎው፣ ኮሚሽን፣ ተተራጉመ፣ ፲፱፻፶፩)፣ ክፍል፣ ፫፣ ሺህ፣ ሾ ።
7. የፍትሕ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቀጥር፣ ፲፱፻፵፱፣ እንደሚደነግገው፣ ሁሉ፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ያልሆነ፣ ማንኛውም፣ የመንግሥት፣ ንብረት፣ ሁሉ፣ «የባለግል፣ ንብረት፣ ለሆኑት፣ ሀብቶች፣ በተደነገጉት፣ ሕጎች፣ የሚተላለፉ፣ ናቸው ።» ይህ፣ የግል፣ ንብረትን፣ ትርጉም፣ ይሰጣል = ከዚህ፣ በኋላ፣ ቀጥር፣ ፲፱፻፵፭—፵፱፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረትን፣ ይገልጻሉ፣ ከሌላ፣ ንብረትም፣ ይለዩታል ። ቀጥር፣ ፲፱፻፵፭፣ እንደሚናገረው፣ አንድ፣ ንብረት፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረት፣ የሚባለው፣ «ሕዝብ፣ እንዲጠቀምባቸው፣ የተመደቡ»፣ ወይም፣ «ለአንድ፣ ሕዝብ፣ ጥቅም፣ ለሚሆን፣ የሥራ፣ አገልግሎት፣ የተመደቡ፣ ሲሆኑና፣ ..... ስዚህ፣ ሥራ በይበልጥ፣ እንዲያገለግሉ፣ የተመደቡ፣ ሲሆኑ፣ ነው ።» ቀጥር፣ ፲፱፻፵፮፣ እንደሚለው፣ ደግሞ፣ እንደአንድ፣ ንብረቶች፣ ይህም፣ ጉዳዮችን፣ የባሕር፣ ዳርቻዎችንና፣ አንዳንድ፣ ሕንጻዎችን፣ ጩምር፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረቶች፣ ይባላሉ ።
8. ፕላኒፍል፣ በግርጌ፣ ማስረጃ፣ ቀ. ፮፣ የተጠቀሰውን፣ ክፍል፣ ፫፣ ሺ፩፣ ይመለከታል ።
9. እላይ፣ የተጠቀሰውን፣ ይመለከታል = ኢትዮጵያ፣ ውስጥ፣ የቤተ፣ መንግሥት፣ ንብረት፣ የሚጠበቀው፣ በዚህ፣ መንገድ፣ ነው ። ለምሳሌ፣ «በመንግሥት፣ ስም፣ ተመዝግቦ፣ ለቤተ፣ መንግሥት፣ (ለዘውዱ)፣ ጥቅም፣ የሚወራበት፣ ንብረት፣ ሁሉ»፣ ለሌላ፣ የማይተላለፍ፣ ነው፣ የሚለውን፣ ተሸሽሎ፣ የወጣውን፣ የኢትዮጵያ፣ ሕገ፣ መንግሥት፣ አንቀጽ፣ ፲፱(ሳ)ን፣ ይመለከታል = ዛሬ፣ ይህ፣ ዓይነት፣ ንብረት፣ የሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ንብረት፣ ተብሎ፣ መጠራት፣ ቀርቶ፣ ጥራሽ፣ ልዩ፣ በሆነ፣ ምድብ፣ ውስጥ፣ በመግባት፣ «የዘውድ፣ ንብረት»፣ ወይም፣ «የንጉሡ፣ ነገሥቱ፣ ንብረት»፣ ተብሎ፣ ይጠራል ።
10. ቀጥር፣ ፲፱፻፶፭ ።
11. ቀጥር፣ ፲፱፻፶፭ ።
12. ቀጥር፣ ፲፱፻፶፱(፩) ።

ስለዚህ ፣ የሕዝብ ፣ አገልግሎት ፣ ንብረትና ፣ የግል ፣ ንብረት ፣ በተግባር ፣ የሚለያዩበት ፣ በማስተላለፍ ፣ ረገድ ፣ ላይ ፣ ማለት ፣ ንብረቱን ፣ ለሌላ ፣ ለማስተላለፍ ፣ መንግሥት ፣ በአለው ፣ መብት ፣ ላይ ፣ ነው ። የመንግሥትን ፣ ንብረት ፣ ከነዚህ ፣ ከሁለቱ ፣ ክፍሎች ፣ በአንዱ ፣ ወይም ፣ በሌላው ፣ ውስጥ ፣ መመደብ ፣ መንግሥት ፣ በዚያ ፣ ንብረት ፣ ላይ ፣ ያለውን ፣ የቁጥጥር ፣ ዓይነት ፣ ወይም ፣ መጠን ፣ በዚህ ፣ ረገድ ፣ ብቻ ፣ ይለውጠዋል ። አንድ ፣ ሀብት ፣ በግል ፣ ንብረት ፣ ክፍል ፣ በተመደበ ፣ ጊዜ ፣ እንኳ ፣ መንግሥት ፣ ንብረቱን ፣ እንዲሸጥ ፣ የሚያስገድደው ፣ ወይም ፣ ሊሸጥ ከፈለገም ፣ ስላሻሻጡ ፣ የመወሰኛ ፣ ሁኔታዎች ፣ ከማድረግ ፣ የሚከለክለው ፣ ምንም ፣ ነገር ፣ የለም ።

በኢትዮጵያ ፣ ሕግ ፣ ውስጥ ፣ የግል ፣ ንብረት ፣ መኖሩ ፣ ከተረጋገጠ ፣ እንቀጽ ፣ ያልነበረ ፣ ለመረዳት ፣ የሚያስችል ፣ የሚከተለውን ፣ የመጀመሪያ ፣ ሥረ ፣ ነገር ፣ ለመመሥረት ፣ ይችላል ፣ የተፈጥሮ ፣ ሀብቶች ፣ በመንግሥት ፣ ንብረት ፣ ውስጥ ፣ መመደባቸው ፣ እነዚህ ፣ ሀብቶች ፣ በመንግሥት ፣ ንብረት ፣ ውስጥ ፣ እንዲቆዩ ፣ እያስገድድድም ፣ በሌላ ፣ እነጋገር ፣ የዚህ ፣ የሕግ ፣ መንግሥቱ ፣ ድንጋጌ ፣ በጣም ፣ በሰፊው ፣ ቢተረጎም ፣ እንኳ ፣ በተፈጥሮ ፣ ሀብቶች ፣ ላይ ፣ የግል ፣ ባለሀብትነት ፣ ሊኖር ፣ ይችላል ፣ ማለት ፣ ነው ። ምክንያቱም ፣ የግል ፣ ንብረቶች ፣ የሚተላለፉ ፣ ከሆነ ፣ ለግል ፣ ነዋሪዎች ፣ (ሰዎች) ፣ ለማስተላለፍ ፣ ስለሚቻል ፣ በተፈጥሮ ፣ ሀብቶች ፣ ላይ ፣ የግል ፣ ባለሀብትነት ፣ አለ ፣ ማለት ፣ ነው ። እንደዚህ ፣ ያሉት ፣ ንብረቶች ፣ ለሌላ ፣ እንደተላለፉ ፣ መጠን ፣ ንዑስ ፣ እንቀጽ ፣ ሀ) በመንግሥቱ ፣ ውስጥ ፣ ስላሉ ፣ የተፈጥሮ ፣ ሀብቶች ፣ ባለሀብትነት ፣ የሐሳብ ፣ ምንጭ ፣ ብቻ ፣ የሚያትት ፣ ሆኖ ፣ ሲቀር ፣ ይችላል ። ወይም ፣ «ባለሀብት» የሚለው ፣ ቃል ፣ በዚህ ፣ አገባብ ፣ ለእንደ ፣ ለተወሰነ ፣ አስተያየት ፣ የሚያደላ ፣ ከሆነ ፣ መንግሥት ፣ ራሱ ፣ በመንፈስ ፣ (በቲወሪ) የተፈጥሮ ፣ ሀብቶች ፣ ሁሉ ፣ «ባለሀብት» ፣ ነው ፣ ግን ፣ በተግባር ፣ በንብረቶች ፣ ላይ ፣ ከባለሀብትነት ፣ እኩል ፣ የሆኑትን ፣ የተወሰኑ ፣ የባለቤትነት ፣ መብቶች ፣ ለግል ፣ ነዋሪዎች ፣ በማስተላለፍ ፣ ለራሱ ፣ በንዑስ ፣ እንቀጽ ፣ (መ) መሠረት ፣ ባለቤት ፣ የሌላቸውን ፣ መሪዎችና ፣ የተለቀቁ ፣ ንብረቶችን ፣ መልሶ ፣ የመውሰድን ፣ ድሚ ፣ መብት ፣ ብቻ ፣ አስቀርቷል ፣ ቢባል ፣ የተሻለ ፣ ይሆናል ። 13

ይህ ፣ በሥራ ፣ ላይ ፣ የዋለ ፣ ባለሀብትነት ፣ ማለት ፣ የእነዚህ ፣ ከባለሀብትነት ፣ እኩል ፣ የሆኑት ፣ የመብቶች ፣ ከምችት ፣ በግል ፣ ንብረቶች ፣ ረገድ ፣ ለግል ፣ ነዋሪዎች ፣ (ሰዎች) ፣ ሲሰጥ ፣ ቆይቷል ፣ እንደገናም ፣ ሕጋዊ ፣ በሆነ ፣ መንገድ ፣ ሊሰጣቸው ፣ ይችላል ። የፍትሕ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ቍጥር ፣ ሺህ ፣ ፪፻፶፬ ፣ የሕዝብ ፣ አገልግሎት ፣ ንብረቶች ፣ እንኳ ፣ በልዩ ፣ ሕግ ፣ ለዚህ ፣ አገልግሎት ፣ መመደባቸው ፣ መቅረቱ ፣ ከተወሰነ ፣ ሊሸጡ ፣ ሊተላለፉ ፣ ይችላሉ ፣ ይላል ። በተጨማሪም ፣ የተሻሻለው ፣ ሕግ ፣ መንግሥት ፣ እንቀጽ ፣ ፴፩ ፣ (መ) «መንግሥቱን ፣ በታማኝነት ፣

13. በማንኛውም ፣ ንብረት ፣ ላይ ፣ መንግሥት ፣ ድሚ ፣ (መሠረታዊ) ፣ ባለሀብትነት ፣ አለው ፣ የሚለው ፣ መሠረተ ፣ የሳብ ፣ በተለይም ፣ በኢትዮጵያ ፣ የፈውዳል ፣ (የመሳፍንት ፣ ዘመን) ፣ የመረት ፣ ይዘታ ፣ ድጋጭን ፣ ያገኛል ። ይህ ፣ መሠረተ ፣ የሳብ ፣ በልምድ ፣ የተተወ ፣ ይሁን ፣ እንጂ ፣ ብዙ ፣ ሲቃውንት ፣ እንደሚያምኑበት ፣ በንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ግዛት ፣ ውስጥ ፣ የሚገኝ ፣ በሙሉ ፣ የንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ነው ፣ ንጉሠ ፣ ነገሥቱም ፣ እንደፈለገው ፣ ያገዝበታል ፣ መረት ፣ የያዘ ፣ ማንኛውም ፣ ሰው ፣ ከንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ እንደተረከበው ፣ ስለሚቆጠር ፣ በቂ ፣ የሆነ ፣ አገልግሎት ፣ ሳይሰጥ ፣ ወይም ፣ ታማኝነት ፣ ሳያሳይ ፣ ሲቀር ፣ መሪቱ ፣ እንደገና ፣ ለንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ገቢ ፣ ይሆናል ። እ. ኡሉጉዶርፍ ፣ ዘ ፣ ኢትዮፒያን ፣ (፲፱፻፶፪) ፣ ገጽ ፣ ፲፮ ፣ ለር ፣ ጋንከረስት ፣ አን ፣ ኢንትርላክፔን ፣ ቀ ፣ ዘ ፣ ኢኮኖሚክ ፣ ሂስትሪ ፣ እፍ ፣ ኢትዮፒያ ፣ (፲፱፻፶፪) ፣ ገጽ ፣ ፲፭፻፬ ።

ላገለገሉት ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ አገልግሎታቸው ፡ በግብረ ፡ ጠልነት ፡ ከተላቀቀውና ፡
 ወራሽ ፡ ወይም ፡ ባለቤት ፡ ከሌለው ፡ መሬትና ፡ ንብረት ፡ መስጠት ፡ የንጉሠ ፡ ነገ
 ሥቱ ፡ መብት ፡ ነው። ፡ ይላል ። እንዲሁም ፡ የአንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡
 (ለ) እና ፡ (ሐ) በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የግል ፡ መገልገል ፡ በሰፊው ፡ እንዲኖር ፡ በእ
 ርግጥ ፡ በሰውር ፡ ያመለክታሉ ። የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) «ያልተያዘ» ፡ «ሕጋዊ ፡
 ባለቤት ፡ ባለመኖሩ ፡ ምክንያት ፡ የተገኘ» ፡ እና ፡ «የተለቀቁ» ፡ የሚሉት ፡ ቃላት ፡
 በመሬት ፡ ላይ ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ እንደሚቀጥል ፡ በግልጽ ፡ ያመለክታሉ ።
 ስለዚህ ፤ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፤ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እና ፡ የኢትዮጵያ ፡ የኢኮኖሚ ፡
 አቋም ፡ ጭምር ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ የግል ፡ «ባለሀብትነት» ፡ እንዲኖር ፡ የግድ ፡ ይጠ
 ይቃሉ ፤ መሬትም ፡ ከሁሉ ፡ ይልቅ ፡ የመጀመሪያው ፡ መሠረታዊ ፡ የተፈጥሮ ፡
 ሀብት ፡ ነው ። እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ በመመልከት ፡ የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ የተፈጥሮ ፡
 ሀብቶች ፡ ባለቤት ፡ ሊሆኑ ፡ ይችላሉ ፡ ከሚለው ፡ የመጀመሪያው ፡ ሥረ ፡ ነገር ፡
 ወደሚከተለው ፡ ሁለተኛ ፡ ሥረ ፡ ነገር ፡ ለመሸጋገር ፡ ብዙ ፡ አያዳግትም ፤ በሕ
 ጋዊ ፡ መንገድ ፡ በመንግሥት ፡ የተደረገ ፡ እና ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ለመደረጉም ፡
 በጠቅላላው ፡ ተቀባይነት ፡ ያለው ፡ ማንኛውም ፡ የመሬት ፡ ወይም ፡ የሌላ ፡ የተፈ
 ጥሮ ፡ ሀብት ፡ ስጦታ ፡ የሚጸና ፡ ነው ፤ በነዚህ ፡ መሬቶች ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የተፈ
 ጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ መንግሥት ፡ ግፋ ፡ ቢል ፡ የሚኖሩት ፡ መብቶች ፡ ከባለሀብት
 ነት ፡ ያነሱ ፤ ግን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) በሚጠይቀው ፡ መሠረት ፡ እንደዚህ ፡
 ያለውን ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ በመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ክፍል ፡
 እንደሆኑ ፡ ለማቆየት ፡ የሚያስችሉ ፡ ቋሚ ፡ መብቶች ፡ ናቸው ። ይህም ፡ ሁለተኛው
 ሥረ ፡ ነገር ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ያስከትላል ፡ በአሁኑ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡
 አንድ ፡ ከመሆናቸው ፡ በፊት ፡ የነሣ ፡ የመንግሥቶችና ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ያደረገ
 ቸው ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ስጦታዎች ፡ መንግሥት ፡ የነሣ ፡ ባለሥልጣኖች ፡
 ሥልጣን ፡ ከያዙበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የጸኑ ፡ እንዲሆኑ ፡ ስለፈቀደ ፡ የአሁኑ ፡ የኢት
 ዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ እንደሚያደርጋቸው ፡ ስጦታዎች ፡ ሁሉ ፡ የጸኑ ፡ ናቸው ። 14

ሆኖም ፤ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፤ እላይ ፡ ያለው ፡ ክርክር ፤ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡
 (ሀ)ን በሰፊው ፡ በመተርጎም ፡ የተገኘ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፤ በአንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ የእንግሊዝ
 ኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ። ይህ ፡ ክርክር ፤ በእርግጥ ፡ ከመጠን ፡
 ያለፈ ፡ ይሆን ፡ ይሆናል ። የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የመ
 ጀመሪያው ፡ ነጠላ ፡ ሠረዘ ፡ ቢተው ፤ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ የሚናገረው ፡ መሬት ፡
 ጫካ ፡ እና ፡ የዶር ፡ አራዊትን ፡ በማስቀረት ፤ ከመሬቱ ፡ ውስጥ ፡ (ሥር) ፡ (በታች) ፡
 ያለው ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ የመንግሥት ፡ መሆኑን ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዐይነት ፤ ባለ
 ነጠላ ፡ ሰረዘ ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የሚያስከትለውን ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡
 ንብረት ፡ ጠባዮች ፡ ሰፋ ፡ ያለ ፡ የሐሳብ ፡ ምርምር ፡ የሚያስቀር ፡ ይሆናል ።

14. በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ማንኛውም ፡ በግል ፡ የተያዘ ፡ መሬት ፡ ሁሉ ፡ በሰጠታ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፡
 ብሎ ፡ ማመን ፡ ትክክለኛ ፡ ይመስላል ። በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የተደረጉ ፡ ስጦታዎችን ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡
 ማንኛውንም ፡ ስጦታ ፡ እንዲህ ፡ ዓይነቱን ፡ የመሬት ፡ ማስተላለፍ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በጣም ፡ እስኛ
 ጋራ ፡ ስለሚሆን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የሚወጣ ፡ ማንኛውም ፡ ደንብ ፡ ስጦታ ፡ መደረጉ ፡ ከጠራጣሪ ፡ ሲ
 ሆን ፡ መሬቱ ፡ በሰጠታ ፡ እንደተገኘ ፡ ሆኖ ፡ መቆጠር ፡ አለበት ። “የዶርጋ” ፡ እና ፡ የ“ይጠታ”
 ደንቦች ፡ ያለጥርጥር ፡ ይሆን ፡ ሃላብ ፡ ይደግፋሉ ። ከዚህ ፡ ቤታች ፡ በግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ቍ ፡ ጫ ፡ የተጻ
 ረውን ፡ መግለጫ ፡ እና ፡ ጉዳዩን ፡ የሚመለከተውን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ፲፪፻፷፭
 —፻፲ ፡ ይመለከቷል ። ስለ ፡ ቀድሞው ፡ ደንቦች ፡ የ፲፱፻፵፮ን ፡ (እ ፡ ኢ ፡ አ) ፡ “የፍትሕ ፡ ብሔር ፡
 የዶርጋ ፡ ሕግ” ፡ እና ፡ የአዋጅ ፡ ቀጥር ፡ ፻፮ ፡ ንጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፻፶ ፡ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፩ ፡ በተ
 ላይም ፡ ቍ ፡ ፲፮—፻፶፯ን ፡ ያወዳድራል ።

የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ስሕተት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ መቻሉ ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። በእውነት ፡ ገዥ ፡ መሆን ፡ ያለበት ፡ የአንቀጽ ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ያለ ፡ ነጠላ ፡ ሰረዙ ፡ ሲነበብ ፡ የሚሰጠውን ፡ ትርጉም ፡ ይደግፋል ። የንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሀ) የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡

በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ በመሬቱ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ሀብት ፡ ሁሉ ፡ ከውሃ ፡ በታች ፡ ያለው ፡ ጭምር ፡ የመንግሥቱ ፡ ንብረት ፡ ነው ። ደግሞም ፡ የሕገ ፡ መንግሥት ፡ መሻሻል ፡ ኮሚሲዮን ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ ያዘጋጃቸው ፡ የአንቀጽ ፡ ረቂቅ ፡ የሚከተለውን ፡ መክፈቻ ፡ አረፍተ ፡ ነገር ፡ ይሆናል ።

በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ግዛት ፡ በመሬቱ ፡ ሥር ፡ (ውስጥ) ፡ በደኖች ፡ ውስጥ ፡ የውሃው ፡ በውሃው ፡ ውስጥ ፡ እና ፡ ከውሃው ፡ በታች ፡ ያለው ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ እንዲሁም ፡ አየሩ ፡ ሐይቆች ፡ ወደቦችና ፡ ደኖች ፡ ለአሁኑም ፡ ለሚከተለውም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ትውልድ ፡ ጥቅም ፡ የሚውሉ ፡ የተቀደሱ ፡ ቅርሶች ፡ ናቸው ። 15) የአንቀጽ ፡ ረቂቅ ፡ ቀሪው ፡ ክፍል ፡ በብዙ ፡ ረገድ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ እንዳለው ፡ አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ይቀጥላል ። ወደ ፡ አሁኑ ፡ ጽሑፍ ፡ ለውጥ ፡ መደረጉ ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ (ሥር) ፡ ያለውን ፡ ሀብት ፡ ከተጠቀሱት ፡ ክፍሎች ፡ ሀብቶች ፡ ለመለያየት ፡ ታስቦ ፡ መሆኑን ፡ የሚያመለክት ፡ ይመስላል ፡ ይህም ፡ መለየት ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ሀ) ተፈጻሚ ፡ የሚሆነው ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ላሉ ፡ ሀብቶች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ወደሚለው ፡ አከራካሪ ፡ መደምደሚያ ፡ ይመራል ። ምናልባት ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ ችግር ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ምንጮች ፡ በመፈለግ ፡ ሊወገድ ፡ ወይም ፡ ችግሩን ፡ የበለጠ ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ዚህ ፡ ያለውን ፡ ምርምር ፡ አሁን ፡ ለማድረግ ፡ አይቻልም ።

ሰለ ፡ አንዳንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ።

አሁን ፡ የሚቀረገን ፡ መንግሥት ፡ በአንዳንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ የሚያደርገውን ፡ የቁጥጥር ፡ መጠንና ፡ ገደብ ፡ በዝርዝር ፡ መመልከት ፡ ነው ። የተለያዩ ፡ ችግሮች ፡ ከተለያዩ ፡ መደምደሚያዎች ፡ እንድንደርስ ፡ ማስገደዳቸውንና ፡ ባጭሩ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ሁሉ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ አያያዝና ፡ ሕጋዊ ፡ አቋማቸውም ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ መሆን ፡ እንደሌለበት ፡ ከአሁኑ ፡ መታወቅ ፡ አለበት ። ስለእያንዳንዱ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ ያሉት ፡ በጣም ፡ አስቸኳይ ፡ ችግሮች ፡ የተለያዩ ፡ ስለሆኑ ፡ በሚከተሉት ፡ መስመሮች ፡ በሰፈረው ፡ ምርምር ፡ ውስጥ ፡ የቀረቡት ፡ ምክንያቶች ፡ የተለያዩ ፡ እንደ ፡ መሆናቸው ፡ መጠን ፡ ውጤቶቹም ፡ የተለያዩ ፡ ናቸው ። ልዩነቱና ፡ የልዩነቱ ፡ ምክንያቶች ፡ ውይይቱ ፡ ሲቀጥል ፡ እየጎሉ ፡ ይሂዳሉ ።

፩ ፡ ማዕድኖች ፡

ሰለ ፡ ማዕድኖች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋልና ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ለመቆጣጠር ፡ መንግሥት ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ ይመስላል ። አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ አንድ ፡ ባለመሬት ፡ በመሬቱ ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ማዕድኖች ፡ ላይ ፡ ደንበኛ ፡ የባለ

15. የየካቲት ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ረቂቅ ።

ሀብትነት ፡ መብት ፡ የለውም ፡ እንደሚል ፡ ሆኖ ፡ በሰፊው ፡ ቢተረጎም ፡ ከሌሎች ፡ ሀገሮች ፡ በተገኘው ፡ ልምምድ ፡ የሚደገፍ ፡ ይመስላል ።

ደግሞ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ምርምር ፡ በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ ቢጀምር ፡ ደህና ፡ ነው ። በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ «አንግሎ ፡ አሜሪካን ፡» ሕግ ፡ የመሬት ፡ ባለሀብትነት ፡ ሌላው ፡ ቢቀር ፡ በአሳብ ፡ ከመሬቱ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ማዕድን ፡ ይጨምራል ።¹⁶ ሆኖም ፡ ባለፉት ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ሃምሳ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ የማዕድኖች ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ በፈረንሳይ ፡ ሀገር ፡ በጣም ፡ ተቀንሷል ፤ ከዚህ ፡ የተነሳ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ያለው ፡ መብት ፡ በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ካሉ ፡ የማዕድን ፡ ኮንሴሲዮኖች ፡ «የመሬቱን ፡ ኪራይ ፡» የሚሰበሰብ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በመሠረቱ ፡ የመሬት ፡ ባለሀብትነት ፡ «ሳይወሰን ፡ ከመሬት ፡ በታችም ፡ የሚቀጥል ፡» ሲሆን ፡¹⁷ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ምክንያት ፡ ግን ፡ «ማዕድን ፡ ከመሬቱ ፡ የተለየ ፡ ንብረት ፡ ሆኖ ፡ የመሬቱ ፡ ባለሀብት ፡ ሊያዝበት ፡ አለመቻሉ ፡ የታወቀ ፡ ደንብ ፡ ሆኗል ።»¹⁸

ከማዕድኖች ፡ ተገቢ ፡ ጥቅም ፡ ለማግኘት ፡ የግድ ፡ ይህ ፡ ልዩነት ፡ እንዲደረግ ፡ ያስፈልጋል ። በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ማዕድን ፡ በመሬቱ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ ባለቤቶች ፡ ያሰመሩትን ፡ ወሰን ፡ ስለማይከተል ፡ ማዕድኑን ፡ ለማውጣት ፡ እያንዳንዱን ፡ የመሬቱን ፡ ገጽ ፡ ባለሀብት ፡ ፈቃድ ፡ መጠየቅ ፡ ካስፈለገ ፡ ለማዕድኖች ፡ ልማት ፡ ታላቅ ፡ መሰናክል ፡ (እንቅፋት) ፡ ይሆናል ። በተለይም ፡ እንደ ፡ ፈረንሳይ ፡ አገር ፡ መሬቱ ፡ በትንንሽ ፡ በተከፋፈለበት ፡ ስፍራ ፡ ይህ ፡ እንቅፋት ፡ መኖሩ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። መንግሥት ፡ የማዕድን ፡ ሀብቶች ፡ በተደራጀ ፡ መንገድ ፡ የኤኮኖሚ ፡ ጥቅም ፡ እንዲሰጡ ፡ በማሰብ ፡ እነዚህን ፡ ሀብቶች ፡ መቆጣጠር ፡ ግድ ፡ ሆኖበታል ፤ በዚህም ፡ መሠረት ፡ እንድ ፡ የማዕድን ፡ ኪራይ ፡ ውል ፡ ሲሰረዝ ፡ መንግሥት ፡ በራሱ ፡ ስም ፡ የማዕድኑን ፡ ሙሉ ፡ ባለሀብትነት ፡ ይወስዳል ።¹⁹

በዚህ ፡ አኳኋን ፡ እንቀጽ ፡ ፻፴ ፤ በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፡ ውስጠ ፡ ታዋቂ ፡ የሆነውን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በጉልህ ፡ ለማውጣት ፡ የፈለገ ፡ ይመስላል ። በአንግሎ ፡ አሜሪካን ፡ ሕግ ፡ የማዕድን ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ ያለ ፡ ቢሆንም ፤ እንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ የፈረንሳይን ፡ ሕግ ፡ እንዲከተል ፡ ገታሰብ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ይመስላል ። በኮርያጥ ፤ በኢትዮጵያ ፡ የማዕድን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ከግል ፡ ባለሀብቶች ፡ ይልቅ ፡ በመንግሥት ፡ ቁጥጥር ፡ ስር ፡ ቢሆን ፡ ሥራው ፡ የሚቃና ፡ ይመስላል ።

ይህ ፡ የእያንዳንዱ ፡ ርስት ፡ መጠን ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ አይደለም ፤ መንግሥቱ ፤ አልሚዎችንና ፡ በቴክኒክ ፡ የሠለጠኑ ፡ ሰዎችን ፡ ለማግኘት ፡ ሥራውንም ፡ ለማቃናት ፡ የበለጠ ፡ ችሎታ ፡ አለው ፤ መንግሥት ፡ ለሀገሪቱና ፡ ለሕዝቡ ፡ ጥቅም ፡ በማለት ፡ እነዚህ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ለማድረግ ፡ የበለጠ ፡ ዝንባሌ ፡ አለው ።

በተጨማሪም ፤ የሕግና ፡ የኤኮኖሚ ፡ ጉዳይ ፡ ወደ ፡ ጉን ፡ ትተን ፤ ያለፈውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ልምድና ፡ መሠረተ ፡ ሕሳብ ፡ ብቻ ፡ ስንመለከት ፤ መንግሥት ፡ የማዕድን ፡ ባለሀብት ፡ መሆኑን ፡ እንረዳለን ። በፊት ፡ እንዳየነው ፤ መንግሥት ፡ በማዕ

16. ፕላንቱል ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቍ. ፮ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ክፍል ፡ ፪፻፲፻፺፩ ፡ ይመለከታል ።
17. እላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ይመለከታል ።
18. እላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ክፍል ፡ ፪፻፲፻፺፩ ።
19. ከዚያው ፡

ድኖች ፡ ላይ ፡ ኮንሲሲዮን ፡ ይሰጣል ፤ እንደዚህ ፡ የሉ ፡ ኮንሲሲዮኖች ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በብዛት ፡ ይገኛሉ ። በማዕድኖች ፡ ባለሀብትነት ፡ ላይ ፡ መመሥረት ፡ ያለ በት ፡ እነዚህን ፡ ኮንሲሲዮኖች ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ከመታወጃ ፡ በፊት ፡ በነበሩ ፡ የማዕድን ፡ ሕጎች ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። በሚያዝያ ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ) ፡ የወጣ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ድንጋጌ ፡ እንዲህ ፡ ይል ፡ ነበር ፡

በአታዮታዎ ፡ መሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ሀብት ፡ ሁሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ነው ፤ ስለሆነም ፡ የመሬቱ ፡ ባለሀብት ፡ ሊያዝበት ፡ አይችልም ፡ . . . ለቤት ፡ ሥራ ፡ ከሚያገለግሉት ፡ ነገሮች በቀር በድንጋጌ አስተያየት ፡ ለተለየ አገልግሎት ፡ ሊውሉ ፡ የሚችሉ ፡ የማዕድን ፡ መደቦች ፡ ወይም ፡ የተቀበሩ ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ማዕድን ፡ ይቆጠራሉ ፡ እነዚህንም ፡ ማዕድኖች ፡ ሊያወጡ ፡ የሚችሉ ፤ ከአታዮታዎ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ እንዲያወጡ ፡ ፈቃድ ፡ የተሰጣቸው ፡ ሰዎች ፡ ወይም ፡ ከባንዶዎች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። 20 ይህ ፡ ድንጋጌ ፡ እንደ ፡ ጸና ፡ የቆየ ፡ መሆኑ ፡ በጭራሽ ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ለአንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ አተረጓጎም ፡ ጽኑ ፡ መምሪያ ፡ መሆን ፡ አለበት ። ይህ ፡ ድንጋጌ ፡ በኅዳር ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ) ፡ እና ፡ በታህሣሥ ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ) ፡ በወጡት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የተረጋገጠ ፡ ይመስላል ። 21

መንግሥት ፡ ባለፉት ፡ ዘመናት ፡ ያንዳንድ ፡ የማዕድን ፡ ቦታዎች ፡ ባለሀብትነቱን ፡ ለግል ፡ ነዋሪዎች ፡ አዛውሮ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ለመከራከር ፡ ይቻል ፡ ይሆናል ። ማዕድኖች ፡ በግል ፡ ንብረት ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ ከሆኑ ፤ ነገሩ ፡ በቀላሉ ፡ የሚታለፍ ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ ማዕድኖች ፡ በሕዝብ ፡ ንብረት ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ ናቸው ፡ ማለቱ ፡ ጠቃሚ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ክርክር ፡ የሕዝብ ፡ ንብረትን ፡ ከሚተረጎሙትና ፡ ከሚገልጹት ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ አንቀጾች ፡ ጋር ፡ ሲተያይ ፡ በቀላሉ ፡ ሊደገፍ ፡ አይቻልም ። 22 ከዚህም ፡ በላይ ፤ በግል ፡ ነዋሪዎች ፡ ከሚደረገው ፡ የማዕድን ፡ ማውጣት ፡ ጋር ፡ በሕጋዊ ፡ መንገድ ፡ የማይስማማ ፡ ይሆናል ። በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የበለጠ ፡ ምርምር ፡ የሚያስፈልግ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ሆኖም ፤ መንግሥት ፡ የማዕድኖችን ፡ ባለሀብትነትን ፡ ሳይሆን ፡ ኮንሲሲዮኖች ፡ መስጠቱ ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ የተለመደ ፡ ተግባር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ አሁን ፡ የተደረጉ ፡ ስጦታዎችን ፡ ምክንያት ፡ በማድረግ ፡ የማዕድኖችን ፡ ባለሀብትነት ፡ የሚጠይቅ ፡ የሚኖር ፡ አይመስልም ። በዳሮ ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ተደረጉ ፡ ስጦታዎችና ፡ ስለ ፡ ባለሀብትነት ፡ መብቶችም ፡ ቢሆን ፤ የኢትዮጵያ ፡ ኤኮኖሚ ፡ የተመሠረተው ፡ አብዛኛውን ፡ በእርሻ ፡ እንጅ ፤ በማዕድን ፡ ላይ ፡ እምብዛም ፡ በመሆኑ ፤ የመሬት ፡ ይዞታና ፡ ባለሀብትነት ፡ ፅንሰ ፡ ሐሳቦች ፡ አግባብነታቸው ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ አፈር ፡ ለእርሻ ፡ አገልግሎት ፡ ስለሚውልበት ፡ ሁኔታ ፡ ብቻ ፡ ነው ፤ ለማለት ፡ ይቻላል ። በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለ

20. “የወርቅንና የጥላቲነምን ፡ ገበያ ፡ ስለመቆጣጠር” ፡ ከወጣው ፡ የ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አዋጅ ፡ ቀጥር ፡ ፳፯ ፡ ንጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፫ኛ ፡ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፲፩ ፡ መቅደም ፡ የተቀዳ ። ጽሑፍ ፡ በሙሉ ፡ በዘርኾስ ፡ መጽሐፍ ፡ ሌሌምሦር ፡ ዴኤቶጊ ፡ (፲፱፻፳፫) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፮ ፡ ላይ ፡ ወጥቷል ።

21. እላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የተቀዳ ፡ የግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ቀ፡ ፲፮ ። የዚህ ፡ የኅዳር ፡ ፳ ፡ ፲፱፻፳፻ ፡ ድንጋጌ ፡ ሙሉ ፡ ጽሑፍ ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ቀ፡ ፳ ፡ በተገለጸው ፡ በኤ ፡ ዘርኾስ ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፮ ፡ ይገኛል ።

22. ቀ፡ ፲፱፻፴፰—፴፱ ።

ውን ፡ ሀብት ፡ አውጥቶ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ የማዋል ፡ መብት ፡ ለዱሮው ፡ የኢትዮ ጵያ ፡ የመሬት ፡ ባለሀብትነት ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳብ ፡ አግባብ ፡ የነበረው ፡ እይመስልም ። 23

ይህ ፡ ሲሆን ፤ አንዳንድ ፡ በቆዩ ፡ ስምምነቶች ፡ መሠረት ፡ የማዕድኖች ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ ሲኖር ፡ ከመቻሉ ፡ በስተቀር ፤ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ በግዛቱ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ማዕድን ፡ ሁሉ ፡ ባለቤት ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የሚደገፈው ፡ በቃል ፡ አነጋገር ፡ ሳይሆን ፡ በተግባር ፡ ነው ።

ሆኖም ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ በሚያዝያ ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ድንጋጌ ፡ መሠረት ፤ መንግሥት ፡ በማዕድን ፡ ላይ ፡ ካለው ፡ ፍጹም ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ መኖሩን ፡ አጥብቆ ፡ መገንዘብ ፡ ያሻል ፤ ይኸውም ፡ «ለቤት ፡ መሥሪያ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ነገሮች ።» ማለት ፡ «ለቤት ፡ መሥሪያ ፡ የሚሆን ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለፈልበት ፡ ቦታ ።» ነው ።

ይህ ፡ በፈረንሳይ ፡ ሕግ ፤ ሥር ፡ የያዘ ፡ የተለየ ፡ ሁኔታ ፡ ነው ፤ በዚህም ፡ መሠረት ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ድንጋይ ፡ በሚፈለፈልበት ፡ ቦታ ፡ ለመጠቀም ፡ ፍጹም ፡ ነጻነት ፡ አለው ። 24 የመሬት ፡ ባለሀብትነት ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለምንም ፡ ወሰን ፡ ይቀጥላል ፡ ወደሚለው ፡ የመጀመሪያው ፡ የሐሳብ ፡ መነሻቸው ፡ በመመለስ ፤ ፈረንሳዮች ፡ የባለቤቱን ፡ የመሬቱን ፡ ድንጋይ ፡ የማውጣት ፡ ነጻነት ፡ አልቀነ ሱበትም ። ከመሬቱ ፡ ድንጋይ ፡ ለማውጣት ፡ ባለሀብቱ ፡ ከመንግሥት ፡ ኮንሴሲዮን ፡ ወይም ፡ ፈቃድ ፡ አያስፈልገውም ። የመንግሥት ፡ ቁጥጥር ፡ ከፍተኛና ፡ ድንጋይ ፡ ለማውጣት ፡ የፈለገው ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ይህንን ፡ ፍላጎቱን ፡ ለማዘጋጀት ፡ ቤት ፡ እንዲያስታውቅ ፡ ከማድረግ ፡ አያልፍም ። 25

አንቀጽ ፡ ፻፴ን ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፈረንሳዩን ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ እንደሚሸፍን ፡ አድርጎ ፡ ለመተርጉም ፡ ጥሩ ፡ ምክንያት ፡ አለ ። በመጀመርያ ፤ የድንጋይ ፡ ማውጣት ፡ ተግባር ፡ መስፋፋት ፡ የሌለውን ፡ የማዕድን ፡ ልማት ፡ ያህል ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ የማይሰጥ ፡ በመሆኑ ፡ ለሌላ ፡ ማዕድን ፡ የሚደረገውን ፡ ያህል ፡ የመንግሥት ፡ ቁጥጥር ፡ አያስፈልገውም ። ኅብረ ፡ ሰብም ፡ ቢሆን ፡ ስለ ፡ ድንጋይ ፡ መፈልፈል ፡ ተግባር ፡ እምብዛም ፡ አይጨነቅም ። የድንጋይ ፡ ፍልፈላን ፡ ተግባር ፡ ማስፋፋት ፡ ብዙ ፡ አያውክም ። ይህን ፡ ተግባር ፡ ለማስፋፋት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ካፒታል ፡ አያስፈልግም ። እንደሌሎቹም ፡ ማዕድኖች ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ሰፊ ፡ ሥራ ፡ አያስፈልጋቸውም ፤ ይህን ፡ የሚጠይቅ ፡ ቢሆን ፡ የግል ፡ ባለንብረቶች ፡ ባልተጠቀሙባቸውም ፡ ነበር ። ድንጋይ ፡ የሚፈለፈልባቸው ፡ ቦታዎች ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ ከሆኑ ፡

23. በቂ ፡ የሆነ ፡ ጥናት ፡ ባለመደረጉ ፡ ይህን ፡ ክርክር ፡ የሚደግፍ ፡ የጽሑፍ ፡ ግስረጃ ፡ ለማግኘት ፡ አልተቻለም ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ ፡ ፲፱፻፲፯ ፡ በሚያዘዘው ፡ መሠረት ፡ የመሬት ፡ ውስጥ ፡ ሀብትነት ፡ መብት ፡ የሚኖረው ፡ “መሬቱን ፡ ሥራ ፡ ለማስያዝ ፡ ጠቃሚ ፡ እስከሆነው ፡ ጥልቀት ፡ ድረስ” ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዓይነቱም ፡ ሃላብ ፡ በድሮ ፡ የመሬት ፡ ስጦታዎች ፡ የታሰበ ፡ ይመስላል ። በቅርቡ ፡ ጊዜ ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ከመታወጃም ፡ በፊት ፡ እንኳ ፡ ይደረግ ፡ እንደነበረው ፡ የማዕድን ፡ ባለሀብትነት ፡ ከመስጠት ፡ ይልቅ የማዕድን ቀንሲሲዩን ፡ መስጠት ፡ ተለምዷል ። ለምሳሌ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቁ ፡ ፳ ፡ ፳፮ ፡ የተገለጹትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ እና ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቁ ፡ ፳፯ ፡ በተገለጸው ፡ በዚርቮስ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ በገጽ ፡ ፫፻፩—፫፻፮ ፡ የሚገኙትን ፡ ከ፲፭፻፱፻፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ የተሰጡ ፡ የማዕድን ፡ ኮንሴሲዮኖችን ፡ ይመለከቷል ።

24. ጥላቲዩል ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ የተገለጸው ፡ ከፍል ፡ ፻፲፫፻፲፱ ።

25. ከዚያው ።

የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ ያውላቸዋል ። ከዚህም ፡ በላይ ፤ የድንጋይ ፡ ሀብት ፡ እንደሌሎች ፡ ማዕድኖች ፡ መጠኑ ፡ ጥቂትና ፡ ለኢኮኖሚ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። በመጨረሻም ፤ ድንጋይ ፡ የሚፈለገውን ፡ ቦታዎች ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ከመሬቱ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ አጠገብ ፡ ይገኛሉ ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንደያውም ፡ መሬቱን ፡ ወይም ፡ አፈሩን ፡ በሙሉ ፡ ይይዙ ታል ። ስለዚህ ፡ በመሠረቱ ፡ ስንመለከተው ፡ የድንጋይ ፡ ቦታዎች ፡ ከመሬት ፡ ውስጥ ፡ ሳይሆን ፡ ከመሬት ፡ ላይ ፡ እንዳሉ ፡ በመቆጠር ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ሀብት ፡ ናቸው ፡ ብንል ፡ የተሳሳተ ፡ አይሆንም ።

ይህን ፡ ክርክር ፡ የአንቀጽ ፡ ፻፱ን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ ሀ) እና ፡ (መ) የአንግሊዝኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ቃል ፡ ለቃል ፡ በመተንተን ፡ ለመደገፍ ፡ በይበልጥ ፡ እስከጋሪ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ መ) ከመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ሀብት ፡ ሁሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ነው ፡ ስለሚል ፡ ክርክሩ ፡ በዚህ ፡ ድጋፍ ፡ ያገኝ ፡ ይሆናል ። ከመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ የሚለው ፡ አነጋገር ፡ ከአፈሩ ፡ የሚገኙትን ፤ ለምሳሌ ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለገውን ፡ ቦታ ፡ እና ፡ አንዳንድ ፡ ደኖችን ፡ አይጨምርም ፡ ቢባል ፡ ግልጽ ፡ ይሆናል ፤ ግን ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ ተቀባይነት ፡ የለውም ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) አንዳንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የተዘረዘሩት ፡ እነዚህን ፡ ሀብቶች ፡ በፊት ፡ ይሆናል ፡ ብለን ፡ እንደወሰድነው ፡ በሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በግብር ፡ የመንግሥት ፡ ሀብት ፡ ለማድረግ ፡ ታስቦ ፡ ይሆናል ። ይህ ፡ ሐሳብ ፡ ተቀባይ ፡ የሚያገኝ ፡ ከሆነ ፤ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) ያለው ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳብ ፡ እንደገና ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) ለምን ፡ እንደተደገመ ፡ ይገልጻል ።

አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ይተርጉም ፡ በማለት ፡ ጠበብ ፡ ያለውን ፡ የአንቀጽን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) የአማርኛ ፡ ጽሑፍ ፡ በመመርኮዝ ፡ በጣም ፡ ከረር ፡ ያለ ፡ ክርክር ፡ ለማድረግ ፡ ይቻላል ። የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የሚለው ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ (ሥር) ፡ ያሉትን ፡ ሀብቶች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለገውን ፡ ቦታ ፡ ከመሬት ፡ «ውስጥ» ሳይሆን ፡ የመሬት ፡ ክፍል ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ለመከራከር ፡ ይቻላል ። ተፈላጊ ፡ ያልሆነውን ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ነጠላ ፡ ሰረዝ ፡ በመተው ፡ መሬት ፡ የሚለውን ፡ የአማርኛውን ፡ ቃል ፡ ለመደገፍ ፡ ፍቸው ፡ የሆነውን ፡ «ሰብ-ሰይል» ፡ የሚለውን ፡ ብንመለከት ፡ ጢቃሚ ፡ ይሆናል ። በመሬት ፡ ውስጥ ፡ የሚለው ፡ የአማርኛው ፡ ንዑስ ፡ ሐረግ ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ እና ፡ የመሬቱ ፡ ክፍል ፡ የሆነ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ይባል ። ይሆናል ፤ ስለሆነም ፡ አፈሩንና ፡ ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለገውን ፡ ቦታ ፡ አይጨምርም ። በእርግጥ ፡ ይህ ፤ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የሚያስነሳውን ፡ ችግር ፡ ወደ ፡ ጉን ፡ ገለል ፡ ለማድረግ ፡ የሚያገለግል ፡ ዘዴ ፡ ነው ፤ ግን ፡ በቃል ፡ አነጋገር ፡ የተወሰነ ፡ ዋጋና ፡ ቀላል ፡ የመሆን ፡ ጥቅም ፡ አለው ።

ስለ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ አተረጓጎም ፡ እዚህ ፡ የቀረበውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፍ ፡ ቢያንስ ፡ አንድ ፡ ተጨማሪ ፡ ክርክር ፡ አለ ፡ አንዳንድ ፡ አከራካሪ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮችን ፡ ወደ ፡ ጉን ፡ ትተን ፤ ድንጋይ ፡ በሚፈለገውን ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ የመሬት ፡ ባለ

26. ይህ ፡ ለደረግ ፡ የሚችለው ፡ በውጭ ፡ የተነገሩ ፡ ነገሮችም ፡ ሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ ወንድ ፡ ላይ ፡ የሠፈረን ፡ ነገር ፡ ለመለወጥ ፡ አይችሉም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በሠነዱ ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ትርጉማቸው ፡ ያልተበራራ ፡ ቃላት ፡ ለመረዳት ፡ ይረዱ ፡ ይሆናል ፤ የሚለውን ፡ የአንግሊዝኛ ፡ አሚሪካን ፡ የቃል ፡ ምዕክርነት ፡ ሕግ ፡ መሠረተ ፡ ሃሳብ ፡ በሚመስል ፡ አተረጓጎም ፡ ነው ።

ሀብቶች፡ ያላቸውን፡ መብት፡ የሚነጥቅ፡ የሚመስል፡ የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ከመታወጁ፡ በፊት፡ የወጣ፡ አንድም፡ ሕግ፡ ያለ፡ አይመስልም = በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፤ እላይ፡ የተጠቀሰው፡ የሚያዘያ፡ ፲፰፡ ቀን፡ ፲፱፻፳፰፡ ዓ፡ ም፡ (እ፡ኤ፡አ፡) ድንጋጌ፡ ለቤት፡ መሥሪያ፡ የሚያገለግሉ፡ ነገሮችን፡ በግልጽ፡ ከመንግሥት፡ ንብረትነት፡ ውጭ፡ ያደርጋቸዋል = የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፵፫፡ እና፡ ፵፬፡ አንድ፡ ሰው፡ «ሕይወቱን፡ ነጻነቱንና፡ ንብረቱን» ያለ፡ ሕግ፡ አያጣም፤ «ሰለ፡ ግል፡ ንብረቶች፡ መውሰድ፡ (ኢክስፕሮፕሪዩቪን) በተለይ፡ በሚወጣው፡ ሕግ፡ መሠረት፡... በሚኒስቴር፡ ትእዛዝ፡ ካልሆነና፡... ትክክለኛ፡ ግምት፡ አስቀድሞ፡ ካልተከፈለ፡ በቀር፡... ግንም፡ ሰው፡ ንብረቱ፡ አይወሰድበትም» ይላሉ = አንቀጽ፡ ፻፴፡ ድንጋጌ፡ የሚፈለፈልባቸውን፡ ቦታዎች፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ ቢያደርግ፡ ኖሮ፤ ከነዚህ፡ አንቀጾች፡ ያልተሰማግ፡ ንብረትን፡ ውርስ፡ የማድረግ፡ መንገድ፡ ይፈጥራል፡ ይባል፡ ነበር = ። ምንም፡ እንኳ፡ አንቀጽ፡ ፻፴፡ በተባሉት፡ ዓይነት፡ እንዲተረጎም፡ ይህ፡ ክርክር፡ አስገዳጅነት፡ ባይኖረውም፤ አንድ፡ የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ በሌሎች፡ አንቀጾች፡ የተገለጹለትን፡ መሠረታዊ፡ ሐሳቦች፡ ያፈርሳቸዋል፤ ለማለት፡ የማይመስል፡ ነገር፡ ነው።

ድንጋጌ፡ በሚፈለፈልበት፡ ቦታና፡ በሌሎች፡ ማዕድኖች፡ መካከል፡ ልዩነት፡ እንዲኖር፡ የቀረበው፡ ሐሳብ፡ የንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ «የግል፡ ንብረቶችን፡ በመውሰድ፡ በግል፡ ባለሀብትነት፡ የተያዙ፡ መሪዎችን፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ለማዋልና፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ የተወሰደውን፡ ሕንጻ፤ ሰብል፤ አታክልት፡ ወይም፡ በመራቱ፡ ላይ፡ ያሉ፡ ሌሎች፡ ነገሮች፡ ግምት፡ ለመወሰን» ያለውን፡ ሥልጣን፡ በማጠንከር፡ ከተሰጡት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ ጋር፡ መሉ፡ በሙሉ፡ አይሰማግም = ይህ፡ ውሳኔ፡ የተሰጠበት፡ ምክንያት፡ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ አዋጅ፡ ለይቶ፡ ድንጋጌ፡ አሸዋ፡ እና፡ ሌሎች፡ የግንብ፡ መሥሪያ፡ ነገሮች፡ ወይም፡ ድንጋጌ፡ የሚፈለፈልባቸው፡ ቦታዎች፡ ሲወሰዱ፡ ግምት፡ ይሰጣቸው፡ ስለማይል፡ ይመስላል = ።

ሰለ፡ ግል፡ ንብረቶች፡ መውሰድ፡ በአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ አዋጅ፡ የተሰጠው፡ ሥልጣን፡ ልዩ፡ የግል፡ ንብረት፡ አወሳሰድ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ እና፡

27. በርግ፡ የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንድ፡ ክፍል፡ ለሕገ፡ መንግሥቱ፡ ተቃራኒ፡ (ኢሕገ-ንግሥታዊ)፡ ሊሆን፡ አይችልም = በሕግ፡ አመራመር፡ መሠረትም፡ የአንቀጽ፡ ፻፴፡ ሰፊ፡ ትርጉም፡ ከአንቀጽ፡ ፵፫፡ እና፡ ፵፬፡ እንጋገር፡ ጋር፡ ለግሰማግት፡ እስከጋሪ፡ ነገር፡ አይደለም = አንቀጽ፡ ፵፫፡ እና፡ ፵፬፡ በግሰመርኩዝ፡ ለሚቀርብ፡ ክስ፡ አስፈላጊው፡ ነገር፡ ንብረት፡ ተወሰደብኝ፡ የሚለው፡ ሰው፡ ንብረቱ፡ የራሱ፡ መሆኑን፡ ማሳየት፡ ነው = አንቀጽ፡ ፻፴፡ በመሪት፡ ውስጥ፡ ያለ፡ ንብረትን፡ ከግል፡ ባለሀብትነት፡ ውጭ፡ ካደረገው፡ እንዲህ፡ ዓይነቱ፡ ንብረት፡ “ሕገ፡ መንግሥታዊ”፡ ባልሆነ፡ መንገድ፡ ሲወሰድ፡ አይቻልም = ይሁን፡ እንጂ፤ ይህ፡ አስተሳሰብ፡ የሚያሳየው፡ አንቀጽ፡ ፻፴፡ ሰፋ፡ ያለ፡ ትርጉም፡ ቢሰጠው፡ የአንቀጽ፡ ፵፫፡ እና፡ ፵፬፡ መንፈስ፡ የሚያመነጥነው፡ መሆኑን፡ ነው።

28. የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ የ፲፱፻፵፫፡ ዓ፡ ም፡ አዋጅ፡ ቍ፡ ጥር፡ ፻፲፰፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፮፡ ዓመት፡ ቍ፡ ጥር፡ ፭ = ስለውጣቶች፡ ለምሳሌ፡ ከሳሽ፡ አያና፡ ዎየሳ፡ ተከሳሽ፡ የኢትዮጵያ፡ ን፡ ነ፡ መ፡ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ (የጠቅ፡ ን፡ ነ፡ ፍ/ቤት፡ ጥር፡ ፳፱፡ ፲፱፻፵፭) (ያልታተመ)፤ ከሳሽ፡ ለሌላ፡ በየኑ፡ ተከሳሽ፡ የኢትዮጵያ፡ ን፡ ነ፡ መ፡ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ (የጠቅ፡ ን፡ ነ፡ ፍ/ቤት፡ ፲፱፻፵፮፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ይግባኝ፡ ቍ፡ ፳፻፳፮/፵፻፺) (ያልታተመ)፤ ይመለከታል፡ ነገር፡ ግን፡ ይህን፡ በክሳሽ፡ እመት፡ ጽፌ፡ ወልደ፡ ተከሳሽ፡ የኢትዮጵያ፡ ን፡ ነ፡ መ፡ የአውራ፡ ጉዳና፡ ባለሥልጣን፡ (ከጭተኛው፡ ፍ/ቤት፡ ፲፱፻፵፮፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ጉዳይ፡ ቍ፡ ፻፲፱፻፺/፵፻፺) ያልታተመ)፤ ጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍ/ቤት፡ እንዳጸደቀው፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ይግባኝ፡ ቍ፡ ፻፴፯/፵፻፳ (ያልታተመ)፡ ጋር፡ ያንጸጽናል።

አንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ በሚጠይቀው ፡ እሳይ ፡ በተጠቀሰው ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፱፬ ፡ እና ፡ ተጨማሪ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትና ፡ ሁኔታዎች ፡ በሚጠይቀው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ በእርግጥ ፡ ፈርሷል ።²⁹ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፩ ፡ «ወደ ፡ ፊት ፡ የሚሠሩ ፡ ሕጎች ፡ እና ፡ አድራጎቶች ።» ብቻ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ የማይስማሙ ፡ ሲሆኑ ፡ ዋጋ ፡ የሌላቸውና ፡ የማያገለግሉ ፡ ይሆናሉ ፡ ስለሚል ፡ በአንቀጽ ፡ ፱፬ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሶ ፡ ለአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠውን ፡ ሰፊ ፡ ሥልጣን ፡ አይሰርዝውም ፤ በባልም ፡ እንኳ ፤ ከ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኋላ ፡ (የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ከታወጀ ፡ ወዲህ) ፡ በዚህ ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ የተነሱ ፡ የግል ፡ ንብረትን ፡ የመውሰድ ፡ ሥርዓቶች ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ መስማማት ፡ ያለባቸው ፡ ይመስላል ።³⁰ ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ አዋጁን ፡ የሚሰርዘው ፡ አንቀጽ ፡ አዋጁን ፡ ጨርሶ ፡ በመሻር ፡ የሥልጣኑን ፡ አገልግሎት ፡ መከልከል ፡ ነበረበት ።³¹

እርግጥ ፡ ነው ፤ ድንጋይ ፡ የሚፈለፈልበትን ፡ ቦታ ፡ ለመውሰድ ፡ ንብረት ፡ የማስለቀቂያ ፡ ሥርዓት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ሐሳብ ፡ በታው ፡ የግል ፡ ባለሀብቶች ፡ መሆኑን ፡ ያጸድቃል ። ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለዚህ ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረበው ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ።³² ሐሳቡም ፡ ሲቀርብ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ አልነበረውም ። ነገር ፡ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ለሚፈለፈለው ፡ ድንጋይ ፡ ሳይሆን ፡ ድንጋዩ ፡ የሚፈለፈልበትን ፡ ቦታ ፡ ለማስለቀቅ ፡ ሥልጣን ፡ ማስፈለጉን ፡ የደገፉት ፡ ይመስላል ። እነዚህ ፡ ውሳኔዎች ፡ ለጉዳዩ ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ አላበጁለትም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እነዚህን ፡ የተለያዩ ፡ ውሳኔዎች ፡ ሲሰጡ ፡ የድንጋይ ፡ ቦታዎችን ፡ ለማስለቀቅ ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡ እንዳለ ፡ በመቁጠር ፡ በመሆኑና ፡ ሥልጣኑ ፡ የጸና ፡ መሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ወይም ፡ ለመኖሩ ፡ የሚታመን ፡ ክርክር ፡ ለማቅረብ ፡ ስላልተቻለ ፤ ውሳኔዎች ፡ እንደሌሉ ፡ መቆጠር ፡ አለባቸው ።

እንግዲህ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ የመሬት ፡ (የአፈሩ) ፡ ክፍል ፡ የሆኑትን ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ከመንግሥት ፡ ባለሀብትነት ፡ ውስጥ ፡ አይጨምርም ፡ ተብሎ ፡ ለጊዜው ፡ መነበብ ፡ አለበት ። አሁን ፡ ያለውን ፡ የመሬት ፡ የግል ፡ ባለሀብትነት ፡ በቀረበው ፡ ለአንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) አተረጓጎም ፡ መሠረት ፡ የተቀበለ

29. ቊ. ፲፱፻፵፰—፱፻፷፰ ።
 30. ከ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በፊት ፡ በወጣ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ከ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኋላ ፡ ምናልባት ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፩ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኘው ፡ “ወደፊት” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ከሚያስከትለው ፡ ገደብ ፡ ነገ ፡ ካልሆኑ ፡ በስተቀር ። አር ፡ ሚንሰ ፡ “በመንግሥት ፡ የአስተዳደር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተወሰኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ በፍ/ቤት ፡ እንደገና ፡ የግየት ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ የተደገፈ ፡ መብት ፡ መነሻ ፡ ጥያቄዎች” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፳፭ ፡ ፪/፲፱፻፵፰ ፡ ገጽ ፡ ፵ ።
 31. የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊ. ፲፱፻፵፰ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊ. ፲፱፻፵፰—፱፻፷፰ ፡ ላይ ፡ ስላለው ፡ አግባብ ፡ በመቅላላው ፡ ጂ ፡ ክሾቹና፳፻ ፡ “ስለ ፡ ባሕላዊ ፡ ሕግ ፡ አዲስ ፡ የሕግ ፡ ዘዴ ፡— የ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ “የሚሾሩ” ፡ ድንጋጌዎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ መጽሔት ፡ ፳፭ ፡ ፩ ፡ ቊ-ጥር ፡ ፩ ፡ (፲፱፻፵፰) ፡ ገጽ ፡ ፶፮ ።
 32. ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሲውል ፡ የሚችል ፡ መፍትሔ ፡ የተሰጠው ፡ እሳይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቊ. ፩ ፡ የተጠቀሱት ፡ ስለ ፡ ደን ፡ የወጡ ፡ ሕጎች ፡ በታወጁ ፡ ጊዜ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ የታወጁት ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፵ ፡ (ሐ) የተገለጹውን ፡ የጻፍት ፡ አጠባበቅ ፡ ሥልጣን ፡ በመመርኩዝ ፡ ነው ። ነው ። በግል ፡ ባለሀብቶች ፡ የተያዙ ፡ ጻፍት ፡ መኖራቸውን ፡ በመገመትም ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ባለሀብትነት ፡ የሚነሱትን ፡ ሰፊ ፡ ያሉ ፡ ጥያቄዎች ፡ አስቀርተዋቸዋል ። የጽሑፍ ፡ ምርጫ ፡ ሕጉን ፡ ለመተርጉም ፡ እንዲያገለግል ፡ የታቀደ ፡ ነው ።

ነው፡ እንደሆነ፤ የመሬት፡ ባለሀብትነት፡ ድንጋይ፡ የሚፈለፈልበትን፡ ቦታም፡ ይጨምራል፡ ማለት፡ እላይ፡ በተዘረዘረው፡ ክርክር፡ መሠረት፤ ተቀባይነት፡ የሚያገኝ፡ የትርጓሜው፡ ማሻሻያ፡ ይሆናል። የመሬት፡ የመንግሥት፡ ንብረትነት፡ መሬቱ፡ ለግል፡ ነዋሪ፡ ከተዛወረ፡ በኋላ፡ መንግሥት፡ በመሬቱ፡ ላይ፡ ባለው፡ ቀሪ፡ መብት፡ መጠን፡ ብቻ፡ ከሆነ፤ በመሬቱ፡ ውስጥ፡ ያሉት፡ ድንጋይ፡ የሚፈለፈልባቸው፡ ቦታዎች፡ በሕግ፡ ፊት፡ የመሬቱ፡ ክፍል፡ ስለ፡ ሆኑ፡ እና፡ እንደሌሎች፡ ማዕድኖች፡ ላይሆን፡ በተፈጥሮ፡ ከመሬቱ፡ ስለማይለዩ፡ የመሬቱ፡ ባለቤት፡ ሊጠቀምባቸው፡ መብት፡ አለው።

አንቀጽ፡ ፻፱፡ በማዕድኖች፡ ረገድ፡ ያለውን፡ አግባብ፡ ባጭሩ፡ ለማጠቃለል፡ የሚከተሉትን፡ መሠረተ፡ ሐሳቦች፡ ማቅረብ፡ ተገቢ፡ ይሆናል።

፩፤ የማዕድን፡ ሀብቶች፡ በሁለት፡ ይከፈላል።

ሀ) ምንም፡ እንኳ፡ በሐሳብ፡ የግል፡ ነዋሪዎች፡ ሀብት፡ ሊባሉ፡ ሊችሉም፤ መንግሥት፡ ሙሉና፡ ጠቅላላ፡ የሆነ፡ ባለሀብትነትና፡ ቁጥጥር፡ አለው፡ ተብሎ፡ ሊገመት፡ የሚችልባቸው፡ በመሬት፡ ውስጥ፡ ያሉ፡ ማዕድኖች፤ እና፡

ለ) በሐሳብ፡ የመሬቱ፡ አንድ፡ ክፍል፡ በመሆናቸው፡ ሀብትነታቸው፡ ከመሬቱ፡ ባለሀብትነት፡ መብቶች፡ በጠቅላላው፡ በተፈጥሮ፡ ሊለዩ፡ የማይችሉት፡ ድንጋይ፡ የሚፈለፈልባቸው፡ ቦታዎች።

፪፤ መንግሥት፡ ማዕድኖች፡ እንዲወጡ፡ ኮንሴሲዮኖችን፡ ለመስጠትና፡ የማዕድኖችን፡ ባለሀብትነት፡ ለማዘዋወር፡ ይችላል። በመሠረቱ፡ የሚፈቀደው፡ የኮንሴሲዮኖችን፡ መስጠት፡ ብቻ፡ ነው።

፫፤ ደኖች።

መንግሥት፡ በአብዛኛዎቹ፡ ማዕድኖች፡ ላይ፡ ያለው፡ የቁጥጥር፡ መጠን፡ ግልጽ፡ ቢሆንም፡ በደኖች፡ ላይ፡ ያሉ፡ የባለቤትነትና፡ ሌሎች፡ መብቶች፡ ብዙ፡ የተወሰሰቡ፡ ችግሮች፡ ያስነሳሉ። መንግሥት፡ በደኖች፡ ላይ፡ ያለውን፡ ሕጋዊ፡ የቁጥጥር፡ መጠን፡ ለመወሰን፡ በመጀመርያ፡ የሚነሳው፡ ጥያቄ፡ አንቀጽ፡ ፻፱፡ ደኖችን፡ ሁሉ፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ ያደርጋቸዋል፡ ወይ? የሚል፡ ነው።

በአዲሱ፡ ዘመን፡ ስለ፡ ደኖች፡ ጥበቃ፡ የመጀመሪያው፡ ታላቅ፡ እርምጃ፡ የተወሰደው፡ በዳግማዊ፡ ምኒልክ፡ ዘመን፡ መንግሥት፡ ነው። ደኖች፡ ለቤት፡ መሥሪያ፡ እንጨት፡ በማበርከታቸው፡ ለሀገሪቱ፡ ኤኮኖሚ፡ እንደሚረዱ፡ ለመጀመሪያ፡ ጊዜ፡ ለመገንዘብ፡ የተቻለው፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ ነው።

አጼ፡ ምኒልክ፡ የውጭ፡ ሀገር፡ የደን፡ ሊቆችን፡ ቀጥረው፡ የመጀመሪያውን፡ ራሱን፡ የቻለ፡ የደን፡ ፖሊሲ፡ (መመሪያ)፡ በመመሥረት፡ ደኖችን፡ በሙሉ፡ በግል፡ ንብረት፡ ላይ፡ ያሉትንም፡ ዛሬች፡ ጭምር፡ የመንግሥት፡ ንብረቶች፡ ናቸው። ብለው፡ በማወጅ፡ የደን፡ ቦታዎችን፡ ከእርሻ፡ አገልግሎት፡ ነጻ፡ አደረጉ አቸው።። (አጋኖው፡ የራሴ፡ ነው)።

33. የርሻ፡ ሚኒስቴር፤ ሁለተኛው፡ የአምስት፡ ዓመት፡ ፕላን፡ (፲፱፻፶፬—፶፯)፡ ገጽ፡ ፩፡ (እንክርው፡ የተጨመረ፡ ነው)።

ይህ ፡ ዛሬችንና ፡ ደኖችን ፡ በሙሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ለማድረግ ፡ የተደረገው ፡ ጥረት ፡ በእውነቱ ፡ የተዋጣው ፡ በከፊል ፡ ብቻ ፡ ነበር ። በአጼ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በደኖች ፡ ጥበቃና ፡ ልማት ፡ ረገድ ፡ ሊደነቅ ፡ የሚገባው ፡ እርምጃ ፡ በደረግም ፤ ሕዝቡ ፡ የግል ፡ ባለሀብትነትን ፡ ለመጠበቅ ፡ ያለው ፡ ፍላጎትና ፡ በመንግሥቱ ፡ ኃይል ፡ ማነስ ፡ ምክንያት ፡ የታሰበውን ፡ የግል ፡ ደኖችን ፡ የማስለቀቅ ፡ ውጥን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዳይውል ፡ ሆኗል ። እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ውጥን ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ አይችልም ፤ ምክንያቱም ፡ ውጥን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከዋለ ፡ ደን ፡ እንዲያድግበት ፡ የተደረገው ፡ መሬታቸውን ፡ አገልግሎት ፡ የሚያጡት ፡ የመሬቱ ፡ ባለሀብቶች ፡ በፈቃዳቸው ፡ የደን ፡ ልማት ፡ ተግባር ፡ እንዳያደርጉ ፡ መንፈሳቸውን ፡ ያቀዘቅዘዋል ፤ ትክክሉን ፡ ለመናገር ፡ የበሬቱ ፡ ውጥን ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ እንዲፈጸም ፡ የታሰበ ፡ መሆኑ ፡ በእርግጥ ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ ውጥን ፡ አሁንም ፡ ትልቅ ፡ ችግር ፡ ለሆነው ፤ ማለት ፡ በፍጥነት ፡ አየተራቆተ ፡ ለሚሄደው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ደን ፡ ጥበቃ ፡ ማስፈለጉን ፡ የሚያመለክት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ ብንል ፡ ተገቢ ፡ ነው ።

አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ በሰፊው ፡ ሲነበብ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ ያልቻለውን ፡ በአጼ ፡ ምኒልክ ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ ሕግ ፡ እንደገና ፡ እንደማወጅ ፡ ያህል ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ድንጋይ ፡ ስለሚፈለፈልባቸው ፡ ቦታዎች ፡ ስንወያይ ፡ ስለ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) አተረጓጎም ፡ በቀረበው ፡ ክርክር ፡ መሠረት ፡ ደኖች ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የሚሆኑት ፡ በሐሳብ ፡ (በመንፈስ) (በመሠረቱ) ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ቢባልም ፡ እንኳ ፤ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ መ) እንደገና ፡ «ደኖች» የመንግሥት ፡ ንብረቶች ፡ ናቸው ፡ ይላል ። ይህ ፡ ድጋሚ ፡ ጽሑፍ ፤ እላይ ፡ በተባለው ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ተጨማሪ ፡ አገልግሎት ፡ አለው ፤ ይህም ፡ ማለት ፡ የመንግሥት ፡ የተዘረዘሩት ፡ ነገሮች ፡ ባለሀብትነት ፡ በሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በእርግጥ ፡ ያለ ፡ መሆኑን ፡ ማረጋገጠው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) «ደኖችን ፡ በሙሉ ፤ በግል ፡ መሬቶች ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ዛሬች ፡ ጭምር» እንደ ፡ «መንግሥት ፡ ንብረት» እንዳያደርጋቸው ፡ ሆኖ ፡ መተርጎም ፡ እንደሚገባው ፡ የሚደግፉ ፡ ቢያንስ ፡ አራት ፡ ክርክሮች ፡ አሉ ።

መጀመርያ ፤ «ደኖች» የሚለው ፡ ቃል ፡ አውቆ ፡ በቀል ፡ ወይም ፡ የተፈጥሮ ፡ ደኖች ፡ እንጅ ፡ ሰው ፡ ያለማቸውን ፡ ደኖች ፡ ማለት ፡ አይደለም ። በማለት ፡ ተቀባይነት ፡ የሚያገኙ ፡ ክርክር ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከሆነ ፤ ደን ፡ ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ እንደሆነ ፡ ለመግለጽ ፡ የሚያጋጥሙ ፡ ብዙ ፡ ችግሮች ፡ አሉ ። በጠባብ ፡ አነጋገር ፡ ለትርፍ ፡ ተብሎ ፡ በሰው ፡ ድካም ፡ የበቀሉ ፡ ዛሬች ፡ የመሬቱ ፡ ፍሬዎች ፡ ናቸው ፡ እንጅ ፡ የመሬቱ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሰብሎች ፡ ወይም ፡ ዋና ፡ ክፍሎች ፡ አይደሉም ፤ ከዚህ ፡ የተነሳ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ አይደሉም ።³⁴ መንግሥት ፡ የደን ፡ ልማትን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ የግል ፡ የመሬት ፡ ባለሀብቶችን ፡ ለማነቃቃት ፡ ከፈለገ ፡ እነዚህን ፡ መስመሮች ፡ የተከተለ ፡ አተረጓጎም ፡ ተቀባይነት ፡ ሊኖረው ፡ ይገባል ።³⁵

34. ገላጊዋል ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀ. ፮ ፡ የተጠቀሰው ፡ መጽሐፍ ፡ ክፍል ፡ ፪፻፺፯ ፤ በጠቅላላው ፡ ደግሞ ፡ እንላይከሎፒዲ ፡ ጳሎዝ ፡ ድረ ፡ ሲኪል ፡ ያል ፡ ፪ ፡ “ፍሩት—አርብ” ፡ ፵፮ኛውን ፡ እንቀጥና ፡ የሚከተሉትን ፡ ይመለከታል ።

35. የግል ፡ ደን ፡ ባለቤት ፡ የሆኑ ፡ ሰዎች ፡ በደኖቸው ፡ ለመጠቀም ፡ ሲፈልጉ ፡ ፈቃድ ፡ እንዲያገኙ ፡ የሚገደቡት ፡ የሚጠቀሙበት ፡ ደን ፡ በተፈጥሮ ፡ የበቀለ ፡ ሲሆን ፡ ወይም ፡ ለንግድ ፡ ሙያ ፡ ለግኛል ፡ በፈለጉ ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ የ፲፱፻፺፮ ፡ ዓ. ም. ፡ የግል ፡ ደን ፡ አጠባበቅ ፡ ስዊድ ፡ አንቀጽ ፡ ፩ ፡ (ሀ) ይመለከታል ። ይህም ፡ ለዋጅ ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ተጠቅሷል ። ቀ. ፪ ፡

ሁለተኛ፡ ንዑስ፡ እንቀጽ፡ (መ)ን፡ ቃል፡ በቃል፡ የወሰድነው፡ እንደሆነ፡ «በማንኛውም፡ ሰው፡ ስም፡ ያልተያዘ፡ ንብረት፡ ሁሉ፡» የሚለው፡ ሐረግ፡ የሐረጉን፡ ቀሪ፡ ቃላቶች፡ በመምራት፤ በማንኛውም፡ ሰው፡ ስም፡ ያልተያዘ፡ ደኖች፡ ብቻ፡ የመንግሥት፡ ንብረቶች፡ ናቸው፡ ያስኛል፡ ለማለት፡ ይቻላል ። ይህ፡ ጠንካራ፡ ክርክር፡ እይደለም ። «ናቸው፡» የሚለው፡ የብዙ፡ ግሥ፡ የሚያመለክተው፡ የተባለው፡ ሐረግ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ከሆኑት፡ የመንግሥት፡ ንብረቶች፡ ዝርዝር፡ ውስጥ፡ የመጀመሪያው፡ መሆኑን፡ ነው፤ ስለዚህ፡ ሐረጉ፡ የንዑስ፡ እንቀጽን፡ ቀሪ፡ ክፍል፡ የማይመራና፡ በቀሪው፡ ክፍል፡ ይበልጥ፡ ያልተብራራና፡ ያልተተረጎመ፡ ነው። በእውነቱ፤ ይህ፡ ንዑስ፡ እንቀጽ፡ በማንኛውም፡ ሰው፡ ስም፡ ያልተያዘ፡ ሐይቆች፡ እና፡ ወንዞች፡ ብቻ፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ ናቸው፡ እንዲል፡ የታሰበ፡ እይደለም ። *

ሦስተኛ ፤ በሚከተሉት፡ የተራዘሙ፡ ክርክሮች፡ እንደሚገለጸው ፤ በመንግሥት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ያሉት፡ ደኖች፡ በይርጋ፡ የሚገኙና፡ ለሌላ፡ ሰው፡ ሊሸጡ፡ ሊለወጡ፡ የሚችሉ፡ ከሆነ፤ በንዑስ፡ እንቀጽ፡ (መ) ቃል፡ በቃል፡ ንባብ፡ መሠረት፡ ምን፡ ጊዜም፡ በመንግሥት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ያሉት፡ የተፈጥሮ፡ (ወፍ፡ ዘራሽ)፡ ደኖች፡ ስለዚህ፡ በታወጀ፡ ሕግ፡ መሠረት፡ ሊሸጡ፡ ወይም፡ ሊሰጡ፤ ወይም፡ በተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ እንቀጽ፡ ፴፩፡ (መ) መሠረት፡ በንጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ሊሰጡ፡ ይችላሉ ። በተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ መሠረት፡ በመንግሥት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ያሉ፡ ደኖች፡ ለግል፡ ነዋሪዎች፡ ሊሸጡ፡ ሊለወጡ፡ ወይም፡ ሊሰጡ፡ ከተቻለ፤ ጣጣው፡ የበዛው፡ እንቀጽ፡ ፻፴፡ ከመታወጁ፡ በፊት፡ ደኖች፡ ሊሰጡ፡ ወይም፡ ሊሸጡ፡ ሊለወጡ፡ ያልቻሉበት፡ ምንም፡ ምክንያት፡ ሊኖር፡ አይችልም ።

በዚህ፡ ዓይነት፤ በእንቀጽ፡ ፻፴፡ መሠረት፡ የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ ከመታወጁ፡ በፊትም፡ ሆነ፡ በኋላ፡ በመንግሥት፡ ለግል፡ ነዋሪዎች፡ የተሰጡ ፤ የተዛወሩ፡ ወይም፡ የተመረቁ፡ የተፈጥሮ፡ ደኖች፡ የባለቤቶቹ፡ ሀብት፡ ናቸው ። የቀሩት፡ የተፈጥሮ፡ ሀብቶች፡ የመንግሥት፡ ንብረቶች፡ ናቸው ።

ይህ፡ ትንተና፡ በጣም፡ የተወሳሰበውን፡ የደኖችን፡ በይርጋ፡ መያዝ፡ ጉዳይ፡ ወደ፡ ጉን፡ ይተወዋል፤ ግን፡ ጉዳዩን፡ ለመመርመር፡ መነሻ፡ ይሰጠናል ። በፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ መሠረት፡ በይርጋ፡ ንብረት፡ ለማግኘት፤ ተፈላጊ፡ ከሆኑት፡ ነገሮች፡ ውስጥ፡ እንደኛው፡ በመሬቱ፡ ላይ፡ የአስራ፡ አምስት፡ ዓመታት፡ ግብር፡ መክፈል፡ 37 ስለሆነ፤ መንግሥት፡ ይህን፡ ግብር፡ ከተቀበለ፡ ግብር፡ ከፋዩ፡ በንብረቱ፡ ላይ፡ ያለውን፡ መብት፡ ስለ፡ አወቀለት፡ መንግሥት፡ እንደ፡ ሰጠው፡ ይቆጠራል፡ በማለት፡ ጠንካራ፡ ክርክር፡ ለማቅረብ፡ ይቻላል ።

አራተኛ ፤ ከጥቅምት፡ ፳፬፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፰፡ ዓ. ም. ወዲህ፡ እንደ፡ ግል፡ ንብረት፡ የተቆጠሩት፡ ደኖች፡ ሁሉ፡ ከምኒልክ፡ ድንጋጌ፡ በኋላ፡ በግል፡ ባለሀብትነት፡ የቆዩ፡ ስለሆኑ ፤ የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ እንቀጽ፡ ፵፫፡ እና፡ ፵፬ን፡ መንፈስ፡ ሳይቃረን፡ የተባሉትን፡ ደኖች፡ መንግሥት፡ ውርስ፡ እንዲያደርጋቸው፡ አድርጎ፡ እንቀጽ፡ ፻፴ን፡ መተርጎም፡ አይቻልም ። 38 የግል፡ ንብረቶችን፡

36. የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍ. ፲፱፻፳፰—፳፯፡ እና፡ የ፲፱፻፵፰፡ ዓ. ም. ባሕር፡ ሕግ፡ አዋጅ፡ ቍ፡፲፱፡ ፻፴፮፡ ኃጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፫ኛ፡ ዓመት፡ ቍ፡፲፱፡ ፩፡ ይመለከታል ።
 37. ቍ. ፲፱፻፳፰ ።
 38. በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፳፮፡ እና፡ ፳፱፡ እንዲሁም፡ እዚያው፡ ላይ፡ የተገለጸውን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል ።

ለመውሰድ፡ የሚያስችለው፡ የአንቀጽ፡ ፵፬፡ የግል፡ ንብረቶች፡ የመውሰድ፡ ሕግ፡ በ፲፱፻፶፪፡ ፃ፡ ም፡ በወጣው፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ በከፊል፡ ተደግሟል ። በዚህ፡ ሕግ፡ መሠረት፡ የግል፡ ንብረት፡ ሊወሰድ፡ የሚችለው፡ «ለሕዝብ፡ ጥቅም፡ አገልግሎት፡ የሚያስፈልግ» ሲሆን፡ ብቻ፡ ነው ።³⁹ የግል፡ ባለሀብትነትን፡ መብት፡ ለመጠበቅ፡ ሲባል፡ አንድ፡ ባለሀብት፡ ራሱ፡ ሀብቱን፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ለማዋል፡ ከቻለና፡ በተጠየቀም፡ ጊዜ፡ ይህንን፡ የሚፈጽም፡ ከሆነ፡ ንብረቱ፡ ለሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ተፈላጊ፡ አይሆንም ።

ለጊዜው፡ እነዚህ፡ ክርክሮች፡ ወዳንድ፡ ውሳኔ፡ የሚያደርሱ፡ አይደሉም ። መንግሥት፡ ግምት፡ ሳይከፍል፡ የግል፡ የሆኑትን፡ ደኖች፡ ለመውሰድ፡ መብት፡ አለው ፤ ወይም፡ እነዚህን፡ ደኖች፡ ግምትም፡ ተከፍሎ፡ ሆነ፡ ሳይከፈል፡ መውሰድ፡ አስፈላጊ፡ ይሆናል ፤ ብሎ፡ ማንም፡ ሰው፡ ከልቡ፡ አይከራከርም ። በደንበኛው፡ ሕግ፡ መሠረት፡ ለልማት፡ አስፈላጊ፡ በሆነበት፡ ጊዜ፡ የግል፡ ባለሀብት፡ ደኖች፡ ውርስ፡ የሚደረጉበትን፡ ሁኔታ፡ እንወያይባቸዋለን ።

ያም፡ ሆነ፡ ይህ ፤ በግብረ፡ ጠልነት፡ የተለቀቁና፡ ወራሽ፡ ወይም፡ ባለቤት፡ የሌላቸው፡ ደኖች፡ የመንግሥት፡ ንብረት፡ እንደ፡ መሆናቸው፡ ሁሉ፡ ባለሀብቱ፡ መንግሥት፡ በሆነበት፡ መሬት፡ ሳይ፡ የበቀሉ፡ ደኖችም፡ የመንግሥት፡ መሆናቸውን፡ አንቀጽ፡ ፻፴፡ በግልጽ፡ ያመለክታል ። ሁለተኛው፡ ዋና፡ ጥያቄ፡ በመንግሥት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ያሉ፡ ደኖች፡ በመንግሥት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ይቀራሉ፡ ወይ፡ የሚል፡ ነው ። በሌላ፡ አነጋገር፡ እላይ፡ ከተገለጹት፡ ሁለት፡ ክፍሎች፡ ደኖች፡ የሚመደቡት፡ በየትኛው፡ ነው፡ በሕዝብ፡ አገልግሎት፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ነው፡ ወይስ፡ በግል፡ ንብረት?

በፈረንሳይ፡ አገር፡ የመንግሥት፡ ደኖች፡ የተመደቡት፡ በግል፡ ንብረት፡ ውስጥ፡ ነው ። ለዚህ፡ የተሰጠው፡ ምክንያት፡ እንደሚከተለው፡ ነው ።

«ዱሮ፡ አብዛኛውን፡ ለመርከብ፡ መሥሪያ፡ እየተባለ፡ በደኖች፡ ውስጥ፡ የሚገኙትን፡ ትልልቅ፡ ዛፎች፡ ለማልማት፡ ታላቅ፡ መጣጣር፡ ይደረግ፡ ነበር ። ደኖች፡ ለቤተ፡ መንግሥቱ፡ ዋና፡ የገቢ፡ ምንጭ፡ ነበሩ ፤ ምክንያቱም፡ ዛፎቹን፡ በመሸጥ፡ ገንዘብ፡ ለማግኘት፡ ሁል፡ ጊዜ፡ ቀላል፡ ነበረ ።»⁴⁰ ። ከዚህም፡ የተነሳ፡ በፊት፡ የንጉሡ፡ የግል፡ ይዘታ፡ የነበሩት፡ አንዳንድ፡ ደኖች፡ የመንግሥት፡ ሀብት፡ በመሆን፡ «የግል፡ ንብረት» አንዱ፡ ክፍል፡ ሆኑ ። ነገር፡ ግን፡ ከእንጨት፡ የተሠሩ፡ መርከቦች፡ አሁን፡ ለማያስፈልጉት፡ ለባሕር፡ ኃይል፡ ሲባል፡ ካልሆነ፡ በስተቀር፡ ደኖች፡ የመንግሥት፡ ሀብት፡ እንዲሆኑ፡ የሚያደርግ፡ የሕዝብ፡ አገልግሎት፡ አልነበረም ። መንግሥት፡ ቀድሞ፡ በንጉሡ፡ እገዛዝ፡ ዘመን፡ ሀብት፡ የነበሩትን፡ የንጉሡ፡ ንብረቶች፡ የንጉሡን፡ ደኖች፡ ጭምር፡ ሲረከብ፡ በግል፡ ባለሀብቶች፡ የተያዙትን፡ ደኖች፡ ለመንግሥት፡ ወርስ፡ አላደረገም ። እነዚህን፡ ውርስ፡ ለማድረግ፡ ያስፈለገ፡ የሕዝብ፡ አገልግሎት፡ አልነበረም ። በፈረንሳይ፡ አገር፡ በአሮጌው፡ መንግሥት፡ ጊዜ፡ የመንግሥት፡ ደኖች፡ በይርጋ፡ ሊያዙ፡ ሊሸጡ፡ ሊለውጡ፡ አይቻልም ። ነበር ፤ አሁን፡ ግን፡ በይርጋ፡ ሊወሰዱ፡ ይችላሉ ። በመጨረሻም፡ ሽያጩ፡ በሕግ፡ ተለይቶ፡ መፈቀድ፡ ቢኖርበትም፡

39. ቍ. ፲፱፻፶፩ ።
40. ፕላንደል፡ የግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፩፡ የተገለጸው፡ መጽሐፍ፡ ክፍል፡ ፫፻፶፩ ።

አሁን ፡ በፈረንሳይ ፡ አገር ፡ የመንግሥት ፡ ደኖች ፡ ሊሸጡ ፡ ሊለውጡ ፡ ይችላሉ ። ።
እንግዲህ ፡ በአሁኑ ፡ ዘመን ፡ ደኖች ፡ በይርጋ ፡ እንዳይወሰዱ ፡ እና ፡ እንዳይሸጡ ፡
እንዳይለወጡ ፡ የሚደግፍ ፡ ምንም ፡ ምክንያት ፡ የለም ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያሉት ፡
ይህን ፡ የሚደግፍ ፡ ርዝራዥ ፡ ምክንያቶች ፡ ከዳርው ፡ የተረፉ ፡ ናቸው ።

በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ሁኔታ ፡ የሚያስፈልግ ፡ ነገር ፡ የለም ።
የመንግሥት ፡ ደኖች ፡ በፍትሕ ፡ በሐር ፡ አንቀጽ ፡ በመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡
አልተመደቡም ፤ የሕዝብ ፡ ንብረትን ፡ በሚገልጸው ፡ በአንቀጽ ፡ ፲ ፡ ፬፻፵፮ ፡ መሠ
ረት ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱን ፡ ምደባ ፡ የሚደግፍ ፡ ወይም ፡ የሚያስፈልግ ፡ የሕዝብ ፡ አገ
ልግሎት ፡ የለም ። ምናልባት ፡ አለ ፡ ሲባልም ፡ የሕዝብ ፡ መናፈሻ ፡ ወይም ፡ ለሕ
ዝብ ፡ የተከለሉ ፡ ደኖች ፡ ተብለው ፡ የተሰየሙ ፡ የመንግሥት ፡ ደኖችን ፡ ብቻ ፡
የሚጠቅሱ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ደኖች ፡ በጠቅላላው ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡
ያላቸው ፡ አቋም ፡ በፈረንሳይ ፡ ካላቸው ፡ አቋም ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ነው ፤ ማሉት ፡
ደኖቹ ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ ክፍል ፡ ስለሆኑ ፡ ሊሸጡ ፡ ወይም ፡ ሊሰጡ ፡ ይቻላል ።

ከዚህም ፡ በላይ ፤ ደኖችን ፡ ሁሉ ፡ በግል ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡ በመመደብ ፡
አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ከጥቅምት ፡ ፳፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በፊት ፡ የተሰጡትን ፡
የደን ፡ መብቶች ፡ ለማስለቀቅ ፡ እንደሚፈቅድ ፡ ተደርጎ ፡ መተርጎም ፡ እንደማይ
ገባው ፡ ብዙ ፡ አጥጋቢ ፡ ምክንያቶች ፡ ሊቀርቡ ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ አመዳደብ ፡ ምና
ልባት ፡ እንኳ ፡ የሚያስፈልገው ፡ የግል ፡ መሆናቸው ፡ የታወቀላቸው ፡ የባለሀብት
ነት ፡ መብቶች ፡ እንደ ፡ ጸኑ ፤ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) መሠረት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብ
ቶች ፡ ሁሉ ፡ በመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡ ናቸው ፤ በሚለው ፤ እላይ ፡ በተገለ
ጸው ፡ (ቁጥሪ ፡) መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ የመንግሥት ፡
ንብረት ፡ ናቸው ፡ የሚባሉት ፡ በ፲፱፻፵፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መንግሥት ፡ በራሱ ፡ ሥልጣን ፡
የያዛቸውና ፡ በግብረ ፡ ጠልነት ፡ የተለቀቁ ፤ ወይም ፡ ወራሽ ፡ ወይም ፡ ባለቤት ፡
የሌላቸው ፡ ደኖች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፤ ተብሎ ፡ ሊወሰን ፡ ይቻላል ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡
በ፲፱፻፵፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በፊት ፡ የደን ፡ ንብረቶችን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ሰጥተዋል ፤ ይህንን ፡
ሰላደረጉ ፤ በ፲፱፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፮ ፡ መሠረት ፡ ሕጋዊ ፡
በሆነ ፡ መንገድ ፡ የተፈጸሙ ፡ አድራጎቶችን ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡
ሸራቸዋል ፤ ለማለት ፡ ምንም ፡ ምክንያት ፡ የለም ። እንዲያውም ፡ በተሻሻለው ፡
ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፩ ፡ (መ) መሠረት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አንዳንድ ፡
ንብረቶችን ፡ ለመስጠት ፡ ያላቸው ፡ ሥልጣን ፡ የሚያመለክተው ፡ የተሻሻለው ፡
ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አድራጎቶችን ፡ ማጽደቁን ፡ ነው ። የእነዚህ ፡ አድራጎቶች ፡
በፊት ፡ መፈጸም ፡ የመንግሥት ፡ ደኖች ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡ ናቸው ፡ ለሚለ
ውን ፡ ሐሳብ ፡ ይደግፈዋል ። በአዲሱ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ስለ ፡ ደኖች ፡ የሚጫነ
ቅበት ፡ አንድ ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ አለ ፤ ይህን ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡
ለማዋል ፡ ቢፈለግም ፡ እንኳ ፤ መንግሥት ፡ የደኖች ፡ ሁሉ ፡ ባለሀብት ፡ እንዲሆን ፡
አያቸው ።

መንግሥት ፡ ስለ ፡ ደኖች ፡ የሚጫነቅበት ፡ ምክንያት ፡ የደኖች ፡ መልካም ፡
አጠባበቅ ፡ ነው ። የአንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ (ለ) እና ፡ (ሐ) ደኖች ፡ በመ
ልካም ፡ አኳኋን ፡ እንዲጠበቁ ፡ ያዘዛሉ ። በመንግሥትም ፡ ሆነ ፡ በግል ፡ ባለሀብት
ነት ፡ የሚገኙ ፡ የደን ፡ በታዎች ፡ ስለ ፡ መልካም ፡ አጠባበቃቸው ፡ የሚወሰደው ፡
እርምጃ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ የሚደረጉ ፡ ሕጎች ፡ ያስፈልጋሉ ። የፈረን

41. ከዚያው ፡ ክፍል ፡ ፫፻፳፩ ፡ ፫፻፳፬ ።

ሳይ ፡ የደን ፡ ሕግ ፡ (ኮድ ፡ ፎርሱቴር ፡) የግል ፡ ሀብት ፡ የሆኑት ፡ እንጨቶችና ፡ ደኖች ፡ ከመቆረጣቸው ፡ በፊት ፡ ከመንግሥት ፡ ፈቃድ ፡ ማስፈለጉን ፡ ይደነግጋል ። 42 ፡ ፈቃድ ፡ ለመከልከል ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ የተወሰኑ ፡ ማመዘኛዎች ፡ ሕጉ ፡ ይገልጻቸዋል ። 43

በእውነቱ ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ዘመናዊ ፡ መንግሥታት ፡ የሕዝብም ፡ ሆነ ፡ የግል ፡ በሆኑ ፡ የደን ፡ ዛፎች ፡ አቆራረጥ ፡ ሳይ ፡ አንዳንድ ፡ ገደብ ፡ ማድረግ ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ቸግኞች ፡ እንዲተከሉና ፡ የመልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ተግባሮች ፡ እንዲፈጸሙ ፡ ማድረግ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ አግኝተውታል ። ገደብ ፡ የሚያደርገውና ፡ መፈጸም ፡ ያለባቸውን ፡ ተግባሮች ፡ የሚወስነው ፡ ሕግ ፡ የመጠኑ ፡ አወሳሰን ፡ አጋጊው ፡ (ፓርላማ ፡) በመሰለው ፡ የሚሠራው ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ (ለ) እና ፡ (ሐ) መሠረት ፡ መሆን ፡ ያለበት ፡ ይኸው ፡ ነው ። 44

የዚህ ፡ ዓይነቶችን ፡ ገደቦችና ፡ መፈጸም ፡ ያለባቸውን ፡ ተግባሮች ፡ ለመደንገግ ፡ ባለው ፡ ሥልጣን ፡ ሳይ ፡ ዋናው ፡ መግቻ ፡ ያለ ፡ የሕግ ፡ ንብረት ፡ መወሰድ ፡ የለበትም ፡ የሚለው ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፫ ነው ። በአንቀጽ ፡ ፵፫ ፡ መሠረት ፤ የንብረትን ፡ «መወሰድ ፡» የሚያስከትል ፡ ከሆነ ፡ በሕግም ፡ ቢሆን ፡ እንኳ ፡ ደኖች ፡ በመልካም ፡ እንዲጠበቅ ፡ ማስገደድን ፤ ይከልከላል ። በአንድ ፡ በግል ፡ በተያዘ ፡ ደን ፡ ሳይ ፡ ሕዝቡ ፡ ያለው ፡ ጥቅም ፡ ባለሀብቱ ፡ ከደኑ ፡ በሚያገኘው ፡ ጥቅምና ፡ ትርፍ ፡ ሳይ ፡ ታላቅ ፡ ገደብ ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልገዋል ፡ እንደሆነ ፤ በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ እና ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕጉ ፡ መሠረት ፡ በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ ንብረትን ፡ የማስለቀቅ ፡ ክስ ፡ እንዲቀርብ ፡ ተገቢ ፡ ይሆናል ። ደኖች ፡ በመልካም ፡ እንዲጠበቅ ፡ የሚያዝዘው ፡ ሕግ ፡ ደኖች ፡ በመልካም ፡ ሁኔታ ፡ እንዲጠበቅ ፡ በሚደረግበት ፡ ጊዜ ፤ ምን ፡ ጊዜ ፡ ንብረቱ ፡ «እንደተወሰደ ፡» ያህል ፡ የሚቆጥርበትን ፡ ዘዴና ፡ በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ስለሚሰጠው ፡ ትክክለኛ ፡ ግምት ፡ መወሰን ፡ አለበት ። 45 ፡ የደኖችን ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ቴክኒክ ፡ (ዘዴ ፡) በቀላሉና ፡ የደን ፡ ንብረታቸውን ፡ ለመገልገል ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ ብዙ ፡ ሳይጎዱ ፡ የግል ፡ ባለሀብቶች ፡ በሥራ ፡ ሳይ ፡ ሊያውሉት ፡ ይቻላል ፡ ከተባለ ፤ የግል ፡ ንብረትን ፡ የማስለቀቅ ፡ ክሶች ፡ መነሳት ፡ ያለባቸው ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ብቻ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ደኖች ፡ «ለሕዝብ ፡ መናፈሻዎች ፡» ወይም ፡ በአንዳንድ ፡ ቦታዎች ፡ ውሃ ፡ መሬቱን ፡ እንዳይሸረሸረው ፡ ለቋሚ ፡ መከላከያነት ፡ አስፈላጊ ፡ በሆኑ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

42. ቍ. ፻፶፭ ። አንቀጽ ፡ ፩ ፤ የ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የግል ፡ ደን ፡ አጠባበቅ ፡ አዋጅ ፡ የግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቍ. ፪ ፡ የተገሰጸው ፡ ጽሑፍ ።

43. ቍ. ፻፶፮ ።

44. በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሐ) የተጠቀሰው ፡ “በንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ሕግ” ፡ የሚለው ፡ ሐረግ ፡ በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኘው ፡ “ሕግ” ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ የተለየ ፡ ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ሕግ ፡ አለመሆኑን ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልጋል ። በሕጉ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ በሌላ ፡ ቦታ ፡ የማይገኘው ፡ የዚህ ፡ ሐረግ ፡ ሁኔታ ፡ ሲገለጽ ፡ የሚችለው ፡ በመላው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ተፈጻሚ ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ሕግ ፡ የሚለውን ፡ ከኤርትራ ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ የአንድ ፡ ክፍለ ፡ ግዛት ፡ ሕግ ፡ ለመለየት ፡ የታሰበ ፡ መከራ ፡ ይሆናል ፤ በግለት ፡ ነው ። የዚህም ፡ ውጤት ፡ ፈዴራሽን ፡ በቆየበት ፡ ጊዜ ፡ የኤርትራን ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ ማድረግ ፡ ይሆን ፡ ነበር ።

45. በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቍ. ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ የ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የግል ፡ ደን ፡ አጠባበቅ ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፺ ፡ ይመለከታል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ደኖችንና ፡ ማዕድኖችን ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ክፍል ፡ ናቸው ፡ ቢልም ፡ እነዚህ ፡ የቀረቡት ፡ መደምደሚያዎች ፡ እንደሚያመለክቱት ፡ ደኖችና ፡ ማዕድኖች ፡ የተለያዩ ፡ አያያዝ ፡ ያስፈልጋቸዋል ። ይህ ፡ የተለያዩ ፡ ሁኔታ ፡ ሊፈጠር ፡ የቻለው ፡ ግልጽ ፡ ወይም ፡ ስወር ፡ ከሆነው ፡ ከአንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ አጻጻፍ ፡ ሳይሆን ፤ ነገሩን ፡ ተግባር ፡ ላይ ፡ ከማዋል ፡ የተነሳ ፡ ነው ።

በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ደኖችና ፡ ማዕድኖች ፡ ሁሉ ፡ ከመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ግንኙነት ፡ እንዳላቸው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ በቀረበው ፡ ክርክር ፡ መሠረት ፡ ደኖችና ፡ ማዕድኖች ፡ መንግሥት ፡ ባለቤታቸው ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ከመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የግል ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ስለ ፡ ሆኑ ፤ ከዚህ ፡ የግል ፡ ክፍል ፡ ወደ ፡ ግል ፡ ባለሀብቶች ፡ ሊዛወሩ ፡ ይቻላል ። ባለፉት ፡ ጊዜያት ፡ መንግሥት ፡ ከንብረቱ ፡ ውስጥ ፡ ለሌላ ፡ ባለተላላፊነት ፡ ጊዜ ፡ ያስተላለፈው ፡ ከመሬት ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ሳይሆን ፡ መሬቱን ፡ ብቻ ፡ ነው ። በሕጉ ፡ መሠረት ፡ በአፈር ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ሀብቶች ፤ ደኖችንና ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለፈልባቸው ፡ በታዎች ፡ ጩምር ፡ ግን ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ያሉ ፡ ሀብቶች ፡ ተብለው ፡ የሚገመቱትን ፡ የቀሩትን ፡ ማዕድኖች ፡ ሳይጨምር ፡ መንግሥት ፡ በነዚህ ፡ ንብረቶች ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ለባለሀብትነት ፡ የሚያደቁ ፡ መብቶች ፡ ለሌሎች ፡ አዛውሯቸዋል ። በሌላ ፡ አባባል ፡ ባለፉት ፡ ዘመናት ፡ የመሬት ፡ ባለሀብትነት ፡ በሚዘዋወርበት ፡ ጊዜ ፡ ደኖችንም ፡ እንዲጨምር ፡ ታስቦ ፡ ነበር ፤ ሌሎች ፡ ማዕድኖችን ፡ ሳይሆን ፡ ድንጋይ ፡ የሚፈለፈልባቸውንም ፡ በታዎች ፡ ይጨምር ፡ ነበር ፡ ለማለት ፡ በቂ ፡ የሕግና ፡ የተግባር ፡ ማስረጃዎች ፡ አሉ ። 46

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ለመንግሥቱ ፡ ኢኮኖሚና ፡ የደኖች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ አስፈላጊነት ፡ የበለጠ ፡ እየታወቁ ፡ ስለ ፡ ሄዱ ፤ ካሁን ፡ ወዲያ ፡ መንግሥት ፡ የመሬት ፡ ስጦታ ፡ ሲያያርግ ፡ በደን ፡ የመገልገልንም ፡ መብት ፡ አብሮ ፡ የሚሰጥ ፡ አይመስልም ። 47 በዚህ ፡ መሠረት ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ በደኖችና ፡ ድንጋይ ፡ በሚፈለፈልባቸው ፡ በታዎች ፡ ሳይሆን ፡ በሌሎች ፡ ማዕድኖች ፡ እና ፡ በዱር ፡ አራዊት ፡ ለመጠቀም ፡ መንግሥት ፡ በነዚህ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ለግል ፡ ነዋሪዎች ፡ የባለቤትነት ፡ መብቶች ፡ ሳይሰጥ ፤ ኮንሴሲዮንና ፡ ፈቃድ ፡ ብቻ ፡ ይሰጣል ፤ ተብሎ ፡ ተሰፋ ፡ ሊደረግ ፡ ይችላል ። እነዚህ ፡ የቀረቡት ፡ ክርክሮች ፡ አሁን ፡ ያሉትን ፡ መብቶች ፡ እንጅ ፡ ወደ ፊት ፡ የሚደረጉትን ፡ እንደዚህ ፡ ያሉ ፡ ስጦታዎች ፡ ለመደገፍ ፡ የቀረቡ ፡ አይደሉም ።

ሆኖም ፡ አሁን ፡ ኢትዮጵያን ፡ የገጠሙዋት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ (ችግሮች) ፡ ፕሮብሌሞች ፡ በሕግም ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ የተደራጀ ፡ ዘዴ ፡ ቶሎ ፡ መፍትሔ ፡ የሚገኝላቸው ፡ አይደሉም ። በሕግ ፡ የሚወጡት ፡ የሀብቶች ፡ መልካም ፡ አያያዝ ፡ ደረጃዎች ፡ (ቶሎ) ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ለማድረግ ፡ ሕዝቡ ፡ በጠቅላላው ፡ የደንን ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ አስፈላጊነትና ፡ ይህንንም ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ የሚያስችሉትን ፡ ሙያዎች ፡ መረዳት ፡ አለበት ። የደኖች ፡ አያያዝ ፡ እተፈለገው ፡ ደረጃ ፡ ካልደረሰ ፡ መንግሥት ፡ በግል ፡ የተያዙ

46. የግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀ. ፩፻ ፡ እና ፡ እዚያው ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከቷል ።
47. በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀ. ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ እና ፡ “ማንኛውም ፡ የመንግሥት ፡ ደን ፡ አይሸጥም ፡ አይለውጥም” ፡ የሚለውን ፡ የ፲፱፻፺፭ ፡ ዓ. ም. ፡ የመንግሥት ፡ ደን ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፮ን ፡ ይመለከቷል ።

ትን ፡ ደኖች ፡ እንዲያስለቅቅ ፡ የበለጠ ፡ አስፈላጊ ፡ ይሆናል ፤ ይህ ፡ ሲደረግ ፤ መንግሥት ፡ ሊወገዱ ፡ የሚችሉ ፡ ብዙ ፡ ወጭ ፡ ከማድረጉም ፡ ሌላ ፡ እየሳሳ የሚሄደው ፡ የሀገሪቱ ፡ የደን ፡ ሀብት ፡ ብዙ ፡ ጉዳት ፡ ይደርስበታል ። አንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ በደኖች ፡ ረገድ ፡ ያለውን ፡ አግባብ ፡ ባጭሩ ፡ ለመግለጽ ፡ የሚከተሉትን ፡ መሠረተ ፡ ሐሳቦች ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ።

፩ ፤ በሕግም ፡ ሆነ ፡ በታሪክ ፡ የደኖች ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብትነት ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ የተለየ ፡ ነው ። በነሱም ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ የባለቤትነት ፡ መብት ፡ በጠቅላላው ፡ በመሬት ፡ (ርስት) ላይ ፡ ካለ ፡ የባለቤትነት ፡ መብት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አይለይም ።

፪ ፤ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፱ ፡ (ለ) መሠረት ፡ ለሌላ ፡ ከማይሰጡት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሀብት ፡ በሆነ ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ ካሉት ፡ ደኖች ፡ በስተቀር ፤ የመንግሥት ፡ ሀብት ፡ የሆኑ ፡ ደኖች ፡ መንግሥት ፡ በወሰነው ፡ ዓይነት ፡ ለግል ፡ ሰዎች ፡ ሊተላለፉ ፡ ይችላሉ ።

፫ ፤ የመንግሥትም ፡ ሆኑ ፡ የግል ፡ ባለሀብቶች ፡ ደኖች ፤ መንግሥት ፡ በሕግም ፡ ሆነ ፡ በኮንሴሲዮን ፡ ለደኖች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ሲል ፡ በመሰለው ፡ በሚያዝዘው ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡ (መያዝ) ፡ መጠበቅ ፡ አለባቸው ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ በሆኑ ፡ ደኖች ፡ ረገድ ፡ ያለ ፡ ተገቢ ፡ የሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የሰው ፡ ንብረት ፡ እንዳይወሰድ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ይከለክላል ።

፫ ፤ የዱር ፡ አራዊት ።

መንግሥት ፡ በማዕድኖች ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ፍጹም ፡ ሥልጣን ፡ ያህል ፡ በዱር ፡ አራዊትም ፡ ላይ ፡ አለው ። ባለቤትነትን ፡ ወደ ጉን ፡ ትቶ ፤ መንግሥት ፡ በሚቻለው ፡ መጠን ፡ በዱር ፡ አራዊት ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ እንዲኖረው ፡ በሌሎች ፡ ሀገሮች ፡ የተደረገው ፡ ልምምድ ፡ ይደግፈዋል ።

በንጉሥ ፡ በሚገዙ ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ የንጉሡ ፡ ሀብት ፡ በመሆናቸው ፡ ቁጥጥራቸው ፡ በንጉሡ ፡ እጅ ፡ ነበር ፤ ግን ፡ የፖለቲካ ፡ ሁኔታ ፡ ሲለወጥ ፡ ወደ ፡ መንግሥት ፡ እጅ ፡ ተዛወረ ፡ ለምሳሌ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ በመጀመሪያ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ባለቤትነት ፡ የንጉሡ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ይታሰብ ፡ ነበር ፤ ግን ፡ በጊዜ ፡ መሰወጥ ፡ የንጉሡ ፡ ባለቤትነት ፡ ለእንግሊዝ ፡ ሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ ሲባል ፡ በአደራ ፡ ስም ፡ መሆኑ ፡ ተረጋገጠ ።⁴⁸

ይህን ፡ በዘመናዊ ፡ አነጋገር ፡ ስንለውጠው ፤ መንግሥት ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ሁሉ ፡ ባለቤት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በሕዝቡ ፡ ስም ፡ መጠበቅ ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ ነው ። የአንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ (ሀ) እና ፡ (መ) ለማለት ፡ የሚፈልጉት ፡ ይህ ንጉሥ ፡ ነው ፤ እነዚህን ፡ ንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ መንግሥት ፡ የጥበቃ ፡ ሥልጣን ፡ እንደሌለው ፡ ኦድርጎ ፡ ለመተርጎም ፡ ምንም ፡ አጥጋቢ ፡ ምክንያት ፡ የለም ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የባለሀብትነት ፡ ጉዳይ ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆኑ ፡ የሐሳብ ፡ ፕሮብሌሞች ፡

48. አሜሪካን ፡ ጄራርትናደንስ ፡ ሾል ፡ ጭ ፡ “ጊም ፡ ኢንድ ፡ ጊም ፡ ሎውስ” ፡ ክፍል ፡ ፫ ፡ ገጽ ፡ ፻፸፩ ።

ያስነሳል ። የእነዚህ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ መነሻ ፡ ባለቤት ፡ የሌላቸው ፡ ንብረቶች ፡ እስኪያዙ ፡ ድረስ ፡ የማንም ፡ ሀብት ፡ አይደሉም ፡ የሚለው ፡ የጥንት ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይህ ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የተወሰደ ፡ ይመስላል ።⁴⁹ ስለዚህ ፡ አንድ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ በማንም ፡ ይዞታ ፡ ሥር ፡ ካልሆነ ፡ ወይም ፡ ባለቤት ፡ ከሌለው ፡ የማንም ፡ አይደለም ።

ይህ ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ በመጠኑ ፡ ከተወሰደ ፡ የንዑስ ፡ አንቀጾች ፡ (ሀ) እና ፡ (መ) የእንግሊዝኛ ፡ ቃላት ፡ በዱር ፡ አራዊት ፡ ረገድ ፡ ምንም ፡ ትርጉም ፡ አይኖራቸውም ። በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) ረገድ ፡ ባለቤት ፡ የሌላቸው ፡ የዱር ፡ አራዊቶች ፡ ለመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የተመደቡ ፡ ናቸው ። ለማለት ፡ አይቻልም ። በዚህ ፡ ዓይነት ፤ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) ረገድ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ «በማንኛውም ፡ ሰው ፡ ስም ፡ ያልተያዘ ፡ ንብረት ፡» ሊሆኑ ፡ አይችሉም ፡ ምክንያቱም ፡ ባለቤት ፡ ስለሌለው ፡ ንብረት ፡ ለመሆን ፡ ስለማይችል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ለመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሊመደብ ፡ አይችልም ። ይህ ፡ የኋለኛው ፡ አስቸጋሪ ፡ ጥያቄ ፡ ከንብረት ፡ ሕግ ፡ አዋቂ ፡ በስተቀር ፡ ለማንም ፡ ሊሆን ፡ በቃላት ፡ መጫወት ፡ በሚመስለው ፡ በሚከተለው ፡ አኳኋን ፡ ሊወሳ ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ በተፈጥሮ ፡ ባለቤት ፡ ሊኖረው ፡ ስለማይችል ፡ «ንብረት ፡» አይደለም ። በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አነጋገር ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ባለቤት ፡ የሌለው ፡ ግዙፍነት ፡ ያለው ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (መ) በእርግጥ ፡ የዱር ፡ አራዊትን ፡ ባለሀብትነት ፡ በመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ስር ፡ ለማድረግ ፡ አልተፈለገም ። ስለ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) አንቀጽ ፡ መጀመሪያውኑ ፡ በዱር ፡ አራዊት ፡ ላይ ፡ ካለመጽናቱ ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ግልጽ ፡ ሆነ ፡ ፍች ፡ የለውም ። ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንዳሳየነው ፡ ሊሆን ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ነው ።⁵⁰

እነሆ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ በይዞታ ፡ ሥር ፡ እስኪሆኑ ፡ ድረስ ፡ ባለቤት ፡ የላቸውም ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ ይቻላል ። የዚህ ፡ ክርክር ፡ ውጤት ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የለውም ። ምክንያቱም ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሐ) መሠረት ፡ ለዱር ፡ አራዊቶች ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ ሲል ፡ የዱር ፡ አራዊቶችን ፡ አደን ፡ ወይም ፡ አያያዝ ፡ በመሰለው ፡ መንገድ ፡ መንግሥት ፡ ለመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ ስላለውና ፤ መንግሥት ፡ ራሱ ፡ የሚታደኑትን ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ይዞታና ፡ ባለቤትነት ፡ ለራሱ ፡ ለማድረግ ፡ ወይም ፡ በመሰለው ፡ ሁኔታ ፡ ሌሎች ፡ እንዳይዙና ፡ እጅ ፡ እንዳያደርጉ ፡ ለመፍቀድ ፡ ስለሚችል ፡ ነው ።⁵¹ እንደዚህ ፡ ያሉት ፡ ገደቦች ፡ በሕግ ፡ የተደገፉ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ፤ እንጂ ፡ ባለሀብቱ ፡ ንብረቱን ፡ ለመቆጣጠር ፡ ብለው ፡ መብት ፡ አያገኙም ።

ስለዚህ ፡ ሲወርድ ፡ ሲወራረድ ፡ በመጣው ፡ ልማድ ፡ ባለው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ለራሱ ፡ ከሚያስቀራቸው ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ በስተቀር ፤ በኢትዮጵያ ፡ ያሉ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ሁሉ ፡ ባለቤት ፡ የላቸውም ፤ በአራዊትነታ

49. የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍ. ፲፪፻፵፩ ፡ ፲፪፻፵፩ ፡ እና ፡ ፲፪፻፵፯ ፡ ይመለከቷል ።
 50. ከግርጌ ፡ ግብረጃ ፡ ቍ. ፲፮ ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከቷል ።
 51. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍ. ፻፶፱፻፳፩ (ጸ) ፡ ፳፻፩ ፡ እና ፡ ፳፻፩ (ሐ) እነዚህን ፡ ሁኔታዎች ፡ የሚጥሱን ፡ ወንጀለኛ ፡ ይቀጣሉ ። ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ ይጻፍ ፡ በንብረባት ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ዱር ፡ አራዊት ፡ የተሟላ ፡ ሕግ ፡ ለማውጣት ፡ በዝግጅት ፡ ላይ ፡ ነበር ። ይህም ፡ ሕግ ፡ በቅርቡ ፡ እንደሚታወጅ ፡ ይጠበቃል ።

ቸው ፡ ጊዜ ፡ የመንግሥትም ፡ ሆነ ፡ የግል ፡ ባለሀብት ፡ ንብረት ፡ አይደሉም ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለ ፡ አያያዛቸው ፡ ስለ ፡ አንዳደላቸው ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ አጠባበቃቸው ፡ መንግሥት ፡ ሕግ ፡ ሊያወጣ ፡ ይችላል ።

በኢትዮጵያ ፡ ባለፈው ፡ ጊዜ ፡ የተደረጉት ፡ ተግባሮች ፡ የአንቀጽ ፡ ፻፴ን ፡ ሰፊ ፡ አተረጓጎም ፡ ይደግፋሉ ። የኢትዮጵያ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ መጠን ፡ እያነሰ ፡ መሄዱ ፡ ታላቅ ፡ ፕሮብሌም ፡ መሆኑ ፡ ለመጀመሪያ ፡ በታወቀበት ፡ አጻ ፡ ምኒልክ ፡ በሚገዙበት ፡ ዘመን ፡ «ትልልቅ ፡ አውሬዎችን ፡ ማደን ፡ እንዲቆም ፤ ትልልቅ ፡ አውሬዎችን ፡ በኅበረሀው ፡ የምታድኑ ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛታችሁ ፡ ተመለሱ ።» ተብሎ ፡ ታውጀ ፡ ነበር ።⁵² ይህ ፡ ደንብ ፡ በእርግጥ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሲፈጸም ፡ አልቻለም ፤ ሲወገድ ፡ የታሰበውም ፡ ፕሮብሌም ፡ አሁንም ፡ አልጠፋም ። ዝሆኖችና ፡ ሌሎች ፡ የኢኮኖሚ ፡ ዋጋ ፡ ያላቸው ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ እንዳይጠፉ ፡ በማለት ፡ ይህንና ፡ ይህን ፡ በመሰሉ ፡ ማገጃዎች ፡ የተገለጹት ፡ መሠረተ ፡ ሐሳቦች ፡ አሁንም ፡ የጸኑ ፡ ናቸው ።⁵³ የኢትዮጵያ ፡ የቴሌስት ፡ ንግድ ፡ እየተስፋፋ ፡ በሚሄድበት ፡ ጊዜ ፡ እንደነዚህ ፡ ያሉት ፡ ማገጃዎች ፡ እስፈላጊነታቸው ፡ የበለጠ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

አደን ፡ ፈጽሞ ፡ የሚከለክልበት ፡ ምንም ፡ ምክንያት ፡ የለም ። በእውነቱ ፡ አደን ፡ በመጠኑ ፡ በተለይም ፡ ተናካሽና ፡ አጥፊ ፡ የሆኑትን ፡ አውሬዎች ፡ ማደን ፤ ሰቀሪስት ፡ መስፋፋት ፡ ለአራዊት ፡ መልካም ፡ አጠባበቅ ፡ እና ፡ የአውሬዎችን ፡ ያይነት ፡ መጠን ፡ ለመቆጣጠር ፡ ይጠቅማል ። ግን ፡ መንግሥት ፡ ካልፈቀደ ፡ ቦስተቀር ፡ ማንም ፡ ቢሆን ፡ ለማደን ፡ መብት ፡ የለውም ። የእርሻ ፡ ሚኒስቴር ፡ የአደን ፡ ፈቃድ ፡ የሚሰጥበትን ፡ ጠቅላላ ፡ ሕግ ፡ አውጥቷል ።⁵⁴ ግን ፡ የአደን ፡ ፈቃዶች ፡ እሰው ፡ ግቢ ፡ ገብቶ ፡ አውሬን ፡ ለማደን ፡ ፍጹም ፡ ሥልጣን ፡ እይሰጡም ። ምክንያቱም ፡

የአደን ፡ አውሬዎች ፡ ያሉበት ፡ ግቢ ፡ ባለቤት ፡ በአደኑ ፡ የንብረት ፡ ጥቅም ፡ አለው ፤ ያለፈቃዱ ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ እግቢው ፡ ገብቶ ፡ የአደን ፡ አውሬዎችን ፡ ለመውሰድ ፡ እይችልም ። መንግሥት ፡ በሚፈቅድለት ፡ መሠረት ፡ በመሬቱ ፡ ወሰጥ ፡ ያሉትን ፡ የአደን ፡ አውሬዎች ፡ ለመቆጣጠርና ፡ ለመጠበቅ ፡ ያልተወሰነ ፡ መብት ፡ አለው ።⁵⁵

ሆኖም ፡ ይህ ፡ የመሬት ፡ ባለቤት ፡ የሆነው ፡ ሰው ፡ በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ለመያዝ ፡ ወይም ፡ ለመግደል ፡ መብት ፡ አለው ፡ ማለት ፡ አይደ

52. የ፲፱፻፲፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድንጋጌ ፡ አር ፡ ምክርቤት ፡ “ዋይልድ ፡ ላይፍ ፡ ኤንድ ፡ ሮሪስትስ ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ” ኢትዮጵያ ፡ ኦባሰርቨር ፡ ሾል ፡ ፯ (፲፱፻፵፮) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፮ ፡ ፪፻፵፭ ፡ ይመለከቷል ።

53. የዱር ፡ አራዊትን ፡ ስለመጠበቅ ፡ የወጣ ፡ የ፲፱፻፵፮ ፡ አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፳፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፫ኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፱ ፡ እና ፡ ስለ ፡ ዱር ፡ አራዊት ፡ አጠባበቅ ፡ የተደረጉ ፡ ተስታይ ፡ የሕግ ፡ ሐሳቦችና ፡ ከግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ቍ ፡ ፱ ፡ የተመለከቱት ፡ የደንብ ፡ ረቂቆችን ፡ ይመለከቷል ።

54. በግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ቍ ፡ ፱፻ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ አጠባበቅ ፡ የ፲፱፻፵፮ ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፫ ።

55. አሜሪካን ፡ ጆሪስፕሩደንስ ፡ እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ቍ ፡ ፱፻ ፡ የተጠቀሰው ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፭ ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምናልባት ፡ ያነሰ ፡ ስፋት ፡ የለውም ። ለምሳሌ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍ ፡ ፳፻፮ (ለ)ን ፡ ይመለከቷል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ባዟቸው ፡ የግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ከተመለከተው ፡ የደንብ ፡ ረቂቅ ፡ ጋር ፡ ያወዳድሯል ።

ለም ፡ መብት ፡ ያለው ፡ የድንበር ፡ መተላለፍ ፡ ሕግ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፤
በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ለማደን ፡ የሚመጡትን ፡ ሰዎች ፡ ለመከልከል ፡ ነው ። 56

ከዚህም ፡ በላይ ፡ በመንግሥትና ፡ በመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ለመያዝ ፡ ወይም ፡
ለማደን ፡ የተፈቀደለት ፡ ሰው ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በአውሬው ፡ ላይ ፡ የባለቤትነት ፡
መብት ፡ አያገኝም ።

አዳኙ ፡ የታደነውን ፡ አውሬ ፡ በይዘታው ፡ ስር ፡ እስኪያደርግ ፡ ድረስ ፤
የአገሩ ፡ ሕዝብ ፡ ተቃራኒውን ፡ ካላወጀ ፡ በስተቀር ፡ አዳኙ ፡ የግል ፡ ባለቤት
ነት ፡ መብት ፡ አያገኝም ። 57

የግል ፡ ባለቤትነት ፡ ከመቀነሱ ፡ የተነሳ ፡ ለግል ፡ ጥቅሙ ፡ አንድ ፡
አውሬ ፡ የገደለ ፡ ሰው ፡ አውሬውን ፡ ለመውረድ ፡ ወይም ፡ ለመሸጥ ፡ መብቱ ፡
ሊቀነስ ፡ ይቻላል ። የአደን ፡ ሕጎች ፡ ምንም ፡ ቢሉም ፡ በይዘታው ፡ ስር ፡
ሊቀነስ ፡ ይቻላል ። የአደን ፡ ሕጎች ፡ ምንም ፡ ቢሉም ፡ በይዘታው ፡ ስር ፡
ካላደረገ ፡ አዳኙ ፡ በአውሬው ፡ ላይ ፡ የባለቤትነት ፡ መብት ፡ የለውም ። 58

የኮንሴሲዮኑ ፡ ድርድር ፡ ተቃራኒውን ፡ ካልተናገረ ፡ በስተቀር ፡ መንግሥት ፡
አንዳንድ ፡ የአደን ፡ አውሬዎችን ፡ ወይም ፡ አሳዎችን ፡ ለንግድ ፡ ሥራ ፡ ኮንሴሲ
ዮን ፡ በሰጠ ፡ ጊዜ ፡ መፈጸም ፡ ያለበት ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነው ። እንደዚህ ፡
ዓይነቱ ፡ ኮንሴሲዮን ፡ በሚሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ መንግሥት ፡ የፈለገውን ፡ ዓይነት ፡
ገደብ ፡ ለማድረግና ፡ ለኮንሴሲዮኑ ፡ ተቀባይ ፡ ብቻ ፡ አንዳንድ ፡ አውሬዎችን ፡ ለመ
ያዝ ፡ ወይም ፡ ለመግደል ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ ወይም ፡ በተወሰነ ፡ መብት ፡ ለመስጠት ፡
ይችላል ።

ባንዳንድ ፡ አገሮች ፡ ውስጥ ፡ እዚህ ፡ በተጠቀሱት ፡ ሌላ ፡ ልምዶችና ፡ ፖሊሲ
ዎች ፡ ይገኛሉ ። ግን ፡ እነዚህ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆኑበት ፡ ም
ንም ፡ ምክንያት ፡ የለም ። ያንድ ፡ መሬት ፡ ባለቤት ፡ በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ለማደን ፡
ፍጹም ፡ መብት ፡ አለው ፤ የውጭ ፡ ሰው ፡ በመሬቱ ፡ ላይ ፡ ያደነም ፡ እንደሆን ፡
የታደነው ፡ አውሬ ፡ የመሬቱ ፡ ባለቤት ፡ ሀብት ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ የእንግሊዝ ፡
ደንብ ፡ በሬት ፡ እንደ ፡ ገለጸነው ፡ ሁሉ ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ አይስማ
ማም ። 59

አንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ በዱር ፡ አራዊት ፡ ረገድ ፡ ያለውን ፡ አግባብ ፡ ባጭሩ ፡ ለመግ
ለጽ ፡ የሚከተሉትን ፡ መሠረታዊ ፡ ሐሳቦች ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ።

፩ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ባለቤት ፡
የላቸውም ።

፪ ፡ መንግሥት ፡ የዱር ፡ አራዊትን ፡ ለመያዝ ፡ ወይም ፡ ለማደን ፡ በሕግ ፡
በሚያወጣው ፡ መሠረተ ፡ ሐሳብ ፡ እና ፡ ሁኔታ ፡ መሠረት ፡ ሊፈቅድ ፡ ይችላል ፤
የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ የአውሬዎችን ፡ ሀብትነት ፡ ለማግኘት ፡ የሚችሉት ፡ በነዚህ ፡
መሠረት ፡ ሐሳብና ፡ ሁኔታዎች ፡ መሠረት ፡ ነው ።

56. የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊ. ፳፻፲፮ ፡ ፳፻፲፮—፲፱ ፡ ፳፻፲፫ ፡ እንዲሁም ፡ በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡
ቊ. ፶፪ ፡ የተገለጹትን ፡ ሌሎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ምንጮች ፡ ይመለከታሉ ።
57. አሚሪካን ፡ ጁሪስፕሩደንስ ፡ በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቊ. ፵፮ ፡ የተገለጸው ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፲፻፱፭ ።
58. አሚሪካን ፡ ጁሪስ ፡ ፕሩደንስ ፡ በግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቊ. ፵፱ ፡ የተገለጸው ፡ መጽሐፍ ፡ ክፍል ፡ ፱ ፡
ገጽ ፡ ፲፻፱፭—፱፮ ።
59. የግርጌ ፡ ግስረጃ ፡ ቊ. ፶፡ እና ፡ እዚያው ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታሉ ።

፫ ፤ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ አውጪውን ፡ በይዘታቸው ፡ ሥር ፡ ካላደረጉ ፡ በስተ
ቀር ፡ የግል ፡ ነዋሪዎች ፡ የአውጪውን ፡ ሀብትነት ፡ ሊያገኙ ፡ አይችሉም ።
መዝጊያ ፤

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ የሰጠነው ፡ የማስጠንቀቂያ ፡ ቃል ፡
መጠኑ ፡ የጽሑፉ ፡ ደራሲ ፡ ከገመተው ፡ በላይ ፡ ይጋነን ፡ ይሆናል ፡ ተራ ፤ ሰዎች ፡
ሳይመራመሩ ፡ ማጠቃለያ ፡ ሲሰጡ ፡ ይችላሉ ፤ ሰጥተዋልም ፤ ግን ፡ ለእነዚህ ፡
ማጠቃለያዎች ፡ የሚመሩት ፡ ትንተናዎች ፡ ብዙ ፡ ሲሆኑ ፡ አጥጋቢ ፡ የሆኑት ፡ ጥቂ
ቶች ፡ ናቸው ። የአንቀጽ ፡ ፻፴ ፡ ሲሰጠው ፡ የተፈለገው ፡ «ትርጉም ፡ በእርግጥ ፡
ሊታወቅ ፡ አይችልም ፡ ይሆናል ። በእውነቱ ፡ አንቀጽ ፡ በታወጀበት ፡ ጊዜ ፡ በጠቅ
ላላው ፡ ተቀባይነት ፡ ያለው ፡ ትርጉም ፡ መኖሩን ፡ ለመጠራጠር ፡ በቂ ፡ ምክንያ
ቶች ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፤ በየትም ፡ አገር ፡ እንደሚደረገው ፡ በኢትዮጵያም ፡ በሕገ ፡
መንግሥትና ፡ በተራ ፡ ሕግ ፡ የአተረጓጎም ፡ ዘዴዎች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ እንዲ
ኖር ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ «የምንተረጉመው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡»
አንቀጽ ፡ ምን ፡ እንዲፈጸም ፡ የታሰበ ፡ መሆኑን ፡ መመርመር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡
በተግባር ፡ እንዲውልና ፡ ከአዲስ ፡ ሁኔታ ፡ ጋር ፡ እንዲሰማማ ፡ ማድረግ ፡ አለብን ።

NATURAL RESOURCES: STATE OWNERSHIP AND CONTROL BASED ON ARTICLE 130 OF THE REVISED CONSTITUTION

By Russel S. Berman*

Introduction

Current interest in the control and conservation of Ethiopia's natural resources has brought to light a number of fundamental and long standing questions concerning the scope and significance of Article 130 of the Revised Constitution: What natural resources does the Government now own? Which of these can it convey? Are its conveyances made prior to the Revised Constitution still valid? To what extent can it control the exploitation of natural resources?

An understanding of Article 130, which purports to set forth the general principles controlling ownership and use of natural resources, is obviously fundamental to any Government involvement in the development of these resources. But no serious effort has yet been made to deal with the vague and elusive phrases of this article. A brief review of available decisions indicates that the courts have, at best, avoided the few opportunities for interpretation which have thus far arisen. Now, however, His Imperial Majesty's emphatic directives and the inevitable demands of national planning and economic progress have prompted the preparation of extensive new legislation and the proliferation of schemes dealing with natural resource development. Thus, it appears that the time has finally come for an earnest attempt to understand the theoretical basis of Ethiopian natural resources law. It is the aim of this paper to make such an attempt.

A cautionary note must at once be sounded, for there is danger of falling into pious and unreal abstraction in pursuing the sketchy and highly theoretical sort of analysis which is all that the lack of information about Ethiopian constitutional origins and proper modes of constitutional interpretation currently permits. This danger may be diminished in some measure by its recognition. Even so, the present essay can be no more than an initial reference point for the really serious consideration of legal problems pertaining to natural resources which will ultimately be demanded by the critical importance of these resources in the overall program of national development.

General Interpretation

Article 130 of the Revised Constitution reads as follows:

- (a) The natural resources of, and in the sub-soil of the Empire, including those beneath its waters, are State Domain.
- (b) The natural resources of the waters, forests, land, air, lakes, rivers and ports of the Empire are a sacred trust for the benefit of present and succeeding generations of the Ethiopian People. The conservation of the said resources is essential for the preservation of the Empire. The Impe-

---

* Legal Staff, Office of the Prime Minister, Imperial Ethiopian Government.

rial Ethiopian Government shall, accordingly, take all such measures as may be necessary and proper, in conformity with the Constitution, for the conservation of the said resources.

- (c) None of the said resources shall be exploited by any person, natural or juridical, in violation of the principles of conservation established by Imperial Law.
- (d) All property not held and possessed in the name of any person, natural or juridical, including all land in escheat, and all abandoned properties, whether real or personal, as well as all products of the sub-soil, all forests and all grazing lands, water-courses, lakes and territorial waters, are State Domain.

1. *Scope of the Term "Natural Resources"*

The first and most obvious question to be asked is, "What are natural resources?" Comparable provisions in the constitutions of some other nations avoid this question by specifying particular resources.¹ The term "natural resources" is itself generic and does not have a generally accepted legal definition. In the absence of any guiding jurisprudence the bounds of its definition must be left almost entirely to delimitation by legislative and judicial decision. This vagueness does not, however, forestall further analysis, since there are certain classes of resources which can safely be assumed to constitute "natural resources." For purposes of this paper these classes are confined to three: (1) minerals, (2) forests,² and (3) wildlife, all of which have been chosen primarily because they are or will shortly be the subjects of legislation and, generally, because they are of the most immediate legal significance. Furthermore, questions relating to such other obvious classes of natural resources as land and water raise problems of utilization, conservation and technical and agricultural policy and reform which are far beyond the intended elementary scope of the present analysis; consideration of such other resources here will only be incidental to the general interpretation of Article 130.

2. *Significance of the Term "State Domain"*

As to these three categories of natural resources the following questions may be set forth as a starting point for discussion:

- (1) *Does Article 130 require the total and inalienable ownership and control by the State of all of these resources, or does it permit all or any of them to be controlled by private persons?*
- (2) *If Article 130 does not require total State ownership and control over these resources, then what is the extent of State control over them where they come under the ownership or immediate control of private persons?*

1. See constitutions of, e.g., Argentina, Article 40; Burma, Article 219; Greece, Article 17; A. Mexico, Article 27; Syria, Article 21(7); Venezuela, Article 60(17), all as contained in A. Peaslee, *Constitutions of Nations* (2nd ed., 1956).

2. Ethiopia's first extensive forestry legislation was recently promulgated following many years of preparation and serious debate. See State Forest Proclamation, 1965, Proc. No. 225, *Neg. Gaz.*, year 24, no. 17; Private Forests Conservation Proclamation, 1965, Proc. No. 227, *ibid.*

OWNERSHIP OF NATURAL RESOURCES

To begin with, the broadest possible reading of Article 130, taking the English version of paragraph (a) of the article in isolation, would impose absolute and inalienable State ownership of all natural resources within the Empire. As will be demonstrated below, this reading is not fully supported by the Amharic version, but it has apparently acquired a certain ready acceptability which should be refuted. To begin with, so sweeping an interpretation is altogether unwarranted and unnecessary in view of past practice both within the Empire and in other countries and, more particularly, the tenor and wording of the Constitution itself. Moreover, the establishment of a single inflexible rule would be wholly unrealistic. Natural resources are not intrinsically subject to any uniform governing principle. Different natural resources are necessarily used in different ways so that vast and diverse bodies of specialized law develop in respect of each of them. In the United States, minerals in the land are owned by the land owner.³ In many of the less developed countries they are owned by the state.⁴ Finally, if private ownership of land or any natural resource at all is to be possible in Ethiopia, then the provisions of paragraph (a) of Article 130 cannot be taken at face value but must somehow be limited and understood in a broader context.

It seems an inescapable conclusion that paragraph (a) was not intended to confiscate every scrap of privately owned land in the Empire. Private ownership and exploitation of land is a basic tenet of Ethiopian society, and the Constitution, including Article 130 itself, is ripe with references and implications to the continuing private ownership of land.⁵ But paragraph (a) certainly does classify some or all "natural resources" as "State Domain." The development of a theoretical understanding of this concept of State Domain is the first step in the further analysis of the problems already set out.

The term "State Domain" as applied to natural resources seems to have been imported from France, where the concept has been highly developed. It follows that the French uses of this term will provide helpful points of reference for Ethiopian law, though they certainly cannot be binding or conclusive.

In France the domain of the State is today divided into public and private sectors. The public domain is comprised of that property owned by the State which is devoted to public use. The private domain is comprised of that property owned by the state which is "... of the same kind as that of private persons."⁶ This distinction between the public and private domains of the State is implicit in

---

3. *American Jurisprudence*, vol. 36, "Mines and Minerals," sec. 6, p. 285.

4. See, e.g., the constitutions of Argentina, Burma, Mexico and Syria, cited above at note 1; *Laws of Kenya*, vol. 6, Mining, Chapter 306, sec. 4; *Laws of the Federation of Nigeria and Lagos* (1958), vol. 4, Minerals, Chapter 121, sec. 3(1); and generally, pp. 1-2 of unpublished commentary to the Mining Code of Saudi Arabia, 1963.

5. See paragraphs (b), (c) and (d) of Article 130; paragraph (d) of Article 31; Articles 43, 44 and 60; Civ. C., Title VI and Title VII *passim*. Arguments in support of this assumption are advanced throughout the present essay.

6. M. Planiol, *Treatise on the Civil Law* (11th ed. 1939) (transl. Louisiana State Law Commission, 1959), sec. 3080.

Ethiopian law, presumably having been carried over from the French sources of the Civil Code of 1969.⁷

Under modern French law the essential characteristic of property in the public domain is that it is neither alienable nor prescriptible. These restrictions stem from the ancient principle that it is necessary "to protect the immediate possessions of the public and mainly its means of communication . . . against public encroachment or governmental inefficiency. Ever since Roman days the *res publicae* have been *extra commercium*."⁸

Such restrictions did also at one time affect the private domain, but this was due not to overriding considerations of public interest but rather to a need "to obviate the ruin of royalty at a time when taxes could not be freely increased" and when property belonging to the King, property which was in effect "private domain," had to be closely guarded.⁹ This need has long since disappeared and the restrictions with it. The Ethiopian Civil Code, in its turn, now provides that property in the public domain is inalienable¹⁰ and subject neither to "possession in good faith" as regards corporeal chattels nor to usucaption as regards immovables.¹¹ But these limitations apply only in respect of the public domain and not to "other property belonging to the State."¹²

The practical distinction between property in the public domain and property in the private domain thus settles on this issue of alienability — the right of the State to dispose of the property. Classification of State property in one or the other of these categories alters the nature or extent of State control over that property only in his respect. Even when property has been classified within the private domain, nothing either compels the State to sell the property or prevents it from setting limiting conditions in respect of any sale which it chooses to make.

Given the existence of the private domain in Ethiopian law it is possible to formulate the following first premise for an understanding of Article 130: *The classification of natural resources within the State Domain does not compel the retention of these properties within the State Domain.* In other words, private ownership of natural resources is at least *possible* even under the broadest reading of this provision of the Revised Constitution. For, if properties within the private

---

7. Article 1444 of the Civil Code provides in part that all state property other than property in the public domain "shall be subject to the provisions [of the Code] relating to property privately owned." This defines the private domain. Articles 1145-49 then describe and distinguish property in the public domain; Article 1445 declares that the public domain includes property "left at the disposal of the public" or "destined to a public service . . . and principally or exclusively adapted to the public service concerned." Article 1446 declares that particular properties, including roads, seashores and certain buildings, are part of the public domain.

8. Planiol, work cited above at note 6, sec. 3068.

9. *Ibid.* In Ethiopia, certain Crown property is still protected in much this way. See, e.g., Article 19(b) of the Revised Constitution, which declares "realty registered in the name of the Crown" to be inalienable. Such property does not today fall within the State Domain but comprises a wholly separate, and distinct category, which is ordinarily referred to as the "Crown Domain" or the "Imperial Domain."

10. Art. 1454.

11. Art. 1455.

12. Art. 1444(1).

domain are alienable, they can be alienated to private persons and private ownership must follow. To the extent that such properties have been alienated, paragraph (a) can be reduced to a statement of the theoretical origin of all ownership of natural resources with the State. Or, if the word "ownership" is tendentious in this context, it may be better to say that the State does itself in theory continue to "own" all natural resources but that it conveys to private persons limited rights in property which are equivalent to practical ownership, retaining only its residuary rights to the return of the property pursuant to paragraph (d) in the event of escheat or abandonment.¹³

This practical ownership, this bundle of rights equivalent to ownership, has been and may yet again be lawfully granted to private persons in respect of State properties in the private domain. Article 1454 of the Civil Code provides that even property in the "public domain" may be alienated upon passage of a special law excluding the property from the public domain. Furthermore, Article 31(d) of the Revised Constitution provides that the Emperor "makes grants from abandoned properties, and properties in escheat, for the purpose of recompensing faithful service to the Crown." Then, the conservation language of paragraphs (b) and (c) of Article 130 itself certainly implies extensive private use of resources. And the language of paragraph (d), the words "not held and possessed," "in escheat" and "abandoned," clearly assume continued private ownership of land. Thus, the Constitution, the Civil Code and the very nature of the Ethiopian economy seem inevitably to demand private "ownership" of land, and land is the most basic of all natural resources.

Taking these things into account, it requires only a very short step from the suggested first premise, that private "ownership" of natural resources is possible, to the following second premise: *Any grant to any person of land or any other natural resource lawfully made by the State and generally accepted as having been so made is valid and effective, the State retaining at most, certain residuary rights which are less than ownership but sufficient to permit such land or natural resource to remain part of the State Domain in satisfaction of possible requirements of paragraph (a).* A corollary to this second premise must be that: *Grants of natural resources made by governmental and tribal authorities prior to their amalgamation in the present Ethiopian State were confirmed by the State as of the time of the accession of these authorities thereto and are as valid as such grants subsequently made by the present State.*¹⁴

13. The theory of residual state ownership finds particular support in the Ethiopian tradition of feudal land tenure. While the principle itself has long since been abandoned in practice, it seems to be generally accepted by scholars that all land in the Empire was theoretically held of the Emperor and at his pleasure, reverting to him in the event of failure of the tenant to provide adequate service or loyalty. See B. Ullendorf, *The Ethiopians* (1960), p. 187; R. Pankhurst, *An Introduction to the Economic History of Ethiopia* (1961), p. 179.

14. It seems fair to assume that all privately owned land in Ethiopia was at one time conveyed by such a grant. The existence of such a conveyance would probably be extremely difficult to prove in all but the most recent cases, so that a proper rule would have to presume the grant in all cases of doubt. The rules on "prescription" or "recapitation" would undoubtedly support such a presumption; see text accompanying note 36 below and the present law on this subject, Civ. C., Arts. 1168-69. For the earlier rules, cf. The Prescription Proclamation in Civil Matters, 1948, Proc. No. 97, *Neg. Gaz.*, year 7, no. 6, particularly Arts. 16-22.

As already indicated, however, the preceding argument stemming from a broad reading of paragraph (a) is based on the English version of Article 130. This argument may in fact be superfluous. If a single comma were omitted so that the first line of the paragraph read, "The natural resources of and in the sub-soil of the Empire, including those beneath its waters, are State Domain," the paragraph would be reduced to a mere declaration of State ownership of sub-soil resources, excluding land, forests and wildlife. This would eliminate the need for extended speculation about theoretical qualities of the State Domain which the actual punctuation of the English version unfortunately seems to require.

Happily, there exists a substantial possibility that the published English version is in error. In fact, the Amharic version of the article, which should be definitive, probably confirms the English reading of the paragraph without the comma. Re-translated into English, the Amharic version of paragraph (a) reads roughly as follows:

Those resources existing in the land of the Empire, including those beneath the waters, are State Domain.

Also, earlier English drafts of the article as prepared by the Commission on Constitutional Revision include the following opening sentence:

The natural resources in the sub-soil of the Empire, in its forests, and in, of and beneath its waters, as well as the air, lakes, ports and forests, are a sacred trust for the benefit of the present and succeeding generations of the Ethiopian people.¹⁵

The remainder then proceeds substantially as does the present article. The change to the present version seems to indicate an intention to isolate sub-soil resources from the other natural resources mentioned, arguably leading to the conclusion that paragraph (a) does apply only to the sub-soil. Perhaps the entire problem could be resolved, or at least better understood, by further research into constitutional origins. For the present, however, such research is not possible.

Particular Natural Resources

It remains now to enter into more detailed consideration of the proper scope and limitations of State control over certain natural resources. It must be made clear at the outset that varying demands compel varying conclusions and, in short, that not all resources should be subject to the same treatment and legal status. The questions of most immediate importance in respect of each of these particular resources differ, so that the examinations which follow are neither parallel in reasoning nor identical in conclusions. The differences and their causes should become clearer as the discussion proceeds.

1. *Minerals*

The authority of the Government to control the exploitation and conservation of minerals would appear generally to be virtually complete. The experience of other countries seems here to support the broadest possible reading of Article 130: that an owner of land has no significant rights of ownership in respect of the minerals contained in the land.

---

15. Draft of February, 1954.

Again, analysis may properly begin with reference to French law. Ownership of land in France, as in the common law countries, includes, at least theoretically, the minerals in the sub-soil.¹⁶ The extent of private ownership of minerals in France has, however, been considerably narrowed during the past hundred and fifty years, so that at present it comprehends only the right of the owner of land to collect a "surface rental" in respect of underlying mineral concessions. While in theory the ownership of the soil still "extends indefinitely in depth,"¹⁷ the effect of various laws has been "to make a mine a piece of property distinct from the surface and to ordain that it is no longer at the disposal of the owner of the land."¹⁸

Utilitarian considerations have forced this distinction. Since ore bodies do not coincide with the boundaries set up for surface rights, there would be great obstacles to mineral development if exploitation were to depend upon the will of individual owners of surface rights. This is especially true where plots of land are relatively small as in France. The State, desiring a systematic and economic exploitation of its mineral resources, has been forced to assume control over these resources and, when a mining lease expires, now takes over full ownership of the relevant mineral rights in its own behalf.¹⁹

Article 130 would, in light of these developments, seem to have sought to make explicit in Ethiopian law what is already implicit in French law. While the common law approach still retains in full force the concept of private ownership of minerals, it seems obvious that Article 130 was intended to assimilate the French approach. The same utilitarian consideration would appear to have been relevant. Certainly there is greater likelihood of successful mineral exploitation in Ethiopia under Government control than under individual private auspices. This is not merely a question of the size of individual land holdings. The Government has greater access to investors and technically competent people, greater capacity for promotion, and stronger inclination to utilize or assure the utilization of these resources for the national and public interest.

In addition, legal and economic theory aside, past practice and policy in Ethiopia would appear conclusive of the matter in themselves. As already indicated, the Government has freely undertaken to grant concessions over minerals, and numbers of such concessions are presently in existence. The power to grant these concessions, which must rest on ownership of the minerals, has well documented support in Ethiopian mineral legislation of the pre-constitutional era. An Imperial Decree of the 18th April, 1928, provided that:

All wealth of the sub-soil of Ethiopia is state property and in consequence beyond the power of disposal of the land owner . . . There are assimilated to mines, from the point of view of the decree, the beds of mineral or fossil substance susceptible of special use, with the exception of building materials which may be freely disposed of by the

16. Planiol, work cited above at note 6, sec. 2391.

17. *Ibid.*

18. *Ibid.*, sec. 2394.

19. *Ibid.*

land-owner . . . The exploration for all minerals in their natural beds is permitted only to those persons or companies provided with a "permit of exploration" granted by the Ethiopian Government.²⁰

It is not entirely clear whether this Decree remains in force, but it certainly ought to be a powerful directive for interpretation of Article 130. Its substance was apparently further confirmed by Imperial Decrees of 29th November, 1929 and 5th December, 1929.²¹

It does remain possible to argue that the State has in the past conveyed to private persons the full measure of its ownership of certain mineral deposits. If minerals are within the private domain this possibility cannot simply be dismissed. It might therefore be useful to maintain that minerals are rather in the public domain. That position, however, is not easily defensible in the light of the Civil Code provisions defining and describing the public domain.²² Moreover, it might even be legally inconsistent with any exploitation at all of minerals by private persons. Clearly, some further research into this question is merited. Since, however, the Government policy of granting concessions for, rather than ownership of, minerals is of relatively long standing, there are unlikely to be any claims to ownership of minerals founded on modern grants. As to historic grants and rights appertaining to ownership, it can be fairly assumed that the Ethiopian economy having been traditionally based chiefly on agriculture and only marginally on mining, concepts of land tenure and ownership have had to do only with use of land or soil for agricultural purposes. The right to exploit resources in the "sub-soil" would not very likely have been relevant to the traditional Ethiopian concept of land ownership.²³ So, it is practice rather than theory which justifies a general assumption that the Ethiopian State now owns all mineral resources within its boundaries, subject to a dim possibility that private ownership of minerals may exist in a few cases on the basis of previous agreements.

It must, however, be noted and emphasized that the Decree of 18th April 1928, quoted above, does clearly provide for a single general exception to total State ownership and control of minerals: "building materials" or, less grammatically but more commonly, "quarries."

This is a well-established exception in the law of France, where the owner of land has complete freedom to exploit quarries thereon.²⁴ Returning to their

20. Excerpted in the preamble to the Proclamation for the Control of Transactions in and Concerning Gold and Platinum, 1944, Proc. No. 67, *Neg. Gaz.*, year 3, no. 11. The full text is reproduced in A. Zervos, *L'Empire d'Ethiopie* (1930), p. 306.

21. Excerpted as indicated, note 18. The full text of the Decree of 29th November, 1929 appears in Zervos, work cited above at note 20, p. 303.

22. Arts. 1445-49.

23. Limited research has failed to reveal documentary support for this contention, which the Emperor's historically paramount position in respect of land tenure and "ownership" would seem to make inevitable. Article 1209 of the Civil Code now provides for private ownership of sub-soil rights only to the "extent necessary for the use of the land," and it would seem that something like this would have been intended in past grants of land ownership. The practice in recent years, even before promulgation of the Revised Constitution, has been to confer mineral concessions rather than outright ownership of minerals. See, e.g., the decrees cited above at notes 20 and 21 and copies of various mining concessions dating as early as 1899 included in Zervos, work cited above at note 20, pp. 301-18.

24. Planiol, work cited above at note 6, sec. 2399.

original premise, that ownership of land extends indefinitely in its depth, the French have not derogated from the liberty of owners as regards quarries. No concession or permits from the State are required for the exploitation of quarries. State control is confined to government inspection and the requirement that the owner of land who desires to open a quarry declare his intention at the town hall.²⁵

There is good reason to interpret Article 130 as creating substantially the same situation in Ethiopia. To begin with, the public interest in developing quarries is not so great as the interest in developing other minerals and does not require the same degree of State control. Nor is there the same concern of society as a whole in the proper exploitation of quarries. The area required for their development is small. Their exploitation is dependent neither on large outlays of capital nor on the extensive construction of underground works, which would decrease the likelihood of such exploitation by owners of lands; indeed, private ownership may actually favor their increased use in private construction. Further, quarries are neither as rare nor economically as essential as other minerals. And, finally and most conclusively, quarries are usually found at or near the surface of the earth and may actually even comprise the land or soil itself. So, from a policy point of view it seems entirely reasonable that quarries should be deemed assimilated rather to the soil than the sub-soil, and should, therefore, belong to the owner of the soil.

This position is somewhat more difficult to maintain on sheer literal analysis of the English versions of paragraphs (a) and (d) of Article 130. But it does derive some support from the express stipulation in paragraph (d) that "products of the sub-soil" are State Domain. The implication is clear, though not entirely persuasive, that the stipulation of products of the sub-soil necessarily excludes the products of the soil itself, such as quarries and, with additional arguments set out below, certain forests. Put another way, the specification of particular natural resources under paragraph (d) might be intended to bring these under the actual and not merely the previously suggested theoretical "ownership" of the state. If this approach is at all acceptable it provides an explanation for the otherwise apparently useless repetition in paragraph (d) of the principle already stated in paragraph (a).

A much stronger argument for such an interpretation can be made by holding to the narrower Amharic version of paragraph (a), already referred to. This version would classify as State Domain only those resources existing *in* the land; and it can be argued that quarries are rather "of" the land than "in" it. Ignoring the unwelcome punctuation of the English version, supporting reference for an interpretation of the Amharic word *marel* may usefully be made to the equivalent English term "sub-soil." The Amharic phrase *b'marel wust*, "in the land," may then be said to mean "of and in the sub-soil," excluding the soil itself and, consequently, quarries.²⁶ This is admittedly a self-serving method for evading the difficulties posed by the English version, but it does have at least a limited theoretical validity and the manifest virtue of simplicity.

25. *Ibid.*

26. This can be done on a theory of interpretation analogous to the venerable "parole evidence" principle of the common law, which holds that external statements and writings cannot be used to vary the express content of a document, but may be utilised to clarify the meaning of certain words and to explain the intention underlying the words used in the document where this is not clear on the face of the document.

There is at least one further argument in favour of the interpretation here suggested: Setting aside some highly questionable court decisions, there seems to have been no law previous to the Revised Constitution which purported to deprive land owners of rights over quarries. On the contrary, the above-mentioned Decree of 18th April, 1928 specifically exempted "building materials" from State ownership. Articles 43 and 44 of the Revised Constitution stipulate that "life, liberty or property" may not be taken "without due process of law" and that "No one may be deprived of his property" except upon "ministerial order issued pursuant to the requirement of a special expropriation law . . . and except upon payment of just compensation." If Article 130 did make State Domain of quarries it would have worked a confiscation of property inconsistent with at least the spirit of these provisions.²⁷ While this is by no means a conclusive basis for interpretation of Article 130, it must be considered unlikely that one provision of the Constitution should work in contravention of the principles established by its other provisions.

The suggested distinction between quarries and other minerals is not wholly consistent with various judicial decisions confirming the power of the Imperial Highway Authority to "take by eminent domain any privately owned lands for public use and fix the compensation for any buildings, crops, vegetation or other fixtures on the lands so taken." The theory behind these decisions appears to be that the Highway Authority Proclamation does not specifically state that compensation must be given for the taking of stone, sand and other building materials or quarries.²⁸

The eminent domain or expropriation power given in the Proclamation has, in fact, been effectively negated both by the above-mentioned Article 44 of the Revised Constitution, imposing specific expropriation procedures and requirements, and by the further procedures and requirements contained in the expropriation provisions of the Civil Code.²⁹ Even if Article 44 did not retroactively invalidate the statutory provision conferring this broad power on the Highway Authority, because Article 122 states only "future legislation . . . and acts" inconsistent with the Revised Constitution are null and void, it would seem that any expropriation proceedings initiated in the exercise of that power after 1955 should be required to conform to constitutional standards.³⁰ In any event, the broad repealing article

27. Of course, it is not possible for a part of the Revised Constitution to be "unconstitutional," and as a matter of legal analysis it is not difficult to reconcile the broad interpretation of Article 130 with the language of Articles 43 and 44. A necessary basis for a claim under the latter articles is that the property taken have belonged to the person asserting the claim. If Article 130 is interpreted as, in effect, excluding natural resources from the realm of private property, there could be no unconstitutional "taking" of such property. However, this line of reasoning merely underlines the conclusion that the broad interpretation of Article 130 would subvert the *spirit* of Articles 43 and 44.

28. Highway Authority Proclamation, 1951, Proc. No. 115, *Neg. Gaz.*, year 10, no. 5. For decisions, see, e.g., *Ayana Woyessa v. Imperial Highway Authority* (Sup. Imp. Ct., Feb. 6, 1956) (unpublished); *Lelissa Beyene v. Imperial Highway Authority* (Sup. Imp. Ct., 1956, Civil App. No. 475/47) (unpublished); but cf. *Imet Tsigue Wolde v. Imperial Highway Authority*, (H. Ct., 1956, Civil Case No. 657/47) (unpublished), as confirmed by Supreme Imperial Court, Civil Appeal No. 137/48 (unpublished).

29. Arts. 1460-88.

30. Unless, perhaps, post-1955 acts performed pursuant to a pre-1955 statute were considered also to be insulated from constitutional restrictions by the limiting word, "future," in Article 122. See R. Means, "The Constitutional Right to Judicial Review: Threshold Questions," *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), pp. 175, 179 *et seq.*

of the Civil Code should conclusively have foreclosed further exercise of the power by removing the statutory provision altogether.³¹

Of course, the suggestion that expropriation proceedings are required for the taking of quarries necessarily assumes that the quarries to be taken are private property. Only in a single instance has a court suggested otherwise,³² and the reference in that case was entirely gratuitous. But the courts seem to have upheld the need for and power of expropriation only as to the land necessary for the exploitation of quarries and not for quarry materials themselves. The best that can be said is that the cases are inconclusive. And since the varying positions taken by the courts have derived from the presumed existence of a power so broad that it can no longer be validly established nor persuasively argued to exist, they should be disregarded.

Article 130 should tentatively, then, be read as excluding from State ownership those natural resources of the Empire which are part of the soil. If existing private ownership of the soil is accepted on the theory of interpretation of paragraph (a) of Article 130 already advanced, then the definition of the ownership of land as inclusive of quarries is an acceptable refinement of that theory on the considerations here outlined. If land is part of the State Domain only to the extent of residuary rights remaining after the land itself has been conveyed to a private person, then any such private person possesses the right to use quarries within the land, such quarries being, legally, part of the land and not intrinsically distinct from it as, at least for theoretical purposes, are other minerals.

In summation of the significance of Article 130 with respect to minerals, a reasonable view might incorporate the following principles:

- (1) *Mineral resources fall into two classes:*
    - (a) *minerals in the sub-soil as to which State ownership and control may be assumed to be complete and total, although private ownership of such minerals is at least a theoretical possibility; and*
    - (b) *quarries, which are theoretically part of the soil and whose ownership is therefore not intrinsically distinct from the ownership of surface and land rights generally.*
  - (2) *The State may grant concessions for the exploitation of minerals and even the ownership of the minerals themselves. Policy favors the grant only of concessions.*
- (2) *Forests*

While the extent of State control over most minerals is reasonably clearcut and definite, issues of ownership and rights in and over forests present more complex problems. The first question to be raised in determining the legal extent of State

31. Civ. C., Art. 3347, as applied to Arts. 1460-88 thereof; see generally, G. Krzeczunowicz, "A New Legislative Approach to Customary Law: the 'Repeals' Provision of the Ethiopian Civil Code of 1960," *J. Eth. Studies*, vol. 1, no. 1 (1963), p. 57.

32. *Alernou Tadesse v. Imperial Highway Authority* (H. Ct., 1948 E.C., Civil Case) (unpublished).

control over forests is whether Article 130 was intended to convert them all to State Domain.³³

The earliest important expression of concern for the forests of the Empire in modern times occurred during the reign of the Emperor Menelik II. The recognition of the forests as productive timber resources for the national economy was then first secured.

Menelik employed foreign forestry experts and set up the first self-contained and consequent forest policy in the country when he liberated the forests from their subjection to agricultural purposes and *declared all forests including all trees on private lands State property.*³⁴ (Emphasis added.)

This apparent attempt to bring all trees and forests into what would now be the State Domain was certainly only partially successful. While notable advances in the protection and reforestation of the country were made during the Emperor Menelik's reign the nature of individual concern with preservation of rights of ownership and the relative weakness of the central government made the projected confiscation of property unworkable. Such a plan even today remains impracticable since, if applied, it would discourage any private reforestation or conservation efforts on the part of land owners, who would seem to face the loss of the use of any property where forests were permitted to grow. To be fair, however, it is not really clear that this early plan was intended to go so far. Accordingly, it is appropriate for present purposes to accept it primarily as an expression of concern over a still significant problem: the preservation of Ethiopia's fast diminishing forest resources.

It appears, though, that the broadest reading of Article 130 would amount to re-enactment of the unworkable law of Emperor Menelik's time. For even if forests can be excluded from all but the "theoretical" State Domain on the reasoning already advanced in interpretation of paragraph (a) with respect to ownership of quarries, nevertheless paragraph (d) again specifies that "forests" are part of the State Domain. This further specification must, as already suggested, have some additional significance, most probably that the items specified are to come under the actual and not merely the theoretical "ownership" of the State. There are, however, at least four counter arguments to support a reading of paragraph (d) which would not make "State property" of "all forests including all trees on private lands."

First, it can very plausibly be urged that the term "forests" means only "virgin" or natural forests, and does not include forests created by man. — Indeed, there are substantial problems presented in attempting to define just what constitutes a forest. — Strictly speaking, trees cultivated by man for commercial purposes

33. The practical answer to this question has already been provided with the recent enactment of the three forestry laws cited above at note 2. These laws are based on the conservation power specified in paragraph (c) of Article 130, and in presuming the existence of privately owned forests they render moot most questions of state ownership. The text analysis serves chiefly to justify the legislative interpretation and proceeds almost entirely on theoretical grounds.

34. Imperial Ethiopian Government, Ministry of Agriculture, *Second Five Year Development Plan* (1962-67), p. 6. (Emphasis added.)

are rather "fruits of the soil" than a natural product or capital element thereof; consequently they are not a *natural* resource.³⁵ An interpretation along these lines must be accepted if the State is to encourage reforestation and conservation efforts by private land owners.³⁶

Second, a strictly verbal approach to paragraph (d) makes it at least arguable that the phrase "All property not held and possessed in the name of any person" governs all the later words of the paragraph so that only forests not held and possessed in the name of any person are State Domain. But this argument is tenuous at best. The plural verb "are" indicates that the phrase in question is merely the first in what is apparently a list of various kinds of property comprising the State Domain, so that the phrase does not govern and is not just further elaborated and defined by the remainder of the paragraph. Surely the paragraph was not meant to convey that only those lakes and territorial waters not held or possessed in the name of any person are State Domain.³⁷

Third, if, as seems likely on the basis of the extended arguments which follow, forests within the State Domain are alienable and prescriptible, then those virgin forests which, under the literal impact of paragraph (d), are at any time included within the State Domain can still be sold or granted in accordance with any law on the subject, or granted by the Emperor under Article 31(d) of the Revised Constitution. And if forests within the State Domain can be granted or sold to private persons under the present Constitution, there is no reason why they could not have been properly granted or sold prior to adoption of the troublesome provisions of Article 130.

What Article 130 comes down to then is that virgin forests properly granted, conveyed or confirmed to private persons by the State, whether before or after the coming into effect of the Revised Constitution, are the property of such persons. All other virgin forests are State Domain.

This analysis leaves aside the highly complex problem of usucaption of such forests but does provide at least a starting point for consideration of that problem. Since usucaption under the Civil Code requires as one of its elements the payment of land taxes for fifteen years,³⁸ there is a strong case to be made that in accepting such payments the Government acknowledges the taxpayer's right to the property and thus provides him with a kind of grant.

Fourth, and in support of the three previous arguments, it can be argued with respect to all forests deemed to have been privately owned as of November 4, 1955, that since forests have in fact remained under private ownership after Emperor Menelik's decree, Article 130 cannot be interpreted as a possible further attempt to confiscate them except by doing violence to the spirit of Articles 43 and 44 of the Revised Constitution.³⁹ The expropriation law referred to in Article 44 as the

35. Planiol, work cited above at note 6, sec. 2790; and see generally *Encyclopaedie Dalloz-Droit Civil*, vol. 2, "Fruits - Arbres," paras. 45 *et seq.*

36. See Art. 5(a), Private Forests Conservation Proclamation 1965, cited above at note 2, requiring the owners of private forests to obtain a permit for exploitation only where such forests are natural forests or are to be exploited for commercial purposes.

37. See Civ. C., Arts. 1228-56, and the Maritime Proclamation, 1953, Proc. No. 137, *Neg. Gaz.*, year 13, no. 1.

38. Art. 1168.

39. See notes 27 and 29 above and accompanying text.

necessary basis for the taking of private property appears in part in the Civil Code of 1960 and stipulates that property may be taken only where "required for public purposes."⁴⁰ Respect for the rights of private ownership compels the conclusion that no property is really required for a public purpose where the owner is capable of fulfilling and does, when so requested, in fact fulfill by himself any interest of the public which might otherwise conceivably justify the taking of that property.

For the present, however, all these arguments are academic. No one seriously contends that the State has the right to take private forests without paying compensation, or that such taking is or will be generally necessary with or without such compensation. Specific instances where the needs of conservation may in fact require the confiscation of private forests under a proper law will be discussed below.

In any case, Article 130 does clearly indicate that forests on land owned by the State are State Domain, just as are those forests on land which may come to the State by escheat or abandonment. The second important question to be raised in connection with forests is whether forests within the State Domain must remain there. In other words: *Do State forests belong to the public domain or to the private domain, as those two categories have so far been explained?*

In France, State forests are included within the private domain. The explanation for this is reasonably straightforward:

"Formerly, great importance was attached to the preservation of the great trees of the forests, principally for the upkeep of the fleet. . . . And forests were one of the main sources of royal wastage because it was always easy to make money out of them and to find purchasers for them."⁴¹ Thus, some forests, the former personal possessions of the King, came to be owned by the State and to compose part of the "private domain." But there was no essential communal or public purpose — other than the maintenance of the navy, which has now long ceased to have need of wooden masts and hulls — which required State ownership of all forests. While the State did succeed to the former royal domains, including the royal forests, as successor to the monarchy and as a matter of course, it neither succeeded to nor confiscated forests owned by private persons. There was no *public need* for any such succession or confiscation. Now, State forests in France have even become prescriptible though they were neither prescriptible nor alienable under the old regime. And, finally, although authority for the sale must still be specifically granted by law, State forests in France are now alienable.⁴² It may be concluded, then, that the attributes of inalienability and imprescriptibility have no modern justification in respect of forests and that the existing remnants of these attributes are essentially vestigial.

Nothing in the law of Ethiopia would require a different situation here. State forests are not classified within the public domain under specific provisions of the Civil Code, and there is no apparent public purpose which would either justify or require such a classification under the general provision defining the

40. Art. 1460.

41. Planiol, work cited above at note 6, sec. 3081.

42. *Ibid.*, secs. 3081, 3089.

public domain, Article 1445. The only possible exception might be for particular forests designated as parks or national reserves. It then follows that State forests in general have the same legal status under Ethiopian law as they do under French law: they are part of the private domain and therefore can be sold or granted to private persons.

Furthermore, there are good reasons why Article 130 should not even be interpreted to classify all forests as private domain and thus to expropriate forest rights granted before its effective date, November 4, 1955. This classification is necessary, if at all, only in the theoretical sense already explained in which all natural resources might be made State Domain under paragraph (a) while acknowledged private rights of "ownership" nonetheless remain in force. Forests within the State Domain in the fullest sense, that is forests subject wholly and exclusively to State ownership, can be limited to those forests owned by the State in its own right in 1955 and those which come to it by escheat or abandonment. The Emperor, before 1955, had alienated to private persons a number of forest properties, and there is no reason to assume that the Revised Constitution abrogated these transactions, which had been effected in a thoroughly legal exercise of His power, under Article 15 of the 1931 Constitution, to establish personal estates. Rather, the Emperor's continuing power to convey certain properties, under Article 31(d) of the 1955 Constitution, indicates precisely the contrary. The prior occurrence of these transactions also leads further support to the proposition that State forests fall within the private domain. There is only a single modern ground for State concern with forests, and this, even at its furthest reach, by no means requires State ownership of all forests.

The ground in question is conservation. Paragraphs (b) and (c) of Article 130 make conservation measures obligatory. Laws promoting and enforcing such measures are necessary as regards both publicly and privately owned forest lands. The French *Code Forestière* goes so far as to require governmental approval for the clearing of privately owned woods and forests.⁴³ It sets up definite criteria upon which denial of such approval must be based.⁴⁴

In fact, most modern states have found it necessary to impose some restrictions on the cutting of forest trees, whether publicly or privately owned, as well as positive requirements of exploitation, reforestation and conservation activities. The scope of legislation imposing such restrictions and requirements is almost entirely dependent on the will of the State legislature. In Ethiopia too, this must be the case under paragraphs (b) and (c) of Article 130.⁴⁵

43. Art. 157. Cf. Article 5, Private Forests Conservation Proclamation, 1965, cited above at note 2.

44. Art. 158.

45. It should be noted by way of caution that the phrase "Imperial Law" or "*B' negusa negist mengist kig'*" used in paragraph (c) probably does not imply any special kind of law distinct from "law" as referred to elsewhere in the Revised Constitution. This special usage, which does not otherwise appear in the Constitution, is most plausibly explained as an attempt to distinguish between Empire-wide or Imperial Law on one hand, and Eritrean or local law on the other. Its effect would then have been to bring the control of all Eritrean natural resources under the jurisdiction of the central Government during the period of the Federation.

The only important limitation on the power to impose such restrictions and requirements is, once more, the prohibition contained in Article 43 of the Revised Constitution against the taking of property without due process of law. The practical significance of this provision is that no requirement of conservation can be imposed, even by law, which amounts to a "taking" of property. Where the public interest in any particular privately owned forest would require substantial limitations on the right of the owner to use or profit from that forest, there would then be a proper situation for expropriation proceedings in accordance with Article 44 of the Revised Constitution and the Civil Code. Legislation imposing forest conservation requirements should provide a means for determining when a "taking" of property might result from the imposition of such requirements and for securing just compensation in these cases.⁴⁶ Given the likelihood that most forest conservation techniques can be implemented by private persons with relative ease and without substantial damage to their rights to utilize their forest property, expropriation cases ought to arise only rarely and then in the special instances where forests are necessary as "national parks" or, in certain locations, as permanent barriers against erosion.

It remains to note again that, although both forests and minerals are declared by Article 130 to be part of the State Domain, the conclusions here presented suggest different treatment for each of these categories. This anomaly is attributable more to practical considerations than to anything express or implied in the wording of Article 130.

Clearly, all forest and mineral resources in the Empire have some connection with the State Domain. As is here argued, they are, when owned by the State, a part of the private sector of the State Domain and can be transferred from this private domain to private persons. When the State has in the past made transfers of property from its own domain, it has transferred land — that is, the soil as distinct from the sub-soil. It has transferred a bundle of rights equivalent to ownership of those resources which are legally within the soil, including on the theories here presented, forests and quarries and excluding all minerals other than quarries since quarries are instead deemed to be part of the sub-soil. Put another way, transfers of land in the past would almost certainly have been intended to include forests, and there are sufficient legal and practical grounds for assuming that they also included quarries, but not other minerals.⁴⁷

However, now that the economic and conservation requirements of the State are becoming better known and recognized, it is most unlikely that State grants of land will henceforth include forest rights.⁴⁸ Accordingly, it may be expected that exploitation of forests and minerals other than quarries, as well as, though for other reasons, wildlife, will in the future be conducted rather under concessions or licenses from the Government than on the basis of any strict grant of ownership rights. The arguments here offered are rather in justification of existing rights than in anticipation of further such grants.

---

46. See, e.g., Art. 6, Private Forests Conservation Proclamation, 1965, cited above at note 2.

47. See note 23 above and accompanying text.

48. See Art. 6, State Forest Proclamation, 1965, cited above at note 2, which declares state forests to be inalienable.

Nevertheless, present problems of conservation in Ethiopia are not susceptible of immediate resolution either by legal rules and analysis or by any other ready devices. The need for the education of the population as to the general importance and particular techniques of forest conservation is vital if conservation standards introduced by law are to be implemented soon or, indeed, at all. If such standards are ignored there will be much greater need of Government expropriation of privately owned forests at great and unnecessary expense to the nation and with considerable interim losses in the nation's fast diminishing forest resources.

In summation of the significance of Article 130 with respect to forests, a reasonable view might incorporate the following principles:

- (1) *Forests as natural resources are historically and legally distinct from natural resources existing in the sub-soil. Their ownership is not ordinarily distinguishable from the ownership of surface and land rights generally.*
- (2) *Forests owned by the State, excluding those on lands owned by the Crown and therefore inalienable by virtue of Article 19(b) of the Revised Constitution, are alienable to private persons on conditions set by the State.*
- (3) *Forests, whether privately or publicly owned, must be administered in accordance with such conditions as the State may see fit to impose by law or concession for purposes of conservation, subject, however, in the case of private forests to constitutional restrictions against taking property without due process of law.*

3. *Wildlife*

The authority of the State in respect of wildlife — as in respect of minerals — is virtually complete. Almost without exception, practice throughout the world here supports the broadest possible exercise of State power, regardless of ownership.

Wherever monarchy has prevailed the ownership and, consequently, the control of wildlife has tended to lodge in the King, and in the process of political evolution to succeed to the State. Thus, for example:

While originally the ownership of wild game in England was regarded as vested in the King as a personal prerogative, in the course of time it became established that the title of the Crown was only in trust for the benefit of the English people.⁴⁹

Translated into more modern terms this would mean that the State owns all wildlife and must protect and conserve it on behalf of the people. Such is, in fact, the literal purport of both paragraphs (a) and (d) of Article 130, and there is no practical reason to interpret these provisions so as to derogate from attendant State power and responsibility.

On the other hand, the matter of ownership does raise some knotty theoretical problems. These problems stem from the ancient legal principle that things with-

⁴⁹ *American Jurisprudence*, vol. 24, "Game and Game Laws," sec. 3, p. 374.

out a "master" are not subject to ownership until reduced to possession. This principle has, apparently, been adopted in Ethiopian law.⁵⁰ Thus, if a wild animal is not possessed or has no master it is not owned.

The bare English words of paragraphs (a) and (d) as applied to wild life are virtually meaningless, if this principle is taken to its limits. With respect to paragraph (a), wild animals, having no master, cannot logically be said to have been "vested" as a natural resource in the State Domain. Similarly, with respect to paragraph (d), a wild animal cannot be "property not held and possessed in the name of any person" since, having no master, it cannot be property; hence, it cannot be vested in the State Domain. This latter conundrum can be resolved by what, to anyone but a property lawyer, must seem mere verbal sleight of hand, to wit: wildlife is not, in fact, "property," since in its natural state it is not susceptible of ownership. Wildlife is, to use the terminology of the Civil Code, rather a "movable" or "corporeal chattel" without a master. Consequently, paragraph (d) does not really purport to vest ownership of wild animals in the State Domain. As to paragraph (a), there is no clear resolution except that the paragraph was not meant to apply to wildlife in the first place. This, as has already been shown, is in fact a very real possibility.⁵¹

Thus, it is at least plausible to argue that wildlife in Ethiopia is altogether without ownership until reduced to possession. The effects of this argument are of no real significance since the State, acting under paragraph (c), presumably has full power to restrict hunting or capturing of game in any way it deems appropriate for purposes of conservation and can itself capture and assume possession and ownership of game or permit others to do so on appropriate conditions as it chooses.⁵² The only distinction might be that such restrictions require authorisation by law and do not stem from an owner's right to control his property.

It follows, then, that with the exception of such wildlife as may be reserved to the Emperor personally under any of His traditional prerogatives, all wildlife in Ethiopia is *res nullius* and may not in its wild state actually be owned by the State or by anyone at all but is nonetheless subject to the laws which the State may impose to restrict its capture or killing or otherwise to protect it.

Once again, past practice in Ethiopia supports the broad interpretation. When, during the reign of Emperor Menelik II, the diminution of Ethiopian wildlife first became recognized as a major problem it was decreed that all "big game hunting should cease, and that all you big-game hunters who before this went down to the desert and are hunting should return to your provinces."⁵³ This decree was certainly not then enforceable, and the problem which it sought to resolve remains. The policy expressed in this and similar prohibitions against the destruction of

50. See Civ. C., Arts. 1140, 1151 and 1152.

51. See text accompanying note 26 above.

52. Penal C., Arts. 646(1), 804 and 805(c) already provide for punishment of violators of such conditions, and it only remains for them to be formally established. Preparation of detailed wildlife regulations is in progress at the time of this writing and their promulgation can be anticipated in the near future.

53. Decree of 1913; see R. Pankhurst, "Wildlife and Forests in Ethiopia," *Ethiopia Observer*, vol. 7 (1964), pp. 241, 248.

"elephants and other wild life of economic value" is still valid.⁵⁴ In fact it should develop even greater significance as the Ethiopian tourist trade continues to expand.

There is no apparent reason why hunting need be absolutely prohibited. Indeed a certain amount of hunting, particularly of predatory and noxious animals, is useful for tourism and even for general conservation purposes and to maintain a proper balance among the species. But no one has a right to hunt unless the State is willing to concede it. The Ministry of Agriculture has made general provision for the grant of hunting licenses,⁵⁵ but even these do not give an absolute power to enter any premises and to shoot any animal authorized to be taken. This is so because, in effect,

... the owner of premises whereon game is located has a qualified property interest in such game; without his permission no other person can go upon those premises and take the game. The owner has the unqualified right to control and protect the game on his lands, subject to such regulations as may be made by the state.⁵⁶

Again, however, this does not mean that the owner of land has any right to kill or capture wildlife which happens to be present on that land. He can simply prevent people from coming onto his property, for virtually any reason under the law of trespass, and he can, therefore, certainly prevent persons from coming on in order to hunt.⁵⁷

Furthermore, where any person is authorized to hunt or capture animals both by the State and by any relevant landowner he does not thereby acquire property rights in any animal. Rather,

... until game is rightfully reduced to the possession of the hunter, title thereto is not subject to private ownership except insofar as the people of the state declare it to be so.⁵⁸

... Private ownership may be so qualified that a person may kill game for his own use, but he may be denied the right to transport it or sell it to another. But irrespective of game laws which may be enacted, an individual has no property in game until it has been subjected to his control.⁵⁹

This must also be the case where the State grants concessions to exploit certain game animals or fish commercially, unless, of course, the terms of the concession say otherwise. In such concessions the State may impose whatever

54. See, e.g., Game Proclamation, 1944 Proc. No. 61, *Neg. Gaz.*, year 3, No. 9, and subsequent legislative proposals of and relating to the Wildlife Commission as well as the draft regulations referred to at note 52.

55. Art. 3, Game Proclamation, 1944, cited above at note 54.

56. *American Jurisprudence*, place cited above at note 47, p. 375. Ethiopian law on this subject is, perhaps, less broad; see, e.g., Penal C., Art. 805(b); but *cf.* the draft regulations referred to at note 52.

57. See Civ. C., Arts. 1207, 1216-19, 2053; and other Ethiopian sources cited at note 54.

58. *American Jurisprudence*, place cited above at note 49, p. 375.

59. *Ibid.*, pp. 375-76.

restrictions it chooses and may confer upon the holder the exclusive right to hunt or capture certain animals, either absolutely or within a particular area.

While alternative practices and policies to those here stated do prevail in certain states, there is no apparent reason why these ought to be applied in Ethiopia. The old English rule that the owner of land has the exclusive right to hunt on his property and that if game thereon is killed by a trespasser it remains the property of the landowner is, as already indicated, inconsistent with the Civil Code.⁶⁰

In summation of the significance of Article 130 with respect to game, a reasonable view might incorporate the following principles:

- (1) *Wildlife within the Empire is res nullius and not a subject of ownership.*
- (2) *The State may authorize hunting or capturing of wildlife on such principles and conditions as it may by law establish, and ownership of wildlife may be acquired by private persons only in accordance with such principles and conditions.*
- (3) *Ownership of a wild animal can not be acquired by private persons unless and until the animal has been reduced to possession in accordance with the law.*

Conclusion

It should now be obvious that the cautionary note sounded at the outset of this essay has a range and volume somewhat greater than any scholarly self-consciousness of the writer might justify. Common sense general conclusions can be drawn and have been suggested, but the analyses leading to these conclusions are many, and few are altogether satisfactory. The full "intended" meaning of Article 130 may never be truly known. Indeed, there are adequate grounds for doubting that there was a generally accepted understanding of its words as it was enacted and proclaimed. But in Ethiopia, as elsewhere, there is surely need for distinction between constitutional and statutory methods of interpretation. Thus, since "it is a Constitution that we are expounding," we are bound not only to probe for intentions but also to retain a certain pragmatism and flexibility of outlook.

---

60. See note 50 above and accompanying text.

ሦስተኛው ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ።

ስለ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. የትምህርት ፡ ዓመት ፡ የተሰጠ ፡ መግለጫ ።

ከጀምሰ ፡ ሲ. ኤን. ፖል ።

ባለፈው ፡ ዓመት ፡ ከተፈጸሙት ፡ ተግባሮች ፡ ከፍተኛውን ፡ ቦታ ፡ የያዘ ፡ ድርጊት ፡ ሰኔ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ የተፈጸመው ፡ ድርጊት ፡ ነው ። ይህም ፡ ሦስተኛውና ፡ ቀጥራቸው ፡ ላቅ ፡ ያለ ፡ ተማሪዎች ፡ የተመረቁበትና ፡ የዩኒቨርሲቲውን ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ. (የሕግ) ፡ ዲግሪ ፡ ለማግኘት ፡ ብቁ ፡ የሆኑትን ፡ ይህንንም ፡ ክብር ፡ ለመቀዳጀት ፡ የመጀመሪያዎቹ ፡ የሆኑትን ፡ ተመራቂዎች ፡ ለዩኒቨርሲቲው ፡ ቻን ፡ ስለር ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ አቅርቤ ፡ ለማሰመረቅ ፡ ዕድል ፡ ያገኘውበት ፡ ቀን ፡ ነበር ። ይህም ፡ ሰኔ ፡ ታላቅ ፡ ክብር ፡ ነው ። ቀጥሎም ፡ ሰኔ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ አሰ ፡ መራ ፡ ባለው ፡ ይህ ፡ ፋኩልቲ ፡ በሚያካሂደው ፡ የግታ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራም ፡ ለሁለት ፡ ዓመት ፡ ሲከታተሉ ፡ ለቆዩት ፡ ተማሪዎች ፡ የሕግ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ በመሰጠት ፡ የመጀመሪያውን ፡ የምረቃ ፡ ቀን ፡ አከበርን ።

ባ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. በተፈጸሙት ፡ ምረቃዎች ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤቱ ፡ (ፋኩልቲ) ፡ አመጀመሪያው ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ ደርሶአል ። ምናልባትም ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤቱን ፡ (ፋኩልቲ) ፡ የመጀመሪያ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ ታሪክ ፡ ባጭሩ ፡ ማውሳት ፡ ተገቢ ፡ ላይሆን ፡ አይቀርም ።

የመጀመሪያዎቹ ፡ ሁለት ፡ ዓመታት ።

የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አቋሙ ፡ ከሞላ ፡ ጎደል ፡ ሆኖ ፡ ባ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. ተቋቋመ ። እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ ድርጅት ፡ ሲጀመር ፡ የሚያጋጥሙትን ፡ የተለመዱ ፡ ችግሮች ፡ ተቋቋምናቸው ፤ ከነሱም ፡ ውስጥ ፡ የትምህርቱን ፡ ፕሮግራም ፡ ፕላን ፡ ማውጣት ፡ ባጭር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ የፋኩልቲውን ፡ ባልደረባዎች ፡ መቅጠር ፡ ሥራው ፡ የተሟላ ፡ ለማድረግ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ማዘጋጀት ፡ ድርጅቱን ፡ ለማቋቋም ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ ተጨማሪ ፡ የሆኑ ፡ ከባድ ፡ ወጪዎች ፡ ለመክፈል ፡ ይረዱን ፡ ዘንድ ፡ የውጭ ፡ እርዳታዎችን ፡ ማግኘት ፡ ነበሩ ። ይህ ፡ ሁሉ ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ የሕግን ፡ ሥራ ፡ ከፍ ፡ ወዳለ ፡ ደረጃ ፡ በሚያደርስና ፡ በሕ ፡ ግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የተሰማሩትን ፡ ሁሉ ፡ ለማስተባበር ፡ በሚረዳ ፡ ዘዴ ፡ በተቻለ ፡ ፍጥነት ፡ እንዲፈጸም ፡ አስፈልጎ ፡ ነበር ። ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የታተሙ ፡ ማስተማርያ ፡ የሚሆኑ ፡ መጻሕፍት ፡ ስላልነበሩ ፡ ለወደፊቱ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ጠቃሚ ፡ መጻሕፍት ፡ ይሆናሉ ፡ ብለን ፡ ተስፋ ፡ በማድረግ ፡ ለየትምህርቱ ፡ መማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ እያዘጋጀን ፡ መስጠት ፡ ግድ ፡ ሆነንን ። በሰባት ፡ መምህራን ፡ በጅፂ ፡ የቀን ፡ ተማሪዎችና ፡ ባ፵ ፡ የግታ ፡ ተማሪዎች ፡ ትምህርት ፡ ተጀመረ ።

ከመጀመሪያው ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ መሠረታዊ ፡ የሆኑ ፡ ብዙ ፡ ውሳኔዎች ፡ ተወ ፡ ሰኑ ። ከነዚህም ፡ አንዱ ፡ አሁን ፡ ከሕግ ፡ ሥራ ፡ ክንውን ፡ (አድሚኒስትሬሽን) ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ላላቸው ፡ ሰዎች ፡ ከዲግሪ ፡ ደረጃ ፡ በታች ፡ የሆኑ ፡ መሠረታዊ ፡

የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ለመስጠት ፡ የግታ ፡ ትምህርትን ፡ ግደርጀትና ፡ ግስፋፋት ፡ ነበር ። ይኸም ፡ የግታ ፡ ዲፕሎማ ፡ ፕሮግራምን ፡ በመክፈትና ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ፕሮግራምን ፡ በማስፋፋት ፡ ተከናወነ ። ሁለተኛው ፡ ውሳኔ ፡ እዚህ ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ (በያንሰ ፡ ትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ገና ፡ በመደርጀት ፡ ላይ ፡ ባለበት ፡ ዘመናት) ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ የምንቆጥረውን ፡ ሁኔታ ፡ ለመጠበቅ ፡ የትምህርት ፡ ቤቱን ፡ ባልደረቦች ፡ ብዛት ፡ መጨመር ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ለትምህርት ፡ የሚሆኑ ፡ መጻሕፍትና ፡ የሕጉ ፡ ምንጮች ፡ ለመግባት ፡ የትምህርቱ ፡ ዓይነት ፡ አስቸጋሪነትና ፡ ሕጉን ፡ ከሀገር ፡ ችግር ፡ ጋር ፡ እያያያዙ ፡ ግስፋፋት ፡ አስፈላጊነት ፡ አንድ ፡ አስተማሪ ፡ ከአንድ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነት ፡ በላይ ፡ ሲያስተምርና ፡ ሲያስፋፋ ፡ ይችላል ፡ ተብሎ ፡ ስለማይገመት ፡ ነው ። ሦስተኛ ፡ መሠረታዊ ፡ ውሳኔ ፡ የትምህርት ፡ ቤታችንን ፡ ግንኙነትና ፡ ተጨማሪ ፡ እስተማሪዎችን ፡ መቅጠርያ ፡ ምንጮች ፡ ለማስፋፋት ፡ መጣር ፡ ነበር ። የምናስተምረው ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሆኖ ፡ የሚያስፈልጉን ፡ አስተማሪዎች ፡ ግን ፡ በአውሮጳ ፡ አሕጉር ፡ ሕግ ፡ የሰለጠኑ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ። አራተኛው ፡ ውሳኔ ፡ በሌሎቹ ፡ ውሳኔዎች ፡ ምክንያት ፡ የመጣ ፡ ሲሆን ፡ እስከተቻለን ፡ ድረስ ፡ ተጨማሪ ፡ የሚሆኑ ፡ የውጭ ፡ የገንዘብ ፡ እርዳታዎችን ፡ መፈለግ ፡ ነበር ።

በሁለተኛው ፡ ዓመት ፤ የአዳዲስ ፡ መምህራን ፡ ከካናዳ ፡ ከእንግሊዝና ፡ ከአውሮጳ ፡ መምጣት ፡ የትምህርት ፡ ቤቱን ፡ መምህራን ፡ ብዛት ፡ እስከ ፡ አሥራ ፡ ሁለት ፡ አደረሰው ። ከርድ ፡ የበጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅትም ፡ ለሁለተኛ ፡ ጊዜ ፡ የገንዘብ ፡ ልግስና ፡ ተደረገልን ፡ የእንግሊዝ ፡ የፈረንሳይና ፡ የባልጅግ ፡ መንግሥትም ፡ አስተማሪዎችን ፡ በራሳቸው ፡ ኪሳራ ፡ በመላክና ፡ የመጻሕፍት ፡ ሰጠታ ፡ በማበርከት ፡ ረጹን ፡ ብዙ ፡ ትናንሽ ፡ የበጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅቶችና ፡ የግል ፡ ጠበቃዎች ፡ ቤት ፡ መጻሕፍታችንን ፡ ለማግኘትና ፡ የተማሪዎች ፡ የጥናትና ፡ ምርምር ፡ ፕሮግራም ፡ በሚገባ ፡ እንዲካሄድ ፡ ይረዳ ፡ ዘንድ ፡ ፲ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ (አሥር ፡ ሺ ፡ የአሜሪካን ፡ ብር) ፡ አበረከቱልን ፤ ኒው ፡ ወርልድ ፡ ፋውንዴሽን ፡ የሚባለው ፡ የበጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅትም ፡ ለቤተ ፡ መጻሕፍታችን ፡ መርጃ ፡ ይሆን ፡ ዘንድ ፡ ፩ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ (አምስት ፡ ሺ ፡ የአሜሪካን ፡ ብር) ፡ አበረከተ ። ከጀርመን ፡ ሪፑብሊክና ፡ ከዩ ፡ ኤስ ፡ ኤ ፡ አይ ፡ ዲ ፡ እርዳታ ፡ ለማግኘት ፡ ንግግር ፡ ተጀምሮ ፡ ንግግሩ ፡ በሦስተኛው ፡ ዓመት ፡ ፍሬ ፡ አስገኝቷል ።

አስተማሪዎች ፡ በመቅጠር ፡ ረገድ ፡ ከማጊል ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ጋር ፡ የተመሠረተው ፡ ግንኙነት ፡ ከማጊል ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፖረቤት ፡ ከምንትራል ፡ ዩኒቨርሲቲም ፡ አንድ ፡ አስተማሪ ፡ ለመቅጠርና ፡ ከሌሎችም ፡ የኪውቤክ ፡ ዩኒቨርሲቲዎች ፡ ጋር ፡ ተጨማሪ ፡ መግባባትና ፡ ሀበረት ፡ ለመመሥረት ፡ አበቃን ። ኪውቤክ ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ድብልቅ ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ ስላላት ፡ ይህ ፡ መግባባት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የተለየ ፡ ጥቅም ፡ ይሰጣል ። የተባበረው ፡ የአሜሪካ ፡ መንግሥት ፡ የሰላም ፡ ጓድ ፡ ድርጅት ፡ እንደልባችን ፡ ልንመርጥ ፡ የምንችልበት ፡ የብዙ ፡ መምህራን ፡ ማግኛ ፡ መማሪያ ፡ ሆኖ ፡ ለማገልገል ፡ ተስማምቷል ።

ወደ ፡ ሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ተጨማሪ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ የሰርቲፊኬትና ፡ የዲፕሎማ ፡ ተማሪዎች ፡ መዝገብን ፡ በተጨማሪም ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ ለአቃቤ ፡ ሕጎች ፡ ለዳኞችና ፡ ለጠበቆች ፡ የሚሆን ፡ ለምስክር ፡ ወረቀት ፡ (ሰርቲፊኬት) ፡ የሚያበቃ ፡ ትምህርት ፡ ለመስጠት ፡ የግታ ፡ የሕግ ፡ ት/ቤት ፡ በመክፈት ፡ ላይ ፡ ነበርን ። ሦስተኛው ፡ ዓመት ፡ መጀመሪያ ፡ ለዲፕሎማው ፡ ፕሮግራም ፡ ከተቀበለናቸው ፡ ተማሪዎች ፡ ከፊሎ ፡ በአማርኛ ፡ እንዲማሩ ፡ በማድረግ ፡

የዲፕሎማን ፣ ፕሮግራም ፣ አስፋፋን ፣ የዚህም ፣ ፕሮግራም ፣ አስተማሪዎች ፣ ለማስተማሪያና ፣ ለሕግ ፣ መሠረታዊ ፣ ሰነዶች ፣ ይሆኑ ፣ ዘንድ ፣ ጽሑፎችን ፣ ወደ ፣ አማርኛ ፣ መተርጎም ፣ ጀመሩ ፣ በተጨማሪም ፣ ስለ ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣ ለመማር ፣ የሚፈልጉትን ፣ የፓርላማ ፣ ባልደረባዎች ፣ ለማስተማር ፣ ስለተጠየቅን ፣ በእንግሊዝኛና ፣ በአማርኛ ፣ ሆኖ ፣ ልዩ ፣ የሕገ ፣ መንግሥት ፣ የመሠረታዊ ፣ ሃሳብ ፣ ትምህርት ፣ ፕሮግራም ፣ ተጀመረ ፣ የአሥመራው ፣ ፕሮግራም ፣ በአንድ ፣ ክፍል ፣ አደገ፤ አስተማሪዎቹም ፣ ሦስት ፣ ሲሆኑ ፣ አንድ ፣ የሙሉ ፣ ጊዜ ፣ ሁለቱ ፣ የገሚሰ ፣ ጊዜ ፣ አስተማሪዎች ፣ ናቸው ፣ እንዲሁም ፣ ከትምህርት ፣ ቤቱ ፣ ጋር ፣ የተያያዘ ፣ ትንሽ ፣ የሕግ ፣ ቤተ ፣ መጻሕፍት ፣ ተከፍቷል ፣ በጠቅላላው ፣ በዚህ ፣ ጊዜ ፣ በአዲስ ፣ አበባና ፣ በአሥመራ ፣ የምንሰጠውን ፣ ትምህርት ፣ የሚሳተፉ ፣ ጅጃጃ ፣ ሰዎች ፣ ተመዝግበው ፣ ነበር ።

በመጀመሪያዎቹ ፣ ሁለት ፣ ዓመታት ፣ ውስጥ ፣ ትምህርት ፣ ቤቱ ፣ ምርመራና ፣ ጥናት ፣ የተደረገባቸውን ፣ ጉዳዮች ፣ መታተም ፣ ማስፋፋት ፣ ጀመረ ፣ ዓላማውም ፣ በተቻለን ፣ መጠን ፣ (፩) በሕግ ፣ ትምህርት ፣ ቤቱ ፣ ውስጥ ፣ ማስተማሪያ ፣ ይሆን ፣ ዘንድ ፣ መሠረታዊ ፣ የሆኑ ፣ ጽሑፎች ፣ ለማስገኘትና ፣ (፪) ስለ ፣ ዘመናዊው ፣ የኢትዮጵያ ፣ ሕግ ፣ የሚገልጹና ፣ የሚያብራሩ ፣ ጽሑፎች ፣ ለማሰርከት ፣ ነበር ። ከፍርድ ፣ ሚኒስቴር ፣ ጋር ፣ በመተባበር ፣ በሰኔ ፣ ወር ፣ በአማርኛና ፣ በእንግሊዝኛ ፣ የሚታተመውን ፣ የኢትዮጵያ ፣ ሕግ ፣ መጽሔት ፣ የመጀመሪያ ፣ እትም ፣ አሳተፎን ፣ መጀመርያ ፣ ጊዜም ፣ የሕግ ፣ ሥራን ፣ ለማደርጀት ፣ የታተሙ ፣ ምርጥ ፣ ፍርዶችንና ፣ ስለ ፣ ጊዜው ፣ ሕጋዊ ፣ ችግር ፣ የተጻፉ ፣ አንቀጾችን ፣ አበረከተ ፣ ከመጽሔቱም ፣ ሌላ ፣ ሌሎች ፣ መጻሕፍት ፣ ታተሙ ፣ የፍርድ ፣ ቤቶች ፣ ውሳኔዎችን ፣ የያዘ ፣ ትልቅ ፣ ፋይል ፣ ተሰበሰበ ፣ የሌሎች ፣ ጽሑፎች ፣ ትርጉምም ፣ ተጀመረ ።

ከሐምሌ ፣ ወር ፣ ፲፱፻፶፭ ፣ እስከ ፣ ሐምሌ ፣ ወር ፣ ፲፱፻፶፮ ፣ ባለው ፣ ጊዜ ፣ ውስጥ ፣ የቤተ ፣ መጻሕፍታችን ፣ እድገት ፣ ከምንም ፣ ተነስቶ ፣ እስከ ፣ ፳፯ ፣ ያህል ፣ መጻሕፍት ፣ አደረሰ ፣ ይኸም ፣ እድገት ፣ የተቃወሙ ፣ ለቤተ ፣ መጻሕፍቱ ፣ “በውጭ አገር ፣ እንደሚኖር ፣ ሃላፊ” ፣ እማካሪና ፣ የመጻሕፍት ፣ ገዥ ፣ በመሆን ፣ በጣሩትና ፣ በደከሙት ፣ የራትገርስ ፣ የኒቨርሲቲ ፣ ባልደረባ ፣ በሆኑት ፣ በፕሮፌሰር ፣ አልበርት ፣ ብሎክተይን ፣ ብርታት ፣ ነው ። ፕሮፌሰር ፣ ብሎክተይን ፣ ሥራቸውን ፣ በሚገባ ፣ በማከናወናቸው ፣ ባ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ. ም. ለቤተ ፣ መጻሕፍታችን ፣ የሙሉ ፣ ጊዜ ፣ ሠራተኛና ፣ ሰፋ ፣ ያለ ፣ ክፍል ፣ አስፈላጊን ፣ ይኸም ፣ ባ፲፱፻፶፰ ፣ ዓ. ም. ተከናወነ ፣ አሁን ፣ ቤተ ፣ መጻሕፍታችን ፣ የሙሉ ፣ ጊዜ ፣ ሠራተኞች ፣ ችሎታ ፣ ያላቸው ፣ የቤተ ፣ መጻሕፍቱ ፣ ሹምና ፣ ጠንካራ ፣ ሠራተኛ ፣ የሆነው ፣ የመምህራን ፣ ከሚቴ ፣ በሚያደርጉት ፣ ጥረት ፣ በሰፊው ፣ ተሻሽሏል ።

በእውነቱ ፣ የትምህርት ፣ ቤታችን ፣ የሥራ ፣ ማካሄጃ ፣ ሥፍራ ፣ መስፋፋትም ፣ ሊጠቀስ ፣ የሚገባ ፣ ነው ። መጀመርያ ፣ ጸክ ፣ ቤት ፣ ቀጥሎም ፣ የንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ልዩ ፣ ካቢኔ ፣ የነበረው ፣ የሕግ ፣ ሕንጻ፣ በክረምቱ ፣ ወቅት ፣ በሐምሌ ፣ ወር ፣ ፲፱፻፶፭ ፣ ዓ. ም. በገባንበት ፣ ጊዜ ፣ ባዶ ፣ ያልተጠረገና ፣ በመጠኑም ፣ የሚያስፈራ ፣ ነበር ። አሁን ፣ ግን ፣ በሙሉ ፣ እንጠቀምበታለን ፣ ከጧቱ ፣ ፪ ፣ ሰዓት ፣ ከጃ፩ ፣ እስከ ፣ ምሽቱ ፣ ፫ ፣ ሰዓት ፣ ድረስ ፣ ምንም ፣ ያህል ፣ ሳይቋረጥ ፣ ትምህርት ፣ ይሰጥበታል ፣ ከምድር ፣ ቤቱ ፣ አብዛኛው ፣ ቤተ ፣ መጻሕፍት ፣ ሆኗል ፣ በዚህ ፣ ሕንፃ ፣ አጠገብ ፣ ያለውን ፣ ሌላ ፣ ሕንጻና ፣ ቀድሞ ፣ የማጎበራዊ ፣ ሥራ ፣ ት/ቤት ፣ ይጠቀምበት ፣ የነበረውን ፣ ሕንጻ ፣ ተረክበናል ፣ በባዶ ፣ ሕንጻ ፣ ጀመርን ፣ በሚመጣው ፣ ዓመት ፣ ግን ፣ በዚህ ፣ ግቢ ፣ ውስጥ ፣ ራሱን ፣ የቻለ ፣ ግቢ ፣ ይኖረናል ።

በሦስተኛው ፡ ዓመታችን ፡ በአዲስ ፡ አበባና ፡ በአሥመራ ፡ ፲፯ ፡ የሙሉ ፡ ጊዜ ፡ አስተማሪዎች ፡ (ሦስቱ ፡ ለአንድ ፡ የትምህርት ፡ ወራት ፡ (ሲምስተር) ብቻ) ፡ ዘጠኝ ፡ የገሚስ ፡ ጊዜ ፡ አስተማሪዎችና ፡ አንድ ፡ በፈቃድ ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ በጠቅላላ ላው ፡ ፳፯ ፡ አስተማሪዎች ፡ ነበሩን ።

የትምህርት ፡ ፕሮግራማችንም ፡ የሚከተሉትን ፡ የያዘ ፡ ነበር ፡—

ሦስት ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ (የሕግ ፡ ዲግሪ) ፡ ክፍሎች ፡ (ሙሉ ፡ ጊዜ ፡ ተማሪዎች) ፡ አንድ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ (የሕግ ፡ ዲግሪ) ፡ ክፍል ፡ (የግታ ፡ (የክፈል ፡ ጊዜ) ፤ ከሙሉ ፡ ጊዜው ፡ ፕሮግራም ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ሆኖ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የአራት ፡ ዓመት ፡ ፕሮግራም ፡ ነው ፤ ተማሪዎቹ ፡ የሚወስዱት ፡ ፈተና ፡ ከሙሉ ፡ ጊዜ ፡ ተማሪዎች ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሆኖ ፡ የሚወሰደውም ፡ የተፈታኞቹ ፡ ስም ፡ ሳይገለጽ ፡ ነው ።)

ሦስት ፡ የዲፕሎማ ፡ ክፍሎች ፡ (ሁለቱ ፡ የሚማሩት ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሲሆን ፡ አንዱ ፡ ግን ፡ በአማርኛ ፡ ነው) ፤ ሦስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ (የሰርቲፊኬት) ፡ ክፍሎች ፡ (ሁለቱ ፡ ክፍሎች ፡ አሥመራ ፡ ሆነው ፡ ትምህርቱ ፡ የሚሰጣቸው ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ነው ፤ አንዱ ፡ ክፍል ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ሆኖ ፡ ትምህርት ፡ የሚሰጠው ፡ በአማርኛ ፡ ነው) ፤ አንድ ፡ የሕግ ፡ መንግሥት ፡ ትምህርት ፡ የሚከታተል ፡ የልዩ ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ክፍል ፡ (በነርሱ ፡ አመልካችነት ፡ ለፓርላማ ፡ ባልደረቦች ፡ የታቀደ) ።

በጠቅላላ ፡ ባለፈው ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ መጀመሪያ ፡ ወደ ፡ ፩፻፶፯ ፡ ገደማ ፡ የሚሆኑ ፡ ተማሪዎች ፡ ነበሩ ፤ ከነርሱም ፡ በግምት ፡ ፯ ፡ የሚሆኑት ፡ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ ዲግሪ ፡ የሚያስገኘውን ፡ ትምህርት ፡ ይከታተሉ ፡ ነበር ። የቀሩት ፡ እዚህና ፡ አስመራ ፡ ያለውን ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የሚያስገኘውን ፡ ትምህርት ፡ ይከታተሉ ፡ ነበር ። ከነዚህ ፡ ተማሪዎች ፡ ውስጥ ፡ ቢያንስ ፡ ከመቶ ፡ ፸፮-ቱ ፡ ዳኞች ፡ ዓቃቤ ፡ ሕጎች ፡ ፖሊሶች ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የጦር ፡ መኰንኖች ፡ ወይም ፡ የፓርላማ ፡ ባልደረቦች ፡ ነበሩ ። ጠበቃዎችም ፡ ብዙ ፡ ተመዝግበው ፡ ነበር ።

ከአርትስ ፡ ፋኩልቲ ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ ተማሪዎችን ፡ ወደ ፡ ሕግ ፡ ት/ቤት ፡ ለመግባት ፡ የሚያዘጋጅ ፡ ፕሮግራም ፡ ተቋቁሟል ፤ አሁን ፡ በአርትስ ፡ ፋኩልቲ ፡ (በንግድ ፡ ሥራ ፡ ፋኩልቲ ፡ ያሉትም) ፡ የሚገኙ ፡ ወደ ፡ ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ለመግባት ፡ የሚፈልጉ ፡ ተማሪዎች ፡ የኮሌጅ ፡ የመጀመርያ ፡ ዓመታቸውን ፡ እንደጨረሱ ፡ ለእዚህ ፡ ፕሮግራም ፡ መመዝገብ ፡ ይኖርባቸዋል ። ሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ ሲገቡም ፡ የመረጥንላቸውን ፡ ትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ ይከታተላሉ ፤ ከነዚህም ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ ለመጀመርያ ፡ ያህል ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ ትምህርት ፡ የሕግ ፡ የአጻጻፍ ፡ ትምህርትና ፡ ፈረንሳይኛ ፡ ይገኙባቸዋል ። ተማሪዎች ፡ ፋኩልቲአችን ፡ ሲገቡ ፡ የሚችሉት ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲን ፡ መግቢያ ፡ ፕሮግራም ፡ ካጠናቀቁ ፡ በኋላ ፡ ነው ። ለሚመጣው ፡ ዓመት ፡ ፕሮግራሙ ፡ በርከት ፡ ያለ ፡ የሕግ ፡ ትምህርትና ፡ ጠለቅ ፡ ያለ ፡ የፈረንሳይኛ ፡ ትምህርትን ፡ ይይዛል ። በዚህ ፡ ዓመት ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ መግቢያ ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ፴ ፡ ተማሪዎች ፡ ተመዝግበዋል ፤ ለወደፊቱም ፡ ወደኛ ፡ ለሚመጡ ፡ ተማሪዎች ፡ ዋና ፡ ምንጭ ፡ ይሆናል ፡ ብለን ፡ እንተማመንበታለን ።

ፋኩልቲው ፡ የያንዳንዱን ፡ ተማሪ ፡ የጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ ከትምህርቱ ፡ አቋም ፡ ከፍተኛ ፡ ክፍል ፡ የያዘ ፡ መሆኑን ፡ ተማሪዎቹ ፡ በደንብ ፡ እንዲረዱት ፡ መከራውን ፡ ቀጥሏል ። የመጀመሪያ ፡ ዓመት ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ ዲግሪ ፡ ተማሪዎች ፡ ዓመቱን ፡ በሙሉ ፡ አሜሪካ ፡ ፕሮብሌሞችን ፡ የመተንተን ፡ ተግባር ፡ ይሰጣቸዋል ። የሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ ረዘም ፡ ያሉ ፡ ጽሑፎችን ፡ ይጽፋሉ ፤ በተጨማሪም ፡ በብዙ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ ውስጥ ፡ የሕግ ፡ ማርቀቅ ፡ ልምምድ ፡ ያደርጋሉ ። እያንዳንዱ ፡ የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ ተማሪ ፡ ዓመቱን ፡ ሙሉ ፡ አንድ ፡ ክፍ ፡ ያለ ፡ የጥናትና ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ ይደርሳል ።

ይኸም ፡ ጽሑፍ ፡ (ቲሲስ) ፡ በመጨረሻ ፡ የሚሰጠው ፡ ዋጋ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። ይህ ፡ ፕሮግራም ፡ ከትንሽ ፡ ማሻሻልና ፡ ማስፋፋት ፡ ጋር ፡ ለሚመጣው ፡ ዓመት ፡ ይቀጥላል ።

የፋኩልቲው ፡ የምርምር ፡ ኮሚቴ ፡ የምርምር ፡ ፕሮግራማችንን ፡ ማስፋፋት ፡ ቀጠለ ። ሁለት ፡ መጽሐፎች ፡ (የፕሮፌሰር ፡ ሬደን ፡ ሲጋል ፡ ፎርም ፡ ቡክ ፡ እና ፡ የዶክተር ፡ ቫንደርሊንደን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች) ታትመዋል ፤ ሌሎች ፡ ሁለት ፡ መጻሕፍትም ፡ በማተሚያ ፡ ቤት ፡ ናቸው ። በኛ ፡ ጥፋት ፡ ሳይሆን ፡ በማተሚያ ፡ ቤት ፡ መዘግየት ፡ ምክንያት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ታትሞ ፡ ይወጣል ። በተባለው ፡ ቀን ፡ ሳይወጣ ፡ ዘግይቷል ፤ ይሁን ፡ እንጅ ፡ በኔ ፡ አስተያየት ፡ በውስጡ ፡ ያሉት ፡ ጽሑፎች ፡ መጽሔቱ ፡ የሕግ ፡ ሞያተኞችን ፡ የአዋቂዎች ፡ የፃሳብ ፡ ማስፈሪያ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ጊዜ ፡ እየተሻሻለ ፡ መሄዱን ፡ ያሳያሉ ።

ቤተ ፡ መጻሕፍታችን ፡ በመጻሕፍት ፡ ብዛትም ፡ ሆነ ፡ በክፍል ፡ መስፋፋት ፡ እያደገ ፡ ሂደቱ ፡ ብዙዎች ፡ የምድር ፡ ቤት ፡ ክፍሎች ፡ ከተለወጡና ፡ ከታደሱ ፡ በኋላ ፡ ለቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ ተደርገዋል ።

ባለፈው ፡ ዓመት ፡ ፋኩልቲው ፡ የተማሪዎች ፡ የአረፍት ፡ ጊዜ ፡ ሥራ ፡ ፕሮግራም ፡ ጀመረ ። ተማሪዎች ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ውጥኖች ፡ ሲሠሩ ፡ ቆይተዋል ፤ ከነዚህም ፡ ሥራዎች ፡ ውስጥ ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔዎችን ፡ መተርጎም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ አንቀጾችን ፡ መተርጎም ፡ አየዞሩ ፡ ስለአንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፡ ጥናት ፡ ማድረግና ፡ ከአስተማሪዎች ፡ የተሰጡ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራዎች ፡ ይገኙባቸዋል ። የአረፍት ፡ ጊዜ ፡ ያለ ፡ ሞያ ፡ ማለፍ ፡ የለበትም ፡ ብለን ፡ እናምናለን ፤ ጊዜው ፡ ጠቃሚ ፡ ምርምር ፡ ሊደረግበትና ፡ ተጨማሪ ፡ ንባብና ፡ ጥናት ፡ በይበልጥ ፡ ሊዘወተርበት ፡ የሚገባ ፡ ጊዜ ፡ ነው ። የሕግ ፡ ሞያተኞችን ፡ ለማስተማር ፡ አምስት ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ ዓመት ፡ በጣም ፡ ያጠረ ፡ ጊዜ ፡ ነው ። የሦስት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ዋጋ ፡ አልባ ፡ ማጥፋት ፡ ሞኝነት ፡ ይመስላል ። የዕረፍት ፡ ጊዜ ፡ ሥራ ፡ በዚህ ፡ ዓመትም ፡ ይቀጥላል ። በተጨማሪም ፡ በአንዳንድ ፡ በተመረጡ ፡ ትምህርቶች ፡ ተጨማሪ ፡ የንባብና ፡ ጥናት ፡ ፕሮግራም ፡ ለማስፋፋት ፡ ተስፋ ፡ እናደርጋለን ።

የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ ብዙ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑ ፡ ፕሮግራሞችን ፡ አከናውኗል ፤ በቴሌቪዥን ፡ “እናንተው ፡ ፍሪዶ” ፡ የሚባል ፡ በሕዝብ ፡ አድናቆት ፡ ያገኘ ፡ ፕሮግራምን ፡ አካሂዷል ፡ ሌላ ፡ የማኅበሩ ፡ ጠቃሚ ፡ ፕሮግራም ፡ “የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” ፡ ሥራ ፡ እንዲጀመር ፡ መድከም ፡ ነበር ። የተማሪዎቻችን ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ አኳኋን ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። ከሌሎቹ ፡ ምክንያቶች ፡ ሌላ ፡ ይህ ፡ አኳኋን ፡ የትምህርትን ፡ ደረጃና ፡ የሥራን ፡ መንፈስ ፡ የሚጉዳ ፡ ነው ።

የሕግ ፡ ሞያተኞች ፡ ሕብረት ፡ እንዲሰፋፋ ፡ የሚረዳንን ፡ በጣም ፡ ለተቸገሩ ፡ ተማሪዎችም ፡ መኖሪያ ፡ የሚሆን ፡ ቤት ፡ ማግኘት ፡ ለእድገታችን ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የሕግ ፡ ትምህርት ፡ “በሕግ ፡ ውስጥ ፡ መስጠም” ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ የሕግ ፡ ተማሪዎችም ፡ የሚበሉት ፡ የሚተነፍሱትም ፡ ሕግን ፡ መሆን ፡ አለበት ፤ በሕግም ፡ ውስጥ ፡ መኖር ፡ አለባቸው ። ይኸም ፡ እንዲሆን ፡ መኖር ፡ ያለባቸው ፡ በሕግ ፡ ሞያ ፡ የተራቀቁ ፡ የሥራ ፡ አባሎቻቸውን ፡ ሊያገኙ ፡ በሚችሉበት ፡ ቦታ ፡ ነው ። ሳምንትን ፡ ሙሉ ፡ በቀኑ ፡ ጿ፬ ፡ ሰዓት ፡ ሲያጠኑ ፡ የሚችሉበት ፡ ቦታ ፡ እንዲኖራቸው ፡ ያስፈልጋል ። ቀጥሎ ፡ እንደሚገለጸው ፡ ሁሉ ፡ “የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” ፡ ዕቅድ ፡ የተማሪዎቹ ፡ ራሥን ፡ በራሥ ፡ መርዳት ፡ ፕሮግራም ፡ ሆኖ ፡ በዩኒቨርሲቲው ፡ መሬት ፡ ላይ ፡ በማግበሩ ፡ አስተዳዳሪነት ፡ መኖርያ ፡ ቤት ፡ ለማሠራት ፡ የታቀደ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዓላማ ፡ መፈጸም ፡ ለሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤቱ ፡ የወደፊት ፡ ዕድገት ፡ ታላቅ ፡ ተስፋ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ጉዳዮች ፡ ጥቂቶቹ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ በዝርዝር ፡ ተገልጸዋል ።

የጥናቶችና ፡ የምርምሮች ፡ ማሳተም ፡ ፕሮግራም ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ በጠቅላላው ፡ ፲፪፻፲ ፡ ገጽ ፡ የሆኑ ፡ ፪ ፡ ቮልዩሞች ፡ ታትመዋል ። እያንዳንዱ ፡ ቮልዩም ፡ ፪ ፡ እትም ፡ አሉት ። መጽሔቱ ፡ የሚታተመው ፡ ከፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ ነው ። በተከበሩ ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አስራት ፡ ሊቀመንበርነት ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ መሠረታዊ ፡ የሆኑትን ፡ የማተም ፡ ዓላማዎች ፡ (ፖሊሲዎች) ፡ ይወስናሉ ። የመጽሔቱ ፡ ዝግጅት ፡ ሐላፊነት ፡ በመምህራንና ፡ ተማሪ ፡ አዘጋጅዎች ፡ ላይ ፡ ተጥሏል ።

መጻሕፍት ፡—እስካሁን ፡ ሰባት ፡ መጻሕፍት ፡ ታትመዋል ፤ ከነዚህም ፡ ሁለቱ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የጥናት ፡ ምርምር ፡ ኢንስቴትት ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ ስለ ፡ መሬት ፡ ይዘታ ፡ የተዘጋጀ ፡ ናቸው ። የነዚህ ፡ የሁለቱ ፡ መጻሕፍት ፡ ተከታታይ ፡ ከሪፖርት ፡ ፓንክርስት ፡ የተደረሰው ፡ ሂሰትሪ ፡ አፍ ፡ ስቴት ፡ አውነርሺፕ ፡ አፍ ፡ ላንድ ፡ ኤንድ ፡ ላንድ ፡ ቱኒር ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተባለ ፡ መጽሔፍ ፡ አሁን ፡ በመታተም ፡ ላይ ፡ ነው ። በተጨማሪም ፡ በፕሮፌሰር ፡ ኬኔዝ ፡ ሬደን ፡ የተደረሰ ፡ ጽሑፍ ፡ በማተሚያ ፡ ቤት ፡ ይገኛል ።

በማራቢያ ፡ መኪና ፡ የተባዙ ፡ ጽሑፎች ፡—በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ለሚሰጠው ፡ ለያንዳንድ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነት ፡ ማስተማርያ ፡ ይሆኑ ፡ ዘንድ ፡ በማራቢያ ፡ መኪና ፡ የተባዙ ፡ ጽሑፎች ፡ ተዘጋጅተዋል ። ለሚመጡት ፡ ዓመታት ፡ እንኝህን ፡ ጽሑፎች ፡ ለእትማት ፡ እንደሚበቁ ፡ ማድረግ ፡ ከፋኩልቲው ፡ ዋና ፡ ሥራዎች ፡ አንዱ ፡ ይሆናል ።

በመካሄድ ፡ ላይ ፡ ያሉ ፡ ሌሎች ፡ ውጥኖች ፡—ጠቃሚ ፡ ይሆናሉ ፡ ተብለው ፡ የሚታመኑት ፡ ፍርዶች ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ቤት ፡ መጻሕፍት ፡ ተቀማጭ ፡ እንዲሆኑና ፡ እንዲሁም ፡ አንዳንዶቹ ፡ በሕግ ፡ መጽሔት ፡ እንዲታተሙ ፡ በረጅሙ ፡ የዕረፍት ፡ ወራት ፡ ተማሪዎች ፡ ሲተረጉሟቸው ፡ ከርመዋል ። ሌላ ፡ ዋና ፡ ውጥን ፡ “ሌክሲኮ ፡ ፕሮዝ” ፡ በሚል ፡ መጠሪያ ፡ የተሰየመው ፡ ውጥን ፡ ነው ። ይህም ፡ ውጥን ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ የሕግ ፡ ታላቅን ፡ በአማርኛ ፡ ትክክለኛ ፡ ትርጉም ፡ ለመ

ሰጠት ፡ ባሰፈለገ ፡ ጊዜም ፡ አዳዲስ ፡ ቃላትን ፡ በመፍጠር ፡ ችግሩን ፡ ለማስወገድ ፡ የተወሰደ ፡ የመጀመርያ ፡ እርምጃ ፡ ነው ። ተማሪዎች ፡ የፊደልን ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ በአማርኛው ፡ በእንግሊዝኛውና ፡ ሲኖርም ፡ በፈረንሳይኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አንዱን ፡ ነገር ፡ ለመግለጽ ፡ የተጻፉትን ፡ ቃላት ፡ በመልቀም ፡ “ማውጫ” ፡ በማዘጋጀት ፡ ላይ ፡ ናቸው ። ይኸ ፡ ውጥን ፡ ሲያልቅ ፡ ጥናትና ፡ ምርምር ፡ ለሚያደርጉ ፡ ሁሉ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ በሦስቱ ፡ ቋንቋዎች ፡ ውስጥ ፡ ካንድ ፡ ወደሌላው ፡ እንዴት ፡ እንደሚተረጎሙ ፡ ባጭር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ለማወቅ ፡ ያስችላቸዋል ።

የቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ዕድገት ።

፩ ። የመጻሕፍት ፡ ብዛት ።

(ሀ) ጠቅላላ ፡ ብዛት ፡ ፳፯፻፳፭ ፡ ሸልዩሞች ፡ (ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ ሺ፰፻፹ቱ መጽሔቶች ፡ ሲሆኑ ፡ ፯፻፺ዎቹ ፡ የመንግሥት ፡ ሰነዶች ፡ ናቸው) ።

(ለ) ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጽሑፎች ፡ ብዛት ።

(፩) በቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ ውስጥ ፡ ፪፻፴ ፡ ሸልዩሞች ፡ አሉን ።

(፪) በመዝገብ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ፵፮ ፡ ሸልዩሞችና ፡ ፪፻፳ ፡ ያልተጠረዙ ፡ ጽሑፎች ፡ አሉን ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ ሰነዶች ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔዎች ፡ የሕግ ፡ ግልባጫዎችና ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ትችት ፡ (ሲያንስ) ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ ይገኙባቸዋል ።

፪ ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የተቀበልናቸው ፡ ፻፺፭ ።

፫ ። ከነሐሴ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. ጀምሮ ፡ የተገዙ ፡ (እየተደጋገሙ ፡ የተገዙትን ፡ ሳንቆጥር) ፡ ሺ፻፶ ፡ ሸልዩሞች ።

፬ ። ስጦታዎች ።

(ሀ) ከቤልጂየም ፡ መንግሥት ፡ ፷፩ሺ፱፻፲፩ ፡ የቤልጂየም ፡ ፍራንክ ፡ የሚያወጣ ፡ የሕግ ፡ ጽሑፎች ፡ ስጦታ ።

(ለ) ከጀርመን ፡ ፌደራል ፡ ሪፑብሊክ ፡ የ፷ ፡ ሸልዩሞች ፡ ስጦታ ።

(ሐ) ከዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሕግ ፡ ሊቃውንት ፡ ኮሚሲዮን ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሕግ ፡ የተጻፉ ፡ የ፷ ፡ መጻሕፍት ፡ ስጦታ ።

(መ) ከኢትዮጵያ ፡ የውጭ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስቴር ፡ ቆ ፡ ሸልዩም ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ፍርድ ፡ ስጦታ ።

(ሠ) ከተባበሩት ፡ መንግሥታት ፡ የአፍሪካ ፡ ኢኮኖሚ ፡ ኮሚሲዮን ፡ ስለ ፡ ኢኮኖሚ ፡ የማሕበራዊ ፡ ኑሮ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሕግ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ አስተዳደር ፡ የሰው ፡ መብትና ፡ ሌሎችም ፡ ጽሑፎች ፡ የሚጠቅሱ ፡ የሰነዶች ፡ ስጦታ ።

(ረ) ከኢትዮጵያ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ጻኛ ፡ ደብልዩ ፡ ግራብውስኪ ፡ ከግል ፡ የሕግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍታቸው ፡ ፵ ፡ ሸልዩም ፡ ስጦታ ።

ቤተ ፡ መጻሕፍታችን ፡ አሁን ፡ ባለበት ፡ ሁኔታ ፡ ለወደፊቱ ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ በቂ ፡ አይሆንም ። በቂ ፡ ገንዘብ ፡ ብናገኝ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በደምብ ፡ የሚያገለግል ፡ ለትምህርት ፡ ፕሮግራሞችን ፡ ማስፋፊያ ፡ መሠረት ፡ የሚሆን ፡ በተለይም ፡

በአፍሪቃ ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ሀገሮችን ፡ ሕጎች ፡ በማመዛዘን ፡ ጥናት ፡ በኩል ፡ የሚያገለግል ፡ የምርምር ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ እናቋቋማለን ። የሕግ ፡ ት/ቤቱን ፡ በጣም ፡ ጥሩ ፡ ለማድረግ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍታችንን ፡ በጣም ፡ ጥሩ ፡ ማድረግ ፡ አለብን ። ይህን ፡ ሥራ ፡ ከግቡ ፡ ለማድረስ ፡ ለወደፊቱ ፡ በቂ ፡ የሆኑ ፡ የገንዘብ ፡ ምንጮች ፡ መፈለጋችን ፡ አይቀርም ።

የታወቁ ፡ እንግዶችና ፡ የሕግ ፡ ሸንጎዎች ።

በፊት ፡ ለጅ ፡ ዓመታት ፡ በካርቲምና ፡ በዳርኤሰላም ፡ የሕግ ፡ ሬኩልቴዎች ፡ ያስተምሩ ፡ የነበሩት ፡ አሁን ፡ የቤልፋስት ፡ ኩዊንስ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አስተማሪ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዋሊያም ፡ ትዋይኒንግና ፡ የሐርባርድ ፡ ሕግ ፡ ት/ቤት ፡ አስተማሪ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሮጀርሬሽር ፡ የውጭ ፡ ገማኞች ፡ ሆነው ፡ ት/ቤቱን ፡ ጎብኝተዋል ። ሁለቱም ፡ ስለ ፡ ትምህርት ፡ አሰጣጥ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓታችን ፡ ስለ ፡ አስተማሪዎች ፡ አቀጣጠራችንና ፡ ስለሌሎችም ፡ ነገሮች ፡ አስተያየታቸውንና ፡ ምክራቸውን ፡ አካፍለውናል ። ከአስተያየቶቻቸውም ፡ ጥቂቶቹን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አውለናቸዋል ።

ከዛግሬብ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሚርጀን ፡ ደማሽካ ፡ ለአስር ፡ ቀናት ፡ ያህል ፡ ጎብኝተውናል ። በጎብኝታቸውም ፡ ጊዜ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሲያስተምሩ ፡ ሰንብተዋል ፡ ስለ ፡ ሰሽያሊስት ፡ አገሮች ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አስተሳሰብም ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ። ጎብኝታቸው ፡ እኛን ፡ ከማበረታታቱም ፡ ሌላ ፡ ብዙ ፡ ረድቶናል ።

በፎርድ ፡ ድርጅት ፡ የሚካሄደው ፡ ለአፍሪቃ ፡ የሕግ ፡ ት/ቤቶች ፡ አስተማሪ ፡ በመቅጠርና ፡ ካገር ፡ ውጭ ፡ ያሉትን ፡ አስተማሪዎች ፡ ወጪ ፡ በመቻል ፡ እርዳታ ፡ የሚሰጠው ፡ የሳይለር ፡ ክንውን ፡ አሰፈጻሚ ፡ ኮሚቴ ፡ ሲቀመንበርና ፡ የፍንሲል ቫንያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ዲን ፡ የሆኑት ፡ ዲን ፡ ጀፈርሰን ፡ ፎርድሃም ፡ ለብዙ ፡ ቀናት ፡ ጎብኝተውናል ።

የካርቲም ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ዲን ፡ ዲን ፡ ዛኪ ፡ ሙስጣፋ ፡ በከፊል ፡ ለራሳቸው ፡ ደስታ ፡ በከፊልም ፡ የአፍሪካ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ ማኅበር ፡ መመሥረትን ፡ ተስፋ ፡ በማድረግ ፡ የኢባደን ፡ ሕግ ፡ አስተማሪዎች ፡ ስብሰባ ፡ የሰጠው ፡ አስተያየት ፡ በሥራ ፡ ስለሚውልበት ፡ ዘዴ ፡ ለመነጋገር ፡ ለብዙ ፡ ቀናት ፡ ጎብኝተውናል ።

ቀድሞ ፡ የዩ. ሲ. ኤል. ኤ. የአፍሪካ ፡ ጥናት ፡ ፕሮግራም ፡ ሃላፊ ፡ የነበሩት ፡ አውን ፡ ማከፊሬ ፡ የፖሊቲካል ፡ ሳይንስ ፡ ፕሮፌሰርና ፡ ሲቀመንበር ፡ የሆኑት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ጄምስ ፡ ክሎማን ፡ ጎብኝተዉን ፡ ነበር ። በአፍሪቃ ፡ ነጠላ ፡ ፓርቲ ፡ (ማኅበር) ፡ የፖሊቲካ ፡ አቋም ፡ ንግግር ፡ አድርገዋል ።

የኮኔክቲኩት ፡ ጠበቆች ፡ ማኅበር ፡ ባልደረባ ፡ የሆኑት ፡ ዶክተር ፡ ሔንሪ ፡ ኤል ፡ ሸፕርድ ፡ በአውሮፓ ፡ በእንግሊዝና ፡ በአሜሪካ ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ተግባር ፡ እድገት ፡ ንግግር ፡ አደረጉ ።

የአፍሪካ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ኢንስቲትዩት ፡ ስለ ፡ “አፍሪቃ ፡ ሕግ ፡ ፅንሰ ፡ ሐሳብና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት” ፡ በጥር ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ለአሥር ፡ ቀናት ፡ የጥናት ፡ ጉባኤ ፡ አደረገ ። ከአስተማሪዎች ፡ ከሕግ ፡ ሥራ ፡ ሞያተኞች ፡ ከጠበቆችና ፡ ከአንትሮፖ

ሎጂስቶች ፣ የተውጣጡ ፣ ከአውሮፓ ፣ ከአሜሪካና ፣ ከአፍሪቃ ፣ የመጡ ፣ ፲፮ ፣ ሊቃውንት ፣ የዚህ ፣ ጉባኤ ፣ ተካፋዮች ፣ ሆነው ፣ ነበር ። ከዚህ ፣ ጋር ፣ በግድግዳ ፣ የአፍሪቃ ፣ ዓለም ፣ አቀፍ ፣ የሕግ ፣ ማኅበር ፣ የዓመት ፣ ጉባኤውን ፣ በፋኩልቲ ያችን ፣ አደረጉ ።

የሕግ ፣ ተማሪዎች ፣ ማኅበር ፣ በርከት ፣ ያሉ ፣ የሕግ ፣ ሸንጎዎችና ፣ ንግግሮች ፣ አካሄደል ፣ ከነዚህም ፣ ጥቂቶቹ ፣ የሮዴሺያ ፣ ፕሮብሌም ፣ ጠበቃን ፣ የማግኘት ፣ ሕገ ፣ መንግሥታዊ ፣ መብትና ፣ የኮንጎ ፣ ሬፑብሊክ ፣ የሕገ ፣ መንግሥት ፣ እድገት ፣ ነበሩ ።

የሕግ ፣ ተማሪዎች ፣ ማኅበር ፣ ከፍተኛው ፣ ፕሮግራም ፣ የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ ቀን ፣ ነበር ፣ በዚህ ፣ ዕለት ፣ በዩኒቨርሲቲው ፣ ፕሬዘዳንት ፣ መሪነት ፣ “የሕግ ፣ ተማሪዎች ፣ ቤት” ፣ መሠረት ፣ ተጣለ ። የተከበሩ ፣ አቶ ፣ ማሞ ፣ ታደሰ ፣ የፍርድ ፣ ሚኒስቴር ፣ ለተማሪዎቹ ፣ ንግግር ፣ አደረጉ ፣ ተማሪዎቹም ፣ የከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ፕሬዘዳንት ፣ ዶክተር ፣ ቡሐጀር ፣ ባስቻሉበት ፣ በቲያትር ፣ መልክ ፣ ችሎት ፣ አሳዩ ። ይህ ፣ ሦስተኛው ፣ ዓመታዊ ፣ የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ ቀን ፣ ካለፉት ፣ ሁለት ፣ የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ ቀኖች ፣ ይበልጥ ፣ አድናቆትን ፣ አግኝቷል ። ለሚመጣው ፣ ዓመት ፣ የቀድሞ ፣ ተማሪዎቻችን ፣ የሚገኙበት ፣ የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ ቀን ፣ እንደምናከብር ፣ አተማመናለሁ ፣ የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ በእድሜ ፣ እያደገ ፣ ሲሄድም ፣ በጣም ፣ ብዙ ፣ የቀድሞ ፣ ተማሪዎች ፣ የሚገኙበት ፣ “የሕግ ፣ ት/ቤት ፣ ቀን” ፣ ለማክበር ፣ እንደምንበቃ ፣ ሙሉ ፣ ተስፋ ፣ አለኝ ።

“እናንተው ፣ ፍረዶ” ፣ በተባለው ፣ በቴሌቪዥን ፣ ሲካሄድ ፣ በነበረው ፣ በሕዝብ ፣ ተወዳጅነትን ፣ ባስገኘው ፣ ፕሮግራምም ፣ ተማሪዎች ፣ ተሳትፈዋል ። እነዚህ ፣ የይግባኝ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ክርክሮች ፣ የተዘጋጁት ፣ በፋኩልቲ ፣ ባልደረባ ፣ አማካሪነት ፣ በሕግ ፣ ተማሪዎች ፣ ማኅበር ፣ ተባባሪነት ፣ ሲሆን ፣ የታቀዱት ፣ ሕጋዊ ፣ ክርክርና ፣ የሕግ ፣ ሥነ ፣ ሥርዓትን ፣ በማሳየት ፣ ሕዝቡን ፣ ሕግ ፣ ለማስተማር ፣ ነው ።

የአስመራ ፣ የማታ ፣ ትምህርት ፣ ፕሮግራም ።

ከዚህ ፣ ቀጥሎ ፣ ያለው ፣ ጽሑፍ ፣ የተወሰደው ፣ ከሚሰተር ፣ ኖርማን ፣ መትዘር ፣ የአስመራ ፣ የማታ ፣ ት/ቤት ፣ አስተማሪ ፣ መግለጫ ፣ ነው ።

በ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ. ም. በአስመራ ፣ ስለ ፣ ሕግ ፣ የማታ ፣ ትምህርት ፣ ፕሮግራም ፣ አስፈላጊነት ፣ ጥናት ፣ ለማድረግ ፣ ወደ ፣ አስመራ ፣ ተላክሁ ፣ ከጠቅላይ ፣ አቃቤ ፣ ሕገ ፣ ከጠቅላይ ፣ ንጉሠ ፣ ነገሥቱ ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ምክትል ፣ አፈንጉሥ ፣ ከከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ፕሬዘዳንትና ፣ ከአስመራ ፣ በኢ. ን. ነ. የፍርድ ፣ ሚኒስቴር ፣ ሥራ ፣ አስኪያጅ ፣ ጋር ፣ ንግግር ፣ ጀመርኩ ። ሁሉም ፣ የማታ ፣ ትምህርት ፣ ፕሮግራም ፣ መክፈት ፣ አስፈላጊ ፣ መሆኑንና ፣ የተቻላቸውንም ፣ ያህል ፣ ለመርዳት ፣ መስማማታቸውን ፣ ገለጹልኝ ።

ተሰብስበን ፣ ከተወያየንበት ፣ በኋላ ፣ በኅዳር ፣ ፳፪ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ. ም. የማታ ፣ ትምህርት ፣ ፕሮግራሙን ፣ ለመክፈት ፣ ለጊዜው ፣ ዝግጅት ፣ አደረግን ። የፕሮግራሙ ፣ ዋና ፣ ዓላማ ፣ ከሕግ ፣ ሥራ ፣ ጋር ፣ ግንኙነት ፣ ያላቸውን ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ ለማስተማር ፣ ስለ ፣ ነበር ፣ በኤርትራ ፣ ጠቅላይ ፣ ግዛት ፣ የፍርድ ፣ ሚኒስቴር ፣ ሥራ ፣ አስኪያጅ ፣ የመማር ፣ ፍላጎትንና ፣ የእንግሊዝኛ ፣ ችሎታ ፣

ያላቸውን ፡ ሁሉ ፡ በፕሮግራሙ ፡ ተሳታፊ ፡ ለመሆን ፡ ይመዘገቡ ፡ ዘንድ ፡ ጠየቁት ። የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ከየመሥሪያ ፡ ቤታቸው ፡ ፈቃድ ፡ ተሰጥቷቸው ፡ ትምህርቱ ፡ ከሰዓት ፡ በኋላ ፡ እንዲሰጥ ፡ ተወሰነ ። መሥሪያ ፡ ቤቶችም ፡ እያንዳንዱን ፡ ተማሪ ፡ ለመማሪያ ፡ የሚከፍለውን ፡ ገንዘብ ፡ ከደመወዙ ፡ እየቆረጡ ፡ በመስጠት ፡ ፋኩልቲው ፡ ገንዘቡን ፡ በቀላል ፡ መንገድ ፡ እንዲያገኝ ፡ አስቻሉት ።

በጎዳር ፡ ወር ፡ በሁለተኛው ፡ ሳምንት ፡ በአስመራ ፡ ጋዜጠኛ ፡ ውስጥ ፡ በጎዳር ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. የማታ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራም ፡ መከፈቱንና ፡ ፍላጎት ፡ ያላቸው ፡ ሰዎች ፡ እቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የማታ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ እየሄዱ ፡ መመዘገብ ፡ መቻላቸውን ፡ የሚገልጽ ፡ ማስታወቂያ ፡ ታተመ ። ውጤቱም ፡ በጣም ፡ አጥጋቢ ፡ ሆኖ ፡ አገኘው ። ክፍል ፡ ለመጀመር ፡ ቢያንስ ፡ ፴ ፡ ተማሪዎች ፡ ያስፈልጉናል ፡ ብለን ፡ ወሰንን ፡ ነበር ። በጠቅላላ ፡ ፷፪ ፡ ተማሪዎች ፡ ሲመዘገቡ ፡ ለመጀመሪያ ፡ የክፍል ፡ ጊዜ ፡ ፳፰ ፡ ተገኝተው ፡ ነበር ።

ትምህርቱ ፡ በጎዳር ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. ተጀመረ ። ለመጀመሪያው ፡ የትምህርት ፡ መንፈቅ ፡ የተሰጠው ፡ ትምህርት ፡ የወንጀል ፡ ሕግና ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ነበር ። በሁለተኛው ፡ የትምህርት ፡ መንፈቅ ፡ የተሰጠው ፡ ትምህርት ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ነበር ። እነዚህ ፡ ትምህርቶች ፡ መጀመሪያ ፡ የተሰጡበት ፡ ምክንያት ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ተማሪዎች ፡ ሥራቸው ፡ የወንጀል ፡ ሕግና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጠቀስ ፡ ስለነበረ ፡ ነው ።

ወደ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. መጨረሻ ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ ለመስከረም ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. አዲስ ፡ ክፍል ፡ ለመጀመር ፡ አቅደን ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ ጠየቁኝ ። ስለዚህ ፡ ነገር ፡ እኔም ፡ ከአቃቤ ፡ ሕጉና ፡ ከከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ፕሬዘዳንት ፡ ጋር ፡ ተነጋገርኩ ። አዲስ ፡ ክፍል ፡ የመጀመሩን ፡ አስፈላጊነት ፡ ይመዘገባሉ ፡ ከሚባለው ፡ ግምት ፡ ጋር ፡ አስተያየት ፡ መወሰን ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነበር ። የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ያልሆኑ ፡ ሰዎችም ፡ መማር ፡ እንደሚፈልጉ ፡ ታየኝ ፤ ፍላጎታቸውም ፡ መርካት ፡ እንዳለበት ፡ ተገነዘብኩ ። የመጀመሪያው ፡ ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ጠበቆችና ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ነበሩ ። ነገር ፡ ግን ፡ ሕግን ፡ ማወቅ ፡ ያለባቸው ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ብቻ ፡ ሳይሆኑ ፡ ሌላው ፡ ሕዝብም ፡ ነው ።

አዲሱን ፡ ክፍል ፡ መክፈት ፡ ተፈላጊነት ፡ በደንብ ፡ ለማወቅ ፡ ፍላጎት ፡ ያላቸው ፡ ሰዎች ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የማታ ፡ ት/ቤት ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ መመዘገብ ፡ እንደሚችሉ ፡ የሚገልጽ ፡ ማስታወቂያ ፡ እንደገና ፡ በጋዜጠኛ ፡ ታተመ ። ፍላጎት ፡ ያላቸው ፡ በቂ ፡ ሰዎች ፡ ከተገኙ ፡ አዲስ ፡ ክፍል ፡ ለመክፈት ፡ ታቀደ ። ቢያንስ ፡ ከ፳፰—፴ ፡ ሰዎች ፡ እንዲመዘገቡ ፡ አስፈላጊ ፡ ነበር ። ብዛታቸው ፡ ከ፳ ፡ በላይ ፡ ሆኖ ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የግል ፡ ሠራተኞች ፡ በተጨማሪም ፡ ከሰዓት ፡ በኋላ ፡ ፈቃድ ፡ ለማግኘት ፡ ያልቻሉ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ተመዘገቡ ። አዲስ ፡ ክፍል ፡ ለመጀመርና ፡ በተጨማሪም ፡ አስተማሪዎች ፡ ለመቅጠር ፡ ዝግጅት ፡ ተደረገ ። ጠቅላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ ዓምደ ፡ ሚካኤልና ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፈታወቅ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፕሬዘዳንት ፡ አንዳንዶቹን ፡ ትምህርቶች ፡ ለማስተማር ፡ ተስማሙ ።

እኔ ፡ አስመራ ፡ ከደረሰኩ ፡ ወዲህ ፡ በደምብ ፡ የተዘጋጀው ፡ አንዱ ፡ እቅዳችን ፤ በትምህርት ፡ ሚኒስትር ፡ ሕንጻ ፡ በሕዝብ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ የሚ

ገኘው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ እድገት ፡ ነው ። አዲስ ፡ አበባን ፡ በጎ ዳር ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. በጉበኛውበት ፡ ጊዜ ፡ አስመራው ፡ ት/ቤት ፡ የሚያገለግሉ ፡ ስለ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫና ፡ ስለ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተ ጻፉ ፡ መጻሕፍት ፡ እንዲገዙ ፡ ለዩኒቨርሲቲው ፡ የመጻሕፍቱን ፡ ዝርዝር ፡ አቀረ ብኩ ። እንደገና ፡ በመስከረም ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. አዲስ ፡ አበባ ፡ በሄድኩበት ፡ ጊዜ ፡ ስለፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ፍልስፍናና ፡ ጅራሰፕራደንስ ፡ ስለ ፡ ታክስ ፡ ስለ ፡ ንብረት ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ አስተዳደር ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ የአውሮፓ ፡ ሕግ ፡ ታሪክ ፡ ወዘተ ፡ የሚገልጹ ፡ የመጻሕፍት ፡ ዝርዝር ፡ አዘጋጀሁ ። አሁን ፡ በቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ ውስጥ ፡ ለሚገኙት ፡ መጻሕፍት ፡ መሟያ ፡ የሚሆኑ ፡ ፻፳፯ ፡ መጻሕፍት ፡ ደርሰውናል ። የመጻሕፍቶቹ ፡ አገዛዝ ፡ የተከናወነው ፡ ባዲስ ፡ አበባ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ፕሮፌሰሮች ፡ አማካሪነትና ፡ በፍሮፊሰር ፡ ብሎስተይን ፡ የፋኩልቲው ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ አማካሪ ፡ እርዳታ ፡ ነው ።

ተማሪዎቹ ፡ በቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ መጻሕፍት ፡ እየተረዱ ፡ ማጥናት ፡ የክፍል ፡ መማሪያ ፡ ጽሑፋቸውን ፡ እንደሚያብራራላቸው ፡ ተገንዝበው ታል ። የትምህርት ፡ ሚኒስቴርም ፡ የራሳችንን ፡ ሕንጻ ፡ እስክናስራ ፡ ድረስ ፡ ሕን ጻውን ፡ እንድንጠቀምበት ፡ ፈቅዶልናል ።

ለ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ.ም. ያለን ፡ ተስፋ ። አሁን ፡ ለሕግ ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ የሚ ያጠኑ ፡ ሁለት ፡ ክፍሎች ፡ አሉን ። የሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ የሕግ ፡ ምስክር ፡ ወረ ቀት ፡ ክፍል ፡ በሰኔ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. ይጨርሳል ። የምረቃው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትም ፡ በሰኔ ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. ይከበራል ። ተማሪዎቹ ፡ የሕግ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ይቀበላሉ ። ይህ ፡ የሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ ክፍል ፡ ዲፕሎማ ፡ ወይም ፡ ክፍ ፡ ያለ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የሚያስገኝ ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ የማሰረጃ ፡ ሕግና ፡ የውል ፡ ሕግን ፡ የያዘ ፡ ትምህርት ፡ በመካፈል ፡ ትምህርቱን ፡ ይቀጥላል ፡ ተብሎ ፡ ተሰፋ ፡ ተጥሎበታል ።

የመጀመሪያ ፡ ዓመት ፡ ክፍል ፡ ተማሪዎች ፡ ሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ ገብተው ፡ የሕግ ፡ መንግሥት ፡ ትምህርት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትንና ፡ የው ል ፡ ሕግ ፡ ይማራሉ ፡ በሐምሌ ፡ ወር ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. ምስክር ፡ ወረቀት ፡ አግኝ ተው ፡ ይመረቃሉ ።

በሕግ ፡ መንግሥት ፡ ትምህርት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የሚያስገኝ ፡ ልዩ ፡ ፕሮግራም ።

በጎዳር ፡ ወር ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. የፓርላማ ፡ ባልደረቦች ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ እናስተምራቸው ፡ ዘንድ ፡ ጠየቁን ። እንደተጠየቅነውም ፡ ፕሮ ግራሙን ፡ አዘጋጅተን ፡ ዩኒቨርሲቲው ፡ ተስማማበት ። የትምህርቱም ፡ ፕሮግራም ፡ የሕግ ፡ መንግሥት ፡ መሰረታዊ ፡ ሃሳብን ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትን ፡ የአስተዳደር ፡ ሕግንና ፡ የታክስ ፡ ሕግን ፡ የያዘ ፡ ነው ። በያዘነው ፡ ዓመት ፡ በያን ዳንዱ ፡ የትምህርት ፡ መንፈቅ ፡ ውስጥ ፡ ከጃ ፡ በዓት ፡ በላይ ፡ አስተምረናቸዋል ። በየትምህርቱ ፡ መንፈቅ ፡ መጨረሻም ፡ ፈተና ፡ ተሰጥቷቸዋል ። ተማሪዎቹ ፡ ትም ህርታቸውን ፡ በአማርኛ ፡ ወይም ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ለመክታተል ፡ ምርጫ ፡ ተሰጥ ቷቸው ። ፰ ፡ ለእንግሊዝኛው ፡ ክፍል ፡ ሲመዘገቡ ፡ ፴፮ ፡ ለአማርኛው ፡ ክፍል ፡ ተመ ዘገቡ ። እንደኔ ፡ አስተያየት ፡ ትምህርቱን ፡ በደንብ ፡ የተሳተፉት ፡ ይመስለኛል ። ምናልባትም ፡ ይህን ፡ የመሰሉ ፡ ፍላጎት ፡ ካለ ፡ አስፈላጊውን ፡ ትምህርት ፡ ለመ ስጠት ፡ እንችል ፡ ይሆናል ።

የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት ፡ ውጥን ።

በፋኩልቲያችን ፡ ውስጥ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ ዲግሪ ፡ የሚያስገኘውን ፡ ትምህርት ፡ የሚከታተሉ ፡ ፎጅ ፡ የሙሉ ፡ ጊዜ ፡ ተማሪዎች ፡ አሉ ።

እነዚህ ፡ ተማሪዎች ፡ የመጡት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛቶች ፡ ነው ። አብዛኞቹ ፡ ገንዘብ ፡ ያጥራቸዋል ፤ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ውጭ ፡ ከሚመጡትም ፡ የአብዛኞቹ ፡ መኖርያ ፡ ቤት ፡ ለተማሪ ፡ ኑሮ ፡ የሚሰማማ ፡ እይደለም ።

የአብዛኞቹ ፡ ተማሪዎቻችን ፡ የኑሮ ፡ አኳኋን ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። ዩኒቨርሲቲው ፡ የመኝታ ፡ ክፍል ፡ የለውም ። በዩኒቨርሲቲው ፡ እካባቢ ፡ የሚከራይ ፡ ቤቶች ፡ ማግኘት ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ለአብዛኞቹ ፡ ተማሪዎች ፡ ውሃና ኤሌክትሪክ ፡ ያላቸው ፡ ቤቶች ፡ ለመከራየት ፡ ከአቅማቸው ፡ በላይ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ሁኔታ ፡ ለተማሪዎቹ ፡ ጤናና ፡ ሞራል ፡ መጥፎ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ የትምህርት ፡ ደረጃቸውን ፡ ዝቅ ፡ ያደርገዋል ። ይህ ፡ ሁኔታ ፡ መታረም ፡ አለበት ፤ ምክንያቱም ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ የብዙ ፡ ሰዓታት ፡ ጥልቅ ፡ ንባብ ፡ ስለሚጠይቅ ፡ ነው ። በተጨማሪም ፡ ተማሪዎቹ ፡ እርስ ፡ በራሳቸው ፡ እንዲከራከሩና ፡ እንዲግባቡ ፡ ያስፈልጋል ። የሕግ ፡ ትምህርት ፡ መጀመር ፡ በሞያ ፡ ሥራ ፡ መሰማራት ፡ ማለት ፡ ነው ።

በአስተማሪዎች ፡ አማካሪነት ፡ ተማሪዎቹ ፡ ራሳቸውን ፡ በጣም ፡ ለተቸገሩት ፡ ተማሪዎች ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ለማስገኘት ፡ በመጣጣር ፡ ላይ ፡ ናቸው ።

ተማሪዎቹ ፡ “የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” ፡ ለማሠራት ፡ በሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ የሚተዳደር ፤ ራሥን ፡ በራስ ፡ የመርዳት ፡ ፕሮግራም ፡ አዘጋጅተዋል ።

“የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” በየክፍሉ ፡ ሁለት ፡ ልጆች ፡ በጠቅላላው ፡ ፵ ፡ ልጆች ፡ ይይዛል ፤ መጠነኛ ፡ የመዘናኛ ፡ ቦታና ፡ የመታጠቢያ ፡ ክፍል ፡ ይኖረዋል ። በተጨማሪም ፡ የቀድሞ ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎችና ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በየጊዜው ፡ የሚገናኙበት ፡ ቦታ ፡ ይሆናል ።

ዩኒቨርሲቲው ፡ ለቤቱ ፡ ማሠሪያ ፡ ይሆን ፡ ዘንድ ፡ መራት ፡ ሰጥቷል ። የሕንጻውን ፡ ማሠራትና ፡ ማካሄዱ ፡ ኃላፊነት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ ይወስዳል ። ማኅበሩም ፡ ሕንጻውን ፡ ለማሠራት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኘው ፡ የሕግ ፡ “ጐሣ” ፡ እና ፡ ከሌላ ፡ ቦታም ፡ እርዳታ ፡ ይፈልጋል ። እርግጠኛ ፡ ባንሆንም ፡ ሕዝቡ ፡ ቢረዳ ፡ ዓላማችን ፡ ከግብ ፡ እንደሚደርስልን ፡ ተስፋ ፡ እናደርጋለን ።

ይህ ፡ ፕሮግራም ፡ የዓርአያነት ፡ ፕሮግራም ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ፕሮግራም ፡ በዩኒቨርሲቲው ፡ ውስጥ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ መሞከሩ ፡ ነው ። የሕግ ፡ ተማሪዎችን ፡ ፍላጎት ፡ ከማርካት ፡ ሌላ ፤ ይህ ፡ ፕሮግራም ፡ ተማሪዎችና ፡ አስተማሪዎች ፡ በመተባበር ፡ እንዴት ፡ አድርገው ፡ የዩኒቨርሲቲውን ፡ የቤት ፡ ማነስ ፡ ችግር ፡ እንደሚያስወግዱ ፡ ያስተምራል ፡ ብለን ፡ እናምንበታለን ።

በመጨረሻም ፡ ተስፋ ፡ የማደርገው ፡ “የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ ቤት” ፡ የሕጉን ፡ ት/ቤት ፡ የመጀመሪያ ፡ ትውልድ ፡ ዓላማ ፡ ብሉልነትና ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ያሳያል ፡ እያልኩ ፡ ነው ። ይህ ፡ ተግባር ፡ ለወደፊት ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎችም ፡ የተቀደሰ ፡ የኩራት ፡ መንፈስ ፡ ያሳድርባቸዋል ፡ ብዬ ፡ ተስፋ ፡ አደርጋለሁ ። አስፈላጊው ፡ እርዳታ ፡ ተገኝቶ ፡ ውጥኑ ፡ እግቡ ፡ እንደሚደርስም ፡ ተስፋ ፡ አደርጋለሁ ።

በሕግ : ፋኩልቲ : ተማሪዎች : የ፲፱፻፺፮-፲፱፻፺፰ : ዓ.ም. ።

በሕግ : የኤል. ኤል. ቢ. ዲግሪ : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፺፰ : ዓ.ም. አግኝተው : የተመረቁ :

የሙሉ : ቀን : ተማሪዎች ።

ሚስ : አሌክሳንድራ : ሐማዊ :	የመቶ : አለቃ : ኢያሱ : አያል :
የመቶ : አለቃ : ማሞ : መዘምር :	አቶ : ዘርዓ : ብሩክ : አበራ :
አቶ : ሥሑል : ሚካኤል :	አቶ : ያዕቆብ : ኃይለ : ማርያም :
አቶ : ሰላሙ : በቀለ :	አቶ : ዮሐንስ : ጎሩይ :
አቶ : ሸመልስ : ሑሴን :	የመቶ : አለቃ : ዳንኤል : ዘለቀ :
አቶ : ኃይለ : ሚካኤል : ከበደ :	አቶ : ገብረ : ሕይወት : አረጋይ :
የመቶ : አለቃ : አበራ : ባንቲዋሉ :	የመቶ : አለቃ : ጌታሁን : ዳምጢ :
የሻምበል : አበበ : ንጉሥ :	አቶ : ግርማ : ታደሰ ።
አቶ : አባቢያ : አባጆቢር :	

በሕግ : የኤል. ኤል ቢ. ዲግሪ : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፺፱ : ዓ. ም. አግኝተው :

የሚመረቁ : የግማሽ : ቀን : (የማታ : ተማሪዎች) ።

አቶ : መብራህቱ : ዮሐንስ :	ክቡር : አቶ : አበራ : ጀምበሬ :
አቶ : መንገሻ : ወርቅነህ :	አቶ : እጅጉ : ደምቤ :
አቶ : ሰይፉ : ፈለቀ :	አቶ : ከበደ : ገብረ : ማርያም :
አቶ : ቡልጃ : ደመቅሣ :	አቶ : ካሣ : በዩን : አየለ :
አቶ : ነቢይ : ልዑል : ክፍሌ :	አቶ : ወርቁ : ተረራ :
አቶ : ንጋ : ፋንታ :	አቶ : ዓቢዮ : ገለታ ።
አቶ : አሰፋ : ጸጋዬ :	

በሕግ : የኤል. ኤል. ቢ. ዲግሪ : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፺፱ : ዓ. ም. አግኝተው :

የሚመረቁ : የሙሉ : ቀን : ተማሪዎች ።

የሻምበል : መስፍን : ገብረ : ቃል :	አቶ : ከበደ : ካሣ :
አቶ : ሠመረ : አብ : ሚካኤል :	የመቶ : አለቃ : ወንዳዩን : ምሕረቱ :
የመቶ : አለቃ : ሸመልስ : መታፈሪያ :	አቶ : ዓለሙ : ደንቀው :
አቶ : በቀለ : ወልዴ :	የመቶ : አለቃ : ዓለማየሁ : አስፋው :
የመቶ : አለቃ : ብርሃኑ : ባይህ :	አቶ : ዘመን : ካሰኝ :
አቶ : ተክሉ : መኮንን :	የመቶ:አለቃ : ዘርአይ : ሀብተ : ሥላሴ :
አቶ : ታዩ : ንጋቱ :	አቶ : ዘገየ : አስፋው :
የሻምበል : ታደሰ : አብዲ :	የመቶ : አለቃ : ይልማ : ግዛው :
አቶ : ታደሰ : ጉርሙ :	አቶ : ጣዓመ : በዩን :
የመቶ : አለቃ : ኃይሉ : መኮንን :	አቶ : ጥዑመልሳን : ሰማ :
አቶ : አበበ : ወርቁ :	አቶ : ፋሲል : ናሆም :
አቶ : ከሰተ : ኃይሌ :	አቶ : ፍሥሐ : ባይህ ።

በሕግ : የኤል : ኤል : ቢ : ዲግሪ : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፷ : ዓ : ም : አግኝተው :

የሚመረቁ : የሙሉ : ቀን : ተማሪዎች ።

መቶ : አለቃ : ለማ : ጉተማ :
አቶ : ላቀው : ብርሃኔ :
አቶ : ሰይፍ : ተክለማርያም :
አቶ : ቢልልኝ : ማንደፍሮ :
አቶ : ተስፋ : አያና :
አቶ : ተስፋዬ : ጨምር :
አቶ : ተድላ : ጉተማ :
መቶ : አለቃ : ታጠቅ : ታደሰ :
አቶ : አለማንቴ : ገብረሥላሴ :
አቶ : ዓለማየሁ : ሰይፍ :
አቶ : አለምሰገድ : ተስፋዬ :
አቶ : አምሐጽዮን : ዶመኒኮ :
አቶ : አሸብር : ተፈራ :
አቶ : አበራ : ደጉ :
አቶ : ኢሳይያስ : ኃይለ : ማርያም :

አቶ : አያሱ : እምነቱ :
አቶ : ኤደን : ፋሲል :
አቶ : ከበደ : ክፍሌ :
አቶ : ይልማ : ኃይሉ :
አቶ : ዮሴፍ : ገብረ : እግዚአብሔር :
መቶ : አለቃ : ዮሴፍ : ያዘው :
አቶ : ዮሐንስ : ሀብተሥላሴ :
ሚስተር : ጆርጅ : ካንዳዋሪ :
አቶ : ገብሩ : መርሻ :
አቶ : ገድለ : አማኑኤል : ኪዳነማርያም :
አቶ : ጊድዎን : አገኝ :
መቶ : አለቃ : ጌታቸው : አበበ :
ሻለቃ : ጌታቸው : ኃይሌ :
አቶ : ጌታሁን : መታፈሪያ :
አቶ : ግርማ : ሥላሴ : አርአያ ።

በሕግ : ዲፕሎማ : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፶፬ : ዓ.ም. አግኝተው : የሚመረቁ : ተማሪዎች።

አቶ : መስፍን : አምባቸው :
አቶ : መስፍን : ፋንታ :
አቶ : መንክር : ገብረ : ማርያም :
አቶ : ሙላቱ : ልካሳ :
አቶ : ምናሴ : ደጉ :
አቶ : ሠይፍ : ፈይሳ :
አቶ : ሰይፍ : አናጌ :
አቶ : ሰይፍ : የተሻ : ወርቅ :
አቶ : ሳሙኤል : ወርቅነሀ :
ሚስተር : አራኪል : ሳካጂያን :
አቶ : በቀለ : ተስፋዬ :
አቶ : ብርሃኑ : ሣህለ : ጊዮርጊስ :
አቶ : ብርሃኑ : ክፈተው :
አቶ : ተስፋዬ : ሣህሌ :
አቶ : ተስፋዬ : ዓለሙ :
የመቶ : አለቃ : ተሾመ : በዩን :
አቶ : ተሾመ : ገ/ሥላሴ :
የሻምበል : ታምሩ : ኃይለ : ገብርኤል :
የሻምበል : ታዬ : ወልደ : ጊዮርጊስ :
አቶ : ወንድማገኘሁ :
አቶ : ኃይሉ : ወልደሚካኤል :
አቶ : ኃይሉ : ወልደ : ማርያም :
የመቶ : አለቃ : ነጋሽ : ተክለ : ማርያም :

አቶ : አሰፋ : በቀለ :
የመቶ : አለቃ : አሰፋ : ኃይለ : ማርያም :
የመቶ : አለቃ : አበራ : ጉበና :
አቶ : አብርሃም : ጸጋዬ :
ሚስት : ማሪክ : አርጌጽቶፖ :
አቶ : አክሲሉ : አጥላባቸው :
አቶ : አክሲሉ : ቤተ : ማርያም :
የመቶ : አለቃ : እርዳው : ዳርጌ :
የሻምበል : ካሣዬ : ማንደፍሮሀ :
አቶ : ካሣዬ : አደም :
አቶ : ክፈለኝ : ማንያዝሃል :
የሻምበል : ወልደ : ሐዋርያት : ገ/ማርያም :
ሻሸራሻ : ዘውዴ : ኦቶር :
የሻለቃ : ይልማ : ወልደሰማያት :
አቶ : ደምሴ : በቀለ :
አቶ : ጀማነሀ : መካሻ :
ሚስተር : ጀዋኪም : ማቶሾ :
አቶ : ጆሴፍ : ኃይሌ :
አቶ : ገብረዮሱስ : ኃይለማርያም :
አቶ : ጉደታ : ቦሩ :
የሻምበል : ጌታሁን : በቀለ :
አቶ : ግርማይ : ዘወልደ :
አቶ : ጸደቀ : ተክሌ ።

በሕግ ፡ ዲፕሎማ ፡ በሰኔ ፡ ወር ፡ ፲፱፻፷ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አግኝተው ፡ የሚመረቁ ፡ ተማሪዎች ፡

(የእንግሊዝኛ ፡ ክፍል) =

መቶ ፡ አለቃ ፡ ሙሉ ፡ ዋሌ ፡
አቶ ፡ ሰሎሞን ፡ አበበ ፡
አቶ ፡ ሸዋቀና ፡ ዜና ፡
አቶ ፡ በላቸው ፡ ዘመድኩን ፡
አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ኪዳኔ ፡
አቶ ፡ ተሰማ ፡ ገብረሥላሴ ፡
አቶ ፡ ታመን ፡ ጥላይ ፡
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ታየ ፡
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ቤተማርያም ፡
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ቦጋለ ፡
አቶ ፡ ኃይሌ ፡ አምላክ ፡ ኃይለ ፡ መለኮት ፡
ሻለቃ ፡ ንጉሤ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡
አቶ ፡ ዓለሙ ፡ ረዘነ ፡
አቶ ፡ አለም ፡ ሰገድ ፡ ገ/አግዚአብሔር ፡
አቶ ፡ አረአያ ፡ መድህን ፡ መርሻ ፡
አቶ ፡ አስናቀ ፡ ታደሰ ፡

መቶ ፡ አለቃ ፡ አሰፋ ፡ ኃይሌ ፡
አቶ ፡ አባተ ፡ ወንድምአገኘሁ ፡
ቄስ ፡ ኤርምያስ ፡ ከበደ ፡
አቶ ፡ አሸቴ ፡ ተሰማ ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ እንግዳ ፡ ወልደ ፡ አምላክ ፡
አቶ ፡ ከሰተ ፡ በራኪ ፡
አቶ ፡ ከበደ ፡ ዮሴፍ ፡ በርቶሎሚዮስ ፡
አቶ ፡ ኩምሳ ፡ ለታ ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ ካሳሁን ፡ ቢራቲ ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ ወንድይፍራው ፡ በለው ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ ደበበ ፡ ኃይሉ ፡
አቶ ፡ ጌታቸው ፡ ተምቶሚ ፡
አቶ ፡ ግርማ ፡ መንግሥቱ ፡
ሻምበል ፡ ግርማ ፡ ዘውዴ ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ ጥላሁን ፡ ትርፌ ፡ =

በሕግ ፡ ዲፕሎማ ፡ በሰኔ ፡ ወር ፡ ፲፱፻፺፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አግኝተው ፡

የሚመረቁ ፡ ተማሪዎች ፡ (የአማርኛ ፡ ክፍል) =

አቶ ፡ ለማ ፡ ትርፌ ፡
ፊታ/ሎልበጀ ፡ ስዩም ፡
አቶ ፡ መኮንን ፡ አጉናፍር ፡
አቶ ፡ መኮንን ፡ ደስታ ፡
አቶ ፡ መኮንን ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡
መዘምር ፡ መልክጸድቅ ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡
አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ ኃብተ ፡ ገብርኤል ፡
አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ በራሁን ፡
አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ አካሉ ፡
አቶ ፡ ሙሉጌታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡
ሻለቃ ፡ ሙላት ፡ እንዳይላሉ ፡
ሻምበል ፡ ሰሙን ፡ ንዋይ ፡
አቶ ፡ ሱልጣን ፡ ሰይድ ፡
አቶ ፡ ሸዋዬ ፡ ለማ ፡
አቶ ፡ ሸዋንግዛው ፡ ወልደ ፡ ዮሐንስ ፡
አቶ ፡ ሸመልስ ፡ ተፈራ ፡
አቶ ፡ በለጠ ፡ በረደድ ፡
ወይዘሮ ፡ በልዩ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡
አቶ ፡ በላቸው ፡ ገዝሙ ፡
አቶ ፡ በላይ ፡ መንገሻ ፡
አቶ ፡ በርሄ ፡ ፀጋዬ ፡

መቶ ፡ አለቃ ፡ በየነ ፡ ባልቻ ፡
አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ከበደ ፡
ኩሎኔል ፡ ብርሃኑ ፡ ወልደዮስ ፡
ሻምበል ፡ ተስፋዬ ፡ መንገሻ ፡
ሻለቃ ፡ ተስፋዬ ፡ ገብረየስ ፡
አቶ ፡ ተረፈ ፡ ገሠሠ ፡
አለቃ ፡ ተከሰተ ፡ ብርሃን ፡ ወልደዮሱስ ፡
አቶ ፡ ተወልደ ፡ ለብረሃ ፡
አቶ ፡ ታምሩ ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፡
አቶ ፡ ታደሰ ፡ አክሎማ ፡
ሻምበል ፡ ታደሰ ፡ እንግዳ ፡
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ካሳዬ ፡
መቶ ፡ አለቃ ፡ ታደሰ ፡ ገመዳ ፡
አቶ ፡ ታዬ ፡ ተፈራ ፡
አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ነውጤ ፡
አቶ ፡ ንጉሤ ፡ አበበ ፡
ሻለቃ ፡ ዓለሙ ፡ ግዛው ፡
አቶ ፡ ዓለሙ ፡ መለሰ ፡
አቶ ፡ ዓለማየሁ ፡ በላይ ፡
አቶ ፡ ዓለማየሁ ፡ ቦጋለ ፡
አቶ ፡ ዓለማየሁ ፡ ገብረ ፡ ተክሌ ፡

አቶ : ዓለማየሁ : ጉልላት :
 ቀኝ : ጌታ : አለባቸው : ካሣ :
 አቶ : አመዴ : ለማ :
 አቶ : አማረ : ሙላት :
 መቶ : አሲቃ : አስፋ : መንገሻ :
 አቶ : አስፋ : ወሰን :
 አቶ : አሰገደው : አመነሸዋ :
 አቶ : አበበ : ጅሬ :
 አቶ : አባሆይ : አረፈዳይኔ :
 መቶ : አሲቃ : አጥላባቸው :
 አቶ : አያሌው : አየነ :
 አቶ : እሙን : ተመልሶ :
 አቶ : እሹቴ : ደምቤ :
 አቶ : እኗለ : ዘመልዴ :
 አቶ : ከበደ : ኃብተ : ማርያም :
 ሻምበል : ከበደ : በቀለ :
 መቶ : አሲቃ : ክፍሌ : በላይ :
 መቶ : አሲቃ : ከተማ : ደስታ :

አቶ : ወልደ : ሚካኤል : ገብረአብ :
 አቶ : ይልማ : ታደሰ :
 መቶ : አሲቃ : ይልማ : መንግሥቱ :
 አቶ : ደምቤ : ያደቲ :
 አቶ : ደርባቸው : ሞሐመድ :
 መቶ : አሲቃ : ደበበ : ካሣ :
 አቶ : ገብረሕይወት : ወልደ : ሐዋርያት :
 አቶ : ገብረ : ማርያም : መርጊያ :
 አቶ : ገዛኸኝ : ወልዱ :
 አቶ : ጋረደው : በላይነህ :
 አቶ : ጌታቸው : አስፋው :
 መቶ : አሲቃ : ጌታቸው : ውብነህ :
 አቶ : ጌታቸው : ምንልኬ :
 አቶ : ጌታነህ : ውብነህ :
 አቶ : ጉሳዬ : ዘመድኩን :
 አቶ : ጉይቶም : በየነ :
 አቶ : ጥበቡ : አብርሃም :
 መቶ : አሲቃ : ራቃዱ : ዋኬዐ ።

በሐግ : ሠርቴሬኬት : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. አግኝተው : የተመረቁ : ተማሪዎች ።

(አዲስ : አበባ : ክፍል «ሀ») ።

አቶ : ለማ : ደገፉ :
 ሌ/ኩ : መርድ : አስፋው :
 አቶ : መቆያ : እሹቴ :
 አቶ : መኩንን : አስፋው :
 አቶ : ሙሉጌታ : ይመኑ :
 አቶ : ምስጋና : ታረቀኝ :
 መምሪ : ጣህለድንግል : ገብረክርስቶስ :
 አቶ : ሰሉሞን : ዳኛቸው :
 የመቶ : አሲቃ : ሰብስቤ : ከበደ :
 አቶ : ሰዋሰው : እንደው :
 አቶ : ስለሽ : ደስታ :
 አቶ : በላይ : ጌታሁን :
 አቶ : በቀለ : ወልደዮሐንስ :
 አቶ : ተስፋዬ : በዛብህ :
 አቶ : ተሾመ : ገላግል :
 አቶ : ተካ : ገብረ : ሕይወት :
 አቶ : ተፈራ : በየነ :
 የሻለቃ : ታምራት : ገብቤ :
 አቶ : ታደሰ : አብተው :
 አቶ : ታደሰ : ወልደኪዳን :
 አቶ : ቴዎድሮስ : አረፈ : ዓይኔ :
 አቶ : ኃይለ : ሥላሴ : ሐገስ :

አቶ : ኃይለ : ሥላሴ : በዛብህ :
 የሻምበል : ኃይሉ : ደስታ :
 አቶ : ኃይሌ : ወልደ : ሐና :
 አቶ : ንጋቱ : ሀብተማርያም :
 የሻምበል : አማረ : አደራ :
 አቶ : አስፋ : ተገኝ :
 አቶ : አስፋ : አካለ : ሕይወት :
 አቶ : አስፋ : አየለ :
 አቶ : አስፋው : ይትባረክ :
 አቶ : አስቤ : ገብረ : ሥላሴ :
 አቶ : አሻግሬ : ኃይሌ :
 አቶ : አበበ : አውግቸው :
 አቶ : አብርሃም : ተክሌ :
 አቶ : አብርሃም : ድሬሳ :
 አቶ : አንዱ : ዓለም : በላይ :
 አቶ : አየለ : ወልደሐዋርያት :
 አቶ : አያሌው : ደስታ :
 አቶ : እሹቴ : ገብረ : ማርያም :
 አቶ : እንዳለው : መንገሻ :
 አቶ : እንግዳ : ጌጥ : ወርቁ :
 የሻምበል : ከበደ : ሰንበቶ :
 አቶ : ካሣሁን : አበበ :

አቶ፡ ወርቁ፡ ወልደ፡ አረጋይ፡
 የሻለቃ፡ ወንድሙ፡ ገብረ፡ ማርያም፡
 አቶ፡ ውቤ፡ ወልደየስ፡
 የሻለቃ፡ ዘሪሁን፡ ገብረሥላሴ፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ መዝገቡ፡
 አቶ፡ ዘውዴ፡ ተድላ፡
 አቶ፡ የማንብርሃን፡ ወንድምአየሁ፡
 የሻለቃ፡ የኔንሀ፡ ዓለሙ፡

አቶ፡ ደሳለኝ፡ ዓለሙ፡
 ሌ/ኩ ደባልቄ፡ ገዳ፡
 አቶ፡ ጥላሁን፡ ኃይሌ፡
 አቶ፡ ጥላሁን፡ አስፋው፡
 አቶ፡ ጽጌ፡ ደርሰህ፡
 አቶ፡ ፈለቀ፡ ደምቤ፡
 አቶ፡ ፍሬ፡ ሕይወት፡ በይበይን፡

በሕግ፡ ሠርቲፊኬት፡ በሰኔ፡ ወር፡ ፲፱፻፶፰፡ ዓ.ም. አግኝተው፡ የተመረቁ፡ ተማሪዎች።

(አዲስ፡ አበባ፡ ክፍል፡ «ለ»)

አቶ፡ ለማ፡ ተረፈ፡
 ሌ/ኩ ሉልሰገድ፡ ኃይሌ፡
 የመቶ፡ አለቃ፡ ሉልሰገድ፡ ንጉሜ፡
 የሻምበል፡ መለሰ፡ መቼላ፡
 የመቶ፡ አለቃ፡ መለሰ፡ ዓለሙ፡
 ሐጂ፡ መሐመድ፡ ሰራጅ፡
 አቶ፡ መስፍን፡ ማሞ፡
 አቶ፡ መስፍን፡ ተፈራ፡
 አቶ፡ መርጋ፡ ሰኝ፡
 የመቶ፡ አለቃ፡ መንገሻ፡ ዘውዴ፡
 የመቶ፡ አለቃ፡ መንግሥቱ፡ በጋሻው፡
 አቶ፡ ሙሉጌታ፡ እንዳለ፡
 አቶ፡ ማሙዬ፡ መሸሻ፡
 አቶ፡ ማሞ፡ ወልደማርያም፡
 የአሥር፡ አለቃ፡ ምንይል፡ ሸዋ፡ ሀብቱ፡
 አቶ፡ ምሲሳ፡ ጋሪ፡
 አቶ፡ ሰይፍ፡ በጂያ፡
 አቶ፡ ሥዩም፡ ኃይለሚካኤል፡
 አቶ፡ ሥዩም፡ አበበ፡
 አቶ፡ ማህሉ፡ ምሕረቱ፡
 አቶ፡ ሸፈራው፡ መሸሻ፡
 አቶ፡ በቀለ፡ ደምቤ፡
 አቶ፡ ብርሃኑ፡ አባይ፡
 አቶ፡ ብርቁ፡ አባሠራን፡
 አቶ፡ ተስፋዬ፡ ዱባለ፡
 አቶ፡ ተረፈ፡ ገብረመስቀል፡
 አቶ፡ ተሸመ፡ ቢረሳው፡
 አቶ፡ ተከሰተ፡ ብርሃን፡ ድባቡ፡
 ኩሎኔል፡ ተክለማርያም፡ አባይሬ፡
 አቶ፡ ተክሌ፡ ገብረ፡ መስቀል፡
 አቶ፡ ተገኝ፡ ሀብቱ፡
 አቶ፡ ተገኝ፡ ወንዳፍራሽ፡

የመቶ፡ አለቃ፡ ታየ፡ ቁምላቸው፡
 የሻምበል፡ ታደሰ፡ ተስፋ፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ አበበ፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ ወልደጻድቅ፡
 አቶ፡ ታደሰ፡ ጭጭ፡ ስይበሉ፡
 ያምሳ፡ አለቃ፡ ታደሰ፡ ፈይሳ፡
 አቶ፡ ኃይለ፡ ልዑል፡ ሀብተዮሐንስ፡
 አቶ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ አስፋው፡
 አቶ፡ ኃይለ፡ ኢየሱስ፡ ሙላት፡
 አቶ፡ ኃይሌ፡ አጋኛፍር፡
 ሌ/ኩ አህመድ፡ አሚኑ፡
 አቶ፡ አለን፡ ወንዴ፡
 የሻምበል፡ አማረ፡ ንጋቱ፡
 አቶ፡ አማረ፡ ደግሬ፡
 አቶ፡ አራጋው፡ ወልዴ፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ ዘአማኑኤል፡
 አቶ፡ አሰፋ፡ ደስታ፡
 አቶ፡ አስፋው፡ መሸሻ፡
 አቶ፡ አስፋው፡ ገብረኢየሱስ፡
 አቶ፡ አበበ፡ ተሰማ፡
 አቶ፡ አበበ፡ አስገልጥ፡
 አቶ፡ አድማሱ፡ አስረስ፡
 የሻለቃ፡ አድማሱ፡ ጀምበሬ፡
 አቶ፡ አድማሴ፡ ገሠሠ፡
 ወይዘሮ፡ ዓይኔ፡ አበባ፡ ሸዋንግዥው፡
 አቶ፡ አጋ፡ ነጋሽ፡
 አቶ፡ እሸቱ፡ ከበደ፡
 አቶ፡ ከበደ፡ ተረፈ፡
 መቶ፡ አለቃ፡ ከፋለ፡ አድገሀ፡
 አቶ፡ ካሳሁን፡ ወርቅነህ፡
 አቶ፡ ወልደትንሣኤ፡ ገብረሚካኤል፡
 አቶ፡ ወልደጻድቅ፡ ወልደሰማዕት፡

አቶ : ወንድሙ : ገብረመድሃን :
 አቶ : ወንድወሰን : በቀለ :
 አቶ : ዓለማየሁ : አጋ :
 አቶ : ዓለማየሁ : ወንድሙ :
 አቶ : ዓለምሰገድ : አርአያ :
 አቶ : ዕጹብ : ደስታ :
 አቶ : የማነ : ብርሃን : መላኩ :
 አቶ : ይልማ : በቀለ :

አቶ : ይትባረክ : ተሾመ :
 አቶ : ዲሚጥሮስ : ገብረሐና :
 አቶ : ዳባ : ሱጋጣ :
 አቶ : ገላሁን : አባተ :
 አቶ : ገመቹ : ጉታ :
 አቶ : ገብረሥላሴ : ደስታ :
 አቶ : ፋንታሁን : ብርሃኑ :
 አቶ : ፍታወቅ : ደመኢየሱስ ።

በሕግ : ሠርቲፊኬት : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፶፮ : ዓ.ም. አግኝተው : የሚመረቁ : ተማሪዎች ።

(አሥመራ) ።

አቶ : ሀብተ : ማርያም : ደባስ :
 አቶ : ሐሚድ : ሰማን : ኢድሪስ :
 አቶ : ሑሴን : ፋራሕ :
 አቶ : መሐመድ : ሐንኪል :
 አቶ : መሐመድ : ኑር : ቁሰማላ :
 አቶ : መሐመድ : አሲ :
 አቶ : መሐመድ : ኢብራሂም : ሐንጋላይ :
 አቶ : መሐመድ : ኢድሪስ : ዑመር :
 አቶ : መኩንን : አሰረሱ :
 አቶ : መኩንን : ደስታ :
 አቶ : መዋለል : መብራህቲ :
 አቶ : ሰሎሞን : ካሕሳይ :
 አቶ : ሰይድ : ከሲፋ :
 አቶ : ሳልሕ : ሺፋ :
 አቶ : ሥዩም : ይሕደጉ :
 አቶ : ሥዩም : ፍስሐ : ጽዮን :
 አቶ : በዩን : አሰፍሐ :
 አቶ : በዩን : ገብረሥላሴ :
 አቶ : ብርሃን : ክፍለማርያም :
 አቶ : ተስፊት : ዘሚካኤል :
 አቶ : ተስፋ : ጽዮን : ኢያሱ :

አቶ : ተክኤ : ገብረክርስቶስ :
 አቶ : ተኸለ : ካሕሳይ :
 አቶ : አርአያ : ገብረሥላሴ :
 አቶ : አፈወርቅ : ጆርጅ :
 አቶ : ኢሳይያስ : ሀብተ : ሥላሴ :
 አቶ : ከሲፋ : መሐመድ : ዓሊ :
 አቶ : ካሕሳይ : አሰፍሐ :
 አቶ : ካሣሁን : ደረሰ :
 የሻምበል : ክብረ : አብ : በርሄ :
 አቶ : ክብርም : ዘይሉ :
 አቶ : ወልዱ : በርሄ :
 ያምሳ : አለቃ : ወረታ : ተክለ : ሃይማኖት :
 አቶ : እቁባዝጊ : አድከመ :
 ያምሳ : አለቃ : ዮሐንስ : ተክለየስ :
 አቶ : ገብረሚካኤል : ብሥራት :
 አቶ : ገብረሥላሴ : ገረንበኤ :
 አቶ : ገብረእግዚአብሔር : ተስፋ : ሚካኤል :
 አቶ : ገብረትንሣኤ : ወልደሥላሴ :
 አቶ : ጸሐየ : ዮሐንስ :
 አቶ : ጸጋዬ : ባይሩ ።

በሕግ : ሰርቲፊኬት : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፶፱ : ዓ.ም. አግኝተው : የሚመረቁ : ተማሪዎች :

(አሥመራ) ።

አቶ : ሐረገወይን : ዘርአዮሐንስ :
 አቶ : መሐሪ : ምስግና :
 አቶ : ሞሐመድ : ኑር : አህመድ :
 አቶ : ረዘን : ተስፋዬ :
 አቶ : ርአሶም : ገብረማርያም :
 አቶ : ሳልሕ : ካራር :
 አቶ : ሰዩም : ነጋሲ :

አቶ : በርሄ : ወልደሚካኤል :
 አቶ : በዩን : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ተስፋማርያም : ነጋሽ :
 አቶ : ተስፋሚካኤል : ገብረሚካኤል :
 አቶ : ተስፋሚካኤል : ሐጉስ :
 አቶ : ተክለ : እተል :
 አቶ : ተክለሃይማኖት : በርሄ :

አቶ : ተወልደ : መድኅን : ገብረኪዳን : አቶ : ኤፍሬም : ዑቄባገብርኤል :
አቶ : ነጋሽ : ደስታ : አቶ : ኪዳኔ : ብርሃኔ :
አቶ : አለም : አማረ : አቶ : ክብረአብ : እዩብ :
ግራዝማች : አርአያ : ሐጉስ : አቶ : ክፍለ : ኪዳን :
አቶ : አበበ : ድባቸው : አቶ : ክፍለ : ሃሐይ :
አቶ : አብርሃም : ደስታ : አቶ : ዘራሁን : እየለ :
አቶ : አብርሃም : ገሀለእግዚእ : አቶ : የማነ : ተክለ :
አቶ : አብዱሰላም : ሙሳ : አቶ : ይመስገን : ሐይለ : ጊዮርጊስ :
አቶ : አዶም : ሞሐመድ : ሳለህ : አቶ : ዮሐንስ : ኃይለ :
አቶ : ዓምደብርሃን : ገብረሥላሴ : አቶ : ደበሳይ : ተስፋ : ኃብር :
አቶ : ዓምደማርያም : ምስጉን : አቶ : ትርጊያ : ተስፋሥላሴ :
አቶ : ኢድሪስ : ኢብራሂም : አቶ : ጳውሎስ : ኤጀል ።

በሕገ : መንግሥት : በሰኔ : ወር : ፲፱፻፶፭ : ዓ : ም : ሰርተፊኬት : አግኝተው ፡

የተመረቁ : ተማሪዎች : (የእንግሊዝኛ : ክፍል) ።

የተከበሩ : አቶ : ሰይፈ : ታደሰ : የተከበሩ : አቶ : አለምነህ : በላይ :
የተከበሩ : አቶ : በየን : አብዲ : የተከበሩ : ቄስ : ኤርሚያስ : ከበደ :
የተከበሩ : አቶ : ታደሰ : አያሌው : የተከበሩ : አቶ : ከበደ : ኩሳ :
የተከበሩ : አቶ : ኃይሉ : ደምቤ : የተከበሩ : አቶ : ጥላውን : ኃይሌ :

በሕገ : መንግሥት : በሰኔ : ወር : በ፲፱፻፶፮ : ዓ : ም : ሰርተፊኬት : አግኝተው ፡

የተመረቁ : ተማሪዎች : (የእማርኛ : ክፍል) ።

የተከበሩ : አቶ : ለገሠ : አበጋዝ : የተከበሩ : አቶ : ነምራ : ዴሬሳ :
የተከበሩ : አቶ : መስፍን : ኃይለ : ማርያም : የተከበሩ : አቶ : አበራ : ባለህ :
የተከበሩ : አቶ : ሙሉዓለም : ከልካይ : የተከበሩ : አቶ : አብድልላቃድር : አህመድ :
የተከበሩ : አቶ : ሞገስ : ወልደ : ጸድቅ : የተከበሩ : አቶ : አብድልአዚዝ : ሞሐመድ :
የተከበሩ : ወይዘሮ : ራቢያ : አብድልላቃድር : የተከበሩ : አቶ : አባተ : አምበርብር :
የተከበሩ : አቶ : ሰለሞን : ሀብተ : ጊዮርጊስ : የተከበሩ : አቶ : አያሌው : ጉቤ :
የተከበሩ : አቶ : ሰይፈ : ያሬድ : ዓለማየሁ : የተከበሩ : አቶ : አፈወርቅ : ወልደ : ኪሮስ :
የተከበሩ : አቶ : ሽመልስ : አበራ : የተከበሩ : አቶ : ኢብራሂም : ሞሐመድ :
የተከበሩ : አብር : አለቃ : በረሃ : ወልደ : የተከበሩ : አቶ : እንዳሻው : በረደድ :
የተከበሩ : አቶ : ለገሠ : አበጋዝ : የተከበሩ : አቶ : እንደው : ገሠው :
የተከበሩ : አቶ : በራሁን : ወንድምነህ : የተከበሩ : አቶ : ከበደ : አዋናፍ : ሰገድ :
የተከበሩ : አቶ : ብስራት : ወልደ : መስቀል : የተከበሩ : አቶ : ከበደ : በረኛ :
የተከበሩ : አቶ : ተሰማ : ዲንሚ : የተከበሩ : አቶ : ከበደ : ሦሪ :
የተከበሩ : አቶ : ተሾመ : ባህሩ : የተከበሩ : አቶ : ወልደ : አማኑኤል : ዱባለ :
የተከበሩ : አቶ : ተክሌ : ረዳ : የተከበሩ : አቶ : ጌታነህ : ከበደ :
የተከበሩ : አቶ : ተዘራ : ሸበሺ : የተከበሩ : አቶ : ኃይም : እስመላሽ :
የተከበሩ : አቶ : ታየ : ከበደ : የተከበሩ : አቶ : ፍቅረሥላሴ : ተስፋ :
የተከበሩ : አቶ : ታደሰ : መድፋ : የተከበሩ : ባላምባራስ : ፍቅሬ : ወልደየስ።

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

1965-66 (1958 E.C.)

James C.N. Paul, Professor of Law and Dean

Faculty of Law, Haile Sellassie I University

The outstanding event of the year past occurred on June 30 - Sene 24. This was our third, and largest, graduation — and the first where it was my privilege to present to H.I.M., the Chancellor, the names of candidates who had qualified for the University's LL.B. degree, the first class of students to attain this honor. Then, on July 9, we held our first graduation in Asmara, at which 43 students were awarded certificates in law after two years work in the Law Faculty's extension program.

Thus, with the graduation of 1966, the Faculty of Law marked its first milestone. Perhaps it is not amiss to review briefly some of the history of the Faculty during its first three years.

The First Two Years

The Law School started on a modest basis in September 1963. We faced the usual problems of initiating such an undertaking: planning the educational program; recruiting staff in a relatively short time; marshalling the minimum library necessary for effective work; securing some outside resources to help defray the heavy extra costs of launching the institution. All this had to be done quickly and in a fashion which would, to the maximum extent possible, set demanding professional standards, create a professional esprit. Since there were no published textbooks on Ethiopian law, we had to mimeograph our own course-books, hoping eventually to develop them into useful Ethiopian law books. A seven-man faculty and 23 full-time students and 40 evening students started classes.

Several basic decisions were taken after the first year. One was to develop and expand part-time programs on a non-degree level to provide basic legal education for persons presently involved in legal administration. This was done through the creation of an evening Diploma program and the expansion of the Certificate program. A second decision was to expand staff to maintain what we regard as an essential condition in legal education here (at least during the developmental period), viz: one man should not be expected to teach and develop more than one basic subject area, a condition dictated by the almost total absence of text and source materials, the complexity of the subject matter and the need to develop materials expounding the law and relating it to local problems. A third basic decision was to attempt to expand the contacts of our Faculty and the sources of further staff recruitment: while we teach in English we need teachers trained in continental law and civilian methods. A fourth decision, necessitated by the others, was to seek, as vigorously as we could, additional sources of outside finance.

By the second year our full-time staff had increased to 12 with new teachers drawn from Canada, the U.K. and Europe. A second generous grant was received from the Ford Foundation, and assistance in the form of financing for teachers and gifts of books was given by the British, French and Belgian governments. Several small foundations and private lawyers in the U.S.A. donated funds totalling U.S.\$10,000 to support our library and student research program, and the New World Foundation granted U.S.\$5,000 to our library. Negotiations for assistance from the Federal Republic of Germany and from U.S. A.I.D. were initiated and have borne fruit in our third year.

In recruiting staff, contacts were established with McGill University, which led to the recruitment of a teacher from its neighbour, Montreal University, and prospects for further cooperation with these Quebec institutions. This cooperation is of particular importance because Quebec, like Ethiopia, is a "mixed" legal jurisdiction. The U.S. Peace Corps agreed to serve as a vehicle for recruitment of several staff, whom we would be free to select.

By the end of the second year we had enrolled an additional LL.B. class, a new Certificate class, a Diploma class, and we were starting an Extension Law School in Asmara — a Certificate class for prosecutors, judges and advocates. At the beginning of the third year we expanded the Diploma program by initiating the teaching of one section of the entering class in Amharic, and the teachers in this program began preparing Amharic translations of materials for text and sourcebook purposes. In addition we were requested by a group from the Parliament to initiate a course in public law for interested MP's, and a special program was launched, with teaching in both English and Amharic. The Asmara program was expanded by another class; it was staffed by one full-time and two part-time teachers, and a small law library was developed in conjunction with it. All told — in both Addis Ababa and Asmara — some 550 people were enrolled in all our various courses.

During its initial two years the Faculty began the development of a research-publication program. The purpose was to try, to the best of our ability, to produce basic text and teaching materials which would: (1) provide the core of materials needed for instructional purposes in the Law School and (2) begin to provide a body of available expository material on modern Ethiopian law. In cooperation with the Ministry of Justice the first issue of the *Journal of Ethiopian Law* — published in both Amharic and English — appeared in June 1964; it provided, for the first time, a selection of court judgments published for the edification of the profession as well as articles dealing with problems of contemporary law. In addition to the *Journal*, several other books were published; a substantial file of court decisions was collected; translation of other material was undertaken.

During the period July 1963 - July 1965 our library grew from zero to about 6,000 books. Its growth was facilitated by the yeoman efforts of Professor Albert Blaustein of Rutgers University, who served as a sort of "overseas librarian," consultant and purchaser. He did his job so well that by 1965 it was clear we needed both a full-time competent staff to handle the mushrooming problems of administration and enlarged physical quarters. In 1966 these steps were taken, and the library has vastly improved under the administration of our full-time staff, an able librarian and a very hard-working faculty committee.

Indeed our physical growth is interesting to record. The law building, formerly the "Duke's House" and later the office of the Emperor's private cabinet,

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

was empty, unswept and a bit foreboding when we entered it in the rainy season (July) of 1963. Now it is used to maximum capacity — with classes almost continuously from 8:45 a.m. till 9:00 p.m. in the evening; the library covers most of the ground floor; we have taken over one annex building and next year we will also occupy the building now used by the School of Social Work. We have grown from an almost empty shell of a building to, next year, a “campus” within a campus.

The Third Year, 1965/66: A Summary of Major Events

During our third year we had in Addis Ababa and Asmara 17 full-time staff (3 for only one semester), 9 part-time staff, and one on leave.

The programs of the Faculty have included:

- 3 *LL.B. classes* (full-time);
- 1 *LL.B. class* (part-time, a 4 year program virtually identical to the full-time program with students taking the same examinations, together, anonymously);
- 3 *Diploma classes* (2 sections in English, 1 in Amharic);
- 3 *Certificate classes* (2 in Asmara, teaching in English, 1 in Addis Ababa, Amharic);
- 1 *Special Certificate class* in Public Law (designed for Members of Parliament at their request).

All told there were, at the beginning of the last academic year, about 550 students, approximately 90 studying for the LL.B., 190 for the Diploma, the balance for the Certificate here and in Asmara. At least 75 per cent of this total student body were judges, prosecutors, police, civil servants, military officers, or Members of Parliament. A substantial number of advocates also were enrolled.

A “pre-law” program was established in cooperation with the Faculty of Arts; students in that Faculty (and in the business faculty) intending to study law are now required to register for this option at the end of their freshman year. In the second year they take courses selected by us, including an introductory legal method and writing course under our instruction and French; they enter our Faculty upon successful completion of the pre-law year. Next year the program will contain a little more legal content and a heavier emphasis on French. Thirty students were enrolled in the pre-law program this year, and we anticipate that it will become the principal source of our entering classes in the future.

The Faculty continued to emphasize individual written work as a major part of the educational process. First-year LL.B. students are given short “problem-solving” assignments continuously throughout the year. Second-year students write longer papers, including “drafting” assignments for various courses. Each senior prepares a major thesis-length paper, which he works on over the full year; the thesis counts heavily in his final grade. With some modification — and intensification — this program will be continued next year.

The Faculty Research Committee continued to develop our research program. Two more publications (Professor Redden's *Legal Formbook* and Dr. Vanderlin-

den's *Sources of Ethiopian Law*) have been printed and two others are now at press. Due to printing delays not of our making, publication datelines of the *Journal of Ethiopian Law* were delayed, but its issues reflect, I think, continuing improvement in the *Journal* as a professional and scholarly organ.

Our library has continued to expand, both physically and in terms of the collection. After some alterations and renovation of several rooms, it now occupies most of the ground floor.

Last year the Faculty launched a major student vacation work program. Students worked on a number of projects, including translation of court judgments, translation of *Journal of Ethiopian Law* articles, assigned field studies to gather information and on assignments for various individual faculty members. We are convinced that the long vacation months must not be wasted; it is a time when valuable research can be done and when extra reading and non-structured study can be emphasized. Five university years is all too short a time to educate lawyers. To waste three months seems unwise — to say the least. The summer work program will continue this year. In addition we hope to develop a program of required outside reading and study on selected subjects.

The Law Students' Association sponsored several important programs and presented a series of well-received TV programs entitled "The Verdict is Yours." Another important LSA project was the initiation of "Law House Project." The housing conditions of our students are deplorable. Apart from other factors, this affects academic standards and professional esprit. It is essential to our future development that we have a facility to house students most in need of housing and a facility which will enable professional growth. Law study should be a "total immersion" in law; law students should indeed live, eat and breathe law; they should live in a setting where they can meet with more senior members of their profession; they should have adequate study facilities for study around the clock, throughout the week. "Law House," discussed below, is a student self-help program to achieve that end by raising funds to build a hostel on University land at our expense, under LSA management. Its success will mean much to the future of the Law School.

The details of some of these items of report are set forth below.

The Research-Publication Program

Journal of Ethiopian Law — 2 volumes of 2 issues each, in Amharic and English — a total of 1,120 pages. The *Journal* is published jointly with the Ministry of Justice. An editorial board, chaired by H.E. Ato Belatchew Asrat, Vice-Minister of Justice, determines basic publication policy. Working editorial responsibility is shared by the faculty and student editors.

Books — Seven books are now in print, two of them published jointly with the Institute of Ethiopian Studies as part of a Land Tenure Series. A third book in this series, *State and Land in Ethiopian History*, by Richard Pankhurst, is now being printed. Also now at press is a monograph by Professor Kenneth Redden, *The Law Making Process in Ethiopia*.

Mimeographed Materials — Sets of mimeographed materials, many of them in the form of temporary course books, have been prepared for all of the courses

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

currently being taught by the Faculty. One of the Faculty's major tasks over the next years will be to develop these materials into textbooks suitable for publication.

Other On-Going Projects — Over the long vacations students have been translating significant court judgments for the law faculty library and for possible publication in the *Journal*. Another major project is the so-called "lexicon project," the first step toward a full-scale linguistic study which would standardize, and where necessary create, Amharic equivalents of foreign legal terminology. Students have been preparing alphabetical cross-indices of the legal terms used in the Amharic, English and, where one exists, French versions of the Ethiopian codes. When completed, these indices will enable researchers quickly to determine how legal terms have been translated between the three languages.

Library Development

1. *Size of Collection:*
  - a) *General Collection:* 8125 volumes (of these, 1803 are pamphlets and 790 government documents).
  - b) *Ethiopian Collection:*
    - 1) in the stacks: 230 volumes;
    - 2) in the archives: 46 volumes and 220 unbound items, including documents, case reports, copies of legislation and materials relating to legal science.
2. *Current Subscriptions:* 195.
3. *Purchases Since August 1965 (excluding recurrent items):* 1150 volumes.
4. *Gifts:*
  - a) From the Belgian government a collection of legal materials representing a gift of 81,411 Belgian francs.
  - b) From the Federal Republic of Germany a gift of 60 volumes.
  - c) From the International Commission of Jurists a gift of 8 books on subjects related to international law.
  - d) From the Ministry of Foreign Affairs of Ethiopia a gift of 20 volumes of the International Court of Justice Reports.
  - e) From the United Nations Economic Commission for Africa a gift of various U.N. documents in the following fields: economics, social questions, international law, international administration, human rights and other miscellaneous materials.
  - f) From Judge W. Grabowski of the High Court of Ethiopia a gift from his personal legal library of about 40 volumes.

Our library is by no means adequate for the long haul. Given adequate funds we will build here a research library which will serve Ethiopia well, which will provide the base for expansion of our educational program, particularly in

fields of comparative law in Africa. To make the Law School excellent, we *must* make the library excellent. We will continue to need substantial resources to complete that job.

Distinguished Guests and Law School Forums

Professor William Twining of Queen's University, Belfast (who has previously taught for 5 years in Africa at the Faculties of Law of Khartoum and Dar es Salaam) and Professor Roger Fisher of the Harvard Law School visited us as external evaluators. Each made several recommendations concerning our curriculum, recruitment methods, and other matters, some of which have already been adopted.

Professor Mirjan Damaska of the University of Zagreb visited us for over 10 days lecturing the regular Penal Law class; he also delivered a formal lecture on socialist concepts of penal law. His visit was most helpful and stimulating.

Dean Jefferson Fordham of the University of Pennsylvania visited us for several days in his capacity as Chairman of the Executive Committee of Project SAILER, a Ford Foundation sponsored project which provides assistance in staff recruitment and overseas staff expenses for law faculties in Africa.

Dean Zaki Mustafa of the Faculty of Law of Khartoum University visited us for several days, partly for pleasure, partly to discuss problems of implementation of the Ibadan law teachers conference proposals of last year, looking toward the formation of an Association of African Law Schools.

Professor James Coleman, former director of U.C.L.A.'s African Studies Program, now Chairman and Professor of Political Science at Makerere, visited us and lectured on "African One Party Political Systems."

Dr. Henry L. Shepherd of the Connecticut bar lectured on the development of the legal profession in Europe, England and America.

The International African Institute sponsored a 10 day seminar on "African Law - Concepts and Procedures" during January. About 15 experts - teachers and practitioners, lawyers and anthropologists - from Europe, America and Africa - participated. In conjunction with that meeting the International African Law Association held its annual meeting at our Faculty.

The Law Students' Association sponsored a number of significant forums and lectures, including ones on the Rhodesian crisis, the constitutional right to counsel, and constitutional development in the Republic of the Congo.

The major program of the Law Students' Association was "Law School Day." on this occasion we dedicated the site of Law House (see below) with President H.E. Lij Kassa Wolde Mariam presiding; H.E. Ato Mammo Taddesse, the Minister of Justice, addressed the student body, and members of the student body put on a "mock trial" with President Judge Buhagiar presiding. This was the third annual "Law School Day" — and the most successful. Next year I look forward to a "Law School Day" which will bring back our alumni; and hopefully the day will come, when we are old enough, that it will be a very large alumni day.

Students also participated in the highly popular series of recent television programmes entitled "The Verdict is Yours." These programmes of appellate court

argument, produced by the students under L.S.A. auspices with a faculty adviser, were requested and designed as an educational demonstration of the law, legal argument and the legal process.

The Asmara Extension Programme

The following is taken from the report of Mr. Norman Metzger of our Asmara extension faculty:

I was sent to Asmara in 1964 for the purpose of investigating the need for a law extension program there. I began talks with the Attorney General, the Vice Afenigus of the Supreme Court, the President of the High Court, and the Director of the Ministry of Justice in Asmara. All agreed on the desirability of establishing a law extension and promised their cooperation.

After the preliminary discussions, tentative arrangements were made for opening the law extension on December 1, 1964. Since the extension was mainly interested in training government employees employed in law related jobs, an appeal was sent out by the Director of the Ministry of Justice requesting all interested persons with a good command of English to enroll in the law extension courses. Courses were to be taught in the afternoon, with government employees excused from their work to attend classes. Furthermore, the government cooperated by deducting the school fees from each student's salary, which made fees easily collectible.

In the second week of November a notice was put into Asmara's local newspapers announcing the opening of the law extension on December 2, 1964, and requesting those interested to register at the Haile Sellassie I University Extension office. The response was overwhelming. We had established that 30 students were needed as a minimum before classes could be opened. We had 82 registrants, over 68 of whom were present for classes on opening day.

Classes began on December 2, 1964. The first course offered was criminal law and the Ethiopian Penal Code. The second course offered during the second semester was the Ethiopian Criminal Procedure Code. These courses were offered first because many of the students were government employees involved in application of criminal law and criminal procedure.

During the early part of 1965, many persons approached me concerning the prospects of opening a new class in September. I discussed the matter with the Attorney General and the President of the High Court. It was difficult to determine the probable enrollment of a new class. It was clear to me that there was a need in the private sector of the community and it was a need which should be answered. The first year's class was mainly government employees and advocates. But private businesses need to know the law as well as government.

To more accurately gauge the demand, an announcement was again put in the newspapers requesting interested persons to register at the University Extension office. Opening of a new class was made dependent on the response to the notice. Again 25-30 students were considered a minimum enrollment. Over 60 prospective students answered the notice and registered, mainly privately employed, but also government employees who could not get leave from work for the existing afternoon class. Plans began immediately to open a new class and arrangements were

made for recruiting additional law teachers. Most fortunately both H.E. Ato Amanuel Amdemichael, the Attorney General, and H.E. Judge Negussie Fitawake, President of the High Court, agreed to teach some of the courses.

One project which has been systematically carried out since my arrival in Asmara has been the growth of the law section of the public library located in the Ministry of Education building. On my visit to Addis Ababa in November 1964, I prepared a list of criminal law and procedure books to be purchased by the University for use in Asmara. Again in September 1965, while I was in Addis Ababa, I prepared a list of books on civil law, commercial law, evidence, international law, legal philosophy and jurisprudence, taxation, property, administrative law, history of the civil law, etc. Today, the new books which have arrived total 127, which supplement the law books already in the public library. Purchase of the books was made on the recommendations of law professors in Addis Ababa and with the assistance of Professor Blaustein, the Law Faculty's consulting librarian.

Students have developed the notion that outside study using the library's law books can supplement their class learning and materials. The Ministry of Education has consented to the use of their library for housing the law books until such time as a building can be permanently purchased for the Asmara Extension, which hopefully will have a library exclusively for Extension books.

Prospects for Next Year, 1966-67: At the present time, two certificate of law programs are being taught to two separate classes. The second year class will finish the certificate of law program in June, 1966, and it is tentatively planned that the graduation exercises will be held on July 9, 1966, with the students receiving a certificate in law. It is hoped that the second year class can continue with a third year class of advanced law training, with courses in the Commercial Code, evidence, and obligations, resulting in a diploma or an advanced certificate.

The first year class will continue for a second year with courses in constitutional law, civil procedure, and obligations. They will graduate in July 1967 with a certificate in law.

The Special Public Law Certificate Program

In November, 1965, a number of Members of Parliament requested us to offer a special course of lectures for them on the Constitution of Ethiopia. We arranged such a program of instruction, which was thereafter approved by the University; the curriculum dealt, principally, with constitutional law, legislative procedure, administrative law and taxation. Over forty hours of lectures were given in each semester with an examination at the end of each semester. The students were given a choice of registering for a course of instruction in English or in Amharic; eight enrolled in an English section and thirty-six in an Amharic section. I think the course was well-received and it may be that similar special purpose courses can be offered if there is a similar demand.

The "Law House" Project

There are about 75 full-time students studying for the law degree in our Faculty. These students come to the University from all parts of Ethiopia; many have no money resources and most who come from outside of Addis Ababa have no adequate place to live.

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

Living conditions for a great many of our students are deplorable. The University lacks dormitory facilities. Rooms and flats to rent near the University are almost impossible to find; facilities with adequate electricity and water are more expensive than many students can afford.

Not only is this situation bad for health and discouraging to morale, but it affects academic standards. It must be rectified. For law study requires endless hours of reading; it requires much discussion between students. Entry into law school is entry into a profession.

The students, with the advice of staff, are trying to do something themselves to secure adequate living quarters for those most in need. Under the auspices of the Law Students' Association they have organized a cooperative, self-help project to build "Law House," a hostel.

"Law House" will house 40 students, 2 per cubicle; it will have a modest recreation room and central bathroom facilities. It will serve also as a place where law alumni and law students may meet from time to time.

The University is providing land. The Law Students' Association will assume the rest of the responsibility — to finance, build and operate the facility. They will need help — contributions from the legal community in Addis Ababa and elsewhere. We do not know — but we hope — that a public subscription will enable us to succeed.

This is a demonstration project. As far as we know, this is the first project of its kind at the University. Aside from meeting the needs of law students, we believe this project can show the way in which other groups of students and staff, cooperatively, can help to meet the critical University housing shortage.

I hope, finally, that Law House will be a demonstration of the purpose, maturity and achievement of the first generations of students to pass through the Law School. I hope that it will help to develop traditions of pride for future law students. I hope it will receive the support it needs. I hope it will succeed!

Appendix

STUDENTS OF THE FACULTY OF LAW — 1965-66

LL.B. Class of 1966 (Graduates)

Ato Ababiya Abajobir	Miss Alexandra Hamawi
Capt. Abebe Guangoul	Lt. Mammo Mezemer
Lt. Aberra Bantiwalu	Ato Sehul Micael
Lt. Daniel Zelleke	Ato Selamu Bekele
Lt. Eyassu Ayall	Ato Shemellis Houssein
Ato Gebrehiwet Aregary	Ato Yacob Haile Mariam
Lt. Getahun Dante	Ato Yohannes Herouy
Ato Girma Tadesse	Ato Zerabruk Aberra
Ato Haile Mikael Kebede	

LL.B. Class of 1967 (Part-time)

H.E. Ato Aberra Jembere	Ato Mebrahtu Yohannes
Ato Abiyu Geleta	Ato Mengesha Workeneh
Ato Assefa Tsegaye	Ato Nabiyelul Kifle
Ato Bulcha Demeksa	Ato Nega Fanta
Ato Ijjigu Demissie	Ato Seifu Felleke
Ato Kassa Beyene	Ato Worku Tafara
Ato Kebede Gebre-Mariam	

LL.B. Class of 1967 (Full-time)

Ato Abebe Worke	Lt. Shimelis Metaferia
Lt. Alcmaychu Asfaw	Capt. Tadesse Abdi
Ato Alemu Denekew	Ato Tadesse Gurnu
Ato Bekele Wolde	Ato Taklou Makonnen
Lt. Berhanu Bayih	Ato Taye Nigatu
Ato Fasil Nahum	Ato Teame Beyene
Ato Fisseha Beyih	Ato Tieme Lissan Lemma
Ato Haile Kifle-Egzi	Lt. Wondayen Gebre Medhin
Lt. Hailu Makonnen	Lt. Yilma Ghizaw
Ato Kebede Kassa	Ato Zegaye Asfaw
Ato Kesete Haile	Ato Zemene Kassegn
Lt. Mesfin Gebre Kal	Lt. Zeray Habte Selassie
Ato Semereab Mikael	

LL.B. Class of 1968

Ato Aberra Degu	Ato Essayas Haile-Mariam
Ato Alemante Gebreselassie	Ato Eyassu Immetu
Ato Alemayehou Seifu	Ato Gebru Mersha
Ato Alemseged Tesfai	Ato Gedle Ammanuel Kidane Mariam
Ato Amha Tsiyon Domenico	Lt. Getachew Abebe
Ato Asheber Teferra	Major Getachew Haile
Ato Billillign Mandefro	Ato Getahun Metaferia
Ato Eden Fasil	Ato Gideon Agegn

Ato Girma Sclassie Araya
 Mr. George Kandawire
 Ato Johannes Habte Selassie
 Ato Kebede Kifle
 Ato Lakew Berhane
 Lt. Lemma Gutema
 Ato Seifu Tekle Mariam

Lt. Tatek Tadesse
 Ato Tedla Gutema
 Ato Tesfa Ayana
 Ato Tesfaye Chemer
 Ato Yilma Hailu
 Ato Yoseph Gebre Egziabher
 Lt. Yoseph Yazew

Law Diploma Class of 1967

Lt. Abera Gobena
 Ato Abraham Tsegaye
 Ato Aklilu Atlabachew
 Ato Aklilu Bete Mariam
 Ato Assefa Bekele
 Lt. Assefa Hailemariam
 Mr. Arakel P. Sakadjian
 Ato Bekele Tesfaye
 Ato Berhanu Sahle Giorgis
 Ato Birhanu Kifetew
 Ato Demesse Bekele
 Lt. Erdaw-Darge
 Ato Gebreyesus Haile Mariam
 Ato Germay Zewalde
 Capt. Getahun Bekele
 Ato Gudeta Berou
 Ato Haile Wolde Mariam
 Ato Hailu Wolde Michael
 Ato Jemaneh Mekasha
 Mr. Joachim Matovu
 Ato Joseph Haile
 Ato Kassaye Adam
 Capt. Kassaye Manfredo

Ato Kefelegne Manyazihal
 Mrs. Marica Arvanitopoulo
 Ato Menkir Gabre Mariam
 Ato Mesfin Ambatchew
 Ato Mesfin Fanta
 Ato Minesaic Degu
 Ato Mulatu Likasa
 Lt. Negash T. Mariam
 Ato Samuel Worqneh
 Ato Sayifu Fayisa
 Ato Seifu Yeteshawork
 Ato Seyfu Anage
 Capt. Tamru Haile Gabriel
 Capt. Teye Wolde Giorgis
 Ato Teye Wondemagegnehu
 Ato Tesfaye Alemou
 Ato Tesfaye Sahile
 Lt. Teshome Beyene
 Ato Teshome G. Sellassie
 Ato Tsedeke Tekle
 Capt. Welde Hawariat G. Mariam
 Major Yilma Woldeesemayat
 Hon. Zewde Otoro

Law Diploma Class of 1968

(English Section)

Ato Abate Wandemagneghu
 Ato Alem Seged Gebre Egziabher
 Ato Alemu Rezene
 Ato Araya Medhin Marsha
 Ato Asnake Tadesse
 Lt. Assefa Haile
 Ato Belatchew Zemedhun
 Ato Berhanu Kidane
 Lt. Debebe Hailu
 Ato Eshete Tesseme
 Lt. Engida Wolde Amlak
 Kes Ermias Kebede
 Ato Getachew Femtime
 Ato Girma Mengestu
 Capt. Girma Zawdie
 Ato Haile Amlak Haile Meleket

Ato Kebede Joseph Bartholomeos
 Ato Kesete Beraki
 Lt. Kessehaun Biratu
 Ato Kumssa Letta
 Lt. Mulu Wale
 Major Negussie Wolde Michael
 Ato Shoakena Zena
 Ato Solomon Abebe
 Ato Taddese Bogale
 Ato Tadesse Bete Mariam
 Ato Tadesse Teye
 Ato Tammene Tilaye
 Ato Tessema Gebreselassie
 Lt. Tilahun Tifrie
 Lt. Wondyifraw Belaw

**Law Diploma Class of 1968
(Amharic Section)**

Ato Abahoy Arefeaynie	Ato Gossaye Zemedkun
Ato Abebe Jirie	Capt. Kebede Bekele
Kegna Geta Alebachew Kassa	Ato Kebede Habte Mariam
Ato Alemayehu Belay	Lt. Ketema Desta
Ato Alemayehu Bogale	Lt. Kifle Belay
Ato Alemayehu Gebre Teklie	Ato Lemma Terrefe
Ato Alemayehu Gulelat	Fit. Lulbejie Seyoum
Major Alemu Gizaw	Ato Makonnen Agonafer
Ato Alemu Melesse	Ato Makonnen Desta
Ato Amare Mulat	Ato Makonnen Wolde Mariam
Ato Amedie Lemma	Mezemer Melketsadik Wolde Sellassie
Lt. Assefa Mengesha	Major Mulat Endailallu
Ato Assefa Wussen	Ato Mulugeta Akalu
Ato Assegedew Amenneshewa	Ato Mulugeta Berihun
Lt. Atlabachew Gashaw	Ato Mulugeta Habte Gebrael
Ato Ayalew Ayene	Ato Mulugeta Wolde Giorgis
Ato Belachew Gezmu	Ato Negussie Abebe
Ato Belay Mengesha	Ato Negussie Newtie
Ato Belete Bered	Ato Shimelliis Tefferra
Woz. Beleyu Gebre Meskel	Ato Shoaye Tefferra
Lt. Col. Berhane Woldeyes	Ato Shoaye Lemma
Ato Berhe Tsegaye	Ato Showangizaw Wolde Yohannes
Ato Berihun Kebede	Capt. Solomon Neway
Lt. Beyenne Balcha	Ato Sultan Said
Lt. Debebe Kassa	Ato Tadesse Aklog
Ato Demissie Yadetie	Capt. Tadesse Engeda
Ato Derebachew Mohammed	Lt. Tadesse Gameda
Ato Eguale Zewolde	Ato Tadesse Kahasay
Ato Emun Temelleso	Ato Tamru Gebre Medhin
Ato Eshete Demissie	Ato Taye Tefferra
Lt. Fekadu Wakenie	Ato Tebebu Abraham
Ato Garedew Belayneh	Aleka Twesteberhan Wolde Yesus
Ato Gebrehiwot Wolde Hawariat	Ato Terrefe Gessesse
Ato Gebre Mariam Mergia	Major Tesfaye Gebreyes
Ato Getachew Asfaw	Capt. Tesfaye Mengesha
Ato Getachew Menlikie	Ato Tewolde Abraha
Lt. Getachew Wubneh	Ato Wolde Michael Gebre Ab
Ato Getaneh Wubneh	Lt. Yilma Mengistu
Ato Gezahegn Woldu	Ato Yilma Tadesse
Ato Goitom Beyene	

**Certificate in Law Class of 1966 (Graduates)
(Addis Ababa, Class A)**

Ato Abebe Awugetchew	Ato Andu Alem Belay
Ato Abraham Deressa	Ato Asfaw Yetbarek
Ato Abraham Tekle	Ato Ashagere Haile
Capt. Amare Adera	Ato Assebe Gebre Selassie

Ato Assefa Akale Hewot
 Ato Assefa Ayele
 Ato Assefa Tegne
 Ato Ayalew Desta
 Ato Ayele Wolde Hawariat
 Ato Bekele Wolde Yohannes
 Ato Belay Getahun
 Lt. Col. Debalke Geda
 Ato Desalegne Alemu
 Ato Endalew Mengesha
 Ato Engeda Gete Worku
 Ato Eshete Gebre Mariam
 Ato Feleke Demissie
 Ato Fire Hewot Beybeyene
 Ato Haile Selassie Bezabeh
 Ato Haile Selassie Hagos
 Ato Haile Wolde Hana
 Capt. Hailu Desta
 Ato Kasahun Abebe
 Capt. Kebede Senbetu
 Ato Lemma Degefu
 Ato Makonnen Asfaw
 Ato Meqoya Eshete
 Lt. Col. Mered Asfaw
 Ato Mesgenaw Tarkegne
 Ato Mulugetta Yemenu

Ato Negatu Habte Mariam
 Memert Sahle Dengel Gebre Kristos
 Lt. Sebsebe Kebede
 Ato Seleshi Desta
 Ato Sewasew Enyew
 Ato Solomon Dagnatchew
 Ato Tadesse Abetew
 Ato Tadesse Wolde Kidan
 Maj. Tamrat Gobeze
 Ato Teferra Beyene
 Ato Teka Gebre Hewot
 Ato Tesfaye Bezabeh
 Ato Teshome Gelagele
 Ato Tewodos Arefe Ayene
 Ato Tilahun Asfaw
 Ato Tilahun Haile
 Ato Tsige Dershe
 Maj. Wondemu Gebre Mariam
 Ato Worku Wolde Aregay
 Ato Wube Woldeyes
 Ato Yemane Berhan Wondemayehou
 Maj. Yeneneh Alemu
 Maj. Zerihun Gebre Selassie
 Ato Zewde Mezgebu
 Ato Zewde Tedla

Certificate in Law Class of 1966 (Graduates)

(Addis Ababa, Class B)

Ato Abebe Asgelette
 Ato Abebe Tessema
 Ato Admasse Gessesse
 Ato Admassu Aserese
 Major Admassu Gembere
 Ato Aga Negash
 Lt. Col. Ahmed Aminu
 Ato Alemayehou Aga
 Ato Alcmayehou Wondemu
 Ato Alemseged Araya
 Ato Alene Wonde
 Ato Amare Degefe
 Capt. Amare Negatu
 Ato Argaw Wolde
 Ato Asfaw Gebreyesus
 Ato Asfaw Meshesha
 Ato Assefa Desta
 Ato Assefa Z. Amanuel
 Woz. Ayencabeba Shewangezewe

Ato Bekele Demissie
 Ato Berhanu Abaye
 Ato Berku Abaseran
 Ato Daba Sunta
 Ato Demetros Gebre Hana
 Ato Eshete Kebede
 Ato Esube Desta
 Ato Fantahun Berhanu
 Ato Fetaworke Demeyesus
 Ato Gebre Selassie Desta
 Ato Getahun Abate
 Ato Gemetchu Guta
 Capt. Goshu Yemer
 Ato Haile Agonafer
 Ato Haile Leul Habte Yohannes
 Ato Haile Selassie Asfaw
 Ato Haileyesus Mulate
 Ato Kasahun Workeneh
 Ato Kebede Terefe

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

Lt. Kefale Adgeho	Ato Tadesse Abebe
Ato Lemma Terefa	Sgt. Tadesse Feyesa
Lt. Col. Lulseged Haile	Ato Tadesse Tcheche Ayebelu
Lt. Lulseged Negussie	Capt. Tadesse Tesfa
Ato Mamo Wolde Mariam	Ato Tadesse Wolde Tsadik
Ato Mamuye Meshesha	Lt. Taye Kumelachew
Lt. Melese Alemu	Ato Tegne Habtu
Capt. Melese Mechesa	Ato Tegne Wondaferashe
Lt. Mengesha Zewede	Ato Tekeste Berhane Debabu
Lt. Mengistu Begashaw	Ato Tekle Gebre Meskel
Capt. Menyelshewa Habte	Col. Teklemariam Abayere
Ato Mergiya Segne	Ato Terefe Gebre Meskel
Ato Mesfin Mamo	Ato Tesfaye Dubale
Ato Mesfin Tafari	Ato Teshome Biresawn
Fit. Haji Mohammed Siraje	Ato Wolde Tensai Gebre Michael
Ato Mosisa Gari	Ato Wolde Tsadik Wolde Semayat
Ato Mulugetta Endale	Ato Wondemu Gebre Medhin
Ato Sahle Meheretu	Ato Wondossen Bekele
Ato Seifu Bogia	Ato Yemane Berhane Melaku
Ato Seyoum Abebe	Ato Yetbarek Teshome
Ato Seyoum Haile Michael	Ato Yilma Bekele
Capt. Shiferaw Meshesha	

Certificate in Law Class of 1966 (Graduates)

(Asmara)

Ato Abraham Peitros	Ato Makonnen Asressu
Ato Afewerki Giorgis	Ato Makonnen Desta
Ato Aria Ghebresellasié	Ato Mawail Mebrahtu
Ato Barachi Kelkel	Ato Mohamed Hankil
Ato Beiene Ghebresellasié	Ato Mohamed Ibrahim Hangalay
Ato Berhane Kifle-mariam	Ato Mohamed Nur Kusmalla
Ato Beyene Asfaha	Ato Mohamid Ali Omar
Ato Chiros Ghebrehewot	Ato Mohamid Idris Omar
Ato Ghebremicael Besserat	Ato Ogbazghi Adcheme
Ato Ghebresellasié Ghereasae	Ato Said Khalifa
Ato Ghebretensae Woldesellasié	Ato Saleh Shifa
Ato Ghebrezgebier Tesfamicael	Ato Seium Ehdego
Ato Hamid Osman Idris	Ato Seyoum Fessabazion
Ato Haptemariam Debbas	Ato Solomon Khasai
Ato Hussein Farah	Ato Tachie Ghebre-cristos
Ato Issias Haptesellasié	Ato Teclé Khasai
Sgt. Johannes Teclies	Ato Tesfazion Eyasu
Ato Kahsai Asfaha	Ato Tesfit Zemicael
Ato Kaliffa Mohamid Ali	Ato Tzehaye Johannes
Ato Kasahun Derres	Ato Woldu Berhe
Capt. Kebrab Berhe	Ato Zeggai Bairu
Ato Kubrom Zeilo	

Certificate in Law Class of 1967

(Asmara)

Ato Abduselam Musa	Ato Kifle Kidane
Ato Ababa Debachew	Ato Kifle Tzbaie
Ato Abraham Desta	Ato Mehari Mesghena
Ato Abraham Ghelezghi	Ato Mohamed Nur Ahmed
Ato Adam Mohamed Saleh	Ato Negash Desta
Ato Alem Amare	Ato Paulos Igel
Ato Amdeberhan Ghebressellasie	Ato Resene Tesfai
Ato Andemariam Mesgun	Ato Russom Ghebremariam
Graz. Araya Hagos	Ato Saleh Karrar
Ato Berhe Woldemicael	Ato Seyoum Negassi
Ato Beyene Ghiorghis	Ato Teele Itel
Ato Debesay Tesfagabir	Ato Teclahaimanot Berhe
Ato Ephraim Ogbagabriel	Ato Tesfamariam Negash
Ato Gurgia Tesfascellassie	Ato Tesfamicael Ghebremicael
Ato Hareghewein Zerejohannes	Ato Tesfamichael Hagos
Ato Idris Ibrahim	Ato Twoldemedhin Ghebrekidane
Ato Johannes Haile	Ato Yemane Tecle
Ato Kebreab Eyob	Ato Yimesgun Haileghiorgis
Ato Kidane Berhane	Ato Zerihun Aiele

Certificate in Public Law Class of 1966 (Graduates)

(English Section)

Hon. Ato Alemeneh Belay	Hon. Ato Kebede Kussa
Hon. Ato Beyene Abdi	Hon. Ato Seife Taddesse
Hon. Kes Ermiyas Kebede	Hon. Ato Tadesse Ayalew
Hon. Ato Hailu Demissie	Hon. Ato Tilahun Haile

Certificate in Public Law Class of 1966

(Amharic Section)

Hon. Ato Abate Amberber	Hon. Ato Endashawu Beredede
Hon. Ato Abdelaziz Mohammed	Hon. Ato Encyew Gessesse
Hon. Ato Abdeikadir Ahmed	Hon. Ato Fikre Selassie Tesfa
Hon. Ato Aberra Baleh	Hon. Balambaras Fikre Woldeyes
Hon. Ato Afework Wolde Kiros	Hon. Ato Getaneh Kebede
Hon. Ato Ayalew Gobe	Hon. Ato Gayem Asmelash
Hon. Sgt. Berhe Wolde Gebriel	Hon. Ato Kebede Atnaf Seged
Hon. Ato Berihune Wondemeneh	Hon. Ato Kebede Borena
Hon. Ato Beyene Abdi	Hon. Ato Kebede Sori
Hon. Ato Bisrat Wolde Meskel	Hon. Ato Legesse Abegaz
Hon. Ato Ebrahim Mohammed	Hon. Ato Mesfin Haile Mariam

THIRD ANNUAL REPORT FROM THE DEAN

Hon. Ato Moges Wolde Tsadik	Hon. Ato Tafesse Mulat
Hon. Ato Muluaem Kelkaye	Hon. Ato Taye Kebede
Hon. Ato Nemera Deressa	Hon. Ato Tekle Redda
Hon. Woz. Rabia Abdelkadir	Hon. Ato Teshome Baheru
Hon. Ato Seife Yared Alemayehou	Hon. Ato Tessema Dinsa
Hon. Ato Shemellis Aberra	Hon. Ato Tezerra Shebeshe
Hon. Ato Solomon Habte Ghiorghis	Hon. Ato Wolde Amanuel Dubbale
Hon. Ato Tadesse Medefu	

ሕገ-ን፡ ጥንታዊ፡ ማድረግ፡ አይሆንምን ?

ሕግና፡ ምንጮቹ ።

ከጆርጅ፡ ከሸቸኖሺች፤ ቀ.ኃ.ሥ. ዩኒቨርሲቲ፡ የሕግ፡ ፋኩልቲ።

ባለፈው፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐት፡ እትም፡ ውስጥ፡ “የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ምንጮች፡ መግቢያ”፤ በሚል፡ አርእስት፡ በፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ የተደረሰ፡ መጽሐፍ፡ ፤ ጽሑፍ፡ መታተሙ፡ ይታወሳል ። ጽሑፉ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ የመጀመሪያና፡ በዓይነቱም፡ እሱ፡ ብቻ፡ ስለ፡ ሆነ፡ በእውነቱ፡ ዋጋውን፡ ማድነቅ፡ አስቸጋሪ፡ ነው ። የሥራ፡ ዓደኛዬ፡ ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ በጽሑፋቸው፡ ያልጠቀሱት፡ ታትመውና፡ በቀላሉ፡ ሊገኙ፡ ከሚችሉ፡ የሰነድ፡ ምንጮች፡ አንዱን፡ ብቻ፡ ነው ። እሳቸው፡ ከጠቀሻቸው፡¹ በኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ ከ፲፱፻፵፫፡ ዓ.ም፡ ወዲህ፡ ከተሰበሰቡት፡ አዋጆች፡ በተጨማሪ፡ ሌሎች፡ አሁንም፡ በኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ ከዚህ፡ ዓመት፡ ጀምሮ፡ የተሰበሰቡ፡ ድንጋጌዎችና፡ ትእዛዞች፡ ይገኛሉ ። ሆኖም፡ እነዚህን፡ ድንጋጌዎችና፡ ትእዛዞች፡ ፕሮፌሰሩ፡ አለመጥቀሳቸው፡ በምርምር፡ በኩል፡ በጣም፡ የተሟላውን፡ የጽሑፋቸውን፡ ዋጋ፡ እጅግም፡ አይቀንሰውም ።

የሥራ፡ ዓደኛዬ፡ በጽሑፋቸው፡ የሚረዱዋቸውን፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የሕግ፡ ምንጮች፡ መፈለግና፡ መሰብሰቡ፡ (በተጨማሪም፡ ጽሑፋቸውን፡ በጊዜ፡ አዘጋጅቶ፡ ለማቅረብ፡ በመጣደፍ)፡ ላይ፡ የሚያስመሰግን፡ ዓቅማቸውን፡ ማዋል፡ የጽሑፋቸው፡ መጀመርያና፡ መደምደሚያ፡ ሐሳባዊ፡ (ቲኦሪ)፡ ማብራሪያ፡ መስተካከሉን፡ ለመመርመር፡ ጊዜ፡ የተወላቸው፡ አይመስልም ። ከፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ይበልጥ፡ ትርፍ፡ ጊዜ፡ ያለኝና፡ እንደርሳቸውም፡ ሥራ፡ ያልበዛብኝ፡ መሆኔን፡ ሳልዘነጋ፡ ፕሮፌሰሩ፡ ካቀረቧቸው፡ ሀሳቦች፡ ጋር፡ አለመስማማቴን፡ ስንልጥ፡ ከሙሉ፡ ከበሪታ፡ ጋር፡ ይቅርታ፡ እየጠየቅሁ፡ ነው ።

“ሕግ፡ ምንድነው፡ ምንጮቹስ፡ ምንድን፡ ናቸው?” ፡ ለሚሉ፡ ጥያቄዎች፡ መልስ፡ ለተጻፉ፡ ለብዙ፡ አከራካሪ፡ ለሆኑና፡ ባንድ፡ ባሕልም፡ ዋጋ፡ ቢሰ፡ ለሆኑ፡ ለተራቀቁ፡ ሊቃውንት፡ ጽሑፎች፡ ተጨማሪ፡ ጽሑፍ፡ ለመጨመር፡ አልተነሣሣሁም ። የፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ጽሑፍ፡ ዓላማ፡ የሕግን፡ ምንጮች፡ መመርመር፡ ስለ፡ ሆነ፡ ባንድ፡ በኩል፡ እነዚህ፡ ቃላት፡ ባቀረቡት፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ትርጉማቸው፡ ምን፡ እንደሆነ፡ መግለጥ፡ በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ በልዩ፡ ክፍል፡ ከፋፍለው፡ ላቀረቧቸው፡ የሕግ፡ ምንጮች፡ አርእስቶች፡ ትርጉም፡ መስጠት፡ ግድ፡ ስለ፡ ሆነባቸው፡ ፕሮፌሰሩ፡ ያልታደሉ፡ ይመስሉኛል ። የምርመራቸው፡ መነሻ፡ በሆነው፡ ሀሳባዊ፡ (ቲኦሪ-ቲካል)፡ ማብራሪያ፡ ውስጥ፡ የተሰጡትን፡ የቃላት፡ ትርጉሞች፡ ከዚህ፡ ቀጥለን፡ እንመረምራለን ።

1. ጃ፡ ቫንደርሊንደን፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐት፡ ቦል፡ ፫፡ (፲፱፻፷፮)፡ ገጽ፡ ፻፲፪፡ (ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ “ቫንደርሊንደን”፡ እየተባለ፡ ይጠቀሳል) ይኸው፡ ጽሑፍ፡ በጥር፡ ወር፡ ፲፱፻፷፮፡ (ለ፡ ኢ፡ አ)፡ ለታየው፡ የቀዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ ዩኒቨርሲቲ፡ የሕግ፡ መጽሐፍት፡ ኢክስፕሊኒየን፡ እንደምርምር፡ ጽሑፍ፡ ታትሞ፡ ወጥቶ፡ ነበር ።
2. “ቫንደርሊንደን”፡ በግርጌ፡ ማሰረጃ፡ ቀጥር፡ ፶፮፡ እና፡ ተከታዩን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከቷል ።
3. የኢትዮጵያ፡ ንጉሠ-ነግሥት፡ መንግሥት፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ድንጋጌዎችና፡ ትእዛዞች፡ ቦል፡ ፩ (አዲስ፡ አበባ፡ ፲፱፻፶፩)፡ ይመለከቷል ።

ዐዋቂው፡ የሥራ፡ ጓደኛዬ፡ ሕግን፡ ፡ “የሕብረተ፡ ሰብ፡ አንድነትና፡ እድገት፡ እንዲጠብቅ፡ ሕዝብ፡ ባወቃቸው፡ ድርጅቶች፡ እማካይነት፡ በግዴታ፡ የሚከበሩ፡ አድራጎቶችና፡ ኢንስቲቲዩሽኖች”፡ በማለት፡ ተርጉመውታል ። ይህ፡ ትርጉም፡ ምናልባት፡ ማኅበራዊ፡ ኑሮን፡ በሚያጠና፡ ሰው፡ (ሰቢዬሱጂስት)፡ ዓይን፡ አጥጋቢ፡ ይሆን፡ ይሆናል ። ሕግ፡ “የሰውን፡ አድራጎት፡ ለመቆጣጠር፡ በሥራ፡ ላይ፡ ሲውሉ፡ የሚችሉ፡ ደንቦችን፡ ያዘለ፡ ነው”፡ ብሎ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ለሚያስብ፡ ሕግ፡ አዋቂ፡ ግን፡ የፕሮፌሰር፡ ትርጉም፡ አጥጋቢ፡ አይደለም ። “አድራጎቶች”፡ እና፡ “ድርጅቶች”(ኢንስቲቲዩሽኖች)፡ የሚሉት፡ ቃላት፡ እምብዛም፡ ጠቃሚ፡ አይደሉም ። “ተግባር”፡ ደምብ፡ ላይሆን፡ ይችላል፤ “ኢንስቲቲዩሽን”፡ ደግሞ፡ የሚያሳየው፡ የደምቦች፡ ነዶ፡ ነው ። የሕዝባዊ፡ ኑሮ፡ “አንድነት”፡ ወይም፡ የ“እድገት”፡ ዓላማዎች፡ የሚሉት፡ ቃላት፡ ተቀባይነት፡ ካለው፡ የሕግ፡ ትርጉም፡ ላይ፡ በታ፡ ያላቸው፡ አይመስሉም ። አዲ፡ ሱላንዮስ፡ በሥራ፡ ላይ፡ የሚውሉ፡ ስለ፡ ሕዝባዊ፡ ኑሮ፡ “አንድነት”፡ ወይም፡ “እድገት”፡ ሳይሆን፡ ሕዝቡን፡ የሚጎዱ፡ የንጉሡን፡ ሃይማኖት፡ ለማስፋፋት፡ የታቀዱ፡ ደምቦች፡ ባወጁ፡ ጊዜ፡ ከመሻራቸው፡ በፊት፡ እነዚህ፡ ደምቦች፡ “ሕጎች”፡ አልነበሩምን? በአሁኑስ፡ አንድነትንና፡ ዕድገትን፡ የሚያሻሽል፡ ሁኔታ፡ ምን፡ እንደሆነ፡ መስማማት፡ በማይቻልበት፡ በዘመናዊ፡ ቅንጅት፡ አንድ፡ “አድራጎት” “ሕግ፡ ለመባል”፡ አንድነትንና፡ እድገትን፡ ያሻሽላል፡ ወይም፡ አያሻሽልም፡ ብሎ፡ የሚወስን፡ ማነው? የሕግን፡ ትርጉም፡ ለመስጠት፡ ፕሮፌሰር፡ ባንደርሊንደን፡ የተጠቀሙበት፡ ሌላው፡ ነጥብ፡ ከ፲፱፻፶፪፡ በፊት፡ በነበረው፡ ዘመን፡ ነው፡ እንጂ፡ ባሁኑ፡ ዘመን፡ ተቀባይ፡ የሰውም ። ባሁኑስ፡ ዘመን፡ አንዳንድ፡ ደምቦች፡ በማኅበራዊ፡ ኑሮ፡ በታወቁ፡ ሰዎች፡ ለምሳሌ፡ በቀበሌ፡ ወይም፡ በነገድ፡ ደረጃ፡ እማካይነት፡ በሥራ፡ ላይ፡ መዋላቸው፡ ብቻ፡ በተለይም፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ቊጥር፡ ፻፲፫፻፵፯፡ ወይም፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ቊጥር፡ ፪፡ ስለተሻሩ፡ “ሕግ”፡ ተብለው፡ አይጠሩም ። ባሁኑ፡ ጊዜ፡ በኢትዮጵያ፡ እነዚህ፡ ከላይ፡ የጠቀሰናቸው፡ ደምቦች፡ “ሕግ”፡ አይደሉም፡ ምክንያቱም፡ የነዚህን፡ ደምቦች፡ በሥራ፡ ላይ፡ መዋል፡ በመንግሥት፡ በታወቁ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ እማካይነት፡ መከልከል፡ ይቻላልና ።

የሥራ፡ ጓደኛዬ፡ ፕሮፌሰር፡ ባንደርሊንደን፡ “ሕግ”፡ የሚለውን፡ ቃል፡ ከመተርጎማቸው፡ በፊት፡ የሕግን፡ ምንጮች፡ “ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ያለንን፡ ዕውቀት፡ የሚጨምሩ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ በጽሑፍ፡ ተመዝግበው፡ አንዳንድም፡ ኪቃል፡ የሚገኙ”፡ ሲሉ፡ ገልጸዋቸዋል ። እንግዲህ፡ “ምንጭ” ለሚለው፡ ቃል፡ ግልጽ፡ የሆነውን፡ “በመዝገብ፡ ያለ”፡ የሚለውን፡ ትርጉም፡ ከሰጡ፡ በኋላ፡ ፕሮፌሰር፡ የሕግን፡ ምንጮች፡ ተቃራኒ፡ በሆኑ፡ “ሕጋዊ”፡ (አዋጅ፡ ልማድ፡ ከዳኞች፡ ፍርድ፡ የሚገኙ፡ ሕግ፡ የሕግ፡ ሳይንስ፡ ሕጋዊ፡ ሰነዶች)፡ እና፡ “ከሕግ፡ ውጭ፡ ያሉ፡ ምንጮች”፡ (ሳይንቲፊካዊና፡ የሥነ፡ ጽሑ

4. “ባንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፻፲፪፡ ይመለከታል ።
 5. እላይ፡ የተጠቀሰው፡ ገጽ፡ ፻፲፪፡ ይመለከታል ። “የቃል”፡ የሚለው፡ ምሳሌያዊ፡ አነጋገር፡ ይሆን ።
 6. “ባንደርሊንደን”፡ እላይ፡ የተጠቀሰው፡ ፻፲፫፡ ይመለከታል ። በአዋጅ፡ የወጣ፡ ሕግ፡ ልማድ፡ ከዳኞች፡ ፍርድ፡ የተገኙ፡ ሕግ፡ እና፡ የሕግ፡ ሳይንስ፡ በጽሑፍ፡ ተመዝግበው፡ ይገኙ፡ ይሆናል፡ እንጂ፡ መዛግብት፡ ተብለው፡ አይጠሩም ። መዛግብት፡ ግን፡ ከላይ፡ የጠቀሰናቸውን፡ ስሙሉ፡ ሲይዙ፡ ይችላሉ ።

ፍ : ምንጮች) : በሚሉ : ክፍሎች : ከፋፍለዋቸዋል ። እንደሚመስለኝ : የተስተ
 ካከለ : የሕግ : ምንጮች : እከፋፈል : ሕግን : በሚያመነጨ : ነገሮች : (ይኸውም :
 ማንኛውም : ሕግን : የሚያመነጭ : ነገር) : እና : ይህንን : የመነጨ : ሕግ : በሚ
 ይዙ : ወይም : መኖሩን : በሚያመለክቱ : መዛግብት : መካከል : ያለውን : ልዩ
 ነት : በግልጽ : ማስረዳት : አለበት ። እንደዚህ : ዐይነቱ : መዛግብት : ከ“ሕግ :
 ውጭ” : ያሉ : (ለምሳሌ : ሀገር : ጎብኝዎች : የሚጽፏቸው) : ጽሑፎች : ሊሆኑ : ይች
 ላሉ : ምንም : እንኳ : ጽሑፋቸው : ስለ : ሕግ : ምንጭ : ቢሆንም : (ለምሳሌ : አንድ :
 ሀገር : ጎብኝ : አዋጅ : በነጋሪት : ሲታወጅ : አይቶ : ስለዚህ : ሥርዓት : ቢጽፍ :
 ጽሑፉ : ከሕግ : ውጭ : ያለ : ሆኖ : ዓላማው : ግን : ስለ : ሕግ : ምንጭ : ነው :
 ይባላል) ። በሌላ : በኩል : ግን : እውነተኛ : የሕግ : ምንጮች : የሆኑትና :
 በአፈሲዬልና : ትክክል : በሆነ : “የሕግ : ምንጭ” : በሚል : ስያሜ : የታወቁት :
 (በዘመናዊት : ኢትዮጵያ : ከእነዚህ : ምንጮች : የሚበዙት : አዋጅ : ይባላሉ) :
 ስለ : ሕግ : ሊያስረዱን : ከሚችሉ : ምንጮች : ወይም : የማሳመን : ችሎታ :
 ብቻ : ካላቸው : ምንጮች : (በዘመናዊት : ኢትዮጵያ : ከዳኞች : ፍርድ : የሚገኝ :
 ሕግ : የሕግ : ሳይንስ : እና : አንዳንዴም : ልማድ) : መለየት : አለባቸው ። እነ
 ዚህ : የኋለኞቹ : ለሕግ : አውጭዎች : ወይም : ለሕግ : ተርጓሚዎች : ረዳት : ይሆ
 ኑ : ይሆናል : እንጂ : ራሳቸው : ሕግን : አያመነጨም ። ስለ : ሕግ : የጸፉ : የአን
 ዳንድ : ደራሲዎችን : ፈሊዋ : በመከተል : ስለ : ሕግ : ሊያስረዱን : የሚችሉትን :
 ምንጮች : በደፈናው : “ዋጋ : ያላቸው”(?) ወይም : “የሕግ : ማሳወቂያ” :
 ወይም : “ንዑስ” (?) የሕግ : ምንጮች : ብለን : እንኳ : ብንጠራቸው : ሌላው :
 ቢቀር : ከሳይ : ከተጠቀሱት : “አፈሲዬላዊ” : ወይም : “እውነተኛ” : (ወይም :
 “ዐቢይ”) ምንጮች : ወይም : “ምንጭ” : የሚለው : ቃል : እውነተኛ : ትር
 ጉም : ከሚሰጣቸው : ነገሮች : መለየት : አለባቸው ። እንደዚህ : መጀመሪያውት :
 በሁለቱ : “ምንጮች” : መካከል : ያለውን : ልዩነት : በግልጽ : አለመግለጥ :
 የፕሮፌሰሩን : የሥራ : ጓደኛዬን : የረቀቁ : ክርክርና : መደምደሚያ : የተስተ
 ካከለ : እንዳይሆን : ተጨማሪ : ምክንያት : ሆኖታል : (ከታች : ይመለከቷል) ።
 ሆኖም : የፕሮፌሰሩ : ስለ : “ሕግ : ምንጮች” (“ሕግ” : እና : “ምንጭ” : ራሳ
 ቸው : እንደተረጎሟቸው : ሆኖ : ማለት : ነው) : ያቀሩረቧቸው : ጥልቅ : መግለ
 ጫዎች : ለሌሎች : ተመራማሪ : ሊቃውንት : እጅግ : ጠቃሚ : ከመሆን : አል
 ታገዱም ።

በአዋጅ : የወጡ : ሕጎች ።

ሕግ : በአዋጅ : መውጣት : ከጀመረበት : ከጥንት : ዘመን : ጀምሮ : እስካ
 ሁን : ድረስ : ያለውን : የዕድገት : ሁኔታ : የሚያስረዱ : ሕጋዊም : ሆነ : ከሕግ :
 ውጭ : የሆኑ : መዛግብት : ታሪካዊ : ንድፍ (?) ከማቅረባቸው : በፊት : ፕሮፌ
 ሰሩ : በአዋጅ : የወጣ : ሕግን : “የአንድ : ሕዝብ : ነገር : ወይም : ኢንስቲትህ

7. እነዚህ : ቃላት : በአውሮፓ : የሕግ : ሊቃውንት : ዘንድ : የተለመዱ : ቃላት : ናቸው ። ተመሳ
 ሳይ : ስለ : ሆነ : ጉዳይ : የተጻፈውን : አስ : ተደስኪ : “ሱላ : ጊራርኪያ : ደል : ፎንቲ : ደል :
 ደራቶ : ኔል : ሲስቲም : ጂዮርጊስ : ኢትዮጵያ” የተባለውን : ጥሩ : ጽሑፍ : ከኢትዮጵያ : ምር
 መራ : መጽሐት : ታሕግሥ : 1999 : ይመለከቷል ።

8. ይህ : ቃል : በአንግሎ : አሜሪካን : የሕግ : ሊቃውንት : ዘንድ : የተለመደ : ቃል : ነው ።

የን፡ የገዢነቱን፡ ተግባር፡ በሚያከናውንበት፡ ጊዜ፡ ፍላጎቱን፡ ወይም፡ ሥልጣኑን፡ በግልጽ፡ የሚያሳውቅበት”⁹፡ ነው፡ ሲሉ፡ ተርጉሙው ታል ። በኔ፡ እስተያየት፡ ይህ፡ ትርጉም፡ አጭጋቢ፡ አይደለም፡ ምክንያቱም፡ የዳኞችን፡ ተግባር፡ እንኳ፡ እንተወውና፡ የሕግ፡ አውጭውንና፡ የሕግ፡ አስፈጻሚውን፡ ክፍል፡ ተግባር፡ የምንለይበት፡ መምሪያ፡ አይሰጠንም ። ይህን፡ የፕሮፌሰሩን፡ ትርጉም፡ የተከተልን፡ እንደሆነ፡ የግርማዊነታቸውን፡ ፍላጎት፡ የሚገልጥ፡ እንድ፡ አገረ፡ ገዥ፡ ወደ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ እንዲመጣ፡ የሚል፡ ትእዛዝ፡ ከቤተ፡ መንግሥት፡ ቢተላለፍ፡ በአዋጅ፡ የወጣ፡ ሕግ፡ ይባላል፡ ማለት፡ ነው ።¹⁰ የፕሮፌሰሩን፡ ትርጉም፡ ጉድለት፡ “ተግባር”፡ ከሚለው፡ ቃል፡ በፊት፡ “ገዢነቱን”፡ በሚለው፡ ቃል፡ ፈንታ፡ “የሕግ፡ ማውጣት”፡ የሚለውን፡ ቃል፡ በመተካት፡ ማረም፡ ይቻላል ። ዝቅ፡ ብለን፡ በምናቀርባቸው፡ ምክንያቶች፡ የተነሣ፡ ዛሬ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ዋናው፡ የሕግ፡ ምንጭ፡ በአዋጅ፡ የሚወጣ፡ ሕግ፡ ነው ። “ምንጭ”፡ የሚለውን፡ ቃል፡ እውነተኛ፡ ትርጉም፡ ከወሰድንግ፡ ዛሬ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ በአዋጅ፡ ከሚወጣ፡ ሕግ፡ በስተቀር፡ ሌላ፡ የሕግ፡ ምንጭ፡ የለም ።

ል ማ ድ ።

አሁን፡ ካሉት፡ ሕጎች፡ መውጣት፡ በፊት፡ ልማድ፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ዋና፡ ምንጭ፡ ሆኖ፡ ይኖር፡ ነበር ። ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ “ልማድ፡ ማለት፡ ሕብረተ፡ ሰብ፡ እንደ፡ ሕግ፡ የሚቆጥራቸውና፡ የሚያከብራቸው፡ አንዳንድ፡ ሁኔታዎች፡ ናቸው”¹¹ ። ሲሉ፡ ልማድን፡ ተርጉሙው ታል ። በተራ፡ አነጋገር፡ “ልማድ” የሚለውን፡ ቃል፡ “ልማዳዊ፡ ሕግ”፡ ለሚለው፡ ሀሳብ፡ አጭር፡ መግለጫ፡ አድርገን፡ እንጠቀምበታለን ። ሆኖም፡ የትርጉም፡ መሳሳትና፡ አለመግባባት፡ እንዳይፈጠር፡ የልማድን፡ ተደጋጋሚነት፡ (ልማድን፡ የሚፈጥረው፡ ይህ፡ ነው)፡ እና፡ ልማዳዊ፡ ሕግ፡ በሕዝብ፡ ዘንድ፡ ተቀባይነት፡ እንዳለው፡ (ልማድን፡ ሕግ፡ የሚያደርገው፡ ደግሞ፡ ይህ፡ ነው)፡ ገልጦ፡ ማስረዳት፡ ይቻላል፡ ነበር ።¹²

የፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ጽሑፍ፡ ስለ፡ ኢትዮጵያ፡ “ልማዳዊ፡ ሕግ”¹³ ያሉትን፡ የመዝገብ፡ ማስረጃዎች፡ ያሰፈረ፡ በመሆኑ፡ ያን፡ ለሚያጠኑ፡ ሁሉ፡ እጅግ፡ ጠቃሚ፡ ነው ።¹⁴ ፕሮፌሰሩ፡ የኢትዮጵያን፡ ልማድ፡ ስለሚያስረዱን፡ የመዝገብ፡ ምንጮች፡ አጭር፡ መግለጫ፡ ከሰጡ፡ በኋላ፡ በዘመናዊት፡ ኢትዮ

9. “ባንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፫፻፫፡ ይመለከታል ።
 10. ከላይ፡ ስለ፡ “ሕግ”፡ ትርጉም፡ ከተመለከተው፡ ጋር፡ ያወዳድሯል ።
 11. “ባንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፫፻፱፡ ይመለከታል ።
 12. ከላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቀጥሮ፡ ፭፡ ከተጠቀሰው፡ ከሲኞር፡ ቴዲሰኪ፡ ጽሑፍ፡ ጋር፡ ያወዳድሯል ።
 13. የተሻለ፡ ቃል፡ በግጣት፡ እንደዚሁ፡ (በዋትስ፡ ምልክት፡ ውስጥ፡ አድርገን)፡ “ሕግ”፡ እያልን፡ እንጠራለን ። ይህም፡ አስተያየት፡ የጭትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቀ። ፫፻፲፫፡ የሚያስከትለውን፡ የመሻር፡ ሁኔታ፡ እንዳለ፡ በመተው፡ ነው ።
 14. የሚከተለው፡ ስህተት፡ ፍጹም፡ ያልታሰበ፡ ይመስላል፡ ገጽ፡ ፫፻፲፮፡ ላይ፡ “ስለኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ ባሕል፡ ከሕግ፡ ክፍል፡ ወይም፡ ከሕግ፡ ውጭ፡ ከሆነ፡ ነገሮች፡ ጠቅላላ፡ መግለጫ፡ ለመስጠት፡ የተጭከረ፡ ባ፲፱፻፸፯፡ 9፡ ም፡ ምክር፡ ባላተመው፡ መጽሐፍ፡ ብቻ፡ ነው”፡ የሚል፡ ጽሑፍ፡ ይገኛል ። እረ፡ ለመሆኑ፡ የሕግ፡ ባህል፡ እንደት፡ “ከሕግ፡ ክፍል”፡ ወይም፡ “ከሕግ፡ ውጭ”፡ ሊሆን፡ ይችላልን፡ ይህ፡ አባባል፡ ያን፡ ነገር፡ መልሶ፡ በሌላ፡ ቃል፡ እንደመናገር፡ ወይም፡ እንድን፡ ነገር፡ ገልጾ፡ በእፍራሽ፡ ሀሳብ፡ እንደግብከተል፡ ያህል፡ የሚቆጠር፡ ነው ። ሌላ፡ አነስተኛ፡ መቃወሚያ፡ ያለኝ፡ “ምንም፡ እንኳ፡ አውጭውያን፡ የሕግ፡ ሲቃወሙት፡

ጵያ፡ 15 ውስጥ፡ ስለ፡ ልማዳዊ፡ “ሕግ” በሥራ፡ ላይ፡ መዋል፡ ያትታሉ ። ይህን፡ ንም፡ የሚያደርጉት፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቍጥሮችን፡ በመዋቀስና፡ እኔም፡ ራሴ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ 16 ውስጥ፡ ያቀረብኳቸውን፡ ሀሳቦች፡ በመመርመር፡ ነው ።

እነዚህ፡ ሀሳቦች፡ በተስፋፋ፡ አኳኋን፡ በኢትዮጵያ፡ የሕግ፡ መጽሔት፡ ውስጥ፡ ዳግም፡ ታትመዋል ። 17 ካቀረብኳቸው፡ “ዋና፡ ዋና፡ ውሳኔዎች”፡ ጋር፡ ከተሰማሙ፡ በኋላ፡ ፕሮፌሰሩ፡ ጓደኛዬ፡ “የመሻርያው፡ ድንጋጌ”፡ (የፍትሕ፡ ብሔር፡ ቍጥር፡ ፫፻፲፱፱)፡ “በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ልማድ፡ እንደ፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ የሚውልበትን፡ ስፋት፡ እጅግ፡ ይወስነዋል”፡ ስል፡ ያቀረብሁትን፡ ሀሳብ፡ ሳይሰማሙበት፡ ቀርተዋል ። “እጅግ”፡ የሚለው፡ ቃል፡ የማማረጥን፡ ፍርድ፡ ያዘለ፡ ነው ። ይህም፡ ማማረጥ፡ እንደየፈራጁ፡ የተለያየ፡ ነው ። ያቀረብሁትን፡ ሀሳብ፡ ደግሜ፡ እየደገፍሁ፡ ፕሮፌሰሩን፡ ከኢትዮጵያ፡ ይበልጥ፡ ልማድ፡ እንደ፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንዳይውል፡ እጅግ፡ የወሰነ፡ አንድ፡ ሌላ፡ አፍሪቃዊ፡ ሀገር፡ እንኳ፡ እስቲ፡ ይጥቀሱልኝ፡ ስል፡ እጠይቃቸዋለሁ ። እንዲያውም፡ ከአክብሮት፡ ጋር፡ ጓደኛዬ፡ ሀሳባቸውን፡ ለመደገፍ፡ ያቀረቡት፡ ክርክር፡ የፍትሕ፡ ብሔሩን፡ ሕግ፡ በትክክል፡ አያመለክትም፡ በትክክልም፡ አይተረጉመውም፡ ለማለት፡ እደፍራለሁ ።

የጋብቻ፡ “መጽናት”፡ በከፊል፡ በልማድ፡ ይወሰናል ። ሆኖም፡ “ማንኛውንም፡ ጋብቻ፡ ልማድን፡ ባለመከተል፡ ምክንያት፡ ማፍረስ፡ አይችልም”፡ ሲሉ፡ ፕሮፌሰሩ፡ እንዲ፡ አንደኛውን፡ የሚያረርስ፡ ሀሳብ፡ አቅርበዋል ። የተሳሳቱት፡ በቍጥር፡ ፮፻፴፮፡ (የመረዳዳት፡ ተግባር)፡ ውስጥ፡ ከሚገኘው፡ ገደብ፡ በስተቀር፡ የሚጋቡ፡ ሰዎች፡ መብታቸውንም፡ ሆነ፡ ግዴታቸውን፡ ባሻቸው፡ መንገድ፡ በስምምነት፡ ሊወሰኑት፡ ይችላሉ፡ የሚል፡ አስተያየት፡ ስላደረባቸው፡ ይመስለኛል ። ካሉስ፡ ተጨማሪ፡ መብቶችና፡ ግዴታዎች፡ በትእዛዛዊ፡ የሕግ፡ ቃሎች፡ በቍጥር፡ ፮፻፵፱፡ (አብሮ፡ የመኖርና፡ የግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነትን፡ መፈጸም፡ ግዴታዎች)፡ በቍጥር፡ ፮፻፴፱፡ (ቍጥሩን፡ ይመለከታል)፡ በቍጥር፡ ፮፻፳፱፡ (የመተማመን፡ ግዴታ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቍጥር፡ ፮፻፲፰፡ መሠረት፡ Adultery የሚያስቀጣ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ይህ፡ የመተማመን፡ ግዴታ፡

ይህን፡ ሕገቡ፡ ሕጉን፡ የሚገልጥበትን፡ ፈሊጥ፡ ቢያካሉት፡ እንትረጋግጥጋቸው፡ ሕጉን፡ በዚህባልተለመደ፡ መንገድ፡ መጻፍ፡ ይወዳሉ” ሲሉ፡ በሕዝብ፡ ዘንድ፡ በታወቁ፡ በተራ፡ አቀራረብ፡ ወይም፡ በምሳሌ፡ ስለሚቀርቡ፡ ለማዳዊ፡ ሕጎች፡ ስለጸፉት፡ ነው ። (ገጽ፡ ፪፻፲፱) ። ይህ፡ እንደ፡ ክርክር፡ የቀረበ፡ ከሆነ፡ መሠረተ፡ ቢስ፡ ይመስላል ። ለውጭጋውያን፡ ለቃውንት፡ እንደሌላው፡ ሁሉ፡ እንዲያውም፡ ይበልጥ፡ በጥንታውያን፡ ልማዶች፡ ላይ፡ የተመሠረቱና፡ በምሳሌያዊ፡ አኳገር፡ የሚቀርቡ፡ ብዙ፡ ልማዳዊ፡ ሕጎች፡ አሏቸው ።

- 15. በሌላ፡ አንጋገር፡ የልማድ፡ የሕግ፡ ፈጣሪነት፡ ተግባሩ፡ ማለት፡ ነው፡ “ባንደርሲንደን”፡ ገጽ፡ ፪፻፲፱፡ ይመለከታል ።
- 16. “የሕግ፡ ወደ፡ ልማድ፡ አዲስ፡ አቀራረብ፡ የ፲፱፻፶፮፡ ዓ.ም፡ የኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ “መሻርያ”፡ ቍጥር፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ቦል፡ ፩፡ (፲፱፻፳፫፡ እ፡ ሌ፡ እ)፡ ገጽ፡ ፶፮፡ እና፡ ተከታዮቹን፡ ገጾች፡ ይመለከታል ።
- 17. “ሕግና፡ ባሕል፡ በኢትዮጵያ”፡ ቦል፡ ፪፡ ቍ፡ ፪ (፲፱፻፳፮፡ እ፡ ሌ፡ እ)፡ ገጽ፡ ፶፻፩ና፡ ተከታዮችን፡ ገጾች፡ ይመለከታል ። እንዲሁም፡ ፮፡ ከሸችኖቦች፡ “ከ ኢትዮጵያን፡ ሲባል፡ ኮድ፡ ኢትሰ፡ ዩዝፋልንስ፡ ሪሴቭን፡ ቀ፡ ካስተም፡ ሌንድ፡ አፕሊካሲሲቲ”፡ ጆርናል፡ እ፡ አፍሪካን፡ ሎው፡ ቦል፡ ፮ (፲፱፻፳፫፡ እ፡ ሌ፡ እ)፡ ገጽ፡ ፻፸፯ና፡ ተከታዮችን፡ ገጾች፡ ይመለከታል ።

በትእዛዛዊ፡ የሕግ፡ ቃል፡ የተወሰነ፡ ነው)፡ 18 እና፡ በቅጥር፡ ፳፻፴፯፡ የተወሰኑ፡ ሞልተዋል = ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ባልና፡ ሚስትን፡ ማፋታት፡ የሚችሉ፡ የቤተ፡ ዘመድ፡ ሽማግሌዎች፡ ብቻ፡ ናቸው፡ ብለው፡ መጻፋቸው፡ በግልጽ፡ እንደተሳሳቱ፡ ያሳያል፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቅጥር፡ ፫፻፴፯፡ መሠረት፡ የሽማግሌዎቹ፡ ውሳኔ፡ ባንዳንድ፡ ምክንያት፡ የተነሳ፡ ለምሳሌ፡ ውሳኔያቸው፡ ሕጋዊ፡ ያልሆነ፡ ሲሆን፡ (“ሕጋዊ፡ ያልሆነ”፡ የሚለው፡ ቃል፡ በማንኛውም፡ ሕግ፡ የተወሰነውን፡ ድንጋጌ፡ መጣስን፡ ይጨምራል)፡ ከፍርድ፡ ቤት፡ ክስ፡ ሊቀርብበት፡ ይችላል = አንባቢዎች፡ ፍርድ፡ ከመስጠታችሁ፡ በፊት፡ ከላይ፡ የዘረዘርኋቸውን፡ የሕግ፡ ቅጥሮች፡ እንድትመለከቷቸው፡ በትህትና፡ አሳስባለሁ።

የሥራ፡ ጓደኛዬ፡ ሕጉን፡ ሲተረጉሙ፡ የተሳሳቱ፡ ይመስላሉ። የኔን፡ አስተያየት፡ ለመቃወም፡ አንደ፡ “ዋና፡ ምክንያት”፡ ያቀረቡት፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቅጥር፡ ፫፻፫፻፵፰ን 19 “ችላ”፡ ማለቱን፡ ነው። ይህ፡ ቅጥርና፡ የሚቀጥሉት፡ ቅጥሮች፡ የመሻሪያ፡ ቅጥሩ፡ (ቅጥር፡ ፫፻፫፻፵፯)፡ ስለሚያስከትለው፡ “ጊዜያዊ”፡ ውጤት፡ ሲወስኑ፡ እኔ፡ ግን፡ የጸፍሑት፡ ይህ፡ የመሻሪያ፡ አንቀጽ፡ ስለሚያስከትለው፡ “ዘላለማዊ”(?) ውጤት፡ ነው። ይህም፡ ማለት፡ እኔና፡ ጓደኛዬ፡ በሀሳብ፡ አልተግባባንም ፤ የተለያየነውም፡ በሌላ፡ ነገር፡ ነው፡ ማለት፡ ነው። ካመጡት፡ አይቀር፡ ግን፡ ፕሮፌሰሩ፡ ስለ፡ “ጊዜያዊ”፡ ሕግ፡ ያቀረቡት፡ ክርክር፡ ከመስመር፡ የወጣ፡ መሆኑን፡ ለመግለጽ፡ እወዳለሁ። ቅጥር፡ ፫፻፫፻፵፰ የሚደነግገው፡ በሮማውያን፡ የሕግ፡ ቅንጅት²⁰ ዘንድ፡ የታወቀውን፡ አንድ፡ ሕግ፡ ከመውጣቱ፡ በፊት፡ የነበረውን፡ ሁኔታ፡ ለመቆጣጠር፡ አለመቻሉን፡ ነው። ቅጥር፡ ፫፻፫፻፶፩(፩)ን፡ ከቅጥር፡ ፫፻፫፻፵፰(፪) ጋር፡ አያይዘን፡ ስንመለከት፡ እነዚህ፡ ቅጥሮች፡ ግልጽ፡ ስለሆኑና፡ አንዱም፡ አንዱን፡ የተሟላ፡ ለማድረግ፡ የተጻፉ፡ ስለሆኑ፡ በጣም፡ ረቂቅ፡ የሆኑ፡ ነገሮች፡ ውስጥ፡ መግባት፡ አያስፈልግም።²¹ ባጭሩ፡ የፍትሐ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ከመቃወሙ፡ በፊት፡ አንደ፡ ሞግዚትነት፡ ጋብቻ፡ ወይም፡ ንብረት፡ የሚያስገኙአቸው፡ ሕጋውያን፡ ሁኔታዎች፡ የጥንቱ፡ ሕግ፡ እንደወሰናቸው፡ ሲቀሩ፡²² እነዚህ፡ የተገኙ፡ ሁኔታዎች፡ የሚያስከትሉት፡ ውጤት፡ ደግሞ፡ ባዲሱ፡ ሕግ፡ ይወሰናል = ለምሳሌ፡ ከመስከረም፡ ፳፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፪፡ ፋ፡ ም፡ ፪ምሮ፡ የፍትሐ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ሳይወጣ፡ የነበሩ፡ ሞግዚቶች፡ ሕጋውያን፡ ተግባራቸው፡ (ግዴታዎቻቸው)፡ በልማድ፡ የተወሰኑት፡ ሳይሆኑ፡ በፍትሐ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ የተወሰኑት፡ ናቸው፡ (የቅጥር፡ ፫፻፫፻፶፫፡ የመጨረሻውን፡ ዓረፍተ፡ ነገር፡ ይመለከቷል)። ይህ፡ መሠረታዊ፡ አስተሳሰብ፡ በውሎች፡ ላይ፡ ተፈጻሚ

18. የነዚህን፡ አስገዳጅ፡ ድንጋጌዎች፡ ዝርዝር፡ ደብልዩ፡ ቡሐጃያር፡ ከጻፉት፡ “በኢትዮጵያ፡ ፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ መሠረት፡ የጋብቻ፡ አጭም”፡ በሚል፡ ጥሩ፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሐት፡ ቦል፡ ፩(፲፱፻፷፫፣ እ፡ ኤ፡ እ)፡ ከገጽ፡ ፶፫፡ ይገኛል። እንዲሁም፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቅጥር፡ ፳፻፴፰ን፡ ይመለከቷል። የጋብቻ፡ ውል፡ እነዚህን፡ አስገዳጅ፡ አንቀጾች፡ በመቃወም፡ ወይም፡ በደረሰው፡ ያለ፡ ሐተታ፡ በሀገር፡ ልማድ፡ ተጋብተዋል፡ በማለት፡ ብቻ፡ ለመመራት፡ አይችሉም። (ከሰዚህ፡ የሀገር፡ ልማድ፡ በሀገር፡ ልማድነቱ፡ ብቻ፡ እንደ፡ ሕግ፡ አይቆጠርም፡ ማለት፡ ነው።)

19. “ቫንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፪፻፲፫—፪፻፲፬፡ ይመለከቷል።

20. ለምሳሌ፡ በማንኛውም፡ የታወቀ፡ የፈረንሳይ፡ ሊት፡ ጽሑፍ፡ ስለ፡
(የሉዚያና፡ ስቴት፡ የሕግ፡ አንስቲቲውት፡ የተረጉመውን፡ ፲፱፻፶፬፣ እ፡ ኤ፡ እ)፡ የተባለውን፡ መጽሐፍ፡ ቦል፡ ፩፡ ቅጥር፡ ፪፻፴፫—፳፫፡ ይመለከቷል።

21. በነገራችን፡ ላይ፡ እነዚህ፡ ቅጥሮች፡ በሮማውያን፡ የሕግ፡ አጭም፡ ዘንድ፡ የተለመደ፡ ሀሳብንም፡ ይገልጻሉ።

22. ልማዳዊ፡ ቢሆንም፡ ወይም፡ ሌላ፡ ቢሆን፡

ነት፡ የለውም)፡ ቀ. ፫፻፲፱፻፶፩(፪)ን፡ ይመለከቷል) = በሮማውያን፡ የሕግ፡ ቅንጅትም፡ እንደዚህ፡ ነው፡ ይህ፡ በውሎችና፡ በሌሎች፡ ሕጋዊያን፡ ሁኔታዎች፡ ያለው፡ ልዩነት፡ እውነት፡ ልዩነት፡ አይደለም = “የውል፡ ነጻነት”፡ ከሚለው፡ መሠረታዊ፡ ሀሳብ፡ የመነጨ፡ ነው፡ በዚህ፡ “ነጻነት”፡ መሠረት፡ የውልን፡ ቃል፡ የሚወስኑት፡ ተዋዋዮች፡ ሲሆኑ፡ (ቀ. ፫፻፲፱፻፶፩(፪)፡ ካሻቸው፡ ትእዛዛዊ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ ያልሆኑትን፡ ድንጋጌዎች፡ ከውሳኛው፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ እንዳይሆኑ፡ ሊሰማሙ፡ ይችላሉ = (ቀ. ፫፻፲፱፻፶፩(፫) = የፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ከመውጣቱ፡ በፊት፡ የተዋዋሉ፡ ሰዎች፡ ውሉ፡ ጥንት፡ በነበረው፡ ሕግ፡ መሠረት፡ እንዲፈጸም፡ እንደተሰማሙበት፡ ያህል፡²³ ተቆጥሮ፡²⁴ ክርክር፡ ሲነሣ፡ ጉዳዩ፡ በዚያው፡ ሕግ፡ ይወሰናል፡ የሚል፡ ግምት፡ ነበር = ግን፡ የተዋዋዮቹን፡ የፈቃድ፡ ጉድለት፡ ለማስወገድ፡ ያቀዱት፡ በፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ የሚገኙት፡ ትእዛዛዊ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ ሕጉ፡ ከመውጣቱ፡ በፊት፡ ከነበሩ፡ ውሎችም፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናሉ፡ (፫፻፲፱፻፶፩/፪)፡ =²⁵

በፕሮፌሰሩ፡ ቫንደርሊንደን፡²⁶ አስተያየት፡ መሠረት፡ የውል፡ ግንኙነቶች፡ የጋብቻንም፡ ግንኙነቶች፡ ጨምረው፡ የያዙ፡ ናቸው፡ ማለት፡ ይቻላል = ይህን፡ አስተሳሰብ፡ እንደመነሻ፡ የተቀበልነው፡ እንደሆነ፡ በቀ. ፫፻፲፱፻፶፩(፪) መሠረት፡ ከፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ መውጣት፡ በፊት፡ የተፈጸመውን፡ ጋብቻ፡ ሕጋዊ፡ ውጤት፡ የሚወስነው፡ የፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ሳይሆን፡ ከዚያ፡ በፊት፡ የነበረው፡ ይበልጡን፡ ልማዳዊ፡ የሆነው፡ ጥንታዊው፡ ሕግ፡ ነው፡ ማለት፡ ነው = ግን፡ እንደ፡ መነሻ፡ የተቀበልነው፡ አስተሳሰብ፡ ከሰህተት፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ነው = ጋብቻን፡ ስንፈጽም፡ በስምምነት፡ መልክ፡ ነው፡ ሆኖም፡ ጋብቻ፡ ኢንሲቲቲቭዮን፡ ነው፡ እንጂ፡ ውል፡ አይደለም = የጋብቻ፡ ዋና፡ ዓላማዎች፡ (አብሮ፡ መኖር፡ የግብረ፡ ሥጋ፡ ግንኙነትን፡ መፈጸም፡ ሕጻናትን፡ ማሳደግ)፡ ንብረት፡ ነክ፡ ስላልሆኑ፡ በትእዛዛዊ፡ የሕግ፡ ቃላት፡²⁷ የተወሰኑ፡ ናቸው = ውል፡ ግን፡ ንብረት፡ ነክ፡ ስምምነት፡ ስለ፡ ሆነ፡ (ቀ. ፫፻፲፱፻፶፩)፡ ይበልጡን፡ ትእዛዛዊ = ባልሆኑ፡ የሕግ፡ ቃላት፡ የሚወሰን፡ ነው =²⁸ ተደንግጎ፡ የተጻፈው፡ ሕግ፡ ይህ፡ ነው፡ ብዙውን፡ ጊዜ፡ ፍርድ፡ ቢቶች፡ ጉዳይ፡ የሚወስኑበትም፡ ሕግ፡ ይኸው፡ ነው = ለምሳሌ፡ የፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ከመውጣቱ፡ በፊት፡ የተፈጸመ፡ ጋብቻ፡ የሚፈርሰው፡ በሌላ፡ ሳይሆን፡ የፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ በሚያዘው፡ መሠረት፡ ብቻ፡ ነው =²⁹

23. ልማዳዊ፡ ቢሆንም፡ ወይም፡ ሌላ፡ ቢሆን =
 24. ከላይ፡ በግርጌ፡ ግስረጃ፡ ቀ. ፳፡ ከተጠቀሰው፡ ከሙሴ፡ ፕላንዩል፡ መጽሐፍ፡ ከቀ. ፪፻፳፩፡ ጋር፡ ያወዳድሯል =
 25. ለምሳሌ፡ የፍትሕ፡ ብሔሩ፡ ሕግ፡ ከመውጣቱ፡ በፊት፡ ስለነበረው፡ ስለመሬት፡ ይዞታ፡ (ከቀ. ፪፻፲፱፻፶፩)፡ ጋር፡ ያወዳድሯል) = ቀ. ፫፻፲፱፻፶፩(፪)ን፡ በሰፊው፡ በመተርጎም፡ በነዚህ፡ ሁኔታዎች፡ ላይ፡ ተፈጻሚ፡ እንዲሆን፡ ግድረግ፡ ይቻላል =
 26. “ቫንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፪፻፲፱፻፶፩፡ ይመለከቷል =
 27. እላይ፡ ይመለከቷል =
 28. ከጋብቻ፡ የተነሣ፡ እንደተጨማሪ፡ ነገር፡ የሚፈጠሩት፡ ንብረት፡ ነክ፡ ግዴታዎች፡ የጋብቻው፡ “ውል”፡ እንድ፡ ከፍል፡ ስለሆኑ፡ ወይም፡ በቀ. ፫፻፲፱፻፶፩፡ ሥር፡ በመምጣት፡ በተላሉ፡ በውል፡ ሕግ፡ ሥር፡ ይመደባሉ = የጋብቻው፡ ውል፡ ከጋብቻው፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ሲሆን፡ ከጋብቻው፡ በፊት፡ የሚሆን፡ ነገር፡ ነው =
 29. ለምሳሌ፡ በባለየው፡ ወይም፡ በሚስቲቱ፡ አልፈልግም፡ ማለት፡ ብቻ፡ (ቀ. ፪፻፳፩) = ይህ፡ አስተያየት፡ አከራካሪ፡ የሆነውን፡ የአስላሞች፡ የግል፡ ሁኔታ፡ ሕግ፡ አይመለከትም፡ እታች፡ ይመለከቷል =

የሥራ ፡ ጓደኛዬ ፡ ከላይ ፡ የጠቀስኳቸውን ፡ ክርክሮች ፡ ካቀረቡ ፡ በኋላ ፡ የሚከተለውን ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣሉ ፤ “ሰለዚህ ፡ ልማድ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ ከተፈለገ ፡ መታወቅ ፡ አለበት ፤ እንዲታወቅም ፡ መጠናት ፡ አለበት ።” የመሻ ሪፖ ፡ ቀጥሎን ፡ (ቀጥ. ፫፻፲፫፻፵፯(፩))ን ፡ ላነበበ ፡ ሁሉ ፡ ይህ ፡ አነጋገር ፡ እንግዳ ፡ ነው ። ልማድን ፡ ማጥናት ፡ ራሱ ፡ ታላቅ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ነው ።³⁰ ልማድን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ የዚህ ፡ ጥናት ፡ ምክንያት ፡ ማስደረግ ፡ አስፈላጊ ፡ አይመስልም ።³¹

እዚህ ፡ ላይ ፡ የሕግ ፡ አውጭውን ፡ ክፍል ፡ ሀሳብ ፡ ለመግለጥ ፡ ያህል ፡ በልማድ ፡ ለመመራት ፡ አስበው ፡ የነበሩት ፡ የሕጉ ፡ አርቃቂ ፡ ሊቅ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ አማካሪዎቻቸው ፡ (የፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ኮሚሲዮን) ፡ አሳሳቢነት ፡ የተነሣ ፡ ይህን ፡ ሀሳብ ፡ ለመለወጥ ፡ እንደተገደዱ ፡ መግለጽ ፡ አስፈላጊ ፡ ይመስለኛል ።³²

ከዳኞች ፡ ውሳኔ ፡ የሚገኝ ፡ “ሕግ” ።

የአንግሎ ፡ አሜሪካንን ፡ ሕግ ፡ ዓይነት ፡ ለማይከተሉ ፡ ሀገሮች ፡ ከዳኞች ፡ ፍርድ ፡ የሚገኝ ፡ “ሕግ” ፡ የሚለው ፡ አነጋገር ፡ ትክክል ፡ ያልሆነ ፡ አነጋገር ፡ ነው ፤ ምክንያቱም ፡ ዳኞች ፡ ለቀረበላቸው ፡ ጉዳይ ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣሉ ፡ እንጂ ፡ የሰውን ፡ ጠባይ ፡ የሚገቱ ፡ “ሕጎች” ፡ (የወደፊቱንም ፡ የሚገቱ ፡ ውሳኔዎች) ፡ አይፈጥሩም ። እንዳጋጣሚ ፡ ሆኖ ፡ ኤውሮፓውያን ፡ ለሚጠቀሙባቸው ፡ ጅሪስፕሩዳንስ ፡ (ፈረንሳይ) ፡ ፍሪስፕሩዳንዛ ፡ (ጣልያን) ፡ ሪቭትቨፕሪቮንግ ፡ (ጀርመን) ፡³³

እነዞችን፡ ስት ፡ በ ፡ (ፖላንድ) ፡ ለተባሉ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ የሚሆን ፡ የተሰተ ካክል ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃል ፡ ስለሌለ ፡ ዝም ፡ ብለን ፡ ባልተሰተካክል ፡ “ከዳኛ ፡ ፍርድ ፡ የተገኘ ፡ ሕግ” ፡ (በትእምርተ ፡ ጥቅስ ፡ ውስጥ ፡ አድርገን) ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ እንተረጉማቸው ፡ ይሆናል ። ይህን ፡ ስናደርግ ፡ ግን ፡ በመሠረቱ ፡ በአሁኑራዊ ፡ ኤውሮፓ ፡ ውስጥ ፡ ዳኞች ፡ ሕግ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ እንደሌላቸው ፡ መርሳት ፡ የሌላቸውም ። በዚህ ፡ ከተሰማማን ፡ ሙሴ ፡ ፕላንዮል ፡ “ሕግ ፡ ከነነፍሱ ፡ የሚታየው ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ነው”³⁴ ፡ (ዕለት ፡ በዕለት ፡ ጉዳይ ፡ ሊወሰንበት ፡ ማለት ፡ ነው) ፡ ሲሉ ፡ የተናገሩትን ፡ ምሳሌያዊ ፡ አነጋገር ፡ ልንጠቀምበት ፡ እንችላለን።

ዳኞች ፡ ሕግ ፡ እንዳይደነግጉ ፡ የሚከለክል ፡ እንደፈረንሳይ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ³⁵ ቀጥ. ፩ ፡ ያለ ፡ ሕግ ፡ የሌላቸው ፡ ኤውሮፓውያን ፡ ሀገሮች ፡ ዳኝነት ፡ (ሕግን ፡ ከማወጅ ፡ ጋር ፡ ሲነጸጸር) ፡ ለወደፊት ፡ ምንም ፡ የሚደነግገው ፡ ነገር ፡ የለም ፡ የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ እንደ ፡ ግልጽና ፡ እንደማያከራከር ፡ አስተያየት ፡

30. በተለይም ፡ በአንትሮፖሎጂ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰለዩሊጂ ፡ ጥናቶች ፡ ላይና ፡ እንዲሁም ፡ ሕጉ ፡ ልማድን ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ በሚገልጹት ፡ ጊዜ ።
 31. በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀጥ. ፮ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ከሲኞር ፡ ቴዎሎክ ፡ ጽሑፍ ፡ ጋር ፡ ያወዳድሯል ።
 32. ከአር ፡ ዳቢድ ፡ “ላ ፡ ራጮት ፡ ዳ ፡ ኮድ ፡ ሲቢል ፡ ዳን ፡ ሌዝ ፡ ኤታትዝ ፡ አፍሪኬይን ፡” ፡ አናልዝ ፡ አፍሪኬይን ፡ (ዳክር ፡ ፲፱፻፳፯ ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ) ፡ ገጽ ፡ ፮ ፡ የተቀረጡ ።
 33. ከሪቭትቨፕሪቮንግ ፡ ጋር ፡ በትክክል ፡ የተነጻጸረ ፡ ነው ።
 34. “ባንደርሊንደን” ፡ ገጽ ፡ ፻፲፩ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀጥ. ፳፫ ፡ እና ፡ ተከታዩን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።
 35. የዚህ ፡ ቀጥር ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ መውጣት ፡ የተለየ ፡ ታሪካዊ ፡ ምክንያት ፡ አለው ፡ ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቀጥ. ፩ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የሙሴ ፡ ፕላንዮልን ፡ ጽሑፍ ፡ ቀጥ. ፻፶፭ን ፡ ይመለከታል ።

ይቆጥሩታል = 36 በኢትዮጵያም፡ እንዲሁ፡ ነው፤ ይህን፡ በግልጽ፡ የምናየው፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ዳኞች፡ ባለፈ፡ ፍርዳቸው፡ መሠረት፡ ይፍረዱ፡ 37 የሚል፡ ሕግ፡ ባለመኖሩና፡ ስለልማድም፡ ከላይ፡ በተገለጸው፡ መሠረት፡ ኮደኛዬ፡ የሕገ፡ መንግሥቱ፡ አንቀጽ፡ ፩፻፲፡ 38 በነጠላ፡ “ሕግ”፡ ሲል፡ ልማድንም፡ ከዳኞች፡ ፍርድ፡ የተገኘን፡ “ሕግም”፡ የሕግን፡ ሳይንስም፡ ጨምሮ፡ መናገሩ፡ ነው፡ ሲሉ፡ ያቀረቡት፡ ሀሳብ፡ አጠራጣሪ፡ ይሆናል = “ግልጽ፡ የሆነ፡ ድንጋጌ፡ (በአዋጅ፡ የወጣ፡ ድንጋጌ፡ ማለት፡ ነው)፡ ካላለ፡ በቀር”፡ (ቀ. ፫፻፲፱፻፵፯(፩)) 39 ልማድ፡ እንደ፡ ሕግ፡ አይሠራበትም = በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቀ. ፪፡ ውስጥ፡ በተመለከተው፡ መሠረታዊ፡ ሀሳብ፡ ምክንያት፡ የተነሣ፡ ወንጀል፡ ነክ፡ ልማድ፡ ከሕጉ፡ ምድረ፡ ገጽ፡ ፍጹም፡ ተሠርዛል = በሥራ፡ ላይ፡ እንዳይውል፡ የተወሰነው፡ “በቀደምት፡ ውሳኔ፡ መሠረት፡ መፍረድ”፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንዲውል፡ እስኪደረግ፡ ድረስ፡ የዳኞች፡ ፍርድ፡ “ሕግ”፡ አይደለም = “የሕግ፡ ሳይንስ”፡ ጠቃሚ፡ ቢሆንም፡ እንኳ፡ የሚያገለግለው፡ ለማስተማርያና፡ ሕግን፡ ለመተርጉም፡ የማሳመን፡ ችሎታ፡ እንዳለው፡ ነገር፡ ብቻ፡ ነው፡ እንጂ፡ እንደ፡ ሕግ፡ ሆኖ፡ አይሠራበትም = የፕሮፌሰር፡ ቫንደርሲንደን፡ ስሕተት፡ የመነጨው፡ በመሠረቱ፡ በትክክለኛ፡ አነጋገር፡ “የሕግ፡ ምንጮች”፡ የሚባሉትን፡ ስለ፡ ሕግ፡ ከሚያስረዱን፡ ምንጮች፡ ካለመለየታቸው፡ ነው፤ እንግዲህ፡ የዳኞች፡ ውሳኔ፡ የሕግ፡ ሳይንስ፡ እና፡ ልማድ፡ ራሱ፡ እንኳ፡ ሕጉ፡ አስፈላጊ፡ ነው፡ 40 ሲል፡ ስለ፡ ሕግ፡ ከሚያስረዱን፡ ምንጮች፡ ውስጥ፡ ናቸው = የዳኞች፡ ውሳኔ፡ የሕግ፡ ሳይንስ፡ ወይም፡ ልማድ፡ ለምሳሌ፡ ስለ፡ ሕጉ፡ አተረጎጉም፡ ታላቅ፡ የማሳመን፡ ችሎታ፡ ይኖራቸው፡ እንደሆነ፡ ነው፡ እንጂ፡ “ሕግ”፡ አይደሉም = 41

ስለዋንት፡ ፍርዶች፡ ጽሑፍ፡ መሰብሰብ፡ ለሕግ፡ ታሪክ፡ ጸሐፊ፡ ወይም፡ አጥኝ፡ ታላቅ፡ ዋጋ፡ ያለው፡ ነው = በቅርብ፡ የተፈረዱ፡ ፍርዶችን፡ ደግሞ፡ የሕግ፡ ትምህርት፡ ቤታችን፡ አሁን፡ ያለውን፡ በአዋጅ፡ የወጣውን፡ ሕግ፡ ለማስረዳትና፡ ለማብራራት፡ ይገለገልባቸዋል = ልክ፡ ልማድን፡ እንደማጥናት፡ ሁሉ፡ የዳኞችን፡ ፍርድ፡ ተከታትሎ፡ ማጥናት፡ የራሱ፡ ዋጋና፡ ጥቅም፡ ስላለው፡ የዳኞች፡ ፍርድ፡ የሚጠናው፡ “ሕግ”፡ ሆኖ፡ ሥራ፡ ላይ፡ ስለሚውል፡ ነው፡ የሚል፡ ምክንያት፡ መስጠት፡ አስፈላጊ፡ አይደለም = ውል፡ ተዋዋዮቹን፡ ብቻ፡ እንደ

36. ሊቀርቡ፡ ስለሚችሉት፡ ከክርክር፡ ግንኛውንም፡ ተቀባይነት፡ ያለውን፡ የፈረንሳይ፡ ሊቅ፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል =
 37. እዚህ፡ ላይ፡ በታ፡ ሲኖረው፡ ይችላል፡ የነበረው፡ አዋጅ፡ የፍርድ፡ ቤቶች፡ አዋጅ፡ ፻፱፻፷፯፡ (እ.ኤ.አ)፡ የአዋጅ፡ ቀ. ፻፶፩፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፳፻፶፡ ዓመት፡ ቀ. ፪፡ ላልተወሰነ፡ ጊዜ፡ በፍርድ፡ ቤቶች፡ (ማኻኻያ)፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፷፫፡ እ፡ (እ.ኤ.አ)፡ የአዋጅ፡ ቀጥር፡ ፻፲፫፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፳፻፶፡ ዓመት፡ ቀ. ፻፳፩፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንዳይውል፡ ተደርጎ፡ ሳለ፡ በመጨረሻ፡ ባ፲፱፻፷፩ (እ.ኤ.አ)፡ የፍትሕ፡ ባሕር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ተሸሯል =
 38. ዳኞች፡ የፍርድ፡ ሥራን፡ በሚሠሩበት፡ ጊዜ፡ “ከሕግ፡ በቀር፡ በሌላ፡ ሥልጣን፡ አይመሩም” የሚለው፡ ነው =
 39. ይህ፡ አስተያየት፡ ሰፊ፡ ያለውን፡ በጽሑፈ፡ ውስጥ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቀ. ፲፮—፲፯፡ የተገለጹትን፡ የልማድን፡ “መውጫዎች”፡ (መግለጫዎች)፡ እይመለከትም =
 40. የተዋሃደ፡ ልማድን፡ የሚያመለክቱትን፡ ግለት፡ ነው =
 41. ምናልባት፡ ደግነቱ፡ ሕግ፡ አለመሆናቸው፡ ነው፡ ምክንያቱም፡ እርስ፡ በርሳቸውም፡ ሆነ፡ በየራሳቸው፡ ውስጥ፡ አሰመሰማግት፡ እለ = ሆኖም፡ አንዳንድ፡ ጊዜ፡ በሕጉ፡ አስገዳጅነት፡ የተነሣ፡ የሀገር፡ ልማድ፡ እንደ፡ ሕግ፡ ሆኖ፡ የሚሠራባቸውን፡ ጉዳዮች፡ ለመረዳት፡ ከላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቀ. ፲፯፡ የተጠቀሰውን፡ “ሕግና፡ ባሕሩ፡ በኢትዮጵያ”፡ የሚለውን፡ ጽሑፍ፡ ይመለከታል =

ሚመለከት፡ ሁሉ፡ (ቍ. ሺ፱፻፶፪(፩)ን ያነጻጽሯል)፡ ፍርድም፡ ከከሳሽና፡ ከተከሳሽ፡ ላይ፡ ብቻ፡ እንደ፡ “ሕግ”፡ ሆኖ፡ የሚፈጸም፡ ነው። (ቍ. ሺ፱፻፵፩(፪)ን፡ ያነጻጽሯል)። በምሳሌያዊ፡ አነጋገር፡ ፍርድ፡ የተከሳሽና፡ የከሳሽ፡ “ሕግ”፡ እንጂ፡ የአገር፡ ሕግ፡ አይደለም። 42

ፍትሐ፡ ነገሥት።

ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ፍትሐ፡ ነገሥት፡ “ምንም፡ እንኳ፡ እንደ፡ ሕግ፡ ባይታወጅም፡ በአገሪቱ፡ በሙሉ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ይውል፡ ነበር።” ሲሉ፡ ስለ፡ ፍትሐ፡ ነገሥት፡ የጸፋት፡ የተጋነነ፡ ይመስላል። የዓረፍተ፡ ነገሩ፡ የመጀመሪያው፡ ክፍል፡ እንደሚከተለው፡ ቢጻፍ፡ የተሻለ፡ ይመስለኛል፤ “ምንም፡ እንኳ፡ ‘ፍትሐ፡ ነገሥት’፡ የሚሉት፡ ቃላት፡ ፍትሐ፡ ነገሥትን፡ ነገሥታት፡ ባዋጅ፡ ያወጡት፡ ሕግ፡ ቢያስመስሉትም፡ እስካሁን፡ ድረስ፡ ይህን፡ የሚያረጋግጥ፡ አንዳችም፡ ማስረጃ፡ አልተገኘም።” ፍትሐ፡ ነገሥት፡ “በአገሪቱ፡ በሙሉ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ይውል፡ ነበር”፤ (ከሥራ፡ የተሰመረውን፡ ቃል፡ ላማጋነን)፡ ለተባለው፡ ግን፡ ማስረጃም፡ አልተሰጠ፤ ከደኛዬም፡ ራሳቸው፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቍ. ፯፮፡ ከጠቀሳቸው፡ ሊቃውንት፡ አንዱ፡ እንኳ፡ ድጋፍ፡ አልሆኑዋቸውም።

ፍትሐ፡ ነገሥት፡ የሕግ፡ ምንጭ፡ እንደመሆኑ፡ መጠን፡ ባ፲፱፻፶፮፡ ደውን፡ ደለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግና፡ (ቍ. ፪ትን፡ ይመለከታል)፡ ባ፲፱፻፶፪ቱ፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ)፡ ቍ. ፫፲፫፻፵፯ን፡ ይመለከታል)፡ ተተክቷል። ሆኖም፡ የሕግ፡ እውቀታችንን፡ ከሚያስፋፋልን፡ ምንጮች፡ እንደ፡ አንዱ፡ ሆኖ፡ ይኖራል፤ በተጨማሪም፡ በሱ፡ ላይ፡ የተመሠረቱትን፡ የፍትሐ፡ ብሔሩን፡ ሕግ፡ ቍ፡ ጥርጅ፡ ለመተርጉም፡ የማሳመኛ፡ ችሎታ፡ እንዳለው፡ ጽሑፍ፡ ይቆጠራል።

የእስላም፡ ሕግ።

የእስላም፡ ሕግ፡ መሠረቱ፡ ከሃይማኖት፡ ትምህርት፡ ነው። ባሁኑ፡ ዘመን፡ ያለው፡ አዝማሚያ፡ በእስላም፡ ሀገሮች፡ እንኳ፡ የ“ሃይማኖት”፡ ሕጎችን፡ አንድ፡ በሆኑ፡ ባዋጅ፡ በወጡ፡ ሕጎች፡ መተካት፡ ነው። 44 የክርስቲያን፡ አገር፡ የሆነችው፡ ኢትዮጵያ፡ ፍትሐ፡ ነገሥት፡ በሌላ፡ ሕግ፡ ከተካችና፡ የክርስቲያን፡ የሃይማኖት፡ መሪዎቻን፡ የዓለማዊ፡ ፍርድ፡ ሥልጣን፡ ከደመሰሰች፡ በኋላ፡ መልሳ፡ ባወጣቸው፡ ሕጎች፡ ውስጥ፡ የግል፡ ሃይማኖታቸውን፡ እንዲከተሉ፡ ለተፈቀደላቸው፡ ለሌሎች፡ የሃይማኖት፡ ተከቲዎች፡ የሃይማኖት፡ ችሕጋቸውን፡

42. ምንም፡ እንኳ፡ ቃላት፡ የማላመን፡ ችሎታ፡ ቢኖራቸውም፡ ሕጋዊ፡ ምክንያቶቻቸው፡ በሌሎች፡ ፍ/ቤቶች፡ ዘንድ፡ ተቀባይነት፡ ለማግኘት፡ ግደታ፡ የላቸውም።
 43. “ቫንደርሊንደን፡ ገጽ፡ ፪፻፳።”
 44. ለምሳሌ፡ ጄ. ሕን. ቢ. አንደርሰን፡ “ሪሰንት፡ ፎርምስ፡ ኢን፡ ዘ፡ ኢስላሚክ፡ ሎው፡ ኦፍ፡ ኢን፡ ሄሪታንስ” ኢንተርናሽናል፡ ኤንድ፡ ኮምፖራይብ፡ ሎው፡ ኳርተርሊ፡ ሆል፡ ፲፱፡ ፲፱፻፳፮ (ጳ፡ ኤ፡ እ)፡ ገጽ፡ ፫፻፶፫፤ ስለ፡ ሕግ፡ በግብጽ፡ ኮርያ፡ ተገዢያ፡ ሞርት፡ ኢራክና፡ ፓኪስታን፡ ይመለከታል። ጥንታውያን፡ የኮርካ፡ ማሻሻያዎች፡ በሕዝብ፡ ዘንድ፡ አድናቆት፡ አልነበራቸውም። እነዚህ፡ ማሻሻያዎች፡ እኔ፡ በነበርኩበት፡ በዓለም፡ አቀፍ፡ የሕግ፡ ጉባኤ፡ በአይ፡ ዲ፡ ላይ፡ ክፍል፡ ተመርምረው፡ ነበር። (ዑናሳ፡ ፲፱፻፷፮)።

እንዲከተሉ፡ ትፈቅድላቸዋለች፡ ለማለት፡ በፍጹም፡ አያስደፍርም። ። “ እንዲያውም፡ ልክ፡ እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ የሕግ፡ ረቂቅ፡ ከወጣ፡ በኋላ፡ የፍትሐ፡ ነገሥቱ፡ ከሚሲዮን፡ ሳይቀበለው፡ ቀርቷል። ። በተጨማሪም፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቊ. ፫፻፲፱፻፵፯(፩)ን፡ በመደገፍ፡ በሀሳባዊ፡ እስተያየት፡ የእስላም፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ሊውል፡ የማይችል፡ ነው፡ ለማለት፡ ይቻላል። (በኢትዮጵያ፡ ከጥንት፡ ጀምሮ፡ የነበረውና፡ ሲወርድ፡ ሲዋረድ፡ በመጣው፡ የልዩ፡ ልዩ፡ ሃይማኖት፡ ተከታዮች፡ ተባብረው፡ መኖር፡ “ልምድ፡ መሠረት፡ የቃዲንና፡ የናይባን፡ ፍርድ፡ ቤቶች” ። የተለየ፡ ሥልጣን፡ እስላሞችን፡ በሚመለከት፡ በግል፡ ሁኔታዎች፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ የሚወሰነው፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ነክ፡ አዋጅ፡ አሁንም፡ ይሠራበታል። ይህም፡ ጊዜው፡ በሚፈቅደው፡ መሠረት፡ የአገሪቱ፡ ሕግ፡ በተሻለ፡ አኳኋን፡ ቊ. ፫፻፲፱፻፵፯(፩) እንደሚለው፡ ሁሉ፡ አንድ፡ እስተሚሆንበት፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ ይቀጥል፡ ይሆናል። ግን፡ እንደ፡ ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ በደፈናው፡ “የእስላም፡ ሕግ፡ በአገሪቱ፡ ውስጥ፡ በብዙ፡ ለታ፡ ይሠራበታል” ። ማለት፡ ነገር፡ ማጋነን፡ ይመስላል። የመሻሪያው፡ ቊ. ፫፻፲፱፻፵፯፡ ጥንታውያን፡ ደንቦችን፡ በጠቅላላው፡ ቢሸርም፡ ዛሬ፡ ከሰላሞች፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ በመዋል፡ የሚገኘው፡ ስለ፡ ግል፡ ሁኔታ፡ ። ጉዳይ፡ ብቻ፡ የሚያወሳው፡ የሻሪያው፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ነው፡ እንጂ፡ ጠቅላላው፡ የሰላም፡ ሕግ፡ አይደለም። ቊ. ፫፻፲፱፻፵፯፡ “የሕግ፡ አንድነት” የሚለውን፡ መሠረታዊ፡ ሀሳብ፡ ያዘለ፡ ሲሆን፡ የሕግ፡ አንድነትን፡ ለማስገኘት፡ የታቀደ፡ ነው። ይህ፡ የገለጽኩት፡ ሀሳብ፡ ጓደኛዬ፡ የሕግ፡ ሳይንስ፡ ለእስላም፡ ሕግ፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ ሊያበረክት፡ የሚችለው፡ “ዋና” ነገር፡ አለ፡ ካሉት፡ ጋር፡ የማይስማማ፡ ነው። ካሉስ፡ እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ በረከት፡ የፍርድ፡ ቤት፡ ጉዳይ፡ ላለበት፡ ሰው፡ ዋጋ፡ ቢስ፡ ነው። የተፈለገው፡ አሁን፡ የሕዝብ፡ ጉዳይ፡ ለሚወሰንባቸው፡ ባዋጅ፡ ለወጡት፡ ሕጎች፡ ማብራሪያ፡ ነው፡ እንጂ፡ ለእስላም፡ ሕግ፡ ማብራሪያ፡ የቸገረው፡ ሰው፡ የለም። ። 30

መደምደሚያ።

በምርምርና፡ ጥንታውያን፡ መዛግብት፡ በመያዙ፡ ረገድ፡ የተመለከትነው፡ እንደሆነ፡ የፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ጽሑፍ፡ ታላቅ፡ ዋጋ፡ ያለው፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ ፩ኛ/ ስለ፡ ሕግ፡ ምንጮች፡ ያቀረቡት፡ ሀሳባዊ፡ (ቲኦሎጂካል)፡ ማብ

- 45. እንዲያውም፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፳፮፡ እና፡ ፳፫ን፡ ይመለከቷል።
- 46. እዚህ፡ ላይ፡ በታ፡ ሲኖራቸው፡ የሚችሉ፡ መዛግብት፡ አልታተሙም።
- 47. የአዋጅ፡ ቊ. ፳፪፡ ፲፱፻፵፱፡ ፡ ፡ ፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፫ኛ፡ ዓመት፡ ቊ. ፱።
- 48. “ቫንደርሊንደን”፡ ገጽ፡ ፪፻፳፫ን፡ ይመለከቷል።
- 49. በተሰይም፡ የቤተ፡ ሰብና፡ የውርስ፡ ጉዳዮችን፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቊ. ፵፮፡ የተጠቀሰውን፡ የቃዲንና፡ የናይባን፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ አዋጅ፡ አንቀጽ፡ ፳፮፡ ይመለከቷል። ይኸው፡ አንቀጽ፡ የናይባው፡ ፍ/ቤት፡ ሥልጣን፡ በፍርድ፡ ሚኒስትሩ፡ ትእዛዝ፡ ሊወሰን፡ ይቻላል፡ ይላል።
- 50. በጽሑፍቸው፡ መጨረሻ፡ ላይ፡ ፕሮፌሰር፡ ቫንደርሊንደን፡ ስለ፡ ሕግ፡ ሴቶች፡ ሲያትቱ፡ የሕግ፡ ሰነዶች፡ “ግንኙነት” ሰው፡ (በዕለት፡ ኑርው)፡ የዕለት፡ ተግባርን፡ በሚያከናውንበት፡ ጊዜ፡ የሕግ፡ ውጤት፡ እንዲኖረቸው፡ የሚያዘጋጁቸው፡ ግንኙነትም፡ ጽሑፍ፡ ናቸው” ሲሉ፡ ጽፈዋል። ይህ፡ ከሆነ፡ እንግዲህ፡ ግንም፡ ለምሳሌ፡ የማይገባ፡ ነገር፡ በመሥራት፡ ከውል፡ ውጭ፡ አላፈነት፡ የደረሰበት፡ ሰው፡ ሁሉ፡ በሕግ፡ ሰነድ፡ ይጠቀማል፡ ማለት፡ ሲሆን፡ ከዕለት፡ ኑር፡ ውጭ፡ የሆኑ፡ ሕጋውያን፡ ተግባሮችን፡ የሚያስረዱ፡ ጽሑፎች፡ ግን፡ የሕግ፡ ሰነዶች፡ አይባሉም፡ ማለት፡ ነው። በእውነቱ፡ ይህ፡ እንዲህ፡ ተብሎ፡ እንዲተረጎም፡ ታስቦ፡ የተሠራ፡ አይመስለኝም።

ራሪያ ፣ ፪ኛ/ አንዳንዶቹ ፡ ውሳኔዎቻቸው ፣ ለምሳሌ ፡ ስለልማድ ፣ እንደ ፣ ሕግ ፣
 በሥራ ፣ ላይ ፣ ስለመዋል ፣ የወሰኗቸው ፣ እና ፣ በመጨረሻም ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣
 አንቀጽ ፣ ፻፲ ፣ ውስጥ ፣ ስለሚገኘው ፣ “ሕግ”⁵¹ ስለሚለው ፣ ቃል ፣ ትርጉም ፣
 የሰጡት ፣ አስተያየት ፣ የፍትሕ ፣ ነገሥቱ ፣ ኮሚሲዮን ፣ ዓመት ፣ ሙሉ ፣ የሕግ ፣
 ዝብርቅርቅና ፣ አለመታወቅ ፣ እንዳይኖር ፣ የለፋበትን ፣ ሁሉ ፣ መና ፣ እንደማድ
 ረግ ፣ ያህል ፣ ነው ፣ እንዲህ ፣ አድርጎ ፣ የሕጉን ፣ ሰዓት ፣ ወደኋላ ፣ መመለስ ፣ በጽ
 ሑፍ ፣ ከወጣው ፣ ሕግ ፣ ጋር ፣ አለመስማማት ፣ ሲሆን ፣ ይህን ፣ ሕግ ፣ መለወጥ ፣
 የሚቻለው ፣ ባዋጅ ፣ ሌላ ፣ ሕግ ፣ በማውጣት ፣ ብቻ ፣ መሆኑን ፣ መገንዘብ ፣ ያሻል።⁵²

51. ጥቅሶች ፣ “የፍርድን ፣ ሥራ ፣ በሚሠሩበትም ፣ ጊዜ ፣ ከሕግ ፣ በቀር ፣ በሌላ ፣ ሥልጣን ፣ እይመሩም”
 የሚለውን ፣ ስንመለከት ፣ ይህ ፣ ሕገ ፣ መንግሥታዊ ፣ አንቀጽ ፣ እንደሌሎች ፣ ተመሳሳይ ፣ የውጭ
 ሀገር ፣ አንቀጾች ፣ ሁሉ ፣ (ስለዚህ ፣ ጉዳይ ፣ ኤም ፣ ካፒሎቲ ፣ እና ፣ ጆ ፣ ሲ ፣ እዳምስ ፣ “ጽዳሽያል ፣
 ረቢው ፣ አፍ ፣ ሴጅስሌሽን ፣ ዩሮፒያን ፣ አንቲሲዳንትስ ፣ ኤንድ ፣ አዳፍቲሽንስ” ሀርባርድ ፣
 ሎው ፣ ሪቢው ፣ ቦል ፣ ፳፱ (፻፱፻፷፮ ፣ እ ፣ ኤ ፣ አ) ፣ ገጽ ፣ ፲፮፻፷ ፣ ይመለከቷል) ፣ የሕግ ፣ አሰራዳ
 ሚው ፣ ክፍል ፣ በዳኝነት ፣ ሥራ ፣ ጣልቃ ፣ እንዳይገባ ፣ ለመክልከል ፣ የታለመ ፣ መሆኑ ፣ ግልጽ ፣
 ነው ፣ የዚህን ፣ ሕገ ፣ መንግሥታዊ ፣ አንቀጽ ፣ ትርጉም ፣ “በማራዘም” ፣ ሌሎች ፣ ዓላማዎች ፣
 እንዳሉት ፣ አድርጎ ፣ መገመት ፣ አይገባም ፣ ከላይ ፣ በግርጌ ፣ ማስረጃ ፣ ቀ. ፱፮ ፣ የተጠቀሰውንና ፣
 ተከታዩን ፣ ጽሑፍ ፣ ይመለከቷል ።

52. ፕሮፌሰር ፣ ቫንደርቤንደን ፣ ስለጽሑፋቸው ፣ ሰበጠሁት ፣ አስተያየት ፣ መልስ ፣ መጻፍ ፣ እንዲቻላቸው
 ውና ፣ መልሳቸውም ፣ ከዚህ ፣ ጽሑፍ ፣ ጋር ፣ እንዲታተም ፣ በማሰብ ፣ የዚህን ፣ ጽሑፍ ፣ ግልባጭ ፣
 አስቀድሜ ፣ ሰጥቻቸዋለሁ ። በደራሲው ፣ የተስተካከሉ ፣ አስተያየት ፣ መሠረት ፣ እንዲህ ፣ ዓይ
 ነቱ ፣ የሀሳብ ፣ መለዋወጥ ፣ መጨረሻ ፣ እንዲኖረው ፣ ስለሚያሻ ፣ የሥራ ፣ ዓደኞቹ ፣ የፕሮፌ
 ሰሩ ፣ ጽሑፍ ፣ (ከታች ፣ ይመለከቷል) ፣ የመጨረሻ ፣ ጽሑፍ ፣ ይሆናል ።

PUTTING THE LEGAL CLOCK BACK?

The Law and its Sources

In the last issue of this Journal appeared Professor Vanderlinden's "Introduction to the Sources of Ethiopian Law."¹ It is difficult to exaggerate the merits of my learned colleague's work, which constitutes the first and only survey of this kind in Ethiopia. Of such documentary sources as are published and readily available, he seems to have omitted only one. In addition to the collection of proclamations started in 1951 by the government, which he mentions,² there also exists a special collection of decrees and orders, started by the government in the same year.³ This is really a trifling amendment to Professor Vanderlinden's survey, which is excellent in its research aspects.

My colleague's meritorious concentration on tracing and collecting various source-data (and meeting deadlines for work-completion) seems to have left him with much too little time for a flawless formulation of the theoretical premises and conclusions of his work, with which formulations I beg, with all respect, to disagree, fully aware of my unfair advantage in terms of disposable leisure.

I do not propose substantially to add to the enormous, controversial and partly futile doctrinal literature concerned with defining the meaning of such terms as "law" and its "sources." Since Professor Vanderlinden surveys the "sources" of "law," he is in a less fortunate position in that he can avoid neither a *definition* of these terms of reference for his work, nor definitions of terms denoting his subdivisions of sources of law. The adequacy of these definitions, which constitute the theoretical foundation of his survey, will be questioned below.

My learned colleague defines *the law*⁴ as "those acts and institutions the respect for which is enforced by socially recognized organs in order to safeguard social cohesion and develop society." This definition may perhaps satisfy a sociologist. It can hardly satisfy a lawyer, who would usually expect the term "law" to denote, primarily, "enforceable rules of conduct." The terms "acts" and "institutions" are little helpful. An "act" need not be a rule, while an institution anyway represents a bundle of rules. As to the social "cohesion" or "development" purposes, they seem irrelevant to any acceptable definition of "law." When Emperor Susneyos enacted enforceable rules which, far from being concerned with social cohesion or "development," reflected his socially harmful religious convictions, were they not "law" before they were repealed? And in a modern system, with its conflicting opinions as to what tends to promote cohesion and development, who is to determine whether an "act" satisfies this requirement for being called a "law"? Another criterion of the above definition is acceptable for the past (before

---

1. J. Vanderlinden, *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), p. 227. [Hereinafter cited as "Vanderlinden."] The same paper had previously been published as a monograph for the Haile Sellassie I University Law Exhibition of January, 1966.

2. Vanderlinden, note 57 and accompanying text.

3. See Imperial Ethiopian Government, *Negarit Gazeta, Decrees and Orders*, vol. 1 (Addis Ababa 1951).

4. Vanderlinden, p. 227.

1960) but not for the present. It is no longer sufficient that certain rules be enforced by (any) "socially" recognized organs at, e.g., the local or tribal level if such rules are repealed by virtue of Article 3347 Civil Code or Article 2 Penal Code. They can no more be called "laws" in Ethiopia, because any imposition of them can be ultimately resisted before state-recognized organs.

Even before defining the "law," my colleague defines *sources of law* as consisting of "any documentation, mostly written but also oral, which can add to our knowledge of the law" in Ethiopia.⁵ After thus giving the term "sources" the evidential meaning of "documentation" he proceeds to a somewhat inconsistent classification of them into "legal" (legislation, custom, case-law, legal science, legal documents)⁶ and "non-legal" ones (scientific and literary works). It seems that a proper classification should stress the difference between the sources *productive* of the law (facts producing it) and the documentations *evidencing* such production or the existence of its product, the law. Such documentation can be "non-legal" (e.g., a travel-report) although it bears on a "legal" source (e.g., on legislation by a drum-heralded proclamation, witnessed by a traveller). On the other hand, from the sources truly productive of the law, formally and properly called sources of law (in contemporary Ethiopia, primarily legislation) should be strictly distinguished sources of *knowledge about the law*, or of "persuasive" authority (in contemporary Ethiopia, case "law," legal science and sometimes custom), which may or may not inspire the legislative and interpretative processes, but are hardly "by themselves" productive of the law. If, after some authors, they may be vaguely called "material" or "cognitive,"⁷ or "secondary,"⁸ sources of law, at least they should be clearly distinguished from the aforementioned "formal" or "productive" (or "primary") sources, or sources of law *sensu stricto*. The lack of such clear initial distinctions necessarily leads to the further flaws in my colleague's theoretical arguments and conclusions (see below). It does not prevent, however, his detailed description of the various "sources" of "law" (within his meaning of these terms) from being extremely useful to research scholars.

Legislation

Before giving us a masterly historical outline of documentary evidence, non-legal and legal, for the legislative law-creation in Ethiopia, from its modest ancient beginnings to the present day, Professor Vanderlinden defines legislative enactment as "the formal expression of the will of the governing persons or institutions in a given society in the exercise of their governing functions."⁹ In my humble view, this definition is inadequate in that, even excluding the judicial function, it provides no criterion for distinguishing between the legislative and the executive one. Under this definition, an act formally expressing the Emperor's will that a given governor

5. *Ibid.* Is "oral" a metaphor?

6. Vanderlinden, p. 228. Legislation, custom, case-law, legal science, may be documented but are not documents. As to legal "documents," they may evidence any of the above.

7. Terms familiar to continental lawyers. See the able discussion of analogous matter in S. Tedeschi, "Sulla Gerarchia delle fonti del diritto nel sistema giuridico etiopico," *J. Eth. Studies*, (December 1966).

8. A term familiar to Anglo-American lawyers.

9. Vanderlinden, p. 228.

present himself at the palace might be called a legislative enactment.¹⁰ This definitional loophole may be plugged by substituting "law-making" or "governing" before the word "function." As borne out by the considerations exposed below, legislation in Ethiopia is now the *primordial*, indeed almost unique, source of law *sensu stricto* (as distinguished from the aforementioned sources of knowledge about the law).

Custom

Custom was, before the recent codifications, an important source of Ethiopian law. Professor Vanderlinden defines custom as "the set of social attitudes which, in a given society, are considered part of the law and thus are enforced as such."¹¹ Even though we may accept, for non-definitional discussions, the habit of using "custom" as shorthand for "customary law," the classical distinctive definition of, respectively, custom and customary law through the criteria of *repetitio* (which creates custom) and *opinio necessitatis* (which makes custom law) would perhaps have been preferable on grounds of clarity.¹²

Professor Vanderlinden's survey of the available documentary evidence of Ethiopian customary "laws"¹³ is very illuminating and helpful to students of this subject.¹⁴ After his excellent summary of the evidential sources of our knowledge of Ethiopian customs, Professor Vanderlinden discusses the *enforceability* of customary "law" in contemporary Ethiopia¹⁵ with reference to civil law and to my own views as expressed in the *Journal of Ethiopian Studies*,¹⁶ which views are now reproduced and further developed in the *Journal of Ethiopian Law*.¹⁷ After agreeing with all my "major conclusions," my colleague disagrees with my inference that the "repeals" provision (Article 3347 Civil Code) "severely limits the field of legal application of custom in Ethiopia." The adjective "severely" implies a judgment of value, which is essentially relative. In its defence, I could therefore simply ask him to cite a single African country where the legal applicability of customary

10. Compare the discussion of the definition of "law," above.

11. Vanderlinden, p. 241.

12. Compare Tedeschi, work cited at note 7.

13. Which we shall continue so to call (within quotation marks) for want of a better word, irrespective of the repeals operated by Article 3347 Civil Code.

14. The following lapse is surely unintentional: on page 243 we read that "the only tentative description of Ethiopian legal traditions as a whole, both legal and non-legal, is that of Walker, published in 1933." Indeed, how can *legal* traditions be "legal" or "non-legal"? This is tautology followed, in the alternative, by a contradiction. Another minor objection concerns the words "European-trained jurists have probably had a tendency to scorn such folk expression of legal relationships" (referring to customary rules expressed in proverbs; see page 243). If this is a contention, it seems wrong: European jurists are, just as or more than others, notoriously familiar with legal proverbs and maxims, many of which are rooted in old custom.

15. In other words, the law-creative function of custom. Vanderlinden, p. 244.

16. "A New Legislative Approach to Custom: the 'Repeals' Provision of the Ethiopian Civil Code of 1960," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1963), pp. 57 *et seq.*

17. "Code and Custom in Ethiopia," *J. Eth. Studies*, vol. 2, no. 2 (1965), pp. 425 *et seq.* See also G. Krzeczunowicz, "The Ethiopian Civil Code: its Usefulness, Relation to Custom and Applicability," *J. African L.*, vol. 7 (1963), pp. 172 *et seq.*

rules has been restricted more than in Ethiopia. I will go further, however, and respectfully submit that his subsequent arguments in support of his position do not accurately (1) represent or (2) interpret Civil Code law.

My colleague seems to contradict himself where he says that the "validity" of marriage is determined partly by the customary requirements although "no marriage can be annulled [invalidated] on customary grounds." He appears to err in his *representation* that the only limitation to the marriage-parties' free settlement of their respective rights and duties is that provided by Article 636 (duty of support, etc.). Indeed, further important mandatory rights and duties are enacted by Article 640 (duty of cohabitation and of sexual relations), 638 (see text), 639 (see text), 629 (duty of fidelity, which is mandatory by virtue of adultery being a punishable offence under Article 618 Penal Code)¹⁸ and, substantially though impliedly, Article 637. Professor Vanderlinden is apparently also wrong in saying that "family arbiters" are the only competent authority to pronounce divorce. By virtue of Article 336 the arbitrators' decisions are impugnable before the courts on certain grounds, which include illegality (this term obviously comprises infringements of Code provisions). It is suggested that before forming an opinion, our readers simply read the Code on these topics.

My colleague appears also to err in his *interpretation* of the Code law. His "main objection" to my analysis is that I have "neglected the very important provisions" of Article 3348.¹⁹ This article and the subsequent ones deal with the "intertemporal" consequences of the sweeping "repeals" provision preceding it (of Article 3347), while I have dealt primarily with the "permanent" effects of this provision. In other words, our conflict is imaginary. Given the challenge, however, I must observe that Professor Vanderlinden's contentions seem misguided even in the field of "intertemporal" law. Article 3348 implements the principle of non-retroactivity of laws known to most Romanistic legal systems.²⁰ As to Article 3351(1) read in conjunction with Article 3348(2), it is quite unnecessary to split hairs, since these texts are reasonably clear and do complete each other.²¹ In shorthand, pre-Code legal consequences of situations like tutorship, marriage or ownership remain as acquired under the old law,²² but the post-Code effects of the same legal situations are as determined by the new law. For instance, as from September 11, 1960, the legal duties of before-established tutors are no more those prescribed by custom, but those ordained by the Code (compare last sentence of Article 3353). This principle suffers an exception in the case of contracts (Article 3351(2)), which exception is also widely admitted in Romanistic systems, and is more apparent than real. It is the simple consequence of the principle called "freedom of contract," whereby a contract's content is determined by the

18. See the instructive enumeration of these mandatory provisions in W. Bahagiar, "Marriage under the Civil Code of Ethiopia," *J. Eth. L.*, vol. 1 (1963), p. 85. See also Civ. C., Art. 631: a contract of marriage must neither derogate those provisions, nor purely and simply refer to local customs (which therefore obviously have no legal validity as such).

19. Vanderlinden, pp. 244-45.

20. See, e.g., any of the standard French treatises on the doctrine of "droits acquis." In particular, see M. Planiol, *Treatise on the Civil Law* (trans. Louisiana State Law Institute, 1959), vol. 1, Nos. 233-63.

21. Incidentally, they also express an approach familiar to Romanistic legal systems.

22. Whether customary or other.

parties (Article 1731(2)), who can "set aside" any non-mandatory provisions of the law (Article 1731(3)). The presumed will of any parties to a pre-Code contract was to have it governed by pre-Code law, just as if this law²³ had been "written into the contract."²⁴ As to those mandatory provisions which, precisely, aim at preventing the parties' will from being affected by defects, they do apply to pre-Code contracts (Article 3351(2)).²⁵

In Professor Vanderlinden's view,²⁶ contractual relations can include marriage relations. If we accept this as a premise then, pursuant to Article 335(2), the effects of pre-Code marriages should not be governed by the Code but by pre-Code law, which, in this field, is mostly customary. But the premise seems wrong. Although entered into by way of an agreement, marriage is an institution: its main purposes (cohabitation, sexual relation, bringing up the children) are of a non-proprietary nature and are governed by mandatory provisions,²⁷ while contracts are agreements of a proprietary nature (Article 1675) and are governed predominantly by permissive provisions.²⁸ This is, both, the law on the books, and, with few exceptions, the law as applied by the courts. For instance, a pre-Code marriage cannot be dissolved otherwise²⁹ than in accordance with the Code.

From his above-mentioned contentions my colleague draws this conclusion: "If therefore custom is to be enforced, it will have to be known, and in order to be known it will have to be studied." To a straight-forward reader of the repeals provision (Article 3347(1)) this statement must seem strange. Study of customs has intrinsic merits³⁰ which need not be justified by asserting their enforceability.³¹ Regarding the legislator's intent in this respect, I must stress that the expert drafter of the Code, initially "custom-minded," "was rallied to the view of his Ethiopian councillors [in the Codification Commission] who were unanimously hostile to custom."³²

Case "Law"

In non-common law countries, case "law," as a term, is a misnomer, since judgments are not normative (do not create rules binding for the future), but merely dispose of the specific cases at bar. Unfortunately, the Continental terms

23. Whether customary or other.

24. Compare Planiol, work cited at note 20, No. 261.

25. As, for instance, to pre-Code land-tenure contracts (cf. Art. 2975). By way of extensive interpretation, Article 1709(2) may perhaps also apply to them.

26. Vanderlinden, p. 245.

27. See above.

28. As to obligations of a proprietary nature incidentally arising in connection with marriage, they are easily governed by contract law, either because they are part of the "contract" of marriage, which is conditional upon marriage and precedes it, or else by virtue of Article 1677.

29. E.g., by unilateral repudiation (Art. 664). This is without prejudice to the controverted problems of the personal status law of the Moslems. See below.

30. Particularly in the fields of anthropology, ethnology and sociology, or even of law where the law expresses code-incorporated custom.

31. Compare Tedeschi, work cited at note 7.

32. Translated from R. David, "La refonte du code civil dans les états africains," *Annales Africaines*, (Dakar 1962), p. 6, al. 4.

Jurisprudence (French), *Giurisprudenza* (Italian), *Rechtsprechung*³³ (German), *Orzecznictwo* (Polish), etc., etc., seem to have no exact counterpart in English, in which we may therefore continue to use the "case law" misnomer (possibly within quotation marks), provided we are well aware of its non-normative connotation in non-common law countries. Granted such awareness, we can even use, as a figure of speech, M. Planiol's phrase "In the judgments alone is to be found the law in its living form" (i.e., in its everyday non-normative application).³⁴

In continental systems lacking an express prohibition of judicial rule-making on the lines of Article 5 of the French Civil Code,³⁵ the non-normative character of adjudication (as distinguished from legislation) is accepted as evident.³⁶ The same is true of Ethiopia, as clearly shown by the failure of an attempt to introduce a system of "binding judicial precedents" in this country.³⁷ In view of such failure, and of what has been said above about "custom," my colleague's contention that in Article 110 of the Revised Constitution³⁸ "the law," as used in the singular form, should mean also "custom," "case-law," or "legal science" seems to be open to question. Civil custom is not law except where "otherwise expressly provided" (Article 3347(1))³⁹ by legislation. Penal customs are completely obliterated by the principle of "legality" (precisely) formulated in Article 2 Penal Code. Case "law" is *not* law unless and until the aborted system of "binding judicial precedents" is re-enacted. As to "legal science," it has today, in spite of its usefulness, merely an educational and persuasive function. Professor Vanderlinden's misconceptions in these respects seem due to his initial failure to distinguish sources of law *sensu stricto* from sources of knowledge about the law, to which latter sources case "law," legal science and, in relevant Code areas,⁴⁰ even custom properly belong. They may have a great persuasive influence, but they do not represent "the law."⁴¹

Collecting data on old cases is of great value to the legal historian. As to recent or contemporary cases, they constitute the very lifeline of our Law School, which uses them to explain and illustrate the legislation in force. As with the study of custom, therefore, the study of judicial decisions has essential merits which need not be justified by assertions regarding their force as "law." Just as contracts, they bind only the parties (cf. Article 1952(1)) "as though they were law" (cf. Article 1731(1)). By a figure of speech, judicial decisions are the law of the

33. Clearly and logically contrasted with *Rechtsgebung*.

34. See Vanderlinden, p. 246, note 83 and accompanying text.

35. The enactment of this article was due to special historical reasons: See Planiol, work cited at note 20, No. 155.

36. On the arguments involved, see any standard treatise.

37. The relevant Courts Proclamation, 1962, Proc. No. 195, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 7, has been indefinitely suspended by the Courts (Amendment) Proclamation, 1963, Proc. No. 203, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 16, and finally superseded by the Civil Procedure Code of 1965.

38. Providing that judges, in the administration of justice, "submit to no other authority than that of the law."

39. This remark is without prejudice to the wider problem of so-called "outlets" for custom, discussed in my articles cited at notes 16 and 17.

40. Those representing incorporated custom.

41. Perhaps fortunately, since there are conflicts within and between them. For the exceptional cases where local customs are binding by way of express legislative reference to them, see Krzeczunowicz, "Code and Custom in Ethiopia," cited at note 17.

parties, not the law of the land.⁴² And it is precisely the courts' freedom from the shackles of "precedent" (or "custom") that enables them to develop the law's applications without resorting to the limited and esoteric techniques of "distinguishing."

Fetha Negast

With respect to the *Fetha Negast*, Professor Vanderlinden's statement that "although the text was never promulgated as legislation, it was applied throughout the country"⁴³ seems too strong. The first sub-sentence should be reformulated as follows: "In spite of a title suggestive of kingly legislation, there is so far no evidence of a promulgation of the *Fetha Negast*." As to the allegation that the *Fetha Negast* "was applied *throughout* [emphasis added] the country," it lacks substantiation and seems supported by neither of the authorities to which my colleague himself refers in note 98.

As a source of (lay) law, the *Fetha Negast* has been replaced by the Penal Code of 1957 (see Article 2) and the Civil Code of 1960 (see Article 3347). It partly remains, however, a source of knowledge about the law: it is a persuasive authority for the purpose of interpreting such Code provisions as were inspired by it.

Muslim Law

Muslim law is a product of religious science. The modern tendency, even in Muslim countries, is to enact uniform lay legislation replacing the "religious" laws.⁴⁴ Since the Christian Empire of Ethiopia has replaced even the *Fetha Negast* and has done away with the temporal jurisdiction of its own religious authorities, it could hardly be expected formally to recognize, in its codes, the existence of a separate body of law for privileged followers of another religion.⁴⁵ Indeed, draft legislation to such effect seems to have been rejected by the Codification Commission⁴⁶ and, on the face of Article 3347(1) Civil Code. Muslim law can, theoretically, be viewed as unenforceable. In accordance, however, with the tradition of tolerance, deep-rooted in Ethiopia, a procedural proclamation establishing a separate jurisdiction of "Kadis and Naibas Councils"⁴⁷ over certain personal status matters concerning Moslems is still applied, and this may well continue until such time as the condition of the country permits of a more effective uniformization of the

42. Their legal reasons do not bind subsequent courts even though, in fact, they may have a great persuasive influence. Because of the lower courts' fear of "reversal," this influence is especially strong in the case of Supreme Imperial Court opinions. The Supreme Court is nonetheless free to reverse its own prior views in response to a lower court's reasons.

43. Vanderlinden, p. 250.

44. See for instance, J. N. D. Anderson, "Recent Reforms in the Islamic Law of Inheritance," *Int'l and Comparative L. Quarterly*, vol. 14 (1965), p. 353, concerning new legislation in Egypt Syria, Tunisia, Morocco, Irak and Pakistan. (The earlier reforms in Turkey are notorious.) Such reforms were discussed (with my participation) by the Section I, D, 1. of the Seventh International Congress of Comparative Law (Upsala, 1966).

45. See also Article 37 of the Revised Constitution on "equality before the law" and Article 38 on "non-discrimination."

46. The relevant documents are not published.

47. Proc. No. 62 of 1944, *Neg. Gaz.*, year 3, no. 9.

legal system in accordance with what Article 3347(1) Civil Code provides on its face. It seems anyway an exaggeration to say, *without qualification*, that "Muslim law is enforceable in many parts of the country."⁴⁸ Only that part of Sharia law which regards certain personal status matters⁴⁹ is still applied to Moslem subjects in spite of the sweeping formulation of Article 3347 Civil Code, which article safeguards the basic principle of legal uniformity. This seems hardly sufficient fully to support my colleague's contention that Muslim law in Ethiopia constitutes another area in which the contribution of legal science could be "fundamental." Indeed, such contribution would be of scarce value to the general legal practitioners in this country (who are rather in need of Code-commentaries).⁵⁰

Conclusion

Professor Vanderlinden's work presents outstanding merits in its major research aspect. But acceptance of his theoretical premises regarding sources of law and of his conclusions concerning, among others, the enforceability of customary "law" in Ethiopia and the meaning of the word "law" in Article 110 of the Revised Constitution⁵¹ would endanger that legal certitude which constituted the very purpose of the year-long labours of the Imperial Codification Commission. Such putting of the legal clock *back* would be incompatible with the law on the books, which can be changed only by legislation.⁵²

George Krzeczunowicz

Faculty of Law,

Haile Sellassie I University

48. Vanderlinden, p. 253.

49. Essentially, family and succession matters: see Kadis and Naibas Councils Proclamation, Art. 2, cited at note 47. The same article provides, *in fine*, that the Naibas Councils jurisdiction may be limited by an order of the Minister of Justice.

50. At the end of his paper Professor Vanderlinden discusses *legal documents*, which he defines as "those documents which everybody uses in the course of normal life when acts having legal consequences are performed." It would seem to follow that everybody incurring, e.g., an extra-contractual liability by performing a normally tortious act is using a legal document, while writings evidencing juridical acts performed outside the scope of everybody's "normal" life are not legal documents. I readily assume that this connotation is not intended.

51. The context preceding the sub-sentence, "they submit to no other authority than that of the law," clearly shows that this constitutional provision has, in common with similar formulations abroad (See M. Capeletti and J. C. Adams, "Judicial Review of Legislation: European Antecedents and Adaptations," *Harvard L. Rev.*, vol. 79 (1966), p. 1207.), no other purpose than that of excluding administrative interference in the judicial process. Its meaning should not be "stretched" to cover other aims. See above, note 38 and accompanying text.

52. I have shown my manuscript to Professor Vanderlinden in order to enable him to publish a counter-reply simultaneously with my reply to his original article. Since, in the editors' right opinion, this scholarly exchange must end somewhere, my colleague's last word (see below) shall be final.

ስለ : “የኢትዮጵያ : የሕግ : ምንጮች : መግቢያ” : የተሰጠ : ተጨማሪ : ማብራሪያ =

ከዚህ : በፊት : ታትሞ : በወጣው : መጽሔት : ውስጥ : “የኢትዮጵያ : የሕግ : ምንጮች : መግቢያ” : በሚል : አርዕስት : በጻፍሎት : አጭር : ድርሰት : ከኔ : የበለጠ : ዕውቀት : ያላቸው : ሰዎች : እስከ : አሁን : ድረስ : የተዘነጋውን : ክፍል : በይበልጥ : ለማዳበር : ይህንን : የመጀመሪያ : ድርሰት : በማንበብ : እንዲነሳሱ : ምኞቱን : ገልጫ : ነበር ። ስለ : ሕግ : ሳይንስና : በተለይም : ስለ : ኢትዮጵያ : የሕግ : አቋም : ብዙ : ችሎታ : ያላቸው : ፕሮፌሰር : ክሸችኖቪች : በዚህ : መጽሔት : እትም : ውስጥ : ይህንን : ምኞቱን : ፈጽመዋል ።²

ከሰጡትም : ሐተታ : መሃከል : አንዳንዶቹ : ስለ : ሰፊው : የወል : ሕግ : (ጁሪስፕሩደንስ) : ክፍል : (ይህ : ክፍል : በታወቁ : ምክንያቶች : በድርሰቱ : ውስጥ : ሳይጠቃለል : ቀርቷል) : አንዳንዶቹ : በድርሰቱ : ውስጥ : በተለይ : ስለ : ተጠቀሰው : ክፍል : የቀሩት : ደግሞ : የተባለው : አጭር : ድርሰት : በኢትዮጵያ : የሕግ : አቋም : መሰረቶች : ላይ : ስለሚያስከትለው : ታላላቅ : ውጤቶች : ያወሳሉ ። የፕሮፌሰር : ክሸችኖቪችን : ትችት : ካነበብኩ : በኋላ : ምናልባት : ለአንባብያን : ስውር : ሁነው : ሊቀሩ : ስለሚችሉት : ዋና : ዋና : ጭብጦች : ጥቂቶቹን : ለማብራራት : አንዳንድ : ማብራሪያ : ሐሳቦችን : መስጠት : አስፈላጊ : ሆኖ : አግኝቻለሁ ።

የ“ሕግ” : ፍችና : የ“ሕግ : ምንጮች” =

የሥራ : ጓደኞቼ : ስለ : “ሕግ” : ፍችና : ስለ : “ሕግ : ምንጮች : ያቀረብኩትን : ሐተታ : ” ሰፊ : አከራካሪና : በከፊልም : ዋጋቢስ” : ነው : ብለዋል ። የኔ : ዓላማ : የእርሳቸውን : መስመር : ለመከተል : ሳይሆን : በሕግ : ሊቃውንት : ዘንድ : ያሉትን : የአስተያየቶች : ልዩነት : ለመግለጽ : ብቻ : ነው ።

ሕግ : የሚገኘው : “ከድርጊቶችና : ኢንስቲትዩሽኖች” : ነው : ወይስ : “ከደንቦች” : ነው : በሚለው : ጥያቄ : ላይ : በርካት : ያሉ : የአውሮፓና : የእንግሎ : ሳክሶን : ደራሲዎች : ሕግ : ከደንቦች : ብቻ : ነው : የተመሠረተው : የሚለው : ፍች : በቂ : አስመሆኑን : በቅርብ : ዓመታት : ተከራክረውበታል ። እንደዚሁም : የዚህ : ድርሰት : ጸሐፊ : በሰጠው : ፍች : ላይ : የሕግ : ዓላማ : መጠቀሱ :

1. የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ቦልዌም : ፫ (፲፱፻፶፭) ገጽ : ፳፻፳፮ (ከዚህ : በኋላ : “መግቢያ” ተብሎ : ይጠራል) ።
 2. የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ቦልዌም : ፫ (፲፱፻፶፭) ገጽ : ፳፻፳፮(ከዚህ : በኋላ : “ትችት” : ተብሎ : ይጠራል) ።
 3. ትችት : ገጽ : ፳፻፳፮ ።
 4. ለምሳሌ : ከኤች : በኬርት : የተጻፈውን : ኢንትርናክሽን : አ : ለቀዲ : ደ : ድረ : (ብሩክ : ሌሊት : ፲፱፻፷፪ : አ : ኤ : አ) : ገጽ : ፻፴፭—፵፩ : ፻፵፱—፶፮ : እና : ፫፻፶፮—፵፫ : ይመለከታል ። ስለ : ኤውሮጵ : የሕግ : አስተሳሰብ : በውስጡ : በብዛት : ተጠቅሶ : ይገኛል ። በተጨማሪም : ከኤም : ቢሌይ : የተጻፈውን : ዑን : ዲፈኒሽን : ደ : ድረ : በሚል : አርዕስት : ሥር : በእርካይቫስ : ደ : ፊሎሪ : ደ : ድረ-ጥ : ኤ : ሂስቲር : (ፓሪስ : ፲፱፻፶፱ : አ : አ) ገጽ : ፵፰ : ተመልክት ። ስለልዋለንና : ስለ : አሜሪካውያን : ሪፖሊሲት : ጽንሰ : ሐሳብ : አጭርና : የተበራራ : መቅደም : በሲ : ኬ : አሰን : በተጻፈው : ሰው : ኢን : ዘ : ሚኪንግ : (ኦክስፎርድ : ፲፱፻፷፭) : ገጽ : ፵፩—፵፰ : ሊገኝ : ይቻላል ።

በአንዳንድ፣ አግባብ፣ እንደሌለው፣ ሲቆጠር፣ በሌሎች፣ ግን፣ ለፍችው፣ አስፈላጊ፣ ነገር፣ ነው፣ ተብሎ፣ ይታሰባል። እነዚህ፣ ደራሲዎች፣ ስለመስፋፋት፣ ዓላማ፣ በተለይ፣ ሲጠቅሱ፣ ቃሉን፣ የተጠቀሙበት፣ የእድገትን፣ ስሜት፣ በሰፊው፣ ለማሳየት፣ እንጂ፣ በልማት፣ ወደኋላ፣ ቀርተዋል። ተብለው፣ ስለሚነገሩት፣ አገሮች፣ በሚነገርበት፣ ጊዜ፣ ለእድገት፣ የተሰጠውን፣ ጠበብ፣ ያለውን፣ ስሜት፣ በመውሰድ፣ አይደለም። ሰፊውን፣ ፍች፣ ይዘን፣ ስለኅብረት፣ ሰብ፣ በምንናገር በት፣ ጊዜ፣ ቃሉ፣ የተለየ፣ ግላዊ፣ (ለብጀት)፣ ትርጉም፣ እንላለውና፣ አንድ፣ የተወሰነ፣ ኅብረተ፣ ሰብን፣ ለማዳበር፣ ስለሚቻልበት፣ ዘዴ፣ በጣም፣ የተለያዩ፣ አስተያየቶች፣ እንዳሉ፣ ግልጽ፣ ነው። በመጨረሻም፣ የሥራ፣ ጓደኛዬ፣ እንደሚሉት፣ ከመንግሥት፣ በቀር፣ ሌሎች፣ በሕዝብ፣ የታወቁ፣ ድርጅቶች፣ ባሁኑ፣ ዘመን፣ ሕግ፣ ለመፍጠር፣ ወይም፣ በሥራ፣ ላይ፣ እንዲውል፣ ለማድረግ፣ አይችሉም። በቀድሞ፣ የኢትዮጵያ፣ ታሪክ፣ ግን፣ እንዲህ፣ አልነበረም። ለምሳሌ፣ በአሥራ፣ አራተኛው፣ መቶ፣ ዘመን፣ ለነበረው፣ የኢትዮጵያ፣ ሁኔታ፣ የመንግሥት፣ ድርጅቶችን፣ ብቻ፣ የሚያጠቃልል፣ ፍች፣ ይስማማዋል፣ ብንል፣ ያለጥርጥር፣ የሕግ፣ ምንጮች፣ የሆኑ፣ ድርጊቶችና፣ ድርጅቶችን፣ (ኢንስቲትዩሽኖችን)፣ ከሕግ፣ ክፍል፣ በርግጥ፣ መሠረዝ፣ ይሆንብናል።፩

አሁን፣ ወደ፣ ሕግ፣ ምንጮች፣ ትርጉም፣ እንመለስ። በሥፍራ፣ ጥበት፣ ምክንያት፣ ሳልጠቅሳቸው፣ የቀረሁትን፣ “ሕጋዊና” “ሕጋዊ፣ ያልሆነ”፣ ለሚሉት፣ ቃላት፣ ትክክለኛውን፣ ትርጉም፣ ለመስጠት፣ ከድርሰታቸው፣ ጥቂቱን፣ ክፍል፣ በመለዋታቸው፣ የሥራ፣ ጓደኛዬን፣ ሳላመሰግናቸው፣ አላልፍም። ነገር፣ ግን፣ በድርሰቱ፣ ውስጥ፣ በተሰጡት፣ ምሳሌዎች፣ “ሕጋዊ”፣ ማለት፣ “ሕግን፣ የሚያፈልቅ”፣ “ሕጋዊ፣ ያልሆነ”፣ ማለት፣ ደግሞ፣ የሕግ፣ ማስረጃ፣ እንደሆነ፣ ግልጽ፣ ነው፣ ብዬ፣ ተስፋ፣ አደርጋለሁ። “በሥርዓትና፣ በደንብ፣ የተገኙ፣ የሕግ፣ ምንጮች”፣⁷ በአዋጅ፣ የወጡ፣ ሕጎች፣ ብቻ፣ ናቸው፣ የሚለው፣ ሃሳብ፣ አንዳንዶቹ፣ የሚደግፉትና፣ ሌሎች፣ ግን፣ በጥብቅ፣ የሚቃወሙት፣ አስተያየት፣ ነው። የሥራ፣ ጓደኛዬ፣ ስለ፣ ልማድ፣ ሕግ፣ ፍች፣ ያደረጉት፣ ሐታተም፣ እንዲሁ፣ ደጋፊዎችም፣ ተቃዋሚዎችም፣ ያሉት፣ አስተያየት፣ ነው።⁸

5. የሕግ፣ ተግባር፣ ሰሕግ፣ ፍች፣ ከሚያስፈልጉት፣ ነገሮች፣ አንዱ፣ ስለመሆኑ፣ ከላይ፣ ባጅኛው፣ የግርጌ፣ ማስረጃ፣ እንደ፣ ተጠቀሰው፣ የአለን፣ መጽሐፍ፣ ገጽ፣ ፳፮፣ ከ፳፯፣ ደብዳቤ፣ ፔተን፣ እንደ፣ ተጻፈው፣ ቴክስት፣ በብ፣ እፍ፣ ጄሪስፕራደንስ፣ (አክሲደርድ፣ ፲፱፻፷፬)፣ ገጽ፣ ፳፩፣ የመሰሉ፣ የመማሪያ፣ መጻሕፍትን፣ ይመለከታል።

6. ይህ፣ በመግቢያው፣ በገጽ፣ ፻፶፮፣ ተጠቅሷል። ስለ፣ ግንጸጸርያ፣ ወይም፣ ስለ፣ ታሪካዊ፣ ዘዴዎች፣ (ቴክኒክስ)፣ በሚታሰቡበት፣ ጊዜ፣ ምንግ፣ ሰው፣ ጠባቡን፣ ስሜት፣ የሚያመለክቱትን፣ ስያሜዎች፣ መከተል፣ የለበትም።

7. ትችት፣ ገጽ፣ ፳፯፻፩፣ ይመለከታል።

8. ከላይ፣ ባጅኛው፣ የግርጌ፣ ማስረጃ፣ ላይ፣ የተጠቀሰውን፣ የቤከርትን፣ መጽሐፍ፣ ገጽ፣ ፻፷፱—፸፩፣ እና፣ ስለ፣ ኮንቲኔንታል፣ የሕግ፣ አስተሳሰብ፣ የተጠቀሱትን፣ ጥቅሶች፣ በተጨማሪ፣ ይመለከታል። በነዚህ፣ ገጾች፣ ያሉት፣ ሐሳቦች፣ በጥርፌሰር፣ ቤከርት፣ መጽሐፍ፣ በሁለተኛው፣ ክፍል፣ ተስፋፍተው፣ ይገኛሉ።

9. ደሀና፣ ደረጃ፣ ያላቸው፣ የመማሪያ፣ መጻሕፍት፣ ሁሉ፣ ከጥቂቶቹ፣ በቀር፣ ልማድ፣ የሕግ፣ ምንጭ፣ እንደሆነ፣ ይናገራሉ። በሌላ፣ ወገን፣ ደግሞ፣ “ልማዳዊ፣ ሕግ”፣ የሚለው፣ ቃል፣ አብዛኛውን፣ ጊዜ፣ ከሀገር፣ ተወላጆች፣ ሕግ፣ ጋራ፣ የተሰሰረ፣ ስሜት፣ አለው። ይህም፣ ስያሜ፣ ቅኝ፣ ገዥ፣ የሆኑ፣ ኃያላን፣ መንግሥታት፣ እንዲሠራበት፣ የፈቀዱትን፣ የአፍሪቃን፣ የአሜሪካን፣ ወይም፣ የአስያን፣ ሕግ፣ ያመለክታል። ይህ፣ ግን፣ የባሰ፣ ስህተት፣ ነው። ቅኝ፣ ሀገር፣ ስልጠናት፣ ሀገሮች፣ በዚህ፣ ዘመን፣ የተደረገው፣ ጥናት፣ ስለልማድ፣ እንደግዛዎቻቸው፣ መጠን፣ በአጋጣሚ፣ ስለወጣ፣ ሕግ፣ ክፍርድ፣ ቤቶች፣ ስለሚገኝ፣ ሕግ፣ ወይም፣ ስለሕጋዊ፣ ሲያንስ፣ እንደሚያውቁ፣ በግልጽ፣ ያስረዳል።

ነገር ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ፍች ፡ እስካሁን ፡ የተደረገው ፡ ሐተታ ፡ ከልክ ፡ በላይ ፡ ነው ፡ ብቻ ፡ የድርሰቱ ፡ ዓላማ ፡ ካምስት ፡ እና ፡ ከሰድስት ፡ መቶ ፡ ዘመናት ፡ በፊት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች ፡ ምን ፡ ምን ፡ እንደነበሩ ፡ ለተራው ፡ አንባቢ ፡ ባጭሩ ፡ ለመግለጽ ፡ እንደነበረ ፡ ደግሜ ፡ እንዳስታውስ ፡ እፈቅዳለሁ ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ያለፉትን ፡ ሃምሳ ፡ ዓመታት ፡ የፖለቲካና ፡ የሕግ ፡ ፅንሰ ፡ ሐሣቦችን ፡ በሁሉም ፡ ረገድ ፡ ባያመለክቱም ፡ 10 በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ለነበረው ፡ ሁኔታ ፡ ተስማሚ ፡ ፍች ምች ፡ መገኘት ፡ ይገባቸዋል ።

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ምንጮች ።

ወደ ፡ ሰዓት ፡ ሠሪዎች ፡ ጣጣ ፡ ከመመለሳችንና ፡ ሰዓቶች ፡ በትክክል ፡ እንዲሠሩ ፡ ለማስተካከል ፡ ከመሞከራችን ፡ በፊት ፡ እስከ ፡ መጀመሪያ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ምንጮች ፡ እናስብ ። ሐተታ ፡ የሚያስፈልገው ፡ የመጀመሪያው ፡ ሐሣብ ፡ ልማድ ፡ ለአዲሲቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ስላለው ፡ አግባብ ፡ ነው ። በ“መግቢያው” ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ሁሉ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖሺች ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ለጥቂት ፡ ዓመታት ፡ ሲያጠኑ ፡ ቆይተዋል ። 11 በ“መግቢያው” ፡ ውስጥ ፡ ከፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖሺች ፡ አስተያየት ፡ ጋራ ፡ የማልስማማባቸውን ፡ ሁለት ፡ ምክንያቶችን ፡ ጠቅሼ ፡ ነበር ። አንደኛ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖሺች ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በጻፉት ፡ በዋናው ፡ ድርሰታቸው ፡ የዘረዘሩዋቸው ፡ የልማድ ፡ አገልግሎቶች ፡ የልማድ ፡ ክልል ፡ ጠባብና ፡ በጣም ፡ የተወሰነ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ የሚያበቁ ፡ አልመሰለኝም ። 12 እርግጥ ፡ ነው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ “በጣም” ፡ ስለመሰሉት ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ለመከራከር ፡ ይችላል ። ቢሆንም ፡ በፊት ፡ የገለጽኩትን ፡ አስተያየቴን ፡ አሁንም ፡ አልለውጥም ። ሁለተኛ ፡ ጊዜአዊ ፡ ተብለው ፡ የወጡና ፡ አሁንም ፡ የጸኑ ፡ አንዳንድ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቁጥሮች ፡ (ቁጥር ፡ ፫፻፲፱፻፷ እና ፡ ፫፻፲፱፻፺፩) ፡ የሥራ ፡ ጓደኛዬ ፡ በጻፉት ፡ ድርሰት ፡ ውስጥ ፡ ሳይጠቀሱ ፡ ተዘልለዋል ። እነዚህም ፡ “ለጊዜው” ልማድ ፡ እንዲሠራበት ፡ እይፈቅድም ፤ ብሎ ፡ ለመቃወም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። እንደ ፡ እውነቱም ፡ ከሆነ ፡ የሥራ ፡ ጓደኛዬም ፡ እንዲህ ፡ ብለው ፡ አልተቃወሙኝም ። ነገር ፡ ግን ፡ ለነዚህ ፡ አንቀጾች ፡ በእኔ ፡ የተሰጣቸው ፡ ትርጉም ፡ በሰሕተት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ፡ ብለዋል ። በጣም ፡ ረቂቅ ፡ የሆነውን ፡ ሐተታቸውን ፡ (የሐተታው ፡ አጻጻፍ ፡ ለተራው ፡ ሕዝብ ፡ ተብሎ ፡ ስለተጻፈው ፡ ድርሰት ፡ እንደ ማያገለግል ፡ ግልጽ ፡ ነው) በጥንቃቄ ፡ ደጋግሜ ፡ ካነበብኩ ፡ በኋላ ፡ በእኔ ፡ ድርሰት ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰውን ፡ በትችታቸው ፡ የተደገፈው ፡ ነገር ፡ በፍጹም ፡ አንድ ፡ እንደሆነ ፡ ተሰማኝ ።

ሐተታ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሁለተኛው ፡ ነገር ፡ ጋብቻ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖሺች ፡ እንደሚሉት ፡ ድርጅት ፡ (ኢንሰቲትዩት) ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ እኔ ፡ እንደምሰው ፡ ውል ፡ ሲሆን ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ ነው ። ድርጅት ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ በመደገፍ ፡ የሚቀርበው ፡ ክርክር ፡ ስምምነቱ ፡ ንብረትን ፡ የማይመለከትና ፡ በአስገዳጅ ፡ ሕጎች ፡ የሚገዛ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ነው ። 13 ይህንን ፡ የሚቃወሙ ፡ ክርክሮች ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ።

10. በ፪ኛው ፡ የግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ላይ ፡ የተሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ ይመለከቷል ።
 11. በ፪ኛው ፡ የግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ላይ ፡ በተጻፈው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ባለው ፡ ባ፲፮ኛው ፡ የግርጌ ፡ ማሰረጃ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ድርሰቶች ፡ ተመልክት ።
 12. “በመግቢያው” ፡ ውስጥ ፡ በአስገራሚ ፡ ትንተና ፡ የተጻፈውን ፡ ሐተታ ፡ በገጽ ፡ ፳፻፲—፳፻፳፩ ፡ እና ፡ በትችቱ ፡ ላይ ፡ በገጽ ፡ ፳፻፲፫ ፡ ተመልክት ።
 13. በትችቱ ፡ ውስጥ ፡ በገጽ ፡ ፳፻፲፩ ፡ ተመልክት ።

በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የንብረት ፡ ሐሳብ ፡ የሌለ ባቸው ፡ ግን ፡ ድርጅቶችን ፡ (ኢንሰቲትዩሽኖችን) ፡ የማይመሠርቱ ፡ ስምምነቶች ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ባንድ ፡ በተወሰነ ፡ ቦታ ፡ ለመኖር ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ተወሰነ ፡ ቦታ ፡ ለመሄድ ፡ (አድራጎቱ ፡ በሕጋዊ ፡ ጥቅም ፡ ላይ ፡ እስከ ፡ ተመሠረተበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ) (ያንኑ ፡ መሠረታዊ ፡ ወሰን ፡ ሳያልፍ) ፡ አንድ ፡ ሥራ ፡ ተቀጥሮ ፡ ለመሥራት ፡ ወይም ፡ ላለመሥራት ፡ ወይም ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ሰውነቱን ፡ እንዳሻው ፡ ለማድረግ ፡ ስምምነት ፡ ሊያደርግ ፡ ይችላል ። በነዚህ ፡ በተጠቀሱት ፡ ሁሉ ፡ የድርጊቱ ፡ ዓላማ ፡ የገንዘብን ፡ ነገር ፡ ላይመለከት ፡ ይችላል ፤ ብዙውንም ፡ ጊዜ ፡ አይመለከትም ። ፤ እንግዲህ ፡ እነዚህ ፡ ስምምነቶች ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ቀዋሚ ፡ ደንብ ፡ ይመሠርታሉ ፡ ብለን ፡ ለመደምደም ፡ እንችላለንን ? እንዲህ ፡ ለማለት ፡ መቻላችን ፡ በጣም ፡ ያጠራጥራል ።

በተጨማሪም ፡ ስለጋብቻ ፡ የሚናገሩ ፡ ቁጥሮች ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። እነሱም ፡ እንኳንስ ፡ አስገዳጅ ፡ ሕጎች ፡ ሊሆኑ ፡ ይችላሉ ፡ እንዲያውም ፡ ሕግ ፡ በሚወሰነው ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ ነጻነትን ፡ ይሰጣሉ ፡ (እንደዚሁም ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ ነጻነትን ፡ የሚሰጡ ፡ የውል ፡ ድንጋጌዎች ፡ ተፈጻሚነት ፡ የሚያገኙት ፡ የተዋዋይ ፡ ወገኖችን ፡ ነጻነት ፡ የሚወሰኑ ፡ አስገዳጅ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በወሰኑት ፡ ክልል ፡ ብቻ ፡ ነው) ። ከጥንታዊው ፡ ጋብቻን ፡ ድርጅት ፡ ከሚያደርገው ፡ የሌሎች ፡ አገሮች ፡ የሕግ ፡ አድም ፡ በጣም ፡ የተለየው ፡ በ“መግቢያው” ውስጥ ፡ የተሰጠው ፡ ከሁሉ ፡ የተሻለ ፡ ምሳሌ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፯ ፡ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ ነው ፤ ይህም ፡ ቁጥር ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ በጋብቻቸው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ ለግላዊ ፡ ግንኙነታቸው ፡ መብትና ፡ ግዴታዎቻቸውን ፡ እንዲሰማሙባቸው ፡ ይፈቅድላቸዋል ። የዚህ ፡ ድርሰት ፡ ጸሐፊ ፡ ይህን ፡ የባልና ፡ የሚስቱን ፡ መብት ፡ የሚወስነው ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፴፮ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ማለቱ ፡ ሕጉ ፡ መጀመሪያ ፡ ሲነበብ ፡ ኑህ ፡ የሆኑ ፡ ነገሮችን ፡ አሳጥሮ ፡ ለመናገር ፡ ያህል ፡ ነበር ። ቀጥሮ ፡ ፳፻፴፰ ፡ ፳፻፴፱ ፡ እና ፡ ፳፻፵ ፡ (ሕጉ ፡ በጋብቻ ፡ ውል ፡ ሊሻሻሉ ፡ አይችሉም ፡ ብሎ ፡ የሚወስናቸው ፡ ቀጥሮች) ፡ በቀጥሮ ፡ ፳፻፴፯ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የመከባበር ፡ የመደጋገፍና ፡ የመረዳዳት ፡ ግዴታዎችን ፡ በዝርዝር ፡ ከመግለጻቸው ፡ በቀር ፡ ምንም ፡ ሞያ ፡ የላቸውም ። እነዚህ ፡ ገደቦች ፡ ግን ፡ በቀጥሮ ፡ ፳፻፳፯ ፡ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ ያለውን ፡ ልዩ ፡ የውል ፡ ስሜት ፡ አያስቀሩትም ፤ ይህ ፡ ስሜት ፡ ጋብቻ ፡ ቀዋሚ ፡ ድርጅት ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ጽንሰ ፡ ሐሳብ ፡ በተስፋፋባቸው ፡ የሕግ ፡ አድምች ፡ አይገኝም ። ፤ እዚህ ፡ ላይ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክብሩ ፡ የሚከራከሩት ፡ በመጸሕፍት ፡ ሕግና ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው ። ቅር ፡ የሚያሰኘው ፡ ግን ፡ ከነዚህ ፡ ምንጮች ፡ ማን

14. እንዲህ ፡ ያለው ፡ መብት ፡ በገንዘብ ፡ እንደማይሸጥና ፡ እንደማይለወጥ ፡ የሚቆጥረው ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፱ ፡ ይህንን ፡ ሐሳብ ፡ ይደግፋል ።
15. በዚህ ፡ ሐሳብ ፡ መሠረት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ጋብቻ ፡ የሚያደርጉ ፡ ሰዎች ፡ በራሳቸው ፡ ስምምነት ፡ ሊያደርጉ ፡ የሚችሉት ፡ ጋብቻውን ፡ ለመፈጸም ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ስምምነት ፡ ከተደረገ ፡ በኋላ ፡ ወዲያውኑ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥር ፡ ፍጹም ፡ ይገዛሉ ፡ ለግለት ፡ አይቻልም ። ይህ ፡ ሐሳብ ፡ የታግኝነትን ፡ ተግባር ፡ በአስገዳጅነት ፡ ከተደነገገባቸው ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ አንዱ ፡ በማይቆጥረው ፡ እንደ ፡ ቁ. ፳፻፵፫ ፡ በመሰብ ፡ ድንጋጌ ፡ ይደግፋል ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የሥራ ፡ ኮዶኖቹ ፡ መዋቀሳቸው ፡ የሚያከራክር ፡ ነው ። አመልካቹ ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ አመንዝራው ፡ ተግባር ፡ ፈቃዱን ፡ ከገለጸ ፡ ክስ ፡ ሊኖር ፡ እንደማይችል ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ይወስናል ። ስለዚህ ፡ ከባልና ፡ ከሚስት ፡ እንዲሁ ፡ አመንዝራ ፡ ተግባር ፡ እንዲፈጸም ፡ በጋብቻቸው ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ስምምነት ፡ ቢኖር ፡ ሌላው ፡ ወገን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ክስ ፡ ለማቅረብ ፡ ምንም ፡ ምክንያት ፡ አይኖረውም ፤ ምክንያቱም ፡ ተግባር ፡ እንዲፈጸም ፡ ፈቃዱን ፡ በመስጠቱ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የቁ. ፳፻፵፫ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ባልና ፡ ሚስት ፡ የረለጉትን ፡ እንዲያደርጉ ፡ ፈቃድ ፡ የሚሰጡ ፡ ብቻ ፡ መሆናቸው ፡ ምንም ፡ ሊያጠራጥር ፡ አይችልም ።

ኛውንም ፡ አለመጥቀሳቸው ፡ ነው ። የዚህ ፡ ድርሰት ፡ ጸሐፊ ፡ ግን ፡ ለክርክሩ ፡ ድጋፍ ፡ ለማግኘት ፡ የተመለከተው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔርን ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

የልማድን ፡ ሕግ ፡ የማይመለከት ፡ ሌላ ፡ አከራካሪ ፡ ነገር ፡ ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ ዳኞች ፡ የተሰጠው ፡ ይዘታ ፡ ነው ። በዚህ ፡ እርዕስት ፡ ላይ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔርን ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ እንብቡ ፡ ብለው ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖቪች ፡ ለእንባቢዎች ፡ የሰጡትን ፡ ምክር ፡ ደራሲው ፡ ተቀብሎታል ። ግን ፡ ከቤተ ፡ ዘመድ ፡ ዳኞች ፡ በቀር ፡ የፍችን ፡ ነገር ፡ ለመወሰን ፡ የሚችሉ ፡ ሌሎች ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መኖራቸውን ፡ የሚናገር ፡ ሕግ ፡ የትም ፡ አላገኘሁም ፤ የሥራ ፡ ጓደኛዬ ፡ የጠቀሱት ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፴፮ ፡ በቅጥር ፡ ፳፻፳፯ ፡ እና ፡ በተከታታዮቹ ፡ ቅጥሮች ፡ መሠረት ፡ የቤተ ፡ ዘመድ ፡ ዳኞች ፡ ውሳኔ ፡ የሰጡባቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ ያመለክታል ። እንዲህ ፡ ያሉ ፡ ውሳኔዎች ፡ ጉዳዩ ፡ በሚመለከታቸው ፡ ወገኖች ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ሕጋዊነታቸው ፡ የሚጠየቀው ፡ በቅጥር ፡ ፳፻፴፯ ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ባንዳንድ ፡ በተወሰኑ ፡ ምክንያቶች ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ድንጋጌ ፡ ፍችን ፡ ለመወሰን ፡ በቀደምትነት ፡ ለቤተ ፡ ዘመድ ፡ ዳኞች ፡ ብቻ ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ በምንም ፡ ስሜት ፡ አይለውጠውም ።

የልማድ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ልማድን ፡ ለማጥናት ፡ ምክንያት ፡ ይሆናል ፡ በማለት ፡ የገለጽኩትንም ፡ አስተያየት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖቪች ፡ ተቃውመውታል ። 16 ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ደራሲ ፡ በሕግ ፡ አዋቂዎች ፡ ዘንድ ፡ ስለልማድ ፡ የሚጠናበት ፡ ምክንያት ፡ ይህ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ያምናል ። ልማድ ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ ጠቃሚነት ፡ ከሌለው ፡ ስለ ፡ ሰብአዊ ፡ ፍጡር ፡ ለሚመራመሩ ፡ ሰዎች ፡ ሊተው ፡ ይቻላል ። በሕግ ፡ አዋቂዎች ፡ ዘንድ ፡ ልማድ ፡ መጠናት ፡ ያለበት ፡ (በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ውስጥ ፡ ተዋህዶ ፡ በገኘም ፡ ባይገኘም) ፡ ሕግ ፡ ሁኖ ፡ እስከተሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ነገር ፡ እውነተኛነት ፡ በኢትዮጵያም ፡ ሆነ ፡ በሌሎች ፡ ሀገሮች ፡ እንደ ፡ ነው ።

ፕሮፌሰር ፡ ክሸችኖቪች ፡ በሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲ ፡ ውስጥ ፡ “ሕግ” ለሚለው ፡ ቃል ፡ ስለሚሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ክርክር ፡ አቅርቦዋል ። 17 እንባቢው ፡ መለስ ፡ ብሎ ፡ “መግቢያውን” ፡ እንደገና ፡ በመለከት ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ የመነጨ ፡ ሕግ ፡ ሥርዓትን ፡ የማይከተል ፡ እንደሆነና ፡ “በኢትዮጵያ ፡ በአዋጅ ፡ ለወጣ ፡ ሕግ ፡ ብልጫ” ፡ የሚሰጠው ፡ (አዋጁን ፡ የሚያወጣው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሕዝቡን ፡ የወል ፡ ፈቃድ ፡ የያዘ ፡ የሕዝቡ ፡ እንደራሴ ፡ በመሆኑ) ፡ መሆኑን ፡ ተገልጾ ፡ ያገኘዋል ። 18 እነዚህኑ ፡ ነገሮች ፡ የሥራ ፡ ኮደኛዬ ፡ በልዩ ፡ አነጋገር ፡ ገልጸዋቸዋል ። መመለስ ፡ የሚገባው ፡ ጥያቄ ፡ ዳኞች ፡ በአዋጅ ፡ ከወጣ ፡ ሕግ ፡ በስተቀር ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንዲፈርዱ ፡ ይገደዱ ፡ ወይም ፡ አይገደዱ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። በአዋጅ ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ በሚጋጭ ፡ ነገር ፡ መሠረት ፡ እንዲፈርዱ ፡ እንደማይገደዱ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በሆንም ፡ የአጋጊውን ፡ የበላይ ፡ ፈቃድ ፡ (ምኞት) የማያፈርሱ ፡ ከሆነ ፡ በልማድ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በተሰጡ ፡ ፍርዶች ፡ እንዲያውም ፡

16. በትችቱ ፡ ውስጥ ፡ በገጽ ፡ ፻፲፮ ፡ ተመልከት ።
17. ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ በገጽ ፡ ፻፲፯ ፡ ተመልከት ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ የክርክራቸውን ፡ ውጤት ፡ በመጨረሻ ፡ የግርጌ ፡ ማስረጃቸው ፡ (ባ፻፮ኛው) ፡ ላይ ፡ ሊሾሩት ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አይቀራቸውም ። በዚያው ፡ የግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ላይ ፡ የሕገ ፡ መሠረታዊ ፡ ዓላማ ፡ ፍጹም ፡ ልዩ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። የተጠቀሰው ፡ የግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ በሚሰጣቸው ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ሐሳቦች ፡ በርግጥ ፡ እንስማማለን ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ዳኞች ፡ “በሕግ ፡ መሠረት” ፡ መፍረድ ፡ አለባቸው ፡ የሚለው ፡ ሐሳብ ፡ በገለጸበት ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፲ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ በሁለታችን ፡ መሐከል ፡ ያለው ፡ ክርክር ፡ ፍጻሜ ፡ እያገኘም ።
18. መግቢያውን ፡ በገጽ ፡ ፻፲፯ ፡ ተመልከት ።

በሕግ : (ሲያንስ) : ትችት : መሠረት : እንኳ : ለመፍረድ : ይችሉ : ይሆናል ።
 ዳኞች : ቀድሞ : የተሰጡ : ፍርዶችን : እንዲስተሉ : የሚያስገድድ : ደንብ : ገና :
 አሰመቋቋሙ : የሕግ : ምንጭ : መሆን : የሚገባው : በአዋጅ : የወጣ : ሕግ : ብቻ :
 ነው : ለማለት : አጥጋቢ : ክርክር : አይደለም ። ይልቁንም : ምንም : ሳይሳካ :
 ቢቀር ። ይህንን : ደንብ : ለማቋቋም : የተደረገው : ሙከራ : የኢትዮጵያ : አጋጊ :
 ቀድሞ : የተሰጡ : ፍርዶችን : በአንቀጽ : ፻፲ : ውስጥ : “ሕግ” : ከሚለው : ቃል :
 ጋር : ልዩ : አድርጎ : እንዳልቆጠራቸው : ያመለክታል ።

በመጨረሻ ፣ በሥራ : ጓደኛዬ : ሐተታ : ላይ : ሊሰጡ : ስለሚችሉት : ሐሳ
 ቦች : የቀረቡትን : ምሳሌዎች : ከመጨረሴ : በፊት : ስለ : እስላም : ሕግ : ለማ
 የት : እፈልጋለሁ ። ሌላ : ሃይማኖት : ለመከተል : ነጻነት : ላላቸው : “ልዩ : ሕግ”
 ይኖራቸው : ዘንድ : ይገባል : ብዬ : ከቶ : አልተከራከርኩም ።¹⁹ እዚህ : ሀገር :
 የእስላም : ሕግ : አሁንም : በሥራ : ላይ : ይውላል : ከማለት : በቀር : ይህንን :
 ሐሳብ : ማብራራት : አስፈላጊ : አልመሰለኝም : ነበር ፤ ምክንያቱም : አሁንም :
 ከሚሠራባቸው : የእስላም : ሕጎች : አብዛኛዎቹ : ከሕጋዊ : ልማድ : እንደ : አን
 ድ : ክፍል : እንደሚቆጠሩና : ይህም : ባይሆን : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : መኖር :
 የእስላም : ሕግ : በሥራ : ላይ : ለመዋሉ : በቂ : መረጃ : እንደሆነ : ግልጽ : በመ
 ሆኑ : ነው ። ይህም : እንደ : ጊዜያዊ : መፍትሔ : የተቆጠረ : ይመስላል ። ነገር :
 ግን : የ“መግቢያው” : ዓላማ : በንጉሠ : ነገሥቱ : ግዛት : ውስጥ : ያሉትን :
 የሕግ : ምንጮች : ያሁኑን : ሁኔታቸውን : ለመግለጽ : ብቻ : በመሆኑ : የእስላ
 ምን : ሕግ : ቸል : ለማለት : አልቻልኩም ። የፍትሐ : ብሔሩን : ሕግ : የሚያብራሩ :
 መጻሕፍት : አስፈላጊ : መሆናቸው : ፍጹም : ግልጽ : ነው ። የዚህ : ጽሑፍ : ደራ
 ሲም : ወደዚህ : ጉዳይ : ለማምራት : አበረታች : እስኪያገኝ : ድረስ : አልጠበቀም ።²⁰

የሕግ : ሰዓት ።

ፕሮፌሰር : ክሸኝኖቪች : በድርሰታቸው : በመጨረሻዎቹ : መስመሮች :
 ላይ : የሕጉን : ሰዓት : ወደ : ኋላ : በመመለስ : ሰላለው : ችግር : አውስተዋል ።
 ከሰጣቸው : ትችቶች : (ዋናዎቹን : ተነጋግረንባቸዋል) : ልንረዳ : እንደምንችለው :
 የዚህ : ድርሰት : ጸሐፊ : ለኢትዮጵያ : ሕግ : ዕድገት : እንቅፋት : እንደሆነ : የሚ
 ያስመስል : አስተያየት : ገልጸዋል ። እኔ : እንደሚመስለኝ : ይህ : የሚያሳየው :
 ፕሮፌሰሩ : ድርሰቱንና : በተለይም : ለመራቀቅ : ብቻ : የሚጠቅሙትን : ሕጋዊ :
 አተረጓጎሞች : ከሚገባቸው : በላይ : ማጋነናቸው : ነው ። በሌላ : በኩል : ደግሞ :
 ልማድ : አገሩ : ውስጥ : በሥራ : ላይ : መዋሉ : አያጠራጥርም ። (ፕሮፌሰር : ክሸ
 ችኝኖቪች : ወደዚህ : የሐሳብ : መደምደሚያ : የሚያደርስ : በር : በርግጥ : ከፍተ
 ዋል) ። የኢትዮጵያን : ሕግ : ዕድገት : የሚያሰናክለው : ስለኢትዮጵያ : የሕግ :
 ምንጮች : በሙሉ : ያለንን : ዕውቀት : ማዳበራችን : አይደለም ። ይህ : ቢሆን :
 ናይ : ዛሬ : በሀገሪቱ : ውስጥ : ለሚካሄደው : የጥናትና : የምርምር : ድርጅቶች :
 መስፋፋት : ምንም : ምክንያት : ባልተገኘለትም : ነበር ።

ከጃክስ : ሻንደርሊንደን :
 በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ :
 የሕግ : ትምህርት : ቤት ።

19. ትችቱን : ገጽ : ፻፲፱ : ተመልከት ።
 20. ደራሲው : በኢትዮጵያ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : ሰላለው : ስለ : ሰዎችና : ስለ : ቤተ
 ዘመድ : ሕግ : ጽሑፍ : በማዘጋጀት : ላይ : ነው ።

A FURTHER NOTE ON AN INTRODUCTION TO THE SOURCES OF ETHIOPIAN LAW

In my article, "Introduction to the Sources of Ethiopian Law," published in the preceding issue of the *Journal*,¹ I expressed the wish that people more experienced than I would take advantage of that preliminary essay to further develop a hitherto rather neglected field. With his wide experience in legal science and in the Ethiopian legal system in particular, Professor Krzeczunowicz has fulfilled that wish in the *Journal's* present issue.²

Among his reflections, some deal with the wide field of jurisprudence (which field for obvious reasons was excluded from the "Introduction"), others with the specific field covered by the "Introduction," and yet others with the far-reaching consequences which that modest essay could have on the development of the Ethiopian legal system. Reading Professor Krzeczunowicz's comments, this author felt the need for a few complementary remarks in order to clarify some of the more important issues which might remain obscure to the reader.

The definition of "law" and "sources of law"

As my colleague himself notes, discussion of the definitions of "law" and "sources of law" has been "enormous, controversial and partly futile."³ My intent is not to follow him onto such ground but merely to underscore the diversity of views that exists among legal scholars.

On the question whether law consists of "acts and institutions" or "rules," a sufficient number of both continental and Anglo-Saxon authors have in recent years argued the inadequacy of a definition of law exclusively built on the concept of rules.⁴ Similarly, the reference to the purpose of law in this author's definition would be considered irrelevant by some but an essential element of the definition by others.⁵ As to this author's specific reference to the purpose of development, the term was meant in the broad sense of growth and not in the somewhat narrow sense given to it in referring to the so-called underdeveloped countries. In the former sense and when referring to society, it is obvious that the word has an essentially subjective meaning and that the conception of the means to develop a given society can vary greatly. Finally, as my colleague states, no socially recognized organs other than the state can *today* create or enforce law. The same was not true for earlier periods of Ethiopian history, however. If we applied to

---

1. *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), p. 255. (Hereinafter cited as "Introduction.")

2. *J. Eth. L.*, vol. 3 (1966), p. 621. (Hereinafter referred to as "Comments.")

3. Comments, p. 621.

4. See for example H. Bekaert, *Introduction a l'etude du droit* (Bruxelles 1964), pp. 138-41, 169-71, and 306-33, with many references to continental doctrines; see also M. Villey, "Une definition du droit," in *Archives de Philosophie du Droit, Droit et Histoire* (Paris 1959), pp. 48 ff. As for Llewellyn and the American realists, at short and clear introduction to their theories can be found in C. K. Allen, *Law In the Making* (Oxford 1964), pp. 41-48.

5. On the function of law as an element of its definition, see textbooks such as Allen, work cited above at note 4, pp. 27 ff; G. W. Paton, *A Text-Book of Jurisprudence* (Oxford 1964), pp. 21 ff.

fourteenth century Ethiopia, for example, a definition that referred only to state organs, we would for sure exclude from the field of law many acts and institutions which are undoubtedly legal.⁶

Turning now to the definition of the sources of the law, I must thank my colleague for devoting some part of his comments to the exact definition of "legal" and "non-legal," definitions which limited space prevented me from considering. It is hoped, however, that it was clear from the examples mentioned in my article that "legal" means productive of law while "non-legal" means evidencing the law. As for considering legislation the only "formally and properly called source of law,"⁷ this again reflects views which are shared by some but strongly contested by others.⁸ The same is true of my colleague's discussion of the meaning of custom.⁹

But this is already too much on the subject of definitions. Let me only emphasize that the object of the "Introduction" was to briefly describe, for the general reader, sources of Ethiopian law spanning five to six centuries. Definitions had to be found which were useful in that context, even though they did not in all cases reflect the legal and political theories of the last fifty years.¹⁰

The sources of Ethiopian law

Let us now consider the Ethiopian law's sources before turning to watch-makers' problems and trying to set the clock on time. A first comment worth discussion concerns the relevance of custom in contemporary Ethiopia. As pointed out in the "Introduction," this is a field in which Professor Krzeczunowicz has been working for some years.¹¹ In the "Introduction" I noted only two points of disagreement with the views of Professor Krzeczunowicz. First, the number of outlets detailed by Professor Krzeczunowicz in his principal essay on this subject did not seem to me to justify his conclusion that the field of custom is severely or strictly limited.¹² One can of course argue about the meaning of words such as "severely," but I would still maintain my previously expressed view. Second, some important provisions of the Civil Code, qualified as "transitional" but *valid for the present time*, were neglected by my colleague in the same essay, namely Articles 3348 and 3351. That they also provide (for the moment) an outlet for custom would be difficult to challenge and is in fact not challenged by

6. This was mentioned in the Introduction, p. 227. When dealing with either comparative or historical techniques, one is bound not to adhere to terms of reference conceived in a narrow way.

7. See Comments, p. 622.

8. See again Bekaert, cited above at note 4, pp. 169-71 and references to continental doctrine. These pages are developed in Part II of Professor Bekaert's book.

9. All standard text-books, but for a few possible exceptions, refer to "custom" or, in French, "la coutume," as a source of law. On the other hand, the term "customary law" or "droit coutumier" is generally attached to native law or *droit indigène* to qualify that part of African, American or Asian law which was left in force by the colonizing powers. It is the more a mistake because modern studies of colonized societies show clearly that they knew legislation, case-law or legal science as well as custom.

10. See remark in note 6 above.

11. See the articles mentioned in footnote 17 to the contribution cited above in note 2.

12. See the discussion of that masterful analysis in the Introduction, pp. 244-46, and in the Comments, pp. 623-24.

my colleague. But he also indicates that this author's construction of these articles is misguided. Having re-read carefully his much more sophisticated statement (whose language obviously could not have been used in an introduction for the general public), I cannot help feeling that the position stated in the "Introduction" and his comments are fully concurrent.

A second point for discussion is whether marriage is an institution, as Professor Krzeczunowicz states, or *could* be a contract, as I suggested. The arguments in favor of the "is" are that the agreement is of a non-proprietary nature and that it is governed by mandatory provisions.¹³ The counter-arguments are as follows.

The Ethiopian Civil Code knows agreements of a non-proprietary nature which still clearly do not establish institutions. For instance, one can agree not to reside in or go to a specified place (as long as this is justified by a legitimate interest), to engage in or not engage in a certain activity (subject to the same basic limitation), or to dispose of one's body after death. In each case the purpose of the act can be, and in many cases will be, of a non-proprietary nature.¹⁴ Could we therefore conclude that each of these agreements leads to an institution? It seems highly doubtful that we could.

The Civil Code also includes many articles relating to marriage which are far from mandatory but, on the contrary, are permissive within the general framework of the law. (In the same way, the permissive contractual provisions of the Code operate only within the framework fixed by the mandatory provisions limiting the parties' freedom.) The example given in the "Introduction," and perhaps the best one as it departs so much from the traditional institutional framework in other legal systems, is Article 627(2), which allows the spouses to determine personal relations in the marriage contract. When this author stated that the only limitation on that freedom was imposed by Article 636, it was by way of condensing things which are obvious at a first reading of the Code. The provisions of Articles 638, 639 and 640 (those which the Code expressly forbids to be modified through the marriage contract) are but the detailed expression of the requirements of respect, support and assistance mentioned in Article 636. But these limits do not eliminate the fact that Article 627(2) has a distinctly contractual flavour which cannot be found in the systems where the theory of marriage-institution has been developed.¹⁵ In this respect Professor Krzeczunowicz is pleading the law in the books and the law in the courts, unfortunately with no references to any of these sources, while this author has only looked at the law in the Code for the possible justification of a careful "could."

13. See Comments, p. 625.

14. This point is underscored by Article 9 of the Code, which puts such rights "extra commercium."

15. In that sense one cannot say in Ethiopian law that the parties to a marriage are *only* entering it by the way of an agreement, but are completely bound by the Code as soon as they have entered the agreement. This impression is reinforced by a provision like Article 643, which excludes from the mandatory provisions the duty of fidelity. In that respect, the reference to the Penal Code made by our colleague is open to discussion. The Penal Code clearly decides that there will be no proceedings in the case where the spouse complaining has consented to the adultery. Thus, if the contract of marriage includes a provision allowing the adultery of one of the spouses, the other one will have no grounds of complaint under the penal law, as he has consented to it. As a result, one cannot doubt that the provisions of Article 643 of the Civil Code are purely permissive.

Another point of contention, this time not pertaining to customary law, concerns the role of family arbitrators. This author has accepted Professor Krzeczunowicz's invitation to his readers simply to read the Code on this topic, and nowhere have I found that there are authorities other than family arbitrators who may decide upon a divorce. Article 736, mentioned by my colleague, refers to cases where decisions have been made by arbitrators under Article 722 and subsequent articles. The validity of such decisions can be impugned in court by interested parties on certain limited grounds under Article 736, but this provision does not modify in any sense the exclusive primary jurisdiction of the arbitrators so far as divorce is concerned.

As to the enforceability of custom as a reason for its study,¹⁶ one could argue that there are also other reasons for the study of custom. However, this author would assert that from a lawyer's point of view this is the *only* reason for its study. If custom has no legal significance, it can be left to anthropologists and others. For the lawyer it is only as custom is law (whether or not incorporated in the Code) that it should be studied. This is as true for Ethiopia as for other countries.

Professor Krzeczunowicz argues about the meaning which should be given to "law" in Article 110 of the Constitution.¹⁷ This author asks the reader to go back to the "Introduction," where he will find expressed the ideas that case-law is "non-normative" and that "preeminence is always given in Ethiopia to enactments originating in the exercise of legislative power as representing the common will of the nation,"¹⁸ points which are only stated in another way by my colleague. The only question to be decided is whether the judge can base his decisions on anything other than legislation. He of course may not base it on something *inconsistent* with legislation, but judges might enforce custom, precedents or even legal science if these do not conflict with the legislator's supreme will. The fact that no system of binding precedent has yet been introduced is no decisive argument that legislation should be the exclusive "source" of law. Rather, the abortive attempt to introduce such a system indicates that the Ethiopian legislator has not considered precedent as distinct from "law" in Article 110.

Finally, to end these few examples of possible remarks on my colleague's comments, I would like to consider the case of Muslim law. It has never been my contention that there should be "a separate law for privileged followers of another religion."¹⁹ I said only that Muslim law is still enforced in this country. No explanation seemed necessary for this statement, as it is obvious that the bulk of Muslim law still in force could be considered a possible part of still valid custom and that, in any event, the existence of Muslim courts is sufficient evidence of the enforceability of such law. That this is considered a temporary remedy is pro-

16. See Comments, p. 625.

17. *Idem*, p. 626. Then he nearly annuls the effects of his argumentation through his last footnote (51), in which he states that the fundamental purpose of the article is totally different. We would in fact concur with the main ideas reflected in that footnote, but the discussion between us would still exist on the basis of Article 110, first sentence, which expresses the idea that judges must decide "in accordance with the law."

18. See Introduction, p. 246.

19. See Comments, p. 627.

able; the "Introduction" was concerned only with the present situation of the sources of law in the Empire and thus could not ignore Muslim law. As for the production of Code text books, its importance is perfectly clear; this author is currently working in that direction.²⁰

The legal clock

In the final lines of his essay Professor Krzeczunowicz comes to the problem of putting the legal clock back. On the basis of the evidence brought forward in his comments (of which we have discussed the essential), he implies that this author's theoretical premises and conclusions may be endangering legal certitude, which would in this author's understanding amount to impeding Ethiopian legal development. I cannot help feeling that he attributes excessive importance to my "Introduction" and more particularly to such matters of academic controversy as jurisprudential definitions. On the other hand, custom undeniably is still enforceable in this country. Professor Krzeczunowicz has indeed opened the way to this conclusion. And I think he would himself agree that the promotion of the knowledge of custom as it has been defined in the "Introduction" will not impede the progress of Ethiopian law; if it would, one could not see the justification for the development of institutions of learning and research that is now occurring throughout the country.

Jacques Vanderlinden
Faculty of Law,
Haile Sellassie I University

---

20. He has now in preparation a manual on the law of persons and family in the Ethiopian Civil Code.

የመጽሐፍ ቅዱስ ።

ኤፍጌሳ. ኤ. ሀርት ፡ ስለ ፡ ጸፋት ፡ “ዘሞራሊቲ ፡ ኦቭ ፡ ዘ፡ክሪምናል፡ሎው”
ስለሚባለው ፡ መጽሐፍ ፤ አክሱ ፡ ፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፕሬስ ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ (ኤ. ኤ.
ኢ.) ገጽ ፡ ፶፬ ።

ይህ ፡ አነስተኛ ፡ ክፍለ ፡ መጽሐፍ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሀርት ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ውስጥ ፡
በሚገኘው ፡ በእብራይስጥ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ውስጥ ፡ በ፲፱፻፷፩ ፡ (ኤ. ኤ. ኢ.) በሁለት ፡
ጊዜ ፡ ያደረጉአቸውን ፡ ሁለት ፡ የትምህርት ፡ ዲብኩሮች ፡ (ሌክቸር) ፡ የያዘ ፡ ነው ።
እርእስቱ ፡ “ስለ ፡ ሃላፊነት ፡ ጸንቶ ፡ የቆየውን ፡ አስተያየት ፡ መለወጥ” ፡ የሆነው ፡
የመጀመርያው ፡ ንግግራቸው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ለማሻሻል ፡ በእን
ግሊዝ ፡ ውስጥ ፡ የተነሳው ፡ እንቅስቃሴ ፡ በወንጀል ፡ ሃላፊ ፡ ስለመሆን ፡ ሕግ ፡
ረገድ ፡ ያመጣውን ፡ ለውጥ ፡ ይገልጻል ። ፕሮፌሰር ፡ ሀርት ፡ አንድን ፡ ሰው ፡ በወ
ንጀል ፡ ሃላፊ ፡ ለማድረግ ፡ “የወንጀለኛነትን ፡ መንፈስ”¹ ፡ ማለት ፡ ወንጀሉን ፡
አውቆ ፡ ወይም ፡ ሳያውቅ ፡ መፈጸሙ ፡ መጠቀስ ፡ አይገባውም ፡ ብለው ፡ የሚከ
ራከፍትንና² ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ ግንባር ፡ ቀደም ፡ መሪ ፡ የሆኑት ፡ የሌዲ ፡ ውቶ
ንን ፡ እምነት ፡ በመደገፍ ፡ ጽፈዋል ። በሌዲ ፡ ውቶንም ፡ አስተያየት ፡ የአንድ ፡
ወንጀለኛ ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታ ፡ መጠቀስ ፡ አግባብ ፡ የሚሆነው ፡ ለወንጀሉ ፡ ሃላ
ፊነቱን ፡ (ፍርዱን) ፡ ለመወሰን ፡ ሳይሆን ፡ በምን ፡ ዓይነት ፡ ይዞታ ፡ መቆየት ፡
እንደሚገባው ፡ ለመወሰን ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህ ፡ አኳኑን ፡ እርሳቸው ፡ ፅብደትና ፡
የተቀነሰ ፡ ሃላፊነት ፡ መከላከያ ፡ መሆናቸው ፡ እንዲሻር ፡ ይደግፋሉ ። ፕሮፌሰር ፡
ሀርትም ፡ በአእምሮ ፡ ጉድለት ፡ ምክንያት ፡ በወንጀል ፡ ሃላፊ ፡ አለመሆን ፡ መነሳት ፡
ያለበት ፡ ስለ ፡ አጥፊው ፡ ይዞታ ፡ በሚወሰንበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ በወን
ጀል ፡ ሃላፊ ፡ አለመሆን ፡ መነሳት ፡ ያለበት ፡ ስለ ፡ አጥፊው ፡ ይዞታ ፡ በሚወሰን
በት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ በወንጀል ፡ ኃላፊ ፡ አለመሆን ፡ ፍርድ ፡ ከመሰጠቱ ፡
በፊት ፡ ቅጣት ፡ ለማቃለል ፡ ወይም ፡ ከቅጣት ፡ ለመዳን ፡ መከላከያ ፡ መሆኑ ፡
እንዲቀር ፡ በመደገፍ ፡ ከሌዲ ፡ ውቶን ፡ ጋር ፡ በከፊል ፡ ይስማማሉ ። ነገር ፡ ግን ፡
ከፍርድ ፡ በፊት ፡ ተፈላጊ ፡ ነገር ፡ በመሆን ፡ መረጋገጥ ፡ ያለበት ፡ የወንጀለኛነት ፡
መንፈስ ፡ (ሜንስ ፡ ረያ) ፡ አስፈላጊነት ፡ እንዲቀር ፡ አይፈልጉም ። እርሳቸው ፡ ባቀ
ረቡት ፡ ሃሳብ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ በደለኛን ፡ ከመቅጣትም ፡ ሆነ ፡ በግድ ፡ በሕክ
ምና ፡ ከማቆየት ፡ በፊት ፡ ወንጀሉን ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ወይም ፡ በቸልተኝነት ፡ ማድ
ረጉ ፡ መረጋገጥ ፡ አለበት ። ፕሮፌሰር ፡ ሀርትም ፡ ያቀረቡት ፡ “መጠነኛ” ፡ ማሻ
ሻል ፡ የወንጀለኛነት ፡ መንፈስን ፡ መሠረታዊ ፡ ሃሳብ ፡ “ጥብቅ ፡ ኃላፊነትን” ፡

1 ሜንስ ፡ ረያ ፡ ማለት ፡ በአውሮፓ ፡ ክፍለ ፡ ዓለምና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ “የወንጀል ፡ ጥፋት” (Criminal
guilt) ብለው ፡ ከሚጠሩት ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ የኮመን ፡ ሎው ፡ (Common law)
የሕግ ፡ ቃል ፡ ነው ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቍ. ፩፫ ፡ (“የሞራል ፡ ጠባይ”) ፡ እና ፡ ቍ. ፶፮—፶፱
ይመለከታል ። ይህም ፡ ቃል ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተገቢነት ፡ ያለው ፡ “አጥፊነትን ፡
በሚያረጋግጥ” ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታ ፡ ለምሳሌ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ወይም ፡ በቸልተኝነት ፡ ሲደረግ ፡ ለተ
ሠራ ፡ ሥራ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ልማዳዊ ፡ መምሪያ ፡ ያመለክታል ።

2 ቢ. ውቶን ፡ ክሬይም ፡ ኢንድ ፡ ዘ ፡ ክሪምናል ፡ ሎው ፡ [ወንጀለኛና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡
(ሎንዶን ፡ ፲፱፻፷፫)] ፡ በየቦታው ፡ ይገኛል ።

በሕጉ፡ በመጨመር፡ ለማሻሻል፡ በሚፈልጉት፡ ሰዎች፡ ከመደምሰስ፡ ያድነዋል፡ ብለው፡ ያምናሉ።

የሚያሳዝነው፡ ግን፡ ፕሮፌሰር፡ ሀርት፡ በሰጡት፡ አጭር፡ ትምህርት፡ ሃላባቸው፡ እንዴት፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንደሚውል፡ ለመተንተን፡ አለመቻላቸው፡ ነው። በአእምሮ፡ ሕመም፡ ምክንያት፡ ሰብአዊ፡ ባህሪው፡ የተሰናከለ፡ በደለኛ፡ በቂ፡ አጥጋቢ፡ የወንጀለኛነት፡ መንፈስ፡ እንዳለው፡ እንዴት፡ እንደሚረጋገጥ፡ ግልጽ፡ አይደለም። ፕሮፌሰር፡ ሀርት፡ ችግሩን፡ ተገንዝበውታል³፡ ነገር፡ ግን፡ መፍትሔ፡ አላገኙለትም። ለምሳሌ፡ በደለኛው፡ አድራጎቱን፡ ለማወቅና፡ ለማመዛዘን፡ ባለመቻሉ፡ ወንጀሉን፡ ሆነ፡ ብሎ፡ ወይም፡ በቸልተኝነት፡ መፈጸሙን፡ ለማስረዳት፡ በማይቻልበት፡ ጊዜ፡ እንዲሁ፡ በነፃ፡ ይለቀቃል፡ ወይስ፡ እንዲያው፡ በደፈናው፡ ይፈረድበታል? አሁን፡ ባለው፡ ሕግ፡ ላይ፡ ይህን፡ ዓይነቱ፡ ችግር፡ ስለሚፈጥሩት፡ ሰውነታቸው፡ ወይም፡ አእምሮአቸው፡ ከቁጥጥራቸው፡ ውጭ፡ ሆኖባቸው፡ ሳይታወቃቸው፡ ወንጀል፡ ስለሚፈጽሙ፡ ሰዎች⁴፡ አቶማቲዝም፡ ፕሮፌሰር፡ ሀርት፡ “በሰውነት፡ ወይም፡ በንብረት፡ ላይ፡ ጉዳት፡ የሚያስከትሉ፡ ጥፋቶች፡ ሲፈጸሙ፡ አጥፊው፡ ነፃ፡ እንዲለቀቅ፡ ቢፈረድለትም፡ እንኳ፡ አስፈላጊ፡ የመሰላቸውን፡ ሕክምናና፡ ቁጥጥር፡ እንዲያረግጥ፡ ለማዘዝ፡ ለፍርድ፡ ቤቶች፡ ሥልጣን፡ እንዲሰጣቸው፡ ለማድረግ፡ ይቻላል”⁵፡ ብለው፡ ሐሳብ፡ አቅርበዋል። ነገር፡ ግን፡ እንዲህ፡ ያለው፡ መፍትሔ፡ ደራሲው፡ ራሱ፡ የሚቃወመውን፡ ጥብቅ፡ ሃላፊነትን፡ በተጨማሪ፡ የሚያጸናው፡ አይሆንምን? የሚል፡ ጥያቄ፡ ማቅረብ፡ ይገባል። በወንጀል፡ ምክንያት፡ የሚታዘዝ፡ ያለ፡ ውድ፡ የሚደረግ፡ “ሕክምና”፡ ወይም፡ “ቁጥጥር”፡ (አጥፊው፡ በሕጉ፡ መሠረት፡ “በነፃ፡ ከተለቀቀ፡ በኋላ”፡ ቢሆንም)፡ በወንጀለኛውና፡ እንዲሁም፡ በጠቅላላው፡ በሕዝብ፡ ዘንድ፡ ከቅጣት፡ የማይሻሉ፡ ሆነው፡ ይገመታሉ።

ፕሮፌሰር፡ ሀርት፡ ወደፊት፡ በሚያሳትሙአቸው፡ መጸሕፍት፡ ለዚህና፡ ለሌሎችም፡ ግልጽ፡ ለሆኑ፡ ችግሮች⁶፡ መፍትሔ፡ ያበረከታሉ፡ ተብሎ፡ ተሰፋ፡ የሚጣልበት፡ ጉዳይ፡ ነው። አስከዚያው፡ ግን፡ በእንግሊዝና፡ በብዙ፡ በሌሎች፡ ሀገሮች⁷፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ እንደ፡ ወጀብ፡ እየገሰገሰ፡ የሚሰፋፋውን፡

3 ኤች. ኤል. አሀርት፡ ዘጥራል፤ ለፍ፡ ዘክሪያምናል፡ ሎው፡ (የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ጥራል) (ጥንቅቅ፡ 1888፡ እ. ኤ. አ.)፡ ገጽ፡ 88፡ ቀ. 8።
4 “አውቶማቲዝም”፡ ግሰት፡ አእምሮን፡ በመሳት፡ ለምሳሌ፡ “በእንቅልፍ፡ ልብ፡ መሄድ”፡ ለጥቂት፡ ጊዜ፡ “ራብን፡ መዘንጋት”፡ ምናልባትም፡ በ“ሂፕሶሲስ”፡ ወዘተረፈ፡ የሚፈጸሙ፡ ተግባሮች፡ ናቸው። ፕሮፌሰር፡ ሀርት፡ እንደ፡ ሰው፡ እንዴት፡ ልጃገረድ፡ ገድሎ፡ በእንቅልፍ፡ ልቤ፡ ነው፡ የገደልኳት፡ ብሎ፡ የተከራከረበትን፡ በሰሜን፡ ኢየርላንድ፡ ውስጥ፡ የከላሽ፡ ጠቅላይ፡ አቃቤ፡ ሕግና፡ የተከላሽ፡ ብራቲን፡ ጉዳይ፡ ባገኘን፡ 9. ም. (እ. ኤ. አ.) በተጻፈው፡ በሦስት፡ ኤል. ኢ. አር. 388፡ የሚገኘውን፡ ጠቅሰዋል።
5 እላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቀ. 8፡ የተጠቀሰውን፡ የሀርት፡ መጽሐፍ፡ ገጽ፡ 88፡ ይመለከቷል።
6 ከዚህ፡ በላይ፡ የተጠቀሰው፡ መጽሐፍ፡ ገጽ፡ 88፡ ቀ. 8፡ ይመለከቷል።
7 ምንም፡ ስንኳን፡ ሕጉ፡ እዚህ፡ ላይ፡ በጣም፡ ግልጽ፡ ባይሆንም፡ የእትየቶያ፡ የደንብ፡ ተላላፊ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ምናልባት፡ ወደ፡ ጥብቅ፡ ኃላፊነት፡ ደረጃ፡ ለመድረስ፡ ብዙም፡ አይቀረውም። የደንብ፡ መተላለፍ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቀ. 388፡ በማነኛውም፡ ወንጀል፡ ቢሆን፡ የወንጀለኛነት፡ መንፈስ፡ መኖሩን፡ ማስረዳት፡ ይገባል፡ ይላል። ነገር፡ ግን፡ ሕጉን፡ አለማወቅ፡ መስላኪያ፡ አይሆንም፤ የሚለው፡ ቀ. 388፡ የዚህን፡ ተፈላጊ፡ ግብ፡ ውጤት፡ በጣም፡ ያግደው፡ ይሆናል። ለምሳሌ፡ (ስለበግላት፡ ቀጥቶና፡ አጠባበቅ፡ የሚናገረውን)፡ እንቀጽ፡ 388፡ ተላልፏል፡ ተብሎ፡ የተከሰሰ፡ ሰው፡ የተባለው፡ የበግል፡ ቀን፡ እንዲከበር፡ የሚያዘዘውን፡ ደንብ፡ ያሳወቅሁት፡ በቸልተኝነት፡ ምክንያት፡ እይደለም፤ ብሎ፡ ሊከራከር፡ አይችልም፤ ተብሎ፡ ይህ፡ እንቀጽ፡ ቢተረጎም፡ በጥብቅ፡ ኃላፊነት፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ደንብኛ፡ ሕግ፡ ይኖረን፡ ነበር። (እንቀጽ፡ 388፡ እንደዚህሁሉንደማይተረጎም፡ ግልጽ፡ ነው።)

የጥብቅ ፡ ላላፊነትን ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ ለመቋቋም ፡ በዚህ ፡ የትምህርት ፡ ዲስኩር ፡ ውስጥ ፡ የቀረቡትን ፡ የተብራራ ፡ ግብዓት ፡ ግንኛውም ፡ ሰው ፡ ግድነቅ ፡ አለበት ፡ ሌዲ ፡ ውቶን ፡ የፍርድ ፡ ቤቶቻችን ፡ መሠረታዊ ፡ ዓላማ ፡ ወንጀል ፡ እንዳይፈጸም ፡ “ለመከልከል ፡ እንጂ ፡ ለመቅጣት” ፡ መሆን ፡ እንደሌለበት ፡ እሥር ፡ ቤቶችና ፡ ሐኪም ፡ ቤቶች ፡ ተዋህደው ፡ እንድ ፡ ድርጅት ፡ መሆን ፡ እንዳለባቸው ፡ እንዲሁም ፡ ወንጀል ፡ እንዳይፈጸም ፡ በመከልከል ፡ ረገድ ፡ ለጉዳዩ ፡ አግባብ ፡ የሚኖረው ፡ አጥፊው ፡ ወንጀሉን ፡ ሲፈጸም ፡ ከነበረበት ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታ ፡ ይልቅ ፡ ወንጀሉን ፡ ከፈጸመ ፡ በኋላ ፡ መንግሥት ፡ ጣልቃ ፡ ገብቶ ፡ ቁጥር ፡ በሚያደርግበት ፡ ጊዜ ፡ ያለበት ፡ የአእምሮ ፡ ሁኔታ ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ ያቀረቡት ፡ ክርክር ፡ ስሜትን ፡ በጣም ፡ ቢነካም ፡ እንኳን ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ በጥብቅ ፡ ላላፊነት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተው ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ በሰው ፡ ነፃነት ፡ ላይ ፡ ትልቅ ፡ አደጋ ፡ የሚያስከትል ፡ ነው ፡ በወንጀል ፡ አጥፊ ፡ ሆኖ ፡ መገኘት ፡ በሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ አስተያየት ፡ መፍጠር ፡ እንዳለበት ፡ ባናወሳም ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሚፈጠረው ፡ አስተያየት ፡ ያለጥርጥር ፡ የተቃወሙ ፡ አስተያየት ፡ መሆኑ ፡ አይካድም ፡ በገብረ ፡ ሰቡ ፡ ዘንድ ፡ የወንጀል ፡ ችሎት ፡ “ተግባር” ፡ ወንጀለኞችን ፡ መቅጣት ፡ እንጂ ፡ ለመፈወስ ፡ አይደለም ፤ እሥር ፡ ቤት ፡ እሥር ፡ ቤት ፡ እንጂ ፡ ሐኪም ፡ ቤት ፡ አይደለም ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ እስካለ ፡ ድረስ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግን ፡ ለማሻሻል ፡ የሚሹ ፡ ሰዎች ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ጥፋተኛ ፡ ባልሆነበት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ጥፋተኛ ፡ እንዳይቆጠር ፡ መብቱን ፡ እንዲጠብቁለት ፡ መዘጋጀት ፡ አለባቸው ፡ በጥብቅ ፡ ላላፊነት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተው ፡ ፅንሰ ፡ ሃሳብ ፡ በተከላከሉ ፡ ላይ ፡ መፈጸም ፡ የሚገባውን ፡ “የግዴታ ፡ ሕክምና” ፡ ይደነግጋል ፡ ይህም ፡ ነገር ፡ በሚፈጸምበት ፡ ሰውም ፡ ሆነ ፡ በሕዝቡ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ “ቅጣት” ፡ ይቆጠራል ፤ ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ጥፋቱ ፡ ባይረጋገጥም ፡ እንደ ፡ አጥፊ ፡ ተቆጥሮ ፡ ወቅሳን ፡ ያስከትልበታል ፡ በወንጀለኛ ፡ ላይ ፡ የሚደርሰው ፡ ፍርድ ፡ እንደ ፡ ጥፋተኛ ፡ እያስቆጠረው ፡ የወንጀለኛነት ፡ መንፈስ ፡ አለመኖርን ፡ ከመከላከያነት ፡ መሰረዝ ፡ ንጹሕን ፡ ሰው ፡ ያለአግባብ ፡ መቅጣት ፡ ነው ፡

“ሞራል ፡ እንዲከበር ፡ ስለማስገደድ” ፡ የሚል ፡ ስያሜ ፡ የተሰጠው ፡ ሁለተኛው ፡ የትምህርት ፡ ዲስኩራቸው ፡ (ሌክቸር) ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ጾታ ፡ ያላቸው ፡ በመስማማት ፡ በግል ፡ የወንድና ፡ የሴት ፡ ግንኙነትን ፡ የሚመስል ፡ ተግባር ፡ ማለት ፡ ግብረ ፡ ሰዶም ፡ ለአካለ ፡ መጠን ፡ የደረሱ ፡ ሰዎች ፡ የሚቀጡባቸው ፡ ድንጋጌዎች ፡ እንዲሻሻሉ ፡ በመደገፍ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ አቆጣጠር ፡ ባገኘዋል ፡ ዓ. ም. በውልፊንደን ፡ ኮሚቴ ፡ ሪፖርት ፡ ሃሳብ ፡ ከተሰጡበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ስላለው ፡ ተገቢው ፡ ይዞታና ፡ ሥራ ፡ በታደሰ ፡ ኃይል ፡ የቀጠለውን ፡ ትልቅ ፡ ክርክር ፡ ከልሶ ፡ ይተነትናል ፡ ሀርት ፡ በታሪክ ፡ ተመራምረው ፡ እንዳገኙት ፡ ከቤትንሀምና ፡ ከሚል ፡ ጀምሮ ፡ ሰፊ ፡ ባለ ፡ ነፃነት ፡ የሚያምኑ ፡ ሰውጥ ፡ አድራጊዎች ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተግባር ፡ በአንድ ፡ ሕዝብ ፡ መሃከል ፡ የኃይለኞቹን ፡ ወገኖች ፡ የምራል ፡ አስተያየት ፡ ለማስከበር ፡ ሳይሆን ፡ በሕዝብ ፡ ወይም ፡ በአንድ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ጉጂነቱ ፡ ያለአድልዎ ፡ የታወቀለትን ፡ አድራጎች ፡ ብቻ ፡ መቅጣት ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የሚለውን ፡

8 ፡ ፒ. ዲልቪን ፡ ዘ ፡ ኢንፎርሰማት ፡ አቭ ፡ ሞራልስ ፡ [መልካም ፡ ጠባይን ፡ ማስከበር ፡ (ሱንደን ፡ ፲፱፻፷፭)] ፡ እና ፡ ኢች. ኤል. ኤ. ሀርት ፡ ሉውሲበርቲኤንድ ፡ ሞራሊቲ [ሕግ ፡ ነፃነትና ፡ ሞራል (ስታንፎርድ ፡ ፲፱፻፷፫)] ፡ ተመልከት ፡

ፅንሰ : ሃሳብ : ለመመሥረት : ሲሞክሩ : ቆይተዋል = ከጥንት : ጀምሮ : በእንግ
 ሊዝ : ፍርድ : ቤቶች : የሚደገፈው : “ልማድን : የለቀቀው : አስተያየት” : እንድ :
 ከሞራል : ውጭ : የሆነ : ማለት : ለመልካም : ጠባይ : ተቃራኒ : የሆነ : ተግባር :
 ምንም : የማይጉዳ : ቢሆንም : እንኳ : እንድ : ሕዝብ : በወንጀለኛ : መቅጫ :
 ሕግ : አማካይነት : የሞራል : ደንቦችን : ለማስከበርና : ለማጠንከር : መቻሉ :
 ፍጹም : ትክክለኛና : ተገቢ : ነው : ብሎ : ይደግፋል = ራሥን : መግደልን :
 ለአካለ : መጠን : የደረሱ : እንድ : ዓይነት : ጾታ : ያላቸው : ሰዎች : በመስማማት :
 በግል : የሚፈጽሙትን : ግብረ : ሰዶም : እና : ፅንሰን : የማስወረድን : ተግባር :
 የሚቀጠሉትን : ሕጎች : በመቃወም : ረገድ : ለውጥ : አድራጊዎች : ያደረጉትን :
 እርምጃ : በመጥቀስ : ስለሰውጦቹ : በመቃወምና : በመደገፍ : የተደረጉትን : ክር
 ክሮች : ፕሮፌሰር : ሀርት : ይተነትናሉ = እሳቸውም : ከለውጥ : አድራጊዎች :
 ጋር : በመስማማት : ለሕግ : አውጪው : ከሁሉ : የበለጠ : መመርያ : መሆን :
 ያለበት : ጉዳት : እንጂ : ሞራል : (መልካም : ጠባይ) : ብቻ : እንዳልሆነ : በማ
 ተት : ነገሩን : ይደመድማሉ = በዚህኛው : ትምህርት : የመጨረሻው : ክፍል :
 ውስጥ : ፕሮፌሰር : ሀርት : ከቅርብ : ጊዜ : በፊት : አቃቤ : ሕግ : ከሳሽ : ስሚዝ :
 ተከላሽ : በሆነበት : የፍርድ : ጉዳይ : ውስጥ : የእንግሊዝ : ፍርድ : ቤቶች : ሆል
 ምዝ : ያወጣውን : “የእርግጠኛ : ኃላፊነትን” : ፅንሰ : ሃሳብ : በመቀበላቸው :
 ቅር : እየተሰኙ : የወንጀለኛነት : መንፈስ : የሚያደርሰውን : ችግር : በድጋሚ :
 ይጠቅሳሉ = “የእርግጠኛ : ኃላፊነት” : ፅንሰ : ሃሳብ : በአንዳንድ : በኩል : ከጥ
 ብቅ : ኃላፊነት : ጋር : ይመሳሰላል = ፕሮፌሰር : ሀርትም : ሁለቱንም : እንድ :
 ዓይነት : ምክንያት : በመስጠት : ይቃወሙአቸዋል = እሳቸውም : በዚህ : ረገድ :
 ሕግ : “ምንም” : ሞራል : የለውም : ማለት : መልካም : ጠባይን : አይመለከትም :
 ብለው : ይከራከራሉ =

ከስታንሊ : ዜድ : ፊሸር :
 የሕግ : ፋኩልቲ :
 ቀ : ኃ : ሥ : የኒሽርሲቲ =

9 እላይ : የግርጌ : ግስረጃ : ቍ. ፮ን : ተመልክት =
 10 ምንም : እንኳ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ቍ. ፪፻፳፭ : መሠረት : እንዲሁ : ሰው : ራሱን : እንዲ
 ገድል : መገፋፋትና : መርዳት : ወንጀል : ቢሆንም : ባ፲፱፻፵፱ : ዓ. ም. የወጣው : የኢትዮጵያ :
 የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ራሱን : ሲገድል : የሚሞከረውን : ሰው : አይቀጣውም = ነገር : ግን :
 የማስወረድ : ተግባር : (ቍ. ፭፻፳፱) : እና : ላክሰ : መጠን : የደረሱ : እንድ : ዓይነት : ጾታ : ያላ
 ቸው : ሰዎች : በመስማማት : በግል : የሚፈጽሙት : የወንጀል : የሌት : ግንኙነት : (ግብረ : ሰዶም)
 (ቍ. ፮፻—፳፻፩) : በኢትዮጵያ : ሕግ : ወንጀሎች : ናቸው =
 ተቃራኒው : ካልተገለጸ : በስተቀር : በዚህ : እንቀጽ : የተጠቀሰው : ሁሉ : የ፲፱፻፵፱ : ዓ. ም. የኢት
 ዮጵያ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥን : ሥርዓትን : የሚመለከት : ነው =

H. L. A. Hart, *The Morality of the Criminal Law*, London, Oxford University Press, 1965, 54 pp., Shs. 12/6.

This slim volume contains the text of two lectures given by Professor Hart at the Hebrew University of Jerusalem in 1964. The first lecture, "Changing Conceptions of Responsibility," expresses concern at the turn which the "liberal" criminal law reform movement in England has taken in connection with the law of criminal responsibility. Professor Hart takes issue with the stand of a leading reformer, Lady Wootton, who advocates¹ abolition of the *mens rea* prerequisite to penal liability. In her view, the mental state of a harm-doer is relevant not to determining his penal liability (conviction), but only to the decision of how to treat him. She would, accordingly, abolish the defences of insanity and diminished responsibility. Partially agreeing, Professor Hart, too, would consider questions of mental irresponsibility only at the treatment stage, and would therefore also abolish these preconviction pleas in defence and mitigation. But he is unwilling to sacrifice the *mens rea* requirement as an element which must be proved before conviction. In his scheme, only after intent or negligence were proved would a harm-doer be held liable to compulsory treatment, whether punitive or medical. Professor Hart feels that his "moderate" reform would preserve the *mens rea* principle from destruction at the hands of "strict liability" reformers.

Unfortunately, in his brief lecture Professor Hart was not able to spell out the workings of his scheme. It is not clear how a meaningful *mens rea* can be proved in the case of a harm-doer whose personality has been disintegrated by mental disease. Professor Hart recognizes² this problem, but does not offer any solution. In such cases, where neither intent nor negligence can be shown because the harm-doer lacked the capacity, for example, to understand and appreciate his actions, shall we set him free, or convict him anyway? For cases of "automatism,"³ which under the present law pose this sort of problem, Professor Hart suggests that "the courts could be given powers in the case of such physically harmful offences to order notwithstanding an acquittal any kind of medical treatment of [sic] supervision that seemed appropriate."⁴ But, it must be asked, does not this solution simply re-establish the very same liability which the author is opposing? Compulsory "treatment" or "supervision," ordered in connection with a criminal case (even if after a formal "acquittal") will, for the offender as well as the general public, carry the pain and stigma of a punishment.

It is to be hoped that Professor Hart will offer solutions to this and other acknowledged problems⁵ in future works. Meanwhile, one must appreciate his articulate defence, in this lecture, against the advancing tide of strict liability theory

1. See B. Wootton, *Crime and the Criminal Law* (London 1963), *passim*.

2. H. L. A. Hart, *The Morality of the Criminal Law* (London 1965), p. 24, n. 1.

3. "Automatism" refers to acts done while in an unconscious state, such as during "sleep-walking," temporary "black-outs," perhaps hypnosis, etc. Professor Hart refers to the Case of *Bratty v. Att. Gen. for Northern Ireland* (1961) 3 All E.R. 523, in which a man killed a girl, he claimed, in his sleep.

4. Hart, cited above at note 2, p. 21.

5. *Id.*, p. 24, n. 1.

in the criminal law of England and many other countries.⁶ Although there is great appeal in Lady Wootton's argument that the philosophy of our courts in applying the criminal law should be "preventive, not punitive," that prisons and hospitals should meld into a single institution, and that from the point of view of *prevention* the harm-doer's mental state at the time of his act is not nearly so relevant as his mental state at the later time of state intervention and treatment, still the strict liability theory carries great dangers for individual liberty. Regardless of what connotation criminal conviction *should* carry in some ideal state, there is no doubt but that at the *present* time the connotation is decidedly negative. So long as the community views criminal court "treatment" as punitive rather than therapeutic, so long as to the community at large a prison is a prison and not a hospital—for so long must criminal law reformers take care to safeguard the individual's right not to be blamed where he is not blameworthy. The theory of strict liability imposes "treatment," which to the treated party and to the community is synonymous with "punishment," and which therefore connotes *fault* and *blame*, even in cases where no fault can be shown. To disregard the safeguard of *mens rea* while a criminal conviction yet retains its negative stigmatic effects is to penalize innocent individuals unjustly. For this and other reasons cogently argued by Professor Hart, we should indeed be wary, with him, of this "Brave New World."

The second lecture, entitled "The Enforcement of Morality," reviews the great debate on the proper scope and functions of criminal law, which has been carried on with renewed vigour⁷ since the 1954 Wolfenden Committee Report in England, which recommended the repeal of statutes penalizing adult consensual homosexual acts committed in private. The "liberal" reformers, whose position Hart traces historically from the views of Bentham and Mill, have been trying to establish the principle that the criminal law must not be used to enforce the moral judgments of dominant groups in society, but should only penalize behaviour which is objectively harmful to society or individuals in it. The "conservative" view, which traditionally has been espoused by the English judiciary, holds that it is entirely right and proper for society to use the criminal law to sustain and reinforce its rules of morality, even if the immoral conduct in question is not otherwise harmful to anyone. Professor Hart reviews the progress of the reformers in their attacks on laws which punish suicide, homosexual practices in private between consenting adults, and abortion, and analyzes the arguments in favor of and against these reforms. He concludes, with the reformers, that harm, not mere morality, is the soundest guide for the legislator. In the final section of this lecture Professor Hart takes up again the problem of *mens rea*, deploring the adoption of Holmes' "objective liability" theory by the English courts in the recent case of *Director of*

6. Although the law is not very clear on this point, Ethiopia's Code of Petty Offences probably closely approaches a position of strict liability. Article 697 does clearly require proof of *mens rea* in all offences, but the effect of that requirement may be largely vitiated by Article 700, which declares that ignorance of the law is no defence. If that article were interpreted to mean that someone accused of violating, for example, Article 772 (*Observance of Official Holidays*) could not claim in defence his non-negligent ignorance of the regulations establishing the holiday in question, we would have an effective rule of strict liability. (Of course Article 700 might not be so interpreted.)

7. See P. Devlin, *The Enforcement of Morals* (London 1965) and H. L. A. Hart, *Law, Liberty and Morality* (Stanford 1963).

BOOK REVIEW

Public Prosecutions v. Smith. The "objective liability" theory in some ways resembles that of strict liability, and Professor Hart opposes both on similar grounds. In this area, he argues, there is "too little" morality in the law.

Although this book discusses its subject in the context of English law, the issues are obviously of universal importance. Problems of strict liability,⁸ and of the relationship between criminal law and moral and religious views,⁹ are of growing importance to modern Ethiopia. Professor Hart's views should receive serious consideration by those interested in the development of Ethiopian criminal law.

Stanley Z. Fisher
Faculty of Law,
Haile Sellassie I University

---

8. See note 6, above.

9. The Penal Code of 1957 does not punish attempted suicide, although it is a crime to instigate or aid another to commit suicide. Art. 525, Pen. C. On the other hand, both abortion (Art. 529) and adult consensual homosexuality in private (Arts. 600-01) are crimes in Ethiopia.

በመጽሐፍ : የታተሙ : እንቀጾች : ማውጫ :

(ሸልዩም : 8) : በደራሲ =

ገጽ :

ሚንስ : ሮበርት : ሲ : በመንግሥት : የእስተዳደር : ሥነ : ሥርዓት : የተ
ወሰኑ : ጉዳዮችን : በፍርድ : ቤት : እንደገና : የማየት : በሕግ :
መንግሥት : የተደገፈ : ሥልጣን : 151

በርማን : ራሰል : ኤስ : በተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : እንቀጽ : የሷ :
መሠረት : መንግሥት : በተፈጥሮ : ሀብቶች : ላይ : ያለው : ባለ
ሀብትነትና : ቁጥጥር : 525

ቸርች : ደብልዩ : ኤል : ስለ : ኢትዮጵያ : የእንደራሴነት : ሕግ : ማብራ
ሪያ : 284

ክሸችዮቢች : ጆርጅ : የተፈጥሮ : መወለድ : በኢትዮጵያ : ፍትሐ : ብሔ
ር : ሕግ : 491
ሕጉን : ጥንታዊ : ማድረግ : አይሆንምን : ሕግና : ምንጮች : ገጽ 609

ፊሸር : ስታንሊ : ዜድ : ያለነጻ : ፈቃድ : የሚሰጡ : የእምነት : ቃላትና :
የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቍ. ሷጅ : 317

ስለ : ኢትዮጵያ : የመያዝ : ሕግ : እንዳንድ : ጉዳዮች : በማጠና
ቀር : (ከያለበት : በማውጣት) : ሕግን : የማሰናዳት : ዘዴ : ገጽ 425

የመጽሐፍ : ክለሳ : ሀርት : ኤች : ኤል : ኤ : ዘ : ሞራሊቲ : ስፍ :
ዘ : ክሪሚናል : ሎው : 641

ፍሬዘር : እያን : ኤስ : ኢትዮጵያ : ስለምታደርገው : የኢኮኖሚ : ዕድገት :
የሚሆን : የእስተዳደር : እቋም : 75

ፖል : ጄምስ : ሲ : ኤን : ሦስተኛው : ክዲኑ : የተሰጠ : ዓመታዊ : መግ
ለጫ :—ስለ : ፖሊሲ : ዓ : ም : የትምህርት : ዓመት : የተሰጠ :
መግለጫ : 571

ቫንደርሊንደን : ጃክስ : ስለ : “የኢትዮጵያ : ሕግ : ምንጮች : መግቢያ”
የተሰጠ : ተጨማሪ : ማብራሪያ : 629

የኢትዮጵያ : ሕግ : ምንጮች : መግቢያ : 192

TABLE OF CONTRIBUTIONS — VOLUME III — AUTHORS

Berman, Russel S., <i>Natural Resources: State Ownership and Control Based on Article 130 of the Revised Constitution</i>	555
Church, W. L., <i>A Commentary on the Law of Agency-Representation in Ethiopia</i>	303
Fisher, Stanley Z., <i>Involuntary Confessions and Article 35, Criminal Procedure Code</i>	330
<i>Some Aspects of Ethiopian Arrest Law: The Eclectic Approach to Codification</i>	463
<i>Review, H. L. A., Hart, The Morality of the Criminal Law</i>	645
Fraser, Ian S., <i>The Administrative Framework for Economic Development in Ethiopia</i>	118
Krzeczunowicz, George, <i>The Law of Filiation under the Civil Code</i>	511
<i>Turning the Legal Clock Back</i>	621
Means, Robert C., <i>The Constitutional Right to Judicial Review of Administrative Proceedings: Threshold Questions</i>	175
Paul, James C. N., <i>Third Annual Report From the Dean</i>	591
Vanderlinden, Jacques, <i>A Further Note on an Introduction to the Sources of Ethiopian Law</i>	635
<i>An Introduction to the Sources of Ethiopian Law</i>	227

በመጽሐቱ ፡ የታተሙ ፡ አንቀጾች ፡ ማውጫ ፡
 ሸልዩም ፡ 3) ፡ በአርዕስት ፡

ገጽ ፤

ሕጉን ፡ ጥንታዊ ፡ ማድረግ ፡ አይሆንምን? ሕግና ፡ ምንጮቹ ፡
 ከጆርጅ ፡ ከሸችኖቢች ፡ 609

በመንግሥት ፡ የአስተዳደር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተወሰኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ በፍ
 ርድ ፡ ቤት ፡ እንደገና ፡ የማየት ፡ በሕግ ፡ መንግሥት ፡ የተደገፈ ፡
 ሥልጣን ፡ ከርበርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡ 151

የመጽሐፍ ፡ ክለሳ ፡ ኤች ፡ ኤል ፡ ኤ ፡ ሀርት ፡ ዘ ፡ ሞራሊቲ ፡ አፍ ፡ ዘ ፡
 ክሪሚናል ፡ ሎው ፤ ከስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ፡ 641

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፡ በማጠናቀር ፡
 (ኪያሰበት ፡ በማውጣት) ፡ ሕግን ፡ የማሰናዳት ፡ ዘዴ ፡ ከስታን
 ሊ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ፡ 425

ሰለ ፡ “የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ” ፡ የተሰጠ ፡ ተጨማሪ ፡
 ማብራሪያ ፡ ከጃክስ ፡ ቫንደርሊንድን ፡ 629

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የእንደራሴነት ፡ ሕግ ፡ ማብራሪያ ፡ ከደብልዩ ፡ ኤል ፡
 ቸርች ፡ 284

ሦስተኛው ፡ ከዲት ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፡—ሰለ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡
 ም ፡ የትምህርት ፡ ዓመት ፡ የተሰጠ ፡ መግለጫ ፡ ጄምስ ፡ ሲ ፡
 ኤን ፡ ፖል ፡ 571

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ የ፴ ፡ መሠረት ፡ መንግሥት ፡
 በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ፤
 ረሻል ፡ ኤል ፡ በርማን ፡ 525

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ ፡ ከጃክስ ፡ ቫንደርሊንድን ፡ 192

ኢትዮጵያ ፡ ስለምታደርገው ፡ የኢኮኖሚ ፡ ዕድገት ፡ የሚሆን ፡ የአስተዳ
 ደር ፡ አዳም ፤ ከአይን ፡ ኤስ ፡ ፍራዘር ፤ 75

የተፈጥሮ ፡ መወለድ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከጆርጅ ፡
 ከሸችኖቢች ፡ 491

ያለነጻ ፡ ፈቃድ ፡ የሚሰጡ ፡ የእምነት ፡ ቃላትና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡
 ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥጥር ፡ ሙጁ ፡ ከስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ፡ 317

TABLE OF CONTRIBUTIONS — VOLUME III — TITLES

<i>The Administrative Framework for Economic Development in Ethiopia,</i> Ian S. Fraser	118
<i>A Commentary on the Law of Agency-Representation in Ethiopia,</i> W. L. Church	303
<i>The Constitutional Right to Judicial Review of Administrative Proceedings: Threshold Questions,</i> Robert C. Means	175
<i>A Further Note on an Introduction to the Sources of Ethiopian Law,</i> Jacques Vanderlinden	635
<i>An Introduction to the Sources of Ethiopian Law,</i> Jacques Vanderlinden	227
<i>Involuntary Confessions and Article 35, Criminal Procedure Code,</i> Stanley Z. Fisher	330
<i>The Law of Filiation under the Civil Code,</i> George Krzeczunowicz	511
<i>Natural Resources: State Ownership and Control Based on Article 130 of the Revised Constitution,</i> Russel S. Berman	555
<i>Review, H. L. A. Hart, The Morality of the Criminal Law,</i> Stanley Z. Fisher	645
<i>Some Aspects of Ethiopian Arrest Law: The Eclectic Approach to Codifi- cation,</i> Stanley Z. Fisher	643
<i>Third Annual Report from the Dean,</i> James C. N. Paul	591
<i>Turning the Legal Clock Back,</i> George Krzeczunowicz	621

ለቀረቡት ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ፡

(3ኛ ፡ በልዩም) ፡

ሃይማኖት ፡ (የ) ጋብቻ ፡ መፍረስ ፡

ቤተሰብ ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከታል ፡

ልማድ ፡ (የ) ሕግ

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ ሕጋዊያን ፡ ሁኔታዎች ፡

የማደጉ ፡ ልጅነት ፡ ከመቀበል ፡ ወይም ፡ የቁም ፡ ስጦታ ፡ ከማድረግ ፡
የተነሣ ፡ ጥንት ፡ በሚሠራበት ፡ ልማዳዊ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ሕጋዊያን ፡
ሁኔታዎች ፡ የተፈጠሩ ፡ እንደሆነ ፡ ለወደፊቱ ፡ በአውራሽና ፡ በወራሽ ፡
መካከል ፡ ስለሚፈጠረው ፡ ክርክር ፡ በስተቀር ፡ አዲሱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔ
ር ፡ ሕግ ፡ ተፈጻሚ ፡ እደሆንም ፡ ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፡ ከሳሽ ፡ ከሣ ፡
ረታ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 41

ሕግ ፡ (የ) መንግሥት ፡ ሕግ ፡

የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ብይን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለመታየቱ

ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ የሚሰጠውን ፡ ብይን ፡ በተበዳዩ ፡ አመ
ልካችነት ፡ ለመመርመርና ፡ ለመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ እላቸው ፡—አያ
ሌው ፡ መለስ ፡ ከሳሽ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡
ሰጭ ፡ 34

አስተዳደር ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከታል ፡

ምርጫ ፡ (የ) ሕግ ፡

ግዴታ ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከታል ፡

ሥራ ፡ (ስለ) ውል

ግዴታ ፡ (የ) ውል የሚለውን ፡ ይመለከታል ፡

ስጦታ ፡ (ስለ)

ግዴታ ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከታል ፡

ቀረጥ ፡ (ስለ)

የኪሣራ ፡ የንግድ ፡ ማኪያሄጃ ፡ ሕንጻ ፡ የእርጅና ፡ (ዲፕሪሲዩሽን) ፡
እና ፡ የሠራተኞች ፡ ደሞዝ ፡ ተቀናሾች ፡ ሻሎም ፡ ሻሎማይ ፡ ይግባኝ ፡
ባይ ፡ የእገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 52

ግብርን ፡ በግምት ፡ ስለመስጠት

የግብር ፡ ባለሥልጣን ፡ ተቆጣጣሪ ፡ (አዲተር) ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ጉባ
ኤ ፡ ፊት ፡ ቀርቦ ፡ የግብር ፡ ከፋይን ፡ የኪሳብ ፡ መዝገብ ፡ ዓመታዊ ፡
የዕቃ ፡ ዝርዝርና ፡ የዋጋውን ፡ ግምት ፡ ያልተቀበለው ፡ የግብር ፡ ከፋይን

ግምት ፡ ያልተቀበለው ፡ የግብር ፡ ከፋዩን ፡ ትርፍ ፡ ለማሳኛስ ፡ ሆነ ፡ ተብሎ ፡ ዋጋውን ፡ በማብዛት ፡ የተጻፈ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ሲ ያስረዳ ፤ የተቆጣጣሪውን ፡ አስተያየት ፡ በደፈናው ፡ ከመቀበል ፡ ይልቅ ፡ የግብር ፡ ሰሚው ፡ ጉባኤ ፡ በዓመቱ ፡ መጨረሻ ፡ ዕቃዎቹ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሚያወጉ ፡ የገብያውን ፡ ዋጋ ፡ በመክተል ፡ ትክክለኛ ፡ ዋጋቸውን ፡ መወሰን ፡ አለበት—ሻሎም ፡ ሻሎማይ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 52

ቃብድ ፡ (ስለ)

ግዴታ ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከቷል ።

ቤተሰብ ፡ (የ) ሕግ

ሃይማኖት ፡ (የ) ጋብቻ ፡ መፍረስ

ዋጋ ፡ ያለው ፡ የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ መሠረት ፡ ሊፈረስ ፡ አይችልም—በሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ መሠረት ፡ ጋብቻውን ፡ የፈጸመ ፡ ሰው ፡ ጋብቻውን ፡ ለማፍረስ ፡ የሚያቀርበው ፡ አቤቱታ ፡ ለቤተ ፡ ክህነት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መሆን ፡ አለበት ። ሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ንጋቱ ፡ ይመርጥ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 379

በጋብቻ ፡ ወቅት ፡ የተገኘ ፡ የጋራ ፡ ሀብት

ከተጋቢዎቹ ፡ አንዱ ፡ የሞተ ፡ እንደሆነ ፡ በሕይወት ፡ ያለው ፡ ሚስት ፡ ወይም ፡ ባል ፡ በጋብቻው ፡ ወቅት ፡ ካፈሩት ፡ የጋራ ፡ ሀብት ፡ ውስጥ ፡ በእጅ ፡ መናኛ ፡ ገብቶ ፡ ይዞታውን ፡ ካስተላለፈው ፡ የነዛዜ ፡ ተቃዋሚ ፡ ላይ ፡ ርስታቸውን ፡ ለማስመለስ ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ የለባቸውም—ተክለሚካኤል ፡ አብዲ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ በላይነሽ ፡ አዝብጤ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 18

ጉዲፈቻ

የጉዲፈቻውን ፡ ውል ፡ ለማጽደቅ ፡ ከፍተኛ ፡ አስተያየት ፡ የሚሰጠው ፡ ልጅ ፡ ከዚህ ፡ ውል ፡ የሚያገኘው ፡ ጥቅም ፡ ነው—የጉዲፈቻ ፡ አባት ፡ ወይም ፡ እናት ፡ የሚሆኑት ፡ ሰዎች ፡ ዜግነት ፡ ውሉ ፡ እንዳይጸድቅ ፡ የሚያግድ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይደለም—ለአቅመ ፡ አዳም ፡ ያልደረሰ ፡ ልጅ ፡ ጉናወርቅን ፡ በጉዲፈቻ ፡ ልጅ ፡ ለማድረግ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ ባይ ፡ የቀረበ ፡ አቤቱታ ። 418

ነዛዜ ፡ (ስለ) ።

ውርስ ፡ (የ) ሕግ የሚለውን ፡ ይመለከቷል ።

ንብረት ፡ (ስለ)

የይዞታ ፡ መታወክ

የይዞታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ ፡ ሁልጊዜ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ አይደለም—የበለጤ ፡ አበራሽ ፡ አቤቱታ ። 354

ንግድ ፡ (የ) ሕግ

የሒሣብ ፡ መዝገብ

የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በደፈናው ፡ ያልአንዳች ፡ ምክንያት ፡ የግብር ፡ ከፋዩን ፡ የሒሣብ ፡ መዝገብ ፡ ሳይቀበል ፡ ቀርቷል ፡

የሚለው : ክርክር : በመሠረቱ : የሕግ : ክርክር : ሳይሆን : ማሰረጃ :
የማቅረብ : ጉዳይ : ነው—ሻሎም : ሻሎማይ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር :
ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት : መልሰ : ሰጭ ። 52

የአየር : ጉዞ

በባሕር : ሕግ : ስለመርከቦች : መከራየት : የተሰጡት : መሠረታዊ :
ሐሳቦች : ለአየር : ጉዞም : ተረጋግጠዋል ። በነዚህ : መሠ
ረታዊ : ሐሳቦች : መሠረት : “የአገገ” ዐይነቱ : የሚታወቀው : በኪ
ራዩ : ውል : መሠረት : በአይሮፕላንና : በጓደኛ : ላይ : የሚያደርገውን
ቁጥጥር : በማመዘዛን : ነው—ንግሥት : መኮንን : ሌሎችም : ከሳሽ ፤
የኢትዮጵያ : አየር : መንገድ : መልሰ : ሰጭ ። 68

የኪራይ : ስምምነት—ከኃላፊነት : ነጻ : ስለመሆን

በኪራዩ : ውል : ድርድር : የአንዱን : ወገን : ኃላፊነት : የሚቀንስ :
ወይም : የሚያስቀር : እንቀጽ : ተዋዋሮቹን : እንጂ : ሃሰተኛ : ወገንን :
አይመለከትም—ንግሥት : መኮንንና : ሌሎችም : ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ :
አየር : መንገድ : መልሰ : ሰጭ ። 68

የዕቃ : መዝገብ : አገማመት

በንግድ : ሕግ : ቍጥር : ፹፬ (፪) መሠረት : በተቆጠሩበት : ቀን : ያሉ
ት : ሸቀጦች : ወይም : የተከማቸት : ዕቃዎች : የሚገመቱት : በንግድ :
ሕግ : ቍጥር : ፹፬ : በእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : እንደተመለከተው :
በተዘተቡት : ዋጋ : ሳይሆን ፤ በአማርኛው : ጽሑፍ : ላይ : እንደተገለ
ጸው : በትክክል : የገበያውን : ዋጋ : በመከተል : በሚያወጡት : ዋጋ :
ልክ : ነው—ሻሎም : ሻሎማይ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ :
መሥሪያ : ቤት : መልሰ : ሰጭ ። 52

አሠሪና : (የ) የሠራተኛ : ጉዳይ

ሥልጣን

የአሠሪና : የሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : የሠራተኞች : ማኅበር : ፕሬዚዳ
ንት : ከሥራ : የተሰናበተው : የሠራተኞች : ማኅበር : አባል : በመሆኑ :
ምክንያት : ከሆነና : ሌሎችም : ከሥራ : የተወገዱት : ሠራተኞች : ካሣ :
ይገባቸዋል : የሚል : ብይን : ሲሰጥ ፤ ይኸው : ስለሠራተኞች : መወ
ገድ : በአሠሪና : በሠራተኞች : መካከል : የተነሳው : ክርክር : በአሠሪና :
በሠራተኛ : ጉዳይ : ቦርድ : ለመታየት : ይቻላል ።—የሴራ : ሚኒኤል :
ሸክላ : ፋብሪካ : ይግባኝ : ባይ ፤ የእነደምሴ : የሥራ : ማኅበር : መልሰ :
ሰጭ ። 7

አስተዳደር : (የ) ሕግ ።

በሕግ : ሥልጣን : ባልተሰጠ : ባለሥልጣን : የተሰጠ : ትእዛዝ ፤

ሕጉ : አንድ : የተወሰነ : ሥልጣንን : በተለይ : ለማዘጋጃ : ቤቱ : ዲሬ
ክተር : መደቦ : ሲሰጠው : ከዚህ : ሥልጣን : የመነጨ : ትእዛዝን :
ለማስተላለፍ : የግል : ተግባሩ : ስለ ሆነ ፤ ማንም : ሌላ : ባለሥል
ጣን : በዲሬክተሩ : ስምም : ሆነ : በራሱ : ይህን : መሰሉን : ትእዛዝ :
ሊያስተላልፍ : አይችልም ። አያሌው : መለሰ : ከሳሽ ፤ የአዲስ :

እበባ ፡ ከተማ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 34

የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ጉዳይ፤

አሠሪና ፡ (የ) የሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

አየር ፡ (የ) ጉዞ

ንግድ ፡ (የ) ሕግ ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

አደራ ፡ (ስለ) ማስረጃ

ፍትሐ ፡ (የ) ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፤ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ወንጀለኛ ፡ (የ) መቅጫ ፡ ሕግና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት

በይዞታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ ፤ በቂ ፡ የሆነ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ መብት ፡ ሳይኖረው ፡ ጥቅም ፡ ወይም ፡ ትርፍ ፡ ለማግኘት ፡ ሲል ፡ የሌላ ፡ ሰው ፡ የሆነውን ፡ የግል ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ ሕንጻ ፡ የወረረ ፡ ወይም ፡ የያዘ ፡ እንደሆነ ፡ ነው—የበ ለጤ ፡ አበራሽ ፡ እቤቅታ ።

341

ዋስትና ፡ (ስለ) ።

ግዴታ ፡ (የ) ሕግ ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ውልን ፡ ስለመለዋወጥ

ግዴታ ፡ (የ) ውል ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ውርስ ፡ (ስለ)

ኑዛዜን ፡ ለማኖረስ ፡ የሚቀርብ ፡ ክስ

ኑዛዜው ፡ ፈራሽ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ክስ ፡ የሚቀርበው ፡ ኑዛዜውን ፡ በሚ ቃወመውና ፡ እንዲፈርስለት ፡ በሚጠይቀው ፡ ሰው ፡ በኩል ፡ ነው ፡— ተክለሚካኤል ፡ አብዲ ፡ ይግባኝ ፡ ሳይ ፤ በሳይነሽ ፡ አዝብጤ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

18

ኑዛዜን ፡ መለወጥና ፡ መሻር

ተናዛኝ ፡ ለፍርድ ፡ ቤት ፡ ማመልከት ፡ ግድ ፡ ሳይሆንበት ፡ በገዛ ፡ ራሱ ኑዛዜውን ፡ ሊለውጥ ፡ ወይም ፡ ሊሽር ፡ ይችላል ። ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፡ ከሳሽ ፤ ካሣ ፡ ረታ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

41

የኑዛዜ ፡ ዓይነት

ማስረጃ ፡ ሆኖ ፡ የቀረበው ፡ ጽሑፍ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በአርዕስቱ ፡ ኑዛዜ ተብሎ ፡ ቢሰየምም ፡ ቅሱ ፡ በውስጡ ፡ የተጻፈው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በሚያ ጠራጥር ፡ አኳኋን ፡ የማደጉ ፡ ልጅነትን ፡ የሚፈጥርና ፡ የቁም ፡ ስጦታ ን ፡ የሚገልጽ ፡ ሆኖ ፡ ከተገኘ ፤ ኑዛዜ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በአርዕስት ፡ ሰፍሮ ፡ ቢገኝም ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ሕጋዊ ፡ ውጤት ፡ ሊሰጠው ፡ አይ ችልም—ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፡ ከሳሽ ፤ ካሣ ፡ ረታ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

41

የጋራ : ኦሳይ :

ብዙ : ሰዎች : እንድ : ብቻ : በሆነ : ጽሑፍ : የተናዘዙ : እንደሆነ : ኦሳ
ዜው : ፈራሽ : ነው--ጋይሉ : ባሉግዳሣሪያን : ይግባኝ : ባይ : አልግዝ :
አምባዩ : መልስ : ሰጭ = ... 362

ይርጋ : (ስለ)

ፍትሐ : (የ) ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት የሚለውን : ይመለከታል :

ይዞታ : (በ) ላይ : ሁከት : ስለማስነሳት

ወንጀለኛ : (የ) መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት
የሚለውን : ይመለከታል

ጉዲፊቻ

ቤተሰብ : (የ) ሕግ : የሚለውን : ይመለከታል =

ግዴታ : (የ) ሕግ

ሙያ : (የ) ተግባሮች

የአንድ : ባለጉዳይ : መዝገብ : ጠበቃው : ባለመቅረቡ : ምክንያት :
የተዘጋ : እንደሆነ : ባለጉዳዩ : የአገልግሎት : ዋጋ : ሊጠየቅ : አይገባ
ውም = ባለጉዳይ : ወጪ : የመጣበት : እንደሆነ : ጠበቃው : መቻል :
ይኖርበታል = ታደሰ : ድልነሳሁ : ይግባኝ : ባይ : በቀለች : ካሣ : መል
ስ : ሰጭ = ... 61

ጠበቃው : ማስረጃ : እንዲያቀርብ : ፍርድ : ቤቱ : ሲያዘው : ሳያቀርብ
የቀረ : እንደሆነ : ባለጉዳይ : ጠበቃው : ለሰጠው : አገልግሎት : ዋጋ :
ሳይከፍል : ውሉን : ማፍረስ : ይችላል = ታደሰ : ድልነሳሁ : ይግባኝ :
ባይ : በቀለች : ካሣ : መልስ : ሰጭ = ... 61

ምርጫ : (የ) ሕግ :

ለፓርላማ : የመመረጥ : መብት : የሚሸጥ : ወይም : የሚለወጥ : አይ
ደለም—ከተዋዋቶቹ : ያንዱን : ለፓርላማ : የመመረጥ : መብት : የሚ
ያስቀር : ወይም : የሚሸጥ : ውል : ሕግ : ወጥና : ተቃራኒ : ስለ : ሆነ :
ዋጋ : የለውም = ተክሌ : ገብረ : ሥላሴ : ይግባኝ : ባይ : ስብሀቱ : ወል
ደማርያም : መልስ : ሰጭ = ... 413

ሥራ : (ስለ) ውል

ለረጅምም : ሆነ : ለአጭር : ጊዜ : የሚዋዋሉት : የሥራ : ውል : ሊኖ
ር : ይችላል = የሥራ : ውል : ያለበቂ : ምክንያት : ሲደረግና : ያለበቂ :
ምክንያት : ሳይታደስ : ሲቀር : ኪሣራ : ተከፋይ : ይሆናል = ኪዳኔ : ተ
መልሶ : ይግባኝ : ባይ : ሸቢራ : ጀጌኔ : መልስ : ሰጭ = ... 409

ያለበቂ : ምክንያት : ከሥራው : የተሰናበተ : ሠራተኛ : ካሣ : ሊያገኝ :
ይገባዋል = ፲፱፻፺፮ : ዓ : ም : የወጣው : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ :
ቀጥር : ፱ : ለሠራተኛው : የበለጠ : መብት : ይሰጣል = የሱራባራ :
ጀሱፒ : ይግባኝ : ባይ : ጋሻው : በዛ : ዘርፉ : መልስ : ሰጭ = ... 29

ሰጦታ : (ሰለ)

ሰጦታ : ማለት : ሰጭው : ተቀባይ : ተብሎ : ለሚጠራው : ሰው : ችሮታ : በማድረግ : ከንብረቶቹ : እንዲሁ : ለመልቀቅ : ግዴታ : የሚገባበት : ውል : ነው— በሞት : ምክንያት : የሚደረጉ : ሰጦታዎች : ሰጭ ሲሞት : ይፈጸማሉ : ተብለው : በተወሰኑት : ሰጦታዎች : ላይ : ስለ : ኑዛቤ : የተሰ ጉት : ድንጋጌዎች : ተፈጻሚ : ይሆናሉ = ኃይሉ : በአግዳሚ ላይ : ይግባኝ : ባይ : አልማዝ : አምባዩ : መልስ : ሰጭ = ... 362

ቃብድ

ውል : ሲገባ : ቃብድ : የተቀበለው : ሰው : የተቀበለውን : ቃብድ : አጠፊታ : በመክፈል : ውለታን : ለማፍረስ : ይችላል— ሆኖም : ውሉን : በግድ : እንዲፈጸም : አይገደድም = ተዋበች : እንቁ : ሥላሴ : ይግባኝ : ባይ : ፊታውራሪ : ለማ : ወ/ደድቅ : መልስ : ሰጭ = ... 374

አደራ : (ሰለ) ማሰረጃ :

ፍትሐ : ብሔር : (የ) ሕግ : ሥነ : ሥርዓት የሚለውን : ይመለከታል =
ዋስትና : (ሰለ)
አንድ : ሰው : ዕዳው : ካልተከፈለ : ለዋስትና : የሰጠው : ንብረቱ : እንዲሸጥ : ከተሰማማ : የአንድነት : ዋስ : እንጂ : ተራ : ዋስ : አይደለም = ብሥራት : ወልደሃና : ይግባኝ : ባይ : ፊታውራሪ : ገሠሠ : መኮንን : መልስ : ሰጭ = ... 341

ውልን : ስለመለዋወጥ

ዋናውን : ውል : የመለዋወጥ : ጉዳይ : ለቢሁ : ውል : በተደነገገው : አጻጻፍ : መሠራት : አለበት = ዋናው : ውል : በጽሑፍ : እንደሆነ : ተለዋጭም : ውል : በጽሑፍ : መሆን : ይገባዋል = የቃል : ምስክርነት : ተቀባይነት : የለውም = ባይላ : ጂሞ : ከላሽ : አሰፋ : ወ/ጊዮርጊስ : መልስ : ሰጭ = ... 390

ፍርድ : (በ) ስለመታየት

ሕገ : (የ) መንግሥት : ሕግ የሚለውን : ይመለከታል =

ፍትሐ : (የ) ብሔር : ሕግ

ለማድ : (የ) ሕግ : የሚለውን : ይመለከታል =

ፍትሐ : (የ) ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት

ችሎት

ተክለሚካኤል : አብዱ : ይግባኝ : ባይ : በላይነሽ : አዝብጤ : መልስ : ሰጭ = ... 18

አደራ : (ሰለ) ማሰረጃ

ተራ : የሆነን : የአደራ : ጉዳይ : በጽሑፍ : እንጂ : በሰው : ምስክር : ለማሰረዳት : አይቻልም = በአደራ : የተሰጠው : ንጉዘብ : ከ፩፻ : የኢት

የጽዮ : ብር : በላይ : ሲሆን : የአደራውን : ውል : በጽሑፍ : እንጂ :
በሰው : ምስክር : ለማስረዳት : አይቻልም : ዓለማየሁ : ኃይሌ : ይግ
ባኝ : ባይ : ቀንዶ : መካኛ : መልስ : ሰጭ = ... 3

ይርጋ

የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከመጽናቱ : በፊት : በሕግ : ተወስኖ : የነበ
ረው : ያሰቀው : የጊዜ : ውሳኔ : እንደጸና : ይቆጠራል—በዱሮው : ሕ
ግ : መሠረት : ያንድ : ክስ : ማቅረቢያ : ያላለቀ : ሲሆንና : የፍትሐ :
ብሔሩ : ሕግ : ከዚያ : ያጠረ : ጊዜ : ሲወሰን : በቀድሞው : በረዥሙ :
ጊዜ : ይሠራል = ትዕግሥት : ፍስሐ : ይግባኝ : ባይ : ብርሃኑ : አባ :
ጉሣ : መልስ : ሰጭ = ... 403

INDEX TO CASES REPORTED
(Vol. III)

Page

ADMINISTRATIVE LAW

Exercise of power by non-authorized individual.

Legislative power specifically delegated to the Director of Municipality may be exercised by him alone, and not by anyone else, whether acting on his behalf or not — **AYALEW MELESSE v MUNICIPALITY OF ADDIS ABABA** 38

Labour Relations Board, Jurisdiction of

SEE LABOUR RELATIONS

ADOPTION

SEE PERSONS. LAW OF AND CUSTOMARY LAW

AIR CARRIAGE

SEE COMMERCIAL LAW

BAILMENT, PROOF OF

SEE CIVIL PROCEDURE

CIVIL CODE

SEE CUSTOMARY LAW

CIVIL PROCEDURE

Bailment, Proof of

Ordinary bailment must be proved in writing - testimony of witnesses may not be accepted to prove sum of money exceeding five hundred Ethiopian dollars - **ALEMAYEHU HAILE v. KINDO MEKESH Chilot - TEKLE MIKAEL ABDI v. ESTATE OF BELAYNESH AZBTE** 25

Prescription

Where the prescription period had run before the enactment of the Civil Code, the claim is not revived by the Code, — where the prescription period had not run, the longer prescription period is used, whether it is that of the former law or of the Civil Code — **TIGIST FISSEHA v. BERHANU ABA GOSSA** 406

COMERCIAL LAW

Air Carriage - Charter Agreement

The principles relating to the chartering of ships as provided in the Maritime Code, have generally been accepted with respect in the chartering of aircraft - pursuant to such principles, the quality of "carrier" goes with the power and control exercised over aircraft and crew in terms of charter-contract. **NEGIST MAKONNEN et al. v. ETHIOPIAN AIRLINES, INC. et al.** 71

Books of Account.

Whether it was arbitrary for the tax authority to reject a tax payer's book of account in determining his income tax liability is a question of fact - **SHALOM SHALOMAY v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT** 58

Charter Agreement - Exemption from Liability

Exemptions from liability inserted in a charter contract cannot affect third party claimant — **NEGIST MAKONEN et al. v. ETHIOPIAN AIRLINES, INC. et al.** 71

Inventory Valuations

Com. C., Art. 84(2), requires that inventories be valued on the basis of current market prices and not on the basis of cost price — SHALOM SHALOMAY v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT ...

58

CONSTITUTIONAL LAW*Administrative Action*

The Director of the Municipality may order the demolition of any building erected in contravention of Art. 4 of Proc. No. 91 of 1947 - the order must be issued to the owner of the building — AYALEW MELESSE v. MUNICIPALITY OF ADDIS ABABA ...

38

Judicial Review of Municipal Orders

Municipal orders are subject to review and control of courts — AYALEW MELESSE v. MUNICIPALITY OF ADDIS ABABA ...

38

CONTRACT OF EMPLOYMENT

SEE OBLIGATIONS, LAW OF

CONTRACT, VARIATION OF

SEE OBLIGATIONS, LAW OF

CUSTOMARY LAW*Legal Situation Created Prior to Code*

Where an adoption and donation created a valid legal situation under customary law, the Civil Code is not applicable except as to the future relations between the adopter and the adopted — YISHAMOUSH GIRMAY v. KASSA RETTA ...

48

DISSOLUTION OF RELIGIOUS MARRIAGE

SEE PERSONS, LAW OF

DISTURBANCE OF POSSESSION

SEE PENAL LAW AND PROCEDURE

DONATIONS

SEE OBLIGATIONS, LAW OF

EARNEST

SEE OBLIGATIONS, LAW OF

ELECTORAL LAW

SEE OBLIGATION, LAW OF

GUARANTEE

SEE OBLIGATIONS, LAW OF

JOINT WILL

SEE SUCCESSIONS, LAW OF

JUDICIAL REVIEW

SEE CONSTITUTIONAL LAW

LABOUR RELATIONS*Jurisdiction*

Where the Labour Relations Board finds that one employee was dismissed because of his membership in a labour union and that other employees who were dismissed are entitled to compensation from the employer, the dispute between the employer and his employees as to the employees' dismissal is a labour dispute and the Labour Relations Board has jurisdiction to hear the case — SERA MIKAEL BRICK FACTORY v. THE ASSOCIATION OF DEMISSE ESHETE ...

13

MARITAL PROPERTY

SEE PERSONS, LAW OF

OBLIGATIONS, CONTRACTUAL*Bailment, Proof of*

SEE CIVIL PROCEDURE

Contract, Form of Variation

A contract made in a form is varied in the same form — where the principal contract is in writing, modification has to be in writing and oral evidence not admissible to prove modification — BAYESSA JAMMO v. ASSEFA WOLDE GIORGIS 401

Donation

A donation is a contract whereby the donor gives some of his property or assumes an obligation with the intention of gratifying the donee - donation causa mortis is a donation to be carried into effect on the death of the donor and is subject to provisions regarding wills — HAILU BAGDASARIAN v. ALMAZ AMBAYE 369

Earnest

A person receiving earnest upon entering into a contract may cancel the contract on repaying double the amount received - no specific performance available to the other party — TEWABECH INQUOSE-LASSIE et. al. v. WODAJO YIMER 377

Electoral Law

The right to stand for election to Parliament cannot be sold or made an object of transaction - a contract impeding the right of any of the contractors to stand for election to Parliament is unlawful and immoral and, therefore, of no effect — TEKLE GEBRE SELASSIE v. SEBHATU WOLDEMARIAM 416

Employment Contract

An employee dismissed without adequate cause is entitled to compensation - Legal Notice No. 302 of 1964 gives employees greater rights than they had under Civil Code Articles 2573 and 2574 — YESU-BARA JOSOPIE v. GASHAW BEZA ZERFU 32

Contract of employment exists irrespective of duration of employment - compensation is required both for unjustified termination of a contract of employment and for unjustified failure to renew a contract of employment — KIDANE TEMELSO v. SHEBIRU GEGNIE 411

Guarantee

Where a person agrees that if a debt is not paid his property given as security may be sold; he is a joint debtor and not a simple guarantor — BISRAT WOLDE HANNA v. FITAWRARI GESSESSE MAKONNEN 348

Hiring Intellectual Work

Where a client's file is closed due to the advocate's absence, the client is not liable to pay any fee for service - the advocate must compensate client for any loss sustained by the client — TADESSE DILNES-SAHOU v. BEKELETSCH KASSA 65

Where the advocate fails to produce documents although ordered to do so by the court, his client is justified in terminating the contract without compensation for the service rendered — TADESSE DILNESSAHOU v. BEKELETCHE KASSA	65
--	----

PENAL LAW AND PROCEDURE

Criminal proceeding may be successfully instituted for deprivation of possession when with intention to procure a profit or benefit the actor encroaches on or occupies private lands or buildings which is the property of another, or in any other manner interferes with the property or quiet possession of another — BELETE ABERASH'S PETITION	358
---	-----

PERSONS, LAW OF

Adoption, Condition for

Advantages to the adopted child are major considerations - nationality of the adoptee does not prevent a contract of adoption ... IN THE MATTER OF THE ADOPTION OF A MINOR CHILD, GUNAWORK	422
---	-----

Dissolution of Religious Marriage

A valid religious marriage cannot be dissolved by the provisions of the Civil Code - petition for divorce must be referred to religious authorities who have jurisdiction for dissolution of such marriage — SHEWAN GIZAW INGIDA WORQ v. NIGATU YIMER	390
--	-----

Marital Property

The surviving spouse does not have to institute court proceedings to receive common marital property from a person who has taken its possession without valid title — TEKLE MIKAEL ABDI v. ESTATE OF BELAYNESH AZBTE	25
---	----

PRESCRIPTION

SEE CIVIL PROCEDURE

PROPERTY

Disturbance of Possession

Deprivation of possession is not necessarily a criminal offence — BELETE ABERASH'S PETITION	358
--	-----

SUCCESSIONS

Wills, Action for Nullity

An action to contest a will must be brought by the person who contests the validity of the will — TEKLE MIKAEL ABDI v. ESTATE OF BELAYNESH AZBTE	25
---	----

Wills, Amendment and Revocation

A will may be revoked and amended by the testator unilaterally without court action — YISHAMOUSH GIRMAY v. KASSA RETTA	48
--	----

Wills, Form of

Where the contents of an instrument leave no doubt that its object is an adoption and donation inter vivos, the fact that the instrument is designated a "will" has no legal effect — YISHAMOUSH GIRMAY v. KASSA RETTA	48
---	----

Wills, Joint

If several persons make their will by one and the same instrument such instrument shall be of no effect — HAILU BAGDASARIAN v. ALMAZ AMBAYE	369
---	-----

TAXATION*Deductions*

Deductions for losses, depreciation, and employees salaries — SHALOM SHALOMAY v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT	58
--	----

Determination of Tax by Estimation

Where the Tax Appeal Commission ascertains that the auditor for the tax authority has disregarded the taxpayer's books of accounts because the value had been inflated, it should determine the actual value of the inventory on a basis of current market value at the end of a year — SHALOM SHALOMAY v. THE INLAND REVENUE DEPARTMENT	58
--	----

WILLS

SEE SUCCESSIONS, LAW OF

፳፭ ዓመት ፡ ፫ ።

የተጠቀሱትን ፡ የሕግ ፡ ቅዋሮች ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፤ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ዓ ።

ለንቀጽ	ገጽ	ለንቀጽ	ገጽ
19	529	54	166
26	206	60	528
27	82,206	61	166
28	206	62	151
31	528,530,541,543	65	170,171,172,173
33	206	69	86
34	206	70	83
36	82,206	88	206
37	157	89	206
40	166,167	90	206
41	166,167	92	206
42	167	101	326
43	151,152,158,164,165,166	110	154,157,159,161,633,634
	167,168,169,170,172,173	115	109
	174,528,537,544	118	110
44	158,166,528,537,538,542	122	152,153,154,155,157,158
	544		159,160,161,162,200,208
45	166		445
46	166	125	207,443
47	166	130	525,526,527,528,531,532
51	445,453,458,459		533,534,535,536,537,538,539
53	317		541,542,543,545,546,548

ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ዓ ።

9	632	639	632
10	440	640	632
11	440	643	632
37	504	650	364,365
148—51	506	651	364,365
154	287	658	364
157	494	662	383,384,386
192—97	287	663—95	386
210	497	666	387
280	285	668	387,388
577	213,386	669—71	387
579	386	671	379,383,384,386,388
580	213	683	501
603	419,420	684	365
605	420	685	365
606	213	688	365,503
607—20	387	689	365
623	213,379,383,386,387	699	506
624	213	721	496
627	213,214,632	722	633
630	505	723—37	386
623	214	736	633
636	214,632	740	493
638	632	741	493

入字中六	18'	入字中六	18'
742	500	1149	354,355
743	494,502	1152	547
744	494	1168	506,541
745	493,506	1200	500
766	509	1206	354
748	497	1207	547
749	497	1216—19	549
750	497	1228—56	541
751	497	1253	549
751—52	510	1442—49	534
752	498	1445	529,543
753	498	1445—49	529
754	497	1446	529
755	498	1454	529,530
756	509	1455	529
762	493,510	1459	529
763	510	1460	542
764	493	1608—18	294,295
765	493,509,510	1614	295
765—66	502	1696	498
766	510	1706	498
769—70	504	1716	413,415,418
769—72	500	1717	413,415,418
770	505	1719	399
771	506	1722	399,400
772	507	1731	341,343,344
773	507	1736	341,343
773—76	510	1740	508
774	504	1776	374
776	506	1808	290,499
778—81	507	1885	374,376
779	507	1892	374
782	494,507	1933	341,343,344,346
783	495	1934	341,344
784	495	1935	346
785—87	495	1937	344
786	495	1938	341,342,343,344,345
788	496		346,347
789	496	1951	341,347
790	495	2130	287
791	495,506	2132	287
796—806	497	2139	291
808	502	2148	291
810	502	2179	284
826	24	2179—98	284
844	364	2180	285,301
858	362,363,364,365,366	2181	286,288,290,301
859	47,498	2182	286,287,301
886	363	2183	301
947	364	2184	288,297
973	18,23,24	2185	288,297
996	24	2186	289
999	506	2187	289,290,291,301,302
1114	47	2188	290,291,297,301,302
1115	47	2189	287,288,291,299,301,302
1116	47	2190	286,292,293,301
1127—39	300	2191	293,294,295,301
1140	547	2192	286,294,301

አንቀጽ	ገጽ	አንቀጽ	ገጽ
2193	296,295,301	2569	409
2194	295,298	2573	29,30,31,409
2195	288,289,293,295	2574	29,30,31,409
	296,301,302	2632	61,62
2196	297,298,301,302	2633	61,62
2197	291,298,299,300,301,302	2636	61,63
2198	300	2637	61,63,64
2199—265	284	2638	61,63
2200	296	2779—95	3
2207	293	2782	3,4
2222	299,300	2800	3
2222—23	300	2800—02	3
2223	299,300	2801	3
2234	302	2802	3,4
2248—52	291	3081	543
2252	291	3089	543
2253	285	3090	347
2257—65	285	3106	341,347
2264	293	3347	215,403,404
2297	300	3348	213,214,631
2427	366	3350	403,404
2428	362,363,364,365,366	3351	214,215,631
2472	3,4	3358—60	505
2536	409	3361	504

ፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ፲፱፻፶፮ : ዓ : ም ።

15	355	18	355
----	-----	----	-----

ንግድ : ሕግ : ፲፱፻፶፯ : ዓ : ም ።

5	287	36	285
32	285	84	52,53,56,57
35	285,286		

ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም ።

23	641	525	644
57—59	641	529	644
58	356	558	501
64	440	580	431
74	440	589	501
217	430	600—01	644
342	438	604	547
412	440,457	605	547
414	440	608	456
416	440,441,452	625	435
417	318,320	629	439
433	440,452,456	630	456
441	431	635	456,457
442	435	636	456
453	456	647	456
471	457	650	354,356,357
484	452	651	357
484—87	457	656	357
485	458	657	458

አንቀጽ	ገጽ	አንቀጽ	ገጽ
697	642	762	440,459
700	642	770	457
721	430	771	457
746	547	772	642
751—52	440	781	452

ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ ፲፱፻፶፪ ።

12	431	50—51	442
14	434,445	51	322,442,445,447,449,452
14—21	432		453,454,455,457,458
18	431,433	53	433,436,446,447
19	446,447,448,449,450	54	432,433,434,435,455
	451,452,453	55	431
19—21	427,435,442,452,456,459	57	446
20	448,449,451,453	59	326,328,429,430,432,434
21	445,446,448	60	326
24—30	434	63	328,430
25	434,435,436,438,441	64	437
26	436	73	432,446
27	317,322,326	76	432
28	328,430,437,440	80—93	430
29	323,326,429,437	82	430
30	322	89	328
31	318,322	97	327
32	434	125	432
33	434	147	318
34	434	150	430
35	317,320,322,323,324	150—59	460
	325,326,327,329	160	432
37	452	164	321
38	430	183	460
40—48	430	204	460
44	320,432	415	448
49	432	498	427
50	435,445,446,450,452,459	703—706	431

ባሕር ፡ ሕግ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ።

126	68,70	132	68,70
127	68	133	70

ትእዛዝ ።

1/1935	78,79,112	15/1947	76
2/1935	83	29/1955	81
6/1945	155	30/1955	79

ቻርተር ።

ስም	ገጽ	ስም	ገጽ
የኢት. አድርጎላኖች ማኅበር ቻርተር/1938	78	የኢት. ብሔራዊ ፡ ባንክ ፡ ቻርተር/1955	79
የኤሌክትሪክ ፡ ኃይል ቻርተር 1948	78		

አዋጅ ።

ተ-ገር	ገጽ	ተ-ገር	ገጽ
2/1934	324	135/1946	386
6/1934	35	136/1946	78
7/1935	441	137/1946	52,541
74/1937	158	139/1946	167
91/1939	34	149/1948	82
97/1940	403,531	206/1956	79,108
116/1943	79	210/1956	7,30
130/1945	155	225/1956	527
131/1945	78	227/1956	527

ድንገጊ ።

2/1935	379	51/1957	80,105
49/1956	7		

የሕግ ፣ ማስታወቂያ ።

83/1935	156	258/1955	52
112/1940	162	302/1957	29,30
215/1946	39		

TABLE OF LAWS CITED
(Vol. II)
REVISED CONSTITUTION OF ETHIOPIA

<i>Article</i>	<i>Page</i>	<i>Article</i>	<i>Page</i>
26	238	54	185
27	238	61	185
28	238	62	175,475
30	239	65	188,189,190
31	563,565	69	123,125
33	238	70	123
34	238	88	238
36	123,238	89	238
37	179,627	90	238
38	627	92	238
40	185	92	238
41	185	97	123
43	175,184,185,186,187 188,190,191,560,563	110	176,181,246,626,628,638
44	185,560,563	115	143
45	185	118	143
46	185	122	175,176,177,179,181
47	185		182,183,190,478,560
51	336,476,477,478,481 484,487,488,489	126	477
53	330	130	551,553,554,555,557 558,559,560,561,562 563,565,566,567,570

CIVIL CODE OF 1960

9	637	637—40	624
10	475	638	637
11	475	639	637
97	519	640	637
146	519	643	637
148—51	520	650	371
154	305	651	371
157	513	662	394,395,396
280	304	663—95	336
286	25	664	625
336	624	666	397
358	372	668	397,398
571	390	669—71	397
577	244,396	671	394,397,398
579	396	684	371
606	244	686	371
607—20	397	689	371,372
623	244,390,393,397	721	514
624	244	722	638
627	244,245,637	723—37	396
629	624	736	638
631	624	739	512
632	245	740	512
636	244,624,637	741—45	512

<i>Article</i>	<i>Page</i>	<i>Article</i>	<i>Page</i>
743	513,518	1140	568
744	513	1145—49	554,558
745	513	1151	568
746—47	512,514	1149	358,359,360
750	515	1152	568
752	515	1168	563
753	515	1206	358
754	515	1209	558
755	515	1216—19	569
756	516,523	1228—56	563
757	516	1444	554
756	512,517	1446	554
759	517	1456	554,555
762	512,518	1455	554
764	512	1460	561,564
765	512,523	1645	565
768	518	1675	625
769—70	519	1677	517,625
769—72	516	1709	625
770	519	1716	416,417
771	519	1717	416,417
772	520	1719	401
773—74	523	1722	401
774	519	1727	515
777	521	1731	348,352,625,624
778—81	520	1736	348,349
780	519	1748	515
782	521,513	1776	377
783	514	1808—18	307,310
786	514	1813	373
785—87	514	1885	377,378
788	514	1933	348,350,352
789	514	1934	348,350
790	513	1952	626
796	517	2031	475
796—806	514	2033	475
806	422	2035	330,475
803	423	2039	475
808	518	2040—42	330,475
810	518	1938	348,349,350,331,353
844	370,371	2039	484
850	371	2042	484
858	369,370,371,373	2044	468
859	48,515	2053	569
937	28	2061	520
947	371	2081	74
973	25,28	2126—27	475
996	25	2139	308
1114	48,51	2179	303
1115	48,51	2179—98	303
1116	48,51	2180	304,314
1127—39	314	2181	304,306,315

<i>Article</i>	<i>Page</i>	<i>Article</i>	<i>Page</i>
2182	305,314	2428	369,370,371,372,373
2183	305	2472	5,6
2184	306,312	2536	411,412
2185	306	2569	411,412
2186	306	2573	32,33,411
2187	307,308,315,316	2574	32,33,411,412
2188	307,308,312,316	2588	411,412
2189	305,308,309	2632	65,66
	314,316	2633	65,66
2190	304,309,314,315	2636	66
2191	309,310,314	2637	65,66
2192	304,310,314,315	2638	65,66
2193	310,314,315	2779—95	5
2194	311,312	2781—83	5
2195	306,311,315	2782	5,6
2196	311,312,314,315,316	2792—802	5
2197	308,315,313,314,316	2800	5
2198	314	2800—02	5
2199—2265	303	2801	5
2200	311	2802	5,6
2207	309	2892	377
2222	313,314	2975	625
2222—23	314	3090	348,352
2223	313,314	3106	348,352
2230	305	3347	244,246,406, 42,501
2232	305		622,623,624,625,626
224	316		627,628,
2248—52	308	3348	43,48,244,245,624,636
2252	308	3350	406,407,408
2253	304	3351	245,246,624,625,636
2257—65	304	3353	624
2264	309	3358—60	519
2427	372	3361	519

CIVIL PROCEDURE CODE OF 1965

15	359	18	359
----	-----	----	-----

COMMERCIAL CODE OF 1960

5	305	36	304
32	304	84	58,60
35	304	214	304

PENAL CODE OF 1957

2	622,626,627	216	467
27	479	300	487
49	488	411	475
58	360	412	475,487
64	475	414	475
74	475	416	475,484
76	484	417	330,332

<i>Article</i>	<i>Page</i>	<i>Article</i>	<i>Page</i>
433	475,483,487	635	487
441	468	636	487
442	471	647	487
453	487	650	358,359,360
462	417,475,489	651	360
471	484,487	656	360
484—87	488	697	646
485	484	700	646
525	647	703—06	467
529	647	721	467
557	475	751—52	475
558	517	761	483
580	468	762	475,487,489
589	517	770	488
600—01	647	771	488
618	624	772	646
630	487		

**CRIMINAL PROCEDURE CODE OF
1961**

12	468		484,486,488
14	470	50—51	476,467
18	468	51	480,484,485,486,488
19	478,479,480,481,482	53	468,479,480
	483	56	468,469,470,471
19—21	468,470,476,486,488	55	468
20	479,480,481,483,484	57	483
21	479	58	466
24—30	470	59	466,469
25	470,471,473,475	63	467
26	471	67	479
28	467,472,476	73	469,479
29	466,472,476	76	469
30	470	80—93	467
32	470	82	467
33	470	125	469
34	470	147	467
38	467	150	
40—48	467	160	469
44	467	164	473
49	468	167	473
50	470,478,479,481,482	703—706	468

MARITIME CODE

126	71,72	132	71
127	71	133	72

ORDERS

<i>No.</i>	<i>Page</i>	<i>No.</i>	<i>Page</i>
1/43	120,123,142,145	27/62	189,190
2/44	123	29/63	122
16/52	178,187	30/63	121
15/54	118		

PROCLAMATIONS

2/42	335	149/55	123
6/42	475,485	165/60	393,396
26/42	38	166/60	120
61/44	569	173/61	58
62/44	627,628	195/62	626
91/47	38	206/63	121,122
97/48	406,555	203/63	626
115/51	186	210/63	13, 32, 33
116/51	120	225/65	552
130A/53	178	227/65	552
131/52	120		

CHARTERS

<i>Ethiopian Airlines Charter</i>	120	<i>Charter</i>	120
<i>Light & Power Authority</i>		<i>National Bank Charter</i>	121

